Kàddug Yàlla

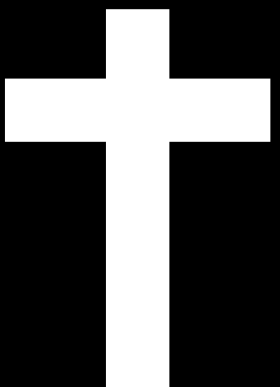

The Holy Bible in the Wolof language of Senegal, translated by La Mission Baptiste du Sénégal

Kàddug Yàlla
The Holy Bible in the Wolof language of Senegal, translated by La Mission Baptiste du Sénégal
La Sainte Bible en langue wolof du Sénégal, traduite par La Mission Baptiste du Sénégal

copyright © 2025 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Cette œuvre est mise à disposition sous licence Creative Commons Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0)

[] Vous êtes autorisé à :

Partager — copier, distribuer et communiquer le matériel par tous moyens et sous tous formats. L'Offrant ne peut retirer les autorisations concédées par la licence tant que vous appliquez les termes de cette licence.

Attribution — Vous devez créditer l'Œuvre, intégrer un lien vers la licence et indiquer si des modifications ont été effectuées à l'Oeuvre. Vous devez indiquer ces informations par tous les moyens raisonnables, sans toutefois suggérer que l'Offrant vous soutient ou soutient la façon dont vous avez utilisé son Oeuvre.

Pas d’Utilisation Commerciale — Vous n'êtes pas autorisé à faire un usage commercial de cette Oeuvre, tout ou partie du matériel la composant.

Pas de modifications — Dans le cas où vous effectuez un remix, que vous transformez, ou créez à partir du matériel composant l'Oeuvre originale, vous n'êtes pas autorisé à distribuer ou mettre à disposition l'Oeuvre modifiée.

Pas de restrictions complémentaires — Vous n'êtes pas autorisé à appliquer des conditions légales ou des mesures techniques qui restreindraient légalement autrui à utiliser l'Oeuvre dans les conditions décrites par la licence.

C'est un résumé (et non pas un substitut) de la licence. Pour voir une copie de cette licence, cliquez ici.

La Mission Baptiste du Sénégal a le plaisir de vous autoriser à utiliser toute portion tirée des Ecritures qui sont disponibles sur http:// bible-wolof.com et sur ces appli (l’œuvre), sous réserve que le crédit nous soit reconnu par écrit, avec la mention du nom de notre organisation (voir plus loin). Mais on ne peut la modifier de quelque façon que ce soit, ni l’utiliser à des fins commerciales, c’est à dire, de telles ressources ne peuvent être vendues à un prix supérieur au coût de la reproduction.

Cette licence n’autorise pas un mixage combinant les écritures en wolof avec vos propres ressources traduites en wolof. Si vous désirez faire un mixage, vous devez en obtenir l’autorisation, et pour cela nous exigeons un échantillon de traduction pour une préalable approbation de notre part. En effet des ressources mal traduites portent préjudice à la crédibilité des écritures.

De même, s’il s’agit d’enregistrements des écritures, nous exigeons des échantillons de la matière enregistrée, pour approbation préalable de notre part. En effet des voix marquées d’accent pourraient être dommageables à la crédibilité des écritures.

Pour demander la permission de faire quoi que ce soit en dehors du cadre de cette licence, contactez-nous.

Voici les déclarations de copyright à inclure dans l'œuvre:

Écriture extraite de (s’il s’agit d’une portion de livre)
Suivi de:
Kàddug Yàlla gi © 2025 MBS
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.fr
Vous pouvez aussi utiliser une forme abrégée:
(Nom du livre abrégé) **2025 MBS (NINEA: 20215410C9)**
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.fr
La politique de confidentialité se trouve ici.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0)

[] You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format. The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made. You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.

NonCommercial — You may not use the material for commercial purposes.

NoDerivatives — If you remix, transform, or build upon the material, you may not distribute the modified material.

No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

This is a human-readable summary of (and not a substitute for) the license. To view a copy of this license, click here.

La Mission Baptiste du Sénégal is pleased to give you permission to use any of the scriptures on http://biblewolof.com and in these apps (hereafter referred to as the Work) as long as you give credit to MBS with a copyright notice, and you do not modify or mix the work, and do not sell materials at a price over the cost of reproduction.

In other words, you may download the Work and share it with others as long as you credit us, but you can’t change the Work in any way or use it commercially (for profit).

If we give you permission to do a re-mix (combining the scriptures in wolof with your own materials translated in wolof), we will ask for a sample translation or audio recording to approve first, before any distribution. Materials badly translated and voices with a foreign accent impair the credibility of the scriptures.

To ask permission to do anything outside the scope of this license, contact us.

Here are copyright statements to include with the work :

Scripture citations taken from(if it's only a portion of a book) followed by
Kàddug Yàlla gi © 2025 MBS
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode
Or you may use a shortened form:
(Name of the book) **2025 MBS (NINEA: 20215410C9)**
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode
You can read our privacy policy here.

Liggéey bii turu sañ-sañu jëfandikoom di « Creative Commons BY-NC-ND 4.0 » ; maye na ku ko yeb, fépp ci àddina, ci kaw way jefandiku ji wàccoo ak yii ndigal: BY = SM (dees na Seedeel boroom Moomeelam); NC = AJ (Amul Jaay); ND = AS (Amul Soppi). Ku bëgga gis sottib sañ sañu jëfandikoo bi, seet ko fii.

[] Mission Baptiste du Sénégal am na mbégtey may leen ngeen yeb, ak sotti, ak wasaare lu mu mana doon ci Kàddug Yàlla gi ci http://biblewolof.com, ak ci appli yii, ci kaw ngeen seedeel nu sunu moomeel (seetal ci suuf). Waaye dungeen ci mana soppi lenn, ak nu coppite ga mana tëdde, te ngeen bañ cee jaaye lenn ci njëg gu wees li leen sottib mbind mi dikke.

Su dee lu ngeen raxe (muy seen liggéeyu bopp bu ngeen tekki ci wolof, boole ko ak lenni kàddug Yàlla gi ci wolof), ba bëgg koo sotti ngir wasaare ko, war ngeen cee jëkka am sunu ndigal, te jox nu ci seenub tekki, lu tuut lu nu ko mana

natte ba mu doy nu, ndax jumtukaay yu tekki bi awul yoon gàkkal na Mbind mu sell mi.
Jokkooleen ak nun, ngir sàkku ndigalu def lu mu mana doon, lu wees kemu sañ-sañu jëfoo.
Ba tey su dee lu ngeen jukkee ci kàddug Yàlla gi, ba def ko ay dégtal yu ngeen taataan, bëgg nanu ngeen sàkkal nu ci seenub taataan, lu tuut lu nu mana natte baat yi ba mu doy nu, ndax baat yu seen làmmiñu boroom taq itam, gàkkal na ab liggéey.
Yii kàddu la sañ-sañu jëfoo tege, te warees koo boole ci liggéey bi:
Ci………… lanu ko jukkee,(su dee ab dogu téere doŋŋ)
Kàddug Yàlla gi © 2025 MBS
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.fr
Manees naa jëfandikoo itam ab gàttalub turu téere bi :
(Turu gàttalu téere bi) **2025 MBS (NINEA: 20215410C9)**
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.fr
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-04-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 23 Apr 2025 from source files dated 18 Apr 2025
d0698bf2-fb52-5f39-9542-2e2eeaf3c516

Contents

Macë 1
Màrk 55
Luug 90
Yowaan 147
Jëf ya 190
Room 245
1.Korent 271
2.Korent 295
Galasi 311
Efes 320
Filib 329
Kolos 336
1.Tesalonig . . . 342
2.Tesalonig . . . 348
1.Timote 351
2.Timote 358
Tit 363
Filemon 366
Yawut ya 368
Yanqóoba 387
1.Piyeer 393
2.Piyeer 400
1.Yowaan 405
2.Yowaan 412
3.Yowaan 413
Yudd 415
Peeñu ma 417

Xibaaru jàmm bu Almasi Yeesu, ci jottalib Macë

Mas ngaa xalaat ci dundug Almasi bi? Lu ko gàddaayloo mu jëm Afrig? Kañ la dox ci kaw ndox? Lu tax ñu bëgg koo rey? Kañ lay dellusi àddina? Dinga gis ay tont ci téere bii.

Dafa am ñeenti téere yu ay taalibey Yeesu Almasi bi bind ci ag dundam ak ay jàngaleem. Macë ab juutikat la woon jamono ji ko Yeesu woowee ngir mu nekk ab taalibeem (10.3). Téere bi mu bind, la mu ca jublu mooy mu won Yawut yi ne Yeesu mooy Almasi bi leen Yàlla digoon. Macë daldi tàmbali ci ni Yeesu askanoo te muy wone ne mooy sëtu Buur Daawuda te di sëtu Yonent Yàlla Ibraayma.

Macë am na lu bare lu mu yégle ci nguurug Yàlla. Yeesu mi ngi waare naa: «Tuubleen seeni bàkkaar, ndax nguurug asamaan dëgmal na» (3.2). Nguuru Yàlla ci asamaan masu fee jóge, waaye dafa ñàkk ci àddina. Yàlla jox na sañ-sañ nit ngir mu yilif àddina. Waaye nit a tooñ Yàlla, gannaaw bi ko Seytaane naxee, ba nangu sañ-sañ bi. Kon nag Yàlla yónni na Almasi bi, ngir mu nanguwaat sañ-sañ bi. Gannaaw bi Yeesu dekkee, mu ne: «Joxees na ma bépp sañ-sañ fa asamaan ak fi kaw suuf» (28.17).

Ci tënk:

1.1—4.25 Yeesu juddu na, tàmbali na liggéeyam.
5.1—7.29 Yeesu mi ngi firi yoonu Yàlla wi.
8.1—18.35 Yeesu day faj, di def ay kéemaan ak di jàngale.
19.1—23.39 Yeesu day tukki Yerusalem.
24.1—25.46 Yeesu day jàngale ci mujug jamono ak delluseem.
26.1—28.20 Yeesu dee na, dekki.

Cosaanu Yeesu Almasi bi

1 Lii mooy cosaanu Yeesu
Almasi bi, sëtub Daawuda,
sëtub Ibraayma.
2 Ibraayma moo jur Isaaxa;
Isaaxa jur Yanqóoba;
Yanqóoba jur Yuda aki doomi baayam;
3 Yuda moo jur Peres ak Sera, Tamar di seen ndey;
Peres moo jur Esron, Esron jur góor gu ñuy wax Aram;
4 Aram moo jur Aminadab;
Aminadab jur Naason; Naason jur Salmon;
5 Salmon jur Bowas mi Raxab di ndeyam;
Bowas moo jur Obedd mi Ruut di ndeyam;
Obedd moo jur Yese,
6 Yese moo jur Buur Daawuda.

Daawuda moo jur Suleymaan ma jabaru Uri ja woon, di ndeyam;
7 Suleymaan moo jur Robowam; Robowam moo

* **1.7** ***Asaf*** ak Asa, kenn ki la.

jur Abya; Abya moo jur Asaf*;
8 Asaf moo jur Yosafat;
Yosafat moo jur Yoram,
Yoram moo jur Osiyas;
9 Osiyas moo jur Yotam;
Yotam moo jur Axas, Axas
moo jur Esekiyas;
10 Esekiyas moo jur Manase; Manase moo jur Amon†;
Amon jur Yosya;
11 Yosya moo jur Yekoña‡
aki doomi baayam ca jant ya
ñu yóbboo Yawut ya ca jant
ya ñu jàpp Yawut ya njaam,
yóbbu Babilon.
12 Gannaaw ba ñu leen
gàddaayloo ñu dem Babilon la
Yekoña jur Selcel; Selcel jur
Sorobabel,
13 Sorobabel jur Abiyudd;
Abiyudd jur Elyakim;
Elyakim jur Asor;
14 Asor jur Cadog; Cadog jur
Akim; Akim jur Elyudd;
15 Elyudd jur Elasar;
Elasar jur Matan, Matan jur
Yanqóoba;
16 Yanqóoba nag moo jur
Yuusufa jëkkëru Maryaama;
te Maryaama moo jur Yeesu,
mi ñuy wax Almasi bi.
17 Mboolem maas yi dox
diggante Ibraayma ba ca
Daawuda nag di fukki maas
ak ñeent; li dox diggante
Daawuda ba ca njaam ga ca
Babilon, di fukki maas ak
ñeent; li dox diggante njaam
ga ca Babilon ba ci Almasi bi,
di fukki maas ak ñeent.

Lu jëm ci juddub Yeesu Almasi bi

18 Juddub Yeesu Almasi
bi, nii la deme: Ndeyam
Maryaama moo digoo woon
ab séy ak Yuusufa. Laata
ñuy àndnag, gis nañu ne
Maryaama dafa ëmb ci dogalu Noo gu Sell gi.
19 Ci biir loolu jëkkëram Yuusufa mi doon nit ku jub, naroon koo yiwi ci sutura, ndax
bëggu ko woona weer.
20 Naka lay xalaat ci loolu,
am malaakam Boroom bi
feeñu ko ci gént, ne ko:
«Yuusufa, sëtub Daawuda,
bul ragala yeggali sa jabar
Maryaama, ndax doom ji
sosu ci moom, ci Noo gu Sell
gi la jóge.
21 Doom ju góor lay am;
nanga ko tudde Yeesu (muy
firi Boroom beey musle),
ndax mooy musal aw xeetam
ci seeni bàkkaar.»
22 Loolu lépp a sotti ngir
matal la Boroom bi waxe
woon ca làmmiñu yonent ba,
ba mu nee:
23 «Janq bi mooy ëmb,
jur doom ju góor,
ñu tudde ko Emanuwel§,»
muy firi Yàllaa ngi ak nun.
24 Ba Yuusufa yewwoo, la
ko malaakam Boroom bi sant
la def, daldi yeggali jabaram.
25 Waaye Yuusufa àndul
ak moom, ba kera mu ame
doom, muy góor, mu tudde
ko Yeesu.

2

Fóore ya seetsi nañu Yeesu

1 Gannaaw ba Yeesu juddoo ca Betleyem gu diiwaanu

† **1.10** ***Amon*** ak Amos, kenn ki la. ‡ **1.11** ***Yekoña*** ak Yoyakin, kenn ki la. § **1.23** Seetal ci *Esayi* 7.14.

Yude, yemook janti Buur Erodd, ndeke ay boroom xam-xam yu bàyyikoo penku dikk nañu Yerusalem.
2 Ñu ne: «Ana buur bi Yawut yi juddule? Biddiiwam lanu gis ca penku, moo tax nu dikk siyaaresi ko.»
3 Ba Buur Erodd déggee loolu, dafa jaaxle, mook mboolem waa Yerusalem.
4 Ci kaw loolu mu woolu mboolem sarxalkat yu mag ya, ak firikati yoonu Musaa ya. Mu daldi leen laaj fu Almasi bi wara juddoo.
5 Ñu ne ko: «Xanaa Betleyem gu diiwaanu Yude, ndax noonu la ko yonent ba binde, ne:
6 "Yaw Betleyem gu diiwaanu
Yuda nag,
ñàkkoo solo moos ci dëkki
Yuda yi gëna màgg,
ndax ci yaw la njiit di soqikoo,
di sàmm Israayil, sama
ñoñ*."»
7 Ba loolu amee Erodd woolu boroom xam-xam ya ci kumpa, di leerlu bés ba biddiiw ba feqee.
8 Mu yebal leen nag Betleyem, ne leen: «Demleen seetal ma bu baax, mbirum xale bi. Bu ngeen ko gisee, xamal ma ko, ngir man itam ma siyaareji ko.»
9 Ñu déglu buur ba ba noppi, dem. Ci kaw loolu rekk biddiiw ba ñu gisoon ca penku ba, ne tëll jiite leen di dem, ba àgg, fa tiim béreb ba xale ba nekk, mu daldi taxaw.
10 Ba ñu gisee biddiiw ba taxaw, bég nañu lool, mbég mu réya réy.
11 Ñu dugg ca kër ga, gis xale bi ak ndeyam Maryaama. Ñu daldi ne gurub sukk, sujjóotal xale bi. Ba loolu amee ñu yebbi seenub denc, génne ca yóbbalu wurus ak cuuraay, ak ndàbb lu xeeñ lu ñuy wax miir.
12 Gannaaw loolu kàddu dikke leen ci gént, artu leen ngir ñu baña dellu ca Erodd. Ba mu ko defee ñu jaare weneen yoon, ñibbi seenum réew.

Waa kër Yuusufa gàddaay nañu Misra

13 Ba boroom xam-xam ya ñibbee, am malaakam Boroom bi moo jekki feeñu Yuusufa ci gént ne ko: «Jógal, ànd ak xale bi ak ndeyam te nga daw ba Misra, toog fa, ba kera ma di la jox ndigal, ndax Erodd dina seet xale bi, ngir sànk ko.»
14 Yuusufa jóg, ànd ak xale bi ak ndeyam, ag guddi, ngir làquji Misra.
15 Fa la toog, ba Erodd faatu. Noonu la mbir ma deme, ngir sottal la Boroom bi waxe woon ca làmmiñu yonent ba, ba mu nee:
«Misra laa woowe sama
doom, mu génne fa†.»
16 Ba Erodd gisee ne boroom xam-xam ya nax nañu ko, mer na mer mu réy lool, ba yeble, ngir reylu ci Betleyem ak la ko wër, mboolem xale yu góor yi am diggante ñaari at ak lu ko yées,

* **2.6** Seetal ci *Mise* 5.1; *2.Samiyel* 5.2. † **2.15** Seetal ci *Ose* 11.1.

muy diggante ba méngook àpp ba mu leerloo woon ca boroom xam-xam ya.

17 Booba la kàddu ga jottalikoo woon ci Yonent Yàlla Yeremi mate. Mooy ba mu nee:

18 «Baat a nga jibe fa Raama,
ay jooy ak yuux yu metti,
Rasel mooy jooy ay doomam
te bëggul kàddu gu ko dëfal,
nde doomam ya wuute‡.»

Waa kër Yuusufa dellu nañu Israayil

19 Gannaaw ba Erodd faatoo, am malaakam Boroom bi moo jekki feeñu Yuusufa ci gént ca Misra,

20 ne ko: «Jógal àndak xale bi ak ndeyam te nga dellu Israayil. Ñi doon wuta jël bakkanu xale bi dee nañu.»

21 Yuusufa jóg, àndak xale bi ak ndeyam, daldi dellu réewum Israayil.

22 Teewul mu dégg ne Arkelawus moo falu buur ca Yude, wuutu baayam Erodd, ba tax mu ragal faa dem. Ci biir loolu kàddug artu dikkal ko ci gént, mu daldi walbatiku, làquji diiwaanu Galile.

23 Mu dikk nag ba dëkk ba ñuy wax Nasaret, sanc fa. Noonu la kàddu ga jottalikoo woon ca yonent ya, mate. Mooy ba ñu nee dees na ko woowe ab Nasareen.

3

Yaxya waare na ngir nit ñi tuub

1 Jant yooyu la Yaxya feeñ, di waare ca màndiŋu Yude,

2 naan: «Tuubleen seeni bàkkaar, ndax nguurug asamaan dëgmal na.»

3 Kooku lañu doon wax, te Yonent Yàlla Esayi jottali woon ko, ba mu nee:

«Baatu nit a ngi xaacoo ca màndiŋ ma naan:
“Nangeen xàll yoonu Boroom bi,
juballeen ay xàllam*.”»

4 Yaxya nag mbubb mu ñu ràbbe kawaru giléem la daan sol, laxasoo laxasaayu der ca ndiggam, ab dundam diy njéeréer ak lemu àll.

5 Nit ña daldi bàbbeeku, jëm ca moom, waa Yerusalem, ak mboolem diiwaanu Yude, ak mboolem diiwaanu dexu Yurdan.

6 Ñu tudd seeni bàkkaar, Yaxya sóob leen ca dexu Yurdan.

7 Ci kaw loolu ay Farisen ak ay Sadusen yu bare ñëw ci Yaxya, ngir mu sóob leen ci ndox. Yaxya ne leen: «Yeen njurum jaan mee, ku leen artu, ba ngeen di daw sànj miy dikk?

8 Kon nag jëfeleen jëf ju yelloo ag tuubeel,

9 te buleen defe ne man ngeena wax ci seenum xel ne: “Nun, Ibraayma mooy sunu maam,” ndax maa leen ko wax, doj yii, Yàlla man na cee sàkkal Ibraayma aw askan.

10 Léegi nag xàcc nañu sémmiñ ngir gor reenu garab yi ba noppi. Kon gépp garab gu ci meññul doom yu baax, dees koy gor, sànni ca sawara sa.

‡ **2.18** Seetal ci *Yeremi* 31.15. * **3.3** Seetal ci *Esayi* 40.3.

11 Man, cim ndox laa leen
di sóob, ngir jëmmal seenug
tuubeel. Waaye kiy ñëw sama
gannaaw moo ma sut, ba ay
caraxam sax yeyoowuma ko
koo summil. Moom nag ci
Noo gu Sell gi ak ci sawara† la
leen di sóob.
12 Ab layoom a ngi ci lox-
oom, te mooy jéri dàggaam, ba
mu set wecc; am peppam lay
fat ci sàq mi, waaye xatax bi,
da koy lakk ci sawara su dul
fey mukk.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

13 Booba la Yeesu jóge
Galile, dikk ngir Yaxya sóob
ko ca dexu Yurdan.
14 Teewul Yaxya gàntal, ne
ko: «Man may ki soxla, nga
sóob ma ci ndox, yaw nga
dikk ci man!»
15 Yeesu ne ko: «Baalagum
noonu rekk, ndax ci lanuy
matale lépp li Yàlla bëgg ci
njub.» Yaxya daldi koy nan-
gul.
16 Gannaaw ba ñu sóobee
Yeesu, ba mu génnee ca saa
sa ca ndox ma, asamaan a
jekki ubbiku ngir moom. Mu
gis Noowug Yàlla wàcc ni am
pitax ca kawam.
17 Ci kaw loolu rekk, baat
jibe asamaan, ne: «Kii mooy
sama Doom, sama soppe;
Moom laay bànneexoo.»

4

Yeesu të na Seytaane

1 Ci kaw loolu Noowug Yàlla
gi yóbbu Yeesu ba ca biir
màndiŋ ma, ngir mu jànkoonte
ak fiiri Seytaane.
2 Yeesu nekk na fa te lekkul
ñeent fukki bëccëg ak ñeent
fukki guddi. Gannaaw gi, mu
xiif.
3 Fiirkat bi nag dikk ba ci
moom, ne ko: «Ndegam yaa di
Doomu Yàlla, neel doj yii ñu
soppaliku mburu.»
4 Teewul Yeesu ne ko:
«Bindees na ne:
"Du aw ñam doŋŋ la nit di
dunde,
waaye dees na dunde itam,
gépp kàddu gu tukkee ci
gémmiñug Yàlla*."»
5 Ba loolu amee Seytaane
yóbbu ko ca Yerusalem, dëkk
bu sell ba, aj ko ca njobbax-
talu kër Yàlla ga.
6 Mu ne ko: «Ndegam yaa
di Doomu Yàlla, tëbal ci suuf,
ndax bindees na ne:
"Ay malaakaam lay jox ndi-
gal ci sa mbir,
te seeni loxo lañu lay leewoo,
ba doo fakkastalu ciw doj†."»
7 Yeesu ne ko: «Bindees na it,
ne: "Bul seetlu Boroom bi sa
Yàlla‡."»
8 Seytaane yóbbooti ko ba ca
kaw tund wu kawe lool, won
ko mboolem nguuri àddina
yépp ak seeni daraja.
9 Mu ne ko: «Lii lépp, yaw
laa koy may, soo sukkee su-
jjóotal ma.»

† **3.11** ***Sóobu gi ci Noo gu Sell gi ak ci sawara:*** Almasi bi moo leen di sol doole ju bawoo ci Noo gu Sell gi, ak itam setal leen ni sawara di setale weñ gu am lu ko rax. Sawara dina taxawe itam céru mbugal mu ñeel ñi déggalul Yàlla. Seetal ci 12.49; *Jëf ya* 2.3. * **4.4** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 8.3. † **4.6** Seetal ci *Taalifi cant* 91.11-12. ‡ **4.7** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.16.

10 Yeesu nag ne ko: «Xiddi
ma Seytaane, ndax bindees
na ne:
“Boroom bi sa Yàlla ngay su-
jjóotal, te moom doŋŋ
ngay jaamu§.”»
11 Ba mu ko defee Seytaane
won ko gannaaw, ay malaaka
dikk, di toppatoo Yeesu.

Yeesu door na liggéeyam ca Galile

12 Yeesu nag dégg ne tëj
nañu Yaxya kaso; mu daldi
dem Galile.
13 Gannaaw loolu, mu
toxoo Nasaret, sanci Kaper-
nawum ga féeteek dex ga, ca
diiwaani Sabulon ak Neftali,
14 ngir matal kàddu ga jot-
talikoo woon ci Yonent Yàlla
Esayi, ba mu nee:
15 «Yaw réewum Sabulon ak
yaw réewum Neftali,
di yoonu géeju Galile, ca
wàllaa dexu Yurdan,
yaw Galile, réew ma bare ñu
dul yawut!
16 Askan wa nekkoon cig
lëndëm,
gis na leer gu mag,
ña dëkke woon réewum dee
mu ne këruus,
ñoom la leer fenkal*.»
17 Jant yooyu la Yeesu
tàmbali di waaraate naan:
«Tuubleen seeni bàkkaar, ndax
nguurug asamaan dëgmal
na.»

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

18 Yeesoo doon doxe ca
tàkkal dexu Galile, daldi gis
ñaar ñu bokk ndey ak baay,
di Simoŋ mi ñuy wax Piyeer,
ak Àndre rakkam. Ña ngay
mbaal ca dex ga, ndax ay
nappkat lañu woon.
19 Yeesu ne leen: «Ñëwleen
topp ma, ma def leen napp-
kati nit.»
20 Ca saa sa ñu won mbaal
ya gannaaw, daldi topp ca
moom.
21 Yeesu jóge fa, gis ñeneen
ñaar ñu bokk ndey ak baay,
Yanqóoba doomu Sebede, ak
Yowaan mi Yanqóoba bokkal
ndey ak baay. Ña nga ca gaal
ga, ñook seen baay Sebede, di
gaar seeni mbaal. Yeesu woo
leen.
22 Ñu bàyyi gaal gaak seen
baay ca saa sa, daldi topp ca
moom.
23 Ba loolu amee Yeesu di
wër Galile gépp, di jàngale ci
seeni jàngu, di yégle xibaaru
jàmm bu nguurug Yàlla, aka
faj mboolem jàngoro yi, ak
wéradiy nit ñi,
24 ba tax turam siiw, ba ca
biir réewum Siri gépp. Ñu di
ko indil mboolem ñi wopp, ak
ñi ame mboolemi jàngoro aki
mitit, ak ñi rab jàpp, ak ñiy
say, ak lafañ yi, mu faj ñépp.
25 Mbooloo mu bare nag
topp ko, jóge ca wàlli Galile,
ak diiwaan ba ñuy wax Fukki
Dëkk, ak Yerusalem ak dii-
waanu Yude, ba ca wàllaa
dexu Yurdan.

5

Ñii la ndokkale ñeel

1 Yeesu moo gisoon
mbooloo ma, daldi yéeg ca
tund wa. Naka la toog,
taalibeem ya dikk.

§ **4.10** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.13.

* **4.16** Seetal ci *Esayi* 8.23; 9.1.

2 Mu yékkati kàddoom, jàngal
leen ne leen:
3 «Ndokkalee ñi am xolub ku
néew doole,
nde nguurug asamaan, ñooy
boroom.
4 Ndokkalee ñiy jooy,
nde dees na leen dëfal.
5 Ndokkalee ñi woyof,
nde ñooy moom àddina.
6 Ndokkalee ñi xiif aka mar
jëfe njekk,
ndax dinañu regg.
7 Ndokkalee ñi am yërmande,
nde dees na leen yërëm.
8 Ndokkalee ñi sell ab xol,
nde ñooy gis Yàlla.
9 Ndokkalee ñiy sàkku jàmm,
nde ñoom lees di woowe
doomi Yàlla.
10 Ndokkalee ñi seenug njub
tax ñu di leen bunduxataal,
nde nguurug asamaan ñooy
boroom.
11 «Ndokkalee yeen, bu ñu
leen di saaga, di leen bun-
duxataal, di leen sosal gépp
njombe ndax man.
12 Bégleen te bànneexu, ndax
seen yoolub ëllëg bu réy, nde
noonu lañu daan fitnaale
yonent yi fi jiitu.

Xorom ak leer ñooy misaali gëmkat ñi

13 «Yeena di xoromas àddina.
Bu xorom raxee ba sàlli, nees
koy delloo cafkaam? Du
jariñati dara, xanaa ñu sànni
ko ci biti, nit ñi dox ci kawam.
14 Yeena di leeru àddina. Ab
dëkk, bu nekkee ci kaw tund,
du mana làqu.
15 Te it deesul taal ab làmp,
dëpp cig leget, waaye dees
koy aj ca kaw tegoom, ba muy
leeral ñi nekk ci néeg bi ñépp.
16 Yeen, na seenug leer
leere noonu ci kanam nit ñi,
ngir ñu gis seen jëf ju rafet, ba
sàbbaal seen Baay ba fa kaw.

Yoonu Musaa ak kàdduy waxyu ci Yeesu la mate

17 «Buleen defe ne damaa
dikk ngir tebbi yoonu Musaa,
ak waxi yonent yi. Tebbisi-
wuma, damaa sottalsi.
18 Maa leen ko wax déy,
ba keroog asamaan ak suuf
raaf, wenn rëdd, mbaa genn
maaska du raaf mukk ci
yoonu Musaa, ba kera lépp
sotti.
19 Kon képp ku wàcc lenn
ci ndigal yii gëna tuut, te di
ko diglee noonu, ki gëna tuut
lees lay woowe fa nguurug
asamaan. Waaye képp ku koy
jëfe, di ko digle, ku mag ki
lees lay woowe fa nguurug
asamaan.
20 Te kat maa leen ko wax,
bu seenub njub ëppul njubu
firikati yoonu Musaa yi ak
Farisen yi, dungeen tàbbi
mukk ci nguurug asamaan.

Mere nit ki mooy bóom ko

21 «Dégg ngeen ne waxoon
nañu maam ya ne leen: "Bul
bóom; ku bóom yoon dina la
daan*."
22 Waaye man maa leen ko
wax, képp ku mere sa mbokk,
dees na la àttę. Ku ne sa
mbokk: "Doo dara," kuréelu
àttekat ya am na ci yaw yoon,
te ku ne sa moroom "Dof bi,"
sawara am na ci yaw yoon.
23 Kon soo yóbboo sa
sarax ca sarxalukaay ba, ba

* **5.21** Seetal ci *Mucc ga* 20.13; *Baamtug yoon wi* 5.17.

fàttaliku foofa ne, am na lu la sa mbokk meree,
24 dangay bàyyi sab sarax ca kanam sarxalukaay ba, te nga njëkka jubooji ak sa mbokk ma, doora dellu, joxe sab sarax.
25 «Gaawala juboo ak sab jotewaale, bi ngay àndak moom jëm ca ëttu àttekaay ba; lu ko moy sab jotewaale jébbal la àttekat ba, kooka jox la alkaati ba, mu ne la ràpp tëj.
26 Maa la ko wax dév, doo fa génne mukk te feyuloo lépp ba ci dërëm bi gëna tuut.

Ku xemmem jigéen, njaaloo nga

27 «Dégg ngeen ñu ne: "Bul njaaloo†."
28 Waaye man maa leen wax ne képp ku xool jigéen, ngir xemmem ko, njaaloo nga ak moom xaat ci sam xel.
29 Bu la sa bëtu ndijoor dee bàkkaarloo, luqil, sànni, ndax ñàkk sa benn cér moo gën ci yaw ñu sànni sa yaram wépp sawara.
30 Bu la sa loxol ndijoor dee bàkkaarloo, daggal, sànni, ndax ñàkk sa benn cér moo gën ci yaw, sa yaram wépp tàbbi sawara.

Njaaloo doŋŋ moo daganal pase

31 «Te waxees na ne: "Képp ku fase sa jabar, nanga ko jox kayitu pase‡."
32 Waaye man maa leen wax ne képp ku fase sa jabar, te njaaloo taxul, yaa ko njaalooloo. Te ku ñu fase it, képp ku ko takk, njaaloo nga.

Bul xàcc sa ngiñ

33 «Déggati ngeen ñu ne waxoon nañu maam ya ne leen: "Bul xàcc sa ngiñ, waaye wàccool ak Boroom bi sa kàdduy ngiñ§."
34 Waaye man maa leen wax ne leen, buleen giñ dara; bumu di ci asamaan, nde asamaan moo di jalub Yàlla;
35 bumu di ci suuf, nde suuf moo di ndëggastalam; bumu di ci Yerusalem, nde Yerusalem moo di dëkku Buur bu mag bi.
36 Bul giñ it ci sa kaaŋum bopp, ndax du sa genn kawar goo mana weexal, mbaa nga ñuulal ko.
37 Na sa kàddu di waaw, soo waree ne waaw; mbaa déet, soo waree ne déet. Leneen lu ci tegu, ci ku bon ki la jóge.

Bul feyu

38 «Dégg ngeen ñu ne: "Bët, bët a koy fey; bëñ, bëñ a koy fey*."
39 Waaye man maa leen wax ne leen, buleen jànkoonte ak ku bon, waaye ku leen dóor mbejum lexu ndijoor, dékkleen ko lex ba ca des.
40 Ku leen nara yóbbu ci yoon, ngir jël seenub turki, baleen kook seen mbubb mu mag, dolli ko.
41 Ku leen ga, ngeen yenul ko ci doxub benn kilomet, àndleen ak moom ñaar.
42 Ku leen ñaan, mayleen ko, te ku leen leb, buleen ko gàntu.

† **5.27** Seetal ci *Mucc ga* 20.14. ‡ **5.31** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 24.1. § **5.33** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 23.22-24. * **5.38** Seetal ci *Mucc ga* 21.24.

43 «Dégg ngeen ñu ne: “Soppleen seen moroom†” te bañ
seenub noon.
44 Waaye man maa leen
wax ne leen, soppleen seeni
noon te ñaanal ñi leen di bun-
duxataal,
45 ngir ngeen doon doomi
seen Baay ba fa asamaan,
nde mooy kiy fenkal jantam
ci kaw ñu bon ñi, ak ñu baax
ñi, te mooy tawal ñi jub, ak ñi
jubadi.
46 Su ngeen soppee ñi leen
sopp, ban yool ngeen am?
Xanaa du juutikat yi sax
noonu lañuy jëfe?
47 Su ngeen dee saafoonte
ak seeni bokk doŋŋ, ana lu
ngeen def lu yéeme? Xanaa
du yéefar yi sax noonu lañuy
jëfe?
48 Ni seen Baay ba fa
asamaan mate nag, nangeen
ni mate.

6

Buleen sarxe ngir ngistal

1 «Wattuleena def seenu
njekk ci kanam nit ñi, ngir
ngistal. Lu ko moy, dungeen
ame yool fa seen Baay ba fa
asamaan.
2 Kon nag booy sarxe, bul
ko yéglee coowal liit, ni ko
jinigalkat yiy defe ci jàngu yi
ak mbedd yi, ngir nit ñi kañ
leen. Maa leen ko wax dév,
ñooñu jot nañu seen yool bu
mat sëkk.
3 Waaye booy sarxe, li sa
loxol ndijoor di def, bu ko sa
loxol càmmoñ xam,
4 su ko defee sa sarax di
kumpa, te sa Baay biy gis ci
biir kumpa moo lay yool.

Buleen ñaan ngir ngistal

5 «Bu ngeen di ñaan, buleen
mel ni jinigalkat yi safoo
taxaw di ñaan ci jàngu yi ak
selebe yoon yi, ngir fés. Maa
leen ko wax dév, ñooñu jot
nañu seen yool bu mat sëkk.
6 Yaw nag booy ñaan, dug-
gal sa néegu biir, tëj sa bunt,
te nga ñaan sa Baay ci kumpa.
Sa Baay biy gis ci biir kumpa
moo lay yool.
7 «Bu ngeen di ñaan, buleen
jàppoo kebetu ni yéefar yi foog
ne ci wax ju bare lees leen di
nangule.
8 Kon buleen mel ni ñoom,
ndax seen Baay xam na li
ngeen soxla bala ngeen ko
koo ñaan.
9 Yeen nag nangeen ñaane
nii:
“Sunu Baay bi fi asamaan,
nañu wormaal sa sellaayu
tur,
10 na sa nguur dikk,
na sa coobare ame fi suuf na
mu ame fa asamaan.
11 May nu bésub tey, sunu
dundub bés bu nekk,
12 te nga baal nu sunuy tooñ,
ni nu baale nun itam,
ñi nu tooñ.
13 Bu nu dugal ci nattu,
waaye yal nanga nu musal ci
ku bon ki.
Yaw de yaa yelloo nguur ak
kàttan ak màggaay, ba
fàww. Amiin.”
14 «Su ngeen baalee nit ñi
seeni tooñ, seen Baay ba fa
asamaan dina leen baal, yeen
itam.
15 Waaye su ngeen
baalewul, seen Baay it du
leen baal seeni tooñ.

† **5.43** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18.

Buleen woor ngir ngistal

16 «Su ngeen di woor,
buleen yoggoorlu ni jini-
galkat yi. Dañuy ñaawal seen
kanam, ngir wone ne dañoo
woor. Maa leen ko wax dév,
ñooñu jot nañu seen yool bu
mat sëkk.
17 Yaw nag booy woor,
xeeñlul te sëlmu ba set,
18 ngir baña won nit ñi sa
koor, ba mu des sa Baay bi
teew ci kumpa. Sa Baay biy
gis ci biir kumpa moo lay
yool.

Alal fa Yàlla

19 «Buleen dajale ab denc ci
kaw suuf, fi ko max ak xo-
maag di yàqe, mbaa ab sàcc
bëtt, jël ko.
20 Waaye dajaleleen ab
denc fa asamaan, fa ko max
ak xomaag dul yàqe, te ab sàcc
du bëtt, jël ko.
21 Ndaxte fa sab denc nekk,
sab xol it a nga fa.
22 «Bët mooy làmpu yaram.
Su sa bët wéree, sa yaram
wépp a ciy leerloo,
23 waaye bu sa bët bonee,
sa yaram wépp a ngi ci
lëndëm. Leer gi ci yaw nag, su
dee ag lëndëm, ndaw lëndëm
gu réy!
24 «Kenn manula jaamu
ñaari sang; dangay dëddu kii,
sopp kee, mbaa nga fonk
kii, cof kee. Manuleena
jaamoondoo Yàlla ak Alal.

Wóoluleen Yàlla

25 «Moo tax ma ne leen,
buleen seen bakkan jaaxal,
ngir lu ngeen lekk, mbaa lu
ngeen naan, te it buleen seen
yaram jaaxal ngir lu ngeen
sol. Xanaa du lekk gi, bakkan
bee ko ëpp solo, te koddaay li
it, yaram wee ko ëpp solo?
26 Xoolleen picc yi: duñu
ji, duñu góob, duñu denc ci
am sàq. Teewul seen Baay ba
fa asamaan di leen dundal.
Yeen nag, xanaa du yeena gën
picc yi fuuf?
27 Ana kan ci yeen mooy
jaaxle, di xalaat a xalaat
bakkanam, ba mana yokk ci
àppam, lu tollook xef ak xippi?
28 «Koddaay nag, ana lu
ngeen ciy jaaxle? Seetaatleen
ni tóor-tóor yiy saxe ci tool yi.
Doñ-doñiwuñu, ëccuñu,
29 waaye maa leen wax ne
Suleymaan ak darajaam jépp
sax, soluwul woon ni benn ci
ñoom.
30 Ndegam ñaxum tool miy
dund tey, te léegi ñu sànni
ko cib taal, moom la Yàlla di
wodde nii kay, xanaa asta-
maak yeen? Yeenaka néew
ngëm!
31 Kon nag, buleen jaaxle,
naan: “Lu nuy lekk?” mbaa
“Lu nuy naan?” mbaa “Lu
nuy sol?”
32 Ndaxte loolu lépp, yéefar
yi ñoo koy tiisoo. Te seen
Baay ba fa asamaan xam na
ne soxla ngeen loolu lépp.
33 Waaye njëkkleena tiisoo
nguurug Yàlla, ak njub gi mu
laaj, te loolu lépp moo leen ko
ciy dollil.
34 Kon nag buleen am
xalaat ci ëllëg, ndax ëllëg dina
xalaat boppam. Bés bu nekk,
ab coonoom doy na ko.

7

Sikkal jàmbur aay na

1 «Buleen di sikkale, su ko
defee deesuleen sikkal.
2 Ndaxte àtte bi ngeen di
àttee, moom lees leen di àttee;
te natt bi ngeen di nattale,
moom lees leen di nattale.
3 Ana looy xoole xatax bi ci
sa bëtu mbokk, te sa bët bi,
gànj gi ci nekk, gisuloo ko?
4 Mbaa ana noo naa sa
mbokk: "Xaaral, ma dindil la
xatax bi ci sa bët," te gànj a
ngoogu ci sa bët yaw?
5 Jinigalkat bi, njëkkala
dindi gànj gi ci sa bët, ba gis
bu baax, nga doora dindi
xatax bi ci sa bëtu mbokk.
6 «Buleen jox lu sell xaj yi,
mbaa ngeen di sànni seeni
per ci kanam mbaam-xuux
yi, lu ko moy ñu dëggaate ko,
ba noppi xaj yi walbatiku ci
seen kaw, daggate leen.

Yàlla nangu na ñaanu ku gëm

7 «Ñaanleen, ñu may leen;
seetleen, gis; fëggleen, ñu ub-
bil leen.
8 Ndaxte képp ku ñaan,
dinga am; ku seet, gis; ku fëgg
it, dees na la ubbil.
9 Kan ci yeen sax, la
doomam di ñaan mburu, mu
jox kow doj?
10 Mbaa mu ñaan kow jën,
mu jox ko jaan?
11 Ndegam yeen ñi bon,
yeena mana may seeni gone
lu baax nag, kon seen Baay
ba fa asamaan, ñaata yoon la
leen dàqa may lu baax, ñi ko
ko ñaan!
12 «Lépp lu ngeen bëgg nit
ñi defal leen ko nag, nangeen
leen ko defale noonu, nde
loolu mooy yoonu Musaa ak
yonent yi.

Buntu dund xat na

13 «Duggeleen ci bunt bu xat
bi, ndax bunt beek yoon wi
jëm sànkute dañoo yaatu, te ñu
baree cay dugge.
14 Waaye xat la def, bunt ba
jëm dund; sew it la yoon wa
def, te ñu néew a koy gis.

Doomu garab, ndey ja

15 «Moytuleen yonenti caax-
aan yi. Ñooy ñëw ci yeen,
soloo melow xar, te diy bukki
yu soxor.
16 Seenum meññeef ngeen
leen di xàmmee. Ndax ag
dédd, dees na ci witte doomi
reseñ; am ay dagg, dees na ci
witte doomi figg?
17 Garab gu baax gu nekk,
doom yu baax lay meññ;
waaye garab gu bon, doom
yu bon lay meññ.
18 Garab gu baax daal
manula meññ doom yu bon,
garab gu bon itam manula
meññ doom yu baax.
19 Gépp garab gu dul meññ
doom yu baax nag, dees koy
gor, sànni ca sawara sa.
20 Kon nag ñoom daal ci
seenum meññeef ngeen leen
di xàmmee.
21 «Du képp ku ma naan:
"Sang bi, Sang bi," mooy tàbbi
ci nguurug asamaan, xanaa
ñiy jëfe sama coobarey Baay
ba fa asamaan.
22 Bu bés baa, ñu baree
ma naan: "Sang bi, Sang bi,
xanaa du saw tur lanu daa
waaree, di dàqe saw tur ay
rab, tey defe saw tur kéemaan
yu bare?"

23 Booba laa leen di wax ne:
“Masuma leena xam, defkati
ndëngte yi ngeen doon, xid-
dileen ma!”

Ki dégg, jëfe, moo xelu

24 «Kon képp ku dégg sama
kàddu yii, te di ko jëfe, dafa
mel ni nit ku xelu ki tabax
këram ci kaw aw doj.
25 Ba mu noppee, taw ba
sóob, wal ma dikk, ngelaw
la riddi, lépp dal ca kër ga,
te màbbul, ndax doj wa mu
sampe.
26 Waaye képp ku dégg
sama kàddu yii te jëfewu ko,
dafa mel ni nit ku ñàkk xel ki
tabax këram ci gannuus gi.
27 Ba mu noppee, taw ba
sóob, wal ma dikk, ngelaw la
riddi, lépp dal ca kër ga; mu
màbb, yàqu yaxeet.»
28 Ba Yeesu waxee loolu
ba noppi, mbooloo ma daa
yéemu ca njàngaleem,
29 ndax sañ-sañ ba mu leen
di jàngale niroowul ak na
seen firikati yoonu Musaa
yay jàngalee.

8

Yeesu faj na ku gaana

1 Yeesu moo wàcce ca tund
wa, mbooloo mu bare topp
ko.
2 Ab gaana jekki dikk, su-
jjóotal ko, ne ko: «Sang bi, su la
soobee, man nga maa setal.»
3 Mu tàllal loxoom, laal ko
ne: «Soob na ma, setal.» Ca
saa sa ngaanaam ga set wecc.
4 Yeesu ne ko: «Fexeel ba bu
ko wax kenn, demal rekk ca
sarxalkat ba, ngir mu seet la,
te nga génne sarax si yoonu
Musaa santaane*, ngir muy
firnde ci ñoom.»

Ngëm gu réy, yool bu réy

5 Gannaaw ba Yeesu dug-
gsee dëkk ba ñuy wax Kaper-
nawum, ab njiitu takk-der bu
waa Room moo dikk ba ci
moom, ñaan ko,
6 ne ko: «Sang bi, sama
surga moo tëdd ca kër ga,
lafañ, te nekke mitit wu tar.»
7 Yeesu ne ko: «Man, maay
dikk, faj ko.»
8 Teewul njiit la ne ko:
«Sang bi, yeyoowuma nga
dugg sama kër; waxal genn
kàddu rekk, sama surga wér.
9 Ndaxte man itam ci kilif-
teef laa tënku, te maa ngeek
ay takk-der yu nekk ci sama
ndigal. Su ma nee kii: “De-
mal,” mu dem, ma ne kee:
“Ñëwal,” mu ñëw. Te sama
jaam bu ma ko nee: “Defal
lii,” mu def ko.»
10 Ba ko Yeesu déggee, daa
yéemu, daldi ne ñi topp ci
moom: «Maa leen ko wax, dév,
ku réye nii ngëm, gisuma ko ci
bànni Israayil.
11 Maa leen wax ne leen,
ñu bareey bawoo penku ak
sowu, dikk bokk ca ndabal
bernde ja, ñook Ibraayma ak
Isaaxa ak Yanqóoba, keroog
ca nguurug asamaan.
12 Waaye doom yi yeyoo
nguur ga, ñoom lees di sànni
ca biti ca lëndëm gu tar ga.
Foofa lees di jooye aka yéyoo
ndax mitit.»
13 Ci kaw loolu Yeesu ne
njiitu takk-der ba: «Demal,
noonu nga ko gëme, na ame

* **8.4** Seetal ci *Sarxalkat yi* 14.1-32.

noonu ci yaw.» Ca waxtu woowa la surga ba wér.

Yeesu faj na jarag yu bare

14 Gannaaw loolu Yeesu dem kër Piyeer, daldi fekk yaayu jabaru Piyeer, mu tëdd, yaram wa tàng.

15 Yeesu jàpp loxol soxna sa, tàngooru yaram wa teqalikook moom, soxna sa jóg, di ko toppatoo.

16 Ca ngoon sa ñu indil ko ñu bare ñu rab jàpp. Ba loolu amee Yeesu dàqe rab ya kàddoom, mboolem ña wopp, mu faj leen.

17 Noonu la kàddu ga jottalikoo woon ci gémmiñu Yonent Yàlla Esayi mate. Mooy ba mu nee:

«Moom sunuy wopp la jël,
sunuy jàngoro la sëfoo†.»

18 Ba Yeesu gisee mbooloo ma ko wër nag, dafa sant taalibe ya, ñu jàll ba ca wàllaa dex ga.

19 Ci biir loolu ab firikatu yoonu Musaa dikk, ne ko: «Kilifa gi, yaw laay topp féppfoo jëm.»

20 Yeesu itam ne ko: «Till akug kàmbam, njanaaw akub tàggam, waaye Doomu nit ki de, amul fu mu wéer boppam.»

21 Ba loolu amee keneen ca taalibe ya ne ko: «Sang bi, may ma, ma njëkka dem robi sama baay.»

22 Yeesu ne ko: «Toppal ci man te nga bàyyi néew yi, ñu rob seeni néew.»

Yeesu dalal na ngelaw

23 Ba mu ko defee, Yeesu dugg ca gaal ga, ay taalibeem àndak moom.

24 Ca saa sa ngelaw lu réy yëngal dex ga, ba gannax ya mëdd gaal ga. Teewul Yeesoo ngay nelaw.

25 Taalibe ya jegesi, yee ko, ne: «Sang bi, wallu nu, nu ngi sànku!»

26 Yeesu nag ne leen: «Lu ngeen di tiit, yeenaka néew ngëm!» Ci kaw loolu mu jóg, daldi gëdd ngelaw la ak gannax ya. Lépp ne sendaw.

27 Ba loolu amee, ñu waaru, naan: «Kii moo di kan, ba ngelaw leek dex gi di ko déggal?»

Yeesu faj na ñaar ñu rab jàpp

28 Ba Yeesu jàllee, ba teere diiwaanu waa Gadara, ñaar ñu rab jàpp ñoo génne ca sëg ya, dikk dogale ko, te di ñu soxor lool, ba kenn ñemewul woona jaare foofa.

29 Ñu jekki xaacu, ne: «Yaw Doomu Yàlla ji, ana lu nu joteek yaw? Ndax danga fee ñëw ngir mbugal nu, te jotagul?»

30 Fekk na genn coggalu mbaam-xuux yu baree nga leen dànd lu sore, di for.

31 Rab ya tinu ko ne: «Boo nu dàqee, yebal nu ca coggalu mbaam-xuux ya.»

32 Yeesu ne leen: «Demleen.» Rab ya nag génn, dugg ca mbaam-xuux ya, ci saa si coggal gépp bartaloondoo, tàbbi ca dex ga, daldi lab.

33 Ba loolu amee sàmm ya daw, ba ca dëkk ba, nettaliji

† **8.17** Seetal ci *Esayi* 53.4.

lépp, ak la xewoon ca ña rab jàpp.
34 Ci kaw loolu rekk dëkk ba bépp génn, ngir dajeek Yeesu. Naka lañu ko gis, daldi koy tinu ngir mu génn seen gox ba.

9

Yeesu faj na ab lafañ ca Kapernawum

1 Gannaaw loolu Yeesu dugg gaal, jàll dex ga, daldi dellu dëkkam.
2 Ñu jekki indil ko ab lafañ, mu tëdd cig laltu. Ba Yeesu seetloo seen ngëm, da ne lafañ ba: «Na sa xel dal, doom, jéggalees na la say bàkkaar.»
3 Ay firikati yoonu Musaa nag jekki di wax ci seen biir naan: «Kii, Yàlla lay diir mbagg!»
4 Teewul Yeesu xam seen xalaat, ne leen: «Lu waral yii xalaat yu bon ci seen xel?
5 Ana ci yii yaar, lu ci gëna yomb: ne "Jéggalees na la say bàkkaar," am ne: "Jógal te dox"?
6 Kon nag dingeen xam ne Doomu nit ki am na ci kaw suuf, sañ-sañu jéggale ay bàkkaar.» Mu ne lafañ ba: «Jógal, jël sag laltu, te ñibbi.»
7 Lafañ ba jóg, daldi ñibbi.
8 Ba mbooloo ma gisee loolu, dañoo tiit, di sàbbaal Yàlla, mi may nit ñi boobu sañ-sañ.

Yeesu woo na Macë

9 Yeesu bàyyikoo ca, daldi gis waa ju ñuy wax Macë, mu toog ca juuti ba. Mu ne ko: «Kaay, topp ma.» Mu jóg, topp ko.
10 Gannaaw ga, Yeesu doon lekk ca kër Macë, lu bare ci ay juutikat aki bàkkaarkat jekki dikk, ñu bokk di lekk, ñook Yeesu aki taalibeem.
11 Farisen ya nag gis loolu, ne taalibe ya: «Juutikat yeek bàkkaarkat yi la seen kilifa di bokkal lekk nag?»
12 Yeesu nag dégg ca, ne leen: «Du ñi wér ñoo soxla fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla.
13 Demleen jàngi lu kàddu gii di firi: "Ngor laa namm, dub sarax*," ndax du ñi jub laa woosi, bàkkaarkat yi laay woo.»

Koor am na bésam

14 Gannaaw loolu taalibey Yaxya dikk ca Yeesu ne ko: «Lu tax nun ak Farisen yi, nuy woor, te say taalibe duñu woor?»
15 Yeesu ne leen: «Ndax xariti séet dinañu naqarlu dara, li feek boroom séet baa ngi teew ci seen biir? Teewul jamonoo ngi ñëw, dees na jële boroom séet bi ci seen biir; su boobaa nag dinañu woor.
16 Kenn du jël sekkit wu yees, di ko daaxe mbubb mu ràpp, ndax sekkit wi day ñoddi mbubb mi, mu gëna xar.
17 Te it deesul def biiñ bu bees ci mbuusi der yu ràpp. Lu ko moy, mbuus yi fàcc, biiñ bi tuuru, mbuus yi yàqu. Biiñ bu bees daal, ci mbuus mu bees lees koy def, ñaar ñépp mucc.»

Yeesu dekkal na, faj na

* **9.13** Seetal ci *Ose* 6.6.

18 Naka la leen Yeesu di
wax loolu rekk, ab njiit dikk,
sujjóotal ko, ne ko: «Sama
doom ju jigéen moo faatu
léegi, waaye ngalla dikkal, teg
ko sa loxo, mu dund.»
19 Yeesu jóg, topp ko, mooki
taalibeem.
20 Ndeke sennas ndaw a
nga ca àndd. Diiru fukki at
ak ñaar ma ngay xëpp deret.
Mu doxe gannaaw, daldi teg
loxoom ca catu mbubbam.
21 Fekk na mu naan ci xe-
lam: «Su ma manoona laal
catu mbubbam rekk, dinaa
wér.»
22 Yeesu ne gees, gis ko, ne
ko: «Janq, na sam xel dal, sa
ngëm a la faj.» Ca waxtu
woowa la ndaw sa wér.
23 Ci kaw loolu Yeesu agsi
ca kër njiit la, daldi gis tox-
orokati dëj ya, ak kër-këru
mbooloo ma.
24 Mu ne leen: «Génnleen,
janq bi deewul, day nelaw
rekk.» Nit ña nag di ko ñaawal.
25 Gannaaw ba ñu génnee
mbooloo ma, Yeesu dugg,
jàpp ca loxol janq ba, mu
daldi jóg.
26 Ba loolu amee coow loola
law ca réew ma mépp.

Yeesu faj na ñaari gumba

27 Ba Yeesu jógee foofa,
ñaari silmaxaa ko topp,
di xaacu, naan: «Sëtub
Daawuda, yërëm nu!»
28 Naka la Yeesu délsi, ba
dugg ca kër ga, gumba ya dug-
gsi. Yeesu ne leen: «Ndax gëm
ngeen ne man naa koo def?»
Ñu ne ko: «Waawaaw, Sang bi.»
29 Yeesu daldi laal seeni bët,
ne leen: «Noonu ngeen ko
gëme, na ame noonu.»
30 Ca saa sa seeni bët ub-
biku. Yeesu nag artu leen
bu baax, ne leen: «Moytuleen
kenn xam ko.»
31 Teewul ñu génn rekk, di
waxtaane Yeesu ca gox ba
bépp.

Yeesu faj na boroom rab

32 Naka lañuy dem, ñu jekki
indil ko ab luu bu rab jàpp.
33 Yeesu daldi dàq rab wa,
luu ba wax, mbooloo ma
waaru, naan: «Guléet lu mel
nii feeñ ci Israayil.»
34 Teewul Farisen ya naan:
«Ci buuru rab yi lay dàqe ay
rab.»

Yeesu yërëm na mbooloo mi

35 Ci kaw loolu Yeesu di
wër mboolem dëkk yu mag
yaak yu ndaw ya, di leen
jàngal ci seeni jàngu, di yégle
xibaaru jàmm bu nguurug
Yàlla, tey faj mboolem jàngoro,
ak mboolem wéradi.
36 Ba Yeesu gisee mbooloo
ya, da leena ñeewante, ndax
na ñu sonne, ne yàcc, mbete
xar yu amul sàmm.
37 Mu daldi ne taalibeem
ya: «Ngóob mee yaatu, te
surga yi néew.
38 Kon nag ñaanleen Bo-
room ngóob mi, mu yebal ay
surga cim ngóobam.»

10

Yeesu yebal na fukki ndaw ya ak ñaar

1 Ci kaw loolu Yeesu woo
fukki taalibeem ya ak ñaar,
daldi leen jox sañ-sañu faj
jàngoro yépp ak wéradi yépp,
ak di dàq ay rab.
2 Fukki ndaw yaak ñaar
nag, seeni tur a ngii:

ki jiitu mooy Simoŋ mi ñuy
wax Piyeer,
ak Àndre mi bokk ak moom
ndey ak baay,
ak Yanqóoba doomu
Sebede, ak Yowaan
rakkam,
3 ak Filib ak Bartelemi,
ak Tomaa ak Macë, juutikat
ba woon,
ak Yanqóoba doomu Alfe,
ak Tade,
4 ak Simoŋ, Mbokki kuréelu
Moom-sa-réew ma,
ak Yuda Iskaryo, may mujj
wor Yeesu.

5 Fukk ak ñaar ñooñu la Yeesu yebal, jox leen ndigal, ne leen: «Buleen dem ci ñi dul Yawut, buleen dem ci benn dëkku waa Samari.
6 Ña ngeen di dem ca ñoom kay ñoo di xari kër Israayil yi réer.
7 Demleen tey yégle ne: “Nguurug asamaan dëgmal na.”
8 Ñi wopp, fajleen leen; ñi dee, dekkalleen leen; gaana yi, setalleen leen; rab yi, ngeen dàq leen. Yeena jot ay xéewal ci dara, kon joxeleen ci dara.
9 Buleen yóbbu wurus mbaa xaalis mbaa xànjar bu ngeen di fas ci seen geño,
10 mbaa mbuus mu ngeen di tukkee, mbaa ñaari turki, mbaa yeneen carax, mbaa aw yet, ndax ku ñaq, jariñu.
11 «Bépp dëkk bu mag mbaa bu ndaw bu ngeen dugg, laajteleen ba xam ku ca yell, ngeen dal ca moom, ba kera ngeen dem.
12 Bu ngeen duggee ci kër nag, nuyooleen.
13 Su ko kër ga yeyoo, seen jàmm wàcc ca ñoom. Lu ko moy, seen jàmm délsi ci yeen.
14 Fu ñu leen dalalewul, mbaa ñu tanqamlu fa seeni wax, génnleen kër ga mbaa dëkk ba, te ngeen faxas seen pëndub tànk.
15 Maa leen ko wax déy, keroog bés-pénc, dëkk boobu, waa réewum Sodom ak Gomor ñoo koy gënu demin.
16 «Maa ngii di leen yebal, mbete ay xar ci biiri bukki. Muusleen nag niy jaan, te lewet niy pitax.
17 Waaye moytuleen nit ñi, ndax dees na leen jàpp, jébbal leen pénci layoo ya, te dees na leen caw ay yar ca seeni jàngu.
18 Dees na leen yóbbu ngir man ci kanam boroomi dëkk, aki buur, ngir ngeen yékkati kàdduy seede, ñeel leen, ñoom ak ñi dul Yawut.
19 Bu ñu leen tegee loxo nag, buleen jaaxle ci nu ngeen di waxe, ak lu ngeen di wax, ndax dees na leen xamal ca waxtu wa, la ngeen di wax;
20 ndax du yeenay wax, waaye Noowug seen Baay mooy wax ci yeen.
21 «Doomu ndey dina wor doomu ndey, ngir ñu rey ko, baay it wore noonu doomam, te doom dina jógal waajuram, ba reylu ko.
22 Te it ñépp a leen di bañ ndax sama tur; waaye ku muñ ba muj ga, kooku dina mucc.
23 Buñu leen bunduxataalee ci dëkk bii, dawleen ca bee. Maa leen ko wax déy,

dungeen wër ba dajal dëkki Israayil yépp, te Doomu nit ki dikkul.»

24 «Taalibe sutul kilifaam, te jaam sutul sangam.

25 Ab taalibe, su demee ba mel ni kilifaam, wàcc na; ab jaam it, su demee ba mel ni sangam, wàcc na. Ndegam boroom kër gi lañuy woowe Beelsebul, miy Seytaane, astamaak waa këram.

26 Kon nag buleen leen ragal, nde mboolem lu làqu, dees na ko feeñal, te lu umpe, dees na ko xam.

27 Li ma leen wax ci biir lëndëm, waxleen ko bëccëg ndarakàmm; li ñu leen déey, biralleen ko ci kawi taax.

28 Te buleen ragal ñiy rey aw yaram, te manuñoo rey jëmmu biir, waaye ragalleen ki mana boole jëmmu biir ak aw yaram, sànk ca biir sawara.

29 Ñaari picci ramatu, xanaa du dërëm lay jar? Moona menn ci ñoom du daanu ci suuf te soobul seen Baay.

30 Seen kawari bopp sax, waññees na lépp.

31 Kon nag buleen ragal dara, nde ndiiraanu ramatu, yeena ko gën.

32 «Képp ku dëggal fi kanam nit ñi, ne man nga féeteel, man ci sama wàllu bopp itam, dinaa dëggal fa sama kanam Baay ba fa asamaan, ne man nga féeteel.

33 Waaye képp ku weddi fi kanam nit ñi, ne man nga féeteel, man ci sama wàllu bopp itam dinaa weddi fa sama kanam Baay ba fa asamaan, ne man nga féeteel.

34 «Te it buleen defe ne wàcce jàmm ci kaw suuf moo ma indi; du jàmm, waaye jaasi moo ma indi.

35 Ndaxte li ma indi moo di teqale doom ju góor ak baayam; ak doom ju jigéen ak ndeyam; ak jabar ak goroom.

36 Te it nooni nit ki, waa këram lay doon.

37 Ku ma gënalul sa ndey mbaa sa baay, yeyoowuloo ma; ku ma gënalul sa doom ju góor mbaa ju jigéen, yeyoowuloo ma.

38 Ku jëlul sa bantu bopp bu ñu lay daaj, te topp ci man, yeyoowuloo ma.

39 Képp ku jot sa bakkan, dinga ko ñàkk, te ku ñàkk sa bakkan ndax man, dinga ko jotaat.

40 «Képp ku leen dalal nag, man nga dalal, te ku ma dalal, dalal nga ki ma yebal.

41 Ku dalal ab yonent ndax turu yonentam, ci peyug yonent ngay ame yool; te ku dalal aji jub ndaxug njubteem, peyug aji jub ngay ame yool.

42 Te maa leen ko wax dév, kenn ci ñii gëna tuut, képp ku ko may ab kaasu ndox mu sedd doŋŋ, ndax da di sama taalibe, doo ñàkk sag pey mukk.»

11

1 Ba Yeesu joxee ndigal yooyu, fukki taalibeem ya ak ñaar ba noppi, da faa bàyyikoo, ngir jàngaleji aka waare ca seen dëkki gox ba.

Yaxya yónnee na ca Yeesu

2 Gannaaw loolu Yaxya
moo dégge ca kaso ba, jëfi
Almasi bi. Mu yónni nag ci
moom ay taalibeem,
3 ne ko: «Ndax yaw yaa di Ki
wara ñëw, am keneen lanuy
séentu?»
4 Yeesu ne leen: «Li ngeen
dégg te gis ko, demleen àgge
ko Yaxya.
5 Silmaxa yaa ngiy gis,
lafañ yi di dox, gaana yiy wér,
tëx yiy dégg, néew yiy dekki,
néew-doole yiy dégg xibaaru
jàmm bi.
6 Ku xàccul sa péeteek man
nag, ndokkalee yaw.»
7 Ba taalibey Yaxya demee,
Yeesu daldi wax ak mbooloo
ma ci mbirum Yaxya, ne leen:
«Lu ngeen seetaani woon ca
màndiŋ ma? Xanaa barax bu
ngelaw liy yëngal?
8 Kon lu ngeen seetaani
woon? Boroom yére yu rafet?
Waaye boroom yére yu rafet
yi, ci këri buur lañu dëkk!
9 Kon nag lu ngeen see-
taani woon? Ab yonent?
Waawaaw, maa leen ko wax,
te wees na ab yonent sax.
10 Ci moom moomu lañu
bindoon ne:
“Maa ngii di yebal sama
ndaw, mu jiitu la,
xàllal la saw yoon*.”
11 Maa leen ko wax déy, li
jigéen jur, ku sut Yaxya masu
cee feeñ. Waaye ki gëna tuut
ci nguurug asamaan a ko sut.
12 Ca jamonoy Yaxya ba léegi,
nguurug asamaan mu ngi
jànkoonteek coono, ñiy jëfe
doole di ko jéema aakimoo.
13 Ndaxte mboolem yonent
yi, ak yoonu Musaa wax
nañu, ba kera Yaxya di feeñ.
14 Te Yaxya moomu, ndegam
man ngeena jàpp li may wax,
mooy Ilyaas mi waroona
délsi†.
15 Ku ami nopp nag, na dégg.
16 «Ana ku may niruleek niti
tey jii? Ñu ngi nirook xale yu
toog ca pénc ma, di awoonte,
naan:
17 “Noo leen toxorool, fec-
culeen,
nu dëjal leen, yuuxuwuleen.”
18 Ndaxte Yaxya daa dikk,
lekkul, naanul, ñu naay: “Aw
rab la àndal.”
19 Doomu nit ki ñëw, di
lekk aka naan, ñu naay:
“Kee fuqle, naan-katub biiñ
biiy xaritook juutikat yeek
bàkkaarkat yi!” Waaye xel
mu rafet, jëf ja mooy la koy
dëggal.»

Yéemu, tuub mbaa sànku

20 Ci kaw loolu Yeesu ŋàññ
na waa dëkk ya fa mu def la
ëpp cay kéemaanam, te taxul
ñu tuub.
21 Mu ne: «Wóoy ngalla
yeen waa Korasin, yeen waa
Betsayda it, wóoy ngalla
yeen, nde kéemaan yi ame fi
seen biir, su doon fa waa Tir,
mbaa fa waa Sidon la ame,
kon bu yàgg lañu doon sol
ay saaku, xëppoo dóomu-taal,
ngir tuub.
22 Waaye maa leen ko wax,
keroog bés-pénc, waa Tir ak
Sidon a leen di gënu demin,
yeen.
23 Yeen waa Kapernawum
nag, ndax dees na leen yékkati

* **11.10** Seetal ci *Malasi* 3.1. † **11.14** Seetal ci *Malasi* 3.23.

ba asamaan am déet? Xanaa ba fa njaniiw kay ngeen di wàcci, nde kéemaan yi ame fi seen biir, su doon fa Sodom la ame, fa la dëkk ba doon des ba tey.

24 Waaye maa leen ko wax, keroog bés-pénc, waa Sodom a leen di gënu demin.»

Woote bu mag jib na

25 Ca jamono yooyu la Yeesu àddu ne: «Baay, Boroom asamaan ak suuf, sant naa la, nde yaa làq lii boroom xam-xam yeek boroom xel yi, xamal ko tuut-tànk yi,

26 nde loolu de, Baay, mooy li la soob.

27 Lépp la ma sama Baay dénk, te kenn ràññeewul Doom ji, ku dul Baay bi; Baay bi it, kenn ràññeewu ko, ku dul Doom ji, ak képp ku ko Doom ji namma xamal.

28 «Mboolem yeen ñi loof ndax sëf bu diis, ñëwleen ci man, man maa leen di nop-pal.

29 Tegooleen sama kilifteef te ngeen jànge ci man, daldi dajeek noflaayal xol, ndax maa lewet, woyof.

30 Sama kilifteef sedd na, te samab sëf woyof.»

12

Yeesu, boroom bésub Noflaay

1 Ca jamono yooyu la Yeesu doon dem, ba jaare ci ay tool yu ñor, mu yemook bésub Noflaay. Taalibeem ya nag xiif, daldi tàmbalee fàq ay gub, di lekk.

2 Farisen ya gis ca, ne Yeesu: «Gisal, say taalibee ngi def lu yoon mayewul ci bésub Noflaay!»

3 Teewul Yeesu ne leen: «Xanaa jànguleen la Daawuda defoon, ba mu xiifee, moom ak ña mu àndaloon?

4 Ba Daawuda duggee ca kër Yàlla ga, mburum teewal ma la lekk, te yoon mayewul kenn ku ca lekk; du moom, du ña mu àndaloon, xanaa sarxalkat ba doŋŋ*.

5 Am jànguleen ci yoonu Musaa, ne bésub Noflaay, ci la sarxalkat ya ca kër Yàlla ga di xëtte ndigalal ñàkka liggéey ci bésub Noflaay, te taxu leena tooñ?

6 Waaye maa leen ko wax, ku sut kër Yàllaa ngi fi teew.

7 Su ngeen xamoon lu lii di tekki: "Ngor laa namm, dub sarax†," kon dungeen sikk jàmbur ñu deful dara,

8 ndax bésub Noflaay, Doomu nit ki mooy boroom.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

9 Ba loolu amee Yeesu jóge foofa, dem ca seen jàngu ba.

10 Boroom loxo bu làggee nga fa woon. Farisen ya nag laaj ko ne ko ndax yoon maye na faj ci bésub Noflaay, ngir ñu man koo tuumaal.

11 Yeesu ne leen: «Ana kan ci yeen mooy am menn xar doŋŋ, mu daanu ci kàmb, bésub Noflaay, te jàppu ko, génne?

12 Ñaata yoon la nit ëppe solo am xar? Kon kay yoon

* **12.4** Seetal ci *1.Samiyel* 21.2-7. † **12.7** Seetal ci *Ose* 6.6.

maye na def lu baax, bésub
Noflaay.»
13 Ci kaw loolu mu ne waa
ja: «Tàllalal sa loxo!» Mu tàllal,
loxo ba wér, ni ba ca des.
14 Ba loolu amee Farisen ya
génn, diisooji, ngir pexe mu
ñu ko sànke.
15 Teewul Yeesu yég ko,
daldi jóge foofa, mbooloo mu
bare nag topp ko, mu faj leen
ñoom ñépp,
16 te di leen femmu, ngir ñu
bañ koo siiwal.
17 Noonu la kàddu ga ñu
waxoon ci jottalib Yonent
Yàlla Esayi, mate. Mooy ba
mu nee:
18 «Sama ndaw lii laa tànn,
muy sama soppey xol,
maay sol sama Xel ci moom,
ba mu yégal xeet yi yoonu
àtte.
19 Du xuloo, du xaacu,
baatam du dégtoo mbedd ya.
20 Barax bu lemu sax, du ko
damm,
leer gu giim, du ko fey,
ba kera mu mayee njub,
ndam,
21 te aw turam la xeet yiy
yaakaar‡.»

Yeesu faj na boroom rab bu gumba, luu

22 Gannaaw loolu ñu indil
Yeesu boroom rab bu gumba,
luu. Yeesu faj ko, ba muy
wax, di gis.
23 Mbooloo mépp nag
yéemu, naan: «Xanaa kii du
Sëtub Daawuda bi?»
24 Teewul ba Farisen ya
déggee loolu dañu ne: «Kii
xanaa du ci Beelsebul buuru
rab yi doŋŋ lay dàqe ay rab!»
25 Teewul Yeesu ràññee
seen xalaat, ne leen: «Gépp
nguur guy xàjjalikoo ci biiram,
day tas, te bépp dëkk mbaa
kër guy xàjjalikoo ci biiram,
du mana yàgg.
26 Seytaane nag su dàqee
Seytaane, indi na xàjjalikoo ci
biiram; te kon ana nu nguu-
ram di yàgge?
27 Te bu fekkee ne man
Beelsebul laay dàqe rab yi,
seen ñoñ nag ñoom, kan lañuy
dàqe ay rab? Kon kay seen
ñoñ a leen tiiñal.
28 Waaye su dee Noowug
Yàlla laay dàqe rab yi nag, kon
nguurug Yàlla agsi na ba ci
yéen.
29 «Ana nu nit mana dugge
ci kër ponkal, yóbbu alalam,
te njëkkula yeew ponkal mi ba
noppi, doora mana toj kër ga.
30 Ku farul ak man nag,
man ngay xeex, te ku àndul
ak man di dajale, yaa ngi
tasaare.»

Sosal Noowug Yàlla moo yées

31 «Moo tax ma ne leen,
bépp bàkkaar, ak gépp kàddug
saaga Yàlla, dees na ko jéggale,
waaye saaga Noowug Yàlla,
deesu ko jéggale.
32 Ku jëme kàddug safaan
ci Doomu nit ki, dees na ko
jéggal, waaye ku jëme kàddug
safaan ci Noo gu Sell gi, deesu
ko jéggal mukk, du tey, du
ëllëg.
33 «Yaar garab gi baax,
meññeefam baax, mbaa
garab gi bon, meññeefam bon;
nde garab, meññeefam.

‡ **12.21** Seetal ci *Esayi* 42.1-4.

34 Njurum jaan mi ngeen
doon, nu ngeen mana waxe
lu baax, te di ñu bon?
Gémmiñ, la fees xolu boroom
lay wax.
35 Nit ku baax, ci dencub
ngëneel lay jële lu baax, nit ku
bon it, ci dencub safaanam
lay jële lu bon.
36 Maa leen wax ne leen,
gépp kàddug neen gu nit masa
wax, dina ko layoo kera bés-
pénc.
37 Ndax kat ci sa kàddu lees
lay joxe dëgg, ci sa kàddu it
lees lay daane.»

Yonent Yàlla Yunus doy na firnde

38 Ci kaw loolu ay firikati
yoonu Musaa ak ay Farisen
wax ak Yeesu ne ko: «Kilifa gi,
danoo bëgg firnde ju bawoo
ci yaw.»
39 Yeesu ne leen: «Maas gu
bon gu ñàkk kóllëre, firnde
lañuy wut, waaye deesu
leen jox jenn firnde ju moy
firndey Yonent Yàlla Yunus.
40 Ndax na Yunus nekke
woon ca biir rabu géej wu
mag wa, ñetti bëccëg ak ñetti
guddi, noonu la Doomu nit
ki di nekke ci biir xolu suuf,
ñetti bëccëg ak ñetti guddi.
41 Waa réewum Niniw it
keroog àtte ba dinañu taxaw,
layook niti tey jii, tiiñal leen,
ndax ñoo tuube woon ca
waareb Yunus§, te tey jii, ku
sut Yunus a ngi fi.
42 Keroog àtte ba, Lingeeru
bëj-saalum dina jóg, janook
niti tey jii, tiiñal leen; ndax
moo bàyyikoo woon ca catal
àddina, ngir déglusi xam-
xamu Suleymaan*, te tey jii,
ku sut Suleymaan a ngi fi.
43 «Aw rab nag, bu jàppee nit
ba bàyyi ko, day wër béreb yu
fendi, di wut fu mu noppaloo,
te du ko gis.
44 Su ko defee mu ne: "Ca
sama kër ga ma jóge woon
laay dellu." Bu dikkee, fekk
kër gi wéet, buube, defare ba
jekk.
45 Day dem nag indi yeneen
juróom ñaari rab yu ko yées,
ànd ak ñoom, ñu bokk sancsi;
su ko defee ni nit kiy mu-
jje mooy yées na mu jëkke.
Noonu lay deme ci niti tey ñu
bon ñii.»

Déggal Yàllaa gën bokk ak Yeesu

46 Yeesu moo doon wax ak
mbooloo ma, yaayam ak ay
rakki Yeesu jekki dikk, taxaw
ci biti, bëgga wax ak moom.
47 Kenn ca mbooloo ma ne
ko: «Sa yaay ak say rakk kat,
ñu ngi taxaw ci biti, bëgga
wax ak yaw.»
48 Teewul Yeesu ne ko: «Ana
kan mooy sama yaay, ak ñan
ñooy samay rakk?»
49 Mu daldi joxoñ ay taal-
ibeem, ne: «Ñii ñooy sama
yaay ak samay rakk,
50 ndax kuy jëfe sama coo-
barey Baay ba fa asamaan,
kooku moo di sama rakk ju
góor, di samab jigéen, di sama
yaay.»

13

Jiwu wuute na aw demin

§ **12.41** Seetal ci *Yunus* 1.2; 3.4-5. * **12.42** Seetal ci *2.Jaar-jaar ya* 9.1-12.

1 Bésub keroog booba la
Yeesu jóge kër ga, dem toog ca
tàkkal dex ga.
2 Mbooloo mu bare daje
fa moom, ba mu mujj dugg
ci gaal, toog; mbooloo mépp
taxaw ca tàkk ga.
3 Ci kaw loolu Yeesu wax
leen lu bare ciy léeb. Mu ne
leen: «Dama ne, boroom jiwu
moo demoon jiwi.
4 Naka lay saaw ab toolam,
ndeke lenn ca jiwu maa nga
tuuru ca kaw yoon wa, picc yi
dikk, lekk ko.
5 Leneen la nag tuuru fu
barey doj, te suuf sa néew. Mu
ne coleet ca saa sa, ndax la
suuf sa xóotul.
6 Teewul ba jant bi jógee,
mu lakk, daldi wow, ndax
ñàkkub reen.
7 Leneen la tuuru ca xaax-
aam ma, xaaxaam ma sëq,
tanc ko.
8 La des ca jiwu ma nag
tuuru ca suuf su baax, ba
meññ; wii fepp meññal
téeméer; wee, juróom benn
fukk; wale, fanweer.
9 Ku ami nopp, na dégg.»

Ku déggadi la Yeesu di léeb

10 Gannaaw loolu ay taal-
ibeem dikk, laaj ko ne ko: «Lu
tax ngay wax ak nit ñi ci ay
léeb?»
11 Mu ne leen: «Yeen lañu
may ngeen xam mbóoti ngu-
urug asamaan, waaye ñale,
mayeesu leen ko.
12 Ndax ku am, dees na ko
dolli, ba mu barele; waaye ku
amul, la mu am as néew sax,
dees na ko nangu.
13 Ci ay léeb laay wax ak
ñoom, ngir ñuy xoole te duñu
gis, di déglu te duñu dégg,
duñu xam.
14 Kàdduy waxyu ya Esayi
jottali, ci ñoom la sottee.
Mooy ba mu nee:
"Yeenay dégloo déglu,
dungeen dégg;
di xoolee xoole, dungeen gis.
15 Ndax xolu xeet wee, dërkiis;
seeni nopp fatt,
ñu gëmm fatuus,
ngir seeni gët du gis,
seeni nopp du dégg,
seen xol it du yég,
ba ñu dëpp, ma wéral leen*."
16 «Waaye ndokkalee yeen,
nde seeni gët a ngi gis, seeni
nopp di dégg!
17 Maa leen ko wax dëy,
bare na ay yonent ak nit
ñu jub ñu nammoona gis li
ngeen gis te gisuñu ko, ak
itam dégg li ngeen dégg te
dégguñu ko.

Yeesu firi na léebu jiwu mi

18 «Kon nag yeen dégluleen
pirim léebu boroom nji mi.
19 Képp ku dégg kàddug ngu-
urug Yàlla, su ko xamul, ku
bon ki mooy dikk, këf jiwu mi
ci xolam; kooku mooy ki jote
jiwu mi ci kaw yoon wi.
20 Ki jote jiwu mi fu barey
doj nag, mooy ki dégg kàddu gi
rekk, nangoo ko xol bu sedd
ci saa si.
21 Waaye ab reen la jo-
tula saxle ci biiram, moo tax
du ko wéye. Bu coono dik-
kee, mbaa ñu bunduxataal ko
ndax kàddu gi, day dellu gan-
naaw ci saa si.

* **13.15** Seetal ci *Esayi* 6.9-10.

22 Ki jote jiwu mi ci xaax-
aam yi, mooy ki déglu kàddu
gi, te xalaati àddina ak naxey
alal fatt kàddu gi, ba tax
meññul.
23 Ki jote jiwu mi ci suuf
su baax si nag, mooy ki déglu
kàddu gi, dégg ko, ba meññal,
muy lu mat téeméeri yoon lu
ëpp li ñu ji woon; muy juróom
benn fukk mbaa fanweer.»

Ab jëmb misaal na nguurug Yàlla

24 Yeesu léebati leen, ne
leen: «Nguurug asamaan dafa
mel ni nit ku ji jiwu mu baax
cib toolam.
25 Naka la nit ñay nelaw,
ab noonam dikk, ji ab jëmb ci
biir pepp mi, daldi dem.
26 Ba pepp ma saxee ba defi
gub, jëmb ba itam feeñ.
27 «Ba loolu amee surgay
boroom kër ga dikk ne bo-
room kër ga: "Sang bi, xanaa
du jiwu mu baax nga jiwoon
ci sa tool bi? Ana kon fu jëmb
bi jóge?"
28 Mu ne leen: "Ab noon a
def loolu." Surga ya ne ko:
"Tee noo dem, wolli ko?"
29 Mu ne leen: "Déedéet, lu
ko moy ngeen wolli ko, ba far
buddiwaale pepp mi.
30 Bàyyileen leen ñoom ñaar,
ñu màgg, ba ngóob jot. Bu
ngóob jotee nag, góobkat yi
laay wax ne leen: 'Jëkkleena
wolli jëmb bi, takk koy say,
ngir lakk ko, te ngeen yeb
pepp mi ci samam sàq.' "»

Doomu fuddën misaal na nguurug Yàlla

31 Yeesu léebati leen, ne
leen: «Nguurug asamaan dafa
mel ni doomu fuddën bu nit
jël, ji ko cib toolam.
32 Doomu fuddën moo gëna
tuut ci mboolem jiwu, waaye
bu saxee ba màgg, mooy sut
ci gàncax gi, ba mujj di garab
gu njanaaw yiy dikk, tàgg ciy
caram.»

Lawiir misaal na nguurug Yàlla

33 Yeesu léebati leen: «Ngu-
urug asamaan dafa mel ni
lawiir ju jigéen sàkk, def ko ci
ñetti natti sunguf yu mag†, ba
tooyal bépp mujj funki.»
34 Kàddu yooyu yépp, ay léeb
la ko Yeesu waxe mbooloo
ma. Waxu leen dara lu moy
ci aw léeb.
35 Noonu la kàddu ga
jottalikoo woon ci gémmiñu
yonent ba, mate. Mooy ba mu
nee:
«Ciy léeb laay waxe,
di biral mbir yu dale làqu ca
njàlbéenu àddina‡.»

Yeesu firi na léebu jëmb bi

36 Ci kaw loolu Yeesu yi-
wikoo ca mbooloo ma, daldi
dugg ca kër ga. Taalibeem ya
dikk ne ko: «Firil nu léebu jëmb
bi sax ci tool bi.»
37 Yeesu ne leen: «Ki ji jiwu
mu baax mi mooy Doomu nit
ki.
38 Tool bi mooy àddina; jiwu
mu baax moomu mooy niti
nguurug Yàlla; jëmb bi di niti
ku bon ki.
39 Noon bi ko ji mooy
Seytaane; ngóob mi mooy
tukkitel àddina, góobkat yi di
malaaka yi.

† **13.33** ***ñetti natti sunguf*** mu ngi tollu ci 25 kilo. ‡ **13.35** Seetal ci *Taalifi cant* 78.2.

40 Noonu ñu wollee jëmb ba,
lakk ko, ni lay deme ca tukki-
tel àddina.
41 Doomu nit ki mooy
yebal ay malaakaam, ñu
wollee ci nguuram mboolem
luy bàkkaarloo, ak mboolem
defkati ndëngte,
42 sànni leen sawara; foofa
lees di jooye aka yéyoo ndax
mitit.
43 Su booba aji jub ñi dañu
naa ràññ ni jant bi, fa seen
nguurug Baay. Ku ami nopp,
na dégg.»

Nguurug asamaan moo
gën alal

44 «Nguurug asamaan dafa
mel ni alal ju ñu làq cib tool.
Nit gis ko, làqaat, xol ba sedd,
ba mu dem jaay mboolem lu
mu am, jënd tool ba.
45 «Nguurug asamaan dafa
mel it ni jula buy wut peri
gànjar.
46 Mu gis nag per buy jar lu
bare, daldi jaay mboolem lu
mu am, ba jënd per ba.»

Mbaalum géej misaal na
nguurug asamaan

47 «Nguurug asamaan mel
na it ni mbaal mu ñu sànni
biir géej, mu jàpp wirgoy jën
wu nekk.
48 Mbaal ma fees, ñu xëcc ba
ci tefes gi, daldi toog, tànn yu
baax yi, def ciy dàmba; yu bon
yi, ñu sànni ca biti.
49 Noonu lay deme, ca
tukkitel àddina. Malaaka yeey
dem, seppi ñu bon ñi ci biir aji
jub ñi,
50 sànni leen sawara. Foofa
lees di jooye aka yéyoo ndax
mitit.»

Dëgg yees na, yàgg na

51 Yeesu nag laaj taalibe ya,
ne leen: «Ndax xam ngeen lu
loolu lépp di tekki?» Ñu ne ko:
«Waaw.»
52 Mu ne leen: «Kon nag
bépp firikatu yoon bu ñu
jàngal mbirum nguurug
asamaan, dafa mel ni bo-
room kër bu yebbee cib
dencam, lu yees ak lu yàgg.»

Nasaret gàntal na

53 Ba Yeesu sottalee ca léeb
yooyu la fa bàyyikoo,
54 daldi dellu dëkk ba mu
yaroo. Mu di leen jàngal nag
ca seen jàngu, ba ñu yéemu
naan: «Ana fu kii jële bii xam-
xam, ak yii kéemaan?
55 Xanaa kii du doomu
minise bi? Xanaa du
Maryaama mooy yaayam?
Rakkam yu góor di Yanqóoba
ak Yuusufa ak Simoŋ ak
Yudd?
56 Xanaa du nook jigéenam
ñépp a dëkk? Ana fu kii jële lii
lépp nag?»
57 Ñu daldi gise mbir ma ag
yabeel.

Yeesu nag ne leen: «Ab
yonent, deesu ko xeebe fenn
fu moy réewu boppam ak ci
biir waa këram.»
58 Yeesu defu fa kéemaan yu
bare ndax seen ngëmadi.

14

Yaxya faatu na

1 Ci jamono yooyu la Erodd
boroom Galile dégg turu
Yeesu.
2 Mu ne ay surgaam: «Kooku
mooy Yaxya. Moo dekki

noonu, moo waral xam-xam yu kéemaane yi feeñe ci moom.»
3 Erodd nag moo jàppoon Yaxya, yeew ko, tëj, ndax gannaaw ba Erodd jëlee Erojàdd jabaru Filib magam,
4 Yaxya moo wax Erodd, ne ko yoon mayu ko mu denc ndaw si.
5 Erodd nag bëgga rey Yaxya, te ragal nit ña, ndax yonent ga ñu ko jàppe woon.
6 Ba ñu demee bay baax-antal bésu juddub Erodd, doomu Erojàdd ju jigéen fecc ca géew ba, Erodd am ca mbégte,
7 ba dig ko ci kaw ngiñ ne ko: «Loo laaj, ma jox la ko.»
8 Ndaw sa nag wax Erodd, ci ndigalal yaayam, ne ko: «Indil ma fii boppu Yaxya ci ndab.»
9 Aw tiis nag dikkal Buur Erodd, ndax ngiñ la, ak gan ña. Teewul mu joxe ndigal ngir ñu jox ko ko,
10 daldi yónnee, ñu dog boppu Yaxya ca kaso ba.
11 Ci kaw loolu ñu indi bopp bi ci ndab, jox ko janq ba, mu yót yaayam.
12 Ba mu ko defee taalibey Yaxya dikk, yóbbu néew ba, denc ko. Ñu dem nag, wax ko Yeesu.

Yeesu leel na mbooloo

13 Ba Yeesu déggee loolu da faa bàyyikoo, dugg gaal, jëm béreb bu wéet, ngir beruji fa. Teewul nit ña yég ko, bàbbeekoo ca dëkk ya, leru tefes gi, topp ko.
14 Ba mu wàccee ca gaal ga, mbooloo mu réy la gis. Mu ñeewante leen, daldi faj seeni jarag.
15 Ca ngoon sa taalibe yi dikk, ne ko: «Fii àllub neen la, te guddi na xaat. Dangay yiwi mbooloo mi, ngir ñu dem ci dëkk yu ndaw yi, jënd ag lekk.»
16 Teewul Yeesu ne leen: «Jarul ñu dem, yeen joxleen leen lu ñu lekk.»
17 Ñu ne ko: «Amunu fi lu dul juróomi mburu ak ñaari jën.»
18 Yeesu ne leen: «Indilleen ma ko fii.»
19 Ci kaw loolu Yeesu sant mbooloo ma, ñu toog ca ñax ma. Mu jël juróomi mburu ya ak ñaari jën ya, xool kaw asamaan, daldi yékkati kàddug cant, dagg mburu ma, jox ko taalibe ya, ñu séddale ko mbooloo ma.
20 Ñépp lekk ba regg, ba ñu yóbbu desit ya, muy fukki pañe ak ñaar yu fees.
21 Ña ca xéewlu nag juróomi junni (5 000) góor lañu, limaaleesul jigéen ña ak gone ya.

Yeesu dox na ca kaw ndox ma

22 Ci kaw loolu Yeesu duggloo taalibeem ya ca gaal ga, ngir ñu jàllagum, jiituji ko ca wàlla, ba kera mu yiwi mbooloo ma.
23 Mu yiwi mbooloo ma, daldi yéegi ca tund wa, ngir ñaan. Ba guddi jotee moom doŋŋ a fa nekkoon.
24 Booba gaal ga dem na xaat ba dànd tefes ga, diggante bu takku, gannax ya di ko baaje, ndax ngelaw la leen soflu.

25 Ba suuf seddee, Yeesu
dox ci kaw dex gi, wutsi leen.
26 Taalibe ya gis ko, muy
dox ca kaw dex ga, ñu daldi
jommi, naan: «Njuuma la!» di
yuuxoo ndax tiitaange.
27 Yeesu wax ak ñoom ca saa
sa, ne leen: «Dalleen, man mii
la, buleen tiit!»
28 Piyeer nag ne tonet, ne
ko: «Sang bi, su dee yaw, sant
ma, ma dox ci kaw ndox mi,
ba ci yaw.»
29 Yeesu ne ko: «Kaay!» Piy-
eer wàcce ca gaal ga, dox ci
kaw ndox mi, jëm ca Yeesu.
30 Teewul ba mu gisee na
ngelaw la riddee, dafa tiit,
tàmbalee suux. Mu àddu ca
kaw, ne: «Sang bi, wallu ma!»
31 Yeesu daldi tàllal loxoom,
jàpp ko, ne ko: «Yaaka néew
ngëm, ana looy xel ñaar?»
32 Ci kaw loolu ñu dugg ca
gaal ga, ngelaw la dal.
33 Taalibe ya ca gaal ga
nag sujjóotal ko, ne ko: «Ay-
layéwén, yaa di Doomu Yàlla
ji.»
34 Ba loolu amee ñu jàll dex
ga, daldi teeri ca diiwaanu
Senesaret.
35 Niti gox ba xàmmee
Yeesu, daldi yónnee ca dii-
waan bépp, indil ko mboolem
ña wopp.
36 Ci biir loolu ñuy sarxu
Yeesu, ngir mu may leen ñu
laal lu mu néew néew catu
mbubbam, te képp ku ca laal
wér nga péŋŋ.

15

Farisen aada la jiital

1 Ca jamono yooyu la ay
Farisen ak ay firikati yoonu
Musaa bàyyikoo Yerusalem,
dikk ba ci Yeesu, ne ko:
2 «Lu tax say taalibe di jal-
gati aaday maam yi, ba duñu
raxas seeni loxo, bala ñoo
lekk?»
3 Yeesu nag ne leen: «Yeen
itam lu tax ngeen di jalgati
santaaneb Yàlla, ndax seen
aaday bopp?
4 Ndax Yàlla da ne: "Teralal
ndey ak baay*," neeti: "Ku
saaga sa ndey mbaa sa baay,
dee rekk mooy àtteem†."
5 Te yeen ngeen ne: "Ku ne
sa ndey mbaa sa baay: 'Li ma
warlook yaw, jébbal naa ko
Yàlla,'
6 kooku wàccoo na ak
warugaru teral baayam."
Kon kay neenal ngeen kàddug
Yàlla ndax seen aaday bopp.
7 Jinigalkat yi ngeen doon,
Esayi yey na, ba mu jottalee
kàdduy waxyu ci seen mbir,
ne:
8 "Askan wii, làmmiñ lañu
may wormaale,
waaye seen xol sore na ma.
9 Seen njaamu Yàlla neen la,
seen njàngale di santaaney
niti kese‡."»
10 Ci kaw loolu Yeesu
woo mbooloo ma, ne leen:
«Dégluleen te amug dégg.
11 Du li dugg ci gémmiñ
mooy sobeel nit ki, waaye liy
génne ci gémmiñ, loolu mooy
sobeel nit ki.»
12 Ba loolu amee taalibe ya
dikk ne ko: «Ndax xam nga
ne, ba Farisen yi déggee kàddu
googu, mer nañu?»

* **15.4** Seetal ci *Mucc ga* 20.12. † **15.4** Seetal ci *Mucc ga* 21.17. ‡ **15.9** Seetal ci *Esayi* 29.13.

13 Yeesu ne leen: «Gépp gàncax gu sama Baay ba fa
asamaan jëmbatul, dees na ko
buddi.
14 Bàyyileen leen, ay gumba
yuy wommat ay gumba lañu;
gumba nag, su dee wommat
gumba, ñoom ñaar ayànd tàbbi
ci kàmb.»
15 Piyeer nag ne Yeesu:
«Firil nu léeb woowu.»
16 Yeesu ne ko: «Kon yeen
itam amuleenug dégg ba tey?
17 Xamuleen ne, lépp lu
dugg ci gémmiñ, ci koll bi lay
dugg, balaa jàll, génneji gan-
naaw kër?
18 Li génne ci gémmiñ nag ci
xolu boroom la jóge, te loolu
mooy sobeel nit ki.
19 Ndaxte ci xol la mébét
yu bon di jóge, ak bóom, ak
njaaloo, ak séy yi yoon tere,
ak càcc, ak seede lu dul dëgg,
ak saaga.
20 Yooyu mooy sobeel nit ki,
waaye lekk te raxasuwuloo
sobeelul nit.»

Yeesu baaxe na jàmbur bu dul yawut

21 Gannaaw loolu Yeesu
jóge fa, dem diiwaanu Tir ak
Sidon.
22 Ci kaw loolu as ndawas
Kanaaneen jekki jóge ca gox
booba, di wax ca kaw, naan:
«Sang bi, Sëtub Daawuda,
yërëm ma! Sama doom ju
jigéen la rab jàpp, mu sonn
lool.»
23 Yeesu nag tontuwu ko
baat, taalibeem ya dikk ne ko:
«Dàqal kii nu topp, di yuuxu ci
sunu kaw!»
24 Yeesu daldi ne:
«Yebaleesu ma fu dul ci xari
bànni Israayil yi réer.»
25 Teewul ndaw sa dikk, su-
jjóotal ko, ne ko: «Sang bi, dim-
bali ma!»
26 Yeesu ne ko: «Jël ñamu
gone yi, sànni ko kuti yi,
jaaduwul.»
27 Ndaw sa ne ko: «Dëgg la,
Sang bi, waaye teewul kuti yi
for ca la ruuse ca seen ndabal
boroom.»
28 Yeesu nag ne ko: «Ndaw
sii, yaaka réy ngëm. Kon
nag na la amal noonu nga ko
bëgge.» Ca waxtu woowa la
doom ja wér.

Yeesu faj na ñu wopp

29 Ba mu ko defee Yeesu
bàyyikoo foofa, dem ca tàkkal
dexu Galile. Mu yéeg ca kaw
tund wa, toog fa.
30 Mbooloo mu bare dikk,
ànd aki lafañ, ak ay gumba,
ak boroomi laago, aki luu, ak
boroom jàngoro yu bare. Ñu
indi leen fa kanam Yeesu, mu
faj leen,
31 ba mbooloo ma waaru ca
lañu gis luu ya di wax, bo-
room laago ya wér, lafañ ya di
dox, gumba ya di gis. Ñu daldi
sàbbaal Yàllay Israayil.

Yeesu leelati na mbooloo

32 Gannaaw loolu Yeesu
woo taalibeem ya, ne leen:
«Damaa yërëm mbooloo mi,
ndax ñetti fan a ngii yu ñu
nekk ak man, te amuñu lu
ñu lekk. Bëgguma leena yiwi,
ñu deme xiif, bala ñoo tële ci
yoon wi.»
33 Taalibe ya ne ko: «Waaye
fu nuy jële ci àll bu wéet bi
mburu mu suur mbooloo mu
réye nii?»
34 Yeesu ne leen: «Ñaata
mburu ngeen am?» Ñu ne

ko: «Juróom ñaari mburu ak as jën.»

35 Ba mu ko defee Yeesu sant mbooloo ma ñu toog ci suuf.
36 Mu jël juróom ñaari mburu ya ak jën ya, daldi yékkati kàddug cant, dagg mburu ma, jox taalibe ya, ñu jox mbooloo ma.
37 Ñépp lekk ba regg, te desit wa ñu yóbbu di juróom ñaari dàmba yu fees.
38 Ña ca lekk ñeenti junniy (4 000) góor lañu, te limaaleesul jigéen ña ak gone ya.
39 Ba loolu amee Yeesu yiwi mbooloo ma, daldi dugg gaal, jàll ba diiwaanu Magadan.

16

Diiŋatkat laaj na firnde

1 Ay Farisen ak ay Sadusen nag ñoo dikkoon ci Yeesu, di ko fiir, ne ko: «Firnde ju bawoo asamaan lanu bëgg, nga won nu ko.»
2 Yeesu ne leen: «Su ngoonee ngeen ne: "Ëllëg de day naaj, nde asamaan si daa xonq."
3 Su dee ag suba ngeen ne: "Tey dina taw, asamaan saa ngi xiin, xonq curr." Kon man ngeena ràññee melow asamaan, te manuleena ràññee firndey janti tey.
4 Maas gu bon te ñàkk kóllëre gi ngeen doon, firnde ngeen di wut, waaye deesuleen jox jenn firnde ju moy firndey Yunus.» Gannaaw loolu, mu bàyyikoo fa ñoom, dem.

Misaal tiiñ na taalibe ya

5 La ca tegu, taalibe ya jàllaat dex ga, ndeke fàtte nañoo yóbbaale mburu.
6 Yeesu ne leen: «Wattuleen te moytu lawiiru Farisen ñi ak Sadusen ñi.»
7 Taalibe ya nag di werante ci seen biir naan: «Nun de yóbbaalewunu mburu.»
8 Yeesu xam la ñuy wax, ne leen: «Yeenaka néew ngëm, lu ngeen di werante ci seen biir, naan amuleen fi mburu?
9 Kon xamaguleen ba tey, fàttalikuwuleen it juróomi mburu ya ca juróomi junniy (5 000) nit ña, ak ñaata pañey desit ngeen ca jële?
10 Juróom ñaari mburu ya ca ñeenti junniy (4 000) nit ña nag, ñaata dàmbay desit ngeen ca jële?
11 Nu ngeen mana umplee ne du mburoo ma tax di wax, ne ngeen wattu lawiiru Farisen ñeek Sadusen ñi?»
12 Ca lañu doora xam ne du lawiiru mburoo ko tax di wax, waaye njàngalem Farisen ña ak Sadusen ña, moom la leen wax ñu wattu ko.

Piyeer dégg na ndéey

13 Ba Yeesu demee ca diiwaan ba féete péeyu Sesare gu Filib, mu laaj taalibeem ya, ne leen: «Ana ku nit ñi wax ne mooy Doomu nit ki?»
14 Taalibe yi ne ko: «Ñii de nee ñu Yaxya la, ñee ne, Ilyaas la; ñale ne Yeremi la, mbaa keneen ci yonent yi.»
15 Yeesu ne leen: «Yeen nag, ngeen ne maay kan?»

16 Simoŋ Piyeer ne ko: «Yaa
di Almasi bi, Doomu Yàlla Aji
Dund ji.»
17 Yeesu ne ko: «Ndokkalee
yaw, Simoŋ doomu Yowaan,
ndax nit xamalu la ko, xanaa
sama Baay ba fa asamaan.
18 Man nag maa ne la, yaa
di Piyeer, doj wi; ci kaw doj
wii it laay samp mbooloom
gëmkat ñi, te dooley dee du ko
manal dara.
19 Maa lay jox caabiy
nguurug asamaan, te loo
yeew ci kaw suuf, yeewees
na ko fa asamaan; loo yiwi ci
kaw suuf it, yiwees na ko fa
asamaan.»
20 Gannaaw loolu Yeesu
dénku taalibe yi, ngir ñu baña
wax kenn ne mooy Almasi bi.

21 Ci jamono yooyu la Yeesu
tàmbalee xamal taalibeem ya
ne fàww mu dem Yerusalem,
ba daje fa ak coono yu bare
yu bawoo ca magi askan wa,
ak sarxalkat yu mag ya, ak
firikati yoonu Musaa ya, te
dees na ko rey, ba ñetteelu fan
ba, mu dekki.
22 Ci kaw loolu Piyeer
ñaarook moom, tàmbali koo
femmu, ne ko: «Yàlla tere,
Sang bi, loolu du la dal
mukk.»
23 Teewul Yeesu geestu, ne
Piyeer: «Seytaane, xiddi ma,
te dellu gannaaw, yaa ngi
may gàllankoor; yaw xalaatoo
yëfi Yàlla, waaye yëfi nit ngay
xalaat.»

24 Gannaaw loolu Yeesu ne
taalibeem ya: «Ku bëgga dikk
topp ma, fàtteel sa bopp te
nga gàddu sa bant bi ñu lay
daaj, door maa topp.
25 Ndaxte képp ku bëgga
rawale sa bakkan, dinga ko
ñàkk, te ku ñàkk sa bakkan
ndax man, dinga ko jotaat.
26 Te it jagoo àddina sépp
lu muy jariñ nit, bu ñàkkee
bakkanam? Ak lu nit wara
mana weccee bakkanam?
27 Doomu nit ki de mooy
dikke darajay Baayam, ànd
aki malaakaam, te su boobaa
mooy fey ku nekk ay jëfam.
28 Maa leen ko wax déy,
ñenn a ngi taxaw fii, duñu dee
te gisuñu Doomu nit ki ñëw ci
nguuram.»

17

Leeru Yeesu feeñ na

1 Ba ñu ca tegee juróom
benni fan, Yeesu ànd na
ak Piyeer ak Yanqóoba ak
Yowaan rakku Yanqóoba,
yóbbu leen kaw tund wu
kawe, ngir wéetook ñoom.
2 Mu soppiku fa seen
kanam, xar kanamam di
melax nib jant, ay yéreem
weex nig leer.
3 Ci kaw loolu Yonent Yàlla
Musaa ak Yonent Yàlla Ilyaas
jekki feeñu leen, di waxtaan
ak Yeesu.
4 Piyeer nag ne Yeesu: «Sang
bi, su nu toogoon fii de, mu
baax ci nun. Soo nangoo
ma yékkati fii ñetti mbaar,
benn yaw, benn Musaa, benn
Ilyaas.»
5 Naka lay wax ba tey,
niir wu leer yiir leen, baat
jekki jibe ca niir wa ne: «Kii
mooy sama Doom, sama
soppe, moom laay bànneexoo;
dégluleen ko.»

6 Ba ca taalibe ya déggee,
dañu ne dàll, dëpp seen jë fa
suuf, tiit lool.
7 Yeesu dikk, teg leen
loxoom, ne leen: «Jógleen,
buleen tiit.»
8 Ñu séentu ca kaw, gisuñu
ku dul mennum Yeesu doŋŋ.
9 Naka lañuy wàcce ca tund
wa, Yeesu sant leen, ne leen
«Buleen nettali kenn peeñu
mi, ba kera Doomu nit ki
dekki.»
10 Ci kaw loolu taalibe ya
laaj ko, ne ko: «Lu tax nag
firikati yoonu Musaa yi ne
fàww Ilyaas njëkka ñëw?»
11 Yeesu ne leen: «Waaw,
Ilyaas kay mooy ñëw, ba jub-
banti lépp.
12 Maa leen wax nag ne
leen Ilyaas ñëw na ba noppi,
waaye xàmmeesu ko, te it lu
leen neex lañu def ak moom.
Noonu it la Doomu nit ki nara
sonne ci seeni loxo.»
13 Booba nag la taalibe ya
xam ne mbirum Yaxya la leen
di wax noonu.

Yeesu faj na xale buy say

14 Ba ñu dikkee ba jub
mbooloo ma, genn góor dikk,
sukk fa kanamam,
15 ne ko: «Sang bi, yërëmal
sama doom. Day say te sonn
na lool; léeg-léeg mu daanu ci
sawara, léeg-léeg mu daanu ci
ndox.
16 Indi naa ko ci say taalibe,
waaye manuñu koo faj.»
17 Yeesu nag ne: «Céy niti
tey, yeena gëmadi te dëng,
maak yeen ba kañ? Dama
leen di muñal ba kañ?» Mu ne
leen: «Indilleen ma xale bi fii.»
18 Ci kaw loolu Yeesu gëdd
rab wa, rab wa génne ca xale
ba, mu daldi wér ca waxtu
wa.
19 La ca tegu taalibe ya dikk
ba ca Yeesu, daldi koy laaj
ci sutura, ne ko: «Lu waral
manunu woona dàqal sunu
bopp, rab wi?»
20-21 Yeesu ne leen: «Xanaa
seenug néew ngëm. Maa leen
ko wax dév, su ngeen amee
ci ngëm, lu tollu ni peppu
fuddën, dingeen ne tund wii:
"Toxool fii, ba fale," mu toxu,
te dara du leen të.»

Yeesu baamtu na ag mu-jam

22 Ba Yeesu ak taalibe ya
dajee ca diiwaanu Galile nag,
Yeesu da ne leen: «Doomu nit
ki lees di wor léegi, ngir teg ko
ci loxoy nit ñi;
23 dees na ko rey, mu dekki
ca ñetteelu fanam.» Ñu daldi
am tiis wu réy lool.

Yeesu fey na lu ko warul

24 Ba Yeesu ak taalibe ya
agsee Kapernawum, fey-
eekukati galagu kër Yàlla ga
ñoo dikk, ne Piyeer: «Xanaa
seen kilifa gi da dul fey
galagu kër Yàlla gi*?»
25 Piyeer ne leen: «Ahakay!»

Ba ñu àggee ca kër ga, Yeesu
jiitu Piyeer ca wax ja, ne
ko: «Ana luy sa xalaat ci
lii, Simoŋ? Ñan la buuri
àddina di feyeeku ab juuti
mbaa galag? Seenug njaboot,
am doxandéem yi?»
26 Mu ne ko: «Xanaa
doxandéem yi.» Yeesu ne

* **17.24** ***galagu kër Yàlla*** googu, ñaari daraxma la. Seetal ci *Mucc ga* 30.13.

ko: «Kon nag ag pey wàcc na njaboot gi.
27 Waaye bunu leen naqaral; demal ca dex ga, nga sànni sab oos te ñoddi jën wa nga njëkka jàpp. Boo ubbee gémmiñ ga, dinga ca fekk ab poset†. Moom ngay jël, dem, jox leen ko ngir maak yaw.»

18

Tuut tey, sut ëllëg

1 Ca waxtu woowa la taalibe ya dikkoon ne Yeesu: «Kon nag kan moo gëna kawe ci nguurug asamaan?»
2 Yeesu daldi woo ab xale, taxawal ko ci seen biir.
3 Mu ne leen: «Maa leen ko wax dév, su ngeen dëppul, ba mujj mel niy xale, dungeen tàbbi mukk ci nguurug asamaan.
4 Moo tax ku tuutal boppam ba mel ni xale bii, kooku mooy ki gëna kawe ci nguurug asamaan.
5 Te it ku dalal ci sama tur, xale bu mel ni kii, man mii nga dalal.
6 Waaye ku bàkkaarloo kenn sax ci ñu tuut ñii ma gëm, li gën ci moom mooy ñu takk ci baatam doju wolukaay wu réy wu mbaam di wëndeel, daldi koy sànni biir xóotey géej.

Bàkkaarloo nit ak xeebaate warul

7 «Wóoy ngalla àddina, ndax fiir yi ciy bàkkaarloo. Fiir manula ñàkk, waaye wóoy ngalla ka koy lal.
8 Su la sab loxo mbaa sab tànk bàkkaarloo nag, dog ko, sànni fu sore, nde tàbbiwaale ab kuuñ, mbaa bennub tànk ca dund gu wóor ga, moo gën ci yaw ñu boole laak sa ñaari loxo ak sa ñaari tànk, sànni la ca sawara su dul fey.
9 Su la sa bët bàkkaarloo, luqil, sànni fu sore, nde tàbbiwaale patt ca dund gu wóor ga, moo gën ci yaw ñu boole laak sa ñaari bët, sànni jànnama, ca sawara wa.
10-11 «Te it wattuleena xeeb kenn sax ci ñu tuut ñii, ndax maa leen ko wax, seen malaaka ya fa asamaan ñoo saxoo niir sama kanamu Baay ba fa asamaan.

Yàlla bëggul kenn réer

12 «Luy seen xalaat ci lii? Su nit amee téeméeri xar, menn lajj ci, ndax du bàyyi juróom ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent (99) ca parlukaay ba, te dem seeti ma lajj?
13 Te bu ko gisee, maa leen ko wax dév, moom lay gëna bége juróom ñeent fukki xar ak juróom ñeent ya lajjul.
14 «Seen Baay ba fa asamaan itam, noonu. Bëggul kenn ci ñii gëna tuut, sànku.

Bàkkaaru biiri bokk laaj na ab saytu

15 «Bu la sa mbokk tooñee, demal ñaarook moom, yedd ko. Su la dégloo, yaa feeñle mbokk mu réeroon.
16 Waaye su la dégluwul, àndal ak kenn mbaa ñaar, ngir àtteb mbir mépp mana wére ci kàddug ñaari seede ba ñett.
17 Su leen tanqamloo, wax ko mbooloom gëmkat ñi.

† **17.27** ***poset*** boobu ab estateer lañu koy wax.

Su tanqamloo mbooloom gëmkat ñi itam nag, nga def ko ni ab yéefar ak ab juutikat.
18 Maa leen ko wax dév, lépp lu ngeen yeew ci kaw suuf, dees na ko yeew fa asamaan, te lépp lu ngeen yiwi fi kaw suuf, dees na ko yiwi fa asamaan.
19 «Maa leen neeti, su ñaar ci yeen déggoo ci kaw suuf, ci mboolem lu ñu ñaan, dees na leen ko nangul ci sama dogalu Baay ba fa asamaan,
20 ndax fu ñaar mbaa ñett dajee ci sama tur, maa ngi ci seen biir.»

Ku ñu yërëm war naa yërëme

21 Ca la Piyeer dikk ne Yeesu: «Sang bi, ñaata yoon la ma sama mbokk di tooñ, ma baal ko? Ndax day mat ba mu tollook juróom ñaari yoon?»
22 Yeesu ne ko: «Newuma la juróom ñaari yoon, waaye ba muy juróom ñaar fukki yoon ak juróom ñaar.
23 «Moo tax nguurug asamaan dafa mel ni buur bu bëgga xayma ni alalam tollook ay jaraafam.
24 Naka la tàmbalee xayma, ñu indil ko ku ko ameel lu bare, tollu ci fukki junniy talaŋ*,
25 te jaraaf ja amul lu mu feye. Sangam joxe ndigal, ngir ñu jaay ko, moom ak jabaram ak ay doomam ak mboolem alalam, ngir fey bor ba.
26 Jaraaf ja ne gurub, sujjóotal ko, ne ko: "Muñal ma, lépp laa lay fey."
27 Sang ba nag yërëm jaraaf jooju, bàyyi ko, baal ko bor ba.
28 «Jaraaf ja dem, dajeek moroomu jaraafam mu ko ameel lu néew, tollu ci téeméeri dinaar†. Mu jàpp ko, xoj ko, ne ko: "Fey ma li nga ma ameel."
29 Moroom ma ne gurub ci suuf, tinu ko, ne ko: "Muñal ma, dinaa la fey."
30 Teewul mu lànk, dem, tëj ko kaso, ba kera muy fey la mu ko ameel.
31 «Ba moroomi jaraaf ya gisee la xew, dañu koo tiislu lool, daldi dem, àgge seenub sang mboolem la xew.
32 Sang ba nag woolu jaraaf ja, ne ko: "Jaraaf ju soxor ji nga doon! Sa bor bépp laa la baal, nde danga maa tinu.
33 Ni ma la yërëme, ndax waruloo koo mana yërëme sa moroomu jaraaf?"
34 Sang ba mer, daldi koy jébbal mititalkati kaso ba, ba kera muy fey bor bépp.
35 «Noonu la sama Baay ba fa asamaan di def ak yeen, su ku nekk ci yeen baalul mbokkam ci xol bu sedd.»

19

Pase daganul

1 Gannaaw ba Yeesu daaneelee kàddoom yooyu ba noppi, dafa jóge Galile, dem diiwaanu Yude, ca wàllaa dexu Yurdan,

* **18.24** ***talaŋ:*** mu wecci ay milyoŋ. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi. † **18.28** Mu wecci xaalis bu néewa néew. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

2 mbooloo mu bare topp ko,
mu faj leen foofa.
3 Ci kaw loolu ay Farisen
dikk, di ko fiir, laaj ko, ne ko:
«Ndax yoon maye na nit ku
fase jabaram ci lu mu mana
doon?»
4 Yeesu ne leen: «Xanaa
jànguleen ne, Ki sàkk ca
njàlbéen la leen sàkk ñuy ku
góor ak ku jigéen.
5 Yàlla moo ne: “Looloo tax
góor di teqalikook ndeyam ak
baayam, taqoo ak jabaram,
ba ñoom ñaar di wenn suux
doŋŋ*”?
6 Moo tax dootuñu ñaar,
waaye wenn suux doŋŋ lañu.
Lu Yàlla takk nag, bu ko nit
tas.»
7 Ñu ne ko: «Ana kon lu tax
Musaa santaane kayitu pase
bu nit kiy jox jabaram ngir
fase ko†?»
8 Yeesu ne leen: «Seen dëgër
xol a tax Musaa may leen
ngeen fase seen jabar, waaye
demewul woon noonu ca
njàlbéen.
9 Te it maa leen ko wax,
képp ku fase sa jabar, te
njaaloo taxul, boo séyaatee ak
keneen, njaaloo nga.»
10 Taalibe ya nag ne ko:
«Su dee loolooy àtteb góor ci
jabaram kay, njariñ nekkul ci
takk jabar.»
11 Yeesu ne leen: «Du ñépp
a xajoo googu kàddu, xanaa ñi
ñu ko jagleel rekk.
12 Am na ñu juddoo tële,
am na ñu pexem nit taxa tële,
te am na ñu mel ni dañoo
tële, waaye ñoo ko bëggal seen
bopp, te nguurug asamaan
tax. Ku ko mana xajoo nag,
xajoo ko.»

Gone am na yelleef

13 Gannaaw loolu ay xale
lañu indiloon Yeesu, ngir mu
teg leen ay loxoom, ñaanal
leen. Teewul taalibe ya jànni
leen.
14 Yeesu nag ne leen:
«Bàyyileen xale yi, te buleen
leen aaye ñu ñëw fi man, ndax
ñu mel ni ñoom, ñoo yelloo
nguurug asamaan.»
15 Ci kaw loolu Yeesu teg
leen ay loxoom, daldi fay
bàyyikoo.

Alal gàllankoor na boroom

16 Ci kaw loolu jenn waay
jekki dikk, ne ko: «Kilifa gi,
ana lu baax lu may def, ngir
texe ba fàww?»
17 Yeesu ne ko: «Ana loo
may laaj ci mbirum lu baax?
Te sax kenn doŋŋ ay ku baax.
Waaye soo bëggee tàbbi ci
dund gu wóor gi, sàmmal
ndigal yi.»
18 Mu ne ko: «Yan ci?» Yeesu
ne ko: «Bul bóom, bul njaaloo,
bul sàcc, bul seede lu dul dëgg,
19 teralal sa ndey ak sa
baay, te ni nga soppe sa
bopp, nanga ko soppe sa
moroom‡.»
20 Xalelu góor ba ne ko:
«Loolu lépp sàmm naa ko, lu
ma deseeti?»
21 Yeesu nag ne ko: «Boo
bëggee mat sëkk, demal jaay li
nga am, nga jox ko néew-doole
yi. Su ko defee nga woomle fa
asamaan. Boo noppee, ñëwal
topp ci man.»

* **19.5** Seetal ci *Njàlbéen ga* 1.27; 2.24.
† **19.7** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 24.1.
‡ **19.19** Seetal ci *Mucc ga* 20.12-16; *Sarxalkat yi* 19.18.

22 Xalelu góor ba nag dégg kàddu ga, daldi fay jóge aku tiis ndax ku bare alal la woon.
23 Yeesu nag ne taalibeem ya: «Maa leen ko wax dév, tàbbi ci nguurug asamaan dina jafe ku bare alal.
24 Ma waxati leen ko: Boroom alal tàbbi ci nguurug Yàlla, giléem jaare bën-bënu puso moo ko gëna yomb.»
25 Ba taalibe ya déggee loolu, dañoo yéemu ba ne ko: «Kon kan moo mana mucc nag?»
26 Yeesu nag ne leen jàkk, ne: «Loolu nit la të, waaye Yàlla man na lépp.»
27 Ca la Piyeer ne tonet, ne ko: «Waaw, nun ñii dëddu lépp, topp la nag, nu nuy mujje?»
28 Yeesu ne leen: «Maa leen ko wax dév, keroog àddina ju yees ja, bu Doomu nit ki toogee ca jalub darajaam, yeen ñi ma topp itam, fukki gàngune ak ñaar ngeen di tooge, di àtte fukki giiri bànni Israayil ak ñaar.
29 Képp ku dëddu ay kër, mbaa ay doomi ndey yu góor mbaa yu jigéen, mbaa ndey mbaa baay, mbaa doom, mbaa suuf, ngir man, dinga ko jotaat téeméeri yoon, te dinga texe ba fàww.
30 Waaye ñu baree ngi jiitu tey, ñooy mujji, te ñu baree ngi mujje tey, ñooy jiituji.

20

Bëccëg woroo na te pey ga di benn

1 «Nguurug asamaan dafa mel ni boroom kër bu teela xëy, di wut ay surga yu ko liggéeyal toolub reseñam.
2 Mu juboo ak liggéeykat ya ci bëccëg bu nekk peyug bëccëgu lëmm. Mu daldi leen yebal ca toolub reseñam.
3 Naka mu génn wetu juróom ñeenti waxtu ci suba, daldi gis ñeneen ñuy taxawaalu ca pénc ma, defuñu dara.
4 Mu ne leen: "Demleen yeen itam ca sama toolub reseñ, ma fey leen lu jaadu."
5 Ñu dem. Ci booru fukki waxtook ñaar ci bëccëg, mu dellu génn, fukki waxtook juróom itam, mu génnati, defati noona ba tey.
6 Wetug fukki waxtu ak juróom ñaar, mu génnati, dajeek ñeneen ñuy taxawaalu. Mu ne leen: "Lu ngeen di yendoo taxawaalu fii te defuleen dara?"
7 Ñu ne ko: "Dees noo jëlul." Mu ne leen: "Demleen yeen itam ca sama tool."
8 «Ba ngoon jotee, boroom tool ba ne ab jawriñam: "Wool surga yi, fey leen seen bëccëg, te nga tàmbalee ci ñi mujja ñëw, ba ci ñi jiitu."
9 Ci kaw loolu ña ñu jëloon ca booru fukki waxtu ak juróom ñaar dikk, ku ci nekk jot peyug bëccëgu lëmm.
10 Ña ñu njëkkoona jël dikk, yaakaar ne ñooy ëpple ag peyoor, te teewul ñu feyu, ñoom it, ku nekk peyug bëccëgu lëmm.
11 Ñu jël, tey sikk boroom kër ga,
12 naan: "Ñii mujja ñëw, liggéeyuñu lu moy wenn

waxtu, nga yemale leen ak nun, ñi yenu coonob bëccëg bi, ak naaj wu tàng wi!"

13 Teewul boroom kër ga ne kenn ka: "Sama waay, tooñuma la. Xanaa juboowunu woon ci peyug bëccëgu lëmm?

14 Jëlal sa yëf te dem. Li ma la fey, moom laa yéenee fey kii mujja ñëw.

15 Xanaa damaa sañula def lu ma neex ci sama alal? Am sab xol a bon ci samag mbaax?"

16 Noonu la ñi mujj di jiitujee, ñi jiitu, mujje.»

Yeesu baamooti na ag mujam

17 Gannaaw loolu nag Yeesu jëm Yerusalem, yóbbaale fukki taalibe yaak ñaar, wéetook ñoom, daldi leen xamal ca yoon wa ne leen:

18 «Noo ngii jëm Yerusalem, te dees na wor Doomu nit ki, jébbal ko sarxalkat yu mag yaak firikati yoonu Musaa ya, ñu teg ko àtteb dee,

19 jébbal ko jàmbur ñi dul Yawut, ñu ñaawal ko, caw ko, daaj ko ci bant, mu dee; ba ca ñetteelu fan ba, mu dekki.»

Taalibe ñaan na liy kumpa

20 Booba la jabaru Sebede àndak doomam yi mu am ak moom, ñu dikk ba ca Yeesu. Jigéen ja sujjóot, ngir mbir mu muy sàkku ci moom.

21 Yeesu ne ko: «Loo bëgg?» Mu ne ko: «Mayal sama ñaari doom yii, ñu toog, kii féete la ndijoor, kii féete la càmmoñ, keroog ca sa nguur ga.»

22 Yeesu ne ko: «Xamuleen li ngeen di ñaan. Mbaa kaasub naqar bi may naani, man ngeen koo naan?» Ñu ne ko: «Man nanu ko.»

23 Yeesu ne leen: «Maa leen ko wax déy, sama kaasub naqar de, dingeen ko naan. Tooge sama ndijoor mbaa sama càmmoñ nag, du man maay maye loolu, waaye da diy cér yu ñeel ña ñu ko waajalal, ci sama dogalu Baay.»

24 Ba fukki taalibe ya ca des déggee mbir ma, seen xol tàng ca ñaari doomi ndey ya.

25 Yeesu nag woo leen ne leen: «Xam ngeen ne njiiti xeeti àddina yi dañuy def nit ñi jaam, seeni kàngam di leen néewal doole.

26 Yeen nag, bumu deme noonu ci seen biir. Képp ku bëgga doon ku màgg ci yeen, na nekk seenub surga,

27 te ku bëgga nekk seen njiit, na doon seenub jaam.

28 Noonu la deme ci Doomu nit ki, ñëwul ngir ñu di ko surgawu, xanaa ngir di nekk surga, ba far maye bakkanam, def ko njotug ñépp.»

Yeesu faj na ñaari gumba

29 Ba Yeesu bàyyikoo Yeriko, mbooloo mu baree ko topp.

30 Ndeke ñaari silmaxaa nga tooge ca peggu yoon wa. Ba ñu déggee ne Yeesu mooy romb, dañoo xaacu, ne: «Sang bi, Sëtub Daawuda, yërëm nu!»

31 Nit ña nag femmu leen, ngir ñu noppi. Teewul gumba

ya gëna xaacooti, ne: «Sang bi, Sëtub Daawuda, yërëm nu!»
32 Yeesu daldi taxaw, woo leen, ne leen: «Lu ngeen bëgg, ma defal leen ko?»
33 Ñu ne ko: «Sang bi, xanaa sunuy bët ubbiku.»
34 Yeesu nag yërëm leen, laal seeni bët, ñuy gis ca saa sa, daldi topp ca moom.

21

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya dikk ba jub Yerusalem, ba agsi ca dëkk ba ñuy wax Betfase ca wetu tundu Oliw ya. Yeesu yebal ñaar ca taalibe ya,
2 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci seen kanam. Bu ngeen agsee rekk, dingeen fa gis mbaam mu ñu yeew ak cumburam; yiwileen leen, indil ma leen.
3 Su leen kenn waxee dara, ngeen ne ko: "Boroom bee leen soxla." Mu daldi leen bàyyi, ñu dem.»
4 Loolu nag ame noonu, ngir sottal la ñu waxoon ca jottalib yonent ba. Mooy ba mu nee:
5 «Neleen janq Siyoŋ mu taaru:
"Niiral, sa buur a la dikkal nii,
di ku woyof, war mbaam,
cumbur la war, doomu mbaam-sëf*."»
6 Taalibe ya dem, daldi koy defe noonu leen ko Yeesu sante.
7 Ñu indi mbaam ma ak cumbur ba, daldi teg seeni yére ca kaw cumbur ba, Yeesu war†.
8 Ba loolu amee nit ñu bare lool lal seeni yére ca yoon wa, ñenn ña dagg ay cari garab, lal ca yoon wa.
9 Ndiiraan ya ko jiitu ak ya ko topp a ngay xaacu naan:
«Osaana, cant ñeel na Sëtub Daawuda bi!
Na barke wàcc ci ki dikk ci turu Boroom bi!
Osaana, na cant jibe béreb ya gëna kawe.»
10 Yeesu nag agsi Yerusalem, dëkk ba bépp ne kër-kër ne këpp, ñu naan: «Kii moo di kan?»
11 Mbooloo ma ne leen: «Kii moo di Yonent bi, Yeesu mu Nasaret ca Galile.»

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Ci kaw loolu Yeesu dugg ca kër Yàlla ga, daldi dàq mboolem ñay jaay aka jënd ca kër Yàlla ga. Mu dëpp taabali weccikati xaalis ya, ak tooguy jaaykati pitax ya.
13 Mu ne leen: «Bindees na ne: "Sama kër gi, kërug ñaan lees ko tudde‡," waaye yeen, moom ngeen def rawtub sàcc.»
14 Ca la ay gumba ak ay lafañ dikk ba ca moom, ca kër Yàlla ga, mu faj leen.
15 Sarxalkat yu mag ya, ak firikati yoonu Musaa ya nag gis kéemaan ya mu def, ak xale yay xaacu ca biir kër Yàlla ga, naan: «Osaana, cant ñeel na Sëtub Daawuda bi!» Ñu daldi mer.

* **21.5** Seetal ci *Sàkkaryaa* 9.9. † **21.7** ***cumbur:*** ci jamonoy jàmm, jamono yu xeex amul woon, buur yi daan nañu war mbaam, te doonul lu ñu leen di tuutal.
‡ **21.13** Seetal ci *Esayi* 56.7.

16 Ñu ne Yeesu: «Dégg nga
li ñii di wax?» Mu ne leen:
«Waawaaw. Masuleena jàng li
ñu ne:
“Làmmiñu tuut-tànk, ba ci luy
nàmp,
ci ngay sàkkale sa bopp ag
cant§”?»
17 Ba loolu amee Yeesu
bàyyikoo fa ñoom, génn dëkk
ba, dem Betani, daldi fay
fanaan.

Yeesu rëbb na garabu figg ga

18 Ba bët setee Yeesu di
dellu ca dëkk ba. Ci biir loolu
mu xiif.
19 Naka la séen ag figg fa
feggook yoon wa, daldi cay
dem, te taxul mu fekk ca dara
lu dul ay xob doŋŋ. Mu
ne figg ga: «Yàlla bu doom
meññeeti fi yaw mukk!» Figg
ga daldi wow ca saa sa.
20 Taalibe ya gis loolu,
waaru, ne: «Nan la figg gi
wowe ci saa si?»
21 Yeesu ne leen: «Maa
leen ko wax déy, su ngeen
gëmee te baña am xel ñaar,
dungeen yem ci def nii figg gi,
waaye tund wii sax, bu ngeen
ko noon: “Jógal tàbbiji géej,”
loolooy am.
22 Te lépp lu ngeen sàkkoo
ñaan gu àndak ngëm, dingeen
ko am.»

Lu jëm ci sañ-sañu Yeesu

23 Gannaaw loolu Yeesu
dugg ca kër Yàlla ga. Naka lay
jàngale, sarxalkat yu mag ya
ak magi askan wa dikk, laaj
ko ne ko: «Lii ngay def, ci ban
sañ-sañ nga koy defe? Ak ku
la jox boobu sañ-sañ?»
24 Yeesu ne leen: «Ma laaj
leen man itam lenn; bu
ngeen ma ko waxee, man
itam ma wax leen ci ban sañ-
sañ laay defe lii.
25 Sóobeb Yaxya ci ndox, fu
mu jóge? Asamaan la ndigal
la bawoo, am ci nit ñi?» Ñu di-
isoo ci seen biir, daldi ne: «Su
nu nee: “Asamaan la ndigal
la bawoo,” da nu naan: “Lu
tax kon gëmuleen Yaxya?”
26 Te su nu nee: “Ci nit
ñi la bawoo,” booba mbooloo
ma lanu ragal, ndax ñépp ab
yonent lañu jàppe Yaxya.»
27 Ñu ne Yeesu: «Loolu xa-
munu ko.» Moom itam mu
ne leen: «Man itam duma leen
wax ci ban sañ-sañ laay defe
lii.»

Tuub moo gën të

28 «Waaye, luy seen xalaat ci
lii? Nit a amoon ñaari doom.
Mu dikk ca kenn ka, ne ko:
“Doom, demal tey liggéeyi ca
toolu reseñ ba.”
29 Mu ne ko: “Maa làŋk,”
waaye gannaaw gi, xelam
yedd ko, mu dem.
30 Baay ba demati ca ka ca
des, wax ko loolu. Mu ne ko:
“Waaw, góor gi,” te demul.»
31 «Ana kan ci ñaar ñooñu
moo def coobarey baayam?»
Njiiti xeet wi ne: «Ku jëkk
ki.» Yeesu nag ne leen: «Maa
leen ko wax déy, juutikat yi
ak gànc yi jiitu nañu leen ca
nguurug Yàlla.
32 Ndax Yaxya moo leen
dikke yoonu njub, gëmuleen
ko; waaye juutikat yi ak gànc
yee ko gëm, ngeen di gis te
taxul ngeen tuub, ba gëm ko.»

§ **21.16** Seetal ci *Taalifi cant* 8.3.

Beykat wor na boroom tool

33 Weneen léeb a ngi,
dégluleen: «Boroom kër la
woon bu jëmbat ab tóokëru
reseñ, ñag ko, gas ca paxum
nalukaayu reseñ, tabax ca
taaxum wattukaay, ba noppi
batale tóokër ba ay beykat,
daldi tukki.

34 «Ba wittum reseñ jub-
see, mu yebal ay surgaam ca
beykat ya, ngir jëlsi wàllam ca
meññeef ma.

35 Beykat ya jàpp surga ya,
kii ñu dóor ko, kee ñu rey ko,
kale, ñu sànni ko ay doj.

36 Boroom kër ga yebalaat
yeneen surga yu ëpp yu njëkk
ya, beykat ya def leen noonu.

37 Mu mujj yebal doomam
te naan: "Sama doom, dinañu
ko rus."

38 Teewul ba beykat ya
gisee doom ji, dañu ne ci
seen biir: "Kii mooy donn;
nanleen ko daldi rey, ba
jagoo ndonoom."

39 Ci kaw loolu ñu jàpp ko,
génne ko tóokër bi, rey ko.»

40 «Bu boroom tóokër bi
dikkee, nu muy def beykat
yooyu?»

41 Ñu ne ko: «Reyin wu
ñaawa ñaaw lay rey ñu bon
ñooñu, tóokëru reseñ ba, mu
batale ko yeneen beykat yu
ko jox wàllam ca meññeef ma,
saa yu jotee.»

42 Yeesu nag ne leen: «Xanaa
masuleena jàng lii ci Mbind
mi?

"Doj wi tabaxkat yi beddi
woon,
moo mujj di doju koñu tabax
bi.
Lii de, fa Boroom bi la sottee,
nu gis ko, yéemu*."

43 «Loolu moo tax ma ne
leen dees na jële nguurug
Yàlla ci yeen, jox ko xeet wuy
meññal meññeef ma ca war.

44 Wii doj, képp ku ci dal,
dammatoo, te ku mu dal, ra-
jaxe la†.»

45 Ba sarxalkat yu mag ya
ak Farisen ya déggee léebi
Yeesu yooyu, xam nañu xéll
ne ñoom lay wax.

46 Ñu di ko fexee jàpp nag,
te ragal mbooloo ma, ndax ab
yonent lañu ko jàppe woon.

22

Gàntal ab teraanga, dàq sa njariñ

1 Yeesu léebati leen, ne leen:

2 «Nguurug asamaan dafa
mel ni buur bu doon waajal
céetalug doomam ju góor.

3 Mu yebal ay surgaam,
ngir ñu jëli ña ñu woo ca
bernde ja, te ñooñu bëgguñoo
ñëw.

4 Mu yebalaat yeneen
surga, ne: "Waxleen gan ñi
ñu woo, ne leen: 'Reer yi kat
noppi na; samay nag ak sama
juru yafal lañu rey, lépp sotti
na, ñëwleen ci bernde ji.' "

5 Teewul ñu fénantal, dem
seen yoon; kii ca toolam, kee
cam njaayam,

6 ñee jàpp surga ya, toroxal
leen, rey leen.

7 «Buur nag mer, daldi yónni
gàngooram, ñu reyi bóomkat
yooyu, lakk seenub dëkk.

* **21.42** Seetal ci *Taalifi cant* 118.22-23. 44.

† **21.44** Seetal ci *Esayi* 8.14; *Dañeel* 2.34,

8 Ci kaw loolu mu ne surga
ya: “Bernde ji de noppi na,
waaye gan ñi ñu woo ñoo ko
yeyoowul.
9 Kon nag demleen ca se-
lebe yoon ya, ku ngeen fa gis,
woo ko ci céetal gi.”
10 Surga ya dem ca mbedd
ya, daldi dajale mboolem ña
ñu fa gis, ku baax ak ku bon,
ba céet ga fees aki gan.
11 «Ci kaw loolu buur bi
duggsi, di xool gan ñi, daldi
cay seetlu ku ag colam warul
ci ag céet.
12 Buur ne ko: “Xarit, noo
dugge fii, te soluloo col gi war
ci ag céet?” Kooku ne cell.
13 Buur ne dag ya:
“Yeewleen tànk yeek loxo yi,
te ngeen sànni ko ca lëndëm
gu tar ga ca biti. Foofa lees di
jooye aka yéyoo ndax mitit.”
14 Ndax kat ñu bare lañu
woo, waaye ñu néew lañu
tànn.»

Sesaar ak wàllam, Yàlla ak wàllam

15 Booba la Farisen ya di-
isooji ngir lal pexe mu ñu fiire
Yeesu ci kàddoom.
16 Ñu daldi yebal ci moom
seeni taalibe ak ñi àmd ak
farandooy Buur Erodd, ne ko:
«Kilifa gi, xam nanu ne ku
dëggu nga, te ci biir dëgg ngay
jàngalee yoonu Yàlla. Raga-
loo kenn it, ndax seetuloo ci
jëmmi nit.
17 Kon nag wax nu sa
xalaat: ndax yoon maye na
ku fey Buur Sesaar ab galag
am déet?»
18 Teewul Yeesu xam seen
mébét mu bon, daldi ne leen:
«Lu ngeen may seetloo, jini-
galkat yi?
19 Wonleen ma poset bi ñuy
feye galag.» Ñu daldi ko jox
benn posetub xaalis*.
20 Yeesu ne leen: «Nataal bii
ak tur wii ci binde, kuy bo-
room?»
21 Ñu ne ko: «Buur Sesaar.»
Mu ne leen: «Kon nag, yëfi
Sesaar, joxleen ko Sesaar, te
yëfi Yàlla, ngeen jox ko Yàlla.»
22 Ba ñu déggee loolu lañu
waaru, daldi koy bàyyi, dem.

Ab Sadusen gëmul dee-dekki

23 Bésub keroog boobu
Sadusen yi ne dee-dekki
amul, ca lañu dikk ba ca
moom. Ñu laaj ko ne ko:
24 «Kilifa gi, Musaa noon
na: “Su góor faatoo te amul
doom, na ku mu bokkal waa-
jur donn jabaram, ngir amal
mbokkam ma dee, kuutaay†.”
25 Léegi nag juróom ñaari
góor a ngi woon ci sunu
biir, ñu bokk ndey ak baay.
Taaw ba am jabar ba faatu
te amul doom, ba tax rakk
ja donn jabar ja mu bàyyi
gannaawam.
26 Tofo ba ak ñaareelu tofo
ba def noonu, ba juróom ñaar
ñépp dee.
27 Gannaaw gi, ndaw sa it
dee.
28 Keroog ndekkite la nag,
kan ci juróom ñaar ñi lay doon
jabaram, gannaaw ñoom
ñépp a ko jëloon?»

* **22.19** ***posetu xaalis bii:*** ab dinaar la woon, moo doon peyu bëccëgu lëmm.
† **22.24** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 25.5.

29 Yeesu nag ne leen: «Seen njuumte moo di xamuleen Mbind mi, xamuleen manoorey Yàlla,
30 ndax keroog ndekkite la, kenn du am jabar mbaa jëkkër, waaye nit ñi dañuy mel ni malaaka yi ci asamaan.
31 Ci wàllu ndekkite sax, xanaa jànguleen la leen Yàlla waxoon ne leen:
32 "Maay Yàllay Ibraayma, di Yàllay Isaaxa, di Yàllay Yanqóoba‡"? Kon moom du ñi dee lay seen Yàlla, xanaa ñiy dund.»
33 Ba ca mbooloo ma déggee, dañoo waaru ca njàngaleem.

Lenn ndigal moo tënk lépp

34 Ba Farisen ya yégee na Yeesu tëje gémmiñu Sadusen ya, dañoo féncoo.
35 Ci kaw loolu kenn ca ñoom, ab xamkatub yoonu Musaa, di ko fexee fiir, laaj ko ne ko:
36 «Kilifa gi, lan ndigal moo gëna màgg ci yoonu Musaa?»
37 Yeesu ne ko: «"Yàlla sa Boroom, nanga ko soppe sa léppi xol, ak sa léppi jëmm, ak sa léppi xel§."
38 Loolu mooy ndigal li gëna màgg, te moo jiitu.
39 Ñaareel bi it yem ak moom, di: "Ni nga soppe sa bopp, nanga ko soppe sa moroom*."
40 Ci ñaari ndigal yooyu la mboolem yoonu Musaa, ak kàdduy yonent yi aju.»

Ndax Almasi bi mooy sëtub Daawuda?

41 Farisen ya ñoo daje woon, Yeesu laaj leen, ne leen:
42 «Luy seen xalaat ci Almasi bi, kan lay ab sëtam?» Ñu ne ko: «Daawuda.»
43 Yeesu ne leen: «Ana kon nan la Daawuda mana waxe ci ni ko leeru Noo gu Sell gi dikkale, ba di ko woowe "Sang bi", naan:
44 "Boroom bi daa wax sama Sang ne ko:
'Toogeel sama ndijoor,
ba ma teg say noon
fi sa suufu tànk†.' "
45 Gannaaw Daawuda moo woowe Almasi bi "Sang bi," nu mu nekke ab sëtam?»
46 Gannaaw loolu kenn manu koo tontu genn kàddu, te ca bés booba lañu dale, ñemeetuñu koo laaj dara.

23

Yeesu rëbb na jinigalkat ya

1 Gannaaw loolu Yeesu wax ak mbooloo ma ak taalibeem ya.
2 Mu ne: «Firikati yoon yi ak Farisen yi ñoo tooge jalu Musaa.
3 Kon mboolem lu ñu leen wax, defleen ko te sàmm ko, waaye seeni jëf, buleen ko roy, ndax li ñuy wax duñu ko jëfe.
4 Ay say yu diis gann lañuy takk, gàdduloo ko nit ñi, waaye ñoom ci seen bopp, seen baaraam sax duñu ko ci nangoo yékkati.
5 Mboolem lu ñu def, ngistal la. Ñooy réyal téere yi

‡ **22.32** Seetal ci *Mucc ga* 3.6. § **22.37** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.5. * **22.39** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18. † **22.44** Seetal ci *Taalifi cant* 110.1.

ñuy takk, guddal seen cimbir-cimbiri mbubb*.
6 Ñoo taamu péetey teraanga ca bernde ya, ak toogu yu kaname ca jàngu ya,
7 ak nuyoob wegeel ca pénc ma, ñu di leen woowe kilifa gi.
8 Waaye yeen buñu leen woowe "kilifa gi," ndax kenn doŋŋ moo di seen kilifa, waaye yeen ñépp ay bokk ngeen.
9 "Baay" it, buleen ko woowe kenn ci kaw suuf, ndax kenn doŋŋ a di seen baay, te mooy ka fa asamaan.
10 Buñu leen woowe it "njiit," ndax kenn doŋŋ moo di seen njiit, te mooy Almasi bi.
11 Ki gëna màgg ci yeen mooy ki nangoo doon seen surga.
12 Waaye képp kuy réylu, dees na la toroxal, te ki toroxlu lees di yékkati.

13-14 «Wóoy ngalla yeen firikati yoonu Musaa yi ak Farisen yi, jinigalkat yi, naaféq yi! Yeenay tëjal nit ñi nguurug asamaan. Yeen ci seen bopp dugguleen, te bàyyiwuleen ñi bëgga dugg, ñu dugg.

15 «Wóoy ngalla yeen firikati yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi! Yeena ngi wër géej ak jéeri, ngir tuubloo kenn doŋŋ, te bu tuubee ngeen def ko nitu sawara ku leen yées ñaari yoon.

16 «Wóoy ngalla yeen njiit yu gumba yi! Yeena ne: "Ku giñe kër Yàlla gi, dara waru la, waaye ku giñe wurusu kër Yàlla gi, tënku nga."
17 Dof yu gumba yi! Ana lu ci gëna màgg, wurus wi, am kër Yàlla gi tax wurus wi sell?
18 Ngeen neeti: "Ku giñe sarxalukaay bi ci kër Yàlla gi, dara toppu la, waaye ku giñ ci sarax yi ci kaw sarxalukaay bi, tënku nga."
19 Yeena diy gumba! Ana lu ci gëna màgg, sarax si, am sarxalukaay bi tax sarax si sell?
20 Ku giñe sarxalukaay bi kay, sarxalukaay bi, ak li ci kawam lépp nga giñe.
21 Ku giñe kër Yàlla gi, giñe nga kër Yàlla gi, giñe ki ko dëkke.
22 Ku giñe asamaan it, giñe nga ngànguney Yàlla, giñe Yàlla mi ci toog.

23 «Wóoy ngalla yeen firikati yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi! Xobi naana, ak safal yu mel ni anet ak kumin, yeena ngi ciy génne cérub fukkeel, ngir asaka, tey sofental njubte ak yërmande ak ngëm. Lii de war na leen, waaye lee it, waruleen koo sofental.
24 Njiit yu gumba yi! Seggkati wallax-njaanée, te giléem, ngeen wann!

25 «Wóoy ngalla yeen firikati yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi! Yeenay raxas bitib kaas bi, ak ndab li, feek

* **23.5** ***cimbir-cimbir:*** Yawut ya daan nañu takk ay cimbir-cimbir ci seeni cati mbubb, di ko fàttalikoo yoonu Yàlla. Njiiti yoon ya nag di tàkk ay cimbir-cimbir yu gudd, di ko mbubboo ag ragal Yàlla, gu ñu bëgg nit ñi nawe leen.

li fees kaas baa ngi jóge ci càcc ak ŋàppaaral.

26 Farisen bu gumba bi! Njëkkala raxas biir kaas bi ba mu set, ba biti bi itam mana set.

27 «Wóoy ngalla yeen firikati yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi! Yeena ngi mel ni bàmmeel yu ñu weexal. Rafet melow biti, te ca biir fees ak yaxi néew ak sobe su nekk.

28 Noonu rekk ngeen mel yeen itam, di niru nit ñi ñu jub, te seen biir xol feese jikkoy jinigal ak ndëngte.

29 «Wóoy ngalla yeen firikati yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi! Yeenay tabax bàmmeeli yonent yi, di rafetal béreb ya ñu denc aji jub ñi,

30 te naan: "Su nu fekke woon sunu jamonoy maam ya, dunu àndak ñoom, di tuur deretu yonent yi."

31 Seen wax jooju nag ngeen seedeele seen bopp ne yeenay doomi ña reyoon yonent ya.

32 Yeen kay, feesalleen seen ndabu maam ya rekk!

33 Jaan yee, njurum céebi mi! Ana nu ngeen di rëcce mbugalu sawara?

34 Loolu moo tax kat man, ma yebal ci yeen ay yonent ak boroomi xam-xam ak firikati yoon. Ñii ngeen rey, ñee ngeen daaj leen ci bant, ñale ngeen caw leen ay yar ci seeni jàngu, di leen bunduxataal ci dëkkoo dëkk.

35 Moo leen tax di këppoo mboolem deretu aji jub ji ñu tuur ci àddina, dale ko ca deretu Abel mu jub ma, ba ca deretu Sàkkaryaa doomu Barakiya ma ñu bóom ca diggante këru jaamookaay ga ak sarxalukaay ba.

36 Maa leen ko wax déy, loolu lépp ay dikkal niti tey jii.

37 «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy bóom yonent yi, di sànni ay doj ñi ñu yebal ci yaw, ba ñu dee, ñaata yoon laa namma boole say doom, uuf ni ganaar di uufe ay cuujam, te nanguwuloo?

38 Mu ngoog, waccees na laak sa kër nag, mu gental,

39 nde maa la ne doo ma gisati ba keroog nga naa: "Na barke wàcc ci ki dikk ci turu Boroom bi†!"»

24

Yerusalem tas, Doomu nit ki délsi

1 Naka la Yeesuy génne ca kër Yàlla ga, ay taalibeem dikk, joxoñ ko tabaxi kër Yàlla ga.

2 Teewul mu àddu, ne leen: «Gis ngeen lii lépp? Maa leen ko wax déy, doj wu tege ciw doj du dese fii te tasul.»

3 Gannaaw gi, ba Yeesu toogee ca kaw tundu Oliw ya, taalibeem yaa dikk, wax ak moom, ñook moom doŋŋ, ne ko: «Wax nu kañ la loolu di am, ak luy doonub takk buy xamle sam peeñ, ak tukkitel àddina?»

4 Yeesu ne leen: «Moytuleen, ba kenn du leen nax,

5 ndax ñu bareey dikk, tuddoo sama tur, naan: "Maa di Almasi bi," te ñu bare lañuy nax.

† **23.39** Seetal ci *Taalifi cant* 118.26.

6 Dingeen dégg ay xare
ak coowi xare; waaye moy-
tuleena tiit, ndax fàww loolu
am, waaye du doonagum muj
ga.
7 Aw xeet dina jógal aw
xeet, am réew jógal am réew.
Ay xiif ak yëngu-yënguy suuf
dina dikke fu bare.
8 Waaye loolu lépp ndoortel
mititu mat lay doon.
9 Bu boobaa dees na leen
teg ciy loxo, ngir ñu mitital
leen, rey leen; mbañeel la
leen xeet yépp di won ndax
sama tur.
10 Ca la ñu bare di xàcc, di
worante aka bañante.
11 Te itam yonenti caaxaan
yu bareey feeñ, di nax ñu
bare.
12 Ndëngte it dina law ba
cofeelu nit ñu bare day giim.
13 Waaye ku muñ ba muj
ga, kooku dina mucc.
14 Ci kaw loolu bii xibaaru
jàmm bu nguurug Yàlla, dees
na ko biral ci àddina sépp, ngir
mu doon kàddug seede, ñeel
xeet yépp. Su boobaa nag muj
ga dikk.

15 «Moo tax, "lu siblu luy jur
yàqute" li Yonent Yàlla Dañeel
doon wax*, bu ngeen ko gisee
mu taxaw ci néeg bu sell bi,
yaw miy jàng, teewlul,
16 su boobaa ña mu fekk
ca diiwaanu Yude, nañu daw
jëm kaw tund ya;
17 ku mu fekk ci kaw am
taax, bul wàcc ngir jëli lenn ca
biir;
18 ku mu fekk ca tool ba,
bul dellu ca kër ga, di jëli sa
mbubb.
19 Wóoy ngalla jigéeni wérul
ña, ak ñay nàmpal ca bés
yooyu!
20 Ñaanleen nag seen
gàddaay baña yemook ja-
monoy seddaayu lolli, mbaa
bésub Noflaay,
21 ndax ca la coono bu réy
di am, coono bu masula am,
ba àddina sosoo ak tey, te
dootul am mukk.
22 Te bu ñu wàññiwul woon
diir boobu, kenn du mucc,
waaye ñi ñu tànn ñoo tax ñu
wàññi janti coono ya.
23 «Booba nag, ku leen ne:
"Xoolal, Almasi baa ngi nii,"
mbaa: "Ma nga nale," buleen
ko gëm,
24 ndax ay almasiy caax-
aan ak yonenti caaxaan ñooy
feeñ, di jëfe ay firnde yu
réy, aki kéemaan, ngir nax ñi
ñu tànn, ñoom itam, ndegam
man naa nekk.
25 Mu ngoog, wax naa leen
ko ba noppi.
26 «Kon bu ñu leen nee:
"Ma ngoogu ca àll ba," buleen
dem, te bu ñu leen nee: "Mu
ngii làqu ci biir néeg," buleen
ko gëm,
27 ndax ni melax di tàkke
penku, lerax ba sowu, noonu
la Doomu nit ki di feeñe.
28 Fu médd nekk, fa la tan
yay daje.
29 «Gannaaw coonob fan
yooyu nag,
"jant bi day daldi lëndëm,
weer wi fey ag leeram;
biddiiw yi xàwweekoo
asamaan,
dooley asamaan sàqi."
30 Ca la màndargam Doomu
nit ki di feeñ fa asamaan.

* **24.15** Seetal ci *Dañeel* 9.27; 11.31; 12.11.

Bu boobaa xeeti àddina yépp
dinañu tiislu te dinañu gis
Doomu nit ki di ñëw ci kaw
niir yi, àndak manoore ak
daraja ju réy.
31 Ci kaw loolu coowal liit
gu xumb lay yebale ay
malaakaam, ñu dajalee ay
tànnéefam fa ñeenti jëmuy
ngelaw li, dale ko ca catu
asamaan lii ba ca cat lee.»
32 Yeesu teg ca ne:
«Jàngatleen misaalu garabu
figg. Ag figg, bu bànqaas ya
duyee, xob ya di sëq, ngeen
xam ne nawet jubsi na.
33 Bu ngeen gisee xew-xew
yooyu yépp sotti, noonu itam
ngeen di xame ne bés bi jubsi
na, ba agsi ci bunt bi sax.
34 Maa leen ko wax déy, niti
tey jii† duñu wéy mukk te
loolu lépp sottiwul.
35 Asamaan ak suuf dina
wees, waaye samay wax du
wees mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

36 «Waaye bés boobu ak
waxtu wa, kenn xamu ko; du
malaaka ya fa asamaan, du
Doom ji, xanaa Baay bi doŋŋ.
37 Na woon ca jamonoy
Nóoyin, noonu lay deme, bu
Doomu nit ki di feeñ.
38 Ndaxte jant ya jiitu
mbënn ma, nit ñaa nga doon
lekk aka naan, di takk aka
maye jabar, ba bés ba Nóoyin
duggee ca gaal ga.
39 Yéguñu woon dara, ba
kera mbënn ma dikk, buub
ñépp. Noonu doŋŋ lay deme
bu Doomu nit ki feeñee.
40 «Bu boobaa ñaar ay nekk
ca tool ba, kenn ki, ñu yóbbu
ko, ka ca des, ñu bàyyi ko.
41 Ñaari jigéen di wolandoo
ca wolukaay ba, ñu yóbbu
kenn, bàyyi ka ca des.
42 Kon nag teewluleen,
ndax kat xamuleen ban bés
la seenub sang di dikk.
43 Waaye lenn de, xamleen
ko: boroom kër, su xamoon
wan waxtuw guddi la ab sàcc
di ñëw, kon dina teewlu te du
ko bàyyi moos, mu dàjjiy dugg
këram.
44 Moo tax yeen itam waa-
jleen ba jekk, ndax waxtu wu
ngeen foogul, ci la Doomu nit
ki di ñëw.
45 «Ana kan nag mooy
surga bu wóor te muus, ba
njaatigeem batale ko surgay
këram, ngir mu di leen jox ab
dund ca ba muy jot?
46 Ndokkalee surga bu
njaatigeem dikk, fekk ko muy
doxale noonu.
47 Maa leen ko wax déy,
alalam jépp la ko njaatige la di
far dénk.
48 Waaye su surga bu bon
ba nee ci xelam: "Sama
njaatige dikkagul léegi,"
49 ba tax mu tàmbalee dóor
ay bokki surgaam, di lekk aka
naanandoo ak màndikat ya,
50 su boobaa njaatige laay
dikk bés bu mu ko séenuwul ak
waxtu wu mu foogul,
51 mbugal ko ba daggat ko,
sédd ko ci añub jinigalkat yi.
Foofa lees di jooye aka yéyoo
ndax mitit.

25

Séentu sab sang laaj na

† **24.34** ***niti tey jii:*** seetal ci *Màrk* 8.38.

teewlu

1 «Su boobaa nguurug
asamaan day mel ni fukki
janq yu fab seeni làmp, génn,
gatanduji boroom séet,
2 juróom ña nag di ñu dofe,
te juróom ña ca des di ñu
muus.
3 Ñu dofe ña fab seeni làmp,
te jotuñoo fàgguwaale ag diw;
4 ña muus ñoom, fàgguwaale
ag diw ci seeni njaq, booleek
seeni làmp.
5 Boroom séet ba nag
guddee, ñépp gëmmeentu, bay
nelaw.
6 «Ba guddi ga xaajee, coow
la jib: "Boroom séet baa
ngoog, génnleen, gatandu ko."
7 Janq ja jépp yewwu, daldi
waajal seeni làmp.
8 Ñu dofe ña ne ña muus:
"Mayleen nu ci seenug diw,
sunuy làmp a ngi fey."
9 Ñu muus ña ne leen: "Déet,
lu ko moy du nu am lu nu
doy, nook yeen. Demleen
kay jëndali seen bopp fa muy
jaaye!"
10 «Naka lañu dem jëndi,
boroom séet ba agsi. Ci kaw
loolu ña mu fekk noppi,ànd
ak boroom séet ba, dugg ca
néegu bernde ja, bunt ba
daldi tëje.
11 Gannaaw loolu janq ja ca
des dikk, ne: "Sang bi, Sang
bi, ubbil nu!"
12 Mu ne leen: "Aylayéwén
laa leen wax, xawma leen."
13 «Teewluleen boog, nde xa-
muleen bés ba, mbaa waxtu
wa.

Ndénkaane aw sas la

14 «Nguurug Yàlla dafa mel ni
kuy waaja tukki, daldi woo ay
surgaam, batale leen alalam.
15 Kii, mu dénk ko juróomi
milyoŋ*; kee, ñaar; ka ca des,
benn, ku nekk ak la mu àttan.
Ci kaw loolu, mu daldi tukki.
16 «Ka jot juróomi milyoŋ ya
nag daldi dem, di ca jula, ba
amaat yeneen juróom.
17 Ka jot ñaar it def noonu,
ba amaat yeneen ñaar.
18 Ka jot benn milyoŋ
moom dem gas ca suuf, làq
fa xaalisu njaatigeem.
19 «Gannaaw diir bu yàgg
njaatigeb surga ya délsi, daldi
bokk xayma ak ñoom ni
alalam tolloo.
20 Ci kaw loolu ka jotoon
juróomi milyoŋ dikk, indaale
yeneen juróom, ne ko: "Sang
bi, juróomi milyoŋ nga ma
dénkoon; yeneen juróom yii
laa ci am."
21 Njaatigeem ne ko:
"Jaaraamaa, surga bu baax
bi te wóor. Gannaaw ci lu
tuut nga wóore, lu bare laa
lay dénk. Kaay nag nu bokk
bége."
22 Ka jotoon ñaari milyoŋ it
dikk, ne ko: "Sang bi, ñaari
milyoŋ nga ma dénkoon, ye-
neen ñaar yii laa ci am."
23 Njaatige la ne ko:
"Jaaraamaa, surga bu baax bi
te wóor. Gannaaw ci lu tuut
nga wóore nag, lu bare laa
lay dénk. Kaay nag nu bokk
bége."
24 «Ka jotoon benn milyoŋ
it dikk, ne ko: "Sang bi, xam-
oon naa ne nit ku néeg nga;

* **25.15** ***juróomi milyoŋ:*** maanaam juróomi talaŋ. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

dangay dajale loo jiwuloon,
di góob loo faruwuloon.
25 Moo tax ma ragal, ba
dem gas ca suuf, làq ca sab
milyoŋ. Mu ngii, fabal sa
alal."
26 Njaatige la nag ne ko:
"Surga bu bon bi te yaafus!
Xamoon nga ne damay dajale
lu ma jiwuloon, di góob lu ma
faruwuloon.
27 Kon waroon ngaa yóbbu
sama xaalis ca denckati
xaalis ya, ba bu ma dikkee,
jot sama milyoŋ, boole ca
tonoom.
28 Nanguleen nag xaalis bi
ci moom, te jox ko boroom
fukki milyoŋ yi.
29 Ndaxte képp ku am, dees
na ko dolli, ba mu barele,
waaye ku amul, la mu am as
néew sax, dees na ko nangu.
30 Surga bu ñàkk njariñ bii
nag, sànnileen ko ca lëndëm gu
tar ga ca biti. Foofa lees di
jooye aka yéyoo ndax mitit."

Almasi bi mooy àtte àddina

31 «Keroog bu Doomu nit ki
dikkee darajaam nag,ànd ak
mboolem malaaka yi, mooy
toog ci ngànguneem lu dara-
jawu†,
32 mboolem xeet yi lees di
dajale fi kanamam, te mooy
xàjjaatle ñii ak ñee, ni ab sàmm
di xàjjaatlee ay xar aki bëy,
33 te mooy teg xar yi fi ndi-
jooram; bëy yi, fa càmmoñam.
34 «Ca la buur bay wax ñi ci
ndijooram ne leen: "Yeen ñi
sama Baay barkeel, dikkleen
jël nguur gi ñu leen waa-
jalaloon ba àddina sosoo.
35 Ndaxte ba ma xiifee,
yeena ma leel; ma mar,
ngeen nàndal ma; ma dib
doxandéem, ngeen fat ma;
36 ma rafle, ngeen wodd
ma; ma wopp, ngeen top-
patoo ma; ñu tëj ma, ngeen
seetsi ma."
37 Su ko defee boroom
njekk yi ne ko: "Sang bi, kañ
lanu la gis, nga xiif, nu leel la;
mbaa nga mar, nu nàndal la?
38 Ak kañ lanu la gis, nga
dib doxandéem, nu fat la;
mbaa nga rafle, nu wodd la?
39 Ak itam kañ lanu la gis,
nga wopp mbaa ñu tëj la, nu
seetsi la?"
40 Bu loolu amee buur ba
ne leen: "Maa leen ko wax
dée, lu ngeen ci defal kenn ci
ñi gëna tuut ci sama bokk yii,
man ngeen ko defal."
41 «Gannaaw loolu, ña fa
càmmoñam la naan: "Yeen
ñi alku nag, xiddileen ma,
te tàbbiji sawara su dul fey,
fa ñu waajalal Seytaane aki
malaakaam.
42 Ndaxte ba ma xiifee,
leeluleen ma, ba ma maree,
nàndaluleen ma.
43 Ba ma dee ab doxandéem,
fatuleen ma; ba ma raflee,
wodduleen ma; ba ma
woppee, ak ba ñu ma tëjee it,
seetsiwuleen ma."
44 Su ko defee ñoom itam ñu
ne ko: "Sang bi, kañ lanu la
gis, nga xiif, mbaa nga mar,
mbaa nga dib doxandéem,
mbaa nga rafle, mbaa nga
wopp, mbaa ñu tëj la, te fa-
junu sa soxla?"
45 Ca la leen di wax ne
leen: "Maa leen ko wax dée,
lu ngeen ci defalul kenn ci

† **25.31** Seetal ci *Dañeel* 7.13-14.

ñi gëna tuut, man ngeen ko defalul."
46 Ñooña daldi séddooji
mbugal mu sax dàkk, boroom
njekk yi nag séddooji texe gu
sax dàkk.»

26

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Ba Yeesu daaneelee
mboolem kàddu yooyu, da ne
ay taalibeem:
2 «Xam ngeen ne ñaari fan a
des ci màggalu bésub Mucc. Ca
lañuy wor Doomu nit ki, daaj
ko ci bant.»
3 Booba nag sarxalkat yu
mag ya ak magi askan wa ña
nga daje ca màkkaanu sarx-
alkat bu mag, ba ñuy wax
Kayif.
4 Ci biir loolu ñu gise, ngir
nu ñu sàcce ba jàpp Yeesu,
reylu ko.
5 Teewul nag ñu ne: «Bumu
doon ci bésu màggal bi, lu ko
moy askan wi yëngu.»

Jigéen teral na Yeesu

6 Yeesu nag ma nga woon
dëkk ba ñuy wax Betani ca kër
Simoŋ gaana ga.
7 As ndaw dikk, yor njaqal
doju albatar lu def lajkoloñ
gu jafe. Ndaw sa fekk Yeesu
ca ndab la, muy lekk, mu sotti
ko ca boppam.
8 Taalibe ya nag gis ca,
ñaawlu ko ne: «Ana lu waral
yàq gii?
9 Maneesoon naa jaaye lii
lu bare, jox xaalis bi néew-
doole yi.»
10 Yeesu nag xam la ñu wax,
ne leen: «Lu ngeen di sonale
ndaw si? Jëf ju rafet la ma
defal!
11 Néew-doole yi de, dingeen
ci am ñu nekk ak yeen
ba fàww. Waaye man de,
amuleen ma ba fàww.
12 Sotti gi ndaw si sotti diw
gi ci sama kaw, samab rob la
koy waajale.
13 Maa leen ko wax déy,
li ndaw sii def, fépp fu ñuy
yéeneji ëllëg xibaaru jàmm bii
ci àddina sépp, dees na ko
fa nettalee, di ko fàttalikoo
jëmmu ndaw si.»

Yuda wor na Yeesu

14 Booba la waa ju ñuy wax
Yuda Iskaryo, kenn ca Fukk
ñaak ñaar, dem ca sarxalkat
yu mag ya,
15 ne leen: «Lan ngeen ma
mana jox, ngir ma teg Yeesu
ci seeni loxo?» Ñu waññal ko
fanweeri poseti xaalis*.
16 Ca la Yuda dale wut yoon
wu mu jekkoo Yeesu, ba wor
ko.

Reerub tàggatoo jot na

17 Ca bés ba njëkk ca
màggalug ayu bésu Mburu mu
amul lawiir nag†, taalibe yaa
dikk ne Yeesu: «Foo bëgg nu
waajalal la fa reeru bésub
Mucc bi?»
18 Yeesu ne leen: «Dem-
leen ca dëkk ba, te ngeen àgg
ba ca diw, ne ko: "Kilifa gi
nee: Sama bés dëgmal na; ci
yaw nag laay màggalsee bésub
Mucc bi, maak samay taal-
ibe."»

* **26.15** Seetal ci *Sàkkaryaa* 11.12-13. † **26.17** Ci Yawut yi, bés bu nekk, ci tàkkusaan lay tàmbali.

19 Taalibe ya def la leen
Yeesu sant, daldi waajal
reeru bésub Mucc ba.
20 Ba jant sowee, Yeesu dikk
di reersi, moom ak Fukk ñaak
ñaar.
21 Naka lañuy lekk, mu ne
leen: «Maa leen ko wax dév,
kenn ci yeen moo may wor.»
22 Taalibe ya am tiis lool; ku
nekk daldi ne ko: «Mbaa du
man a, Sang bi?»
23 Yeesu ne leen: «Ki yeban-
doo ak man loxoom ci ndab li,
kooku moo may wor.
24 Doomu nit kaa ngi dem
moos, noonee ñu ko binde
woon, waaye wóoy ngalla
ki pexe mi ñu wore Doomu
nit ki di jaare! Kooka de,
bañoona juddu sax moo doon
gën ci moom.»
25 Yuda, mi ko nara wor, ne
ko: «Mbaa du man a, Kilifa
gi?» Yeesu ne ko: «Yaa ko
wax.»
26 Naka ñuy lekk nag, Yeesu
jël mburu, yékkati kàddug
cant, dagg, jox taalibe ya. Mu
ne leen: «Jëlleen lekk, lii sama
yaram la.»
27 Mu teg ca jël ab kaas,
yékkati kàddug cant, jox leen
ko, ne leen: «Naanleen ci, yeen
ñépp,
28 ndax lii mooy sama
deret, ji fas kóllëre gi, te nara
tuurul ñépp‡ ngir njéggalug
bàkkaar.
29 Maa leen ko wax,
gannaaw-si-tey dootuma
naan mukk ndoxum reseñ
mii, ba kera may naan, maak
yeen, ndoxum reseñ mu bees
ca sama nguurug Baay.»
30 Ba loolu amee ñu yékkati
galanu cant, daldi génn jëm
tundu Oliw ya.
31 Booba la leen Yeesu ne:
«Yeen ñépp ay dellu gannaaw
ndax man, guddig tey jii,
ndax bindees na ne:
"Maay dóor sàmm bi,
xar yi tasaaroo§."
32 Waaye bu ma dekkee, di-
naa leen jiituji fa Galile.»
33 Piyeer nag àddu ne ko: «Bu
ñépp dellu woon gannaaw
ndax yaw, man duma dellu
gannaaw mukk.»
34 Yeesu ne ko: «Maa la ko
wax dév, guddig tey jii, bala
ganaar a sab, dinga ma jàmbu
ñetti yoon.»
35 Piyeer ne ko: «Su ma naree
àndak yaw dee sax, duma la
jàmbu mukk.» Taalibe ya ca
des yépp waxe noonu, ñoom
itam.

Yeesu ñaan na ci biir tiis wu réy

36 Ca la Yeesu àndak ñoom
ba béreb ba ñuy wax Set-
semane, mu ne taalibe ya:
«Toogleen fii, ma dem fale, ba
ñaani fa.»
37 Ci kaw loolu mu àndak
Piyeer ak ñaari doomi Sebede,
aw tiis ak njàqare nag daldi
koy jàpp.
38 Ca la leen ne: «Tiis wu
réy la sama xol fees, ba may
bëgga dee! Toogleen fii, te
ngeen àndak man ci teewlu.»
39 Ba loolu amee, Yeesu dox
ba sore leen tuuti, ne gurub
sukk, dëpp jëëm fa suuf. Mu
ñaan ne: «Sama Baay, bu ma-
nee am, bii kaas bu fees ak

‡ **26.28** Baat bii man naa tekki «ñu bare», waaye ci làkku yawut waxin la: fii «ñépp» lay wund. Seetal ci *Esayi 53.12* ak ci *1.Timote* 2.6. § **26.31** Seetal ci *Sàkkaryaa* 13.7.

wextanu coono, ngalla teggil ma ko! Moona, bumuy sama coobare nag, waaye yaw, na sa coobare am.»
40 Gannaaw loolu mu délsi, fekk taalibe ya di nelaw. Mu ne Piyeer: «Wenn waxtu doŋŋ, amuleen dooley teewloondoo kook man?
41 Teewluleen te ñaan, ngir baña tàbbi cig fiir. Xolub nit kat yebu na, yaram see néew doole.»
42 Yeesu delluwaat, ba nee, ñaareel bi yoon, daldi ñaan ne: «Sama Baay, ndegam lii manu maa teggi ba duma ko naan, na sa coobare am.»
43 Mu délsiwaat, fekk leen ñuy nelaw, manatuñoo xippi, ndax ngëmment.
44 Mu bàyyikoo ca ñoom, demati ba nee ñetteel bi yoon, daldi dellu ca genn kàddug ñaan googa.
45 Gannaaw gi, mu délsiwaat ca taalibe ya ne leen: «Yeena ngi nelaw, di noppalu ba tey? Waxtu waa ngii dëgmal, ci lañuy teg Doomu nit ki ci loxoy bàkkaarkat yi.
46 Jógleen nu dem, ki may wor a ngi nii.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Naka la Yeesu di wax, daaneelagul, Yuda, kenn ca Fukk ñaak ñaar, jekki agsi, ànd ak gàngoor gu takku, jóge ca sarxalkat yu mag ya ak magi askan wa. Ña nga gànnaayoo ay saamar aki njur.
48 Fekk na workat ba jox leen ab tegtal, ne leen: «Ki may fóon, kooku la; jàppleen ko.»
49 Mu dikk ba ci Yeesu, ne ko: «Jàmm nga am, Kilifa gi,» daldi ko fóon.
50 Yeesu ne ko: «Xarit, li la indi, def ko.» Ca lañu ko ne taral, jàpp ko.
51 Ba loolu amee kenn ca ñaànd ak Yeesu ne yóot bocci saamaram, caw ko surgab sarxalkat bu mag ba, njoof nopp ba.
52 Teewul Yeesu ne ko: «Dellool sa saamar ci mbaram, ndax képp ku bocci saamar, saamar lay deewe.
53 Defe nga ne manumaa woo sama Baay wall, mu yónnee ma ci saa si lu ëpp fukki gàngoori malaaka ak ñaar?
54 Waaye kon nu Mbind miy ame te mu indi ne fàww mu deme noonu?»
55 Ca waxtu woowa la Yeesu ne mbooloo ma: «Jàppsi ma doŋŋ a leen taxa dikkey saamar aki njur, mel ni ñuy topp ab fippukat. Moona bés bu nekk maa nga daan toog ca kër Yàlla ga, di jàngale, te jàppuleen ma.
56 Waaye lii lépp daa am ngir sottal Bindi yonent yi.» Ci kaw loolu taalibe yépp daw, wacc ko.

Yeesu jànkoonte na ak àttekat ya

57 Ña jàpp Yeesu nag yóbbu ko kër Kayif, sarxalkat bu mag ba, fa firikati yoonu Musaa ya ak magi askan wa daje.
58 Piyeer moom, yoxal Yeesu lu sore, topp ca gannaawam, ba ca ëttu sarxalkat bu mag ba; mu dugg, toog ak

wattukat ya, di seet nu mbir may mujje.

59 Sarxalkat yu mag yaak mboolem kuréelu àttekati Yawut ya nag di wut fen yu nit seedeel Yeesu, ba ñu man koo reylu,

60 te amuñu ko, doonte ay seedey fen-kat yu baree dikk. Ñaar nag mujj dikk, ne:

61 «Kii de moo noon: “Man namaa toj kër Yàlla gi, tabax-aat ko ci ñetti fan*.”»

62 Ba mu ko defee sarx-alkat bu mag ba jóg ne ko: «Doo tontu dara ci li la ñii tu-umaal?»

63 Yeesu ne cell. Sarxalkat bu mag ba ne ko: «Giñloo naa la ci Yàlla jiy dund, ngir nga wax nu, ndax yaa di Almasi bi, Doomu Yàlla.»

64 Yeesu ne ko: «Yaa ko wax. Te it, maa leen ne gannaaw-si-tey dingeen gis Doomu nit ki toog ci ndijooru Boroom Kàttan gi, te dingeen ko gis ci kaw niir yi, muy ñëw†.»

65 Ca la sarxalkat bu mag ba ne tareet yérey boppam, ndax mer. Mu ne: «Diir na Yàlla mbagg, lu nu doyeeti seede? Yeena dégg ni mu diire Yàlla mbagg!

66 Lu ngeen ci xam nag?» Ñu ne: «Dee mooy àtteem!»

67 Ca lañu ko tifli ci kanam, dóor ko ay këmëx. Ñeneen ña talaata ko,

68 te naan ko: «Almasée, waxal nu kàdduy waxyu boog, ana ku la dóor?»

Piyeer jàmbu na

69 Ci biir loolu Piyeer a nga toogoon ca biti, ca ëtt ba. Ab surga bu jigéen dikk ba ca moom, ne ko: «Yaw itam yaak Yeesum Galilee àndoon.»

70 Teewul Piyeer miim ko ci kanam ñépp ne ko: «Xawma li ngay wax.»

71 Gannaaw gi, Piyeer génn jëm ca bunt ba, beneen surga bu jigéen gis ko, ne ña fa nekkoon: «Kii mook Yeesum Nasaret a àndoon.»

72 Teewul Piyeer dellu miim ko ci kaw ngiñ, ne: «Xawma kooku!»

73 Nes tuut ña fa taxawoon dikk ne Piyeer: «Yaw itam kay ci ñoom nga bokk, sa waxin a la feeñal.»

74 Ca la tàmbalee waat aka giñ, ne: «Ki ngeen di wax, man xawma ko.» Ca saa sa ganaar sab.

75 Piyeer daldi fàttaliku la Yeesu waxoon ne: «Bala ganaar a sab, dinga ma jàmbu ñetti yoon.» Mu génn nag, di jooy jooy yu metti.

27

Yuda réccu na

1 Ca suba teel mboolem sarxalkat yu mag ya ak magi askan wa féncoo, ngir teg Yeesu àtteb dee.

2 Ñu yeew ko, yóbbu, jébbal ko Pilaat boroom réew ma.

3 Yuda ma wor Yeesu nag, ba mu gisee na ñu tege Yeesu àtteb dee, ca la réccu, daldi delloo fanweeri poseti xaalis ya ca sarxalkat yu mag ya ak magi askan wa.

4 Mu ne: «Bàkkaar naa ba ma woree jàmbur bu deful

* **26.61** Seetal ci *Yowaan* 2.19-22.

† **26.64** Seetal ci *Taalifi cant* 110.1; *Dañeel* 7.13-14.

dara, ñu tuur deretam.» Ñu ne ko: «Lu ciy sunu yoon? Yaa xam!»
5 Ba mu ko defee Yuda sànni xaalis ba ca kër Yàlla ga, jóge fa, dem, wékk boppam, xaru.
6 Sarxalkat yu mag ya nag for xaalis ba, ne: «Yoon mayewul ku def xaalis bi ci dencukaayu kër Yàlla gi, ndax peyug deret la.»
7 Gannaaw ba ñu ca diisoo, ab toolu defarkatu ndaa lañu jënd ca xaalis ba, ngir di fa suul doxandéem yi.
8 Loolu moo tax Toolu deret lañu ko woowe ba tey ji.
9 Noonu la kàddu ga jottalikoo woon ci Yonent Yàlla Yeremi sottee. Mooy ba mu nee:
«Jël nañu fanweeri dogi xaalis ya,
muy njëgu nit ka ñu xayma,
te bànni Israayil di ñi ko xayma,
10 weccee ko toolu tabaxkatu ndaa ba,
na ma ko Boroom bi sante woon*.»

Yeesu taxaw na fa kanam Pilaat
11 Yeesu nag taxaw ca kanam Pilaat boroom réew ma. Boroom réew ma laaj ko, ne ko: «Yaw yaa di buurub Yawut yi?»
12 Yeesu ne ko: «Yaa ko wax.» Teewul ba ko sarxalkat yu mag ya ak magi askan wa di tuumaal, tontuwu ca.
13 Ca la ko Pilaat ne: «Xanaa dégguloo li ñu lay jiiñ lépp?»
14 Yeesu nag tontuwu ko ci lenn, ba tax boroom réew ma jaaxle lool.
15 Fekk na màggal gu nekkaan, boroom réew ma daan na may askan wa, ñu tànn ca ña ñu tëj kaso, kenn nit ku ñu bëgg, mu bàyyi kooka.
16 Booba amoon na ku ñu tëj ca kaso ba, te muy ku siiw ku ñuy wax Barabas.
17 Ba ñu dajee nag, Pilaat ne leen: «Kan ngeen bëgg, ma bàyyi ko, Yeesu Barabas, am Yeesu mi ñuy wax Almasi bi?»
18 Booba xam na ne kiñaan a tax ñu jàpplu Yeesu.
19 Naka la Pilaat toog ca jalu àttekaay ba, soxnaam yeble ca moom ne ko: «Bul dugg ci mbiri ku jub kooku, ndax tey sonn naa lool ci biir gént ndax moom.»
20 Teewul sarxalkat yu mag ya ak magi askan wa xiirtal mbooloo ma, ngir ñu ñaan ñu bàyyi Barabas te reylu Yeesu.
21 Boroom réew ma nag ne leen: «Kan ci ñaar ñii ngeen bëgg, ma bàyyil leen ko?» Ñu ne ko: «Barabas.»
22 Pilaat ne leen: «Nu may def Yeesu, mi ñuy wax Almasi bi nag?» Ñépp ne ko: «Daaj ko ci bant!»
23 Boroom réew ma ne leen: «Lu tax? Ana lu bon lu mu def?» Teewul ñu gëna xaacooti, ne: «Daajal ci bant!»
24 Pilaat nag gis ne amu ca pexe, te coow lu réy a cay topp, mu sàkk ndox, raxas ay loxoom ca kanam mbooloo ma, daldi ne: «Set naa wecc ci deretu kii. Yeenay seet.»
25 Mbooloo mépp àddoondoo, ne: «Na nu deretam dal, nook sunuy doom.»

* **27.10** Seetal ci *Yeremi* 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15; *Sàkkaryaa* 11.12-13.

26 Booba la leen Pilaat bàyyil Barabas, Yeesu moom,
mu cawlu ko ay kàcciri, ba
noppi teg ko ciy loxo, ngir ñu
daaj ko ci bant.

Takk-der ya ñaawal nañu Yeesu

27 Ba mu ko defee takk-
deri boroom réew ma yóbbu
Yeesu kër buur, ñu daldi woo
gàngoor ga gépp ca kawam.
28 Gannaaw loolu ñu futti
ko, solal ko mbubb mu xonq
curr,
29 teg ci boppam kaala gu
ñu ràbbe ay dég, ba noppi teg
aw yet ci loxol ndijooram.
Ñu sukk ci kanamam, di ko
ñaawal, naan: «Buuru Yawut
yée, guddaluw fan!»
30 Ci kaw loolu ñu di ko tifli,
fab yet wa, di ko dóor ci bopp.
31 Ba ñu ko ñaawalee ba
noppi, dañoo summi mbubb
ma, solal ko ay yéreem, door
koo yóbbu, ngir ñu daaj ko ci
bant.

Daaj nañu Yeesu

32 Ba ñu génnee, jenn waay
ju ñuy wax Simoŋ te dëkk
Siren† lañu dajeel; moom
lañu gàdduloo bant ba ñu daaj
Yeesu.
33 Ñu dem ca béreb ba ñuy
wax Golgota, muy firi bérebu
Kaaŋu bopp‡.
34 Ci kaw loolu ñu may ko
biiñ bu ñu jaxaseek wextan,
ngir mu naan§. Teewul ba
mu ca ñamee, nanguwu koo
naan.
35 Ba loolu amee ñu daaj
Yeesu ca bant ba, daldi tegoo
bant ay yéreem, séddoo ko*.
36 Ba loolu wéyee ñu toog fa,
di ko wattu.
37 Fa féete boppam kaw
nag, ñu teg fa lu ñu bind tu-
umaam ja ko daanlu, mbind
ma ne: «Kii mooy Yeesu, buu-
rub Yawut yi.»
38 Ca lañu daajaale ak Yeesu
ñaari fippukat ya, kii ci ndi-
jooram, kee ca càmmoñam†.
39 Ña fa jaare nag di ko
saaga aka wëcc bopp‡,
40 naan: «Acam, yaw miy
toj kër Yàlla gi, tabaxaat ko
ci ñetti fan, musalal sa bopp
boog; gannaaw yaa di Doomu
Yàlla, wàccal bant bi!»
41 Sarxalkat yu mag ya it
naka noonu, ñook firikati
yoonu Musaa ya ak magi
askan wa. Ñu di ko ñaawal,
naan:
42 «Moom day musle te
manul musal sax boppam!
Mooy buurub Israayil, na
wàcc bant bi léegi kay, nu gëm
ko.
43 Gannaaw Yàlla la wóolu,
na ko Yàlla daldi musal, su
ko soobee, ndegam nee naay:
“Maay Doomu Yàlla.”»
44 Fippukat ya ñu daajaale
ak moom itam, di ko tifaare
ay saaga.

Yeesu saay na

45 La tàmbalee fukki waxtu
ak ñaar ca bëccëg nag, ag
lëndëm a wàcc ca réew ma

† **27.32** ***Siren,*** ab dëkk la bu nekkoon ci tefesu bëj-gànnaaru Afrig te féete Misra sowu. ‡ **27.33** ***bérebu Kaaŋu bopp*** mooy tund wu nirook kaaŋu bopp. § **27.34** Seetal ci *Taalifi cant* 69.22. * **27.35** Seetal ci *Taalifi cant* 22.19. † **27.38** Seetal ci *Esayi* 53.12. ‡ **27.39** Seetal ci *Taalifi cant* 22.7-8.

mépp, ba fukki waxtu ak juróom ca ngoon.
46 Wetu fukki waxtu ak juróom ca ngoon, ca la Yeesu àddu ca kaw ne: «Eli, Eli, lema sabaktani?» Loolu di tekki «Sama Yàlla, sama Yàlla, lu tax nga wacc ma§?»
47 Ñenn ca ña fa taxaw dégg ca, ne: «Yonent Yàlla Ilyaas de la kii di woo.»
48 Ci kaw loolu kenn ca ñoom daw, jël ab sagar, xooj ko ci bineegar, lonk ci bant, tàllal ko ko, ngir mu naan.
49 Teewul ña ca des ne: «Bàyyil, nu seet ndax Ilyaas ay ñëw, wallu ko.»
50 Yeesu nag àddooti ca kaw, daldi yiwi noo ga.
51 Ca saa sa ridob biir négu Yàlla ba dale ca kaw ba ca suuf, xar ñaar, suuf sa yëngu, doj ya xar,
52 bàmmeel ya ubbiku, néewi aji sell ñu bare ñu nelawoon, daldi dekki,
53 génne ca bàmmeel ya. Gannaaw ba Yeesu dekkee, dugg nañu ca dëkk bu sell ba, ba feeñu ñu bare.
54 Njiitu takk-der ba ak ña àndoon ak moom di wattu Yeesu nag, ba ñu gisee suuf sa yëngu ak mboolem la xew, dañoo tiit lool, ba ne: «Aylayéwén kii Doomu Yàlla la.»
55 Ay jigéen ñu baree nga fa woon, dànd leen lu sore, di seetaan. Ña nga toppe woon Yeesu fa Galile, di ko toppatoo.
56 Maryaama ma dëkk Magdala ca la, ak Maryaama yaayu Yanqóoba ak Yuusufa, ak yaayu doomi Sebede ya.

Rob nañu Yeesu

57 Ba ngoon jotee, jenn waay ju dëkke Arimate, ku Yàlla baaxe, ñu di ko wax Yuusufa, te muy taalibeb Yeesu moom ci boppam,
58 moo dem ca Pilaat, laaj ko néewub Yeesu. Pilaat joxe ndigal, ñu jox ko ko.
59 Ci kaw loolu Yuusufa jël néew ba, sànge ko càngaayal lëe lu set,
60 denc ko ci bàmmeelu doj bu bees, bu mu yattaloon boppam. Ba loolu amee mu béraŋ doj wu mag, ube ko buntu bàmmeel ba, daldi dem.
61 Fa la fekk Maryaama ma dëkk Magdala, ak meneen Maryaama ma, ñu toog janook bàmmeel ba.
62 Ca ëllëg sa nag, topp ca bésub Waajalu Noflaay, sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya ñoo daje, dem ca Pilaat.
63 Ñu ne ko: «Sang bi, danoo fàttaliku ne naxekat boobu daa waxoon ba muy dund ne: "Gannaaw ñetti fan dinaa dekki."
64 Kon nag ngalla joxeel ndigal, ngir wattulu bàmmeelam, ba ca ñetteelu fanam, bala ay taalibeem dikk, sàcc néew bi, te naan askan wi, dekki na, te kon naxe gu mujj gi mooy yées gu njëkk ga.»
65 Pilaat ne leen: «Am ngeen ay wattukat, demleen wattuji ko nu ngeen mane.»
66 Ñu dem nag, ngir sàmmi bàmmeel ba, daldi cay tay doj wa koy ub, boole ca teg fa ay wattukat.

§ **27.46** Seetal ci *Taalifi cant* 22.2.

28

Yeesu Almasi bi dekki na

1 Gannaaw bésub Noflaay
ba nag, ca bésub dibéer ba
jiitu ca ayu bésu Yawut ya,
Maryaama ma dëkk Magdala
ak Maryaama meneen ma
ñoo dem, seeti bàmmeel ba.
2 Ca saa sa suuf yëngu yëngu
bu mag; am malaakam Bo-
room bi wàcce asamaan, dikk
béraŋ doj wa, toog ca kaw.
3 Aw meloom a ngay niru
melax, ay yéreem weex tàll.
4 Wattukat ya tiit di lox, ba
mel ni ñu dee.
5 Malaaka ma nag àddu ne
jigéen ña: «Buleen tiit. Xam
naa ne Yeesu ma ñu daajoon
ngeen di seet.
6 Nekku fi, nde dekki na, na
mu ko waxe woon. Ñëwleen
seet fi mu tëddoon,
7 te ngeen dem gaaw, wax
ay taalibeem ne leen: "Dekki
na te kat jiituji na leen Galile;
foofa ngeen koy gise." Lii
maa leen ko wax.»
8 Ba loolu amee jigéen ña
fëxe ca bàmmeel ba, àndak
tiitaange ak mbég mu réy. Ñu
daldi daw yégali ko taalibe ya.
9 Ci biir loolu rekk Yeesu
jekki dajeek ñoom, ne leen:
«Jàmm ngeen am!» Ñu ne gu-
rub, jàpp cay tànkam, sujjóotal
ko.
10 Yeesu ne leen: «Buleen
tiit, demleen ne samay bokk,
ñu dem Galile; foofa lañu may
gise.»
11 Naka lañuy dem, ndeke
ñenn ca wattukat ya délsi
nañu ca dëkk ba, ba àgge sarx-
alkat yu mag ya mboolem la
xew.
12 Ba ñooña dajee ak magi
askan wa, ba diisoo, xaalis bu
takku lañu jox takk-der ya,
13 ne leen: «Dangeen di wax
ne: "Ay taalibeem a dikk
guddi, fekk nu nuy nelaw, ñu
sàcc néewam."
14 Bu ci boroom dëkk bi jo-
tee, noo koy naxtaan, te di-
nanu fexe ba ngeen mucc lo-
raange.»
15 Wattukat ya nag jël
xaalis ba, daldi def la ñu leen
sant. Mbir moomu law na ci
biir Yawut yi ba bésub tey jii.
16 Fukki taalibe ya ak benn
nag dem Galile, ba ca tund wa
leen Yeesu digaloon.
17 Ci kaw loolu ñu gis ko,
daldi koy sujjóotal. Teewul
ñenn ña am xel ñaar.
18 Yeesu dikk ne leen: «Jox-
ees na ma bépp sañ-sañ fa
asamaan ak fi kaw suuf.
19 Kon demleen sàkk ay
taalibe ci xeet yépp, sóobleen
leen ci ndox ci turu Baay bi
ak Doom ji ak Noo gu Sell gi,
20 te ngeen jàngal leen ñu
sàmm mboolem li ma leen
sant. Maa ngii nag, di nekk
ak yeen bés bu nekk, ba kera
àddina di tukki.»

Xibaaru jàmm bu Almasi Yeesu, ci jottalib Màrk

Màrk taalibeb Piyeer la, te Piyeer bokk na ci taalibe yi gëna jege Yeesu (*1.Piyeer* 5.13). Màrk xam na it njàngaleem ndawal Yeesu li tudd Póol (*Filemon* 24; *2.Timote* 4.11). Yaayu Màrk, Yerusalem la dëkk (*Jëf ya* 12.12).

Fanweeri at gannaaw bi Yeesu deewee, la Màrk bind téereem, ngir tontu laaj bii: kan mooy Yeesu? Day wone kéemaan yi Yeesu def ak sañ-sañam ci ngelaw li ak ci géej gi sax. Li gëna fés ci nettali bi mooy bi Piyeer di wax Yeesu, naan ko: «Yaa di Almasi bi» (8.29). Gannaaw loolu, Yeesu tegu ci yoonu Yerusalem fi mu xame ne foofa la wara deewee. Coonoom ak deewam ñooy wone li waral mu nekk Almasi bi: «Ñëwul ngir ñu di ko surgawu, waaye mu nekk surga, ba far joxe bakkanam, def ko njotug ñu bare» (10.45).

Ci tënk:

1.1-13 Yaxya soob na Yeesu ci ndox, Seytaane di ko jéema fiir.
1.14—9.50 Yeesu wone na gëddëm ci jàngaleem, ci kéemaan yi mu def.
10.1-52 Yeesu tukki na Yerusalem.
11.1—15.47 Ayu bés bu mujj bu Yeesu.
16.1-20 Yeesu dekki na, feeñu na ay taalibeem.

Yaxya waare na

1 Lii mooy ndoortel
xibaaru jàmm bu Yeesu
Almasi bi, Doomu Yàlla ji*.
2 Mu doore ni ñu ko binde
ci téereb Yonent Yàlla Esayi, fu Yàlla ne:
«Maa ngii di yebal sama ndaw, mu jiitu la,
xàllal la saw yoon†.
3 Baatu nit a ngi xaacoo ca màndiŋ ma, naan:
"Nangeen xàll yoonu Boroom bi,
juballeen ay xàllam‡."»

4 Yaxya nag dikk ca màndiŋ ma, di waare lu jëm ci tuubeel gu nit ñi wara fésale ag sóobu cim ndox, ngir Yàlla jéggal leen seeni bàkkaar.
5 Ci kaw loolu mboolem diiwaanu Yude ak waa Yerusalem ñépp bàbbeeku, jëm ca Yaxya. Ñu tudd seeni bàkkaar, Yaxya sóob leen ca dexu Yurdan.
6 Yaxyaa nga sol mbubb mu ñu ràbbe kawaru gilém, laxasoo laxasaayu der ca ndigg la, di dundey njéeréer ak lemu àll.
7 Mu waare, ne: «Am na ku ma sut kuy ñëw sama gannaaw, kooku, buumi caraxam sax yeyoowumaa sëgg, di ko ko feccil.
8 Man cim ndox laa leen sóob, waaye moom de, ci Noo gu Sell gi la leen di sóob.»

Yaxya sóob na Yeesu ca dexu Yurdan

* **1.1** Yàlla ci boppam moo woowe Yeesu doomam. Seetal ci aaya 11. † **1.2** Seetal ci *Malasi* 3.1. ‡ **1.3** Seetal ci *Esayi* 40.3.

9 Ca fan yooyu la Yeesu
bàyyikoo dëkk ba ñuy wax
Nasaret ca diiwaanu Galile.
Mu dikk, Yaxya sóob ko ca
dexu Yurdan.
10 Naka la Yeesu génn
ndox ma ca saa sa, daldi gis
asamaan xar, Noowug Yàlla,
wàcc ni am pitax, ca kawam,
11 baat jibe asamaan, ne:
«Yaa di sama Doom, sama
soppe; yaw laay bànneexoo.»

Yeesu dékku na fiiri Seytaane

12 Ca saa sa Noowug Yàlla
jañax Yeesu, ba ca biir màndiŋ
ma.
13 Nekk na ca màndiŋ ma
ñeent fukki fan, Seytaane di
ko fiir, mu nekkandook rabi
àll yi, malaaka yi di ko toppa-
too.

Yeesoo ngi waare

14 Gannaaw ba ñu tëjee
Yaxya kaso, Yeesu dem Galile,
di waare xibaaru jàmm bu
Yàlla bi,
15 naan: «Waxtu wa mat na,
nguurug Yàlla dëgmal na. Tu-
ubleen seeni bàkkaar te gëm
xibaaru jàmm bii.»

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

16 Yeesoo doon jaare tàkkal
dexu Galile, daldi gis ku ñuy
wax Simoŋ ak Àndre, rakkam
ju mu bokkal ndey ak baay.
Ña ngay mbaal ca dex ga,
ndax ay nappkat lañu woon.
17 Yeesu ne leen: «Ñëwleen
topp ma, ma def leen napp-
kati nit.»
18 Ñu won mbaal ya gan-
naaw ca saa sa, daldi topp ca
moom.
19 Yeesu doxaat tuuti, gis
Yanqóoba doomu Sebede ak
Yowaan mi Yanqóoba bokkal
ndey ak baay. Ña nga ca gaal
ga, di gaar seeni mbaal.
20 Yeesu woo leen ca saa sa,
ñu bàyyi seen baay Sebede ca
gaal ga, mook surga ya, daldi
topp ca moom.

Yeesu tàmbali naa wone gëddëm

21 Gannaaw loolu Yeesu ak
taalibe ya jàll biir dëkk ba ñuy
wax Kapernawum. Naka la
bésub Noflaay taxaw, Yeesu
daldi dugg ca biir jàngub
Yawut ba, di jàngale.
22 Ñu yéemu ca njàngaleem
ndax sañ-sañ ba mu leen
di jàngale niroowul ak na
la firikati yoonu Musaa yay
jàngalee.
23 Jenn waay a nga woon ca
seen biir jàngu ba, rab a ko
jàpp. Mu jekki di xaacu, naan:
24 «Yaw Yeesum Nasaret,
ana lu nu joteek yaw? Alagsi
nu mooy say tànk? Xam naa
yaa di kan, yaa di Aji Sell ju
Yàlla ji.»
25 Yeesu nag gëdd ko, ne ko:
«Noppil te génn nit ki!»
26 Rab wu bon wa daane
waa ja ba muy say, mu yuuxu
yuux gu réy, doora génne ca
waa ja.
27 Ba loolu amee ñépp
yéemu, naan ca seen biir:
«Lii lu mu doon? Guléet mii
njàngale! Céy bii xam-xam bu
ànd ak sañ-sañ! Rab yi sax,
mu jox leen ndigal, ñu def!»
28 Turu Yeesu nag law a law
ca saa sa, ba dajal diiwaanu
Galile gépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

29 Gannaaw ba Yeesu ak
Yanqóoba ak Yowaan génnee
ca jàngu ba, dañoo àndca saa
sa, dem kër Simoŋ ak Àndre.
30 Fekk yaayu jabaru
Simoŋ tëdd ndax yaram wu
tàng. Ñu yégal ko Yeesu.
31 Mu dikk ba ca soxna
sa, jàpp ca loxoom, yékkati
ko, tàngooru yaram wa teqa-
likook soxna sa, mu di leen
toppatoo.
32 Ba ngoon jotee ba jant
so, ñu indil Yeesu mboolem ñi
wopp ak ñi rab jàpp,
33 dëkk ba bépp daje ca
buntu kër ga.
34 Ci biir loolu ñu bare ñu
ame ay jàngoroy jàngoro, mu
wéral leen, rab yu bare, mu
dàq leen. Waaye gannaaw
rab ya xam nañu ko, mayu
leen ñu wax.

Yeesu wéetoo na ak Yàlla

35 Ca ëllëg sa, laata bët di
set, Yeesu jóg, génn, dem, ba
àgg benn béreb bu wéet. Mu
di fa ñaan Yàlla.
36 Ci biir loolu Simoŋ aki
àndandoom di ko seet.
37 Ba ñu ko gisee, ne ko:
«Ñépp a ngi lay seet.»
38 Yeesu ne leen: «Nan dem
feneen ci dëkk yi nu wër ngir
ma waare foofu itam, ndax
looloo ma taxa génn.»
39 Ci kaw loolu muy wër di-
iwaanu Galile gépp, di waare
ci seeni jàngu, di dàq rab yi.

Yeesu faj na ku gaana

40 Gannaaw loolu genn
gaana dikk ba ca moom, di ko
ñaan, daldi sukk, ne ko: «Su la
soobee, man nga maa setal.»
41 Yërmande jàpp Yeesu, mu
tàllal loxoom, laal ko, ne ko:
«Soob na ma, setal.»
42 Ca saa sa ngaana ga teqa-
likook moom, mu set wecc.
43 Yeesu nag artu ko bu
baax, yiwi ko ca saa sa, ne ko:
44 «Fexeel ba bul wax kenn
dara, demal rekk ca sarx-
alkat ba, ngir mu seet la, te
nga génne sa saraxu setlu ni
ko yoonu Musaa santaanee§,
ngir muy firnde ci ñoom.»
45 Waaye naka la waa ja
génn, tàmbalee yéene, siiwal
mbir ma, ba tax Yeesu man-
atula siiwal duggam cib dëkk,
xanaa mu féetewoo béreb yu
wéet ca fa ko wër. Teewul nit
ñiy jóge fu nekk, di ko fekki.

2

Yeesu faj na ab lafañ

1 Ba mu amee ay fan Yeesu
délsi dëkk ba ñuy wax Kaper-
nawum, nit ñi yég ne ñibbisi
na.
2 Ba mu ko defee ñu bare
daje fa, ba xajatuñu ca bunt
ba sax. Yeesu nag di leen
xamal kàddu gi.
3 Ci biir loolu ñu dikk, indil
ko ab lafañ, ñeenti nit jàppoo
ko.
4 Waaye manuñu koo àggale
ca moom ndax mbooloo ma.
Ñu yéeg, bënn kaw taax ma,
bëtte ko ca wet ga tollook
fa Yeesu féete. Ñu yoor nag
basaŋ ga lafañ ba tëdd.
5 Yeesu seetlu seen ngëm,
daldi ne lafañ ba: «Doom,
jéggalees na la say bàkkaar.»

§ **1.44** Seetal ci *Sarxalkat yi* 14.1-32.

6 Ay firikati yoonu Musaa
nga fa woon toog. Ña ngay
wax ca seen xel naan:
7 «Lu kii di wax nii? Yàlla de
lay diir mbagg. Ana ku mana
jéggaley bàkkaar, ku dul Yàlla
doŋŋ?»
8 Ca saa sa Yeesu yég ci xe-
lam la ñuy nàttable ci seen
xel. Mu ne leen: «Li ngeen di
nàttable nii ci seen xel, ana lu
ko waral?
9 Ana yii yaar, lu ci gëna
yomb: ne lafañ bi "Jéggalees
na la say bàkkaar," am ne ko:
"Jógal, jël sa basaŋ te dox"?
10 Kon nag dingeen xam
ne Doomu nit ki am na ci
kaw suuf, sañ-sañu jéggale ay
bàkkaar.» Mu ne lafañ ba:
11 «Dama ne, jógal, jël sa
basaŋ, te ñibbi.»
12 Mu jóg, jël basaŋ ga ca saa
sa, daldi génn fa kanam ñépp,
ba ñépp waaru, di sàbbaal
Yàlla, naan: «Lu mel nii, ma-
sunu koo gis!»

Yeesu woo na Lewi

13 Yeesu génnati, awe tàkkal
dex ga, mbooloo mépp di ñëw
ca moom, mu di leen jàngal.
14 Naka la Yeesuy dem,
daldi gis ku ñuy wax Lewi*,
doomu Alfe, mu toog ca juuti
ba. Yeesu ne ko: «Kaay, topp
ma.» Mu jóg, topp ko.
15 Yeesoo doon lekk ca kër
Lewi, lu bare ci ay juutikat
aki bàkkaarkat dikk, ñu bokk
di lekk, ñook Yeesu aki taal-
ibeem, ndax ñu baree ko top-
poon.
16 Firikati yoonu Musaa
ya bokk ca Farisen ya gis
Yeesu bokk lekk ak bàkkaarkat
yaak juutikat ya. Ñu ne ay
taalibeem: «Juutikat yeek
bàkkaarkat yi lay bokkal lekk
nag?»
17 Yeesu nag dégg ca, ne
leen: «Du ñi wér ñoo soxla
fajkat, ñi wéradi ñoo ko
soxla. Du ñi jub laa woosi,
bàkkaarkat yi laay woo.»

Koor am na bésam

18 Taalibey Yaxya ak
Farisen yee doon woor. Ay
nit dikk, ne Yeesu: «Lu tax
taalibey Yaxya ak taalibey
Farisen yi di woor, te say
taalibe duñu woor?»
19 Yeesu ne leen: «Ana nu
xariti boroom séet mana
woore, te boroom séet bi
teew ci seen biir? Li feek
boroom séet baa ngi ci seen
biir duñu mana woor.
20 Teewul ay jant a ngi ñëw,
dees na fi jële boroom séet
bi. Bésub keroog nag dinañu
woor.
21 «Kenn du jël sekkit wu
yees, di ko daaxe mbubb mu
ràpp. Lu ko moy sekkit wi day
ñoddi ndimo la ràpp, mbubb
ma gëna xar.
22 Biiñ bu bees it, deesu ko
sotti ci mbuusum der yu ràpp.
Lu ko moy biiñ bi fàcc mbuus
yi, biiñ yàqu, mbuus yi yàqu.
Biiñ bu bees daal, mbuus mu
bees.»

Bésub Noflaay, Yeesooy boroom

23 Bésub Noflaay la Yeesu
jaare woon ay tool yu ñor,
taalibeem yaànd ak moom,
tàmbalee fàq ay gub ca yoon
wa.
24 Farisen ya nag ne Yeesu:
«Danu ne, lu waral sa taalibe

* **2.14** ***Lewi*** ak Macë kenn nit ki la.

yi di def lu yoon mayewul ci bésub Noflaay?»

25 Yeesu ne leen: «Xanaa masu leena jàng la Daawuda defoon, ba mu tolloo diggante te xiif, moom ak ña mu àndaloon?

26 Ba Daawuda duggee ca kër Yàlla ga, jant ya Abyatar dee sarxalkat bu mag ba, mburum teewal ma la lekk, te yoon mayewul kenn ku ca lekk, ku dul sarxalkat ba. Sédd na ca sax ña mu àndal.»

27 Yeesu dellu ne leen: «Bésub Noflaay, dees koo sàkk ngir nit ki. Waaye nit ki, sàkkeesu ko ngir bésub Noflaay.

28 Kon Doomu nit ki, bésub Noflaay it mooy boroom.»

3

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

1 Gannaaw loolu Yeesu duggati ca jàngub Yawut ba. Boroom loxo bu làggee nga fa woon.

2 Ay Farisen a ngay xool Yeesu, ba xam ndax dina ko faj, te muy bésub Noflaay, ngir ñu man koo tuumaal.

3 Yeesu ne boroom loxo bu làggi ba: «Taxawal fii ci digg bi.»

4 Yeesu nag ne leen: «Ana lu yoon maye; def lu baax bésub Noflaay am def lu bon? Rawale bakkan am rey?» Ñu ne xerem.

5 Ci kaw loolu Yeesu dawal bëtu mer, xool leen ñoom ñépp, boole kooku naqar ndax seen xol yu wow. Mu ne waa ja: «Tàllalal loxo bi.» Mu tàllal, loxo ba wér.

6 Ba loolu amee Farisen ya génn, diisooji ca saa sa ak farandooy Buur Erodd ca mbirum Yeesu, ngir fexe nu ñu ko sànke.

Mbooloo topp na Yeesu

7 Gannaaw loolu Yeesu aki taalibeem jóge fa, jëm dex ga, mbooloom diiwaanu Galile mu bare topp ko, ak waa diiwaanu Yude itam,

8 ak waa Yerusalem ak Idume* ak wàllaa Yurdan ak la wër Tir ak Sidon. Muy mbooloo mu bare mu dégg mboolem la muy def, daldi koy fekki.

9 Yeesu nag ne ay taalibeem, ñu waajal ko gaal bala ko mbooloo maa tanc.

10 Ndax booba Yeesu jotoon naa faj ñu bare, ba tax mboolem ña ame ay jàngoro song ko, di ko wuta laal.

11 Rab ya itam, saa yu ñu ko gisaa, daldi daanu fa kanamam, tey yuuxu naan: «Yaa di Doomu Yàlla.»

12 Teewul Yeesu femmu rab ya bu baax, ngir ñu bañ koo siiwal.

Yeesu tànn na fukki ndaw ak ñaar

13 Gannaaw loolu Yeesu yéeg ca tund wa, woo fa ña ko neex, ñooña dikk ba ca moom.

14 Mu tabb ca fukk ak ñaar, tudde leen ay ndawam, ngir ñuyànd ak moom, ngir itam, mu di leen yebal, ñu waareji,

15 mu joxaale leen xam-xamu dàq ay rab.

* **3.8** ***Idume*** mooy diiwaanu Edom ci làkku gereg. Ci Yuda la bokkoon, wetu bëj-saalumam.

16 Noonu la tabbe Fukk ak
ñaar ñii, di Simoŋ ma muy
wax Piyeer,
17 ak Yanqóoba ak Yowaan,
doomi Sebede, ña Yeesu di
wax Bowanerses, muy firi
Doomi dënu,
18 ak Àndre ak Filib ak
Bartelemi ak Macë ak Tomaa
ak Yanqóoba doomu Alfe,
ak Tade ak Simoŋ, Mbokki
kuréelu Moom-sa-réew ma,
19 ak Yuda Iskaryo may
mujj wor Yeesu.

Gii tooñ la Yàlla dul baale

20 Yeesu dellooti kër ga,
mbooloo ma dajeeti fa,
ba moom ak ay taalibeem
taluñoo sex dugub sax.
21 Ay bokkam dégg la
xew, daldi dikk, ngir jàppsi
ko, naan dafa teqalikoo ak
sagoom.
22 Firikati yoonu Musaa ya
jotoona wàccsee Yerusalem it
ne: «Kii, Beelsebul a ko jàpp.
Buuru rab boobu lay dàqe ay
rab.»
23 Ba mu ko defee Yeesu
woo leen, léeb leen ay léeb, ne
leen: «Ana nu Seytaane mana
dàqe Seytaane?
24 Ag nguur de, su dee
xàjjalikoo ci biiram, googa
nguur du mana yàgg.
25 Ag kër it, su dee xàjjalikoo
ci biiram, googa kër du mana
yàgg.
26 Seytaane nag, su jógee di
xàjjalikoo ci biiram, du mana
yàgg, day jeexal rekk.
27 «Du kenn moos ku
mana dugg kër ponkal, buub
alalam! Xanaa mu njëkka
yeew ponkal mi, doora mana
toj kër ga.
28 Maa leen ko wax dév,
lu mu mana doon, dees na
ko jéggal doom aadama, mu
diy bàkkaaram, ak mboolem
kàddug saaga Yàlla.
29 Waaye képp ku saaga
Noo gu Sell gi, deesu ko jéggal
mukk; day gàddu bàkkaar ba
fàww.»
30 La ñu ne rab a ko jàpp
moo waral mu wax leen
loolu.

Déggal Yàllaa gën bokk ak Yeesu

31 Yaayu Yeesu moo
dikkoon, ànd ak ay rakki
Yeesu. Ñu taxaw ca biti,
yónnee, woo ko.
32 Booba mbooloo nga toog,
wër ko. Ñu ne ko: «Sa yaay ak
say rakk kat ñu ngi ci biti, di
la seet.»
33 Yeesu ne leen: «Ana kan
mooy sama yaay? Ak ñan
ñooy samay rakk?»
34 Mu dawal nag bëtam,
xool ña ko yéew, daldi ne:
«Dama ne, ñii ñooy sama yaay
ak samay rakk.
35 Ndax kuy jëfe coobarey
Yàlla, kooku moo di sama
rakk ju góor, di samab jigéen,
di sama yaay.»

4

Jiwu wuute na aw demin

1 Yeesu tàmbalee jàngaleeti
ca tàkkal dex ga, mbooloo mu
bare daje fa moom, ba mu
mujj dugg ci gaal, toog ca biir,
ca kaw dex ga, mbooloo mépp
des ca tàkk ga, feggook ndox
ma.
2 Noonu Yeesu jàngal leen lu
bare ciy léeb. Mu jàngal leen,
ne leen:

3 «Dégluleen, dama ne, boroom jiwu moo demoon jiwi.
4 Naka lay saaw, ndeke lenn ca jiwu maa nga tuuru ca kaw yoon wa, picc yi dikk, lekk ko.
5 Leneen la tuuru fu barey doj, te suuf sa néew. Mu ne coleet ca saa sa, ndax la suuf sa xóotul.
6 Ba jant bi jógee, mu lakk, daldi wow, ndax ñàkkub reen.
7 Leneen la tuuru ca xaaxaam ma, xaaxaam ma sëq, tanc ko, ba meññul dara.
8 La des ca jiwu ma tuuru ca suuf su baax. Mu sax, màgg, ba meññ; wii fepp meññal fanweer, wee, juróom benn fukk, wale, téeméer.»
9 Yeesu nag ne leen: «Ku am nopp yu mu dégge kat, na dégg.»
10 Gannaaw loolu Yeesu beru, fukki taalibe yaak ñaar ak ñeneen ñu daje fa moom daldi koy laaj lu léeb yooyuy wund.
11 Mu ne leen: «Yeen lañu xamal mbóotum nguurug Yàlla, waaye ñi ci biti ñoom, lépp ciy léeb lañu leen koy dëxëñal.
12 Su ko defee:
“Ñuy xoolee xoole te duñu gis,
di dégloo déglu te duñu dégg,
ngir bañ ñu dëpp, ñu baal leen*.”»
13 Yeesu neeti leen: «Dégguleen woowu léeb? Nu ngeen di dégge léeb yi ci des yépp nag?
14 Boroom nji mi, kàddu gi lay ji.
15 Ñi ci kaw yoon wi kàddu giy jiwe, ñooy ñi déglu rekk, Seytaane dikk ci saa si, foqati kàddu gi ci ñoom.
16 Ñee jote jiwu mi fu barey doj ñooy ña déglu kàddu gi rekk, nangoo ko xol bu sedd ci saa si,
17 waaye ab reen la jotula saxle ci ñoom, moo tax duñu ko wéye. Bu coono dikkee mbaa ñu bunduxataal leen ndax kàddu gi, dañuy dellu gannaaw ca saa sa.
18 Ñeneen ña jote jiwu ma ca xaaxaam ya, ñooy ña déglu kàddu gi,
19 te xalaati àddina ak naxey alal ak yeneen xemmemtéef wàllisi, daldi fatt kàddu gi, ba tax meññul.
20 Ñi jote jiwu mi ci suuf su baax si nag, ñooy ñi déglu kàddu gi, nangu ko, ba meññal; wii fepp, fanweer, wee, juróom benn fukk, wale, téeméer.»

Kuy niitu du làqub làmp

21 Yeesu neeti leen: «Ndax dees na indib làmp, dëppeg leget? Am dees na indib làmp, yeb ci ron lal? Du dees koy aj ca kaw tegoom?
22 Mboolem lu làqu, siiwal lañu ca namm, te mboolem lu umpe, xamle lañu ca namm.
23 Ku am nopp yu mu dégge daal, na dégg.»
24 Mu neeti leen: «Teewluleen bu baax li ngeen di dégg. Natt bi ngeen di nattale, moom lees leen di nattale, ba wis leen.
25 Ku am, dees na ko dolli. Ku amul nag, la mu am as néew sax, dees na ko nangu.»

Jiwu wutul ndimbal

* **4.12** Seetal ci *Esayi* 6.9-10.

26 Yeesu teg ca ne: «Nguurug
Yàlla dafa mel ni nit ku sànni
jiwu fi suuf.
27 Buy nelaw ak bu yew-
woo, guddi ak bëccëg, jiwu
maa ngi sax, di màgg, te xa-
mul nan la koy defe.
28 Suuf ay meññal boppam
gàncax, jiital am ñax, dem ba
taxawal aw gub, ba ay pepp
mujj fees gub wa.
29 Pepp ñor, janti ngóob
taxaw, mu dawal sàrtam.»

Doomu fuddën mooy doon fuddën

30 Yeesu neeti leen: «Ana
lees mana méngaleel nguurug
Yàlla sax? Wan léeb lees koy
misaale?
31 Dafa mel ni doomu
fuddën. Boo koy ji, moo gëna
tuut ci mboolem jiwu.
32 Waaye boo ko jiwee,
mu sax, màgg, ba sut gàncax
gépp, daldi sax car yu réy,
ba njanaaw yi mana tàgge ci
keram.»
33 Bare na léeb yu ni mel
yu leen Yeesu daan misaale
kàddu gi, ca na ñu ko mana
xame.
34 Daawul wax ak ñoom lu
moy ci ay léeb. Bu wéetooki
taalibeem nag, firil leen lépp.

Yeesu dalal na ngelaw la

35 Bésub keroog ba ngoon
jotee Yeesu ne taalibe ya:
«Nanu jàll wàllaa dex gi.»
36 Ñu daldi bàyyikoo ca
mbooloo ma, dem, yóbbaale
Yeesu ca gaal ga mu des
ba tey, yeneen gaal topp ca
moom.
37 Ba mu ko defee ngelaw
la riddeek doole, gannax yay
dal ca kaw gaal ga, ba mu
bëgga fees.
38 Teewul Yeesoo nga ca
taatu gaal ga, tëdd, gegenu, di
nelaw.
Taalibe ya yee ko, ne ko:
«Kilifa gi, nu ngi sànku, xanaa
xalaatoo nu?»
39 Yeesu yewwu, daldi gëdd
ngelaw la, ne dex ga: «Dalal,
neel tekk!» Ngelaw la ne
tekk, lépp ne sendaw.
40 Yeesu ne leen: «Lu ngeen
di tiit? Dangeena gëmul ba
tey?»
41 Ba loolu amee ñu tiit lool,
naan ca seen biir: «Kii nag
moo di kan, ba ngelaw leek
dex gi sax di ko déggal?»

5

Yeesu faj na ku rab jàpp

1 Gannaaw loolu ñu jàll
wàllaa dex ga, ca diiwaanu
waa Serasa*.
2 Naka la Yeesu génn gaal
ga, jenn waay ju rab jàpp
bàyyikoo ca sëg ya, dikk do-
gale ko.
3 Waa jaa nga dëkkoon ca
sëg ya, te ag càllala sax ma-
neesu ko ko woona yeeweeti.
4 Daan nañu ko farala jéng,
yeewe koy càllala, waaye waa
ja da daan dagg càllala yi,
damm jéng yi, ba kenn amul
kàttanu téye ko.
5 Guddeek bëccëg ma nga
woon ca sëg yaak ca tund ya,
di yuuxooka for ay xeer, di ko
dagge yaramam.

* **5.1** ***Serasa,*** diiwaan la bu féete dex ga bëj-saalum jàpp penku, ci gox bu ñu dul Yawut dëkke.

6 Dafa séen Yeesu fu sore,
daldi daw ba agsi, sukk fa
kanamam.
7 Mu xaacu ca kaw, ne:
«Yaw Yeesu Doomu Yàlla Aji
Kawe ji, ana lu ma joteek
yaw? Dama lay dagaan ngir
Yàlla, bu ma mbugal.»
8 Booba Yeesoo nga ko naa:
«Yaw rab wi, génnal ci waa ji.»
9 Ci kaw loolu Yeesu ne
ko: «Noo tudd?» Mu ne ko:
«Gàngoor laa tudd, ndaxte ñu
bare lanu.»
10 Muy tinu Yeesu lu bare
ngir mu bañ leena dàqe ca
réew ma.
11 Fekk coggalu mbaam-
xuux gu mag a nga woon ca
tund wa, di for.
12 Rab ya tinu Yeesu, ne ko:
«Yebal nu ci mbaam-xuux yi,
ndax nu dugg leen.»
13 Mu may ko rab ya, ñu
génn, duggi mbaam-xuux ya,
coggal ga bartaloondoo, tàbbi
ca dex ga, lu wara tollu ci
ñaari junniy (2 000) mbaam-
xuux daldi lab ca dex ga.
14 Ba mu ko defee sàmm
ya daw, nettaliji ko waa dëkk
ba, ak dëkk-dëkkaan ya, nit ña
dikk, di seet la xew.
15 Ñu dikk ba ci Yeesu, daldi
gis boroom rab ba, mu solu
ba toog,ànd ak sagoom. Nit
ña nag tiit.
16 Ña fekke woon mbir ma
daldi leen nettali mbirum bo-
room rab baak mbaam-xuux
ya.
17 Ci kaw loolu ñuy tinu
Yeesu ngir mu génn seen gox
ba.
18 Naka la Yeesu di dugg ca
gaal ga, boroom rab ba di tinu
Yeesu, ngir ànd ak moom.
19 Waaye Yeesu mayu ko
ko. Da ne ko: «Ñibbil sa kër
ca say bokk, nga àgge leen
li la Boroom bi defal lépp ci
yërmandeem.»
20 Waa ja it dem, di tàmbalee
siiwtaane ca diiwaan ba ñu
dippee Fukki Dëkk, la ko
Yeesu defal lépp. Ñépp waaru.

Yeesu dekkal na, faj na

21 Yeesu nag jàllaat dex ga,
mbooloo mu bare daje, wër
ko fa mu nekk ca tàkkal dex
ga.
22 Ci biir loolu kenn ci nji-
iti jàngub Yawut ba, ku ñuy
wax Yayrus dikk. Naka la
gis Yeesu, ne gurub sukk ciy
tànkam,
23 di ko tinu lu bare, ne ko:
«Sama doom ju jigéen ay bëgga
faatu. Ngalla kaay teg ko
loxo, ngir mu mucc ba dund.»
24 Yeesu ànd ak moom,
dem, mbooloo mu réy topp
ca Yeesu, tanc ko.
25 Sennas ndaw a nga ca
woon, fukki at ak ñaar ma
ngay xëpp deret.
26 Fekk na mu sonn coono
bu réy bu ko fajkat yu bare
teg. Mu sànk ci alalam jépp te
jëlewu ci genn tan, xanaa gëna
wopp.
27 Mu déggoon nag turu
Yeesu, ba tax mu dikk, dugg
ci biir mbooloo mi, doxe
ko gannaaw, teg loxoom ca
mbubbam.
28 Fekk na mu naan ci
xelam: «Su ma fexee ba
laal mbubbam rekk, dinaa
mucc.»
29 Ba mu tegee loxoom ca
mbubbam Yeesu, ca saa sa
la deret ja taxaw, mu yég ci

yaramam, ne teqalikoo naak jàngoro ja.
30 Yeesu nag yég ca saa sa leer gu bàyyikoo ca moom. Mu walbatiku ca biir mbooloo ma, ne: «Ana ku laal sama mbubb?»
31 Taalibeem ya ne ko: «Yaa ngi gis mbooloo mi la tanc mépp, nga naa: "Ku ma laal?"»
32 Teewul Yeesu dawal bëtam fa ko wër, ngir gis ka def loola.
33 Ndaw saa nga tiit bay lox, ndax xam na xéll la ko dikkal. Mu dikk, ne gurub sukk fa moom, daldi koy wax dëgg gépp.
34 Yeesu ne ko: «Janq, sa ngëm a la faj. Demal ak jàmm te teqalikook sa jàngoro.»
35 Yeesoo ngay wax, noppeegul, aw nit jóge ca kër njiitu jàngu ba, dikk, ne njiit la: «Sa doom faatu na. Jaratul ngay yékkati kilifa gi.»
36 Yeesu nag tanqamlu wax ja ñu wax. Mu ne njiit la: «Bul tiit, gëmal rekk.»
37 Ba Yeesu di dem kër njiit la, mayul kenn muànd ak moom ku moy Piyeer ak Yanqóoba ak Yowaan rakku Yanqóoba.
38 Ñu agsi kër njiit la, Yeesu yem ca coow la. Ña ngay jooy-ooka yuuxoo.
39 Mu duggsi, ne leen: «Lu ngeen di soow aka jooyoo? Xale bi deewul, day nelaw rekk.»
40 Waaye ñu di ko ñaawal. Yeesu génne ñépp, daldi woo baayu xale bi ak yaay ji, ak taalibe ya mu àndal, ñu jàll ca biir fa xale ba nekk.
41 Mu jàpp ca loxol xale ba, ne ko: «Talita kumi,» mu tekki: «Janq, ma ne la, jógal.»
42 Ca saa sa janq ba jóg, di dox, ndax amoon na fukki at ak ñaar. Ñépp waaru lool.
43 Ci kaw loolu Yeesu dénku leen bu baax, ne leen bu ko kenn yég, daldi ne ñu may janq bi, mu lekk.

6

Nasaret gàntal na

1 Ba loolu amee Yeesu jóge fa, dellu dëkk ba mu yaroo, taalibe ya ànd ak moom.
2 Bésub Noflaay taxaw, mu tàmbalee jàngale ca jàngub Yawut ba, ñu bare dégg ko, yéemu naan: «Ana fu kii jële lii, ak xam-xam bii ñu ko may, lu mu doon, ba yii kéemaan sottee ci moom?
3 Xanaa kii du minise bi? Du doomu Maryaama ji, magu Yanqóoba ak Yose ak Yudd ak Simoŋ? Xanaa du nook jigéenam ñee fi bokk dëkk?» Ñu daldi gise mbir ma ag yabeel.
4 Yeesu nag ne leen: «Ab yonent de, deesu ko xeebe fenn fu moy ci réewu boppam ak ci biiri bokkam ak ci biir waa këram.»
5 Foofa Yeesu manu fa woona def genn kéemaan, lu moy jarag yu néew yu mu teg loxo, wéral leen.
6 Yeesu nag yéemu ci seen ngëmadi.

Yeesu yeble na

Ba mu ko defee Yeesu di wër dëkk ya, di jàngale.

7 Ci biir loolu mu woo Fukk
ñaak ñaar, yebal leen ñaar-
ñaar, joxaale leen sañ-sañu
dàq rab yi.
8 Mu jox leen ndigal, ne
leen buñu yóbbaale dara ngir
fàggu yoon wi, lu moy wenn
yet doŋŋ, du mburu, du
mbuus, du weccitu xànjar wu
ñuy fas ci seen geño.
9 Mu neeti leen man nañoo
sol ay carax waaye buñu
yóbbaale ñaari turki.
10 Mu ne leen: «Fu ngeen
dugge ci kër, dalleen fa, ba
kera ngeen dem.
11 Fépp fu ñu leen dalalul
mbaa dégluwuñu leen, bu
ngeen fay génne, faxasleen
fa pënd bi ci seen tànk,
ngir seedeele leen ko seen
ngàntal.»
12 Gannaaw loolu taalibe
ya dem, di waare ngir nit ñi
tuub.
13 Ci biir loolu ñu dàq rab yu
bare, diw diwu oliw jarag yu
bare, ba wéral leen.

Yaxya faatu na

14 Buur Erodd nag dégg
la xew, ndax fekk na Yeesu
siiw, ba nit ñi naa: «Yaxya ma
doon sóobe ci ndox moo dekki
noonu, moo waral xam-
xam yu kéemaane yi feeñe ci
moom.»
15 Ñenn ña naa: «Kooku
Ilyaas la.» Ña ca des naa:
«Kooku kay ab yonent la bu
bokk ca yonent yu njëkk ya.»
16 Ba ko Erodd déggee nag
da ne: «Yaxya ma ma doglu
woon boppam man, Yaxya
moomu moo dekki!»
17 Erodd moom ci boppam
moo yónnee woon, jàpp
Yaxya, yeew ko, tëj, ndax
gannaaw ba Erodd dencee
Erojàdd jabaru Filib magam,
18 Yaxya moo ko ne: «Yoon
mayu la nga denc sa jabaru
mag.»
19 Moo taxoon Erojàdd
soxna sa dencal ko mer, ba
bëgg koo rey, waaye manu ko
woon.
20 Ndaxte Erodd dafa raga-
loon Yaxya, te xamoon na ne
nit ku jub la te sell, ba tax
mu di ko aar. Ku bége woona
déglu Yaxya la, doonte la mu
ko wax indil na ko njàqare.
21 Gannaaw gi, bés bu yell
ñëw, Erodd doon baaxantal
bésu juddoom, daldi cay de-
fal bernde ay jaraafam ak nji-
iti gàngoor yaak kàngami dii-
waanu Galile.
22 Ci biir loolu doomu
Erojàdd duggsi, di fecc.
Peccum janq ba neex Buur
Erodd ak gan ña. Buur ne ko:
«Laaj ma loo bëgg, ma jox la
ko.»
23 Mu giñal ko, ne ko: «Loo
ma mana laaj, dinaa la ko jox,
ba ci sama genn-wàllu réew
mi sax.»
24 Janq ba nag génn, ne
yaayam: «Lu may laaj?» Mu
ne ko: «Xanaa boppu Yaxya.»
25 Mu daldi gaaw dugg ba
ca Buur, wax ko la muy laaj,
ne ko: «Damaa bëgg, nga in-
dil ma léegi ci ndab boppu
Yaxya.»
26 Buur nag daldi am lu ko
metti lool, waaye ngiñ la ak
gan ña moo tax bëggu koo
gàntu.
27 Buur yebal ab dag, jox
ko ndigal ngir mu indil ko

boppu Yaxya. Waa ja dem, dog boppu Yaxya ca kaso ba,
28 daldi indi bopp bi ci ndab, jox ko janq ba, janq ba jox ko yaayam.
29 Ba mu ko defee taalibey Yaxya dégg ko, dikk, yóbbu néew ba, rob ko.

Yeesu leel na mbooloo

30 Ndaw ya nag daje fa Yeesu, nettali ko la ñu def ak la ñu jàngale lépp.
31 Ci kaw loolu Yeesu ne leen: «Yeen nag dangeen di ñëw, nu daw ba fu wéet, ngeen noppalu fa tuuti.» Booba ñay dem aka dikk dañoo bare, ba taalibe ya talatuñoo lekk sax.
32 Ñu jël gaal, daw jëm béreb bu wéet, ngir beruji fa.
33 Teewul ñu bare gis leen ñuy dem, daldi xam la ñu nar, dëkkoo dëkk nag nit ña bàbbeekoo ca, tefesu, jiituji leen fa.
34 Ba Yeesu wàccee ca gaal ga, mbooloo mu réy la gis. Mu ñeewante leen, ndax dañoo mel ni xar yu amul sàmm. Mu daldi leen jàngal lu bare.
35 Booba mu ngi bëgga guddi xaat. Taalibe ya dikk, ne ko: «Fii àllub neen la, te mu ngi guddi xaat.
36 Dangay yiwi mbooloo mi, ñu dugg ci dëkk yu ndaw yii ak dëkk-dëkkaan yi ko wër, ndax ñu jënd lu ñu lekk.»
37 Yeesu ne leen: «Yeen joxleen leen lu ñu lekk.» Ñu ne ko: «Xanaa danuy jëndi njëgu ñaari téeméeri poseti xaalis* ci mburu, jox leen, ñu lekk?»
38 Yeesu ne leen: «Ñaata mburu ngeen am? Demleen xool.» Ñu xool, ne ko: «Juróomi mburu la ak ñaari jën.»
39 Ba loolu amee Yeesu ne leen ñu toogal ñépp, ñu def ay géew ci ñax mu naat mi.
40 Ñu toog nag, ñii def géewi téeméer, ñee géewi juróom fukk.
41 Ba mu ko defee Yeesu jël juróomi mburu ya ak ñaari jën ya, xool kaw asamaan, daldi yékkati kàddug cant, ba noppi dogat mburu ya, jox taalibe ya, ngir ñu taajal ko mbooloo ma. Ñaari jën ya it, mu séddale ko ñépp.
42 Ñépp lekk ba regg,
43 ba ñu yóbbu fukki pañe ak ñaar yu fees ak desiti mburu yaak jën ya.
44 Ña lekk ca mburu ya juróomi junniy (5 000) góor lañu.

Yeesu dox na ca dex ga

45 Ci kaw loolu Yeesu duggloo taalibeem ya ca gaal ga, ngir ñu jàllagum, jiituji ca Betsayda ga ca wàlla, ba mu yiwi mbooloo ma.
46 Mu tàggatook ñoom, daldi yéegi ca tund wa, ngir ñaan.
47 Ba guddi jotee, gaal gaa nga tollu ca digg dex ga, Yeesu doŋŋ la fekk ca joor ga.
48 Mu gis nag na taalibe ya sonne ca joow ba ndax booba ngelaw laa leen soflu. Ba suuf di waaja sedd, Yeesu dox ci

* **6.37** ***ñaari téeméeri poseti xaalis,*** mu tollook li ab surga daan feyu ci juróom ñetti weer.

kaw dex gi, wutsi leen, ba nar leena romb.
49 Ba ñu ko gisee nag muy dox ca kaw dex ga, dañoo foog ne njuuma la, ñu daldi yuuxoo.
50 Ñoom ñépp a jommi ba ñu ko gisee. Mu daldi wax ak ñoom, ne leen: «Dalleen, man mii la, buleen tiit!»
51 Mu dugg, fekksi leen ca biir gaal ga, ngelaw la dal. Mbir ma waar leen ba ëlëm leen,
52 ngir fekk na ñu réere mbir kéemaan ga ca mburu ma ndax xol yu fattu.
53 Ba loolu amee ñu jàll dex ga, daleji diiwaanu Senesaret, taxawal fa gaal ga.
54 Naka lañu wàcce ca gaal ga, nit ña xàmmee Yeesu.
55 Ci kaw loolu nit ñay daw ca diiwaan bépp. Ñu tàmbalee jàppoo ña wopp ca seen kawi basaŋ, fépp fu ñu dégg Yeesu, yóbbu leen fa.
56 Fépp fu mu dugg, muy dëkk bu ndaw, di bu mag, ba ca dëkk-dëkkaan ya, ca pénc mooma lañuy teg jarag ya, tey sarxu Yeesu, mu may leen ñu laal lu mu bon bon cati mbubbam, te képp ku ca laal, mucc nga.

7

Farisen aada la jiital

1 Farisen ya ak ñenn ca firikati yoonu Musaa yu jóge Yerusalem ñoo daje woon fa Yeesu.
2 Ñu gis ñenn cay taalibeem di lekke loxo te raxasuñu ba set ni ko aada bëgge.
3 Ndax muy Farisen ya, di Yawut yépp sax, duñu lekk te raxasuñu ba set ndax aaday maam ya ñu baaxoo.
4 Bu ñu jógee pénc ma it, duñu lekk te tooyluwuñu. Ak yeneen yu bare yu ñu baaxoo yu deme ni tooylu gi war ci jumtukaay yu mel ni ay kaas aki njaq ak ndabi xànjar.
5 Farisen yaak firikati yoon ya nag laaj ko, ne ko: «Lu tax say taalibe toppuñu aaday maam yi, xanaa ñuy lekke loxo yu setul?»
6 Yeesu ne leen: «Jinigalkat yi! Naaféq yi ngeen doon! Esayi yey na, ba mu jottalee kàdduy waxyu ci seen mbir, noonu ñu ko binde, ne:

“Askan wii, làmmiñ lañu may wormaale,
waaye seen xol sore na ma.
7 Seen njaamu Yàlla neen la,
seen njàngale di santaaney niti kese*.”»

8 «Dangeena dëddu santaaney Yàlla, topp aaday nit.»
9 Mu ne leen: «Yeenaka xam nu ngeen di neenale santaaneb Yàlla, ngir seen aaday bopp mana sax!
10 Mu ngi mel ni fi Musaa ne: “Teralal sa ndey ak sa baay,” neeti: “Ku saaga sa ndey mbaa sa baay, dee rekk mooy àtteem†.”
11 Te yeen ngeen ne: “Ku ne sa ndey mbaa sa baay: Li ma la waroona jàppale, korban (muy firi sarax ngir Yàlla) laa ko def,”

* **7.7** Seetal ci *Esayi* 29.13. † **7.10** Seetal ci *Mucc ga* 20.12; 21.17.

12 may ngeen ko mu baña
defalati dara ndeyam mbaa
baayam.
13 Kon seen aaday bopp ji
ngeen di donnante, moom
ngeen neenale kàddug Yàlla.
Ak yeneen yu bare yu ni mel
yu ngeen di def.»

14 Yeesu wooti mbooloo
ma, ne leen: «Dégluleen ma
yeen ñépp, te ngeen amug
dégg.
15-16 Mboolem lu bokkul ci
nit ki, du lenn lu ciy dugg ci
moom, ba man koo sobeel.
Liy génne ci nit ki kay mooy
sobeel nit ki.»

17 Ba ñu duggsee ca biir kër
ga, ba sore mbooloo ma, taal-
ibe ya laaj Yeesu, ngir leerlu
léeb woowu.
18 Yeesu ne leen: «Ndeke
yeen itam amuleenug dégg?
Xamuleen ne mboolem lu
bokkul ci nit, du lenn lu ciy
dugg ci moom, ba man koo
sobeel,
19 ndax du ci xolam lay
dugg, waaye ci koll bi lay
dugg, balaa jàll, génneji gan-
naaw kër?» Googu kàddu di
firndeel ne ñam yépp a dagan.

20 Mu neeti leen: «Li génne
ci nit, loolu mooy sobeel nit
ki.
21 Ndaxte ci biir nit ki, ci
biir xolam la mébét yu bon di
jóge, ak séy yi yoon tere, ak
càcc, ak bóom,
22 ak njaaloo, ak bëgge, ak
jëfi coxor, ak njublaŋ, yàqute
ak ñeetaane, ak saaga, ak
réylu, ak jëf ju xel nanguwul.
23 Mboolem yu bon yooyii
ci biir nit ki lay génne, sobeel
ko.»

Yeesu baaxe na jàmbur bu
dul yawut

24 Yeesu jóge fa, dem ba ca
diiwaan ba ñuy wax Tir. Mu
dugg fa ci genn kër, te bëggul
kenn xam ko, waaye manula
fexe ba nit ña umple ko.

25 Ndeke as ndaw su rab
jàpp doomam ju jigéen dégg
na fa Yeesu. Mu daldi dikk, ne
gurub sukk cay tànkam.
26 Ndaw sa ab Gereg la
woon, cosaanoo Fenisi ga ca
Siri.
Mu ñaan ko, mu dàqal ko
rab wa jàpp doomam.
27 Yeesu nag ne ko: «Na
gone yi njëkka lekk, ba regg;
jël ñamu gone yi, sànni ko kuti
yi daal jaaduwul.»
28 Ndaw sa ne ko: «Sang bi,
teewul kuti yi, ca suufu ndab
la lañuy fore ca ruusiti gone
yi.»
29 Yeesu nag ne ko: «Gan-
naaw kàddu googu nga wax
man ngaa dem, rab wa génn
na sa doom.»
30 Ndaw sa ñibbi këram, gis
doom ja tëdd ca lal ba, fekk
rab wa dem na.

Yeesu faj na ab tëx-luu

31 Yeesu jógeeti diiwaanu
Tir, jaare dëkk ba ñuy wax
Sidon, jaare diiwaan ba ñuy
wax Fukki Dëkk yi, dem ba ca
dexu Galile.
32 Ñu indil fa Yeesu ku tëx,
te wax jafe ko. Ñu ñaan Yeesu,
ne ko mu teg ko loxoom.
33 Yeesu génne waa ja
mbooloo ma, ñaarook moom,
daldi def ay baaraamam ci
noppi waa ja, ba noppi tifli,
laalale loram làmmiñu waa
ja.

34 Ci kaw loolu mu xool kaw
asamaan, daldi binni, ne ko:
«Efata», muy firi «Tijjikul.»
35 Ca saa sa ay noppam ti-
jjiku, làmmiñ wa yiwiku, muy
wax wax ju leer.
36 Ba mu ko defee Yeesu
dénku leen, ne leen buñu ko
wax kenn, waaye lu mu leen
gëna dénku, ñu gën koo siiwal.
37 Dañoo waaru ba fa
waaru yem, naan: «Kii lépp
lu mu def, jëf ju matale la, ba
tëx yi sax, mu déggloo leen,
luu yi, mu waxloo leen!»

8

Yeesu leelati na mbooloo

1 Ca fan yooya mbooloo mu
réy a dajewaatoon te amuñu
lu ñu lekk. Yeesu woo taalibe
ya, ne leen:
2 «Damaa yërëm mbooloo
mi, ndax ñetti fan a ngii yu
ñu nekk ak man, te amuñu lu
ñu lekk.
3 Su ma leen yiwee, ñu
ñibbaale xiif, dinañu tële ci
yoon wi, ndax am na ci ñu
jóge fu sore.»
4 Taalibeem ya ne ko:
«Waaye fu nit di jële mburu
mu suur ñii ci àll bu wéet bii?»
5 Yeesu ne leen: «Ñaata
mburu ngeen am?» Ñu ne ko:
«Juróom ñaar.»
6 Ba mu ko defee Yeesu sant
mbooloo ma ñu toog ci suuf.
Mu jël juróom ñaari mburu
ya, daldi yékkati kàddug cant,
dagg ko, jox taalibe ya, ngir
ñu taajal ko mbooloo ma. Ñu
taajal leen ko.
7 Dese woon nañu fa it tuuti
jën yu ndaw. Yeesu jël ko,
daldi ñaan mu barkeel. Mu
sant nag taalibe ya ñu séddale
loola itam.
8 Ñu daldi lekk ba regg,
ba yóbbu desit wa, yebe ci
juróom ñaari dàmba,
9 te lu tollook ñeenti junniy
(4 000) góor a nga fa woon.
Yeesu nag yiwi leen,
10 daldi dugg ak taalibe ya
ca gaal ga, ñu jàll ba diiwaanu
Dalmanuta.

Diiŋatkat sàkku na firnde

11 Farisen yaa dikkoon, di
weranteek Yeesu. Ñu di ko
fiir, ba tax ñuy sàkku ci moom
firnde ju bawoo asamaan.
12 Yeesu nag binni binni gu
réy, daldi ne: «Ana lu waral
maasug tey jii di wut firnde?
Maa leen ko wax déy, du jenn
firnde jees di jox maasug tey
jii.»
13 Ci kaw loolu Yeesu
bàyyikoo ca ñoom, duggaat,
jëm wàllaa dex.

Farisen jikkoy lawiir la yor

14 Fekk na taalibe ya fàttee
yóbbaale mburu, te amuñu
woon lu dul menn mburu ca
gaal ga.
15 Yeesu nag jox leen ndi-
gal lii, ne leen: «Wattuleen!
Bàyyileen xel lawiiru Farisen
ñi, ak lawiiru Buur Erodd.»
16 Taalibe ya nag di wer-
ante ci seen biir, naan: «Nun
de amunu fi mburu.»
17 Yeesu xam la ñuy wax, ne
leen: «Lu ngeen di werante,
naan amuleen fi mburu? Kon
xanaa daal xamaguleen ba
tey, te ràññeewuleen? Am
seenum xel a dërkiis?
18 Dangeena ami gët, te
dungeen gis? Am dangeena

ami nopp te dungeen dégg, dungeen fàttaliku?
19 Ba ma daggalee juróomi junniy (5 000) nit ña juróomi mburu ya, ba ngeen for desit ya, ñaata pañey dogi mburu la fees?» Ñu ne ko: «Fukk ak ñaar.»
20 Mu neeti leen: «Juróom ñaari mburu ya ca ñeenti junniy (4 000) nit ña nag, ba ngeen foree desit ya, ñaata dàmbay dogi mburu la fees?» Ñu ne ko: «Juróom ñaar.»
21 Yeesu nag ne leen: «Te xamaguleen ba tey?»

Yeesu wéral na silmaxa ca Betsayda

22 Gannaaw loolu Yeesu aki taalibeem agsi dëkk ba ñuy wax Betsayda. Ñu indil fa Yeesu ku gumba, di ko ñaan, mu teg ko loxo.
23 Yeesu jàpp loxob silmaxa ba, yóbbu ko, ba génn dëkk ba. Mu tifli ci bët yi, teg ko loxo, ne ko: «Ndax yaa ngi gis dara?»
24 Waa ji xippi, ne ko: «Gis naa ay nit ñu mel ni ay garab, waaye ñu ngi dox.»
25 Yeesu dellu tegaat ay loxoom ci bët yi, silmaxa bi ne xiféet, daldi wér, di ràññee lépp bu baax.
26 Ci kaw loolu Yeesu sant ko mu ñibbi, ne ko: «Bul dellu ci biir dëkk bi.»

Piyeer ràññee na Almasi bi

27 Ba loolu amee Yeesu àndaki taalibeem, ñu jëm ca dëkk-dëkkaan, ya ca wetu Sesare gu Filib. Mu laaj taalibe ya ca yoon wa, ne leen: «Ana ku nit ñi wax ne moom laa?»
28 Ñu ne ko: «Ñii nee ñu yaa di Yaxya, ñee ne yaa di Ilyaas, ñale ne kenn ci yonent yi nga.»
29 Yeesu it ne leen: «Yeen nag, ngeen ne maay kan?» Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi bi.»
30 Ci kaw loolu Yeesu femmu leen ngir ñu baña wax kenn dara ci mbiram.

Yeesu xamle na deewam ak ndekkiteem

31 Yeesu nag tàmbali leena jàngal, ne leen fàww Doomu nit ki sonn lu bare, ba dajeek mbañeelu magi askan wi ak sarxalkat yu mag yi, ak firikati yoonu Musaa yi, te dees na ko rey, ba mu am ñetti fan, mu dekki.
32 Mu daldi leen xamal mbir mi, ba mu leer nàññ.
Piyeer nag ñaarook moom, tàmbali koo femmu.
33 Teewul Yeesu geestu, gis yeneen taalibe yi, daldi gëdd Piyeer, ne ko: «Seytaane, xiddi ma te dellu gannaaw, yaw xalaatoo yëfi Yàlla, waaye yëfi nit ngay xalaat.»
34 Ba loolu amee Yeesu woo mbooloo maak taalibe ya, ne leen: «Ku ma bëgga topp, fàtteel sa bopp te gàddu sa bant bi ñu lay daaj, door maa topp.
35 Ndaxte képp ku bëgga rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk, te ku ñàkk sa bakkan ndax man ak xibaaru jàmm bi, dinga ko jotaat.
36 Ana luy njariñal nit ku jagoo àddina sépp, te ñàkk bakkanam?
37 Ana lu nit wara mana weccee bakkanam?

38 Képp ku kersawoo sama jëmm, kersawoo topp samay wax, ci biir niti jamono jii, di jamonoy bokkaaleek bàkkaar, bés bu Doomu nit ki dikkee ci biir darajay Baayam, ànd ak malaaka yu sell yi, su keroogee moom it dina la kersawoo.»

9

1 Mu neeti leen: «Maa leen ko wax, déy, ñenn a ngi taxaw fii, duñu dee te gisuñu nguurug Yàlla dikk ak doole.»

Darajay Yeesu feeñ na

2 Ba ñu ca tegee juróom benni fan, Yeesu ànd na ak Piyeer ak Yanqóoba ak Yowaan, yóbbu leen kaw tund wu kawe, ngir wéetook ñoomu neen. Mu soppiku fa seen kanam:

3 ay yéreem ne ràññ, weex tàll weexaay bu raw lu fóotkatub àddina mana fóot.

4 Ci kaw loolu Yonent Yàlla Ilyaas feeñu leen, mook Yonent Yàlla Musaa, ñuy waxtaan ak Yeesu.

5 Piyeer daldi ne Yeesu: «Kilifa gi, su nu toogoon fii de, mu baax ci nun. Nan yékkati ñetti mbaar, benn yaw, benn Musaa, benn Ilyaas.»

6 Booba Piyeer xamul sax lu muy wax, ndax tiitaange ju leen jàpp.

7 Ci kaw loolu aw niir dikk, yiir leen, baat jibe ca niir wa, ne: «Kii mooy sama Doom, sama soppe, dégluleen ko.»

8 Taalibe yi jekki xool wet gu nekk, waaye gisatuñu kenn ku dul mennum Yeesu doŋŋ, mook ñoom.

9 Naka lañuy wàcce ca tund wa Yeesu sant leen, ne leen ñu baña nettali kenn la ñu gis, ba kera Doomu nit ki dekki.

10 Ñu jàpp wax jooju nag ci seen biir tey sottante xel, ngir xam lu «dee-dekki» di tekki.

11 Ci kaw loolu taalibe ya laaj ko, ne ko: «Lu tax firikati yoonu Musaa yi ne fàww Ilyaas njëkka ñëw?»

12 Yeesu ne leen: «Waaw, Ilyaas kay mooy njëkka ñëw, ba jubbanti lépp. Waaye lu tax ñu bind ci Doomu nit ki, ne fàww mu sonn coono bu bare, te dees na ko xeeb?

13 Waaye maa leen wax ne Ilyaas ñëw na, lu leen neex lañu def ak moom, te noonu lañu ko binde woon ci moom.»

Yeesu dàq na rab wa

14 Ba ñu waññikoo ba jub yeneen taalibe ya, dañoo gis mbooloo mu bare yéew leen, ay firikati yoon di weranteek ñoom.

15 Mbooloo ma mépp daldi gis Yeesu, teewaayam bett leen. Ñu dawsi, nuyu ko.

16 Ba loolu amee Yeesu laajte, ne: «Ana lu ngeen di weranteek ñii?»

17 Kenn ca mbooloo ma ne ko: «Kilifa gi, sama doom ju góor laa la indil. Aw rab wuy luuloo ko jàpp.

18 Saa su ko dikkalee, da koy daaneel ci suuf, gémmiñ gi di fuur, muy yéyu, ne jàdd. Say taalibe laa ñaan ñu dàq rab wi, waaye manuñu ko.»

19 Yeesu ne leen: «Céy niti tey, yeena gëmadi! Maak yeen ba kañ? Dama leen di muñal

ba kañ? Indilleen ma xale bi.»
20 Ñu indil ko ko. Rab wa gis Yeesu rekk daldi sayloo xale ba, mu daanu fa suuf, di xalangu, gémmiñ gay fuur.
21 Yeesu ne baay ba: «Lii kañ la ko dal?» Mu ne ko: «Ba muy gone ba tey.
22 Bare na lu mu koy xabtal ci sawara mbaa cim ndox, ngir sànk ko. Waaye soo ci manee lenn, yërëm nu, xettalee nu ko.»
23 Yeesu ne ko: «Nga ne: "Soo manee"? Ku àndak gëm kay, dara tëwu la.»
24 Baayu xale bi daldi àddu ca kaw, ne: «Kon gëm naa, ngalla wallu maak sama ngëmadi.»
25 Ci biir loolu Yeesu gis mbooloo mu dawandoo di dikk, mu daldi gëdd rab wa, ne ko: «Yaw rab wiy luulooka tëxloo, maa la ne génnal ci kii te bul duggati ci moom.»
26 Ba mu ko defee rab wa yuuxu, daldi sayloo xale ba bu metti, doora génn. Xale bi ne nemm, ni ku dee, ba ñu bare ne dee na.
27 Teewul Yeesu jàpp ca loxo ba, yékkati ko, mu taxaw.
28 Ba Yeesu duggee ca kër ga, taalibe ya laaj ko ci sutura, ne ko: «Lu tax manunu woona dàqal sunu bopp, rab wi?»
29 Yeesu ne leen: «Xeetu rab wii, maneesu koo dàqe lenn lu moy ñaan.»

Yeesu xamlewaat na deewam ak ndekkiteem

30 Foofa lañu bàyyikoo, jaare diiwaanu Galile, waaye Yeesu bëggul kenn yég ko.
31 Ndaxte booba ma ngay jàngal taalibe ya, naan leen: «Doomu nit ki lees di wor, ngir teg ko ci loxoy nit, ñu rey ko, te gannaaw bu ñu ko reyee dina dekki ci ñetti fan.»
32 Taalibe ya nag xamuñu woon lu kàddu googuy tekki, waaye ñemewuñu ko koo laaj.

Kan moo gëna màgg?

33 Ba ñu àggee dëkk ba ñuy wax Kapernawum, ba dugg ca kër ga, Yeesu laaj leen, ne leen: «Lu ngeen doon waxtaane ci yoon wi?»
34 Ñu ne cell, ndax la ñu doon werante ca yoon wa moo di kan moo gëna kawe ci ñoom.
35 Ba mu ko defee Yeesu toog, woo fukki taalibe yaak ñaar, ne leen: «Ku bëgga jiitu, na mujj ñépp te di surgab ñépp.»
36 Yeesu daldi indi ab xale, taxawal ko ci seen biir. Ci kaw loolu mu fab xale bi, ne leen:
37 «Képp ku dalal xale bu mel nii ndax man, man mii nga dalal, te képp ku ma dalal, du man nga dalal, waaye ki ma yebal nga dalal.»

Ku sotul nit, yaa far ak moom

38 Yowaan ne ko: «Kilifa gi, danoo gis kuy dàq ay rab ci sa tur, nu aaye ko, ndax bokkul ci nun.»
39 Yeesu nag ne ko: «Buleen ko aaye, ndaxte kenn manula def kéemaan ci sama tur, daldi ci teg wax ju bon ci man.
40 Képp ku nu sotul, nun la faral.

41 Maa leen ko wax, déy,
képp ku leen may ab kaasu
ndox, ngir li ngeen di niti
Almasi bi, doo ñàkk sag pey
mukk.

Bàkkaarloo nit aay na

42 «Waaye kenn sax ci xale
yii ma gëm, képp ku ko
bàkkaarloo, li gën ci moom,
mooy ñu takk ci baatam doju
wolukaay wu réy wu mbaam
di wëndeel, daldi koy sànni
biir géej.
43-44 Su la sab loxo
bàkkaarloo, dog ko. Tàbbiwaale
ab kuuñ ca dund gu wóor
ga moo gën ci yaw, nga
tàbbiwaale sa ñaari loxo biir
jànnama, sawara sa dul fey.
45-46 Su la sab tànk
bàkkaarloo, dog ko. Tàbbiwaale
bennub tànk ca dund gu wóor
ga moo gën ci yaw, ñu boole
laak sa ñaari tànk, sànni la biir
jànnama.
47 Su la sa bët bàkkaarloo,
luqil. Tàbbiwaale patt ci nguu-
rug Yàlla, moo gën ci yaw ñu
boole laak sa ñaari bët, sànni
biir sawara,
48 "foofa sax ya dul deewe,
sawara sa du fa feye*."
49 Ñépp nag sawara lañu leen
di setale ni xorom di setale†.
50 Xorom lu baax la, waaye
bu raxee ba sàlli, nees koy
delloo cafkaam? Nangeen
jikkowoo xorom su raxul,
daldi jàmmoo.»

10

Pase warul

1 Yeesu jóge foofa, dem
réewum Yude ak ca wàllaa
dexu Yurdan. Mbooloo yu
bare fekkseeti ko, mu di leen
jàngalati, na mu ko baaxoo
woon.
2 Ci kaw loolu ay Farisen
dikk, di ko fiir, laaj ko, ne ko:
«Ndax yoon maye na nit fase
jabaram?»
3 Yeesu ne leen: «Lu leen
Musaa sant?»
4 Ñu ne ko: «Musaa maye na
kayitu pase gu nit kiy bind,
ngir fase jabaram.»
5 Yeesu nag ne leen: «Seen
dëgër xol a tax Musaa bindal
leen loolu ndigal.
6 Waaye ca njàlbéen ga Yàlla
sàkke àddina, ca la leen sàkk
ñuy ku góor ak ku jigéen.
7 Looloo tax góor di teqa-
likook ndeyam ak baayam,
taqoo ak jabaram,
8 ba ñoom ñaar di wenn
suux doŋŋ. Moo tax dootuñu
ñaar, waaye wenn suux doŋŋ
lañu.
9 Lu Yàlla takk nag, bu ko nit
tas.»
10 Ba ñu delloo ca kër ga
taalibe ya laaj ko ca mooma
mbir.
11 Yeesu ne leen: «Ku fase sa
jabar, takk keneen, njaaloo
nga, ndax sa jabar ja nga fase,
12 te ki tas ak jëkkëram, su
séyaatee ak keneen, njaaloo
na.»

Xale am na cér

13 Ay xale lañu indiloon
Yeesu ngir mu teg leen ay lox-
oom. Teewul taalibe ya jànni
leen.

* **9.48** Seetal ci *Esayi* 66.24. † **9.49** ***sawara siy setal*** man naa nekk mitit yeek coono yi aji gëm ji wara jànkoonteel ci àddina. Seetal ci *1.Piyeer* 1.7; 4.12-13.

14 Yeesu gis ko, daldi mer,
ne leen: «Bàyyileen xale yi,
ñu ñëw fi man! Buleen leen
aaye, ndax ñu mel ni ñoom
ñoo yelloo nguurug Yàlla.
15 Maa leen ko wax dév,
képp ku baña nangul nguu-
rug Yàlla ni ab xale, doo ca
tàbbi mukk.»
16 Yeesu nag fab leen, teg
leen ay loxoom, barkeel leen.

Texe jafe na boroom alal

17 Yeesoo doon dox ciw
yoon, jenn waay dawsi ba
ca moom, daldi sukk ca
kanamam, ne ko: «Kilifa gu
baax bi, ana lu may def, ngir
texe ba fàww?»
18 Yeesu ne ko: «Lu tax nga
naa ma ku baax ki? Kenn
baaxul ku moy Yàlla doŋŋ.
19 Xam nga ndigal yi: "Bul
bóom, bul njaaloo, bul sàcc,
bul seede lu dul dëgg, bul xañ
nit àqam, teralal sa ndey ak sa
baay*."»
20 Waa ja ne ko: «Kilifa gi,
loolu lépp ba may ndaw laa
ko dale sàmm ba tey.»
21 Yeesu nag xool ko bëti
cofeel, daldi ne ko: «Lenn
rekk moo la dese. Demal te
lépp loo am, nga jaay ko, jox
ko néew-doole yi. Su ko defee
nga woomle fa asamaan. Boo
noppee, ñëwal topp ci man.»
22 Waa ja am mbetteel ca
kàddu ga, daldi fay jóge aku
tiis ndax ku bare alal la woon.
23 Ba loolu amee Yeesu
dawal bëtam fa ko wër, daldi
ne taalibe ya: «Boroom alal
tàbbi ci nguurug Yàlla, ndaw
lu jafe!»
24 Wax jooju nag jaaxal
taalibe ya. Yeesu neeti leen:
«Gone yi, tàbbi ci nguurug
Yàlla, ndaw lu jafe!
25 Boroom alal tàbbi ci
nguurug Yàlla, giléem jaare
bën-bënu puso moo ko gëna
yomb.»
26 Wax jooju gënatee yéem
taalibe ya, ñu naan ca seen
biir: «Ku mana mucc nag?»
27 Yeesu ne leen jàkk, daldi
ne: «Nit la të, waaye tëwul
Yàlla. Yàlla man na lépp.»
28 Piyeer daldi ne ko:
«Waaw, nun de lépp lanu
dëddu, topp la!»
29 Yeesu ne ko: «Maa leen
ko wax dév, amul kenn kuy
dëddu kër, mbaa doomi ndey
yu góor mbaa yu jigéen,
mbaa ndey mbaa baay, mbaa
doom, mbaa suuf, ngir maak
xibaaru jàmm bi,
30 te jotuloo ci jamonoy
tey jii téeméeri yoon, la nga
amoon ciy kër, ak doomi ndey
yu góor ak yu jigéen, ak ndey
ak doom ak suuf, ba jotaale
coonoy bunduxataal, ak texe
ba fàww gooy jot ëllëg.
31 Waaye ñu baree ngi jiitu
tey, ñooy mujji, te ñu baree
ngi mujje tey, ñooy jiituji.»

Yeesu yégleeti na deewam

32 Ñuànd ca yoon wa, jëm
Yerusalem, Yeesu jiitu leen,
taalibe ya waaru, ña ca topp
tiit. Yeesu nag wéetook Fukk
ñaak ñaar, di leen xamal mbir
ya ko nara dikkal.
33 Mu ne leen: «Noo ngii jëm
Yerusalem, te dees na wor

* **10.19** Seetal ci *Mucc ga* 20.12-16.

Doomu nit ki, jébbal ko sarxalkat yu mag yaak firikati yoonu Musaa ya, ñu teg ko àtteb dee, jébbal ko jàmbur ñi dul Yawut.
34 Ñu ñaawal ko, tifli ko, caw ko, ba noppi rey ko, ñetti fan tege ca, mu dekki.»

Njiit, surga la

35 Ci kaw loolu Yanqóoba ak Yowaan, doomi Sebede dikk fa Yeesu. Ñu ne ko: «Kilifa gi, danoo bëggoon nga defal nu li nu lay ñaan.»
36 Yeesu ne leen: «Lu ngeen bëgg, ma defal leen ko?»
37 Ñu ne ko: «May nu nu toog, kii féete la ndijoor, kii féete la càmmoñ, keroog ca sa jataayu daraja ba.»
38 Yeesu ne leen: «Xamuleen li ngeen di ñaan. Mbaa kaasub naqar bi may naani, man ngeen koo naan? Am sóobu gu metti gi ma sóobu, man ngeen koo sóobu?»
39 Ñu ne ko: «Man nanu ko.» Yeesu ne leen: «Kaasub naqar bi may naani de, dingeen ko naan, sóobu gu metti gi ma sóobu it, dingeen ko sóobu,
40 tooge sama ndijoor mbaa sama càmmoñ nag, du maa koy maye, waaye ña ñu ko waajalal lay seen cér.»

41 Ba fukki taalibe ya ca des déggee mbir ma, seen xol tàmbali tàng ca Yanqóoba ak Yowaan.
42 Yeesu daldi leen woo, ne leen: «Xam ngeen ne ñi xeeti àddina yi def seeni njiit, dañu leen di def jaam, seeni kàngam di leen néewal doole.
43 Yeen nag, bumu deme noonu ci seen biir. Ku bëgga doon ku màgg ci yeen, na nekk seen surga,
44 te ku bëgga nekk seen njiit, na doon jaamub ñépp.
45 Ndax Doomu nit ki itam ñëwul ngir ñu di ko surgawu, xanaa ngir di nekk surga, ba far maye bakkanam, def ko njotug ñu bare.»

Yeesu faj na Bartime silmaxa ba

46 Yeesu ak taalibeem ya nag agsi dëkk ba ñuy wax Yeriko. Naka lañuy génne Yeriko, mbooloo mu takku topp leen. Ci biir loolu ab silmaxa bu ñuy wax Bartime, tur wa di tekki doomu Time, ma nga tooge ca peggu yoon wa, di yalwaan.
47 Mu dégg ne Yeesum Nasaret mooy jubsi, ba tax muy xaacu, naan: «Yeesu Sëtub Daawuda, yërëm ma!»
48 Ba loolu amee ñu bare femmu ko, ngir mu noppi. Teewul mu gëna xaacooti, ne: «Sëtub Daawuda, yërëm ma!»
49 Yeesu daldi taxaw, ne: «Wooleen ko!» Ñu woo silmaxa ba, ne ko: «Dallul te jóg, mu ngi lay woo.»
50 Mu sànni malaanam, ne layy, dikk ba ca Yeesu.
51 Yeesu ne ko: «Ana loo bëgg, ma defal la ko?» Silmaxa ba ne ko: «Xanaa ma dellu di gis, sama kilifa.»
52 Yeesu ne ko: «Demal. Sa ngëm musal na la.» Ca saa sa muy gis, daldi topp Yeesu ca yoon wa.

11

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu
ak taalibe ya dikk ba jub
Yerusalem, ba agsi dëkk ya
ñuy wax Betfase ak Betani ca
wetu tundu Oliw ya. Yeesu
yebal ñaar ca taalibe ya,
2 ne leen: «Demleen ci dëkk
bi ci seen kanam. Bu ngeen
agsee rekk, dingeen fa gis
cumbur bu yeewe, bu kenn
masula war. Yiwileen ko,
indi.
3 Bu ñu leen nee: "Lu ngeen
di def nii?", ngeen ne: "Bo-
room bee ko soxla, dina ko
delloosi léegi."»
4 Taalibe ya dem, daldi gis
ab cumbur ci mbedd mi, mu
yeewe ci buntu kër. Ñu yiwi
ko.
5 Ñenn ca ña fa taxaw ne
leen: «Lu ngeen di def nii, bay
yiwi cumbur bi?»
6 Ñu tontu leen la leen
Yeesu waxoon, nit ña bàyyi
leen.
7 Ñu indil Yeesu cumbur
ba, daldi teg seeni yére ca
kawam, Yeesu war*.
8 Ñu bare nag lal seeni yére
ca yoon wa, ñenn ña lal ay cari
garab yu sëq yu ñu dagge ca
tool ya.
9 Ci kaw loolu ña jiitu ak
ña topp ca Yeesu xaacoondoo,
naan:
«Osaana!
Na barke wàcc ci ki dikk ci
turu Boroom bi!
10 Na barke wàcc ci nguur
giy ñëw, sunu nguurug
maam Daawuda!
Osaana, na cant jibe béreb ya
gëna kawe!»
11 Yeesu nag agsi Yerusalem,
dugg ca kër Yàlla ga. Ba mu
xoolee lépp ca biir, ba noppi,
yemook mu guddi, muànd ak
fukki taalibe yaak ñaar, jubal
dëkk ba ñuy wax Betani.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Ba bët setee ñu génne Be-
tani. Ci biir loolu Yeesu xiif.
13 Mu séen fu sore garabu
figg gu sëq. Mu jàdd, di seeti,
ndax dina ca fekk dara. Mu
dem ba ca figg ga, gisul lu
dul ay xob, ndax booba figg
amagul.
14 Ci kaw loolu mu ne figg
ga: «Yàlla bu kenn lekkati sab
doom!» Taalibe ya di ca dégg.
15 Ñu délsi Yerusalem,
Yeesu dugg ca kër Yàlla ga,
daldi dàq ñay jaay aka jënd
ca kër Yàlla ga. Mu dëpp
taabali weccikati xaalis ya,
ak tooguy jaaykati pitax ya,
16 ba noppi bàyyiwul kenn,
mu dugal lenn ca kër Yàlla ga.
17 Mu di leen jàngal nag,
wax leen, ne leen: «Xanaa
bindeesul ne:
"Sama kër gi, kë[…]rug ñaan lees
ko tudde,
ñeel xeetoo xeet†."
Waaye yeen, moom ngeen
def rawtub sàcc.»
18 Sarxalkat yu mag yaak
firikati yoonu Musaa ya dégg
loolu, ragal ko, di ko fexee
rey, ndax mbooloo mépp a
yéemu woon ca njàngaleem.
19 Timis jot, Yeesu ànd ak
taalibe ya, génn dëkk ba.

* **11.7** ***cumbur:*** ci jamonoy jàmm, jamono yu xeex amul woon, buur yi daan nañu war mbaam, te doonul lu ñu leen di tuutal. † **11.17** Seetal ci *Esayi* 56.7.

20 Ba ñuy dem ca suba teel
lañu gis garabu figg ga wow
koŋŋ, ba ca reen ya.
21 Piyeer nag fàttaliku, ne
Yeesu: «Kilifa gi, xoolal, figg ga
nga rëbboon wow na koŋŋ!»
22 Yeesu ne leen: «Gëmleen
Yàlla.
23 Maa leen ko wax dév,
képp ku ne tund wale: "Jógal,
tàbbiji géej," te bañ cee boole
xel ñaar, xanaa gëm ne li nga
wax dina am, noonu lees la
koy nangule.
24 Moo tax ma di leen wax
lii: Lépp lu ngeen di sàkku cig
ñaan, gëmleen ne jot ngeen ko
ba noppi, dingeen ko am.
25-26 Bu ngeen taxawee di
ñaan it, te fekk ngeen jàppal
kenn dara, baalleen ko, ngir
seen Baay ba fa asamaan
baal leen seeni tooñ, yeen
itam.»

Yeesu mooy boroom sañ-sañ

27 Ñu dellooti Yerusalem.
Ci kaw loolu Yeesu dugg këɾ
Yàlla ga, di doxantu ca biir ëtt
ba. Sarxalkat yu mag yaak
firikati yoonu Musaa yaak
magi askan wa dikk ba ca
moom,
28 ne ko: «Lii ngay def, ci
ban sañ-sañ nga koy defe? Ak
ku la jox sañ-sañu def ko?»
29 Yeesu ne leen: «Ma laaj
leen man itam lenn; tontuleen ma ci, ma wax leen ci
ban sañ-sañ laay defe lii.
30 Sóobeb Yaxya ci ndox,
ndax asamaan la ndigal la bawoo, am ci nit ñi la bawoo?
Tontuleen ma ci loolu.»
31 Ñu diisoo, daldi ne: «Su
nu nee: "Asamaan la ndigal
la bawoo," da naan: "Lu tax
kon gëmuleen Yaxya?"
32 Ndax danuy wax ne ci
nit ñi la bawoo?» Booba
mbooloo ma lañu ragal, ndax
ñépp a jàppoon ne Yaxya ab
yonent dëgg la woon.
33 Ñu daldi ne Yeesu: «Loolu
xamunu ko.» Yeesu ne leen:
«Kon man itam duma leen
wax ci ban sañ-sañ laay defe
lii.»

12

Léebu beykat ya tiiñal na njiit ya

1 Yeesu nag teg ca di wax
ak ñoom ci ay léeb. Mu ne
leen: «Ab tóokëru reseñ la
nit jëmbatoon. Mu ñag tóokër
bi, gas ca paxum nalukaayu
reseñ, tabax ca taaxum
wattukaay, ba noppi batale
tóokër ba ay beykat, daldi
tukki.
2 «Ba wittum reseñ jotee,
mu yebal ab surga ca beykat
ya, ñu jëlsi wàllam ca meññeef
ma.
3 Beykat ya jàpp ko, dóor ko,
dàq ko, mu dellu loxoy neen.
4 Boroom tóokër ba yebalaat beneen surga, ñu xaañ ko,
toroxal ko.
5 Mu yebalati beneen
surga, ñu rey ko. Mu dellu
yebal ñu bare, ñii ñu dóor
leen, ñii ñu rey.
6 «Boroom tóokër ba nag desewul kenn ku dul doomam ji
mu sopp. Mu mujj koo yebal
ca beykat ya te naan: "Sama
doom, dinañu ko rus."
7 Teewul beykat ya ne
ca seen biir: "Kii mooy
donn; nanleen ko daldi rey,
ndonoom di sunu moomeel."

8 Ñu jàpp ko, rey, génne
néew ba tóokër ba, sànni ca
biti.»
9 «Ana nu boroom tóokër biy
def? Xanaa dikk rekk, rey
beykat yi, dénk tóokëru reseñ
ba ñeneen.
10 Xanaa jànguleen gii kàddu
ci Mbind mi?
“Doj wi tabaxkat yi beddi
woon,
moo mujj di doju koñu tabax
bi.
11 Lii de, fa Boroom bi la sot-
tee,
nu gis ko, yéemu*.”»
12 Ba loolu amee njiit ya di
ko wuta jàpp, ndax xam nañu
xéll ne ñoo moom léeb wa,
waaye dañoo ragal mbooloo
ma, ba tax ñu dem, bàyyi ko.

Ndax fey galag yoon la?

13 Njiiti Yawut ya teg ca
yebal ca Yeesu ay Farisen
ak ay farandooy Buur Erodd,
ngir ñu lalal ko fiir gu ñu ko
jàppe ci kaw kàddu.
14 Ñooñu dikk ne ko: «Kilifa
gi, xam nanu ne ku dëggu nga,
te ragaloo kenn, ndax see-
tuloo ci jëmmi nit, waaye ci
kaw dëgg ngay jàngalee yoonu
Yàlla. Ndax yoon maye na ku
fey Buur Sesaar ab galag, am
déet? War nanu koo fey, am
warunu koo fey?»
15 Teewul Yeesu ràññee
seen jinigal, ne leen: «Ana lu
ngeen may seetloo? Indilleen
ma posetub dinaar, ma xool.»
16 Ñu jox ko poset, mu ne
leen: «Nataal bii ak tur wii ci
binde, kuy boroom?» Ñu ne
ko: «Buur Sesaar.»
17 Yeesu ne leen: «Yëfi
Sesaar daal, joxleen ko
Sesaar, yëfi Yàlla, ngeen jox
ko Yàlla.» Ñu waaru nag ci
moom.

Sadusen gëmul dee-dekki

18 Sadusen yi ne dee-dekki
amul, ñoo ñëwoon ci Yeesu, di
ko laaj, ne ko:
19 «Kilifa gi, Musaa da noo
bindal ne, ku góor, su ku mu
bokkal waajur te amul doom,
faatoo, su bàyyee gannaaw
jabar, kooku na jël jabar ja,
ngir amal mbokkam ma dee,
kuutaay.
20 «Léegi juróom ñaari góor
ñu bokk ndey ak baay la
woon. Taaw ba am jabar, ba
faatu te bàyyiwul doom.
21 Tofo ba jël ndaw sa, ba
mujj dee te bàyyiwul doom.
Ñaareelu tofo ba it noonu.
22 Ñu topplantee ko noonu
ba juróom ñaar ñépp dee, te
kenn bàyyiwul doom. Gan-
naaw gi, ndaw sa it dee.
23 Keroog ndekkite la nag,
bu ñu dekkee, kan ci ñoom la
ndaw say doon jabaram, gan-
naaw juróom ñaar ñépp a ko
jëloon jabar?»
24 Yeesu ne leen: «Du lii
mooy seen njuumte: xam-
uleen Mbind mi, xamuleen
manoorey Yàlla!
25 Ndax ñi dee, bu ñu
dekkee, kenn du ci am
jabar mbaa jëkkër, waaye
dañuy mel ni malaaka yi ci
asamaan.
26 Te ci wàllu dee-dekki sax,
xanaa jànguleen na ko téereb
Musaa indee ca mbirum
ngarab sa, mooy ba mu

* **12.11** Seetal ci *Taalifi cant* 118.22-23.

† **12.26** Seetal ci *Mucc ga* 3.6.

ne: “Maay Yàllay Ibraayma,
di Yàllay Isaaxa, di Yàllay
Yanqóoba†”?
27 Kon moom du ñi dee lay
seen Yàlla, xanaa ñiy dund.
Njuumte lu réy ngeen juum.»

Ndigal li gëna am solo ci yoonu Musaa

28 Ci biir loolu ab firikatu
yoonu Musaa bu dégg seen
wax ja, daldi gis ne Yeesu
tontu na leen bu baax. Mu
dikk, laaj ko ne ko: «Ana lan
ndigal moo gëna am solo ci
ndigal yépp?»
29 Yeesu ne ko: «Ndi-
gal li gëna am solo mooy:
“Dégluleen, yeen bànni Is-
raayil, Boroom bi sunu Yàlla,
Boroom bi kenn la.
30 Kon seen Yàlla Boroom
bi, nanga ko soppe sa léppi
xol, ak sa léppi jëmm, ak sa
léppi xel, ak sa léppi doole‡.”
31 Ñaareel bi mooy: “Ni
nga soppe sa bopp, nanga ko
soppe sa moroom§.” Ndigal
gënula màgg yii.»
32 Firikatu yoon bi ne ko:
«Waawaaw, Kilifa gi, yaa wax
dëgg; Yàlla kenn la, te amul
jeneen Yàlla ju dul moom.
33 Te it nga soppe ko sa
léppi xol, ak sa léppi xel, ak sa
léppi doole, te ni nga soppe
sa bopp, nanga ko soppe
sa moroom; loolu moo gën
mboolem saraxi dóomal, ak
yeneen sarax yu mu mana
doon.»
34 Yeesu nag gis ne waa ja
waxe xel, mu ne ko: «Sorewu-
loo nguurug Yàlla de.» Ba
loolu amee kenn ñemeetu koo
laaj dara.

Almasi bi sut na maamam

35 Yeesu nag di jàngale ca
kër Yàlla ga, daldi laajte, ne:
«Lu tax firikati yoon yi ne, Al-
masi bi, sëtub Daawuda la?
36 Daawuda ci boppam
moo waxe ci ni ko leeru Noo
gu Sell gi dikkale, ne:
“Boroom bi daa wax sama
Sang, ne ko:
‘Toogeel sama ndijoor,
ba ma teg say noon fi sa suufu
tànk*.’ ”»
37 Yeesu neeti: «Gannaaw
Daawuda ci boppam moo
woowe Almasi bi “Sang bi,”
ana kon nu mu nekke ab
sëtam?» Mbooloo mu baree
nga fa woon, di ko dégloo
mbég.
38 Yeesu teg ca xamal
leen ne leen: «Moytuleen
firikati yoonu Musaa yi
taamoo jaagar-jaagareek
seen mbubb yu réy, di sàkku
nuyoob wegeel ca pénc ma,
39 ak toogu yu kaname ca
jàngu ya, ak péetey teraanga
ca bernde ya.
40 Ñooy saax-saaxee alalu
jëtun ñi tey ñaan ñaani ngistal
yu dul jeex. Ñooñu la seen
mbugal di gëna tar.»

Yoolu sarax ca am-amu boroom

41 Ci kaw loolu Yeesu toog
ca kër Yàlla ga, janook ndaa la
ñuy dugal seen xaalis bu ñuy
joxe ngir Yàlla. Muy seetlu na
nit ñay dugalee xaalis ca ndaa
la. Ay boroom alal yu bare
dugal ca dayo yu takku.

‡ **12.30** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.4-5.
§ **12.31** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18.
* **12.36** Seetal ci *Taalifi cant* 110.1.

42 Ci biir loolu ab jëtun dikk,
sànni ca ñaari poseti xànjar† yu
matul sax ab dërëm.
43 Yeesu nag woo taalibe ya,
ne leen: «Maa leen ko wax
dév, mboolem ñi sànni xaalis
ci ndab li, jëtun bu néew doole
bii moo leen ëpple lu mu ci
sànni.
44 Ndax ñoom ñépp ci seen
koom lañu sàkke as lëf, sànni
ci ndab li, waaye moom de,
ci biirug ndóolam la jële la mu
amoon lépp, dundam bépp,
sànni ci.»

13

Jéllub Yerusalem ak dellusig Almasi bi am nay takk

1 Naka la Yeesuy génne ca
kër Yàlla ga, kenn ca taalibe
ya ne ko: «Kilifa gi, xoolal rekk
kër Yàlla gi! Céy yii doj ak yii
taax!»
2 Yeesu ne leen: «Gis ngeen
yii taax yu réy yépp? Doj wu
tege ciw doj du dese fii te
tasul.»
3 Gannaaw gi, ba Yeesu
toogee ca kaw tundu Oliw ya,
jàkkaarlook kër Yàlla ga, Piyeer
ak Yanqóoba ak Yowaan ak
Àndre ñoo dikk di ko laaj, ñook
moom doŋŋ, ne ko:
4 «Wax nu kañ la loolu di
am? Ak luy doonub takk
buy xamle ne xew-xew yooyu
yépp ay waaja sotti?»
5 Yeesu ne leen: «Moytuleen,
ba kenn du leen nax.
6 Ñu bareey dikk, tuddoo
sama tur, naan: "Man a," te
ñu bare lañuy nax.
7 Bu ngeen déggee ay xare
ak coowi xare, buleen tiit,
fàww loolu am, waaye du
doonagum muj ga.
8 Aw xeet dina jógal aw
xeet, am réew jógal am réew,
ay yëngu-yënguy suuf dina
dikke fu bare, te ay xiif dina
am, waaye ndoortel mititu
mat la looluy doon.
9 «Yeen nag moytuleen.
Dees na leen jàpp, jébbal leen
pénci layoo ya, dees na leen
dóor ca biir jànguy Yawut ya,
te fa kanam boroomi dëkk aki
buur ngeen di taxawi ndax
man, ngir ngeen man leena
yékkatil kàdduy seede.
10 Balaa daraa xew, fàww
xibaaru jàmm bi siiw ci xeet
yépp.
11 Bu ñu leen tegee loxo
nag, ba jébbal leen kilifa ya,
la ngeen wara waxi bumu
leen jaaxal, waaye kàddu gu
ñu leen may keroog ca waxtu
wa rekk, waxleen ko, ndax
su keroogee du yeenay wax,
waaye Noo gu Sell geey wax
ci yeen.
12 «Doomu ndey dina wor
doomu ndey, ngir ñu rey ko,
baay it wore noonu doomam,
te doom dina jógal waajuram,
ba reylu ko.
13 Te it ñépp a leen di bañ
ndax sama tur. Waaye ku
muñ ba muj ga, kooku dina
mucc.»
14 «Bés bu ngeen gisee nag
"lu siblu luy jur yàqute", mu
taxawe fu mu yelloowul, yaw
miy jàng, teewlul, su boobaa
ña mu fekk ca diiwaanu

† **12.42** ***poseti xànjar:*** yooyu poset lepton lañu leen di woowe, te moo gënoona néew njarte ca yooya jamono. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

Yude, nañu daw jëm kaw
tund ya.
15 Ku mu fekk ci kaw am
taax, bul wàcc, bay dugg jëli
lenn ca biir.
16 Ku mu fekk tool ba, bul
dellu ca kër ga, di jëli sa
mbubb.
17 Wóoy ngalla jigéeni wérul
ña, ak ñay nàmpal ca bés
yooyu!
18 Ñaanleen nag mu baña
yemook jamonoy seddaayu
lolli,
19 ndax janti keroog coono
lay doon bu masula am, ba
Yàllay doora sos àddina ba tey,
te dootul am mukk.
20 Te bu Boroom bi
wàññiwul woon àppu jant
yooyu, kenn du mucc, waaye
tànnéefam ñi mu tànn, ñoo tax
mu wàññi janti coono ya.
21 «Su booba nag, ku leen
ne: "Xoolal, Almasi baa ngi
nii," mbaa: "Xoolal, ma nga
nee," buleen ko gëm,
22 ndax ay almasiy caax-
aan ak yonenti caaxaan ñooy
feeñ, di jëfe ay firnde aki
kéemaan, di wuta nax ñi ñu
tànn, ndegam man naa nekk.
23 Yeen nag, moytuleen,
wax naa leen lépp, ba noppi.»
24 Yeesu neeti: «Te fan
yooya, gannaaw coono ba,
"jant bi day lëndëm,
weer wi fey ag leeram,
25 biddiiw yi xàwweekoo
asamaan,
doole ya fa asamaan sàqi*."
26 «Su boobaa dees na gis
Doomu nit kiy ñëw ci ay niir,
ànd ak manoore ju réy ak
daraja.
27 Su ko defee mu yebal
malaaka yi, ñu dajalee ay
tànnéefam fa ñeenti jëmuy
ngelaw li, dale ko ca catu kaw
suuf, ba ca catu asamaan.»
28 Yeesu teg ca ne:
«Jàngatleen misaalu garabu
figg. Ag figg, bu bànqaas ya
duyee, xob ya di sëq, ngeen
xam ne nawet jubsi na.
29 Bu ngeen gisee xew-
xew yooyu sotti, noonu itam
ngeen di xame ne bés bi jubsi
na, ba agsi ci bunt bi sax.
30 Maa leen ko wax dée, niti
tey jii† duñu wéy mukk, te
loolu lépp sottiwul.
31 Asamaan ak suuf dina
wees, waaye samay wax du
wees mukk.

Yàlla rekk a xam bés ba

32 «Waaye bés boobu mbaa
waxtu wa nag, kenn xamu
ko; du malaaka ya fa
asamaan, du Doom ji, xanaa
Baay bi doŋŋ.
33 Moytuleen te teewlu,
ndax xamuleen kañ la.
34 Daa mel ni nit ku tukki,
bàyyi këram gannaaw. Fekk
na mu batale ay surgaam, ku
nekk ak saw sas. Bëkk-néeg
bi nag, mu sant ko ne ko mu
teewlu.
35 Kon teewluleen, ndax
xamuleen kañ la boroom
kër giy dikk. Jombul muy
ngoonug suuf, mbaa xaaju
guddi, mbaa bu ganaar
sabee, mbaa bu bët setee.
36 Bumu ne jalañ, fekk leen
ciy nelaw.
37 Lii ma leen wax
nag, ñépp laa ko wax:
"Teewluleen!"»

* **13.25** Seetal ci *Esayi* 3.10; 34.4; *Yowel* 2.10. † **13.30** ***niti tey jii:*** seetal ci *Màrk* 8.38.

14

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Màggalu bésub Mucc ba
ak màggalug ayu bésu Mburu
mu amul lawiir a jubsi woon,
ba des ñaari fan. Ci kaw
loolu sarxalkat yu mag ya ak
firikati yoonu Musaa ya di
wut nu ñu sàcce ba jàpp Yeesu,
reylu ko.
2 Ndax booba dañu ne:
«Bumu doon ci bésu màggal bi,
lu ko moy askan wi yëngu.»

As ndaw sotti na lajkoloñ ci kaw Yeesu

3 Ci biir loolu Yeesu de-
moon na dëkk ba ñuy wax Be-
tani. Mu dale kër ku ñuy wax
Simoŋ gaana ga. As ndaw
dikk, fekk ko muy lekk. Ndaw
saa nga yor njaqal doju al-
batar lu def diwu nàrd gu
xeeñ lu neex te raxul, tey jar
lu baree bare. Mu toj njaq
li, daldi sotti diw gi ci boppu
Yeesu.
4 Ñenn ca ña mu fa fekk nag
ñaawlu loolu. Ñuy xultu ci
seen biir naan: «Ana lu waral
yàq gii lajkoloñ?
5 Gii diw maneesoon na koo
jaaye lu tollook ñetti téeméeri
poseti xaalis*, jox ko néew-
doole yi.» Ñu sikk ca ndaw sa
lool.
6 Yeesu nag ne leen:
«Bàyyileen ndaw si, ana lu
ngeen koy sonale? Jëf ju rafet
la ma defal.
7 Néew-doole yi de, dingeen
ci am ñu nekk ak yeen ba
fàww, te saa yu leen neexee,
man ngeen leena defal
lu baax. Waaye man de,
amuleen ma ba fàww.
8 Ndaw si, li mu man, def na
ko. Laata ñu may rob, diw na
ma lu xeeñ.
9 Te maa leen ko wax déy,
li ndaw sii def, féepp fu ñuy
yéeneji ëllëg xibaaru jàmm bi
ci àddina sépp, dees na ko
fa nettalee, di ko fàttalikoo
jëmmu ndaw si.»

Yuda wor na Yeesu

10 Ci biir loolu kenn ca Fukk
ñaak ñaar, ñu di ko wax Yuda
Iskaryo, daldi dem ca sarx-
alkat yu mag ya, ngir teg
Yeesu ci seeni loxo.
11 Ba sarxalkat yu mag ya
déggee lu doon tànki Yuda
Iskaryo, dañu caa bég, ba dig
ko xaalis. Muy seet nag yoon
wu mu jekkoo Yeesu, ba wor
ko.

Yeesu bokk na reeram bu mujj aki taalibeem

12 Ca bés ba njëkk ca
màggalug ayu bésu Mburu
mu amul lawiir, ñu war caa
rendi gàttub bésub Mucc, ca la
taalibe ya laaj Yeesu, ne ko:
«Foo bëgg, nu dem, waajalal
la fa reeru bésub Mucc bi?»
13 Yeesu nag yebal ñaar ca
taalibe ya, ne leen: «Demleen
ca dëkk ba, dina am waa ju
dajeek yeen. Ma nga yenu
njaqas ndox, toppleen ko.
14 Kër gu mu mana dugg,
neleen boroom kër ga: "Kil-
ifa gi nee: Ana néegu gan, fi
may reere reeru bésub Mucc,
maak samay taalibe?"

* **14.5** ***poseti xaalis*** mooy peyooru benn bésub liggéey ca jamono yooya.

15 Kooku moo leen di won
néegub kaw bu yaa, bu ñu de-
far ba mu jekk. Foofa ngeen
nuy waajale.»
16 Ba taalibe ya demee ba
àgg ca biir dëkk ba it, noonu
lañu gise la mu leen waxoon.
Ñu daldi waajal reeru bésub
Mucc ba.
17 Ba jant sowee, Yeesu
dikk, ànd ak Fukk ñaak ñaar.
18 Gannaaw ba ñu toogee
bay reer, Yeesu ne leen: «Maa
leen ko wax dév, kenn ci yeen
ñiy lekkandoo ak man, moo
may wor.»
19 Aw tiis nag jàpp taalibe
ya, ñu kenn-kennoo di laaj,
naan: «Mbaa du man?»
20 Mu ne leen: «Yeen Fukk
ak ñaar ñii daal, kenn la ci,
te mu ngi yebandoo ak man
loxoom ci ndab li.
21 Doomu nit kaa ngi dem
moos, noonee ñu ko binde
woon, waaye wóoy ngalla
ki pexe mi ñu wore Doomu
nit ki di jaare! Kooka de,
bañoona juddu sax moo doon
gën ci moom.»
22 Naka ñuy lekk, Yeesu
jël mburu, yékkati kàddug
cant, dagg, jox leen, daldi ne:
«Jëlleen, lii sama yaram la.»
23 Mu teg ca jël ab kaas,
yékkati kàddug cant, jox leen,
ñépp naan ca.
24 Mu ne leen: «Lii mooy
sama deret, ji fas kóllëre gi, te
nara tuurul ñépp†.
25 Maa leen ko wax
dév, dootuma naan mukk
ndoxum reseñ, ba kera ma
naan ko bees ca nguurug
Yàlla.»
26 Ba loolu amee ñu yékkati
galanu cant, daldi génn jëm
tundu Oliw ya.

Yeesu nee Piyeer dina jàmbu

27 Yeesu nag ne leen: «Yeen
ñépp ay dellu gannaaw, ndax
bindees na ne:
"Maay dóor sàmm bi,
xar yi tasaaroo‡."
28 Waaye bu ma dekkee, di-
naa leen jiituji fa Galile.»
29 Piyeer nag ne ko: «Bu
ñépp dellu woon gannaaw it,
man duma dellu gannaaw
mukk.»
30 Yeesu ne ko: «Maa la ko
wax dév, yaw, guddig tey jii,
bala ganaar a sab ñaari yoon,
dinga ma jàmbu ñetti yoon.»
31 Piyeer nag gënatee biral,
ne: «Su ma naree ànd ak yaw
dee sax dév, duma la jàmbu
mukk.» Taalibe ya ca des
yépp nag waxe noonu, ñoom
itam.

Yeesu tiislu na ca toolu Set-semane

32 Ñu dem ba tollook tool ba
ñu dippee Setsemane. Yeesu
ne taalibe ya: «Toogleen fii,
xaar ma, ma ñaani.»
33 Ci kaw loolu mu ànd
ak Piyeer ak Yanqóoba ak
Yowaan. Tiitaange ak njàqare
daldi koy jàpp.
34 Mu ne leen: «Tiis wuy
rey la sama xol fees, ba may
bëgga dee! Toogleen fii te
ngeen teewlu.»
35 Ba loolu amee Yeesu dox
ba sore leen tuuti, ne gurub
sukk, dëpp jëëm fa suuf, di
ñaan ngir, ndegam man naa

† **14.24** Seetal ci *Esayi 53.12* ak ci *1.Timote* 2.6. ‡ **14.27** Seetal ci *Sàkkaryaa* 13.7.

am, coonob waxtu wa mu dëgmal teggi ko.
36 Mu ne: «Abba§, Baay,
yaw mi dara tëwul, bii kaas
bu fees ak wextanu coono,
ngalla teggil ma ko. Waaye
bumuy sama coobare, nay
doon ci sa coobare.»
37 Gannaaw loolu mu délsi,
fekk taalibe ya di nelaw. Mu
ne Piyeer: «Simoŋ, dangay
nelaw? Wenn waxtu doŋŋ,
amuloo dooley teewlu ko?
38 Teewluleen te ñaan, ngir
baña tàbbi cig fiir. Xolub nit
kat yebu na, yaram see néew
doole.»
39 Yeesu demaat ba nee,
daldi baamtu kàddug ñaanam
ga.
40 Mu délsiwaat, fekk leen
ñuy nelaw, manatuñoo xippi
ndax ngëmment lu réy. Xa-
muñu nag lu ñuy wax.
41 Gannaaw loolu mu
délsiwaat ñetteel bi yoon, daldi
ne leen: «Yeena ngi nelaw, di
noppalu ba tey? Jeex na nag.
Waxtu wi dikk na. Ñu ngi nii
di teg Doomu nit ki ci loxoy
bàkkaarkat yi.
42 Jógleen, nu dem. Ki may
wor a ngi nii.»

Jàpp nañu Yeesu

43 Naka la Yeesu di wax,
daaneelagul, Yuda, kenn
ca Fukk ñaak ñaar dikk,
ànd ak gàngoor gu bawoo
ca sarxalkat yu mag yaak
firikati yoonu Musaa yaak
magi askan wa. Ña nga
gànnaayoo ay saamar aki njur.
44 Fekk na workat ba tegtal
leen, ne leen: «Ki may fóon,
kooku la; jàppleen ko, yóbbu te
wattu ko bu baax.»
45 Mu daldi agsi, dikk ba ci
Yeesu, ne ko: «Kilifa gi!», daldi
ko fóon.
46 Ba mu ko defee nit ña ne
ko taral, jàpp ko.
47 Ba loolu amee kenn ca
ña fa taxaw bocci ab saamar,
caw ko surgab sarxalkat bu
mag ba, njoof nopp ba.
48 Yeesu ne leen: «Jàppsi ma
doŋŋ a leen taxa dikkey saa-
mar aki njur, mel ni ñuy topp
ab fippukat?
49 Moona bés bu nekk maa
nga woon ak yeen ca kë[…]
ga, di jàngale, te jàppuleen ma.
Waaye lii daa am ngir sottal
Mbind mi.»
50 Ci kaw loolu, ñépp daw,
wacc ko.
51 Ab xale bu góor a nga ko
toppoon, lëkkaayoo ab malaan
kese. Ñu daldi ko jàpp.
52 Xale bu góor ba nag, ne
wëqét, daw, wacc fa malaan
ma, def yaramu neen.

Yeesu taxaw na ca kuréelu àttekat ya

53 Ba loolu amee ñu yóbbu
Yeesu ca sarxalkat bu mag
ba, yeneen sarxalkat yu
mag yaak magi askan waak
firikati yoonu Musaa ya, ñépp
daje fa.
54 Ci biir loolu Piyeer yoxal
Yeesu lu sore, topp ca gan-
naawam, ba ca biir ëttu sarx-
alkat bu mag ba. Mu toog
faak wattukat ya, di jaaru ca
taal ba.
55 Ci kaw loolu sarxalkat yu
mag yaak mboolem kuréelu
àttekati Yawut ya di wut

§ **14.36** ***Abba*** mu ngi tekki baay.

kàddug seede gu ñu tuumaale Yeesu, ba ñu man koo reylu, te amuñu ko.
56 Teewul ñu baree dikk, seedeel Yeesu ay fen, waaye seen kàddu yaa woroo.
57 Ci biir loolu ñenn ña jóg, seedeel ko ay fen, daldi ne:
58 «Nun de dégg nanu, mu ne: "Kë[…]r Yàlla gii loxol nit liggéey, maa koy toj, tabaxaat ci ñetti fan geneen kër Yàlla gu loxol nit liggéeyul*."»
59 Kàdduy ñooña nag woroo ba tey.
60 Ba mu ko defee sarxalkat bu mag ba jóg taxaw ca digg mbooloo ma. Mu ne Yeesu: «Doo tontu dara ci li la ñii tuumaal?»
61 Yeesu ne cell, waxul dara. Sarxalkat bu mag ba dellu ne ko: «Ndax yaa di Almasi bi, Doomu Ki yelloo màggal?»
62 Yeesu ne ko: «Man mii la, te dingeen gis Doomu nit ki toog ci ndijooru Boroom Kàttan gi, dingeen ko gis itam ci biir niir yi, muy ñëw†.»
63 Sarxalkat bu mag nag ne tareet yérey boppam‡, daldi ne: «Ana lu nuy doyeeti ay seede?
64 Yeena dégg ni mu diire Yàlla mbagg! Lu ngeen ci xam nag?» Ñépp ne dee mooy àtteem.
65 Ci kaw loolu ñenn ña tàmbali koo tifli, muur kanam gi, dóor ko ay këmëx, naan ko: «Yaw waxal nu kàdduy waxyu boog!» Wattukat yi daldi ko jàpp, dóor ko ay mbej.

Piyeer jàmbu na

66 Ci biir loolu Piyeer a nga woon ca suuf, ca ëtt ba. Benn surga bu jigéen bu sarxalkat bu mag ba romb fa.
67 Naka la gis Piyeer muy jaaru, mu xool ko jàkk, ne ko: «Yaw itam yaak Yeesum Nasaret a àndoon.»
68 Piyeer nag miim ko, ne ko: «Man de, yéguma, xawma dara ci li ngay wax.» Piyeer daldi génn, ba ca mbaaru bunt ba ca biti.
69 Surga bu jigéen ba gisati ko dellu ne ña fa taxaw: «Kii ci ñoom la bokk!»
70 Mu dellu miim ko.
Nes tuut ña fa taxaw ñoom it, ne Piyeer: «Yaw itam kay ci ñoom nga bokk, nde yaw itam waa Galile nga.»
71 Piyeer di tàmbalee waat aka giñ ne: «Ki ngeen di wax, man xawma ko!»
72 Ca saa sa ganaar sab ñaareel bi yoon. Piyeer nag fàttaliku la ko Yeesu waxoon, ne ko: «Bala ganaar a sab ñaari yoon, dinga ma jàmbu ñetti yoon.» Mu ne yikkét, jooy.

15

Yeesu taxaw na ca kanam Pilaat, boroom réew ma

1 Ca ëllëg sa, suba teel sarxalkat yu mag ya féncoo, ñoom ak magi askan wa ak firikati yoonu Musaa ya, ak mboolem kuréelu àttekatu Yawut ya. Ñu yeew Yeesu, yóbbu ko, jébbal ko Pilaat.
2 Pilaat nag laaj ko, ne ko: «Yaw yaa di buurub Yawut

* **14.58** Seetal ci *Yowaan* 2.19-22. † **14.62** Seetal ci *Dañeel* 7.13. ‡ **14.63** ***tareet yére:*** màndargaam ténj la, ma ñu tere sarxalkat yu mag ya. Fii, jëf jooja day màndargaal ci seen cosaan ne Yeesu dañu ko wara teg daan.

yi?» Yeesu ne ko: «Yaa ko wax.»
3 Sarxalkat yu mag yi nag
tuumaal ko lu bare.
4 Pilaat dellu ko laaj, ne ko:
«Doo tontu dara? Déggal li ñu
lay jiiñ lépp.»
5 Yeesu nag tontuwul dara,
ba tax Pilaat jaaxle.

6 Fekk na màggal gu
nekkaan, Pilaat daan na
maye ca ña ñu tëj kaso, kenn
nit ku ñu sàkku, mu bàyyil leen
kooka.
7 Fekk na ñu tëj ca kaso ba,
ku ñuy wax Barabas, mook ay
fippukat yu bóomoon nit ci ab
yëngu-yëngal.
8 Ci kaw loolu mbooloo ma
dikk, di sàkku Pilaat defal
leen la mu leen daan defal.
9 Pilaat ne leen: «Lu ngeen
bëgg? Ma bàyyi buurub
Yawut yi?»
10 Booba xam na xéll ne
kiñaan a tax sarxalkat yu mag
ya jàpplu Yeesu.
11 Waaye sarxalkat yu mag
ya ñaax mbooloo ma ba ñu ne
Pilaat: «Yiwil nu Barabas.»
12 Pilaat dellu ne leen: «Lu
ngeen bëgg nag, ma def ko kii
ngeen di wax buurub Yawut
yi?»
13 Ñu dellu xaacoondoo ca
kaw, ne: «Daaj ko ci bant!»
14 Pilaat ne leen: «Lu tax?
Ana lu bon lu mu def?»
Mbooloo ma gëna xaacooti,
ne: «Daaj ko ci bant!»
15 Pilaat nag bëgg lu neex
mbooloo ma, ba tax mu bàyyi
Barabas. Mu cawlu Yeesu ay
kàcciri, ba noppi teg ko ciy
loxo, ngir ñu daaj ko ci bant.

Ñaawal nañu Yeesu

16 Takk-deri Room ya nag
dugal Yeesu ca ëttu kër bo-
room réew wa, daldi woo
gàngoor ga gépp,
17 ñu solal ko mbubb mu
xonq curr, teg ci boppam
kaala gu ñu ràbbe ay dég.
18 Ña nga koy nuyu, naan:
«Buuru Yawut yée, guddaluw
fan!»
19 di ko dóor aw yet ci bopp,
di ko tifli, di ko sukkal.
20 Ba ñu ko ñaawalee ba
noppi, dañoo summi mbubb
mu xonq ma, solal ko ay
yéreem, door koo yóbbu, ngir
ñu daaj ko ci bant.

Rey nañu Yeesu ca kaw bant ba

21 Ci biir loolu jenn waay
ju ñuy wax Simoŋ, dëkke fu
ñu naan Siren* jóge ca tool
ya, jaare fa. Muy baayu
Alegsàndar ak Rufus. Moom
lañu gàdduloo bant ba.
22 Ñu yóbbu Yeesu ca béreb
ba ñuy wax Golgota, muy firi
bérebu Kaaŋu bopp†.
23 Ñu bëgg koo nàndale biiñ
bu ñu jaxaseek safal bu ñuy
wax miir, mu bañ.
24 Ba mu ko defee ñu daaj
Yeesu ca bant ba, ba noppi
séddoo ay yéreem, tegoo ko
bant, ngir xam lu ca ku nekk
di am.
25 Ca yoor-yoor lañu daaj
Yeesu ci bant, yemook juróom
ñeenti waxtu.
26 Lii lañu bind ne moo di
tuumaam ja ko daanlu: «Kii
mooy Buurub Yawut yi.»

* **15.21** ***Siren,*** ab dëkk la bu nekkoon ci tefesu bëj-gànnaaru Afrig te féete Misra sowu. † **15.22** ***bérebu Kaaŋu bopp*** mooy tund wu nirook kaaŋu bopp.

27-28 Ñaari fippukat lañu
daajaaleek Yeesu ci ay bant,
kenn ki ci ndijooram, ki ci des
ci càmmoñam.
29 Ña fa jaare nag di ko
saaga, aka wëcc bopp, naan:
«Acam, yaw miy toj kër Yàlla
gi, tabaxaat ko ci ñetti fan,
30 wàccal bant bi, musal sa
bopp boog!»
31 Sarxalkat yu mag ya it
naka noonu, ñook firikati
yoonu Musaa ya. Ñu di ko
ñaawal ci seen biir, naan:
«Moom day musle te manul
musal sax boppam.
32 Na Almasi bi, buurub Is-
raayil wàcc bant bi léegi, nu
gis ba gëm.» Ci biir loolu ña ñu
daajaale ak moom itam di ko
tifaare ay saaga.

Yeesu faatu na

33 Ba fukki waxtu ak ñaar ca
bëccëg jotee, ag lëndëm a wàcc
ca réew ma mépp, ba fukki
waxtu ak juróom ca ngoon.
34 Ba fukki waxtu ak juróom
ca ngoon jotee, Yeesu àddu ca
kaw, ne: «Elowi, Elowi, lema
sabaktani?» muy firi: «Sama
Yàlla, sama Yàlla, lu tax nga
wacc ma?»
35 Ñenn ca ña ko teewe, dégg
ca, ne: «Déggal, Yonent Yàlla
Ilyaas lay woo.»
36 Mu am ku daw, jël ab
sagar, xooj ko ci bineegar,
lonk ko ci bant, tàllal ko
ko, ngir mu naan, te ne:
«Bàyyileen, nu seet, ndax
Ilyaas ay ñëw, wàcce ko.»
37 Yeesu nag yuuxu, daldi
dog.
38 Ba mu ko defee ridob biir
néegu Yàlla ba xar ñaar, dale ca
kaw ba ca suuf.
39 Njiitu takk-der ba taxa-
woon ca kanam Yeesu nag
gis, na Yeesu doge. Mu ne:
«Aylayéwén, waa jii mooy
Doomu Yàlla!»
40 Ay jigéen a nga fa woon,
dànd leen lu sore, di seetaan.
Maryaama ma dëkk Magdala
ca la bokk, ak Maryaama
yaayu Yanqóoba mu ndaw ak
Yose, ak ndaw seneen su ñuy
wax Salome.
41 Ba Yeesu nekkee Galile,
jigéen ñooñoo ko toppoon, di
ko toppatoo. Ñeneen jigéen
ñu baree nga ca woon, di
ñu àndoon ak Yeesu, ba dikk
Yerusalem.

Rob nañu Yeesu

42 Loolu lépp bésub Waajal
ba la xewe, ëllëg sa di bésub
Noflaay. Ca ngoon sa,
43 ku ñuy wax Yuusufa te
dëkk Arimate, daldi takk aw
fitam, dem ca Pilaat, sàkku
ci moom, mu jox ko néewub
Yeesu. Yuusufa moomu, ku
ñu nawloo la woon ca kuréelu
àttekati Yawut ya. Bokkoon
na moom itam ca ña doon
séentu nguurug Yàlla.
44 Ba Pilaat déggee ne Yeesu
faatu na xaat, am na mbet-
teel. Mu woolu nag njiitu
takk-der ya, laaj ko, ndax
yàgg naa faatu.
45 Bi ko njiit la waxee, Pilaat
may Yuusufa mu jël néew ba.
46 Fekk na Yuusufa jënd
càngaayal lëe. Mu wàcce néew
ba, sàng ko ca, denc ko ci
bàmmeel bu ñu yatt ciw doj.
Ba mu ko defee Yuusufa
béraŋ aw doj, ube ko buntu
bàmmeel ba.
47 Ci biir loolu Maryaama
ma dëkk Magdala, ak

Maryaama yaayu Yose ña
ngay xool fa ñu denc néew ba.

16

Yeesu Almasi bi dekki na

1 Ba bésub Noflaay ba
wéyee, Maryaamam Mag-
dala ak Maryaama yaayu
Yanqóoba ñoo àndak Salome
jëndi diw gu xeeñ, ngir diwe
ko néewub Yeesu.
2 Ba njël jotee, yemook
bésub dibéer, ba jiitu ca ayu
bésu Yawut ya, ñu xëy ca
bàmmeel ba.
3 Ña nga naa ca seen biir:
«Ku nuy béraŋal doj, wi ub
buntu bàmmeel bi?»
4 Naka lañu ne siggét rekk,
ñu gis ne doj wa béraŋu na
ba lafu. Te doj wu réy lool la
woon.
5 Ñu dugg ca biir bàmmeel
ba, daldi gis xalelu góor
bu tooge wetu ndijoor, sol
mbubb mu weex tàll. Ñu tiit
lool.
6 Mu ne leen: «Buleen tiit.
Yeesum Nasaret, mi ñu daa-
joon ci bant, mi ngeen di seet,
dekki na. Nekku fi. Fii lañu ko
tëraloon.
7 Demleen nag wax ay taal-
ibeem, ñook Piyeer, ne leen
Yeesu jiituji na leen Galile.
Foofa ngeen koy gise, na mu
leen ko waxe woon.»
8 Ba loolu amee jigéen ña
génn bàmmeel ba, daw, di lox
te yéemu. Waxuñu kenn dara
nag ndax tiitaange*.

Yeesu feeñu na ay taal-
ibeem

9 Gannaaw ba Yeesu
dekkee ca subag dibéer
ga, ndoortel ayu bés ba,
Maryaamam Magdala ma
mu dàqaloon juróom ñaari rab,
moom la njëkka feeñu.
10 Maryaama nag àggeji ko
àndandooy Yeesu ya, fekk ñuy
naqarlu, di jooy.
11 Ba leen Maryaama nee
Yeesoo ngi dund, te gis na
Yeesu, gëmuñu ko.
12 Gannaaw loolu ñaar ca
ñoom la Yeesu feeñoo jeneen
jëmm, fekk leen ci yoon wu
jëm àll ba.
13 Ñu waññiku, wax ko ña
ca des, waaye ñoom it gëmuñu
leen.
14 Gannaaw ga, Yeesu feeñu
na fukki taalibe yaak benn,
fekk leen ñuy lekk. Mu yedd
leen ndax seen ngëmadi ak
seenug të, ngir la ñu gëmul ña
ko njëkka gis, gannaaw ba mu
dekkee.
15 Mu ne leen: «Demleen ci
àddina sépp, ngeen àgge nit
ñépp xibaaru jàmm bii.
16 Ku gëm, te ñu sóob ko ci
ndox, dina mucc; ku gëmul,
dees na ko teg daan.
17 Ñi gëm nag yii firnde
lañuy àndal: dinañu dàq ay
rab ci sama tur, dinañu làkk
làkk yu bees;
18 dinañu jàppe seeni loxo
ay jaan; bu ñu naanee tooke
buy rey bu mu mana doon,
du leen wàññi dara; te di-
nañu teg jarag ji loxo, ñu wér.»
19 Gannaaw ba Sang bi
Yeesu waxee ak ñoom, ñu
yéege ko asamaan, mu toog
ci ndijooru Yàlla.
20 Taalibe ya nag di waareji
fépp, Sang bi àndak ñoom di

* **16.8** Màrk moom fii la yem; li ci des, keneen moo ko nettali.

liggéey, tey dëggale kàddu ga,
firnde ya kàddu ga àndal.

Xibaaru jàmm bu Almasi Yeesu, ci jottalib Luug

Luug ak *Jëf ya* daan nañu bokk ci benn téere bi Luug bind. Ñaar yépp a indi ni Yàlla njëkka woowe bànni Israayil ba noppi, doora woo mboolem xeet yi, ngir ñu barkeele ci Ibraayma.

Ci *Luug*, nettali bi, Yerusalem la jublu, ci péncum cosaanu Yawut yi. Ci *Jëf ya*, Yerusalem la nettali bi bawoo, jëm ci xeeti àddina yi ci des.

Ci tënk:

1.1—9.50 Liggéeyu Yeesu ca diiwaanu Galile la doore.
9.51—19.27 Tukkib Yeesu ci Yerusalem.
19.28—24.53 Almasi Yeesu sarxe na bakkanam ca Yerusalem, te gannaaw gi, mu dekki.

Ubbite gi

1 Bare na ñu fexee bind ab nettalib mbir yi sotti woon ci sunu biir,
2 noonee nu ko jote ca ña ko fekke woon ca ndoorte la, te seede yooyu mujj doon jawriñi kàddug Yàlla.
3 Moo tax man it, ma fas laa yéenee bindal lépp ba mu jekk, yaw Tewofil mu tedd mi, gannaaw ba ma gëstoo mbir mépp, dale ko ca ndoorte la, ba mu leer nàññ.
4 Su ko defee nga xam xéll ne li ñu la jàngal, lu wér péŋŋ la.

Malaaka yégle na juddub Yaxya

5 Jant ya Erodd nekkee buuru réewum Yawut yi, ab sarxalkat la woon bu ñuy wax Sàkkaryaa, bokk ci làngu sarxalkat yi askanoo ci Abya, te soxnaam Elisabet askanoo ci Aaróona.
6 Ñoom ñaar ñépp a juboon, Yàlla seede, te mucc ayib ci ni ñuy jëfe santaane yeek ndigali yooni Boroom bi.
7 Amuñu woon doom nag, ndax Elisabet manul woona am doom, te it booba ñoom ñaar ñépp a dem ba màggat.
8 Sàkkaryaa la làngam aye woon, muy def liggéeyu carxalam fa kanam Yàlla.
9 Ba ñu tegoo bant, na ko sarxalkat yi baaxoo woon, moom la bant ba dal, mu wara dugg ci biir néegu Boroom bi, ngir taal fa saraxu cuuraay.
10 Mbooloo mépp nag a nga woon ca biti di ñaan, ca waxtuw saraxu cuuraay boobu.
11 Ci biir loolu menn malaakam Boroom bi jekki feeñu Sàkkaryaa, ca wetu ndijooru sarxalukaayu cuuraay ba.
12 Ba ko Sàkkaryaa gisee daa jaaxle, tiitaange jàpp ko.
13 Malaaka ma ne ko: «Sàkkaryaa, bul tiit, ndax sa ñaan nangu na. Elisabet sa soxna dina am doom ju góor, nanga ko tudde Yaxya.
14 Dinga am mbégte ak bànneex, te ñu bareey bég ci juddoom,
15 ndax ku màgg lay doon, Boroom bi seede. Biiñ ak lenn luy màndil nag, du ko

naan, Noo gu Sell gi mooy dale ca biiru ndeyam, solu ko ba fees.

16 Ñu bare ci bànni Israayil, moo leen di waññi ci Boroom bi seen Yàlla.

17 Mooy ndaw li koy jaxtu, àndak leer ga ak xam-xam ba woon ca Yonent Yàlla Ilyaas, ba waññi xolu baay ci doomam, waññi ku déggadi ci xelum aji jub, loolu yépp ngir waajal aw xeet, ba ñu jekk ngir Boroom bi.»

18 Sàkkaryaa nag ne malaaka mi: «Lu may def ab takk ci loolu ba mu bir ma? Ndax man màggat naa, te sama soxna it làq na ay fan.»

19 Malaaka ma ne ko: «Man maay Jibril miy taxaw fi kanam Yàlla. Dañu maa yónni ngir ma wax ak yaw, yégal la bii xibaaru jàmm.

20 Léegi nag, dama ne, gannaaw gëmuloo sama kàddu, giy jot, sotti, dinga luu te dootuloo mana wax, ba kera loolu di am.»

21 Ci biir loolu mbooloo maa ngay xaar Sàkkaryaa, jaaxle lool ndax yàggaayam ca biir néegu Yàlla ba.

22 Ba mu génnee nag, manula wax ak ñoom. Ñu daldi xam ne am na lu ko feeñu ca néegu Yàlla ba. Ma nga leen di liyaar, manatula wax.

23 Naka la Sàkkaryaa fégal ayu carxalam, daldi ñibbi.

24 Gannaaw gi, soxnaam Elisabet ëmb. Lëlu na juróomi weer. Ma nga naan:

25 «Lii Boroom bee ma ko defal ci jant yi mu ma geesoo, ba teggil ma sama gàcce gi ci biir nit ñi!»

Jibril yégle na juddub Yeesu

26 Ba Elisabet tolloo ci juróom benni weeram, ca la Yàlla yebal Jibril malaaka mi, dëkk bi ñuy wax Nasaret ca diiwaanu Galile,

27 ci janq bu digoo séy ak waa ju ñuy wax Yuusufa te bokk ci waa kër Daawuda. Janq ba Maryaama lañu koy wax.

28 Malaaka ma agsi ba ca moom, ne ko: «Jàmm nga am, yaw mi ñu baaxe, Boroom bi yaw la àndal.»

29 Waxi malaaka ma nag jaaxal Maryaama, muy xalaat lu nuyoo boobu mana tekki.

30 Malaaka ma ne ko: «Maryaama, bul tiit, ndax daje nga ak yiwu Yàlla.

31 Dinga ëmb, ba jur doom ju góor, nga tudde ko Yeesu*.

32 Ku màgg lay doon, te dees na ko woowe Doomu Aji Kawe ji. Boroom bi Yàlla moo koy jagleel nguurug Daawuda maamam.

33 Mooy nguuru fi kaw waa kër Yanqóoba ba fàww, te nguuram du foq mukk.»

34 Ci kaw loolu Maryaama laaj malaaka mi ne ko: «Nu loolu di ame, te man ab janq laa?»

35 Malaaka mi ne ko: «Noo gu Sell gi mooy wàccsi ci yaw, dooley Aji Kawe ji yiir la. Moo tax itam kiy juddoo ci yaw, dees na ko woowe Ku sell, ak Doomu Yàlla.

* **1.31** ***Yeesu*** ci làkku ebrë mooy Yosuwe, muy firi Aji Sax jeey musle. Aji Sax ji mooy tur wi Yàlla firil Musaa ci *Mucc ga* 3.13-15.

36 Te kat Elisabet sa mbokk
mi itam ëmb na doom ju góor
te fekk ko màggat. Ki ñu
doon woowe jigéen ju jaasir,
mu ngi nii ci juróom benni
weeram,
37 ndax Yàlla, dara tëwu ko.»
38 Maryaama daldi ne:
«Maa ngi, di jaamub Boroom
bi. Nii nga waxe, na ame
noonu ci man.»
Ba loolu amee malaaka ma
bàyyikoo ca moom, dem.

Maryaama seeti na Elisabet

39 Ci fan yooyu la
Maryaama fabu gaaw, jëm
diiwaanu tund ya, ca dëkkub
Yude,
40 ba Sàkkaryaa dëkke. Mu
agsi ca kër ga, nuyu Elisabet.
41 Naka la Elisabet dégg
nuyoob Maryaama, doom ja
mu ëmb yëngu ca biiram. Elis-
abet daldi fees ak Noo gu Sell
gi.
42 Mu àddu ca kaw ne: «Yaa
gëna barkeel ci jigéen ñi, sa
doom ji nga ëmb it barkeel na!
43 Ana ku ma doon ba sama
ndeyu Sang di ma seetsi?
44 Naka la sa kàddug nuyoo
tàbbi ci sama nopp rekk,
sama doom ji yëngu ci sama
biir bi ndax mbégte.
45 Ndokkalee yaw mi gëm
ne mbir mi ñu la yégal, te
mu tukkee ci Boroom bi dina
sotti!»

Maryaama woy na mbaaxu Yàlla

46 Maryaama nag ne:
«Sama xol laay màggale Bo-
room bi,
47 samag noo laay bége Yàlla
mi may musal,
48 moo geesu bii jaamam bu
tekkeedi,
ba maasoo maas doxe fi
woowe ma boroom
mbég mi,
49 nde Kiy Boroom doole moo
ma defal jaloore,
cellte ñeel naw turam.

50 «Yërmandeem a ñeel ay ra-
galkatam,
maas ci kaw maas.
51 Dooley loxoom la defe ay
jaloore,
tasaare ñi jikkowoo rév-réylu,
52 wàcce buur yi ci seeni
gàngune,
yékkati baadoolo yi.
53 Ñi xiif, mu reggale leen lu
neex,
ñi duunle, mu dàqe loxoy
neen.
54 Moo wallu bànni Israayil,
jaamam,
bàyyee ko xel yërmandeem,
55 noonee mu ko dige woon
sunuy maam,
ñeel Ibraayma ak askanam
ba fàww.»
56 Maryaama toog na fa
Elisabet lu wara tollook ñetti
weer, sooga ñibbi.

Lu jëm ci juddub Yaxya

57 Gannaaw gi, Elisabet
dem ba àppam mat, mu mucc,
am doom ju góor.
58 Dëkkandoom yaak ay
bokkam yég noonu ko Bo-
room bi xéewalee yërmandeem,
ñu bokk ak moom mbégte ma.
59 Ba bés ba délsee, ñu dikk
xarafalsi xale ba, bëgg koo
tudde Sàkkaryaa, dippee ko
baayam.
60 Yaayam nag ne leen:
«Déet, Yaxya lay tudd.»

61 Ñu ne ko: «Waaye kenn ci
say bokk tuddul noonu!»
62 Ci kaw loolu ñu liyaar
baayam, ngir xam nu mu
bëgg ñu tudde xale bi.
63 Sàkkaryaa laaj àlluwa, ñu
jox ko, mu bind ci: «Yaxya
mooy turam.» Ñépp waaru.
64 Ca saa sa gémmiñ ga ub-
biku, làmmiñ wa nangu, muy
wax, daldi sant Yàlla.
65 Ba loolu amee tiitaange
dikkal mboolem ña leen séq,
te mbir moomu mépp nag
doon waxtaan ca diiwaanu
tundi Yude gépp.
66 Ña ca dégg ñépp daldi
bàyyi xel ca mbir ma, te naan:
«Lu xale bii nara doon ëllëg?»
ndax manoorey Boroom bee
àndoon ak moom.

Sàkkaryaa sant na Yàlla

67 Ci kaw loolu Sàkkaryaa
baayu Yaxya fees ak Noo gu
Sell gi, daldi tàmbalee jottali
kàdduy waxyu, ne:
68 «Cant ñeel na Boroom bi
Yàllay Israayil,
moo seetsi ñoñam, ba jot leen!
69 Moo nu feeñalal Musalkat
bu manoorewu,
fi biir kër Daawuda jaamam
ba,
70 noonee mu ko waxe woon
ca jant yu njëkk ya,
yonentam yu sell ya woon
jottali.
71 Moo nu musal ci sunuy
noon,
jële nu ci sunu loxoy
mboolem bañaale.
72 Moo jëfe yërmande ñeel
sunuy maam,
tey bàyyi xel kóllëreem gu sell,
73 ak ngiñ la mu giñaloon sunu
maam Ibraayma,
74 ne moo nuy may nu mucce
ci loxoy noon,
ba man koo jaamoo xel mu
dal
75 ci biir sellaay ak njub ci
kanamam, sunu giiru
dund.

76 «Ngóor si nag yaw, yonentu
Aji Kawe ji lees lay
woowe,
nde yaay dox, jiitu Sang bi,
xàllal kow yoonam,
77 ngir yégal ñoñam mucc
guy topp seen njéggalug
bàkkaar.
78 Sunu Yàllaa yaatu yërmande,
moo nu fenkal ab jant,
79 di niital ñi tooge biir lëndëm
ak takkndeeru dee,
di nu gindi, teg nu ci yoonu
jàmm.»
80 Xale bi nag di màgg, xel
ma di yokku. Mu dëkk ca
màndiŋ ma, ba bés ba mu
feeñoo bànni Israayil.

2

Yeesu juddu na ca Betleyem

1 Jamono yooyu ndigal moo
tukkee woon ci buur bu mag
bu ñuy wax Sesaar Ogust. Mu
ne na ñépp binduji ca limeef
ya.
2 Mbindu mooma mooy mu
njëkk ma, yemook ba Kiriñus
dee boroom réewum Siri.
3 Ci kaw loolu ñépp binduji,
ku nekk ca sa dëkku cosaan.
4 Ku ñuy wax Yuusufa itam
jóge Nasaret ca diiwaanu
Galile, jëm ca diiwaanu
Yude ca Betleyem, dëkk ba
Daawuda cosaanoo, ndax
ci waa kër Daawuda la
askanam bokk.

5 Maryaama mi digook
moom séy la àndal binduji, te
fekk ko mu ëmb.
6 Naka lañu dal Betleyem,
waxtuw muccam agsi.
7 Mu am doom ju góor, mu
dib taawam. Mu laxas ko,
tëral ko ca gàmbug jur ga*,
ndax ñàkk fu ñu xaj ca néegu
gan ba.

Malaaka feeñu na ay sàmm

8 Booba ay sàmm a nga
ca gox boobee, di fanaanee
wattu seenug jur.
9 Am malaakam Boroom bi
jekki feeñu leen, leeru Bo-
room bi melax, wër leen, ñu
tiit tiitaange ju réy.
10 Malaaka mi ne leen:
«Buleen tiit, ndax kat maa
leen indil xibaaru jàmm bu
doon mbég mu réy, ñeel askan
wépp.
11 Bésub tey jii ca dëkku
Daawuda, juddule ngeen ab
Musalkat, te mooy Almasi bi,
di Sang bi.
12 Li ngeen ciy def ab takk
moo di: dingeen gis liir bu ñu
laxas, tëral ko ci gàmbug jur.»
13 Ca saa sa gàngooru
asamaan gu mag ànd ak
malaaka mi, di sàbbaal Yàlla,
ne:
14 «Daraja ñeel na Yàlla fa
asamaan sa gëna kawe,
jàmm ci kaw suuf ñeel ñi Yàlla
baaxe.»
15 Ba malaaka ya bàyyikoo
ca sàmm sa, dellu asamaan,
sàmm say wax ca seen biir,
naan: «Nanu dem boog
Betleyem, seeti la fa xew, te
Boroom bi xamal nu ko.»
16 Ñu gaaw dem ba foofa,
daldi gis Maryaama ak Yuus-
ufa, ak liir ba tëdd ca gàmbug
jur ga.
17 Naka lañu leen gis, daldi
leen xamal la ñu leen wax ca
mbirum xale ba.
18 Mboolem ña dégg la leen
sàmm sa wax nag waaru lool.
19 Teewul Maryaama
moom, bàyyi woon na xel
ci mbir moomu mépp, di ko
xalaat ci xolam.
20 Ba loolu amee sàmm sa
dellu, di sàbbaal aka sant Yàlla
ci mboolem la ñu dégg, gis ko,
te lépp ame noonee ñu leen ko
waxe woon.

Yóbbu nañu Yeesu ca kër Yàlla ga ca Yerusalem

21 Ba juróom ñetti fani xale
bi matee, ñu xarafal ko, tudde
ko Yeesu, na ko malaaka ma
tudde woon, bala moo sosu.
22 Gannaaw ba seen fani
setlu† matee, ni ko yoonu
Musaa laaje, ñu yóbbu xale bi
Yerusalem, ngir teewal ko fi
kanam Boroom bi,
23 noonee ñu ko binde ci
yoonu Boroom bi ne: «Bépp
taaw bu góor, dees koy tudde
séddoo bu sell, ñeel Boroom
bi.»
24 Ñu yóbbaale sarax bi ci
war, ni ko yoonu Boroom bi
santaanee: «ñaari pitax mbaa
ñaari xati yu ndaw.»

Simeyon sàbbaal na Yàlla

* **2.7** ***gàmbug jur ga:*** nit ñi ak jur gi ñoo daan bokk fu ñuy fanaan, doonte dañoo sàkkaloon jur gi béreb bu gëna suufe, gàmbug jur gi dox seen diggante ak nit, ñay féete fu gëna kawe. † **2.22** ***setlu:*** ab diir lañu àppaloon wasin-bees gannaaw bu taawloo góor, bala moo yóbbu xale bi kër Yàlla ga, ngir def sarax yi setluy wasin-bees laaj. Seetal ci *Sarxalkat yi* 12.6-8.

25 Amoon na nag ca
Yerusalem ku ñuy wax
Simeyon; ku juboon, ragal
Yàlla, di séentu jamono ji
nekkinu bànni Israayil di
ame ag tan, te Noo gu Sell gi
àndoon ak moom.
26 Ndéey nag tukkee ci Noo
gu Sell gi, xamal ko ne ko du
dee mukk te gisul Almasi bu
Boroom bi.
27 Ci kaw loolu mu dem ba
ca biir kër Yàlla ga ci dooley
Noo gu Sell gi. Gannaaw
loolu waajuri Yeesu indi
Yeesu ngir defal ko li aaday
yoon wi laaj.
28 Simeyon itam jël xale bi,
leewu ko, daldi sàbbaal Yàlla,
ne:
29 «Léegi nag Buur Yàlla, yiwil
sab jaam,
mu dem ak jàmm, noonee nga
ko waxe woon.
30 Nde saay gët tegu na ci
mucc gi nga dogal,
31 waajal ko fi kanam askan
yépp,
32 mu dig leer, ñeel jàmbur ñi,
sagal Israayil sa ñoñ.»
33 Baay bi ak ndey ji nag
yéemu ci kàddu yooyu ñu wax
ci xale bi.
34 Ba loolu amee Simeyon
ñaanal leen, ba noppi ne
ndeyam Maryaama: «Dama
ne, kii lañu yebal ngir
sànkutey ñu bare mbaa
seenug leqaliku ci digg
Israayil, ngir itam mu doon
firnde ju ñuy gàntal.
35 Yaw nag, sab xol la aw
naqar wu mel ni saamar di
xar, ba ñu bare la seen xalaati
biir xol di feeñ.»

Aana sant na Yàlla

36 Jigéen ju ñuy wax
Aana, ab yonent la woon
ca Yerusalem, di doomu
Fanuwel mi askanoo ci giirug
Aser. Mag la woon lool. Ba
muy janq la séy, nekk ak
jëkkëram juróom ñaari at.
37 Jëkkër ja faatu, mu toog,
séyaatul, ba booba mu amee
juróom ñett fukki at ak ñeent
(84). Daawul jóge ca kër
Yàlla ga, koor ak ñaan la daan
jaamoo guddi ak bëccëg.
38 Aana nag dikk moom
it ca waxtu woowa, daldi
delloo Yàlla njukkal. Ci
kaw loolu muy waxtaane
mbirum xale bi ak mboolem
ña doon séentu bésu goreelug
Yerusalem.
39 Ci kaw loolu ñu matal
mboolem lu yoonu Boroom
bi laaj, doora dellu Nasaret,
seen dëkk ba ca diiwaanu
Galile.
40 Xale bi nag di màgg, di
dëgër, xel mu rafet wër ko, te
yiwu Yàllaànd ak moom.

Yeesu feeñ na ca kër Yàlla ga

41 At mu jotaan nag waajuri
Yeesu daan dem Yerusalem,
ngir màggali bésub Mucc ba.
42 Ba Yeesu amee fukki at
ak ñaar, ñu dem màggali na ñu
ko baaxoo woon.
43 Ba màggal ga tasee, ñu
ñibbi, ngóor sa Yeesu moom
des Yerusalem, te ay waaju-
ram yéguñu ko.
44 Ñu xalaat ne, Yeesu daa
ànd ak ñu ñu bokkaloon yoon.
Dox nañu bésub lëmm, door
koo wëri ci seeni bokk ak
seeni xame,
45 te taxul ñu gis ko. Ñu
daldi dellu Yerusalem, seeti
ko.

46 Ca gannaaw ëllëg sa lañu
ko fekk ca kër Yàlla ga, mu
toog ca digg jàngalekat ya, di
leen déglooka laaj.
47 Mboolem ña ko dégg
yéemu ci dégginam aki tontam.
48 Ay waajuram gis ko,
waaru. Yaayam ne ko: «Doom,
li nga nu def nag? Maak sa
baay a ngi jaaxle, di la seet!»
49 Mu ne leen: «Lu ngeen
may seete? Xamuleen ne
sama kër Baay laa wara
nekk?»
50 Ay waajuram ñoom
dégguñu kàddu googu mu leen
wax.
51 Gannaaw loolu Yeesu
ànd ak ñoom, dellu Nasaret,
tey saxoo déggal ay waaju-
ram. Yaayam nag takk mbir
yooyu yépp ci xolam.
52 Yeesu moom, ma ngay
màgg ci dayo ak xel mu rafet,
ak cérub yiw fi Yàlla ak nit ñi.

3

Yaxya waare na

1 Ca fukkeelu at ak juróom
ci nguurug buur bu mag ba
Tibeer Sesaar, ba Poñsë Pi-
laat yilifee diiwaanu Yude,
Erodd yilif diiwaanu Galile,
Filib magam yilif diiwaanu
Iture ak bu Tarakonit, Lisañas
yilif Abilen,
2 jamono yooyu Anas
ak Kayif doone sarxalkat
yu mag ya, ca la kàddug
Yàlla dikkal Yaxya doomu
Sàkkaryaa, ca màndiŋ ma.
3 Yaxya dugg ci mboolem
àll bi wër dexu Yurdan, di
waare lu jëm ci tuubeel gu nit
ñi wara fésale ag sóobu cim
ndox, ngir Yàlla jéggal leen
seeni bàkkaar.
4 Loolu lañu bind ci téereb
waxi Yonent Yàlla Esayi ne:
«Baatu nit a ngi xaacoo ca
màndiŋ ma, naan:
"Nangeen xàll yoonu Boroom
bi,
juballeen ay xàllam.
5 Xur yépp ay sëkke,
tund wu mag ak wu ndaw
maasaloo,
yoon ya lunkoon, jubbantiku,
ya ñagasoon, nooy,
6 ba ñépp gis mucc gi Yàlla
dogal."»
7 Yaxya nag di wax
mbooloo may ñëw ngir mu
sóob leen ci ndox, naan leen:
«Yeen njurum jaan mee, ku
leen artu, ba ngeen di daw
sànj miy dikk?
8 Kon nag jëfeleen jëf
ju yelloo ag tuubeel, te
bañ a nax seen bopp naan:
"Nun, Ibraayma mooy sunu
maam," ndax maa leen ko
wax, doj yii, Yàlla man na cee
sàkkal Ibraayma aw askan.
9 Te itam xàcc nañu sémmiñ
ngir gor reenu garab yi ba
noppi. Kon nag gépp garab
gu ci meññul doom yu baax,
dees koy gor, sànni ca sawara
sa.»
10 Mbooloo ma itam laaj ko
ne ko: «Ana lu nu war nag?»
11 Mu ne leen: «Ku am ñaari
turki, na sédd ki amul. Ku am
aw ñam itam, na defe noonu.»
12 Ay juutikat itam dikk,
ngir sóobusi; ñu ne Yaxya:
«Kilifa gi, ana lu nu war?»
13 Mu ne leen: «Xanaa bañ a
sàkku lenn lu moy li jaadu.»
14 Ay takk-der itam ne ko:
«Nun nag, nu nuy def?» Mu

ne leen: «Buleen néewal kenn doole, mbaa di duural kenn ngir jëlal ko dara; doyloo leen seen peyoor.»

15 Ci kaw loolu askan wa di séentu, ñépp di seetaat ci seen xel, ndax Yaxya mooy Almasi bi.

16 Yaxya wax leen ñoom ñépp ne leen: «Man de ci ndox laa leen di sóob. Waaye ku ma sut a ngi ñëw, kooku, buumi caraxam sax, yeyoowuma ko koo feccil. Moom, ci Noo gu Sell gi ak sawara la leen di sóob*.

17 Ab layoom a ngi ci loxoom, mooy jéri dàggaam, ba mu set wecc; pepp mi lay fat cim sàqam, waaye xatax bi, da koy lakk ci sawara su dul fey mukk.»

18 Bare na yeneen dénkaane yu Yaxya doon xamal nit ñi, di yégle xibaaru jàmm bi.

19 Erodd boroom réew ma nag, Yaxya sikkoon na ko ndax Erojàdd jabaru magam ja mu nekkaloon, ak mboolem yeneen ñaawtéef yu Erodd def.

20 Mu tegati leneen ca loolu lépp: jàpp Yaxya, tëj ca kaso ba.

Yaxya sóob na Yeesu ci ndox

21 Noonu Yaxya doon sóobe ñépp cim ndox, ni la deme ba Yeesu dikk, mu sóob ko ci ndox. Ci biir loolu Yeesu yékkati kàddug ñaan, asamaan ubbiku.

22 Ba loolu amee Noo gu Sell gi moo bindoo ni pitax, wàcc ci kawam, baat jibe asamaan, ne: «Yaa di sama Doom, sama soppe; yaw laay bànneexoo.»

Lu jëm ci cosaanu Yeesu Almasi bi

23 Yeesu ci boppam ba muy door, amoon na lu tollu ci fanweeri at, di doomu Yuusufa, ni ko xel mana jàppe.

Yuusufa, Eli mooy baayam,

24 Eli, Matat. Matat, Lewi; Lewi, Melki; Melki, Yanayi; Yanayi, Yuusufa;

25 Yuusufa, Matacas; Matacas, Amos; Amos, Nawum; Nawum, Esli; Esli, Nagayi.

26 Nagayi, Maat; Maat, Matacas; Matacas, Semeyin; Semeyin, Yosex; Yosex, Yoda.

27 Yoda, Yoxanan; Yoxanan, Resa; Resa, Sorobabel; Sorobabel, Selcel; Selcel, Neri;

28 Neri, Melki; Melki, Adi; Adi, Kosam; Kosam, Elmadam; Elmadam, Er.

29 Er, Yosuwe; Yosuwe, Elyeser; Elyeser, Yorim; Yorim, Matat; Matat, Lewi;

30 Lewi, Simeyon; Simeyon, Yuda; Yuda, Yuusufa; Yuusufa, Yonam; Yonam, Elyakim.

31 Elyakim, Meleya; Meleya, Mena; Mena, Matata; Matata, Natan; Natan, Daawuda.

32 Daawuda mooy doomu Yese; Yese, Obedd;

* **3.16** ***Sóobu gi ci Noo gu Sell gi ak ci sawara:*** Almasi bi moo leen di sol doole ju bawoo ci Noo gu Sell gi, ak itam setal leen ni sawara di setale weñ gu am lu ko rax. Sawara dina taxawe itam céru mbugal mu ñeel ñi déggalul Yàlla. Seetal ci 12.49; *Jëf ya* 2.3.

Obedd, Bowas; Bowas,
Sala; Sala, Naason.
33 Naason, Aminadab; Aminadab, Admin; Admin,
Arni; Arni, Esron;
Esron, Peres; Peres,
Yuda;
34 Yuda, Yanqóoba; Yanqóoba,
Isaaxa; Isaaxa,
Ibraayma; Ibraayma,
Teraa; Teraa, Naxor;
35 Naxor, Serug; Serug, Rew;
Rew, Peleg; Peleg,
Eber; Eber, Sela;
36 Sela, Kenan; Kenan,
Arpagsàdd; Arpagsàdd,
Sem; Sem, Nóoyin;
Nóoyin, Lemeg;
37 Lemeg, Matusalem;
Matusalem, Enog;
Enog, Yeredd; Yeredd,
Maalaleel; Maalaleel,
Kenan;
38 Kenan, Enos; Enos, Set;
Set, Aadama; Aadama,
Yàlla.

4

Yeesu dékku na pexey Seytaane

1 Yeesu moo feesoon ak
Noo gu Sell gi, bàyyikoo ci
dexu Yurdan, ci njiital Noo gi,
ba ca biir màndiŋ ma.
2 Ñeent fukki fan la ko fa
Seytaane fiire.
Yeesu lekkul dara diir
boobu bépp. Gannaaw ba fan
yooyu wéyee, mu xiif.
3 Seytaane nag ne ko:
«Ndegam yaa di Doomu Yàlla,
neel doj wii mu soppaliku
mburu.»
4 Yeesu ne ko: «Bindees na
ne: "Du aw ñam doŋŋ la nit di
dunde*."»
5 Seytaane yéege na ko fu
kawe itam, won ko mboolem
nguuri àddina, ci xef ak xippi.
6 Seytaane ne Yeesu: «Yaw
laay may mboolem kilifteef
gii ak daraja ji mu àndal, ndax
man lees ko jox, te ku ma
soob laa koy may.
7 Kon nag soo ma su-
jjóotalee, yaa moom lépp.»
8 Yeesu ne ko: «Bindees na
ne:
"Boroom bi sa Yàlla ngay su-
jjóotal, te moom doŋŋ
ngay jaamu†."»
9 Seytaane yóbbu na ko
Yerusalem, aj ko ca njob-
baxtalu kër Yàlla ga, ne ko:
«Ndegam yaa di Doomu Yàlla,
tëbeel fii, wàcc,
10 ndax bindees na ne:
"Ay malaakaam lay jox ndi-
gal ci sa mbir,
ñu sàmm la,
11 te seeni loxo lañu lay lee-
woo,
ba doo fakkastalu ciw doj‡."»
12 Yeesu ne ko: «Bindees na
ne: "Bul seetlu Boroom bi sa
Yàlla§."»
13 Seytaane lalal na Yeesu
gépp fiir ba sottal, doora dem,
bàyyi ko ab diir.

Mbind mi mat na tey

14 Ba loolu amee Yeesu
dellu Galile ci manoorey Noo
gu Sell gi, ab jëwam nag law ca
diiwaan ba bépp ba mu daj.
15 Muy jàngale ca seeni
jàngu, ñépp di ko kañ.

* **4.4** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 8.3.
† **4.8** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.13.
‡ **4.11** Seetal ci *Taalifi cant* 91.11-12.
§ **4.12** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.16.

16 Yeesu moo dikkoon
Nasaret ga mu yaroo, daldi
dugg ca jàngub Yawut ba, na
mu ko baaxoo woon ci bésub
Noflaay. Mu taxaw ngir biral
ab dog.
17 Ñu jox ko téereb Yonent
Yàlla Esayi. Mu ubbi téere bi,
gis dog bi ñu bind ne:
18 «Noowug Boroom baa ngi fi
sama kaw,
ndax moo ma diw, fal ma
ngir ma yégal néew-doole yi
xibaaru jàmm bi.
Moo ma yebal ngir ma yégal
jaam yi, ne dees na
leen jot,
yégal gumba yi, ne dinañu gis,
yégal ñi ñu noot, ne dees na
leen goreel,
19 tey yéene atum yiw wu Bo-
room bi.»
20 Ci kaw loolu mu ub téere
bi, delloo ko jawriñ ja, daldi
toog. Ña ca jàngu ba ñépp nag
ne ko jàkk.
21 Mu àddu, ne leen: «Tey
jii la Mbind mii mat, ngeen
dégg.»
22 Ñépp a doon seedeel
Yeesu lu rafet, tey yéemu
ci kàdduy yiw yi tukkee ci
gémmiñam. Ñu naan: «Xanaa
kii du doomu Yuusufa ji?»
23 Mu ne leen: «Xam naa ne
dingeen ma waxal waxin wi
ñu naan: "Fajkat bi, fajal sa
bopp." Mboolem li nu dégg
ne moo xew Kapernawum,
def ko fii ci sa réewum bopp
itam.»
24 Mu neeti: «Maa leen ko
wax dëy, amul benn yonent
bu ñu teral ci réewu boppam.
25 Maa leen wax ne liy dëgg
moo di, ca jamonoy Ilyaas, ba
asamaan tëjoo diiru ñetti at
ak juróom benni weer, ba xiif
bu metti am ca réew mépp, ay
jëtun ñu baree nga woon ca
Israayil.
26 Moona du kenn ci
ñoom ku ñu yebal Ilyaas ca
moom ku moy jëtun ba dëkke
Sarebta, ca Sidon.
27 Jamonoy Yonent Yàlla
Alyaasa itam, ay gaana yu
baree nga woon ca Israayil.
Waaye fajeesu ci kenn ku
moy Naaman, waa Siri ba.»
28 Ba mboolem waa jàngu
ba déggee loolu dañoo mer ba
fees.
29 Ñu jóg, bëmëx ko ba
génne ko dëkk ba, yóbbu ko ca
kéméju tund wa seen dëkk ba
sance, ngir xalab ko ci suuf.
30 Teewul moom mu jaare
ci seen biir, dem yoonam.

Yeesu faj na ku rab jàpp

31 Ba mu ko defee Yeesu
dem Kapernawum, ab dëkk
ca diiwaanu Galile, di leen
jàngal ca bési Noflaay ya.
32 Nit ña nag yéemu ca
njàngaleem, ndax sañ-sañ ba
muy waxe.
33 Ndeke foofa ca jàngu ba,
jenn waay ju rab jàpp a nga fa
woon. Waa ji jekki xaacu, ne:
34 «Moo yaw Yeesum
Nasaret, ana lu nu joteek
yaw? Alagsi nu mooy say
tànk? Xam naa yaa di kan,
yaa di Aji Sell ju Yàlla ji!»
35 Yeesu nag gëdd ko, ne
ko: «Noppil te génn nit ki!»
Rab wa daaneel nit ki ca digg
mbooloo ma, doora génn te
gaañu ko fenn.

36 Ba loolu amee ñépp a yéemu, di wax ci seen biir, naan: «Gii kàddu lu mu doon? Moom de sañ-sañ ak xam-xam lay joxe rab yi ndigal, ñu génn.»

37 Coowal Yeesu nag law ba fépp fu bokk ca diiwaan ba.

Yeesu faj na jarag yu bare

38 Yeesu jóge ca jàngu ba, dem kër Simoŋ, daldi fekk yaayu jabaru Simoŋ àndak tàngooru yaram wu réy. Ñu ñaan ndimbal Yeesu.

39 Mu dikk, tiim soxna sa, daldi gëdd tàngooru yaram wa, tàngoor wa teqalikook moom. Soxna sa jóg ca saa sa, di leen toppatoo.

40 Ba jant sowee, mboolem ña amoon ay jarag yu ame ay jàngoroy jàngoro, daldi leen indil Yeesu. Moom it, mu teg kenn ku ci nekk ay loxoom, wéral la.

41 Ay rab itam di génne ci ñu bare, di yuuxu, te naan: «Yaay Doomu Yàlla!» Teewul mu gëdd leen, aaye leen ñu wax, ndax xamoon nañu ne mooy Almasi bi.

42 Njël gu njëkk ca ëllëg sa la Yeesu génn dëkk ba, dem ba béreb bu wéet. Mbooloo ma nag di ko seet, ba dikk, di ko téye, bañ mu dem, ba leen.

43 Mu ne leen: «Yeneen dëkk yi it, war na ma faa yégleji xibaaru jàmm bu nguurug Yàlla, ndax looloo tax ñu yebal ma.»

44 Ci kaw loolu muy waare ca jànguy Yawut ya ca réew mi.

5

Yeesu woo na ay taalibe

1 Yeesoo nga taxawoon ca tàkkal dexu Senesaret*, mbooloo ma tancaloo ci kawam, di déglu kàddug Yàlla.

2 Ci biir loolu mu gis ñaari gaal yu taxaw ci tàkk gi, napp-kat ya ca wàcce, di fóot seeni mbaal.

3 Mu dugg ci genn gaal gi, muy gu Simoŋ. Mu ñaan ko mu bëmëx ba dànd tefes gi as lëf. Mu defal ko noonu, Yeesu toog, tàmbalee jàngal mbooloo ma fa mu tollu ca biir gaal ga.

4 Naka la jàngale ba noppi, ne Simoŋ: «Bëmëxal ba ca xóote ba, te ngeen sànni seeni mbaal ba jàpp.»

5 Simoŋ ne ko: «Njaatige, coono lanu fanaane biig te jàppunu dara. Xanaa ma sànni ko rekk ci sa ndigal.»

6 Naka lañu sànni mbaal yi, daldi jàpp jën yu baree bare, ba mbaal ya di xëtt.

7 Ba loolu amee ñu liyaar seen moroom ya ca geneen gaal ga, ngir ñu dimbalisi leen. Ñu dikk, yebandook ñoom, feesal ñaari gaal yépp, ba ñuy bëgga suux.

8 Simoŋ Piyeer nag gis loolu, daldi sukk fa kanam Yeesu, ne ko: «Sang bi, ngalla sore ma, ngir man nitu bàkkaarkat laa!»,

9 ndax tiitaange ju ko jàpp, mook mboolem ña mu àndal, ca jën yu bare ya ñu jàpp.

10 Yanqóoba ak Yowaan doomi Sebede ya mu bokkaloon liggéey ba itam

* **5.1** ***dexu Senesaret*** mooy dexu Galile ba tey.

noonu lañu tiite. Yeesu ne Simoŋ: «Bul ragal dara; gannaaw-si-tey, ay nit ngay napp.»

11 Ci kaw loolu ñu teeral gaal ya ca tefes ga, daldi won lépp gannaaw, topp ca moom.

Yeesu faj na ku gaana

12 Yeesoo nga nekkoon cib dëkk, ndeke jenn waay a nga fa, ju jàngoroy ngaana daj ca yaram wa. Ba mu gisee Yeesu, daa daanu, dëpp jëëm ci suuf, sarxu ko, ne: «Sang bi, su la soobee, man nga maa setal.»

13 Yeesu tàllal loxoom, laal ko ne: «Soob na ma, setal.» Ca saa sa ngaana ga teqalikook moom.

14 Yeesu dénk ko ne ko: «Bu ko wax kenn, demal rekk ca sarxalkat ba, ngir mu seet la, te nga génne sa saraxu setlu, ni ko yoonu Musaa santaanee, muy firnde ci ñoom†.»

15 Teewul jëwub Yeesu gënatee law. Mbooloo yu bare daje, di ko déglu tey faju, ba tàggook seeni jàngoro.

16 Moom nag muy rocceekuy dem ba ci béreb yu wéet, di fa ñaaneji.

Yeesu faj na ab lafañ

17 Yeesu moo doon jàngale bés, fu ay Farisen ak ay jàngalekati yoonu Musaa toogoon, ñu jóge ca mboolem dëkki Galile ak Yude ak Yerusalem, te manoorey Boroom bi teew faak moom, ngir faj jarag ja.

18 Ci biir loolu ay nit ne jalañ, jàppoo ab lafañ bu ñu tëral cig laltu. Ñu di ko wuta dugal, ngir tëral ko ca kanam Yeesu.

19 Waaye gisuñu fu ñu koy awale ndax mbooloo ma. Ñu yéeg ca kaw néeg ba, xeddi lenn ca xadd ba, yoor waa jaak laltu ga, wàcce ko ca digg ba, fa kanam Yeesu.

20 Yeesu nag seetlu seen ngëm, daldi ne lafañ ba: «Mbokk mi, jéggalees na la say bàkkaar.»

21 Firikati yoonu Musaa yi ak Farisen yi tàmbalee nàttable ci seen xel, naan: «Kii di diir Yàlla mbagg mooy kan? Ana ku mana jéggaley bàkkaar ku dul Yàlla doŋŋ?»

22 Yeesu nag xam la ñuy nàttable ci seen xel, daldi àddu, ne leen: «Lu ngeen di nàttable ci seen xel?

23 Ana lu gëna yomb ci yii yaar: ne "Jéggalees na la say bàkkaar," am ne: "Jógal te dox"?

24 Kon nag dingeen xam ne Doomu nit ki am na ci kaw suuf, sañ-sañu jéggale ay bàkkaar.» Mu ne lafañ ba: «Dama ne, jógal, jël sag laltu te dem ñibbi.»

25 Nit ka daldi ne ñokket ca kanam ñépp, jël laltu ga mu tëddoon, jëm këram, di sàbbaal Yàlla.

26 Ba loolu amee mbooloo mépp a jommi ba jommaaral, di sàbbaal Yàlla, tiitaange jàpp leen, ñu naan: «Gis nanu tey mbir yu tiiñ am xel.»

† **5.14** Ci yoonu Musaa, jàngoroy der juy law ju mel ni ngaana, sobe la woon ca ka mu dal, te du set li feek wérul. Seetal ci *Sarxalkat yi* 13.45-46; 14.1-32. ‡ **5.27** ***Lewi*** ak Macë kenn nit ki la.

Yeesu woo na Lewi

27 Gannaaw loolu Yeesu génn, gis ab juutikat bu ñuy
wax Lewi‡, mu toog ca juuti
ba. Mu ne ko: «Kaay, topp
ma.»
28 Lewi jóg, bàyyi lépp, topp
ko.
29 Ci kaw loolu Lewi
waajalal ko bernde ju réy
ca këram. Mbooloo mu bare
teew, ay juutikat ak yeneen
gan, ñu bokk toog, di lekk.
30 Farisen yi ak seeni
firikati yoon nag di xultu ci
kaw taalibey Yeesu yi, ne
leen: «Juutikat yeek bàkkaarkat
yi ngeen di bokkal lekk aka
naan nag?»
31 Yeesu ne leen: «Du ñi wér
ñoo soxla fajkat, ñi wéradi ñoo
ko soxla.
32 Du ñi jub laa woosi,
bàkkaarkat yi laay woo, ngir
jëme leen cig tuubeel.»

Koor du wartéef ci gëmkatub Yeesu

33 Dañoo wax Yeesu, ne ko:
«Taalibey Yaxya de, dinañu
faral di woor, di ñaan. Farisen
yi it noonu, waaye sa ñoñ,
lekk aka naan lañu dëkke.»
34 Yeesu ne leen: «Ndax
man ngeena woorloo xariti
boroom séet, li feek boroom
séet baa ngi teew ci seen biir?
35 Teewul ay jant a ngi ñëw,
dees na jële boroom séet bi ci
seen biir. Kera bés yooyu nag,
dinañu woor.»
36 Yeesu léebati leen, ne
leen: «Mbubb mu bees, deesu
ci xotti ab sekkit, ngir daaxe
ko mbubb mu ràpp. Lu ko
moy mbubb mu bees mi
xottiku ba noppi, te du tax
sekkit wu bees wiànd ak
mbubb mi ràpp.
37 Te it mbuusum der yu
ràpp, deesu ci duy biiñ bu
bees. Lu ko moy biiñ bu bees
bi fàcc mbuus yi; biiñ bi tu-
uru, mbuus yi yàqu.
38 Biiñ bu bees daal, ci
mbuus mu bees lees koy
denc.
39 Te itam deesul naan biiñ
bu yàgg, di bëggati bu bees,
xanaa nga ne: "Bu yàgg bee
baax§."»

6

Bésub Noflaay, Yeesu mooy boroom

1 Bésub Noflaay la woon,
Yeesu doon jaar ci ay tool yu
ñor, taalibeem ya fàqe ca ay
gub, di boxom, di lekk.
2 Ñenn ca Farisen ya ne
leen: «Lu waral ngeen di def
lu yoon mayewul ci bésub
Noflaay?»
3 Yeesu ne leen: «Xanaa
jànguleen la Daawuda defoon,
ba mu xiifee, moom, ak ña
mu àndaloon?
4 Ba mu duggee ca kër Yàlla
ga, mburum teewal ma la jël,
lekk, jox ca ña mu àndal, te
yoon mayewul kenn ku ca
lekk ku dul sarxalkat yi.»
5 Mu neeti leen: «Bésub
Noflaay, Doomu nit ki mooy
boroom.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

6 Beneen bésub Noflaay,
Yeesu dugg ca jàngub Yawut
ba, di jàngale. Jenn waay ju
loxol ndijooram làggi ma nga
fa woon.

§ **5.39** Biiñ, nee ñu lu mu gëna yàgg rekk moo gën.

7 Firikati yoonu Musaa
yaak Farisen yaa ngay xool
Yeesu, ba xam ndax dina ko
faj ca bésub Noflaay ba, ngir
ñu am lu ñu ko tuumaale.
8 Yeesu nag xam seen
xalaat, daldi ne boroom loxo
bu làggi ba: «Jógal taxaw fii ci
digg bi.» Mu jóg taxaw.
9 Yeesu ne leen: «Laaj naa
leen, ana lu yoon maye ci
bésub Noflaay: def lu baax am
lu bon? Rawale bakkan walla
faat?»
10 Ci kaw loolu mu dawal
bëtam, xool ña ko yéew ñépp,
ba noppi ne waa ja: «Tàllalal
sa loxo.» Mu tàllal, loxo ba
wér.
11 Ñu mer nag ba fees, di
diisoo ci seen biir nu ñuy def
ak Yeesu.

Yeesu tànn na fukki ndaw ak ñaar

12 Fan yooyu la Yeesu dem
ca kaw tund wa ngir ñaani fa;
mu fanaane faa ñaan ci Yàlla.
13 Ba bët setee, mu woo
ay taalibeem, tànn ca fukk
ak ñaar ñii, tudde leen ay
ndawam:
14 Simoŋ mi Yeesuy woowe
itam Piyeer,
ak Àndre mi bokk ak Piyeer
ndey ak baay,
ak Yanqóoba ak Yowaan,
ak Filib ak Bartelemi,
15 ak Macë ak Tomaa,
ak Yanqóoba doomu Alfe,
ak Simoŋ mi ñuy wax
Mbokki kuréelu Moom-
sa-réew ma,
16 ak Yuda doomu
Yanqóoba,
ak Yuda Iskaryo may mujj
wor.

17 Ci kaw loolu Yeesu àndak ñoom, wàcc, daldi taxaw
ca joor ga. Ay taalibeem
yu baree nga fa woon ak
mbooloo mu bare: ay niti
Yude gépp, ak Yerusalem, ak
Tir ak Sidon, dëkki wetu tefes
ga.
18 Ñu dikk, di ko déglu tey
faju ba tàggook seeni jàngoro.
Ñi rab jàpp it, wér.
19 Mbooloo mépp a ko doon
wuta laal ndax leer guy
bàyyikoo ca moom, di faj ñépp.
20 Yeesu nag xool ay taal-
ibeem, ne leen:
«Ndokkalee yeen ñi néewle,
nde nguurug Yàlla, yeenay
boroom.
21 Ndokkalee yeen ñi xiif tey,
nde dingeen regg.
Ndokkalee yeen ñiy jooy tey,
nde dingeen ree.
22 Ndokkalee yeen, bu leen
nit ñi bañee, daggook yeen,
saaga leen, sikkal seen der
ndax Doomu nit ki.
23 Bésub keroog, bégleen bay
fecc ndax seen yoolub ëllëg
bu réy, nde noonu la maami
ñooñu daan def ak yonent ya.
24 Waaye wóoy ngalla yeen ñi
barele,
ndax neexle ngeen ba noppi.
25 Wóoy ngalla yeen ñi regg
tey,
ndax dingeen xiif ëllëg.
Wóoy yeen ñiy ree tey,
ndax dingeen tiislu, dingeen
jooy.
26 Wóoy ngalla yeen, bu leen
ñépp dee waxal lu baax, ndax
noonu rekk la maami ñooñu
daan jëfe ak yonenti caaxaan
ya.

27 «Yeen ñi may déglu, dama
ne, seeni noon, soppleen
leen, seeni bañ, defalleen
leen lu baax.
28 Ñi leen di móolu,
yéeneleen leen lu baax, ñi leen
di soxore, ñaanalleen leen.
29 Ku leen talaata cib lex,
dékkleen ko ba ca des. Ku
nangu seen mbubb mu mag,
buleen ko teree jëlaale seenub
turki.
30 Képp ku leen ñaan,
mayleen ko; ku nangu seen
yëf, buleen ko ko laaj.
31 Lu ngeen bëgg nit ñi defal
leen ko nag, nangeen leen ko
defale noonu.
32 «Su dee ñi leen sopp doŋŋ
ngeen sopp, ana lu ngeen ci
wara ame ab yool? Bàkkaarkat
yi sax, ñi leen sopp, sopp
nañu leen.
33 Te su dee ñi leen de-
fal lu baax doŋŋ ngeen de-
fal lu baax, ana lu ngeen ci
wara yooloo? Bàkkaarkat yi it
noonu doŋŋ lañuy jëfe.
34 Te su dee ñi ngeen
yaakaare ndelloo doŋŋ
ngeen lebal, ana lu ngeen ci
wara ame yool? Bàkkaarkat
yi it, yaakaar ndelloo lu mat
sëkk moo tax ñuy lebalante.
35 Yeen kay, soppleen
seeni noon, defleen lu baax,
lebleleen te baña yaakaar
ndelloo. Su boobaa seenub
yool réy, ngeen di doomi Aji
Kawe ji, ndax moom de ñi
santadi te bon, moo leen di
baaxe.
36 Ni seen Baay ame
yërmande nag, nangeen ni
ame yërmande.
37 «Buleen di sikkal kenn,
su boobaa deesuleen sikkal.
Buleen yeyale kenn ab daan,
ngir ñu bañ leena yeyale ab
daan. Baaleleen, ñu baal
leen.
38 Mayeleen, ñu may leen;
natt bu duun bu ñu rokkos,
yëngal, mu fees bay tuuru,
moom lees leen di nàddil ci
seen mbubb. Ndax natt bi
ngeen di nattale, moom lees
leen di nattale.»

Ndimbal, koo tane

39 Yeesu léebati leen, ne
leen: «Ndax gumba dina
wommat gumba? Mbaa
duñu ànd tàbbi ci kàmb?
40 Taalibe sutul kilifaam,
waaye bépp taalibe bu jàng ba
wàcc, day tollook kilifaam.
41 «Ana looy xoole xatax bi
ci sa bëtu mbokk te gànj gi ci
sa bëtu bopp gisuloo ko?
42 Ana noo mane ne sa
mbokk: “Mbokk mee, xaaral,
ma dindil la xatax bi ci sa
bët,” te yaw ci sa bopp gànj
gi ci sa bët, gisuloo ko? Jini-
galkat bi! Njëkkala dindi gànj
gi ci sa bët. Su boobaa dinga
gis bu baax xatax bi ci sa bëtu
mbokk, ba dindil ko ko.

Doom ja, ndey ja

43 «Garab gu neex du meññ
doom yu naqari, te garab gu
naqari it du meññ doom yu
neex.
44 Garab gu nekk,
meññeefam lees koy xàmmee.
Ab dédd, deesu ci witte doomi
figg; ay dagg it, deesu ci jële
doomi reseñ.
45 Nit ku baax, dencub
ngëneel ba ca biir xolam, ca
lay jële lu baax la mu sàlloo;
nit ku bon it, dencub safaan
ba ca biir xolam, ca lay jële
safaan ba mu sàlloo. Gémmiñ

daal, la fees xolu boroom lay wax.

Ñaari tabaxkat a ngi

46 «Ana lu ngeen ma naa “Sang bi, Sang bi,” te jëfewuleen samay wax?
47 Képp ku ñëw ci man, dégg samay wax te di ko jëfe, dinaa leen won nu muy mel.
48 Dafa mel ni nit kiy tabax kër, gas a gas ba mu xóot, daldi samp fondmaa ca kaw doj wa ca suuf. Mbënn ma dikk, wal ma rëkk kër gaak doole te manu koo yëngal ndax tabax bu wér ba ñu ko tabaxe.
49 Waaye ku dégg te jëfewoo, dangaa mel ni nit ku tabax kër ci suuf, te amul fondmaa. Wal maa koy rëkk ak doole, kër ga jekki màbb, yàqu yaxeet.»

7

Njiitu takk-der ba yooloo na ngëmam

1 Yeesu wax na kàddoom googu gépp, askan way dégg, mu doora jàll biir Kapernawum.
2 Foofa nag ab njiitu takk-der bu waa Room a nga fa woon, ab jaamam woppoon bay bëgga dee, te njiit la soppoon ko lool.
3 Ba njiit la dégg mbiri Yeesu, daa yebal ñenn ca magi Yawuti dëkk ba ca moom, ñaan ko mu dikk xettali jaamam.
4 Magi dëkk ba agsi ca Yeesu, tinu koo tinu, ne ko: «Ki nu yebal ci yaw de, yelloo na sa ndimbal,
5 ndax ku sopp sunuw xeet la, te sunu jàngu bi sax, moo nu ko tabaxal.»
6 Yeesu daldi àndak ñoom. Naka la jubsi kër ga, njiit la yóbbante ay xaritam kàddoom, ñu gatandu Yeesu, ne ko: «Sang bi, jarul ngay sonn, ndax sab tànk sama biir kër, man yeyoowuma ko.
7 Moo ma la tee gatandul sama bopp, ndax jàpp naa ne loolu jomb na ma. Waxal genn kàddu rekk, sama surga wér.
8 Ndaxte man itam ci kilifteef laa tënku, te it ay takk-der a ngi ci sama ndigal. Su ma nee kii: “Demal,” mu dem. Ma ne kee: “Ñëwal,” mu ñëw. Te sama jaam bu ma ne: “Defal lii,” mu def ko.»
9 Ba Yeesu déggee loolu daa yéemu ca njiit la. Mu ne gees mbooloo ma topp ca moom, ne leen: «Dama ne, gii ngëm gu réy, bànni Israayil sax, gisuma ko ci.»
10 Ndaw ya daldi dellu ca kër ga, fekk jaam ba wér.

Yeesu dekkal na doomu jëtun ba

11 La ca tegu Yeesu demati dëkk ba ñuy wax Nayin, ay taalibeem ak mbooloo mu bare àndak moom.
12 Ba mu jubsee buntu dëkk ba, yemul ci lu moy ab rob, ka dee di doomu jëtun, te moom rekk la amoon. Niti dëkk ba def mbooloo mu bare, àndak soxna sa.
13 Sang bi nag gis ko, ñeewante ko, ne ko: «Bul jooy.»
14 Mu dikk ba teg loxoom ca jaat ga, ña ko jàppoo taxaw.

Mu ne: «Ngóor si, yaw laay wax, jógal.»
15 Néew ba jóg toog, di wax, mu delloo ko yaay ja.
16 Tiitaange nag jàpp ñépp, ñu sàbbaal Yàlla, naan: «Yonent bu mag feeñ na ci sunu biir!» te naan «Yàllaa wallusi ñoñam!»
17 Coow loolu nag law ca mboolem réewum Yawut ak mboolem fa ko wër.

Yeesu jàngale na ci mbirum Yaxya

18 Ci kaw loolu taalibey Yaxya àgge Yaxya loolu lépp. Mu woo ñaar ca taalibe ya,
19 yebal leen ci Sang bi, laaj ko ne ko: «Ndax yaw yaa di Ki wara ñëw, am keneen lanuy séentu?»
20 Taalibe ya dikk ne Yeesu: «Yaxya moo nu yebal, di la laaj ndax yaw yaa di Ki wara ñëw, am keneen lanuy séentu?»
21 Waxtu woowa tembe nag Yeesu faj na ñu bare, tàggale leen aki jàngoro aki jagadi aki rab, silmaxa yu bare, mu baaxe leen, ñuy gis.
22 Mu ne ndaw ya: «Li ngeen gis te dégg ko, dem-leen àgge ko Yaxya. Silmaxa yaa ngiy gis, lafañ yi di dox, gaana yiy wér, tëx yiy dégg, néew yiy dekki, néew-doole yiy dégg xibaaru jàmm bi*.
23 Ku xàccul sa péeteek man nag, ndokkalee yaw.»
24 Ba ndawi Yaxya demee, Yeesu daldi wax ak mbooloo ma ci mbirum Yaxya, ne leen: «Lu ngeen seetaani woon ca màndiŋ ma? Xanaa barax bu ngelaw liy yëngal?
25 Kon lu ngeen seetaani woon? Boroom yére yu rafet? Waaye boroom yére yu yànj yooyu te seen dund bakkane, ci këri buur lañu dëkk.
26 Kon nag lu ngeen seetaani woon? Ab yonent? Waawaaw, maa leen ko wax, te wees na ab yonent sax.
27 Ci moom moomu lañu bindoon ne:
"Maa ngii di yebal sama ndaw, mu jiitu la,
xàllal la saw yoon."†
28 Maa leen ko wax, li jigéen jur, kenn sutu ci Yaxya. Waaye ki gëna tuut ci nguurug Yàlla sax moo ko sut.»
29 Mboolem ña déglu Yeesu, ba ca juutikat ya sax, dëggal nañu Yàlla, ndax nangu nañoo sóobu sóobeb Yaxya.
30 Waaye Farisen ya ak xamkati yoon ya ñoo gàntal la leen Yàlla nammaloon, ba nanguwuñu Yaxya sóob leen ci ndox.
31 Yeesu neeti: «Ana kon ku may niruleek niti tey jii? Ana ku ñuy nirool?
32 Ñu ngi nirook xale yu toog ca pénc ma di awoonte, naan:
"Noo leen toxorool, fec-culeen,
nu dëjal leen, jooyuleen."
33 Ndaxte Yaxya daa feeñ, lekkul mburu, naanul biiñ, ngeen nee: "Aw rab la àndal."
34 Doomu nit ki ñëw, di lekk aka naan, ngeen naay: "Kee fuqle, naan-katub biiñ

* **7.22** Seetal ci *Esayi* 35.5-6; 61.1. Muy kàdduy waxyu yu jëm ci Almasi bi. † **7.27** Seetal ci Malasi 3.1.

biiy xaritook juutikat yeek bàkkaarkat yi."
35 Waaye xel mu rafet,
mboolem la mu jur mooy la
koy dëggal.»

Yeesu gane na Simoŋ Farisen ba

36 Kenn ca Farisen ya moo
woo woon Yeesu, ngir ñu
bokk lekk. Yeesu agsi ca
kër Farisen ba, daldi dikk ca
ndab la.
37 Ndeke sennas ndaw a
nga ca dëkk ba, ab moykat la
woon. Mu yég nag ne Yeesoo
nga ca kër Farisen ba, di lekk.
Mu dikk, indaale njaqal doju
albatar lu def lajkoloñ.
38 Mu dikk ba fa Yeesu
sóonu, ca gannaawam, fa
tànki Yeesu féete, daldi taxaw,
di jooy, rongooñ ya tooyal
xepp tànk ya. Ndaw sa nag
di fompe tànki Yeesu kawaru
boppam gay lang, di fóon
tànk yaak cofeel, di ca sotti
lajkoloñ ga.
39 Farisen ba woo Yeesu
nag gis loolu, naan ci xelam:
«Kii su doon ab yonent, dina
xam ndaw sii di ko nabb-
nabbee ku mu doon, ak lu mu
doon: jigéenu moykat!»
40 Yeesu nag àddu, ne ko:
«Simoŋ, dinaa la wax lenn.»
Mu ne ko: «Waxal, kilifa gi.»

41 Yeesu ne ko: «Ñaari
boroom bor la woon ak
seenub leblekat. Boru kenn
ka di téeméeri junni (500 000)
ci xaalis, ka ca des fukki junni
(50 000)‡.
42 Waaye ñoom ñaar ñépp,
kenn manu cee fey. Mu far
jéggal leen ñoom ñépp. Ana
kan ci ñaar ñooñu nag moo ciy
gëna fonk leblekat bi?»
43 Simoŋ ne ko: «Xanaa ki
ëpple lu ñu ko jéggal.»

Yeesu ne ko: «Sab àtte jub
na.»
44 Mu walbatiku ca ndaw
sa, daldi ne Simoŋ: «Gis nga
ndaw sii de? Dugg naa sa
kër, mayewoo ndox mu ma
jàngoo. Waaye moom, ay
rongooñam la tooyale samay
tànk, fompe ko kawaru bop-
pam.
45 Fóonuloo ma, dalale ma,
waaye moom, ba ma dug-
gsee ba léegi noppiwula fóon
samay tànk.
46 Ag diw, diwoo ko ci sama
bopp, waaye moom, lajkoloñ
la diw ci samay tànk.
47 Moo tax ma di la wax,
ne bàkkaaram yu bare yi ñu ko
jéggal moo waral fonkeelam
gu bare. Waaye njéggal lu
tuut, fonkeel gu tuut rekk.»
48 Yeesu nag ne ndaw sa:
«Jéggalees na la say bàkkaar.»
49 Ci kaw loolu ña mu
toogandool di lekk, naan ci
seen xel: «Kii mooy kan bay
jéggaley bàkkaar sax?»
50 Yeesu nag ne ndaw sa:
«Sa ngëm musal na la, demal
ak jàmm.»

8

Jiwu wuute na ag muj

1 Gannaaw loolu Yeesu di
wër dëkkoo dëkk bu mag ak
bu ndaw, di waare, di yégle
xibaaru jàmm bu nguurug

‡ **7.41** ***téeméeri junni:*** maanaam juróomi téeméeri dinaar; ***fukki junni:*** maanaam juróom fukki dinaar. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

Yàlla, ànd ak fukki taalibe yaak ñaar,

2 ñoom ak jigéen ñii mu fajoon, ba tàggale leen ak rab aki jagadi: Maryaama mi ñuy wax Magdala, ma ñu tàggaleek juróom ñaari rab,

3 ak Saan jabaru Kusa, saytukatub Erodd; ak Susaana, ak ñeneen jigéen ñu bare ñu daan dimbalee ñoom Yeesu seen alal.

4 Mbooloo mu baree daje woon, jóge dëkkoo dëkk, fekksi Yeesu. Mu léeb leen, ne leen:

5 «Boroom jiwu moo demoon jiwi. Naka lay saaw ab toolam, ndeke lenn ca jiwu maa nga tuuru ca kaw yoon wa, nit ñi joggati ca, picc yi dikk, lekk ko.

6 Leneen wadde fu barey doj. Naka la sax rekk, daldi wow, ndax ñàkk ndox.

7 Leneen la tuuru biiri xaaxaam, jógandoo ak xaaxaam ma, mu tanc ko.

8 La des ca jiwu ma tuuru suuf su nangu, daldi sax, ba meññal lu ko mat téeméeri yoon.»

Ci kaw loolu Yeesu àddu ca kaw ne: «Ku am nopp yu mu dégge kat, na dégg.»

9 Ay taalibeem laaj ko lu léeb woowu di tekki.

10 Mu ne leen: «Yeen lañu may, ngeen xam mbóoti nguurug Yàlla, waaye ñi ci des ñoom, ci ay léeb lees koy dëxëñ, su ko defee:

“Ñuy xoole te duñu gis,

di déglu te duñu dégg*.”

11 «Lii la léeb wi di tekki. Jiwu wi moo di kàddug Yàlla.

12 Ñi ci kaw yoon wi mooy ñi dégg. Seytaane nag mooy dikk, foqati kàddu gi ci seen xol, ngir ñu baña gëm ba mucc.

13 Ñi féete fu bare ay doj, ñoo dégg kàddu gi, nangoo ko xol bu sedd. Waaye ñooñu, ab reen lañu amul. Ab diir rekk lañuy gëm, bu janti nattu dikkee, ñu dellu gannaaw.

14 Li tuuru ci ay xaaxaam mooy ñi déglu kàddu gi, te ay xalaat ak alal ak bànneexu bakkan fatt leen, ba tax meññaluñu lu ñor.

15 Li ci suuf su baax si nag, mooy ñi dégge kàddu gi xol bu dëggu te rafet, ŋoy ca, te saxoo muñ ba meññal.

Ab làmp du làqu

16 «Deesul taal ab làmp, dëppe ko ndab, mbaa nga dugal ko ci ron lal. Dees koy aj ca kaw tegoom kay, ba kuy duggsi, di gis muy leer.

17 Mboolem lu làqu dina feeñ, te mboolem lu nëbbu dina siiw ba ne fàŋŋ.

18 Kon nag teewluleen ni ngeen di dégge. Ku am, dees na ko dolli, waaye ku amul, la mu xalaatoon ne am na ko sax, dees na ko nangu.»

Déggal Yàllaa gën bokk ci waa kër Yeesu

19 Yaayu Yeesu ak ay rakki Yeesu ñoo dikkoon di seet Yeesu te manuñoo agsi ci moom ndax nit ñu bare.

20 Ñu ne ko: «Sa yaay ak say rakk a ngi taxaw ci biti, bëgg laa gis.»

* **8.10** Seetal ci *Esayi* 6.9-10.

21 Mu ne leen: «Sama yaay
ak samay rakk, ñoo di ñiy dégg
kàddug Yàlla, te di ko jëfe.»

Yeesu dalal na ngelaw li

22 Benn bés la Yeesu
duggoon gaal, mook ay
taalibeem. Mu ne leen: «Nanu
jàll ca wàllaa dex gi.» Ñu daldi
dem.
23 Naka lañuy dem nag,
Yeesu nelaw. Ngelaw lu réy
dal ca kaw dex ga, gaal gi fees
ak ndox, ba ñu nara sànku.
24 Taalibe yi yee Yeesu, ne
ko: «Njaatige, njaatige, nu ngi
sànku!»
Mu yewwu, gëdd ngelaw li
ak gannax yu réy yi. Lépp dal,
ne tekk.
25 Yeesu ne taalibe ya: «Ana
seen ngëm?» Ña nga boole
tiitaange ak kéemtaan te naan
ca seen biir: «Kii nag moo
di kan bay jox ndigal ngelaw
leek ndox mi sax, ñu déggal
ko?»

Yeesu faj na ku rab jàpp

26 Ci kaw loolu ñu tëmb
ba teereji ca diiwaanu waa
Serasa, fa jàkkaarloo ak dii-
waanu Galile.
27 Ba Yeesu wàccee ca tefes
ga, jenn waayu dëkk ba dikk
dajeek moom. Waa ja, ay
rab a ko jàpp. Yàgg naa def
yaramu neen te dëkkul ci kër,
xanaa sëg ya.
28 Ba mu gisee Yeesu, daa
yuuxu, daanu fa kanamam,
daldi xaacu ca kaw ne: «Yaw
Yeesu Doomu Yàlla Aji Kawe
ji, ana lu ma joteek yaw?
Dama lay sarxu, bu ma mbu-
gal!»
29 Booba Yeesu tàmbali naa
sant rab wi, mu génn waa
ji. Rab wi jàpp na waa ji ay
yooni yoon. Su ko defee ñu
yeewe ko ay càllala, jéng ko,
ngir wattu ko, mu di ko dagg,
rab wi di ko xabtal, jëme béreb
yu wéet.
30 Yeesu ne ko: «Noo tudd?»
Mu ne ko: «Gàngoor.» Ndax
rab yu baree duggoon waa ji.
31 Rab yi nag tinu Yeesu,
ngir mu bañ leena yebal ca
xóote ba†.
32 Ag coggalu mbaam-xuux
yu baree nga woon foofa, di
fore ca tund wa. Rab ya tinu
Yeesu, ne mu may leen, ñu
dugg mbaam-xuux ya. Mu
may leen ko.
33 Rab ya nag génn nit ka,
dugg mbaam-xuux ya, coggal
ga bartaloondoo, tàbbi ca dex
ga, daldi lab.
34 Sàmm ya gis la xew, daldi
daw, nettaliji ko waa dëkk ba,
ak dëkk-dëkkaan ya.
35 Nit ña riire ca, di seet la
xew.
Naka lañu dikk ba ci Yeesu,
yem ci nit ki rab wi teqa-
likool, muànd ak sagoom,
solu, toog ca wetu Yeesu. Ñu
daldi tiit.
36 Ña ko fekke woon nag,
nettali leen na boroomi rab
ba jote wall.
37 Ci kaw loolu mbooloom
diiwaanu Serasa gépp ñaan
Yeesu ngir mu jóge ca seen
biir te dem ndax tiitaange ju
réy lu leen jàpp. Naka la
Yeesu dugg gaal, di dem,
38 nit ka teqalikook rab yi di
ko sarxu ngir ànd ak moom.

† **8.31** Seetal ci *Peeñu ma* 20.2-3.

Teewul Yeesu yiwi ko, ne ko:

39 «Ñibbil, te nga xamle li la
Yàlla defal lépp.» Waa ja it
dem di siiwal ca dëkk ba bépp,
la ko Yeesu defal lépp.

Yeesu faj na, dekkal na

40 Ba Yeesu delloo ca wàllaa
dex ga, mbooloo maa ko
teertu, ndax ñoom ñépp a ko
doon xaar.
41 Ci kaw loolu rekk jenn
waay dikk, ku ñuy wax
Yayrus, di njiitu jàngu ba. Mu
ne gurub sukk ci tànku Yeesu,
tinu ko ngir mu ñëw këram,
42 ndax kenn la amoon ci
doom, janq bu am fukki at ak
ñaar, te ma nga doon waaja
dee.

Yeesoo ngay dem, nit ña raj-
rajloo, tanc ko.
43 Sennas ndaw a nga ca
woon, diiru fukki at ak ñaar,
ma ngay xëpp deret, te def na
ci alalam jépp, te kenn manu
koo faj.
44 Mu doxe Yeesu gannaaw,
teg loxoom ca catu mbub-
bam, deret ja taxaw ca saa sa.
45 Yeesu nag ne: «Ana ku ma
laal?» Ku nekk di miim. Piy-
eer ne ko: «Njaatige, mbooloo
mépp a la yéew, dar la.»
46 Teewul Yeesu ne: «Am na
ku ma laal kay, ndax yég naa
leer gu bàyyikoo ci man.»
47 Ndaw sa xam ne feeñ
na. Mu daldi dikk, di lox, ne
gurub fa kanam Yeesu, daldi
wax ca kanam ñépp la waral
mu teg ko loxoom, ak na mu
wére ca saa sa.
48 Yeesu ne ko: «Janq, sa
ngëm a la faj. Demal ak
jàmm.»
49 Yeesoo ngay wax,
noppeegul, jenn waay jóge ca
kër njiitu jàngu ba, dikk ne:
«Sa doom faatu na. Jaratul
ngay yékkati kilifa gi.»
50 Yeesu dégg ca, ne njiit la:
«Bul tiit. Gëmal rekk, mu daldi
mucc.»
51 Bi Yeesu agsee ca kër ga,
mayul kenn ànd ak moom
dugg, ku moy Piyeer, ak
Yowaan ak Yanqóoba ak
baayu xale bi, ak ndeyam.
52 Ñépp a ngay jooy aka ti-
islu janq bi. Yeesu nag ne
leen: «Buleen jooy. Janq bi
deewul, day nelaw rekk.»
53 Ci kaw loolu ñu di ko
ñaawal, ndax xamoon nañu
xéll ne dee na.
54 Yeesu itam jàpp ca loxol
janq ba, daldi àddu ca kaw, ne
ko: «Janq, jógal.»
55 Noo ga délsi, mu ne
ñokket. Yeesu ne ñu may ko,
mu lekk.
56 Waajuri xale bi nag
waaru. Teewul Yeesu dénku
leen, ne leen bu ñu wax kenn
la xew.

9

*Yeesu yebal na fukki taal-
ibe yi ak ñaar*

1 Yeesu moo woo woon
Fukk ñaak ñaar, jox leen
xam-xam ak sañ-sañu dàq
mboolem rab tey faj ay
jàngoro.
2 Ci kaw loolu mu yebal
leen ngir ñu yégleji nguurug
Yàlla tey faj jarag ji.
3 Mu ne leen: «Bu ngeen
di dem, buleen yóbbaale dara
ngir fàggu yoon wi; du yet, du
mbuus, du aw ñam, du xaalis.
Bu ci kenn yor ñaari turki sax.

4 Kër gu ngeen dugg, fa
ngeen di dal, ba kera ngeen
dem.
5 Fépp fu ñu leen dalalewul,
génnleen dëkk booba te
ngeen faxas fa seen pëndub
tànk, seedeele leen ko seen
ngàntal.»
6 Ñuy dem nag, di wër
dëkkoo dëkk, di yégle xibaaru
jàmm bi, di faj jarag ji.
7 Ci kaw loolu Erodd bo-
room Galile dégg mboolem
la xew, boppam nag ubu,
ndax ñenn ñu noon Yaxya
moo dekki, di Yeesu.
8 Ñee ne Ilyaas moo délsi,
ñeneen ba tey, ne kenn ca
yonent yu njëkk yaa dekki.
9 Erodd daldi ne: «Yaxya,
man maa doglu boppam.
Kon ki ma déggal jëf jii, mooy
kan?» Ba loolu amee mu di
ko fexee gis.

Yeesu leel na mbooloo

10 Ba ndaw ya délsee, dañoo
nettali Yeesu mboolem la ñu
def. Mu àndak ñoomu neen ba
sore, ca wetu dëkk ba ñuy wax
Betsayda.
11 Teewul nit ña yég ne fa
la dem, daldi ko topp. Yeesu
dalal leen, di leen wax ci
mbirum nguurug Yàlla, ña aa-
jowoo am paj, mu wéral leen.
12 Ba jant di sowat, Fukk
ñaak ñaar dikk ne Yeesu: «Yi-
wil mbooloo mi, ñu dugg ci
dëkk yu ndaw yii ak dëkk-
dëkkaan yi ko wër, ngir ñu gis
lu ñu lekk ak fu ñu fanaan,
ndax fii àllub neen la.»
13 Mu ne leen: «Yeen,
joxleen leen lu ñu lekk.» Ñu
ne ko: «Nun de amunu lu dul
juróomi mburu ak ñaari jën.
Xanaa nu dem, nun ci sunu
bopp, jëndali mbooloo mii
mépp lu ñu lekk!»
14 Lu wara mat juróomi jun-
niy (5 000) góor a nga fa woon.
Yeesu ne taalibe ya: «Dangeen
leen di toogal, ñu def géewi
juróom fukki nit.»
15 Ñu def noonu, toogal
ñépp.
16 Ba mu ko defee Yeesu jël
juróomi mburu ya ak ñaari jën
ya, xool kaw asamaan, daldi
yékkati kàddug cant, ba noppi
dagg mburu ya, jox taalibe
ya, ngir ñu taajal ko mbooloo
ma.
17 Ñépp lekk ba regg, ba ñu
yóbbu dog ya ca des, mu tollu
ci fukki pañe ak ñaar.

Piyeer xam na kuy Yeesu

18 Yeesu moo beru woon,
di ñaan, taalibe ya feggook
moom. Ci kaw loolu mu laaj
leen ne leen: «Ana ku nit ñi ne
moom laa?»
19 Ñu ne ko: «Ñii nee ñu
yaa di Yaxya; ñee ne yaa di
Ilyaas; ñale ne kenn ci yonent
yu njëkk yaa dekki, di yaw.»
20 Yeesu ne leen: «Yeen nag,
ngeen ne maay kan?» Piyeer
ne ko: «Yaa di Almasib Yàlla
bi.»
21 Mu femmu leen nag, sant
leen ñu bañ koo wax kenn.
22 Mu neeti: «Fàww Doomu
nit ki sonn lu bare, ba da-
jeek mbañeelu magi askan wi
ak sarxalkat yu mag yi ak
firikati yoonu Musaa yi, te
dees na ko rey, ba ñetteelu fan
ba, mu dekki.»
23 Yeesu nag wax leen ñoom
ñépp, ne leen: «Képp ku bëgga
dikk topp ma, fàtteel sa bopp,
te nga gàddu bés bu nekk,

bant bi ñu lay daaj, door maa topp.
24 Ndax képp ku bëgga rawale sa bakkan, yaay ñàkk sa bakkan, waaye képp ku ñàkk sa bakkan ngir man, yaa musal sa bakkan.
25 Ndax nit ki, su jagoo àddina sépp sax, te nara ñàkk bakkanam mbaa mu sànku, ana lu mu koy jariñ?
26 Képp ku kersawoo sama jëmm, kersawoo topp samay wax, yaw itam Doomu nit ki dina la kersawoo, bés bu dikkee ci darajaam ak darajay Baay bi, ak darajay malaaka yu sell yi.
27 Maa leen ko wax dév, ñenn a ngi taxaw fii, duñu dee te gisuñu nguurug Yàlla.»

Leeru Yeesu jolli na

28 Ba lu wara tollook juróom ñetti fan wéyee gannaaw kàddu yooyu, Yeesu àndoon na ak Piyeer ak Yowaan ak Yanqóoba, ñu yéeg ca kaw tund wa ngir ñaan.
29 Naka lay ñaan, xar kanamam soppiku, ay yéreem weex tàll, di melax.
30 Ci kaw loolu ñaari nit jekki feeñ, di waxtaan ak moom; ñuy Yonent Yàlla Musaa ak Yonent Yàlla Ilyaas.
31 Ñoo feeñ ci ag leer, di waxtaane dëddug Yeesu, ga mu doon waaja sottale fa Yerusalem.
32 Booba ngëmment a ngay man Piyeer ak ña mu àndal. Ba ñu teewloo nag lañu gis leeru Yeesu, ak ñaar ña mu taxawal.
33 Ba ñu demee ba ñaari nit ñooñu di bàyyikoo fa Yeesu, Piyeer ne ko: «Njaatige, su nu toogoon fii de, mu baax ci nun; nan yékkati ñetti mbaar, benn yaw, benn Musaa, benn Ilyaas.» Waaye booba Piyeer xamul la muy wax.
34 Naka lay wax loolu, aw niir dikk yiir leen, taalibe ya tàbbi ca biir niir wa, tiitaange jàpp leen.
35 Ci biir loolu baat jibe ca niir wa, ne: «Kii moo di sama Doom, ki ma tànn; dégluleen ko.»
36 Ba baat ba selawee, Yeesu doŋŋ a feeñ. Taalibe ya nag ñoom ne cell, ca jamono yooyu waxuñu kenn lenn ca la ñu gis.

Yeesu fajati na ku rab jàpp

37 Ca ëllëg sa ba ñuy wàcc ca tund wa, mbooloo mu baree dikk dajeek Yeesu.
38 Jenn waay jekki xaacoo ca mbooloo ma, ne: «Kilifa gi, dama lay ñaan, nga xoolal ma sama doom, ndax moom doŋŋ laa am.
39 Rab kat moo ko jàpp, mu jekki di yuuxu, di say, gémmiñ giy fuur. Daanaka du teqalikook moom te sonal na ko.
40 Ñaan naa say taalibe ngir ñu dàqal ma ko, waaye manuñu ko.»
41 Yeesu ne leen: «Céy niti tey, yeena gëmadi te dëng! Maak yeen ba kañ, te di leen muñal? Indi sa doom fii.»
42 Naka la xale bi jubsi Yeesu, rab wi sànni ko ci suuf, muy say. Yeesu itam gëdd rab wa, wéral xale ba, delloo ko baayam.
43 Ñépp nag waaru ci màggug Yàlla.

Yeesu xamlewaat na deewam ak ndekkiteem

Naka la ñépp di yéemu ca mboolem la Yeesuy def, mu ne taalibeem ya:

44 «Ubbileen seeni nopp te teewlu bu baax kàddu yii:
Doomu nit ki lees di wor léegi,
ngir teg ko ci loxoy nit ñi.»

45 Taalibe ya nag xamuñu kàddu googu, ndax fekk na piri ma làqu leen, ngir ñu bañ koo daj, te ñemewuñu koo laaj Yeesu.

Daraja réer na ku ko sàkku

46 Werante moo dikkaloon taalibe yi, ñuy seet kan moo gëna kawe ci ñoom.

47 Yeesu nag ràññee seen xalaat. Mu daldi indi ab xale, taxawal ko ci wetam.

48 Mu ne leen: «Xale bii, képp ku ko dalal ndax sama tur, man nga dalal; te képp ku ma dalal, dalal nga ki ma yebal; ndax ki gëna tuut ci yeen ñépp, kooku moo gëna màgg.»

49 Ci kaw loolu Yowaan àddu, ne: «Njaatige, danoo gis kuy dàq ay rab ci sa tur, nu aaye ko, ndax bokkul ci nun.»

50 Yeesu ne ko: «Buleen ko aaye, ndax ku la sotul, yaw la faral.»

Samari gàntal na Yeesu

51 Ba ñu demee ba bés bi ñu wara yéege Yeesu di jubsi, Yeesu moo dogu ngir dem Yerusalem.

52 Mu yebal ay ndaw, ñu jiitu ko. Ñu dem, ba agsi ab dëkk ci diiwaanu Samari, nar ko faa waajal ab dal.

53 Waa Samari nag nanguwuñu koo dalal, ndax Yerusalem ga mu nammoona jëm*.

54 Taalibe ya ñuy wax Yanqóoba ak Yowaan gis loolu, daldi ne: «Sang bi, soo bëggee nu jox sawara ndigal, mu wàcce asamaan, faagaagal leen?»

55 Teewul Yeesu geesu, femmu leen.

56 Ba loolu amee ñu jàll jëm beneen dëkk.

Gëmkatu Yeesu du xool gannaawam

57 Ca yoon wa ñu awe la jenn waay ne Yeesu: «Yaw laay topp fépp foo jëm.»

58 Yeesu itam ne ko: «Till akug kàmbam, njanaaw akub tàggam, waaye Doomu nit ki de, amul fu mu wéer boppam.»

59 Mu neeti keneen: «Toppal ci man.» Mu ne ko: «Sang bi, may ma, ma njëkka dem robi sama baay.»

60 Mu ne ko: «Bàyyil néew yi, ñu rob seeni néew, waaye yaw demal, yégleji nguurug Yàlla.»

61 Keneen neeti ko: «Sang bi, yaw laay topp, waaye may ma, ma njëkka tàggatook sama waa kër.»

62 Yeesu ne ko: «Képp ku tàmbalee gàbb tey xool gannaawam, jekkoo ci nguurug Yàlla.»

10

Yeesu yebal na juróom ñaar fukk ak ñaar

1 Gannaaw loolu Sang bi tabb na yeneen juróom ñaar

* **9.53** Waa Samari ay nooni Israayil lañu woon.

fukki taalibe ak ñaar, yebal leen, ñaar, ñaar, ñu jiituji ko ca mboolem dëkk yaak gox, ya mu nammoona dem moom ci boppam.

2 Mu ne leen: «Ngóob mee yaatu, te surga yi néew. Kon nag ñaanleen Boroom ngóob mi, ay surga yu mu yebal cim ngóobam.

3 Demleen! Xamleen ne maa leen yebal, mbete ay mbote ci biiri bukki.

4 Buleen yóbbaale den-cukaayu xaalis, mbaa mbuus, mbaa yeneen carax, te buleen taxaw di saafoonte ak kenn ci yoon wi.

5 «Gépp kër gu ngeen dugg, njëkkleen ne: "Jàmm ñeel na leen."

6 Su fa nitu jàmm nekkee, seen jàmm dal ko. Lu ko moy, mu délsi ci yeen.

7 Dalleen ca kër googa, di lekk aka naan ca la ñu leen jox, ndax ku ñaq, jariñu. Buleen di wër nag kër ak kër.

8 «Bépp dëkk bu ngeen dugg, ñu dalal leen, la ñu leen taajal, lekkleen ko.

9 Wéral leen jaragi dëkk ba, te ngeen wax waa dëkk ba, ne leen: "Nguurug Yàlla dëgmal na leen."

10 Waaye bépp dëkk bu ngeen dugg te dalaluñu leen, demleen ca pénc ma te ngeen ne leen:

11 "Seen pëndub dëkk bi ci sunu tànk sax, nu ngi koy faxas, seedeele leen ko seen ngàntal. Waaye nag xamleen ne nguurug Yàlla dëgmal na."

12 Maa leen ko wax, bu bés baa, boobu dëkk, Sodom a koy gënu demin.

13 «Wóoy ngalla yeen waa Korasin, yeen waa Betsayda it, wóoy ngalla yeen, nde kéemaan yi ame fi seen biir, su doon fa waa Tir mbaa fa waa Sidon la ame, kon bu yàgg lañu doon sol ay saaku, toog ci dóomu-taal, ngir tuub.

14 Moo tax it, kera àtte ba, waa Tir ak Sidon a leen di gënu demin.

15 Yeen waa Kapernawum nag, ndax dees na leen yékkati ba asamaan am déet? Xanaa ba fa njaniiw kay ngeen di wàcci.

16 «Ku leen déggal nag, man nga déggal; ku leen gàntal, man nga gàntal. Te ku ma gàntal, gàntal nga ki ma yebal.»

17 Ba juróom ñaar fukk ñaak ñaar demee ba délsi, mbégte lañu àndal. Ñu ne: «Sang bi, rab yi sax, danu leen di jox ndigal ci sa tur, ñu nangul nu.»

18 Yeesu ne leen: «Séen naa Seytaane mu fàqe asamaan ni ag melax.

19 Dama ne, maa leen jox sañ-sañu joggi ci kawi jaan aki jiit, joggati mboolem dooley bañaale bi, te dara du leen mana gaañ mukk.

20 Noonu leen rab yi nangule nag, buleen ko bége, bégeleen kay la seen tur binde fa asamaan.»

21 Ca waxtu woowa tembe la kemtalaayu mbégte tukkee ci Noo gu Sell gi, dugg Yeesu, mu daldi ne: «Baay, Boroom asamaan ak suuf, sant naa la, nde yaa làq lii boroom xam-xam yeek boroom xel yi, xa-

mal ko tuut-tànk yi, nde loolu de, Baay, mooy li la soob.
22 Lépp la ma sama Baay dénk, te kenn xamul kuy
Doom ji, ku dul Baay bi; kenn
it xamul kuy Baay bi, ku dul
Doom ji, ak képp ku ko Doom
ji namma xamal.»
23 Ci kaw loolu Yeesu wal-
batiku ca taalibe ya, wax
leen ñoomu neen, ne leen:
«Ndokkalee ñi seeni gët gis li
ngeen gis.
24 Ndax maa leen ko wax,
bare na ay yonent ak buur
yu bëggoona gis li ngeen gis,
te gisuñu ko, ak itam dégg li
ngeen dégg, te dégguñu ko.»

Texe am na yoon

25 Benn xamkatub yoonu
Musaa moo jekki woon jóg, di
fexee fiir Yeesu. Mu ne ko:
«Kilifa gi, ana lu may def, ngir
texe ba fàww?»
26 Yeesu ne ko: «Yoonu
Musaa, ana lees ci bind? Loo
ci jànge?»
27 Mu ne ko: «Boroom bi sa
Yàlla, nanga ko soppe sa léppi
xol ak sa léppi jëmm ak sa léppi
doole ak sa léppi xel, te ni
nga soppe sa bopp, nanga ko
soppe sa moroom*.»
28 Yeesu nag ne ko: «Wax
nga dëgg. Noonu ngay def,
daldi texe.»
29 Waa ja nag namma wutu
lay, ne Yeesu: «Sama moroom
mooy kan?»
30 Yeesu neeti ko: «Jenn
waay a jóge woon Yerusalem,
jëm Yeriko. Mu dajeek ay
sàcc, ñu futti ko, dóor ko, daldi
dem, bàyyi ko, muy waaja
dee.
31 Yàlla woo yàlla, ab sarx-
alkat bu jaare yoon woowa,
séen nit ka, daldi teggi.
32 Jenn waay ju soqikoo ci
giirug Lewi it noonu; daa
dikk ba tollu foofa, séen waa
ja, daldi teggi.
33 Jenn waay ju dëkk
Samari nag doon tukki, dikk
ba jege waa ja, xool ko, yërëm
ko lool.
34 Mu dikk, sotti diw ak
biiñ ca gaañu-gaañu ya, lëmës
ko. Ci kaw loolu mu teg ko
ci mbaamam, yóbbu ko ci ab
dalukaay, di ko toppatoo.
35 Ca ëllëg sa, mu yékkati
ñaari poseti xaalis†, jox ko bo-
room dal ba, ne ko: "Toppa-
too ko waa ji. Loo ci dolli,
bu ma dëppee, maa la koy del-
loo."»
36 Mu teg ca ne ko: «Ñett
ñii, kan nga foog ne moo ci
taxawu waa ja dajeek sàcc
ya, taxawaayu nit ak mo-
roomam?»
37 Mu ne ko: «Xanaa ki ko
defal yërmande.» Yeesu nag
ne ko: «Demal boog, di defe
noonu.»

Maryaama raw na Màrt

38 Yeesu ak ay taalibeem
ñoo toppoon seenu yoon, ba
tollook ab dëkk. Ba ñu dik-
kee, sennas ndaw su ñuy wax
Màrt, ganale ko.
39 Ci kaw loolu rakkam
ju ñuy wax Maryaama toog
ca wetu Sang bi, di déglu
kàddoom,

* **10.27** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.5; *Sarxalkat yi* 19.18. † **10.35** Benn poset bu ci nekk, benn dinaar la tollool, te moo doon peyooru benn bésub lëmm. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

40 te fekk Màrt jàpp lool ca liggéeyu waañ wa. Mu dikk ne Yeesu: «Sang bi, xanaa gisoo sama rakk ji ma bàyyeek liggéeyu waañ wi, man doŋŋ? Wax ci boog, mu jàppale ma.»

41 Sang bi ne ko: «Màrt, Màrt, yitte yi nga xintewoo, di ci doñ-doñi moo bare.

42 Ndaxam lenn doŋŋ a manula ñàkk. Maryaama nag, cér bi gën la taamu, te deesu ko nangu ci moom.»

11

Kàddug ñaan am na yoon

1 Yeesu moo doon ñaan ci benn béreb. Ba mu noppee, kenn ca taalibeem ya ne ko: «Sang bi, jàngal nu ñaan, noonee Yaxya jàngale ñaan ay taalibeem.»

2 Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee ñaan, ne leen:

Baay, nañu wormaal sa sell-
aayu tur,
na sa nguur dikk.

3 May nu bés ak bés sunub
dundu bés bu nekk.

4 Baal nu sunuy bàkkaar,
ni nuy baale nun itam,
mboolem ñi nu tooñ,
te bu nu dugal ci nattu.»

5 Yeesu teg ca ne leen: «Ana kan ci yeen moo seeti ab xaritam xaaju guddi, ne ko: "Xarit, lebal ma ci ñetti mburu.

6 Sama xarit bu nekk ciw yoon moo dikk sama kër, te awma dara lu ma ko taajal,"

7 te xarit ba àddoo ca biir néegam, ne ko: "Bu ma sonal, tëj naa ba tëdd, maak samay doom; manumaa jóg, di la jox dara"?

8 Maa leen ko wax, su jógul jox ko la mu laaj ndaxug xaritoo it, la ko kee amul kersay yee ngir sàkku ndimbal mooy tax mu jóg, jox ko mboolem lu mu soxla.

9 Moo tax ma ne leen, ñaanleen, ñu may leen; seetleen, ndax ngeen gis; fëggleen, ñu ubbil leen.

10 Ndaxte képp ku ñaan, dinga am; ku seet, gis; ku fëgg it, dees na la ubbil.

11 Ana kan ci yeen mooy baay bu doomam ñaan aw jën, mu jox ko jaan?

12 Mbaa mu ñaan ko nen, mu jox ko aw jiit?

13 Ndegam yeen ñi bon yeena mana may seeni gone lu baax nag, astamaak Baay ba fa asamaan. Moo leen ko dàq fuuf, nde mooy may Noo gu Sell gi, ñi ko ko ñaan!»

Seytaane xeexul boppam

14 Yeesu moo doon dàq aw rab wu duggoon nit ba mu luu. Ba rab wa génnee, luu ba wax, mbooloo ma waaru.

15 Teewul ñenn ca ñoom ne: «Ci Beelsebul, buuru rab yi lay dàqe ay rab.»

16 Ñeneen nag di ko fiir, di sàkku ci moom firnde ju ba-woo ci asamaan.

17 Yeesu itam ràññee seen xalaat, ne leen: «Gépp nguur guy xàjjalikoo ci biiram, day tas, yii kër màbb ca kaw yee.

18 Seytaane itam, su xàjjalikoo ci biiram, ana nu nguuram di yàgge, gannaaw yeena ne Beelsebul laay dàqe ay rab?

19 Te it ndegam man Beelsebul laay dàqe rab yi, seen ñoñ

nag ñoom, kan lañuy dàqe ay rab? Kon kay seen ñoñ a leen tiiñal.
20 Waaye su dee loxol Yàlla laay dàqe rab yi nag, kon nguurug Yàlla agsi na ba ci yeen.
21 «Su ponkal gànnaayoo ba diis, wattu këram, alalam dina raw.
22 Waaye bu ko ku ko man songee, ba daan ko, day nangu mboolem ngànnaay lu mu yaakaaroon, ba noppi séddale alalam.
23 Ku farul ak man nag, man ngay xeex, te ku àndul ak man di dajale, yaa ngi tasaare.
24 «Aw rab, bu jàppee nit ba bàyyi ko, day wër béreb yu fendi, di wut fu mu noppaloo, te du ko gis. Su ko defee mu ne: "Naa dellu ca sama kër ga ma jóge."
25 Bu dikkee fekk kër gi buube, defare ba jekk,
26 day dem indi yeneen juróom ñaari rab yu ko yées, ñu bokk sancsi. Su ko defee ni nit kiy mujje mooy yées na mu jëkke.»
27 Naka la Yeesu di wax loolu, jenn jigéen ca mbooloo ma àddu ca kaw, ne ko: «Ndokkalee ki la ëmb ci biiram, nàmpal la ci weenam!»
28 Moom nag mu ne ko: «Xanaa kay, ndokkalee ñiy déglu kàddug Yàlla te di ko jëfe.»

Yonent Yàlla Yunus doy na firnde

29 Naka la mbooloo may gëna takku, Yeesu ne: «Maasug tey jii, maas gu bon la. Firnde lañuy wut, waaye deesu leen jox jenn firnde ju moy firndey Yunus.
30 Ndax na Yunus nekke woon firnde ca waa Niniw, noonu la Doomu nit ki nekke firnde ci niti tey jii.
31 Keroog àtte ba, Lingeeru bëj-saalum dina jóg, janook niti tey jii, tiiñal leen; ndax moo bàyyikoo woon ca catal àddina, ngir déglusi xam-xamu Suleymaan, te tey jii, ku sut Suleymaan a ngi fi.
32 Waa réewum Niniw it keroog àtte ba dinañu taxaw, layook niti tey jii, tiiñal leen ndax ñoo tuube woon ca waareb Yunus, te tey jii, ku sut Yunus a ngi fi.

Bët mooy làmpu yaram

33 «Deesul taal ab làmp, di ko dugal fu làqu, mbaa ci suufu leget. Dees koy aj ca kaw tegoom kay, ba kuy duggsi gis muy leer.
34 Bët mooy làmpu yaram. Su sa bët wéree, sa yaram wépp ay fees ak leer, waaye bu sa bët bonee, sa yaram wépp a ngi ci lëndëm.
35 Kon seetal ndax leer gi nga foog ne mu ngi ci yaw du ag lëndëm.
36 Bu sa yaram wépp nekkee cig leer nag te amu ci lenn lu nekk cig lëndëm, su boobaa la sa yaram di nekk ci leer ba ne ràññ, mel ni bu la ab làmp niitee, ne ràññ ci sa kaw.»

Yeesu xas na niti diine ñi

37 Ba Yeesu waxee ba noppi, ab Farisen da koo woo këram, ngir bokk ak moom lekk. Mu nangu, dem ba duggsi, daldi toog ca lekkukaay ba.

38 Farisen bi nag jaaxle,
ndax la Yeesu setluwul bala
moo lekk.
39 Sang bi ne ko: «Yeen
Farisen yi, bitib kaas bi ak
ndab li daal ngeen di raxas,
fekk li fees kaas baa ngi jóge
ci ŋàppaaral akug mbon!
40 Yeena ñàkk xel! Xanaa
du ki sàkk biti moo sàkk biir
itam?
41 Li ci biir kay ngeen di
sarxe! Su boobaa seen lépp ay
set.
42 Waaye wóoy ngalla yeen
Farisen yi! Xobi naana ak
yeneen safal yu mel ni ru*
ak wépp xeetu lujum, yeena
ngi ciy génne cérub fukkeel,
ngir asaka, njubte ak cofeelu
Yàlla nag, ngeen sàggane. Lii
de war na leen, waaye lee it,
waruleen koo sàggane.
43 Wóoy ngalla yeen
Farisen yi! Yeenay sàkku
toogu yu kaname ca jàngu
ya, ak nuyoob wegeel ca pénc
ma.
44 Wóoy ngalla yeen, yeena
ngi mel ni ay bàmmeel yu
amul xàmmikaay, nit ñiy dox
ca kaw te xamuñu ko.»
45 Kenn ci xamkati yoon yi
nag àddu ne: «Kilifa gi, loolu
nga wax de, nun itam, xas-
aale nga nu ci.»
46 Yeesu itam ne: «Yeen
xamkati yoon yi itam, wóoy
ngalla yeen, yeen ñi sëf nit
ñi sëf yu ñu àttanul, te yeen
ci seen bopp, seen benn
baaraam sax du ci laal.
47 Wóoy ngalla yeen,
yeenay tabax bàmmeeli
yonent yi, te seeni maam
reyoon leen.
48 Kon yeena seedee noonu
ne seen jëfi maam ya, àtnd
ngeen ci, ndax ñoom ñoo leen
rey, yeen ngeen tabax seeni
bàmmeel.
49 Looloo tax itam kàddug
Yàlla giy xel, biral ne: "Maay
yebal fa ñoom ay yonent aki
ndaw, ñii ñu bóom, ñee, ñu
bunduxataal."
50 Su ko defee yoon topp
niti tey jii deretu mboolem
yonent yi tuuru, dale ko ca ba
àddina sosoo.
51 La dale ca deretu Abel ba
ca deretu Sàkkaryaa†, ma ñu
rey ca diggante sarxalukaay
ba ak kë[…]rug jaamookaay ga,
maa leen ko wax dév, dees na
ko toppe niti tey jii.
52 Ngalla yeen xamkati
yoon yi, yeena sànk caabiy
xam-xam; yeen dugguleen,
ñiy duggsi, ngeen tere leena
dugg.»
53 Ba Yeesu génnee foofa,
ca la Farisen ya ak firikati
yoonu Musaa ya tàmbalee
xabtalu ci kawam, di ko
seetloo ay laaj ci mbir yu
bare,
54 di ko yeeru, tey wuta këf
kàddu gu rëcce ci gémmiñam,
ngir tuumaal ko.

12

Yeesu aaye na jinigal

1 Mbooloo ma nag mujj na
dajaloo ba mat ay junniy jun-
niy nit, bay joggeente. Ci
biir loolu Yeesu tàmbalee wax,
jëkke ko ci ay taalibeem, ne:

* **11.42** ***ru,*** gàncax la. Xob yi dees na ko togg, di ko fajoo. † **11.51** Seetal ci *2.Jaar-jaar ya* 24.20-22.

«Moytuleen lawiiru Farisen ñi,
te mooy jinigal.
2 Mboolem lu làqu dees na
ko feeñal, te lu umpe dees na
ko xam.
3 Moo tax mboolem lu
ngeen wax ci biir lëndëm,
dees na ko dégg ci bëccëg
ndarakàmm, te mboolem lu
ngeen déey ci néegu biir, dees
na ko biral ci kawi taax.
4 «Maa leen ko wax, yeen
samay soppe, buleen ragal
ñu manul lu wees rey seen
yaram, ndax gannaaw loolu
dootuñu leen manal lu ko
raw.
5 Ma xamal leen nag ki
ngeen wara ragal: kiy rey
ba noppi, am sañ-sañu sànni
sawara, kooku déy laa leen
ne, ragalleen ko.
6 Juróomi picci ramatu,
xanaa jarul ñaari dërëm
doŋŋ? Moona Yàlla fàttewula
geesu menn ci ñoom.
7 Yeen nag seen kawari
bopp sax, waññees na lépp.
Buleen ragal dara, nde
ndiiraanu ramatu, yeena ko
gën.
8 «Te it maa leen ko wax,
képp ku dëggal fi kanam nit
ñi, ne man nga féeteel, Doomu
nit ki itam dina dëggal fa
kanam malaakay Yàlla ya, ne
moom nga féeteel.
9 Waaye ku weddi fi kanam
nit ñi, ne man nga féeteel,
dees na weddi fa kanam
malaakay Yàlla ya, ne man
nga féeteel.
10 Képp ku jëme kàddug
safaan ci Doomu nit ki, dees
na la jéggal, waaye ku saaga
Noo gu Sell gi, deesu la jéggal.
11 «Bu ñu leen yóbboo ca
jàngu ya, ca kanam kilifa ya
ak àttekat ya, buleen jaaxle ci
nan ngeen di yékkatee kàddug
layoo, ak luy doon seenu lay,
mbaa lu ngeen di wax,
12 ndax su boobaa Noo gu
Sell gi moo leen di xamal ca
waxtu woowa la ngeen wara
wax.»

Yoolu Yàlla doŋŋ mooy alal

13 Kenn ca mbooloo ma
moo noon Yeesu: «Kilifa gi,
waxal ci sama mag, mu jox
ma sama wàll ci ndono li nu
bokk.»
14 Yeesu ne ko: «Waa jii, kan
moo ma fal àttekat mbaa mi-
raaskat ci yeen?»
15 Ci kaw loolu mu ne leen
ñoom ñépp: «Moytuleen wépp
xeetu bëgge, ndax loo barele
barele, sa bakkan ajuwul ci
sa alal.»
16 Mu léeb leen nag, ne leen:
«Nit la woon ku woomle, te ab
toolam nangu.
17 Mu naan ca xel ma: "Nu
may def nag? Amatuma sax
fu ma denc sama ngóob mi!"
18 Ci kaw loolu mu ne: "Nii
laay def: samay sàq laay daa-
neel, daldi defaraat sàq yu
gëna mag, denc ci sama pepp
ak mboolem lu ma am.
19 Su ko defee ci samam
xel laa naan: 'Céy sama waa
ji, yaa ngeek alal ju bare ju
mana dem ay ati at; neel fi-
naax, di lekk, di naan aka
bége.' "
20 Yàlla nag ne ko: "Ñàkk
xel! Guddig tey jii, dees na jël
sa bakkan. Kon li nga waajal,
ana kuy doon boroom?"

21 «Kuy dajaleel boppam
alal te woomlewoo fa Yàlla,
loolu mooy saw demin.»

Ku gëm Yàlla, wóolu ko

22 Gannaaw loolu Yeesu ne
ay taalibeem: «Moo tax ma
ne leen, buleen seen bakkan
jaaxal, ngir lu ngeen lekk, te
it buleen seen yaram jaaxal
ngir lu ngeen sol,
23 ndax lekk gi, bakkan bee
ko ëpp solo, te koddaay li it,
yaram wee ko ëpp solo.
24 Seetleen ci baaxoñ: du ji,
du góob, amulub denc mbaa
am sàq. Teewul Yàlla di ko
dundal. Yeen nag, ñaata yoon
ngeen gën picc yi!
25 Ana kan ci yeen mooy
jaaxle, di xalaat a xalaat
bakkanam ba mana yokk lu
tollook xef ak xippi ci àppam?
26 Ndegam loolu gëna tuut
sax moo leen të, ana lu ngeen
di xalaat ci leneen?
27 «Seetleen ni tóor-tóor yiy
saxe. Doñ-doñiwuñu, ëccuñu,
waaye maa leen ko wax, Su-
leymaan ak darajaam jépp
sax, soluwul woon ni benn ci
ñoom.
28 Ndegam ñaxum tool miy
dund tey, te léegi ñu sànni
ko cib taal, moom la Yàlla di
wodde nii kay, xanaa asta-
maak yeen? Yeenaka néew
ngëm!
29 Yeen nag, buleen tiisoo
lu ngeen lekk, mbaa lu ngeen
naan; te bu yooyu xalaat ub
seen bopp.
30 Ndax loolu lépp, xeeti
yéefari àddina, ñoo koy tiisoo,
te yeen, Baay bi xam na ne
soxla ngeen ko.
31 Waaye tiisooleen nguu-
ram, su boobaa dees na leen
ci dollil loolu.
32 «Buleen ragal dara, yeen
jur gu sew gi, ndax seen
Baay la soob, mu jagleel leen
nguur gi.
33 Jaayleen seen alal, sarxe
xaalis bi, sàkkuleen mbuus yu
dul ràpp, muy dencu ëllëg bu
dul jeex fa asamaan, fa ko
sàcc dul jege, max du ko yàq.
34 Ndaxte fa sab denc nekk,
sab xol it a nga fa.

Teewlu war na

35 «Takkuleen te seeni làmp
di tàkk.
36 Melleen ni nit ñuy séentu
seen njaatige lu jóge céet,
ndax bu dikkee ba fëgg bunt
ba, ñu daldi ko ubbil.
37 Ndokkalee surga yooyu
seen njaatige dikk fekk ñu
teewlu. Maa leen ko wax
déy, njaatige leey takku, too-
gal leen ba noppi dikk, taajal
leen, ñu lekk.
38 Ndegam ba guddi ga xaa-
jee la njaatige la ñibbisi, ba
fekk surga ya teewloo noonu,
am ba suuf seddee la, lu mu ci
mana doon, ndokkalee ñoom.
39 Waaye lii de xamleen ko:
boroom kër, su xamoon wan
waxtu la ab sàcc di ñëw, du
ko wacc moos, mu dàjjiy dugg
këram.
40 Kon yeen itam waajleen
ba jekk, ndax waxtu wu
ngeen foogul, ci la Doomu nit
ki di ñëw.»
41 Piyeer nag ne Yeesu:
«Sang bi, ndax nun doŋŋ nga
léeb lii, am ñépp a ko moom?»
42 Sang bi ne ko: «Ana kan
nag mooy saytukat bu wóor te
muus, ba njaatigeem batale

ko curgag këram, ngir mu di leen jox seen njël ca ba muy jot?

43 Ndokkalee surga bu njaatigeem dikk, fekk ko muy doxale noonu.

44 Maa leen ko wax dév, alalam jépp la ko njaatige la di far dénk.

45 Waaye su jawriñ ja nee ci xelam: "Sama njaatige dikk-agul léegi," ba tax mu tàmbalee dóor surga ya, góor ak jigéen, di lekk aka naan, di màndi,

46 su boobaa njaatige laay dikk bés bu mu ko séenuwul ak waxtu wu mu foogul, mbugal ko ba daggat ko, sédd ko ci añub gëmadikat ñi.

47 «Jawriñ jooju xam nammeelu njaatigeem, te taxul mu waaj ko, ba jëfewu ko, ay yetam dina bare.

48 Waaye jawriñ ji xamul nammeelu njaatigeem, te teewu koo def lu yelloo ay duma, yet yu néew lay am. Képp ku ñu jox lu bare, dees na la topp lu bare. Képp ku ñu dénk jópp, dees na la feyeeku lu ko ëpp.

Ngëm indi na féewaloo

49 «Sawara laa taalsi ci kaw suuf, te maaka bëggoon mu ne jippét xaat!

50 Am na nag sóobu gu ma wara sóobu, waaye ndaw njàqare ci man li feek loolu sottiwul.

51 Foog ngeen ne maye jàmm ci kaw suuf moo ma indi? Déet kay. Maa leen wax lii, xanaa ag féewaloo.

52 Gannaaw-si-tey, bu juróomi nit bokkee genn kër, dinañu féewaloo; ñett féewaloo ak ñaar, ñaar féewaloo ak ñett.

53 Baay dina féewaloo ak doomam ju góor, doom ja féewaloo ak baayam; ndey féewaloo ak doomam ju jigéen, doom ja féewaloo ak ndeyam; ndey féewaloo ak jabaru doomam, jabar ja féewaloo ak goroom.»

Xam pirim jamono war na

54 Yeesu neeti mbooloo ma: «Bu ngeen gisee mu xiine sowu, dangeen dal naan: "Taw baa ngi ñëw," te noonu lay ame.

55 Bu ngelaw bawoo bëj-saalum, ngeen ne: "Tàngaay wu metti lay doon," te mooy am.

56 Jinigalkat yi ngeen doon! Melow asamaan ak suuf, man ngeen koo firi. Xew-xewi janti tey jii nag, nu ngeen umplee pireem?

Gaawala juboo ak sab jote-waale

57 «Te itam lu leen teree ràññee lu jub, yeen ci seen bopp?

58 Boo àndeek sab jote-waale, ngeen jëm ca àttekat ba, fexeela jubook moom ci yoon wi. Lu ko moy mu yóbbu la ci yoon, yoon jébbal la ndawal buur, mu ne la ràpp tëj.

59 Ma ne la, doo fa génne mukk te feyuloo lépp, ba ci poset bi gëna tuut.»

13

Ku tuubul, sànku

1 Jamono jooju tembe la aw nit dikk, àgge Yeesu mbirum waa Galile yu Pilaat bóomoon,

jaxase seen deret ak seen dereti juru sarax yu ñu jagleel Yàlla.
2 Yeesu ne leen: «Foog ngeen ne waa Galile yooyu dañoo gëna bàkkaar mboolem seen bokki Galile ya ca des, ba tax ñu daj mitit wu ni tollu?
3 Maa leen ne déedéet kay, te su ngeen tuubul, noonu ngeen di sànkoo yeen ñépp.
4 Fukki nit ak juróom ñett ñooñu tata ja ca Silowe daanu ci seen kaw, ba rey leen nag, ngeen foog ne ñoo gën diy tooñkat ci Yerusalem gépp?
5 Maa leen ne déedéet kay, te su ngeen tuubul, yeen ñépp ay sànku ni ñoom.»
6 Mu léeb leen lii nag, ne leen: «Garabu figg la nit amoon ci tóokëram. Mu dikk ngir raas ko fekku ca dara.
7 Mu ne surga ba: "Ñetti at a ngii may dikk, di raas garab gii, fekkuma ci dara. Kon gor ko, da fiy xatal rekk."
8 Surga ba ne ko: "Sang bi, bàyyiwaat ko at mii rekk, ba ma wéex ko, def ci tos.
9 Jombul mu meññ déwén; lu ko moy, nga gor ko."»

Yeesu faj na nit bésub Noflaay

10 Benn bésub Noflaay, Yeesu doon jàngale ci ab jàngub Yawut.
11 Ndeke jenn jigéen a nga fa woon; rab a ko woppal lu wara mat fukki at ak juróom ñett, mu xuuge, manula fexe ba siggi.
12 Yeesu gis ko, woo ko, ne ko: «Jongama, teqalikoo nga ak sa laago.»
13 Mu teg ko ay loxoom, mu siggi ca saa sa, di sàbbaal Yàlla.
14 Njiitu jàngu ba nag yékkati kàddug ñaawlu ndax bésub Noflaay ba Yeesu faje. Mu ne mbooloo ma: «Juróom benni fan la nit ñi wara liggéey. Kon ci fan yooyu ngeen wara fajusi, waaye du ci bésub Noflaay.»
15 Sang bi ne ko: «Jinigalkat yi! Naaféq yi ngeen doon! Xanaa du ci bésub Noflaay la kenn ku nekk ci yeen di yi-wee aw yëkkam mbaa mbaa-mam ca gétt ga, ngir wëggi ko?
16 Jigéen jii di sëtub Ibraayma, te fukki at ak juróom ñett a ngii Seytaane làggal ko, ndax wareesu koo yiwi, teggil ko laago jii ci bésub Noflaay?»
17 Ba mu waxee loolu, noonam yépp a rus, mbooloo ma nag di bége mboolem jëf ju yéeme, ja muy def.

Doomu fuddën misaal na nguurug Yàlla

18 Yeesu neeti: «Ana lu nguurug Yàlla di nirool? Ana lu ma koy niruleel?
19 Mu ngi mel ni doomu fuddën bu nit jël, sànni cib toolam. Mu sax, màgg ba doon garab gu njanaaw yi tàgg ciy caram.»

Lawiir misaal na nguurug Yàlla

20 Mu dellu ne: «Ana lu may niruleel nguurug Yàlla?

* **13.21** ***ñetti natti sunguf*** mu ngi tollu ci 25 kilo.

21 Mu ngi mel ni lawiir ju jigéen sàkk, def ko ci ñetti natti sunguf yu mag*, ba tooyal bépp mujj funki.»

Buntu texe xat na

22 Yeesu mu ngi doon jaar ci ay dëkk yu mag ak yu ndaw, jëm Yerusalem, di jàngale ca yoon wa.

23 Mu am ku ko ne: «Sang bi, xanaa ñiy mucc ñu néew lay doon?» Mu ne leen:

24 «Góor-góorluleen ba dugge ci bunt bu xat bi, ndax maa leen ko wax, ñu bareey jéema dugg, waaye duñu ko man.

25 Bu boroom kër gi xasee jóg, ba tëj bunt bi, fa ngeen di doxe des ci biti, di fëgg naan: "Sang bi, ubbil nu!" Mu ne leen: "Xawma fu ngeen bokk."

26 Su boobaa ngeen naan: "Noo daan bokk di lekk aka naan, te ci sunuy pénc nga daan jàngalee."

27 Mu neeti leen: "Nee naa leen xawma fu ngeen bokk. Soreleen ma yeen ñépp, defkati njubadi yi!"

28 Foofa lees di jooye aka yéyoo ndax mitit, kera bu ngeen gisee seeni maam Ibraayma ak Isaaxa ak Yanqóoba ak yonent yépp ca biir nguurug Yàlla, te fekk yeen ci seen bopp, ñu dàq leen ca biti.

29 Penku ak sowu, bëj-gànnaar ak bëj-saalum, la aw nit di bawoo, dikk toog ca ndabal bernde la ca nguurug Yàlla.

30 Su ko defee nag, ñenn a ngi mujj tey, waaye ëllëg ñooy jiitu; te ñenn a ngi jiitu tey, waaye ëllëg ñooy mujj.»

Dees na tas Yerusalem

31 Ca jamono jooju tembe la ay Farisen dikk, ne Yeesu: «Jógeel fii, te dem, ndax Buur Erodd da laa nara rey.»

32 Mu ne leen: «Demleen wax njomboor moomu, ne ko: "Maa ngii di dàq rab yi, di maye ag wér, tey ak ëllëg. Bésub ñetteel ba nag ma sottal."

33 Waaye tey ak ëllëg ak sibir, fàww ma dem, ndax ab yonent wareesu koo bóome fenn fu dul Yerusalem.

34 «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy bóom yonent yi, di sànni ay doj ñi ñu yebal ci yaw, ba ñu dee, ñaata yoon laa namma dajale say doom, uuf ni ganaar di uufe ay cuujam, te nanguwuloo?

35 Mu ngoog, waccees na laak sa kër nag, waaye maa ne la doo ma gisati ba kera jant ba nga naa: "Na barke wàcc ci ki dikk ci turu Boroom bi!"»

14

Yeesu jàngal na Farisen ya

1 Benn bésub Noflaay la Yeesu reeri woon ca kër genn kilifag Farisen ya. Ñoom nag ñu di ko bàyyi xel bu baax.

2 Ndeke jenn waay a nga fa janook moom, yaram wépp a sadd.

3 Yeesu àddu, ne xamkati yoon yaak Farisen ya: «Waaw, pajum bésub Noflaay, ndax yoon maye na ko, am déet?»

4 Ñu ne cell. Yeesu teg waa
ja loxo, wéral ko, daldi ko
yiwi.
5 Mu ne leen: «Ana kan ci
yeen la doomam mbaa aw
yëkkam daanu cib teen, mu
bañ koo daldi génne ci bésub
Noflaay?»
6 Lu ñu ca teg nag të leen, ñu
ne xerem.
7 Ci biir loolu Yeesu gis
na gan ñay taamoo toogu yu
kaname, mu léeb leen, ne
leen:
8 «Bu la boroom xew
woowee ci berndeg céet, bul
wàllisi, ba tooge toogu ba gëna
kaname, xamoo fu ku la sutu
daraja di wuyusee boroom
xew ma.
9 Su boobaa moom mi la
woo, woo ko, mooy dikk, ne
la: "Mayal kii, mu toog."
Nga am nag gàccey walbatiku
toogi fa gëna gannaawe.
10 Bu ñu la woowee am xew
kay, demal tooge fa gëna gan-
naawe, ba ka la woo dikk ne
la: "Xarit, agsil ci kanam."
Su boobaa muy sa teraanga
ci kanam mboolem ña nga
bokkal bernde ja.
11 Ndaxte képp kuy réylu,
dees na la toroxal, ka toroxlu
lees di yékkati.»
12 Ci kaw loolu Yeesu ne
waa ja ko woo bernde: «Boo
dee waajal bernde, añ mbaa
reer, bul woo say xarit, mbaa
say doomi ndey, mbaa say
bokk, mbaa say dëkk yu am
alal, nde ñoom itam dañuy
walbatiku, woo la rekk, mu
doon sag pey.
13 Boo dee waajal bernde
kay, wool néew-doole yi ak
làggi yi, ak ñiy soox ak sil-
maxa yi.
14 Su boobaa ndokkalee
yaw, nde amuñu sag pey,
waaye dees na la fey, kera
ndekkitel aji jub ñi.»

Dàq sa teraanga, romb sa njariñ

15 Kenn ca gan ña nag dégg
loolu, ne Yeesu: «Ndokkalee ku
lekk ca bernde ja ca nguurug
Yàlla!»
16 Yeesu ne ko: «Jenn waay
moo waajaloon bernde ju
mag, woo ca ñu bare.
17 Ba waxtuw lekk jotee,
mu yebal ab surgaam ca
ña mu woo woon, ne leen:
"Ñëwleen, lépp sotti na léegi."
18 «Ñu tàmbalee gàntal nag
ñoom ñépp. Kii ne ko: "Ab
tool laa jënd, te fàww ma xooli
ko. Dama lay ñaan rekk, nga
jéggal ma."
19 Kee ne: "Ay lëkkey yëkk,
ci laa jënd juróom, damay
dem nii, jéemloo leen ba xam.
Dama lay ñaan rekk, nga
jéggal ma."
20 Kale ne ko: "Ab séet laay
sooga takk, looloo tax duma
mana ñëw."
21 «Surga ba dellu, daldi
koy àgge boroom kër ga,
njaatigeem. Mu mer, ne
surga ba: "Demal gaaw ca
pénc yaak mbeddi dëkk bi, te
nga indi fii néew-doole yi, ak
làggi yi ak silmaxa yi ak ñiy
soox."
22 «Surga ba dem ba délsi, ne
ko: "Sang bi, li nga santaane
de def naa ko, waaye kër gi
feesagul."
23 Njaatige li ne ko: "Demal
topp yoon yi, leru ñag yi, te
nga soññ nit ñi, ñu dikk ba
sama kër fees."

24 Maa leen ko wax, ñi ma
woo woon ci sama bernde ji,
kenn du ci mos.»

Topp Yeesu am na lu mu laaj

25 Yeesu moo doon dem,
mbooloo mu réy dar ko. Mu
geestu ne leen:

26 «Képp ku ñëw ci man, te
bañuloo sa baay ak sa ndey,
ak sa jabar, ak sa doom, ak
sa bokk yu góor, ak sa bokk
yu jigéen, bañuloo sa bakkanu
bopp sax, doo mana doon
sama taalibe.

27 Képp ku gàdduwul sa
bantu bopp bu ñu lay daaj, te
topp ci man, doo mana doon
sama taalibe.

28 Ana kan ci yeen sax
mooy namma tabax taaxum
kaw, te njëkkula toog, wañ ñ
la mu koy dikke, ngir seet ba
xam ndax am na lu ko àggale,

29 bala moo teg fondmaa
taax ma, te amul dooley sot-
tal tabax bépp, ba ña koy see-
taan di ko ñaawal,

30 naan: "Waa jii moo
tàmbalee tabax, te manula
àggale!"

31 Am ban buur mooy
xarejeek beneen buur te
njëkkula toog, seet ba xam
ndax man naa àndak fukki
junniy xarekatam, ngir
xarejeek ku ko songseek ñaar
fukki junniy xarekat?

32 Su ko manul nag, ba buur
bee di soreegum lay yebal
kuréel ca moom, ngir seet
nu mu mana sàrtoo ak moom
jàmm.

33 Naka noonu itam, kenn
ci yeen du mana doon sama
taalibe te dëdduwul mboolem
lu mu am.

34 «Xorom déy baax na,
waaye bu raxee ba sàlli, ana
lees koy safaleetee?

35 Jariñatul suuf, jariñatul
ab tos. Ca biti lees koy tuuri.
Ku am nopp yu muy dégge
kat, na dégg.»

15

Sàmm bége na menn xaram mu feeñ

1 Mboolem juutikat yeek
bàkkaarkat yi ñoo daan ñëw ci
Yeesu, di ko déglu.

2 Ci biir loolu Farisen ya
ak firikati yoonu Musaa ya
di ñurumtu naan: «Kii moom
bàkkaarkat yi lay neexool, di
bokk ak ñoom lekk!»

3 Yeesu nag léeb leen lii, ne
leen:

4 «Ana kan ci yeen mooy am
téeméeri xar, réerle ci menn,
te bàyyiwul ca àll ba juróom
ñeent fukki xar ya ak juróom
ñeent (99), ngir toppi ma réer,
ba gis ko?

5 Bu ko gisee lay bég, teg ko
ca mbagg ma, yóbbu kër ga.

6 Te bu àggee ca kër ga, xarit
yaak dëkk ya lay woo, ne leen:
"Kaayleen nu bége, sama xar
ma réeroon, gis naa ko!"

7 «Maa leen wax ne leen, bu
benn bàkkaarkat doŋŋ tuubee,
noonu rekk lay doone mbégte
fa asamaan, ba raw mbégte
ma fay am, bu juróom ñeent
fukk ak juróom ñeenti nit
jubee, te soxlawuñoo tuub.

Jigéen bége na takkaayam lu feeñ

8 «Te it ana jan jigéen mooy
am fukki libidoor, benn réer

ca, te taalul ab làmp, buub néeg ba, seet a seet, ba gis ko?
9 Bu ko gisee, xarit yaak dëkk ya lay woo, ne leen:
“Kaayleen nu bége, libidoor ba réeroon, gis naa ko.”
10 Maa leen wax ne leen,
noonu rekk lay doone mbégte
fa malaakay Yàlla ya, bu benn
bàkkaarkat doŋŋ tuubee.»

Baay bége na doomam ju feeñ

11 Yeesu neeti: «Nit a amoon ñaari doom yu góor.
12 Ka gën di ndaw ne baay ba: “Baay, jox ma cér bi ma yoon may ci sunu alal.” Ba loolu amee baay ba séddale leen alalam.
13 Ay fan yu néew gannaaw gi, ka gën di ndaw jaay léppam, daldi tukki réew mu sore, di topp bakkanam ba yàq fa alalam.
14 Gannaaw ba mu sànkee lépp, xiif bu metti dikkal réew ma, mu daldi tàmbalee ñàkk.
15 Ci kaw loolu mu dem, di surgawu ku cosaanoo ca réew mooma, kooku yebal ko ca ay toolam, muy sàmm ay mbaam-xuux.
16 Mu dem ba noon ngéeja lekk ca ñamu mbaam-xuux ya, fajeb xiifam, te kenn mayu ko ca.
17 Xel ma mujj délsi, mu ne: “Ñaata surga la sama baay am, seen lekk ne gàññ, man, ab xiif di ma rey fii!
18 Naa jóg, dem ca sama baay, ne ko: ‘Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ la;
19 yeyootumaa tuddoo sax sa doom; léegi def ma ni ku bokk ci say surga.’ ”
20 «Mu jóg, ngir dellu kë[…]

jii moo dee woon te dekki na, moo réeroon te feeñ na!"»

16

Saytukat bu dëng def na ag muus

1 Yeesu neeti ay taalibeem: «Jenn waay ju am alal la woon, ñu boole ko ak ab saytukatam, ne ko day pasar-pasaree alalam.

2 Waa ja woo ko, ne ko: "Li ma la déggal, lu mu doon? Limal ma sag caytu, ndax dootoo ma mana saytul."

3 «Saytukat ba nag ne ca xelam: "Nu may def nag, gannaaw sama njaatigee ngi nangu caytu gi ci man? Dem gàbbi? Awma kàttanam. Yal-waani? Rus naa ko."

4 Gannaaw loolu mu ne "Xam naa ni may def, ba su ma ñàkkee sama liggéey it, dees na ma fat."

5 Mu daldi woolu kenn-kenn ña ameel njaatigeem bor. Kii ñëw, mu ne ko: "Ñaata nga ameel sama njaatige?"

6 Mu ne ko: "Téeméeri xàndiy diwu oliw." Mu ne ko: "Sa kayit a ngii, toogal gaaw te bind juróom fukk."

7 Kee, mu ne ko: "Yaw nag, ñaata nga ko ameel?" Mu ne ko: "Téeméeri saakuy pepp." Mu ne ko: "Sa kayit a ngii, bindal juróom ñett fukk."

8 Njaatige li nag naw saytukat bu njublaŋ boobu ca muus ga mu defe. Ndax kat niti tey jii ñoo gëna muus doomi leer ñi, ci ni ñuy doxale seen digganteek seeni nawle.»

9 Yeesu teg ca ne: «Maa leen wax ne leen alalu àddina ji làmboo njubadi, sàkkooleen ko ay xarit, ngir bu alal ja jeexee, xarit yooya fat leen ca dal yu sax yà.

10 Ku màndu ci lu néew nag, màndu ci lu bare; ku jubadi ci lu néew it, jubadi ci lu bare.

11 Kon su ngeen mànduwul ci alalu àddina, alal ji dëgg, ana ku leen koy dénk?

12 Te su ngeen mànduwul ci alalu jàmbur, ana ku leen di dénk seen alalu bopp?

13 «Ab jaamu kër nag manula jaamu ñaari sang; day dëddu kii, sopp kee; mbaa mu fonk kii, cof kee. Manuleena jaamoondoo Yàlla ak alal.»

14 Farisen ñu bëgg xaalis ña nag dégg loolu Yeesu wax lépp, ba noppi di ko ñaawal.

15 Yeesu ne leen: «Yeen yeenay jub-jublu ci kanam nit ñi, waaye Yàlla xam na seen xol. Ndax li nit ñi gëna naw, lu seexluwu la fa Yàlla.

16 «Yoonu Musaa wi ak waxi yonent yi la woon ba kera ba Yaxya dikkee. Waaye ba mu dikkee lañu yégle nguu-rug Yàlla, ñépp di ci jéema dugge seen doole.

17 Waaye nag asamaan ak suuf raaf moo gëna yomb genn maaska rote ci mbindum yoonu Musaa.

Pase daganul

18 «Képp ku fase sa jabar, takk keneen, njaaloo nga; te ku jëkkëram fase, képp ku ko takk, njaaloo nga.

Aji texeedi sàkku na yërmande

19 «Jenn waay la woon ju bare alal, di sol yérey tànnéef

yu rafet, di dunde lu neex bés bu set.
20 Ab baadoolo bu ñuy wax Lasaar nag farala tëdd ci buntu kër waa ji, yaram wa ne fureet aki góom,
21 te mu noon ngéeja fajeb xiifam lu ruuse ci ndabal boroom alal bi. Rax ci dolli xaj yiy dikk, di mar ay góomam.
22 «Ba baadoolo ba deewee, malaaka yi yóbbu ko ba ca wetu Ibraayma. Boroom alal ba itam dee, ñu rob ko.
23 Ci kaw loolu ñu dugal ko sawara. Ca biir mbugal mu tar ma la dawale bëtam, daldi séen fu sore Ibraayma ak Lasaar ci wetam.
24 Mu xaacu ne: "Maam Ibraayma, yërëm ma! Yebalal Lasaar, mu sëpp catal baaraamam ci ndox, dikk seralal ma sama làmmiñ, sawara sii metti na lool!"
25 Ibraayma ne ko: "Doom, fàttalikul ne, na nga séddoo woon sa bànneex ca àddina, noonu la Lasaar nekke woon aw tiis. Waaye fii nag moo neexle, yaw nga mitile.
26 Bu loolu yépp weesoo itam, sunu diggante ak yeen kàmb gu xóot a fi dox; moo tax ku bëgga jóge fii jëm ci yeen, mbaa mu jóge foofu jëmsi ci nun, du ko man."
27 «Ci kaw loolu boroom alal ba ne: "Kon nag maam, ngalla yebalal Lasaar ca sama kër baay,
28 ndax sama juróomi rakk a nga fa. Na leen artu, ngir ñu bañ a ñëw ñoom itam ci bérebu mitit bii."
29 Ibraayma ne ko: "Waaye ñoom am nañu yoonu Musaa, am nañu téerey yonent yi. Nañ leen déggal."
30 Mu ne ko: "Loolu doyul, Maam Ibraayma, waaye su kenn bàyyikoo ci ñi dee, dem ba ca ñoom, dinañu tuub."
31 Ibraayma nag ne ko: "Su ñu dégluwul Musaa, dégluwuñu yonent yi kay, ku dekki, bàyyikoo ci ñi dee sax du tax ñu gëm."»

17

Bàkkaarloo nit aay na

1 Yeesu neeti ay taalibeem: «Ag fiir guy bàkkaarloo manula ñàkk, waaye wóoy ngalla ka koy lal.
2 Ñu takkoon doj wu réy ci baatam, sànni ko biir géej moo gën ci moom muy bàkkaarloo kenn ci xale yii.
3 Wattuleen seen bopp.

Jéggalleen ku leen tuubal

«Bu la sa mbokk tooñee, yedd ko. Bu tuubee, baal ko.
4 Su la tooñoon juróom ñaari yoon ci bés bi, te walbatiku juróom ñaari yoon, ne la: "Tuub naa ko," baal ko rekk.»

Ngëm maye na kéemtaan

5 Ci kaw loolu ndaw ya ne Sang bi: «Yokk nu ngëm.»
6 Sang bi ne leen: «Su ngeen amee ci ngëm, lu tollu ni peppu fuddën, ba ne garab gii: "Buddeekul, dem jëmbate ca géej ga," su boobaa garab gi déggal leen.

Ab jaam du sàkku jaajëf

7 «Kan ci yeen la ab jaamam di beyi mbaa mu sàmmi ba jóge tool, dikk, mu ne ko: "Kaay, nu lekk"?

8 Xanaa kay da koy wax ne
ko: “Defaral sama reer, te
takku, taajal ma, ba ma lekk,
naan, nga doora lekk, naan.”
9 Ndax la jaam ba jëfe ndi-
gal a tax sangam sant ko?
Déedéet kay.
10 Yeen itam noonu. Bu
ngeen defee li ñu leen sant
lépp ba noppi, dangeena war
ne: “Ay jaam rekk lanu. Sunu
warugar lanu def.”»

Yeesu faj na fukki gaana

11 Ci biir yoon woowu
Yeesu jëmoon Yerusalem, ma
nga jaare fa Samari ak Galile
digaloo.
12 Mu dem bay duggsi cib
dëkk, fukki gaana dikk, da-
jeek moom, ba dànd ko, daldi
taxaw. Ñu xaacu ne:
13 «Yeesu, Njaatige, yërëm
nu!»
14 Yeesu nag gis leen, ne
leen: «Demleen seetluji seen
yaram ca sarxalkat ya.»

Ba ñuy dem ca sarxalkat ya
lañu wér, seen yaram set.
15 Kenn ci ñoom gis ne
wér na, daldi walbatiku, di
xaacuy sàbbaal Yàlla.
16 Mu dikk, ne gurub, dëpp
jëëm fa tànki Yeesu, sant ko.
Waa ja nag nitu Samari la
woon.
17 Ba loolu amee Yeesu ne:
«Xanaa du fukk a wér? Juróom
ñeent ña nag, ana ñu?
18 Amu ci kenn ku ñëw,
delloo Yàlla njukkal ku dul
doxandéem bii!»
19 Yeesu nag ne ko: «Jógal
dem; sa ngëm faj na la.»

Nguurug Yàlla door na ba noppi

20 Farisen yi ñoo laajoon
Yeesu, ne ko: «Kañ la nguurug
Yàlla di dikk?» Mu ne leen:
«Dikkug nguurug Yàlla du ànd
akum ceetaan.
21 Deesul ne it: “Xoolleen,
mu ngi!” mbaa: “Ma ngee!”
Ndax kat nguurug Yàlla mu
ngi ci seen biir.»
22 Mu ne taalibe ya: «Ay ja-
monoo ngi ñëw yu ngeen naa
ngéejoo fekke benn bés ci bési
Doomu nit ki, te dungeen ko
fekke.
23 Te it, dees na leen ne:
“Ma ngee!” mbaa: “Mu ngii!”
Buleen dem, buleen ca topp.
24 Ndax ni melax di xuyye
ci gii wetu asamaan, ba ne
ràññ ca gee, noonu la Doomu
nit kiy def keroog bésam.
25 Waaye balaa booba fàww
Doomu nit ki am coono yu
bare, jànkoonteek diiŋatu niti
tey jii.
26 «Noonee mu deme woon
ca jamonoy Nóoyin, ni lay
deme ca jamonoy Doomu nit
ki.
27 Nit ñaa nga doon lekk aka
naan, di jël jabar aka séyi, ba
keroog bés ba Nóoyin duggee
ca gaal ga, mbënn ma dikk,
sànk ñépp.
28 «Noonee itam la deme
woon ca jamonoy Lóot. Nit
ñaa nga doon lekk aka naan,
di jënd aka jaay, di jëmbat aka
tabax.
29 Waaye bés ba Lóot génnee
Sodom, la tawub sawara ak
tamarax wàcce ci asamaan,
sànk ñépp.
30 Noonu doŋŋ lay deme,
bés bu Doomu nit kiy feeñ.
31 «Bésub keroog boobee, ku
mu fekk ci kaw am taax, te

say yëf ne ca biir kër ga, bul wàcc, di ko jëli. Te ku mu fekk tool ba itam, bul dellu.

32 Fàttalikuleen jabaru Lóot ja!

33 Képp kuy wuta rawale sa bakkan, yaay ñàkk sa bakkan, waaye képp ku ñàkk sa bakkan, yaay dund.

34 Maa leen ko wax: guddig keroog ñaar ay bokk benn lal, kenn ki, ñu yóbbu ko, ka ca des, ñu ba ko.

35-36 Ñaari jigéen di wolandoo, kenn ki, ñu yóbbu ko, ka ca des, ñu ba ko.»

37 Taalibe yi ne Yeesu: «Loolu fan la, Sang bi?» Mu ne leen: «Fu médd nekk, fa la tan yay daje.»

18

Saxoo ñaan wareef la

1 Yeesu dellu leen léeb lii, ngir ñu wareefoo di sax ci ñaan te baña xàddi.

2 Mu ne: «Ab àttekat la woon cib dëkk; ragalul Yàlla, yégul nit.

3 Ab jëtun a nga woon ca dëkk boobee. Daan na ñëw ca moom, naan ko: "Àtte ma ak sama jotewaale!"

4 Àttekat ba bañ na ay yoon, waaye gannaaw gi mu ne ci xelam: "Ragaluma Yàlla, yéguma nit,

5 waaye jigéen jii da maa lakkal; naa ko àtte, bala moo dërr-dërri ba mujj jekkali ma."»

6 Sang bi teg ca ne: «Jàngatleen li àttekat bu bon bi wax.

7 Kon ndax Yàlla man naa baña sàmm àqu tànnéefam ñi koy woo wall guddi ak bëccëg, xanaa di leen yeexe?

8 Maa leen ne, mooy sàmm seen àq ci lu gaaw. Waaye bu Doomu nit ki dikkee, mbaa dina fekk ngëm ci kaw suuf?»

Ag njub, bu ko boroom gis

9 Yeesu léebati lii, ngir ñiy damoo seenug njub, tey doy-adal ñi ci des.

10 Mu ne: «Ñaari nit a ñaani woon ca kër Yàlla ga. Kenn ki di ab Farisen, ki ci des dib juutikat.

11 Farisen baa nga taxaw di yelu, naan: "Yàlla, maa ngi lay sante li ma melul ni ñeneen ñi fees ak ŋàppaaral, diy njublaŋ aki njaalookat, rawatina juutikat bii.

12 Maa ngi woor ñaari yoon, ayu bés gu nekk, di joxe asaka benn céru fukkeelu mboolem lu ma am."

13 «Juutikat ba moom, ma nga taxaw fu sore, ñemewula siggi sax, xool asamaan, xanaa di fëgg dënnam te naan: "Éy Yàlla, yërëm ma, man bàkkaarkat bi."»

14 Yeesu teg ca ne: «Maa ne leen, kooku moo ñibbaale këram àtteb ku jub, waaye du Farisen ba. Ndaxte képp kuy réylu, dees na la toroxal, waaye ki toroxlu lees di yékkati.»

Tuut-tànk am na cér

15 Doon nañu indil Yeesu ay tuut-tànk sax, ngir mu teg leen ay loxoom. Taalibe ya gis loolu, di leen jànni.

16 Yeesu nag woolu xale yi, ne: «Bàyyileen xale yi, ñu ñëw fi man, buleen leen aaye,

ndax ñu mel ni ñoom ñoo yelloo nguurug Yàlla.

17 Maa leen ko wax dév, képp ku baña nangul nguurug Yàlla ni ab xale, doo ca tàbbi mukk.»

Dëddu lépp, topp Yeesu jafe na

18 Kenn ci njiiti Yawut yi moo laajoon Yeesu, ne ko: «Kilifa gu baax bi, ana lu may def ngir texe ba fàww?»

19 Yeesu ne ko: «Lu tax nga naa ma ku baax ki? Kenn baaxul ku moy Yàlla doŋŋ.

20 Xam nga ndigal yi: "Bul njaaloo, bul bóom, bul sàcc, bul seede lu dul dëgg, teralal sa ndey ak sa baay."»

21 Mu ne ko: «Loolu lépp, ba may ndaw laa ko dale sàmm ba tey.»

22 Yeesu dégg loolu, ne ko: «Lenn rekk nga deseleeti. Mboolem loo am, jaay ko, séddale ko néew-doole yi. Su ko defee nga woomle fa asamaan. Boo noppee, ñëwal topp ci man.»

23 Ba waa ji déggee loolu, am na tiis wu réy, ndax barele woon na lool.

24 Yeesu gis loolu, daldi ne: «Boroom alal tàbbi ci nguurug Yàlla, ndaw lu jafe!

25 Boroom alal tàbbi ci nguurug Yàlla de, giléem jaare bën-bënu puso moo ko gëna yomb.»

26 Ña cay dégg nag ne: «Ku mana mucc nag?»

27 Yeesu ne leen: «Li të nit, tëwul Yàlla.»

28 Piyeer daldi ne: «Nun de, noo ngii, dëddu la nu amoon, topp la.»

29 Yeesu ne leen: «Maa leen ko wax dév, amul kenn kuy dëddu kër, mbaa jabar, mbaa mbokk, mbaa waajur, mbaa doom, ngir nguurug Yàlla,

30 te jotaatul lu ko ëpp ay yooni yoon, ci jamonoy tey jii, akug texe ba fàww, ëllëg.»

Yeesu baamooti na coono yi koy xaar

31 Yeesu nag yóbbu Fukk ñaak ñaar, wéetook ñoom, ne leen: «Noo ngii jëm Yerusalem, te mboolem lu yonent yi bindoon ci mbirum Doomu nit ki dina sotti.

32 Ndax dees na ko jébbal jàmbur ñi dul Yawut, dees na ko ñaawal, saaga ko, tifli ko.

33 Dinañu ko caw, rey ko; ba ca ñetteelu fan ba, mu dekki.»

34 Waaye taalibe ya, ñoom, xamuñu dara ci jooju wax, ndax mbóotu kàddug Yeesu gaa leen làqu, ba tax ñu umple la mu wax.

Yeesu faj na silmaxa

35 Ba Yeesu di jubsi dëkk ba ñuy wax Yeriko, ab silmaxaa nga toogoon ca peggu yoon wa, di yalwaan.

36 Silmaxa ba dégg mbooloo may romb, mu daldi laaj lu mu doon.

37 Ñu ne ko Yeesum Nasaret moo fa jaare.

38 Ci kaw loolu mu àddu ca kaw ne: «Yeesu, Sëtub Daawuda, yërëm ma!»

39 Ña jiitu femmu ko, ngir mu noppi. Teewul mu gëna xaacooti, ne: «Sëtub Daawuda, yërëm ma!»

40 Yeesu nag taxaw, ne ñu indil ko ko. Ba mu dikkee, mu laaj ko, ne ko:

41 «Ana loo bëgg ma defal la
ko?» Mu ne ko: «Xanaa may
gis, Sang bi.»
42 Yeesu ne ko: «Gisal! Sa
ngëm faj na la.»
43 Ca saa sa muy gis, daldi
topp ci Yeesu, di sàbbaal Yàlla.
Mbooloo mépp gis loolu, di
sant Yàlla.

19

Yeesu dal na ak bàkkaarkat ba

1 Gannaaw loolu Yeesu
dugg ca biir Yeriko, jaar ca
biir dëkk ba, di dem.
2 Ndeke jenn waay a nga
fa, di kilifag juutikat bu bare
alal, ñu di ko wax Sase.
3 Mu bëgga gis nag kuy
Yeesu, te mbooloo ma tax
manu koo gis, ndax ndaama
la woon.
4 Ci kaw loolu Sase daw, ji-
ituji, daldi yéeg ci genn garab
ca yoon woowu Yeesu wara
jaare, ngir mu man koo gis.
5 Yeesu dikk ba tollu foofa,
téen ne ko: «Sase, wàccal
gaaw, ndax sa kër laa wara
dali tey jii.»
6 Sase daldi wàcc gaaw,
bége koo dalal lool.
7 Ñépp gis loolu, di ñurumtu
naan bàkkaarkat bi la Yeesu
dem këram, dal ak moom.
8 Sase nag taxaw ne Sang
bi: «Sang bi, ma ne, sama
genn-wàllu alal, jox naa ko
néew-doole yi, te jépp alal ju
lewul ju ma masa jëlal kenn,
dinaa fey ñeentam.»
9 Yeesu ne ko: «Bés niki
tey, mucc dikkal na kër gii,
ndax waa jii kat ci askanu
Ibraayma la bokk, moom
itam.
10 Ndax Doomu nit ki, ñi
réer la seetsi, ngir musal
leen.»

Ndénkaane aw sas la

11 Naka la nit ña dégg
loolu, Yeesu léebati leen, ndax
booba jege na Yerusalem, te
fekk na ñu foog ne nguurug
Yàlla day daldi teew ca saa sa.
12 Moo tax mu ne: «Boroom
juddu bu réy la woon. Muy
waaja dem réew mu sore,
ngir ñu fal ko fa buur, mu
doora ñibbisi.
13 Ci biir loolu mu woo
fukki surgaam, jox leen ku
nekk benn posetub wurus bu
gànjare, ne leen: "Liggéeyleen
ci, ba ma ñibbisi."
14 Waaye waa réewam ña
dañu koo bañoon. Ci gan-
naawam lañu yónni ndaw,
ne: "Kii, bëgguñu muy sunu
buur."
15 «Gannaaw ba ñu ko falee
buur, ba mu délsi, daa woolu
surga ya mu joxoon wurus
wa, ngir xam ñaata la leen ca
seen liggéey jural.
16 Kenn ka dikk, ne ko:
"Sang bi, sa poset ba jur na
fukki poset."
17 Mu ne ko: "Jaaraamaa,
surga bu baax bi. Gannaaw ci
lu tuut nga wóore nag, falul ci
fukki dëkk."
18 Keneen dikk, ne: "Sang
bi, sa poset ba indi na juróomi
poset."
19 Mu neeti kooka: "Yaw,
falul ci juróomi dëkk."
20 Keneen dikk ne: "Sang
bi, sa poset baa ngii ma fa-
soon ciw sekkit.
21 Dama laa ragal, ndaxte
ku néeg nga. Dangay foqati

loo dénkaanewul woon, di dajale loo jiwuloon."

22 Mu ne ko: "Say wax laa lay àttee, surga bu bon bi! Xamoon nga ne nit ku néeg laa, di foqati lu ma dénkaanewul woon, di dajale lu ma jiwuloon.

23 Lu la tee woona dénkaaneji sama alal ca dencukaay ba, ngir bu ma dikkee jot ko, boole ca tonoom?"

24 «Ci kaw loolu mu ne ña fa taxawoon: "Nanguleen poset bi ci moom, jox ko boroom fukki poset yi."

25 Ñu ne ko: "Sang bi, kee ngeek fukki poset ba noppi!"

26 Mu ne: "Ma ne leen, képp ku am, dees na ko dolli, waaye ku amul, la mu am as néew sax, dees na ko nangu.

27 Sama noon yooyu bëggul woon ma doon seen buur nag, indileen leen fii, te rendi leen ci sama kanam."»

Yeesu dugg na Yerusalem

28 Ba Yeesu waxee loolu ba noppi, ca la jiitu, jëm Yerusalem.

29 Ba Yeesu dikkee ba jub dëkk ya ñuy wax Betfase ak Betani, ca wetu tund wa ñuy wax tundu Oliw ya, dafa yebal ñaar ca taalibe ya,

30 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci kanam. Bu ngeen agsee, dingeen fa gis cumbur bu yeewe, bu kenn masula war. Yiwileen ko, indi.

31 Bu ñu leen nee: "Lu tax ngeen di ko yiwi?" ne leen: "Boroom bee ko soxla."»

32 Ba ndaw ya demee, na leen ko Yeesu waxe lañu ko gise.

33 Naka lañuy yiwi cumbur ba, ay boroomam ne leen: «Lu tax ngeen di yiwi cumbur bi?»

34 Ñu ne: «Boroom bee ko soxla.»

35 Ñu indil Yeesu cumbur bi, sànni seeni yére ca kawam, daldi ci waral Yeesu*.

36 Naka la Yeesuy dem, nit ñi di ko lalal seeni yére ca yoon wa.

37 Ba ñu jubsee Yerusalem, bay wàcce ca mbartalum tundu Oliw ya, mbooloom taalibe mépp la mbégte jàpp, ñu tàmbalee sàbbaal Yàlla ca kaw ndax kéemaan ya ñu gis.

38 Ña nga naan:

«Na barke wàcc ci buur bi dikk ci turu Boroom bi!
Jàmm fa asamaan; daraja fa béreb ya gëna kawe!»

39 Yenn Farisen ya woon ca mbooloo ma nag ne Yeesu: «Kilifa gi, yeddal sa taalibe yi!»

40 Mu ne: «Maa leen ko wax, su ñii noppi woon, doj yi ñooy xaacu.»

41 Ba Yeesu jubsee ba séen dëkk ba, jooy na ndax moom.

42 Mu ne: «Céy yaw itam, boo xamoon bésub tey jii li lay may jàmm! Waaye fii mu ne, làqu na say gët.

43 Ay bés a ngi dikk ci sa kaw, keroog say noon a lay gawe ab sëkk, yéew la, tance la wet gu nekk.

44 Ñoo lay nappaaje ci suuf, yaak say doom yi ci sa biir,

* **19.35** ***cumbur:*** ci jamonoy jàmm, jamono yu xeex amul woon, buur yi daan nañu war mbaam, te doonul lu ñu leen di tuutal.

te duñu bàyyi doj ci kaw doj ci sa biir, ndax ba sa bésub wall dikkee, yaa ko ràññeewuloon.»

Yeesu jàngale na ca kër Yàlla ga

45 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kër Yàlla ga, daldi dàq ña fay jaaye.

46 Mu ne leen: «Bindees na ne: "Sama kër gi, kërug ñaan la†," waaye yeen, moom ngeen def rawtub sàcc!»

47 Yeesu nag di jàngale bés bu nekk ca kër Yàlla ga. Ba mu ko defee sarxalkat yu mag yaak firikati yoonu Musaa ya, ñook njiiti xeet wa, di ko fexee rey.

48 Waaye xamuñu nu ñuy def, ndax ñépp a ko doon déglu, teewlu ko lool.

20

Diiŋat nañu sañ-sañu Yeesu

1 Mu am bés bu Yeesu doon jàngal askan wi ca kër Yàlla ga, di xamle xibaaru jàmm bi. Sarxalkat yu mag ya ak firikati yoonu Musaa ya ne jalañ, ñook magi askan wa.

2 Ñu ne ko: «Wax nu, lii ngay def, ci ban sañ-sañ nga koy defe, mbaa kan moo la jox boobu sañ-sañ?»

3 Yeesu ne leen: «Ma laaj leen man itam lenn, waxleen ma,

4 sóobeb Yaxya ci ndox, ndax asamaan la ndigal la bawoo, am ci nit ñi la bawoo?»

5 Ñu diisoo ci seen biir, daldi ne: «Su nu nee: "Asamaan la ndigal la bawoo," da naan lu tax kon gëmuleen Yaxya?

6 Te su nu nee: "Ci nit ñi la ndigal li bawoo," mbooloo mépp a nuy sànni ay xeer, ndax wóor na leen ne Yaxya ab yonent la woon.»

7 Ñu daldi ne ko: «Xamunu fu mu ko jële.»

8 Yeesu ne leen: «Kon man itam duma leen wax ci ban sañ-sañ laay defe lii.»

Beykat ya def nañu lu ëpp

9 Ci kaw loolu Yeesu léeb askan wa lii, ne leen: «Jenn waay moo jëmbatoon ab tóokëru reseñ, batale ko ay beykat, daldi dem yoon wu yàgg.

10 Ba tóokër ba ñoree, mu yebal ca beykat ya ab surga, ngir ñu jox ko wàllam ca meññeef ma. Beykat ya dóor surga ba, ba noppi dàq ko, mu dellu loxoy neen.

11 Mu dellu yónni beneen surga, ñu dóor ko moom itam, toroxal ko, dàq ko, mu dellu loxoy neen.

12 Mu dellooti yónni ñetteelu surga, kooku it, ñu gaañ ko, sànni ko ca biti.

13 «Boroom tóokër ba ne: "Nan laay def nag? Naa yónni sama doomu bopp ji ma sopp boog, xanaa moom, dinañu ko rus!"

14 Teewul ba beykat ya gisee doom ji, dañu ne ci seen biir: "Kii mooy donn; nanleen ko rey, su ko defee ndono li féeteek nun."

15 Ba loolu amee ñu génne ko tóokër ba, rey ko.»

† **19.46** Seetal ci *Esayi* 56.7.

«Ana nu boroom tóokër biy
def beykat yi nag?
16 Xanaa dikk, rey beykat
yooyu, dénk tóokëru reseñ ba
ñeneen.» Nit ña dégg loolu
daldi ne: «Yàlla tere!»
17 Yeesu ne leen jàkk, daldi
ne: «Kon nag lii ñu bind, lu
muy tekki?
“Doj wi tabaxkat yi beddi
woon,
moo mujj di doju koñu tabax
bi*.”
18 Woowu doj, képp ku ci dal,
dammatoo, te ku mu dal, ra-
jaxe la.»
19 Firikati yoonu Musaa
yaak sarxalkat yu mag ya
nag, ca saa sa lañu doon fexee
teg Yeesu loxo, ndax xamoon
nañu xéll ne ñoo moom léeb
woowu, waaye nit ña lañu
ragal.

Buur ak jagleem, Yàlla ak jagleem

20 Ba mu ko defee ñu bàyyi
Yeesu xel, daldi yebal ay
yeerukat, sas leen ñu yiw-
yiwlu te di ko fiir ci kaw
kàddu ba jàpp ko, ngir jébbal
ko boroom dëkk bay boroom
kilifteef ga ak sañ-sañ ba.
21 Yeerukat ya dikk ne
Yeesu: «Kilifa gi, xam nanu ne
njub ngay wax, di ko jàngale.
Te doo gënatle itam, waaye ci
kaw dëgg ngay jàngalee yoonu
Yàlla.
22 Ndax yoon maye na, nu
fey Buur Sesaar galag, am
déet.»
23 Teewul Yeesu ràññee
seen pexe. Mu ne leen:
24 «Joxleen ma ab posetub
dinaar, ma gis. Nataal bi
ak tur wi ci binde, kuy bo-
room?» Ñu ne ko: «Sesaar.»
25 Mu ne leen: «Kon kay yëfi
Sesaar, joxleen ko Sesaar; te
yëfi Yàlla, ngeen jox ko Yàlla.»
26 Manuñu koo fiir ba jàppe
ko menn mbir ca kanam
mbooloo ma, xanaa waaru
ca tontam, ba wedam.

Sadusen ya fiirati nañu Yeesu

27 Ñenn ci Sadusen, yi
weddi ne dee-dekki am na,
ñoo dikkoon ca Yeesu. Ñu ne
ko:
28 «Kilifa gi, Musaa da noo
bindal ne ku góor, su ku
mu bokkal waajur faatoo
te amul ak jabaram doom,
na jël jabaram, ngir amal
mbokkam ma dee, kuutaay.
29 Léegi juróom ñaari góor
ñu bokk ndey ak baay la
woon. Taaw ba am jabar,
gannaaw gi mu faatu, te
bàyyiwul doom.
30 Tofo ba,
31 ak ñaareelu tofo ba, ku
ci nekk donn na ndaw sa
ca magam, ñu topplantee ko
noonu, ba juróom ñaar ñépp
dee te amuñu ca doom.
32 Gannaaw gi, ndaw sa it
dee.
33 Ndaw si nag, keroog
ndekkite la, kan la ciy doon
jabaram, gannaaw juróom
ñaar ñépp a ko jëloon jabar?»
34 Yeesu ne leen: «Ci àddina
sii la góor ñi ak jigéen ñi di séy.
35 Waaye ña ñu yeyale
ndekkitel ëllëg, yeyale leen
bakkan ci àddina siy ñëw,
ñooñu, su boobaa, kenn du ci
am jabar mbaa jëkkër.

* **20.17** Seetal ci *Taalifi cant* 118.22.

36 Dootuñu mana dee it,
ndax niy malaaka lañuy mel.
Ay doomi Yàlla lañuy doon,
ndax da leen di fekk dekki.
37 Te Musaa ci boppam
xamle na ne ñi dee dañuy
dekki, na ko téere indee ca
mbirum ngarab sa†. Mooy
ba mu woowee Boroom
bi: "Yàllay Ibraayma, Yàllay
Isaaxa, Yàllay Yanqóoba."
38 Kon moom du ñi dee lay
seen Yàlla, xanaa ñiy dund,
ndax fa moom, ñépp a ngi
dund.»
39 Ci kaw loolu ñenn ca
firikati yoon ya àddu ne ko:
«Dëgg nga wax, Kilifa gi!»
40 Gannaaw loolu ñemeetuñu
koo laaj dara.

Almasi bi sët la, Sang la

41 Yeesu neeti leen: «Nees
mana waxe ne Almasi bi,
sëtub Daawuda la?
42 Daawuda ci boppam
moo ne ci téereb Taalifi cant:
"Boroom bi daa wax sama
Sang:
'Toogeel sama ndijoor,
43 ba ma def say noon sa
ndëggastal‡.' "
44 Gannaaw Daawudaa
woowe Almasi bi "Sang bi,"
nu mu nekke ab sëtam?»
45 Yeesu nag wax ak ay taal-
ibeem, askan wépp di dégg.
Mu ne:
46 «Moytuleen firikati yoonu
Musaa yi taamoo jaagar-
jaagareek seen mbubb yu
réy, di sàkku nuyoob wegeel
ca pénc ma, ak toogu yu
kaname ca jàngu ya, ak péetey
teraanga ca bernde ya.
47 Ñooy saax-saaxee alalu
jëtun ñi tey ñaan ñaani ngistal
yu dul jeex. Ñooñu la seen
mbugal di gëna tar.»

21

Sarax néew na te ëpp yool

1 Ci kaw loolu Yeesu
xoolaat, daldi gis boroom alal
yi, ñuy dugal seen sarax ca
ndaal kër Yàlla ga.
2 Mu gis itam ab jëtun bu
néew doole, mu def ca ñaari
poseti xànjar*.
3 Yeesu ne: «Maa leen ko
wax dév, jëtun bu néew doole
bii, ñii ñépp, moo leen ëpple lu
mu joxe.
4 Ndax ñii ñépp, la ñu
woomle, ca lañu sompe, sànni
ci boyetu sarax bii; waaye
moom ci biir ag ñàkkam la jël
mboolem ab dundam, sànni
ci.»

Yerusalem tas, Doomu nit ki délsi

5 Mu am nag ay nit ñu doon
wax ca kër Yàlla ga, ak taaru
doji tànnéef ya, ak yeneen
alali sarax ya ñu ko rafetale.
Yeesu itam ne leen:
6 «Lii ngeen gis nii, ay jant a
ngi ñëw yu fi doj dootul des ci
kaw doj, lépp ay tas.»
7 Ñu laaj ko ne ko: «Kilifa
gi, loolu kañ lay doon? Ak
luy doonub takk buy xamle
ne looloo ngi waaja dikk?»
8 Yeesu ne: «Moytuleen, ngir
ñu bañ leena nax, ndax ñu
bareey dikk, tuddoo sama
tur, naan: "Man a," te naan:

† **20.37** Seetal ci *Mucc ga* 3.2-6. ‡ **20.43** Seetal ci *Taalifi cant* 110.1. * **21.2** Mooy posetub lepton. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

“Waxtu wi jege na.” Buleen leen topp.

9 Bu ngeen déggee ay xare aki salfaañoo, buleen tiit, ndax fàww loolu njëkka am. Waaye du doonagum muj ga, ca saa sa.»

10 Mu neeti leen: «Aw xeet dina jógal aw xeet, am réew jógal am réew.

11 Ay yëngu-yënguy suuf yu réy dina am, ay xiif aki mbas dikke fu bare, te xew-xew yu raglu dina am, ak firnde yu mag yu jóge asamaan.

12 Waaye laata loolu lépp, yeen, dees na leen teg loxo, fitnaal leen, jébbal leen kuréeli jàngu ya, tëj leen kaso. Dees na leen yóbbu ci kanami buur aki boroom dëkk ndax sama tur,

13 ngir ngeen doxe ca yékkati kàdduy seede.

14 Kon nag defleen bu baax ci seen xel, ne waruleena waajal kàddug layoo.

15 Ndax man maa leen di may làmmiñ wu àndak xel wu seen benn noon dul mana dàq mbaa di ko weddi.

16 Pexe mu leen jàpplu dina sababoo sax ci seeni waajur ak seen doomi ndey ak seeni jegeñaale ak seeni xarit, te dees na reylu ñenn ci yeen.

17 Te it ñépp a leen di bañ ndax sama tur.

18 Waaye sa genn kawar sax du ruus.

19 Saxooleen muñ nag, daldi mucc.

20 «Bu ngeen gisee gàngooru xare gu gaw Yerusalem, su boobaa xamleen ne tasteem dëgmal na.

21 Su boobaa ña mu fekk ca diiwaanu Yude, nañu daw jëm kaw tund ya; ñi ci biir dëkk bi, nañu daw génn; te ña mu fekk ca tool ya, buñu duggsi ci biir dëkk bi.

22 Ndax jamonoy mbugal lay doon, ngir sottal mboolem lu ñu bindoon.

23 Wóoy ngalla jigéeni wérul ña, ak ñay nàmpal ca bés yooyu! Ndax tiis wu réy lay doon ci réew mi ak am sànj ci kaw askan wii.

24 Dinañu leen faate ñawkay saamar, te dees na leen jàpp njaam, yóbbu ci mboolem xeet yi. Te jàmbur ñi dul Yawut ñooy dëggaate Yerusalem, ba kera àppu ñooñu dul Yawut di mat.

25 «Ay firnde dinañu feeñ ci jant bi ak weer wi ak biddiiw yi. Ci kaw suuf njàqare ak tiitaange mooy ñeel xeet yi ndax riirum géej gi ak gannax yi,

26 nit ñiy séentu li nara dikkal àddina, di xëm ndax tiitaange, nde dooley asamaan dina sàqi.

27 Su boobaa dees na gis Doomu nit ki di ñëw ciw niir, àndak manoore ak daraja ju réy.

28 Bu xew-xew yooyu tàmbalee sotti nag, taxawleen te siggi, ndax seenug njot dëgmal na.»

29 Ci kaw loolu Yeesu léeb leen ne leen: «Xoolleen garabu figg mbaa geneen garab.

30 Bu ngeen gisee mu jebbi, ca ngeen di xamal seen bopp ne nawet jubsi na ba noppi.

31 Bu ngeen gisee xew-
xew yooyu sotti, noonu itam
ngeen di xame ne nguurug
Yàlla dëgmal na.
32 «Maa leen ko wax dée, niti
tey jii† duñu wéy mukk, te
loolu lépp sottiwul.
33 Asamaan ak suuf dina
wees, waaye samay wax du
wees mukk.
34 «Moytuleen naan gu ëpp
ak màndite ak xalaati àddina
wayadiloo leen, lu ko moy bés
ba jekki dal ci seen kaw,
35 ndax ni mbaal di bettee,
noonu la bés bay jekkee dal ci
kaw mboolem ñi ci kaw suuf.
36 Teewluleen boog, tey
ñaan saa su nekk, ba mana
mucc ci mboolem looluy nara
xew, ngir ngeen taxaw fi
kanam Doomu nit ki.»
37 Bés bu nekk nag Yeesoo
nga doon yendoo jàngale ca
kër Yàlla ga, bu guddee mu
fanaani ca kaw tund wa ñuy
wax tundu Oliw ya.
38 Mbooloo mépp a daan
jëlu, fekki ko ca kër Yàlla ga,
ngir déglu ko.

22

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Màggalu Mburu mu amul
lawiir, te ñu di ko wax bésub
Mucc, moo jubsi woon.
2 Ci biir loolu sarxalkat
yu mag ya ak firikati yoonu
Musaa ya di seet nu ñuy fexee
ba rey Yeesu, waaye dañoo
ragaloon nit ña.
3 Seytaane nag dugg Yuda
mi ñuy woowe Iskaryo te mu
bokkoon ca Fukk ñaak ñaar.
4 Yuda daldi diisooji ak
sarxalkat yu mag ya ak
kilifay wattukati kër Yàlla ga,
ngir xam nan lay tege Yeesu
ci seeni loxo.
5 Ñu am ca mbégte, digook
moom, ngir jox ko xaalis.
6 Yuda nangu, di wut nag
yoon wu mu jekkoo Yeesu,
ba wor ko, fu mbooloo ma
teewul.

Yeesu tàggoo na

7 Ci kaw loolu bésu màggalu
Mburu mu amul lawiir agsi,
ñu war caa rendi gàttub bésub
Mucc.
8 Yeesu yebal Piyeer ak
Yowaan ne leen: «Demleen,
waajalal nu bésub Mucc bi,
ba nu reeri.»
9 Ñu ne ko: «Foo bëgg nu
waaje ko fa?»
10 Mu ne leen: «Bu ngeen
di dugg ca dëkk ba rekk,
dingeen dajeek waa ju yenu
njaqas ndox. Toppleen ko ba
ca biir kër ga mu jëm,
11 te ngeen ne boroom kër
ga: "Kilifa gi nee: Ana néegu
gan, fi may reere reeru bésub
Mucc, maak samay taalibe?"
12 Kooku moo leen di won
néegub kaw bu yaa bu ñu de-
far ba noppi. Foofa ngeen di
waajale.»
13 Ba ñu demee, noonee
leen ko Yeesu waxe, na lañu
gise lépp. Ñu daldi waajal
reeru bésub Mucc ba.
14 Ba waxtuw reer jotee,
Yeesu toog ak ndaw ya,
15 ne leen: «Yàkkamti woon
naa lool bokk ak yeen reeru
bésub Mucc bii, bala maa
tàbbi coono.

† **21.32** ***niti tey jii:*** seetal ci *Màrk* 8.38.

16 Ndax maa leen ko wax, dootuma ko reer mukk, ba keroog solos reer bi di sotti ca nguurug Yàlla.»

17 Ci kaw loolu mu jël ab kaas, yékkati kàddug cant, daldi ne: «Jëlleen kaas bii, te ngeen séddoo ko.

18 Ndax maa leen ko wax, gannaaw-si-tey dootuma naan ndoxum reseñ, ba kera nguurug Yàlla dikk.»

19 Gannaaw loolu mu jël mburu, yékkati kàddug cant, dagg, jox leen ko ne: «Lii moo di sama yaram wi ñu joxe ngir yeen. Deeleen def lii, di ma ko fàttalikoo.»

20 Kaas ba itam noonu la def ak moom gannaaw reer ba, ne leen: «Kaas bii mooy kóllëre gu yees gi fasoo ci sama deret ji nara tuuru ngir yeen.

21 Waaye nag ki may wor, loxoom a ngi ci ndab lii nu bokk.

22 Doomu nit ki dée, ni ñu ko dogale, noonu lay deme, waaye wóoy ngalla ki pexe mi ñu koy wore di jaare.»

23 Ci kaw loolu taalibe yi di laajante ci seen biir, kan ci ñoom moo nar jooju jëf.

24 Ab werante itam dikkal leen, ñuy xëccoo ci seen biir ku wara gëna kawe ci ñoom.

25 Yeesu nag ne leen: «Buuri xeeti àddina doole lañuy nguuroo ci seen kaw, teewul ñi leen di néewal doole, baaxekati nit ñi lañu leen di woowe.

26 Yeen nag bumu deme noonu ci seen biir. Ki gëna kawe ci yeen, na mel ni moo gën di ndaw, te njiit li, na mel ni ab surga.

27 Ki ñu taajal ndab li, ak surga bi ko taajal, ana ku ci gëna kawe? Xanaa du ki ñu taajal? Moonte man, ci seen biir laa tooge toogaayu surga!

28 Yeen nag yeenay ñi des ak man ci sama biir coono.

29 Man itam ni ma sama Baay dénke nguur, ni laa leen koy dénke.

30 Yeenay lekk aka naan ca sama ndab, ca sama nguur, te yeenay toog ci ay gàngune, di jiite fukki giiri bànni Israayil ak ñaar.»

31 Yeesu neeti: «Simoŋ, Simoŋ! Seytaane kat mu ngi sàkku ab sañ-sañ ngir man leena jéri ni am pepp.

32 Waaye man tinul naa la, ngir sa ngëm baña giim. Yaw nag boo waññikoo, nanga dooleel sa bokki gëmkat.»

33 Piyeer ne ko: «Sang bi, jekk naa ciànd ak yaw kaso ak ci ànd ak yaw dee.»

34 Yeesu ne ko: «Piyeer, maa la ko wax, bala ganaar a sab tey jii, dinga jàmbu ñetti yoon, ne xamuloo ma.»

35 Yeesu neeti leen: «Ba ma leen yebalee te du dencukaayu xaalis, du mbuus, du carax yu ngeen yóbbaale, ndax ñàkk ngeen dara?» Ñu ne ko: «Déedéet.»

36 Mu ne leen: «Léegi nag képp ku am dencukaayu xaalis, na ko jël, ku am mbuus it, na ko jël; ku amul saamar, na jaay mbubbam, jënde saamar.

37 Ndax maa leen ko wax, li ñu bind ne, “Mook defkati mbon yi lañu boole ab àtte,”

fàww mu am ci man, te loolu jëm ci sama mbir mu ngi sottisi.»
38 Ñu ne ko: «Sang bi, ñaari saamar a ngi fi.» Mu ne leen: «Doy na.»

Yeesu ñaan na ca tundu Oliw ya

39 Ci kaw loolu Yeesu génn, jëm ca tundu Oliw ya, na mu ko baaxoo woon, taalibe ya topp ko.
40 Ba mu agsee ca béreb ba, da ne leen: «Ñaanleen, ngir baña tàbbi cig fiir.»
41 Ba loolu amee mu dànd leen lu tollook saanu xeer, daldi sukk, di ñaan.
42 Mu ne: «Baay, su dee sa coobare, bii kaas bu fees ak wextanu coono, ngalla teggil ma ko. Moona, bumuy sama coobare nag, waaye yaw, na sa coobare am.»
43 Malaaka mu bawoo asamaan daldi koy feeñu, dooleel ko.
44 Njàqare nag jàpp Yeesu, mu gënatee tënku ci kàdduy ñaanam, ba aw ñaqam mujj mel ni lumbi deret, di dal ci suuf.
45 Mu ñaan ba noppi, daldi jóg, délsi ci taalibe yi, fekk leen ñuy nelaw, sonn lool ndax aw tiis.
46 Mu ne leen: «Lu ngeen di nelaw? Jógleen ñaan, ngir baña tàbbi cig fiir.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Naka la Yeesu di wax, daaneelagul, am mbooloo ne jimeet, ka ñuy wax Yuda, di kenn ca Fukk ñaak ñaar jiite leen. Yuda dikk ba ci Yeesu, bëgg koo fóon.
48 Yeesu ne ko: «Yuda, fóon ngay wore Doomu nit ki!»
49 Ña àndak Yeesu nag gis la ca nara topp, ñu ne: «Sang bi, nu jame saamar boog?»
50 Kenn ci ñoom daldi caw surgab sarxalkat bu mag ba, njoof noppu ndijooram.
51 Teewul Yeesu ne: «Bàyyileen, na fi yem.» Mu laal noppu waa ja, wéral ko.
52 Ba loolu amee Yeesu wax ak ña ko jàppsi: sarxalkat yu mag ya ak kilifay wattukati kër Yàlla ga ak magi askan wa. Mu ne leen: «Mbete dama di ab fippukat, ba ngeen dikkey saamar aki njur.
53 Moona bés bu nekk, maak yeen la woon ca kër Yàlla ga, te teguleen ma loxo. Waaye seen waxtu la léegi, bi kilifteefug lëndëm ayee nii.»

Piyeer jàmbu na

54 Ba mu ko defee ñu jàpp Yeesu, yóbbu ko ba ca kër sarxalkat bu mag ba, Piyeer dànd fu sore, topp ca.
55 Fekk na ñu taal sawara ca digg ëtt ba, toog yéew sawara wa, Piyeer dikk toog ca seen biir.
56 Ab surga bu jigéen nag gis ko, mu toog fi kanam taal bi, mu ne ko jàkk, ne: «Kii it ci la, moom la àndaloon!»
57 Piyeer nag miim, ne: «Soxna si, xawma kooku!»
58 Nes tuut keneen gis ko ne: «Yaw it ci ñoom nga!» Piyeer ne ko: «Waa jii, bokkuma ci ñoom!»
59 Ba ñu ca tegee lu mat waxtu, keneen jaaraat ca wax ja ne: «Kii kay wax-dëgg,

moom la àndaloon, nde waa Galile la.»
60 Teewul Piyeer ne ko: «Waa jii, li ngay wax, xawma ko de!» Ca saa sa, ganaar sab, te kàddug Piyeer daanoogul sax.
61 Ci kaw loolu Sang bi geesu, ne jàkk Piyeer, Piyeer fàttaliku la ko Sang bi waxoon ne ko: «Bala ganaar a sab tey jii, dina fekk nga jàmbu ma ñetti yoon.»
62 Piyeer nag génn, di jooy jooy yu metti.

Mitital nañu Yeesu
63 Ci kaw loolu ña jàpp Yeesu, di ko ñaawal aka dóor.
64 Ñu muur kanam gi, naan ko: «Yaw, waxal nu kàdduy waxyu boog, ana ku la dóor?»
65 Yeneen saaga yu bare tifaar nañu ko ko.

Yeesu taxaw na ca kuréelu àttekat ya
66 Ba bët setee kuréelu magi askan wa ak sarxalkat yu mag ya ak firikati yoonu Musaa ya, ñépp daje. Ñu yóbbu Yeesu ca seen kuréelu àtte ba.
67 Ñu ne ko: «Soo dee Almasi bi, wax nu ko.» Mu ne leen: «Su ma leen ko waxee, dungeen ma gëm.
68 Te su ma leen laajee, dungeen tontu.
69 Waaye gannaaw-si-tey, Doomu nit ki mooy toog ci ndijooru Yàlla, Boroom Kàttan gi.»
70 Ñépp daldi ne: «Kon yaay Doomu Yàlla?» Mu ne leen: «Yeena waxal seen bopp ne man la.»
71 Ñu ne nag: «Lu nu doyeeti seede, gannaaw nun ci sunu bopp noo ko dégge ci gémmiñam!»

23

Yeesu janoo naak Pilaat ak Erodd
1 Gannaaw loolu mbooloo ma mépp jóg, daldi yóbbu Yeesu ca Pilaat.
2 Ñu tàmbali di ko sosal, naan: «Kii lanu fekk muy fàbbi askan wi, di aaye ku fey Sesaar galag, te naan moom ci boppam mooy Almasi bi, di buur.»
3 Pilaat laaj ko ne ko: «Yaw yaa di buurub Yawut yi?» Mu ne ko: «Yaa ko wax.»
4 Pilaat ne sarxalkat yu mag ya ak mbooloo ma: «Waa jii, gisuma ci moom genn tooñ.»
5 Teewul ñu gëna dëggal seeni wax, ne: «Mooy yékkati askan wi, ndax li muy jàngale ci mboolem réewum Yawut, dale ko ca Galile ba fii.»
6 Pilaat dégg loolu, daldi ne: «Waa jii waa Galile la?»
7 Ba mu wóoree Pilaat ne, ca diiwaan ba ca kilifteefu Erodd la Yeesu bokk, ca la ko yónnee Erodd, yemook Erodd itam nekk Yerusalem ca fan yooya.
8 Ba Erodd gisee Yeesu, bég na lool, ndax yàggoon na koo bëgga gis, ngir la mu déggoon ay mbiram, ba tax mu yaakaara teewe ay kéemaanam.
9 Mu laaj ko lu bare, Yeesu tontuwu ko.
10 Sarxalkat yu mag ya ak firikati yoonu Musaa yaa

nga taxaw, di ko tuumaal ak doole.
11 Erodd aki dagam nag sewal Yeesu, di ko ñaawal. Gannaaw loolu mu solal ko mbubb mu yànj, delloo ko Pilaat.
12 Erodd ak Pilaat, bésub keroog ay xarit lañu, doonte ay noon lañu woon.

13 Ci kaw loolu Pilaat woo sarxalkat yu mag ya ak kilifa ya ak askan wa.
14 Mu ne leen: «Yeena ma indil waa jii, ne ma mooy lajjal askan wi. Man nag laaj naa ko ci seen kanam, waaye gisuma ci moom genn tooñ ci li ngeen ko tuumaal.
15 Erodd itam gisul lenn ci moom, ndax moo nu ko yónneewaat. Mu ngoog, waa jii deful lenn lu jar àtteb dee.
16-17 Kon nag dama koy dóorlu, yiwi ko*.»

18 Ñépp daldi xaacoondoo, ne: «Reyal kii te yiwil nu Barabas!»
19 Barabas nag ag fippu gu amoon ca dëkk ba, ak nit ku ñu fa bóomoon, moo waral ñu tëj ko kaso.
20 Pilaat namma bàyyi Yeesu, daldi waxaat ak mbooloo ma.
21 Teewul ñuy xaacu, naan: «Daaj ko ci bant! Daaj ko ci bant!»
22 Pilaat ne leen ñetteel bi yoon: «Ana lu bon lu kii def? Lenn lu jar dee, gisuma ko ci moom. Kon nag, dama koy dóorlu, yiwi ko.»
23 Ñu gënatee xaacu, di sàkku ñu daaj ko ci bant. Seen coow la mujj ko ëpp doole.
24 Ci kaw loolu Pilaat dogal ñu defal leen la ñu sàkku.
25 Mu yiwi ka ñu ko ñaanoon, te jëfi fippu ak nit ku ñu bóom taxoon ñu tëj ko kaso. Yeesu nag, mu teg ko ci seeni loxo, ngir ñu def ko lu leen neex.

Daaj nañu Yeesu ci bant

26 Ba ñuy yóbbu Yeesu, jenn waay ju dëkk Siren†, ñu di ko wax Simoŋ, moom lañu dajeel, mu jóge ca tool ya. Ñu gàdduloo ko bant ba ñuy daaje Yeesu, mu topp ca Yeesu.
27 Nit ñu bare nag topp ko, jigéen ñay yuuxu, di ko jooy.
28 Yeesu geesu leen, ne: «Yeen jigéeni Yerusalem, buleen ma jooy! Jooyleen seen bopp ak seeni doom.
29 Ay jant a ngi ñëw kat, dees na ca ne: "Ndokkalee jigéen ju tëlee am doom, masula jur, masula nàmpal!"
30 Su boobaa,
"Nit ñee naan tund yu mag
yi: 'Daanuleen ci sunu
kaw!',
naan tund yu ndaw yi: 'Su-
ulleen nu‡!' "
31 Ndegam bant bu tooy lees di def nii, ana nu bant bu wow di mujje?»
32 Yóbbaale nañu itam ñaari saay-saay, ngir boole leen ak Yeesu, rey leen.
33 Ba ñu agsee ca béreb, ba ñuy wax Kaaŋu bopp§, fa

* **23.16-17** Am na ay kayit yu indi aaya bii: Booba fàww Pilaat bàyyil leen kenn ca bésu màggal ga. † **23.26** ***Siren,*** ab dëkk la bu nekkoon ci tefesu bëj-gànnaaru Afrig te féete Misra sowu. ‡ **23.30** Seetal ci *Ose* 10.8. § **23.33** ***béreb Kaaŋu bopp*** mooy tund wu nirook kaaŋu bopp.

lañu daaj Yeesu ci bant, daa-jaale ñaari saay-saay ya, kenn ca ndijooram, ka ca des ca càmmoñam.
34 Ci kaw loolu Yeesu ne: «Baay, baal leen, ndax li ñuy def, xamuñu ko.» Ñu daldi tegoo bant ay yéreem, ngir séddoo ko.
35 Mbooloo maa nga taxaw di seetaan, kilifa ya ñoom di ko kókkali, naan: «Moom day musle, na musal boppam nag, ndegam mooy Almasib Yàlla, ki Yàlla tànn!»
36 Takk-der ya it di ko ñaawal. Ñu dikk, tàllal ko bineegar, ngir mu naan.
37 Ñu ne ko: «Gannaaw yaa di buurub Yawut yi, musalal sa bopp!»
38 Ñu bindal ko nag fa ko tiim, mbind mii: «Kii mooy buurub Yawut yi.»
39 Kenn ca saay-saay ya ñu wékkoon ci bant, di ko saaga, naan ko: «Xanaa du yaw yaay Almasi bi? Wallul sa bopp te wallu nu!»
40 Moroom ma nag femmu ko, ne ko: «Ragaloo sax Yàlla, te yaa ngi ci menn mbugal mii?
41 Nun sax, lii jaadu na ci nun, ndax sunu yoolu jëflanu jot. Waaye kii deful dara lu teggi yoon!»
42 Mu teg ca ne: «Yeesu, boo délsee ci sa nguur, fàttaliku ma!»
43 Yeesu ne ko: «Yaw laa ne déy, bésub tey jii, man ngay nekkal fa Àjjana.»

Yeesu saay na

44 Ba ñu demee ba tollu ci booru fukki waxtu ak ñaar ca bëccëg, ag lëndëm a wàcc ca réew ma mépp, ba fukki waxtu ak juróom ca ngoon.
45 Naka la jant bi giim, ridob biir néegu Yàlla ba xar ca digg ba.
46 Ci kaw loolu Yeesu àddu ca kaw, ne: «Baay, jébbal naa la samag noo!» Ba mu waxee loolu la dog.
47 Njiitu takk-der ba ko teewe woon nag sàbbaal Yàlla, ne: «Aylayéwén, waa jii ku jub la.»
48 Ba loolu amee mboolem ña fa daje woon di seetaan te teewe loolu, ñépp dellu seeni kër, tey fëgg seen dënn ndaxu tiis.
49 Mboolem xamey Yeesu, ak jigéen ña ko toppe woon ca Galile, ña nga dànd lu sore, di seetaan.

Rob nañu Yeesu

50 Ndeke jenn waay ju ñuy wax Yuusufa, ma nga bokkoon ca kuréelu àttekati Yawut ya. Ku baax, ku jub la woon.
51 Kooku ànduloon ca àtteb kuréel ga ak seen jëf jooju. Ma nga cosaanoo woon dëkkub Yawut ba ñuy wax Arimate, te moom itam, nguurug Yàlla la doon séentu.
52 Moom moo dem ca Pilaat, sàkku ci moom, mu jox ko néewub Yeesu.
53 Gannaaw loolu mu wàccee ko ca bant ba, sànge ko càngaayal lëe, denc ko ci bàmmeel bu ñu yatt ciw doj, te maseesu caa denc ab néew.
54 Bésub Waajal la woon, bésub Noflaay bi ci topp di waaja taxaw.
55 Fekk na jigéen ña dale woona ànd ak Yeesu ca Galile, ña nga topp ca Yuusufa. Ñu

gis bàmmeel ba, ak na ñu ca dence néew ba.
56 Ba loolu amee ñu dellu, waajali cuuraay ak diwu xeeñlu ngir néew ba. Bésub Noflaay nag taxaw, ñu dallu, ni ko yoon santaanee.

24

Yeesu Almasi bi dekki na

1 Ca ëllëg sa, ca bésub dibéer, ba jiitu ca ayu bésu Yawut ya, jigéen ña jëlu dem ca bàmmeel ba, yóbbaale cuuraay la ñu waajal.
2 Ñu agsi ca bàmmeel ba, fekk ñu béraŋ doj wa uboon bunt ba, laf ko ca wet ga.
3 Ñu dugg, fekkuñu fa néewub Sang Yeesu.
4 Naka lañu nekke seenug njaaxle ci loolu, ñaari góor ne jimeet fa seen wet, sol yére yuy melax.
5 Naka la leen tiitaange jàpp, ba ñu sukk, dëpp seen jë fa suuf, ñu ne leen: «Kiy dund, lu tax ngeen di ko seet ci biir ñi dee?
6 Nekku fi; dekki na. Fàttalikuleen la mu leen waxoon, ba mu génnagulee Galile.
7 Da noon: "Fàww ñu teg Doomu nit ki ci loxoy bàkkaarkat yi, ñu daaj ko ci bant, rey ko, ba ñetteelu fanam, mu dekki."»
8 Booba lañu fàttaliku kàddug Yeesu googu.
9 Ñu jóge ca bàmmeel ba, dem àgge loolu lépp fukki taalibe yaak benn, ak ña ca des ñépp.
10 Jigéen ña àgge loolu ndaw ya, ñoo doon Maryaama ma dëkk Magdala, ak Saan, ak Maryaama yaayu Yanqóoba, ak itam ñeneen jigéen ñu àndoon ak ñoom.
11 Teewul ñu def waxi jigéen ña ay caaxaan, ba gëmuñu leen.
12 Piyeer nag jóg, daw, ba ca bàmmeel ba. Mu sëgg, yër, gisul lu dul càngaay la. Mu daldi ñibbi, jaaxle lool ca mbir ma.

Yeesu feeñ na ca yoonu Emayus

13 Ndeke ca bés booba ñaar ca taalibe yaa nga woon ca yoonu dëkk ba ñuy wax Emayus, digganteem ak Yerusalem wara tollu ci fukki kilomet ak benn.
14 Ña ngay waxtaane mboolem xew-xew yooyu.
15 Naka lañuy waxtaan aka diisoo, Yeesu ci boppam dab leen, ànd ak ñoom.
16 Teewul seeni gët tëlee ràññee, ba manuñu koo xàmmee.
17 Yeesu ne leen: «Lu ngeen di waxtaane nii ci yoon wi?» Ñu daldi taxaw, seen kanam lëndëm ndaxu tiis.
18 Kenn ci ñoom, ku ñuy wax Këlyopas ne ko: «Xanaa yaw rekk de, yaa dal Yerusalem te umple li fi xew fan yii?»
19 Yeesu ne leen: «Lu fi xew?» Ñu ne ko: «Mbirum Yeesum Nasaret. Mu doonoon ab yonent bu manoorewu ci jëf ak ci kàddu, Yàlla ak askan wépp seede.
20 Waaye sunu sarxalkat yu mag ak sunuy njiit ñoo ko teg ciy loxo, ngir ñu teg ko àtteb dee, daaj ko ci bant.

21 Nun nag danoo yaakaa-
roon ne mooy jotsi Israayil.
Loolu lépp teewul nu ngii
ci ñetteelu fan ba, ba mbir
yooyu amee ba tey.
22 Ay jigéen ñu bokk ci nun
nag ñoo nu jaaxal. Ndax ñoo
jëlu dem ca bàmmeel ba,
23 waaye fekkuñu fa
néewam. Ñu dikk, ne ay
malaakaa leen feeñu, xamal
leen ne Yeesoo ngi dund.
24 Ñenn ci sunuy àndandoo
it dem nañu ca bàmmeel ba,
fekk ko noonee ko jigéen ña
waxe. Waaye moom, gisuñu
ko.»
25 Ci kaw loolu mu ne leen:
«Yeen daal, yeena ñàkk xel,
yeena naqarim xel, ndegam
ba tey gëmaguleen mboolem li
yonent yi xamle woon!
26 Xanaa du fàww Almasi bi
daj boobu coono, doora dugg
ci teraangaam?»
27 Mu tàmbalee nag ci
Yonent Yàlla Musaa, jaare
ci yonent yépp, tekkil leen
mboolem lu Mbind mi indi
ci mbiram.
28 Naka lañuy jub dëkk, ba
ñu jëm, mu mel ni ku nara
jubal yoonam.
29 Ñu daldi koy téye, ne ko:
«Dalal ak nun, ndax jant baa
ngi so, léegi mu guddi.»

Ba loolu amee mu dugg, dal
ak ñoom.
30 Ba reer jotee mu toog ak
ñoom ca ndab la, jël mburu
ma, yékkati kàddug cant, daldi
dagg, jox leen.
31 Ca la seeni gët ubbiku, ñu
xàmmee ko. Moom nag, mu
ne mes, réer leen.
32 Ba loolu amee, ku nekk
naan sa moroom: «Ndax
yéguloo woon cawartey xol
bu tooy, ba muy wax ak nun
ci yoon wi, di nu firil Mbind
mi?»
33 Ñaari taalibe ya daldi
jóg ca waxtu woowu tembe,
dellu Yerusalem, ca Fukk
ñaak benn. Ñu fekk leen ñu
dajeek seeni àndandoo.
34 Ci kaw loolu ñu ne ñaar
ña jóge Emayus: «Ndeke Sang
bi kay, dekki na; feeñu na
Simon!»
35 Ñaari taalibe ya ñoom
it, nettali leen la xewoon ca
yoon wa ak na ñu xàmmee
Yeesu, ba mu daggee mburu
ma.

Yeesu feeñu na ay taal-
ibeem

36 Ba ñaari taalibe ya di net-
tali loolu, ca la Yeesu ci bop-
pam ne jimeet taxaw ci seen
biir, ne leen: «Jàmm seen!»
37 Tiitaange ju réy jàpp leen,
ñu foog ne njuuma lañu gis.
38 Yeesu nag ne leen: «Lu
ngeen di jaaxle, ak lu ngeen
di xel ñaar nii?
39 Xoolleen samay loxo ak
samay tànk. Man la. Làmbleen
ma, ba xam! Njuuma amul
suux, amuli yax, nii ma ko
ame, ngeen gis.»
40 Loolu la leen wax, daldi
leen won ay loxoom aki
tànkam.
41 Taalibe ya nag boole
mbég akug jaaxle ba tax
manuñu koo gëm. Mu ne
leen: «Lu ngeen fi am, lu ñuy
lekk?»
42 Ñu jox ko dogu jën wu ñu
lakk.

43 Mu jël ko, lekk ci seen
kanam.
44 Ci kaw loolu mu ne leen:
«Lii moo di kàddu ya ma
leen waxoon ba ma nekkee
ak yeen. Noon naa leen:
mboolem li ñu bind ci samay
mbir ci yoonu Musaa, ak ci
téerey yonent yi, ak ci taalifi
cant yi, fàww lépp sotti.»
45 Ca la ubbee seen xel, ngir
Mbind mi leer leen.
46 Mu ne leen: «Nii lees
binde, ne fàww Almasi bi dee
ci biir coono, ba dekki ca
ñetteelu fan ba;
47 te ciw turam, dees na
dale ci Yerusalem, yégal xeet
yépp, tuubeel gu jur njéggalug
bàkkaar.
48 Loolu yeena ko seede.
49 Man ci sama bopp maa
leen di yónnee li sama Baay
dige. Waaye yeen toogleen ci
dëkk bi, ba kera ñu leen solee
manoore ju bawoo fa kaw.»

Yeesu tàggooti na

50 Gannaaw loolu Yeesu
yóbbu leen ca wetu Betani.
Ci kaw loolu mu yékkati ay
loxoom, barkeel leen.
51 Ba mu leen di barkeel, ca
la teqalikoo ak ñoom, ñu yéege
ko asamaan.
52 Ñoom nag, ñu sujjóotal ko,
daldi dellu Yerusalem, ànd ak
mbég mu réy.
53 Saa su nekk, ña nga woon
ca kër Yàlla ga foofa, di sant
Yàlla.

Xibaaru jàmm bu Almasi Yeesu, ci jottalib Yowaan

Yowaan kenn la woon ci taalibey Yeesu. Yowaan moo nettali juróom ñaari kéemaan yu Yeesu def, te muy lu wees ay kéemaan, maanaam ay firnde yu wone kan mooy Yeesu ak li ko Yàlla yónni ngir mu def ko ci àddina.

Ni ñu ko daaje ca bant ba, moo sottal liggéey bu mag bi ko Yàlla dénk, te liggéey bi mooy baaxe nit ñi réer, di leen jéggal. Li Yonent Yàlla Yaxya wax rekk, moom «mooy Xarum Yàlla, miy far bàkkaaru àddina» (1.29).

Ci tënk:

- 1.1-18 Kàddu gi moo ñëw ci àddina.
- 1.19-51 Yaxya yégle na ñëwug Yeesu, ba wonale ko ak taalibey Yeesu yu njëkk ya.
- 2.1—12.50 Yeesu wone na juróom ñaari firnde, jàngal na mbooloo.
- 13.1—19.42 Yeesoo ngii ci fanam yu mujj ci biir Yerusalem ak li ko wër.
- 20.1—21.25 Yeesu dekki na, ba feeñu ay taalibeem.

Almasi bi moo di Kàddu gi, di leer gi

1 Njàlbéen ga fekk na Kàddu gi nekk, te Kàddu gi ma nga woon ak Yàlla, te Kàddu gi Yàlla la woon.
2 Njàlbéen ga fekk na Kàddu gi nekk ak Yàlla.
3 Lépp ci Kàddu gi lañu ko sàkke. Sàkkeesul dara lu ñu sàkkewul ci moom.
4 Ci moom la dund nekk, te dund dig leer, ñeel nit ñi.
5 Leer moo feeñ ci biir lëndëm, te lëndëm gi manu koo man.
6 Am na nit ku Yàlla yebal, ñu di ko wax Yaxya.
7 Kooku moo dikke kàddug seede, ngir seede lu jëm ci leer gi, ngir ñépp gëme ciy waxam.
8 Du moom ci boppam moo doon leer gi, waaye seedeel leer gi moo ko taxa dikk.
9 Leer giy dëgg, tey leeral nit ñépp, moo dikk ci àddina.
10 Ci àddina la masa nekk, te àddina sàkkoo ci moom, waaye waa àddina xamuñu ko.
11 Ci ñoñam la ñëw, waaye ñoñam a ko dalalul.
12 Teewul mboolem ñi ko dalal, ba gëm ko, ñoom la may ñu yelloo doon doomi Yàlla.
13 Ñooñu du ci deret lañu sosoo, te it du ci coobarey nitu suuxu neen, mbaa ci coobarey góor lañu sosoo, waaye ci Yàlla lañu sosoo.
14 Kàddu gee sol aw suux, doon nit, màkkaanoo ci sunu biir, nu ne jàkk ci darajaam, darajay jenn Doom ji bawoo ci Baay bi, mat sëkk ci aw yiw akug dëgg.
15 Moom la Yaxya seedeel, di xaacu ne: «Kii laa noon leen: "Mooy dikk sama gannaaw waaye moo ma sut, nde moo jiitu sama juddu."»
16 Ci ag matam lanu tanqe nun ñépp, yiw ci kaw yiw.
17 Yoon wi indi ndigali Yàlla yi, ci gémmiñu Musaa lees ko

joxee, waaye yiw wi ak dëgg gi, ci Yeesu Almasi bi la dikke.
18 Kenn masula gis Yàlla, waaye Yàlla miy Kenn te sës rëkk ci Baay bi, kooku mooy ki ko xamle.

Yaxya seedeel na Almasi bi

19 Lii nag moo di seedes Yaxya, ba njiiti Yawut ya yebalee fa moom ay sarxalkat aki Leween ñu jóge Yerusalem, dikk ne ko: «Yaw yaay kan?»
20 Yaxya dafa biral, bañula tontu, waaye daa biral ne: «Duma Almasi bi.»
21 Ñu ne ko: «Yaay kan nag? Yaa di Ilyaas?» Mu ne leen: «Duma Ilyaas.» Ñu ne ko: «Ndax yaa di Yonent bi*?» Mu ne leen: «Déedéet.»
22 Ñu ne ko nag: «Wax nu yaay kan, ba nu mana yóbbul tont ñi nu yónni. Nga ne yaa di kan?»
23 Mu ne: «Man maa di baatu kiy xaacu ci màndiŋ mi, naan: "Nangeen xàll yoonu Boroom bi!"» noonu ko Yonent Yàlla Esayi waxe woon†.
24 Ay Farisen nag a nga woon ca ña ñu yebal ca Yaxya.
25 Ñu laaj ko ne ko: «Ana kon looy sóobe ci ndox, gannaaw doo Almasi bi, doo Ilyaas, doo Yonent boobu?»
26 Yaxya ne leen: «Man de maa ngi sóobe ci ndox, waaye nit a ngi fii ci seen biir te xamuleen ko.
27 Kookooy ñëw sama gannaaw, te buumi caraxam sax, man yeyoowuma ko koo feccil.»
28 Lii ca Betani la xewe woon, ca wàllaa dexu Yurdan, fa Yaxya daan sóobe.

Yeesu moo di Xarum Yàlla

29 Ca ëllëg sa, ba Yaxya gisee Yeesu di dikk wutsi ko, da ne: «Kii mooy Xarum Yàlla, miy far bàkkaaru àddina‡.
30 Kii laa noon leen: "Nit kiy ñëw sama gannaaw moo ma sut, nde moo jiitu sama juddu."
31 Man ci sama bopp xàmmeewuma ko woon, waaye xamal ko bànni Israayil moo ma taxa dikk, di sóobe ci ndox.»
32 Ci kaw loolu Yaxya seede ne: «Maa gis Noowug Yàlla wàcce asamaan, ni am pitax, toŋ ci kawam.
33 Man nag xàmmeewuma ko woon, waaye ki ma yebal ba may sóobe ci ndox moo ma ne: "Ki nga gis Noo gu Sell gi wàcc, toŋ ci kawam, kooku mooy sóobe ci Noo gu Sell gi."
34 Maa gisal sama bopp te maa seede ne kii moo di Doomu Yàlla.»

Lu jëm ci ñi njëkka topp Yeesu

35 Ca ëllëg sa Yaxya dellu taxaw, mook ñaari taalibeem.
36 Naka la Yeesu di romb, Yaxya ne ko jàkk, ne: «Kii moo di Xarum Yàlla!»
37 Ñaari taalibe ya dégg la mu wax, daldi topp ca Yeesu.
38 Yeesu ne gees, gis ñu topp ci moom. Mu ne leen: «Lu ngeen bëgg?» Ñu ne ko:

* **1.21** ***Yonent bi:*** seetal ci *Baamtug yoon wi* 18.15, 18. Bànni Israayil am na yonent bu bokk ci seen askan bu ñu doon séentu. † **1.23** Seetal ci *Esayi* 40.3. ‡ **1.29** Seetal ci *Esayi* 53.7-8; *1.Piyeer* 1.19.

«Rabbi,» muy firi kilifa gi, «ana foo dal?»
39 Yeesu ne leen: «Kaayleen, gis.» Ñu dem ba gis fa mu dal. Loola yemook ñeenti waxtu ci ngoon. Ñu daldi toog fa moom la des ca bëccëg ba.
40 Ku ñuy wax Simoŋ Piyeer nag moo bokk ndey ak baay ak Àndre, miy kenn ca ñaar ña déggoon la Yaxya wax, ba tax ñu topp Yeesu.
41 Simoŋ moomu Àndre bokkal, la Àndre njëkka seeti, ne ko: «Gis nanu Almasi bi,» muy firi Ki ñu fal§!
42 Mu yóbbu Simoŋ ba ca Yeesu. Yeesu ne ko jàkk, ne ko: «Yaa di Simoŋ, doomu Yowaan. Dees na la woowe Sefas,» muy firi doj.

Yeesu woo na Filib ak Natanayel

43 Ca ëllëg sa Yeesu fas yéenee dem Galile. Ci biir loolu mu daje ak Filib. Yeesu ne ko: «Toppal ci man.»
44 Filib, Betsayda la dëkkoon, dëkkub Àndre ak Piyeer.
45 Filib nag dem ba ca ku ñuy wax Natanayel, ne ko: «Ki Musaa bind ci téereb yoon wi, ki yonent yi bind ci mbiram, gis nanu ko; Yeesu doomu Yusufa la, Nasaret la dëkk!»
46 Natanayel ne ko: «Mbaa lu baax man naa jóge Nasaret yee?» Filib ne ko: «Ñëwal gis.»
47 Ba Yeesu gisee Natanayel jëmsi ca moom, wax na ca moom, ne: «Nitu Israayil dëgg a ngii; gennug caaxaan nekkul ci moom.»
48 Natanayel ne ko: «Foo ma xame?» Mu ne ko: «Bala laa Filib a woo, ba nga nekkee ca suufu figg ga, laa la gis.»
49 Natanayel nag ne ko: «Kilifa gi, yaa di Doomu Yàlla, yaa di buurub Israayil!»
50 Yeesu ne ko: «Li ma ne la, gis naa la ca suufu figg ga moo la taxa gëm? Lu raw loolu ngay gis.»
51 Mu teg ca ne leen: «Maa leen ko wax déy te muy lu wér, dingeen gis asamaan ubbiku, malaakay Yàlla yiy yéeg aka wàcce ci kaw Doomu nit ki.»

2

Yeesu def na kéemaan ca Kana

1 Ca gannaaw ëllëg sa, ag céet a amoon ca Kana ga ca diiwaanu Galile. Yaayu Yeesu nag ma nga fa woon.
2 Yeesu aki taalibeem itam, woo woon nañu leen ca céet ga.
3 Ca biir bernde ja, biiñ ba dem ba jeex. Yaayu Yeesu ne Yeesu: «Ñii de, seen biiñ jeex na.»
4 Yeesu ne: «Soxna si, lu tax nga di ma wax loolu? Sama waxtu* jotagul.»
5 Teewul yaayam ne surga ya: «Lu mu leen wax, defleen ko.»
6 Juróom benni ndaayi doj yu ñu yatt a nga fa woon,

§ **1.41** ***Ki ñu fal:*** moom lañuy wax Kirist itam ci làkku gereg. * **2.4** ***Sama waxtu:*** bu ko Yeesu waxee, dafa wax ci bésu deewam. Seetal ci Yowaan 17.1. Mi ngi xalaat ci li ko nara dal ngir mu nekk boroom këru mbooloom ñi ko gëm. Seetal ci *Efes* 3.25.

Yawut ya daan ca jàppe; ndaa lu ci nekk mana def juróom ñett fukk ba téeméeri liitar.
7 Yeesu ne surga ya: «Duyleen ndaa yi ba mu fees.» Ñu duy ndaa yi, ba mu rembat.
8 Yeesu ne leen: «Léegi tanqleen ci, yót ko njiitu xew wi.» Ñu tanq, yót ko.
9 Njiitu xew wa mos ndox ma, ndeke soppaliku na biiñ. Xamul fu biiñ ba jóge, teewul surga ya tanq ndox ma, ñoom xam nañu ko. Njiit la woo boroom séet ba, ne ko:
10 «Mboolem kuy xew, biiñ bu neex lay njëkka joxe; bu nit ñi naanee ba doyal, mu doora taaj bu yemamaay. Yaw nag nga denc bu neex bi ba nëgëni!»
11 Lii Yeesu moo ko def fa Kana gu diiwaanu Galile, muy ndoorteli firndeem. Ni la firndeele darajaam, ba ay taalibeem gëm ko.
12 Gannaaw loolu la dem Kapernawum, mook yaayam aki rakkam aki taalibeem. Waaye tooguñu fa fan yu bare.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

13 Màggalu Yawut gi ñuy wax bésub Mucc moo jubsi woon. Yeesu nag dem Yerusalem.
14 Ba mu agsee ca ëttu kër Yàlla ga, ay jaaykati nag la fa fekk ak jaaykati xar ak jaaykati pitax ak weccikati xaalis yu toog.
15 Mu defar kàcciri gu mu ràbbe ay buum, dàqe leen ko, génne kër Yàlla ga, ñoom ñépp, ak xar yaak nag ya. Ci biir loolu mu tasaare xaalisu weccikat ya, dëpp taabal ya.
16 Jaaykati pitax ya, mu ne leen: «Jëleleen fi lii! Buleen def sama kër Baay, kërug jaayukaay!»
17 Taalibeem ya nag fàttaliku la ñu bind ne: «Damaa xér ci sa kër gi, ba jeex tàkk†.»
18 Ba loolu amee njiiti Yawut ya ne ko: «Lii ngay def, jan firnde nga nuy jox, ba sañ koo def?»
19 Yeesu ne leen: «Yàqleen kër Yàlla gii, ma yékkatiwaat ko ci ñetti fan.»
20 Yawut yi nag ne ko: «Kër Yàlla gii ñu tabax ci ñeent fukki at ak juróom benn, yaa koy yékkatiwaat ci ñetti fan?»
21 Waaye Yeesu kër Yàlla ga mu doon wax, yaramu boppam la woon.
22 Gannaaw ba Yeesu deewee ba dekki nag, la taalibeem ya fàttaliku loolu mu waxoon. Ñu daldi gëm li Mbind mi indi, ak kàddu ga Yeesu waxoon.
23 La Yeesu toog Yerusalem ca màggalu bésub Mucc, ñu baree ko gëm, ba ñu gisee firnde ya muy def.
24 Waaye Yeesu moom, taxul mu wóolu leen, ndax ñoom ñépp la xamoon,
25 te it soxlawul kenn xamal ko nit, ndax moom ci boppam xam na li ci nit.

3

Yeesu waar na waarekatub bànni Israayil

† **2.17** Seetal ci *Taalifi cant* 69.10.

1 Am na nit ku bokkoon ca
Farisen ya, ku ñuy wax Nikodem, di njiit ca Yawut ya.
2 Kooku moo dikk ag guddi
ba ca Yeesu ne ko: «Kilifa gi, xam nanu ne ab kilifa
nga bu bawoo fa Yàlla, nde
kenn manula def firnde yii
ngay def, te du Yàllaa àndak moom.»
3 Yeesu ne ko: «Maa la ko
wax dëy ci lu wér, nit ki, su
judduwaatul*, du mana gis
nguurug Yàlla.»
4 Nikodem ne ko: «Ana nu
nit di judduwaate te xasa
dem bay mag? Daa mana
duggaat ci biiru yaayam, ngir
judduwaat?»
5 Yeesu ne ko: «Maa la ko
wax dëy ci lu wér, nit ki
su juddoowul ci ndox ak ci
Noowug Yàlla, du mana tàbbi
ci nguurug Yàlla.
6 Lu juddoo ci nitu suuxu
neen, nitu suux la, lu juddoo
ci Noowug Yàlla nag, ag noo
la.
7 Li ma la ne: "Fàww ngeen
judduwaat," bumu la jaaxal.
8 Ngelaw fu ko neex lay
gelawe; coowam ngay dégg,
waaye xamuloo fu mu jóge,
xamuloo fu mu jëm. Noonu
la it ci képp ku juddoo ci
Noowug Yàlla.»
9 Nikodem neeti ko: «Loolu
nu mu mana ame?»
10 Yeesu ne ko: «Yaw ngay
jàngalekat bu mag ci bànni Israayil te xamuloo loolu?
11 Maa la ko wax dëy, ci lu
wér; li nu xam, nu ngi koy
wax; li nu gis, nu ngi koy
seede, yeen kay yeena baña
gëm li nu seede.
12 Gannaaw mbiri àddina
laa leen wax, gëmuleen ko,
su ma leen waxee mbiri
asamaan, ana nu ngeen koy
gëme?
13 Kenn masula yéeg fa
asamaan ku moy ki wàcce
asamaan, te mooy Doomu nit
ki†.
14 Te itam noonee Musaa
yékkatee woon jaan ja ca
màndiŋ ma‡, fàww ñu yékkatee
ni Doomu nit ki,
15 ngir képp ku ko gëm, texe
ba fàww.»
16 Ndax Yàlla moo sopp
àddina, ba joxe jenn Doomam
ji, ngir képp ku ko gëm, texe
ba fàww, te du sànku mukk.
17 Ndax kat Yàlla yebalul
Doomam ci waa àddina ngir
daan waa àddina, waaye
musal waa àddina, mucc gu
sottee ci Doomam, moo tax
mu yebal ko.
18 Képp ku ko gëm, deesu
la daan, waaye ku ko gëmul,
daanees na ko ba noppi, ndax
moo gëmul jenn Doomu Yàlla
ji.
19 Àtteb daan bi nii la
tëdde: leer moo dikkal àddina,
waaye nit ña la lëndëm gënal
leer ndax seen jëf yu bon.
20 Képp kuy def jëf ju sew,
day bañ ag leer te du dikk
ci leer gi, ngir ragal ay jëfam
feeñ.
21 Waaye kiy def liy dëgg, ci
leer gi lay dikk, ngir mu leer
nàññ ne déggal Yàlla la ko jëfe.

* **3.3** ***judduwaat:*** ci làkku gereg, baat bi Yeesu wax mi ngi tekki «judduwaat» walla «juddoo ci kàttan gu jóge ci kaw». † **3.13** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 30.4. ‡ **3.14** Seetal ci *Màndiŋ ma* 21.9.

Yaxya nangu na ne Yeesu moo sut lépp

22 Gannaaw loolu Yeesu àndak ay taalibeem, dem diiwaanu Yude. Mu toog fa ak ñoom ab diir, di sóob nit ñi ci ndox.
23 Ci biir loolu Yaxya itam di sóobe ci ndox ca Aynon, wetug Salim, ndax diiwaan bu bare ndox la woon. Nit ñi di ko fa fekk, mu di leen sóob ci ndox.
24 Booba tëjaguñu Yaxya kaso.

25 Werante nag am diggante ñenn ci taalibey Yaxya ak ab Yawut, ci mbirum setlu gi seen yoon laaj.
26 Ci kaw loolu ñu dikk ca Yaxya ne ko: «Kilifa gi, ka nga dajeeloon ca wàllaa dexu Yurdan, te nga seedeeloon ko ag kàddu, moom de ma ngay sóobe ci ndox, ñépp jëm ca moom!»
27 Yaxya ne leen: «Nit manula am lenn lu ko Yàlla joxul.
28 Yeen ci seen bopp, yeenay samay seede ne maa noon man duma Almasi bi, waaye dees maa yebal ngir ma jiitusi Almasi boobu.
29 Kiy séetal moo moom ab séetam. Waaye xaritu boroom séet bi day taxaw di ko déglu, bu déggee baatu boroom séet bi, bég. Mbég moomu nag laa moom, te mat na sëkk.
30 Moom mu gën di kawe, te man ma gën di suufe mooy li war.»

31 Ki jóge ci kaw moo féete ñépp kaw; ki jóge ci suuf nag, ci suuf la bokk, te mbiri suuf lay wax. Waaye ki jóge asamaan moo féete ñépp kaw.
32 La mu gis ak la mu dégg lay seede, waaye kenn du gëm kàddug seedeem.
33 Ku nangu kàddug seedeem nag yaa nangu ne Yàllaa wax dëgg.
34 Yàlla kat, ku mu yebal, kàddug Yàlla lay wax, ndax Yàlla du natt li mu koy nàddil cig Noowam.
35 Baay bi moo sopp Doom ji, te lépp la teg ciy loxoom.
36 Ku gëm Doom ji, yaay texe ba fàww; ku baña gëm Doom ji nag, doo gis googu texe, waaye sànjum Yàlla mooy dëkk ci sa kaw.

4

Yeesu feeñu na ndaw su dëkk Samari

1 Ba Yeesu yégee nag ne Farisen ya dañoo dégg ne Yeesu moo ëpp Yaxya taalibe yu muy tuubloo, di leen sóob ci ndox,
2 doonte du woon Yeesu ci boppam moo doon sóobe, waaye taalibey Yeesu la woon,
3 ca la jóge Yude, dellu diiwaanu Galile.
4 Woowu yoon nag, Samari la waroona jaare.
5 Ci kaw loolu mu dem ba agsi dëkkub Samari ba ñuy wax Sikar, ca wetu tool ba Yanqóoba mayoon doomam Yuusufa.
6 Foofa la teenub Yanqóoba nekkoon. Fekk na coonob tukki ba jàpp Yeesu. Mu toog ca wetu teen ba, waxtu wu xawa yemook digg bëccëg.

7 Senn ndawas Samari
dikk, di rootsi. Yeesu ne ko:
«May ma, ma naan.»
8 Booba ay taalibeem dem
nañu dëkk ba, ngir jëndi lu ñu
lekk.
9 Ndaw si ne ko: «Yaw miy
Yawut, ana noo ma mana
ñaane ndoxum naan, man, te
may waa Samari?»
Ndax Yawut yi séquñu
woon ak waa Samari lenn.
10 Yeesu nag ne ndaw si:
«Soo xamoon mayu Yàlla, ak
kan moo la ne may ma, ma
naan, kon yaw yaa koy ñaan,
mu may la ndox miy dundal.»
11 Ndaw si ne ko: «Sang bi,
amuloo baag, te teen bi xóot
na; ana fooy jële ndox miy
dundal?
12 Dangaa sut sunu maam
Yanqóoba, mi nu may teen bi,
te naan ci, mooki doomam
akug juram?»
13 Yeesu ne ko: «Ku naan ci
miim ndox it, dina maraat,
14 waaye ku naan ci ndox
mi ma koy may, man, du
marati; ndox mi ma koy may,
bëtu ndox lay doon ci moom,
di ball, ngir dundug texe gu
sax dàkk.»
15 Ndaw si ne ko: «Sang
bi, may ma ci moomu ndox,
ba duma marati, mbaa may
dikkati fii, di root.»
16 Yeesu ne ko: «Demal
woowi sa jëkkër te ñëw.»
17 Ndaw si ne ko: «Awma
jëkkër.» Yeesu ne ko: «Wax
nga dëgg, amuloo jëkkër,
18 ndax juróomi jëkkër nga
séyal, te ki nga am léegi du sa
jëkkër. Kon dëgg nga wax.»
19 Ndaw si ne ko: «Sang bi,
gis naa ne yaw ab yonent nga.
20 Nun nag, sunuy maam ca
tund wee lañu daan jaamoo
Yàlla, te yeen Yawut yi, yeena
ne béreb ba jaamu Yàlla ware,
ma nga ca Yerusalem.»
21 Yeesu ne ko: «Ndaw sile,
lii ma lay wax, gëm ko: wax-
too ngi ñëw, du ci tund wii, te
du Yerusalem lees di jaamoo
Baay bi.
22 Yeen waa Samari,
yeenay jaamu lu ngeen
xamul. Nun Yawut yi, li nuy
jaamu, xam nanu ko, ndax ag
mucc, ci Yawut yi lay jóge.
23 Waaye waxtoo ngi ñëw,
te léegi la; ci la jaamukat yi
dëgg di jaamoo Baay bi xel ak
dëgg, ndax ñu ni mel la Baay
bi sàkku ñu jaamu ko.
24 Yàlla xel la*, kon ñi koy
jaamu, xel ak dëgg lañu ko
war di jaamoo.»
25 Ndaw si ne ko: «Xam naa
ne Almasi baa ngi ñëw, moom
lañu naan Ki ñu fal†, kooku
bu dikkee, moo nuy leeralal
lépp.»
26 Yeesu ne ko: «Man miy
wax ak yaw, man la.»

Taalibey Yeesu ya délsi nañu

27 Cooca la taalibey Yeesu
dikk, daldi jaaxle ca lañu ko
fekk muy wax ak as ndaw,
waaye kenn newu ko: «Loo
soxla?» mbaa: «Lu tax ngay
wax ak ndaw si?»
28 Ndaw sa nag wacc fa
njaqam, dem ca dëkk ba,
daldi ne nit ña:

* **4.24** ***Yàlla xel la:*** Kàddug Yàlla nee na, Yàlla xel la, leer la, cofeelu neen la. Seetal ci 1.Yowaan 2.4. † **4.25** ***Ki ñu fal:*** moom lañuy wax Kirist itam ci làkku gereg.

29 «Kaayleen gis; nit a nga
fee, wax na ma mboolem lu
ma def! Kooku du Almasi
beem?»
30 Ñu génne ca dëkk ba,
wutsi Yeesu.
31 Ci biir loolu taalibe ya di
ko soññ, naan ko: «Kilifa gi,
lekkal.»
32 Teewul Yeesu ne leen:
«Am naa ñam wu ma lekk, te
woowu ñam, yeen xamuleen
ko.»
33 Taalibe ya nag naan ca
seen biir: «Ndax dees koo in-
dil ag lekk?»
34 Yeesu ne leen: «Samaw
ñam moo di jëfe coobarey
ki ma yónni, ba sottal ab
liggéeyam.
35 Du yeena naan: "Fii ak
ñeenti weer ngóob taxaw"?
Dégluleen, ma wax leen:
dawalleen seen bët, xool tool
yi, ñu ngi weex tàll, di xaar
am ngóob.
36 Góobkat baa ngi feyeeku
xaat, tey dajale meññeef mi
ngir texe gu sax dàkk, ba jikat
bi ak góobkat bi bokk bég.
37 Loolu lañu léeb te muy
dëgg, ne: "Kenn ji, keneen
góob."
38 Man maa leen yebal ngir
ngeen góob fu ngeen ñaqul
woon, yeen. Ñeneen a fa
ñaq, ngeen dikk jariñoo seenu
ñaq.»

Waa Samari ñu bare gëm nañu Yeesu

39 Dëkk boobu, niti Samari
ñu baree fa gëm Yeesu, ndax
kàddug ndaw sa seede woon
ci Yeesu, ne: «Wax na ma
mboolem lu ma def.»
40 Moo tax ba waa Samari
dikkee ca Yeesu, dañu koo
ñaan, ngir mu dal ak ñoom.
Toog na fa ñaari fan.
41 Ci kaw loolu ñu gëna bare
gëm ko ndax kàddoom.
42 Ñu wax ndaw sa nag
ne ko: «Dootul li nga wax a
nu taxa gëm, waaye nun noo
déggal sunu bopp, ba gis ne
kii moo di Musalkatub àddina
bi.»

Yeesu faj na doomu dagu buur

43 Gannaaw ñaari fan yooyu
la fa Yeesu jóge, jëm diiwaanu
Galile,
44 ndax Yeesu ci boppam
moo noon: «Ab yonent, réewu
boppam, deesu ko fa nawe.»
45 Ba mu agsee Galile, waa
Galile dalal nañu ko, ndax gis
nañu mboolem la mu defoon
ca Yerusalem, ca màggalu
bésub Mucc ba, ndax ñoom
itam demoon nañu ca màggal
ga.
46 Ci kaw loolu mu délsi
Kana gu Galile, dëkk ba mu
soppee woon ndox ma biiñ.
Amoon na fa ab dagu buur bu
doomam wopp ca dëkk ba ñuy
wax Kapernawum.
47 Ba mu déggee ne Yeesu
jóge na Yude, ba agsi Galile,
dafa dem ca moom, ñaan
ko mu dikk, wéral doomam,
ndax booba ma ngay waaja
dee.
48 Yeesu ne ko: «Su ngeen
gisul ay firnde ak kéemaan
daal, dungeen gëm!»
49 Dagu buur bi ne ko: «Sang
bi, dikkal, bala sama doom a
dee!»
50 Yeesu ne ko: «Demal, sa
doom a ngi dund.» Waa ja
gëm kàddu ga ko Yeesu wax,
daldi dem.

51 Naka lay dellu këram, ay surgaam gatandu ko, ne ko: «Sa doom a ngi dund!»
52 Mu laaj leen wan waxtu la tane, ñu ne ko: «Démb, ci benn waxtu ci bëccëg, la tàngooru yaram teqalikoo ak moom.»
53 Baay ba nag xam ne ca waxtu woowa la ko Yeesu noon: «Sa doom a ngi dund.» Ca la gëm Yeesu, moom ak waa këram gépp.
54 Lii moo di ñaareelu firnde ba Yeesu def ca Galile, gannaaw ba mu jógee Yude.

5

Yeesu faj na ab jarag

1 Gannaaw loolu, ag màggal la Yawut ya xewle woon, ba tax Yeesu dem Yerusalem.
2 Ca Yerusalem nag, fa feggook buntu dëkk ba ñu dippee buntu Xar ya, ab déeg a nga fa woon, ñu di ko woowe ci làkku yawut, Betesda, te juróomi mbaar a nga fa woon.
3 Ci mbaar yooyu la jarag ju bare daan tëdd; ay gumba, ay làggi aki lafañ, di xaar ndox mi yëngu,
4 ndax am malaakam Boroom bi lañu foogoon ne daan na fa wàcc ci yenn bés, te bu ndox ma yëngoo, jarag bu jiitu ca biir ndox ma, wopp joo amoon, day wér ca saa sa.
5 Jenn waay a nga fa woon, fanweeri at ak juróom ñett la nekk ak woppam.
6 Kooku la Yeesu gis mu tëdd, mu xam ne yàgg na fa. Mu ne ko: «Ndax bëgg ngaa wér?»
7 Jarag ji ne ko: «Sang bi, damaa amul ku ma sóob ci ndox mi, bu yëngoo. Bu ma cay jëm, keneen jiitu ma, tàbbi ca.»
8 Yeesu ne ko: «Jógal, jël sa basaŋ te dox.»
9 Mu wér ca saa sa, jël basaŋam, daldi dox.

Bés booba bésub Noflaay la woon.
10 Loolu nag tax njiiti Yawut ya ne nit kay doora wér: «Tey bésub Noflaay la, mayeesu la nga gàddu sa basaŋ.»
11 Mu ne leen: «Ki ma wéral moom moo ma ne: "Jëlal sa basaŋ te dox."»
12 Ñu ne ko: «Ana nit ku la ne: "Jëlal sa basaŋ te dox"?»
13 Waa ji nag xamul ka ko wéral ku mu doon, te fekk na Yeesu dem ba réer ca biir mbooloo mu bare ma teew foofa.
14 Gannaaw loolu Yeesu dajeek moom ca kër Yàlla ga, ne ko: «Ma ne, léegi wér nga. Bul bàkkaarati nag, bala laa lu ko yées di dikkal.»

Ab sañ-sañ ñeel na Doomu Yàlla ji

15 Ba loolu amee waa ja dem, ne Yawut ya Yeesu moo ko wéral,
16 ba loolu tax Yawut ya di bunduxataal Yeesu, ndax bésub Noflaay ba mu ko defe.
17 Teewul Yeesu ne leen: «Sama Baay a saxoo liggéey, man itam may liggéey.»
18 Kàddu googu nag tax njiiti Yawut yi gën koo wuta rey, ndax du ndigalu bésub Noflaay bi mu xëtt doŋŋ, waaye itam la mu ne Yàlla

mooy Baayam, di nawlante
ak Yàlla.
19 Yeesu dellu ne leen: «Maa
leen ko wax dée ci lu wér,
Doom ji manula def dara ci
jëmmu boppam, lu moy li mu
gis Baay bi def ko, ndax lu mu
def, loolu itam la Doom ji di
def.
20 Baay bi moo sopp Doom
ji, ba won ko lépp lu muy def,
te jëf ju raw jii la koy won,
ngir ngeen waaru,
21 ndax kat, ni Baay bi di
dekkale ñi dee, dundal leen,
noonu la Doom jiy dundale
ku mu namma dundal.
22 Baay bi du àtte kenn;
Doom ji la dénk àtte bi bépp,
23 ngir ñépp teral Doom ji,
ni ñu terale Baay bi. Ku ter-
alul Doom ji, teraloo Baay bi
ko yónni.
24 «Maa leen ko wax dée ci
lu wér, ku dégg sama kàddu
ba gëm ki ma yónni, yaa texe
ba fàww, te àtte ba, doo ca
jaare, waaye bàyyikoo nga ci
dee, tàbbi ci dund.
25 Maa leen ko wax dée ci
lu wér, waxtu waa ngi ñëw, te
léegi la; mooy waxtu wi ñi dee
di dégg baatu Doomu Yàlla, te
ñi ko dégg ñooy dundaat.
26 Ndax kat ni Baay bi ja-
goo dund ci jëmmu boppam,
noonu la maye Doom ji mu
jagoo dund ci jëmmu boppam,
27 te sañ-sañu amal àtte bi
itam, moom la ko jox, ndax
mooy Doomu nit ki.
28 «Bu leen ci dara jaaxal;
waxtoo ngi ñëw wu mboolem
ñi ci biir bàmmeel, di dégg
baatam,
29 ba génn; ñi daan def lu
baax añe ndekkitel dund, ñi
daan def lu bon añe ndekkitel
mbugal.
30 Man, manumaa def dara
ci sama jëmmu bopp; ni ma
dégge rekk laay àttee, te sama
àtte jub na, nde sàkkuwuma
sama coobarey bopp, xanaa
coobarey ki ma yónni.

Sañ-sañu Yeesu am na ay firnde

31 «Su ma seedeelee sama
bopp, sama kàddug seede
wérul.
32 Keneen a ma seedeel,
te xam naa ne dëgg la ma
seedeel.
33 «Yeena yónnee ca Yaxya,
Yaxya seede dëgg.
34 Man nag soxlawuma
seedes nit; waaye dama
leena wax lii ngir ngeen
mucc.
35 Yaxya moo doon làmp
buy tàkk, di leer, ngeen bége
leeram ay fan.
36 «Waaye man ci sama bopp
maa ngeek seede su raw
si ma Yaxya seedeel, ndax
liggéey yi ma Baay bi dénk,
ngir ma sottal ko, liggéey
yooyu may liggéey moo may
seedeel ne Baay bi moo ma
yebal.
37 Baay bi ma yónni, moom
ci boppam seedeel na ma.
Masuleena dégg baatam
mbaa ngeen gis kanamam,
38 te kàddoom dëkkul ci seen
xol, ndax ki mu yebal, ngeen
gëmul.
39 Yeena ngi gëstu Mbind
mi, ndax ci ngeen yaakaara
ame texe gu sax dàkk, yooyu
bind nag far seedeel ma,

40 te bëgguleena ñëw ci man,
ba texe!
41 «Ngërëmal nit, sàkkuwuma
ko.
42 Waaye yeen, xam naa
leen; cofeelu Yàlla nekkul ci
yeen.
43 Man, maa dikk ci sama
turu Baay, te dalaluleen ma,
waaye keneen ku dikk ci
turu boppam, kooku ngeen
di dalal.
44 Yeen, ngërëm, ci seen
biir ngeen koy sàkkoonte, te
sàkkuwuleen ngërëmal Yàlla
miy kenn. Kon ana nu ngeen
mana gëme?
45 «Buleen defe ne maa leen
di boole ak Baay bi. Ki leen di
boole mooy Musaa, mi ngeen
yaakaar.
46 Bu ngeen gëmoon Musaa,
gëm ma, nde moom, ci sama
mbir la bind*.
47 Waaye su ngeen gëmul
bindi Musaa, nu ngeen di
gëme samay wax?»

6

Yeesu leel na mbooloo

1 Gannaaw loolu Yeesu jàll
ca wàllaa dexu Galile, ga ñuy
wax dexu Tiberyàdd itam.
2 Mbooloo mu bare topp ca
moom, ndax ñoo gis firnde ya
mu wérale jarag ya.
3 Yeesu yéeg ca kaw tund
wa, daldi toog foofa ak ay
taalibeem.
4 Booba màggalu Yawut ga
ñuy wax bésub Mucc, jubsi na.
5 Yeesu dawal bëtam, gis
mbooloo mu réy mu dikk, jëm
ca moom. Mu ne Filib: «Fu
nuy jële mburu mu nu leen
leele?»
6 Loolu nag da koo wax ngir
seetlu Filib, ndax moom ci
boppam xamoon na la mu
nar.
7 Filib ne ko: «Peyug juróom
ñetti weer sax jëndul mburu
mu leen doy, ba kenn ku nekk
ci ñoom am ci ndog su tuut.»
8 Àndre, keneen ca taalibe
ya, te bokk ak Simoŋ Piyeer
ndey ak baay, ne ko:
9 «Ab xalee ngi fi de, am na
juróomi mburu* ak ñaari jën,
waaye loolu lu mu jariñ ñu
tollu nii?»
10 Yeesu daldi ne:
«Toogalleen nit ñi.» Ñax mu
baree nga woon ca béreb
booba. Góor ña nag toog,
seenub lim wara tollu ci
juróomi junni (5 000).
11 Yeesu jël mburu ya,
yékkati kàddug cant, daldi ko
séddale ña fa toog. Jën ya itam
noonu, ñu lekk ba doyal.
12 Ba ñu lekkee ba regg,
Yeesu ne taalibeem ya: «Da-
jaleleen desiti mburu mi, ba
dara du ci yàqu.»
13 Ñu dajale ba feesal fukki
pañe ak ñaar ci dogi juróomi
mburu ya ñu lekk ba desal.
14 Ba nit ña gisee firnde
jooju Yeesu def, dañu ne: «Kii
daal, dëgg-dëgg mooy Yonent
bi dikk ci àddina†!»
15 Yeesu nag gis ne dañoo
nara dikk, jàpp ko yóbbu, ngir
fal ko buur, mu daw dellu,
moom kenn ca tund wa.

Yeesu dox na ci kaw ndox

* **5.46** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 18.15.

* **6.9** ***mburu:*** mburu yu ndaw lañu, yu ñu defare sungufu lors. Moo doon lekku ñi néew doole. † **6.14** ***Yonent bi:*** seetal ci *Baamtug yoon wi* 18.15.

16 Ba jant sowee, taalibeem
ya dem ca tefes ga.
17 Ci kaw loolu ñu dugg
gaal, ngir jàll jëm Kaper-
nawum, ndax booba lëndëm
na te Yeesu agseegul.
18 Dex ga nag yëngu lool,
ndax ngelaw lu jóg ak doole.
19 Ba taalibe ya joowee lu
tollook juróomi kilomet ba
juróom benn, Yeesu lañu séen,
muy dox ca kaw dex ga, jëm
ca gaal ga, ñu daldi tiit.
20 Yeesu ne leen: «Man mii
la, buleen tiit!»
21 Ñu door koo nangoo du-
gal ca gaal ga. Ci kaw loolu
gaal ga teeri ca saa sa, fa ñu
jëm.
22 Ca ëllëg sa mbooloo ma
des ca geneen wàllaa dex ga,
seetlu ne genn gaal doŋŋ a fa
nekkoon, te Yeesu àndul woon
ak taalibe ya ca gaal ga ñu
dugg, waaye taalibe ya rekk a
dem.
23 Gannaaw gi la yeneen
gaal jóge Tiberyàdd, teersi fa
feggook béreb ba nit ña lekke
woon mburu ma, gannaaw
ba Sang bi yékkatee kàddug
cant.
24 Ba mbooloo ma gisee nag
ne Yeesu ak taalibe ya, kenn
nekku fa, gaal yooyu lañu
dugg, dem seeti ko Kaper-
nawum.

Yeesu mooy ñamu dund

25 Ci kaw loolu ñu fekk
Yeesu ca geneen wàllaa dex
ga, ne ko: «Kilifa gi, kañ nga fi
ñëw?»
26 Yeesu ne leen: «Maa leen
ko wax dëy ci lu wér, yeen
du firnde yi ngeen gis a tax
ngeen di ma seet, waaye
mburu mi ngeen lekk ba regg
moo tax.
27 Ñam wuy yàqu, bumu
leen taxa liggéey; liggéeyalleen
ñam wi sax, ñam wiy texeel
fàww, te Doomu nit ki moo
leen koy jox, ndax moom la
Yàlla màndargaal, ngir firndeel
ne moom la tànn.»
28 Ñu ne ko: «Ana lu nuy def,
ba jëfe jëf ji neex Yàlla?»
29 Yeesu ne leen: «Jëf ji neex
Yàlla, mooy ngeen gëm ki mu
yebal.»
30 Ñu ne ko: «Jan firnde
ngay def, nu gis ba gëm la?
Ana jëf joo nu mana defal?
31 Sunuy maam de, mànn
lañu dunde ca màndiŋ ma, te
noonu lañu binde ne: "Pep-
pum asamaan la leen leel‡."»
32 Yeesu neeti leen: «Maa
leen ko wax dëy, ci lu wér,
du Musaa moo leen jox ñamu
asamaan, sama Baay la,
te moo leen jox tey ñamu
asamaan dëgg.
33 Ndaxte ñamu Yàlla mooy
ki wàcce asamaan te kooku
moo may àddina ñu dund.»
34 Ñu ne ko nag: «Sang bi,
dee nu may saa su ne ci
woowu ñam!»
35 Yeesu ne leen: «Man
maay ñam wiy joxe dund. Ku
ñëw ci man, doo xiif mukk; te
ku ma gëm, doo mar mukk.
36 Waaye wax naa leen ko;
gis ngeen ma, te taxul ngeen
gëm!
37 Képp ku ma Baay bi jox
dina ñëw, te man, ku ñëw ci
man, duma ko dàq mukk.

‡ **6.31** Seetal ci *Taalifi cant* 78.24; *Mucc ga* 16.

38 Def sama coobarey bopp
taxul ma wàcce fa asamaan,
waaye def coobarey ki ma
yónni moo tax.
39 Ki ma yónni nag, coo-
bareem moo di mboolem ñi mu
ma jox, buma ci ñàkk kenn,
waaye naa leen dekkal kera
bés bu mujj ba.
40 Ndax sama coobarey
Baay kat moo di képp ku gis
Doom ji te gëm ko, na texe
ba fàww, te maa koy dekkal
keroog bés bu mujj ba.»
41 Yawut ya nag di ñurumtoo
Yeesu, ndax la mu ne: «Man
maay ñam wi wàcce fa
asamaan.»
42 Ñu naan: «Xanaa kii
du Yeesu, doomu Yuusufa?
Nun, nu xam baayam, xam
ndeyam. Ana nu mu mana
waxe ne asamaan la jóge?»
43 Yeesu ne leen: «Baleen
ñurumtu bi ci seen biir.
44 Kenn manula ñëw ci man
te Baay bi ma yónni indiwu
ko; te ku ñëw ci man, maa koy
dekkal kera bés bu mujj ba.
45 Bindees na ci téerey
yonent yi ne: "Ñoom ñépp ay
jànge ci Yàlla§." Kon nag képp
ku dégg Baay bi, ba déggal
àlluwaam, dina ñëw ci man.
46 Tekkiwul ne kenn mas
naa gis Baay bi. Xanaa ki ba-
woo fa Yàlla, kookoo gis Baay
bi.
47 Maa leen ko wax dév, ci lu
wér, ku gëm, yaa texe ba fàww.
48 Man maay ñam wiy joxe
dund.
49 Seeni maam a lekk mànn
ca màndiŋ ma, te dee nañu.
50 Waaye ñam wii mooy wi
wàcce fa asamaan, ngir ku ko
lekk, du dee.
51 Man maay ñam wiy dund
te wàcce fa asamaan. Ku
lekk ci wii ñam, mooy texe ba
fàww. Ñam woowu nag mooy
samaw suux; maa ko joxe,
ngir àddina dund.»
52 Ci kaw loolu Yawut ya di
werante werante wu tàng ci
seen biir naan: «Ana nu nu kii
mana joxee aw suuxam, nu
lekk?»
53 Yeesu ne leen: «Maa
leen ko wax dév ci lu wér,
bu ngeen lekkul ci suuxu
Doomu nit ki, naan deretam,
amuleen dund ci seen jëmmi
bopp.
54 Képp ku lekk samaw
suux, naan sama deret, texe
nga ba fàww, te maa lay
dekkal kera bés bu mujj ba.
55 Ndaxte sama yaram
mooy ñam wi wóor, sama
deret di naan gi wóor.
56 Képp ku lekk sama suux,
naan sama deret, ci man lay
dëkk, ma dëkk ci moom.
57 Ni ma Baay biy dund
yebale, te may dund ndax
moom, noonu la ki ma lekk di
dunde ndax man.
58 Woowu ñam mooy wi
wàcce fa asamaan; bokkul ak
ñam wa seeni maam lekkoon
te teewuleena dee. Ku lekk
wii ñam, yaay texe ba fàww.»
59 Baat yooyu la Yeesu wax,
ba muy jàngale ca jàngub
Yawut ba, ca Kapernawum.

Taalibey Yeesu yu bare xàcc nañu

60 Taalibey Yeesu yu bare,
ba ñu déggee loolu, dañu ne:
«Gii kàddooka jafe! Ana ku ko
mana dégg?»

§ **6.45** Seetal ci *Esayi* 54.13.

61 Yeesu nag yég ci boppam ne taalibeem yaa ngi ñurumtoo loolu. Mu ne leen: «Xanaa kàddu gii mbetteel la leen def?
62 Kon bés bu ngeen gisee Doomu nit kiy yéeg jëm fa mu njëkkoona nekk nag?
63 Noowug Yàlla mooy dundloo; nitu suuxu neen manul dara. Kàddu gi ma leen wax moo leen di jottali Noowug Yàlla giy taxa dund.
64 Waaye am na ñenn ñu bokk ci yeen, ñu gëmul.»

Ndax kat Yeesu xamoon na ca njàlbéen ñan ñooy ña gëmul woon, ak kan mooy ka koy wor.
65 Mu teg ca ne: «Looloo tax ma ne leen kenn manula ñëw ci man, te du Baay bi moo ko ko may.»

66 Booba la taalibeem yu bare dëpp, àndatuñu ak moom.
67 Yeesu nag ne fukki taalibe yaak ñaar: «Yeen itam bëgg ngeena dem am?»
68 Simoŋ Piyeer ne ko: «Sang bi, ci kan lanu jëm? Kàddu giy texeel fàww, yaa ko yor!
69 Nun gëm nanu te ràññee nanu ne yaa di Aji Sell ju Yàlla ji.»
70 Yeesu ne leen: «Xanaa du man maa leen tànn, yeen Fukk ak ñaar? Ndaxam kenn a ngi bokk ci yeen te ab seytaane la!»
71 Yuda doomu Simoŋ Iskaryo la doon wax, ndax mooy ka ko doon waaja wor, te ca Fukk ñaak ñaar la bokkoon.

7

Yeesu dem na ca màggalu Mbaar ya

1 Gannaaw loolu Yeesu diiwaanu Galile la doon wër. Bëggul woona doxe biir diiwaanu Yude, ndax njiiti Yawut ya ñoo ko doon wuta rey.
2 Ci biir loolu màggalu Yawut gi ñuy wax Mbaar yi, jubsi.
3 Rakki Yeesu yu góor ya ne Yeesu: «Jógeel fii te dem diiwaanu Yude, ngir say taalibe, ñoom itam, gis jaloore yi ngay def.
4 Kenn du jëfe biir kumpa tey wuta feeñ. Gannaaw yaay def yii jaloore, wonal sa bopp àddina,»
5 ndax booba ay rakkam sax gëmuñu ko woon.
6 Yeesu ne leen: «Sama waxtu jotagul; yeen nag, seen waxtu bopp, bés bu nekk la.
7 Àddina du leen mana bañ, waaye man la bañ, ndax maa koy seedeel ne ay jëfam dafa bon.
8 Yeen nag demleen màggal ga, man demuma ca màggal googu, ndax sama waxtu jotagul.»
9 Loolu la leen wax, daldi des ca Galile.
10 Teewul ba rakki Yeesu demee ca màggal ga, Yeesu itam dem na ca, waaye siiwalul aw yoonam, daanaka daa làqu.
11 Yawut ya nag di ko seet, naan: «Ana waa ji?»
12 Ci kaw loolu déeyoo bi ci mbiram bare ca mbooloo ma. Ñii naan: «Nit ku baax

la.» Ñee naan: «Déedéet, day naxe.»
13 Waaye taxul kenn waxe mbiram ca kaw, ndax ragal njiiti Yawut ya.

Yeesu jàngale na ca màggal ga

14 Ba ñu demee ba ca diggu màggal ga, Yeesu dem ca kër Yàlla ga, di jàngale.
15 Yawut ya jaaxle, naan: «Kii nu mu ame bii xam-xam te jàngul?»
16 Yeesu daldi leen wax ne leen: «Li may jàngale, moo-muma ko, ki ma yebal a ko moom.
17 Ku namma jëfe coobarey Yàlla, dina xam ndax li may jàngale ci Yàlla la jóge, am ci sama coobarey bopp laay waxe.
18 Kiy wax ci coobarey bop-pam nag, darajay boppam lay sàkku, waaye ki bëgga fésal darajay ki ko yónni, kooku ku dëggu lay doon, te ag njubadi du nekk ci moom.
19 Xanaa du Musaa moo leen jox ndigali yoon wi? Ndaxam kenn ci yeen jëfewul yoon wi! Ana lu ngeen may wuta rey?»
20 Mbooloo ma ne ko: «Yaw rab a la jàpp! Ku lay wuta rey?»
21 Yeesu ne leen: «Jenn jaloore doŋŋ laa def, yeen ñépp ngeen waaru!
22 Ndigalu xarafal gi leen Musaa jox, doonte jógewul ci Musaa, waaye cay maam la ba tey, tax na ngeen di xarafale ci bésub Noflaay sax.
23 Gannaaw nit ay xaraf ci bésub Noflaay, ngir yoonu Musaa baña tebbiku, ana lu ngeen ma meree ndax nit ku ma wéral péŋŋ ci bésub Noflaay?
24 Bàyyileen di àttee li leen seen bët may, deeleen àttee dëgg.»

Ndax Yeesu mooy Almasi bi?

25 Ci kaw loolu ñenn ci waa Yerusalem naan: «Xanaa du kii lees di wuta rey?
26 Te mu ngii ne fàŋŋ di waare, te waxuñu ko dara. Xanaa sunu kilifa yi dañoo xam ne kii mooy Almasi bi?
27 Moonte kii, xam nanu fu mu bokk, te su Almasi bi dikkee, kenn du xam fu mu bokk.»
28 Ci kaw loolu Yeesu di jàngale ca kër Yàlla ga, daldi biral ne: «Kon xam ngeen ma, xam fi ma bokk? Ndaxam du ci sama coobarey bopp laa dikke, te ki ma yónni, ku wóor la. Yeen nag xamuleen ko.
29 Man maa ko xam, ndax ci moom laa bàyyikoo, te moom moo ma yebal.»
30 Ba mu ko defee ñu di ko wuta jàpp, waaye kenn tegu ko loxo, ndax waxtoom moo jotagul woon.
31 Teewul ñu bare ca mbooloo ma gëm ko, te naan: «Almasi bi sax, bu dikkee, ndax dina def firnde yu ëpp firnde yi nit kii def?»
32 Farisen ya dégg loola mbooloo may déeyoo ci mbirum Yeesu. Sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya daldi yebal ay wattukati kër Yàlla ga, ngir ñu jàppi ko.
33 Yeesu nag ne: «Diir bu gàtt laay toogaat ak yeen, doora dem ca ki ma yónni.

34 Dingeen ma seet, waaye
dungeen ma gis; te man fa
may nekk, yeen, dungeen fa
mana dem.»

35 Yawut ya naan ca seen
biir: «Kii fu muy waaja jëm,
fu ñu ko dul gise? Xanaa ca
Yawut ya dëkki ca jàmbur ña?
Xanaa jàmbur ña lay jàngali?

36 Ak luy tekkitel kàddu gii
mu wax, ne: "Dingeen ma
seet, waaye dungeen ma gis;
te man fa may nekk, yeen
dungeen fa mana dem?"»

37 Bés ba mujj ca màggal
ga nag moo ca gënoona màgg.
Keroog la Yeesu taxaw, àddu
ca kaw ne: «Ku mar, na ñëw ci
man, naan;

38 ku ma gëm, ay dex ay
balle cib dënnam, di wal ndox
muy dund! Te noonu la ko
Mbind mi indee.»

39 Booba Noowug Yàlla la
doon wax, Noo ga gëmkati
Yeesu doon waaja jot, te jo-
taguñu ko woon, ndax booba,
Yeesoo tàbbeegul woon ci ter-
aangaam.

40 Ba ñenn ca mbooloo ma
déggee kàddu yooyu, dañu ne:
«Aylayéwén kii mooy Yonent
bi.»

41 Ñeneen naan: «Kii mooy
Almasi bi!» Teewul mu am ñu
naan: «Galile, nu fa Almasi biy
jógee?

42 Du Mbind mi moo
wax ne, Almasi bi ci xeetu
Daawuda lay soqikoo, ca
Betleyem, dëkk ba Daawuda
fekk baax*?»

43 Féewaloo nag am ca
mbooloo ma ndax Yeesu.

44 Ñenn ca ñoom bëggoon
nañu koo jàpp, waaye kenn
tegu ko loxo.

Njiiti Yawut yi gëmuñu Yeesu

45 Ba loolu amee wattukat
ya dellu ca sarxalkat yu mag
ya ak Farisen ya. Ñooñu ne
leen: «Lu tax indiwuleen ko?»

46 Wattukat ya ne leen: «Nit
masula waxe ni kii!»

47 Farisen ya ne leen: «Kon
yeen itam nax nañu leen a?

48 Ndax yeena gis ci njiit yi
mbaa ci Farisen yi, kenn ku
ko gëm?

49 Xanaa mbooloo mii xa-
mul yoonu Musaa, te ñu alku
lañu!»

50 Nikodem bokk na ca
Farisen ya fa nekkoon, te
demoon na seeti Yeesu lu jiitu
loolu. Mu ne leen:

51 «Sunuw yoon ndax dina
daan nit te njëkkeesu koo
déglu, boole ci xam lu mu
def?»

52 Ñu ne ko: «Xanaa yaw
itam ci diiwaanu Galile nga
bokk? Gëstul, kon dinga xam
ne Galile, ab yonent du fa
feeñe.»

53 Ba loolu amee ku nekk
ñibbi këram.

8

Jigéenu njaalookat mucc na ci ab daan

1 Yeesu moom, dem ca
tundu Oliw ya.

2 Ca ëllëg sa ca njël, mu
dellu ca kër Yàlla ga, ña fa
nekk ñépp dikk, mu toog, di
leen jàngal.

3 Firikati yoonu Musaa
ya ak Farisen ya nag indi

* **7.42** Seetal ci *Mise* 5.1; *Taalifi cant* 89.4-5.

as ndaw su ñu jàppoon ci njaaloo, taxawal ko ca diggu mbooloo ma.

4 Ñu ne Yeesu: «Kilifa gi, ndaw sii, dañu koo jàpp ci njaaloo.

5 Ci sunuw yoon nag, Musaa moo santaane ne jigéen ñii, dees leen di sànni ay xeer ba ñu dee. Yaw nag, ana loo ciy wax?»

6 Kàddu googu dañu ko ko doon seetloo, ba am lu ñu ko tiiñale. Teewul Yeesu sëgg, di bind ak baaraamam ci suuf.

7 Naka lañu ko toppe ay laaj, mu siggi ne leen: «Ku masula bàkkaar ci yeen, na njëkka sànni ndaw si xeer.»

8 Ci kaw loolu mu sëggaat, di rëdd ci suuf.

9 Ba nit ña déggee loolu, kenn-kenn lañu rocceeku, ña gën di mag jiitu. Yeesu doŋŋ a fa des, mook ndaw sa fa taxaw.

10 Mu daldi siggi ne ko: «Ndaw sii, ana nit ñi? Kenn joxu la ci sab daan?»

11 Mu ne ko: «Kenn, Sang bi.» Yeesu ne ko: «Man it duma la daan. Demal, te bul bàkkaarati.»

Li Yeesuy wax mooy dëgg

12 Yeesu waxati leen ne leen: «Man maay leeru àddina. Ku ma topp doo dox cig lëndëm, waaye leeru dund ngay am.»

13 Farisen ya ne ko: «Yaw yaa seedeel sa bopp, kon li nga wax wérul.»

14 Yeesu ne leen: «Maa seedeel sama bopp, te teewul sama kàddug seede di lu wér, ndax xam naa fa ma bàyyikoo, xam fa ma jëm. Yeena xamul fa ma bàyyikoo ak fa ma jëm.

15 Yeen, seen bindu suuxu neen ngeen di àttee ab daan; man nag duma àttee kenn ab daan.

16 Teewul nag, su ma dee àtte, samab àtte dëgg lay doon, nde du doon man doŋŋ, waaye maak Baay bi ma yebal lay doon.

17 Te itam bindees na ci seenu yoon ne seedes ñaari nit mooy li wér*.

18 Man may kenn, seedeel sama bopp, te Baay bi ma yónni itam seedeel na ma.»

19 Ñu ne ko: «Kuy sa baay?» Yeesu ne leen: «Xamuleen ma, xamuleen sama Baay. Su ngeen ma xamoon, xam ko, moom itam.»

20 Ba Yeesu di wax loolu, ma ngay jàngale ca béreb ba ñuy denc xaalisu sarax, ca kër Yàlla ga. Booba kenn jàppu ko, ndax waxtoom a jotagul woon.

21 Yeesu neeti leen: «Man, maa ngi dem; dingeen ma seet, waaye seen bàkkaar ngeen di deewaale. Man, fa ma jëm, yeen dungeen fa mana dem.»

22 Yawut ya nag naan: «Xanaa day xaruji? Ndax kat nee fa mu jëm, dunu fa mana dem!»

23 Yeesu ne leen: «Yeen, fu suufe fii ngeen bokk, waaye man fa kaw laa bokk. Yeen, ci àddina ngeen bokk, waaye man bokkuma fi àddina sii.

24 Moo tax ma ne leen, seeni bàkkaar ngeen di deewaale. Ndax kat su

* **8.17** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 19.15.

ngeen gëmul ne maay Ki nekk†, seeni bàkkaar ngeen di deewaale.»

25 Ñu ne ko: «Yaw yaay kan?» Yeesu ne leen: «Xanaa ki ma leen waxoon ca njàlbéen.

26 Am naa lu bare lu ma mana wax ci yeen ak lu ma leen àttee. Waaye ki ma yónni, ku dëggu la, te man, li ma dégge ci moom doŋŋ laay àgge àddina.»

27 Booba xamuñu ne ci Yàlla Baay bi la leen di wax.

28 Yeesu nag ne leen: «Bu ngeen yékkatee Doomu nit ki, dingeen xam ne man maay Ki nekk‡, te duma def dara ci sama wàllu bopp, waaye li ma Baay bi jàngal rekk laay wax.

29 Te it ki ma yónni moo àndak man; bàyyiwu ma, ma wéet, ndax man, li ko neex doŋŋ laay def.»

30 Ñu bare, ba ñu déggee Yeesu muy wax loolu, ca lañu ko gëm.

Yeesu ŋàññ na waa kër Ibraayma

31 Yeesu moo waxoon Yawut yi ko gëmoon ne leen: «Bu ngeen saxee ci sama kàddu, samay taalibe dëgg ngeen.

32 Su boobaa dingeen xam liy dëgg, te dëgg gi moo leen di goreel.»

33 Ñu ne ko: «Nun askanu Ibraayma lanu, masunoo doon jaamu kenn. Kon ana loo nu naa dees na nu goreel?»

34 Yeesu ne leen: «Maa leen ko wax déy ci lu wér, képp kuy bàkkaar, ab jaamu bàkkaar la.

35 Te ab jaam bokkul ci kër gi ba fàww, doom a bokk ci kër gi ba fàww.

36 Kon nag su leen Doom ji goreelee, ngeen diy gor tigi.

37 Xam naa ne askanu Ibraayma ngeen. Waaye yeena ngi may wuta rey, ndax sama kàddu ngeen xajoowul.

38 Man, li ma gis ci sama Baay laay wax, te yeen it li ngeen dégge ci seen baay ngeen di def.»

39 Ñu ne ko: «Sunu baay Ibraaymaa.» Yeesu ne leen: «Su ngeen doon doomi Ibraayma, jëfi Ibraayma ngeen di def.

40 Waaye tey yeena ngi may wuta rey; man, nit ku leen àgge dëgg gu mu dégge fa Yàlla. Loolu de Ibraayma defu ko.

41 Yeen, seen jëfi baay ngeen di def.» Ñu ne ko nag: «Nun de, dunu doomi moykat, te benn baay doŋŋ lanu am, muy Yàlla.»

Doomi Seytaane, jëfi Seytaane

42 Yeesu ne leen: «Su Yàlla doon seen Baay, ngeen sopp ma, nde man, fa moom laa bàyyikoo, dikk. Dikkuma it ci sama coobarey bopp, waaye moom moo ma yebal.

43 Lu waral xamuleen sama wax? Dangeena manula dégg sama kàddu.

† **8.24** ***maay Ki nekk*** mooy turu Yàlla, wi mu feeñal yonentam Musaa, te ëmb melow Yàlla wu sax. Seetal ci *Mucc ga* 3.14. ‡ **8.28** ***maay Ki nekk:*** seetal ci 8.24.

44 Yeen ci seen baay Seytaane ngeen bokk, te seen xemmemtéefi baay ngeen namma def. Ca njàlbéen la dale di ab bóomkat. Masula taxaw ci dëgg, ndax dëgg a nekkul ci moom. Buy fen, jikkoom la topp, nde mooy fen-kat te di baayu fen.

45 Man nag, dëgg laay wax, moo tax gëmuleen ma.

46 Kan ci yeen moo mana firndeel ne bàkkaar naa? Gannaaw dëgg laay wax nag, lu tax yeen, gëmuleen ma?

47 Ku bokk ci Yàlla, déglu ay kàddoom. Gannaaw dégguleen nag, bokkuleen ci Yàlla.»

Yeesu junj na darajaam

48 Yawut ya ne ko: «Xanaa yeyunu nag, ba nu nee nitu Samari nga, te aw rab a la jàpp?»

49 Yeesu ne leen: «Man de, aw rab jàppu ma; sama Baay laay teral, yeen ngeen di ma teddadil.

50 Man nag, sàkkuwuma sama darajay bopp, waaye am na ku ma koy sàkkul, te mooy àtte.

51 Maa leen ko wax déy, ci lu wér, ku sàmm sama kàddu, doo dee mukk.»

52 Yawut ya ne ko: «Léegi nag wóor nanu ne aw rab a la jàpp! Ibraayma dee, yonent yi dee, yaw nga naay: "Ku sàmm sama kàddu, doo dee mukk!"

53 Ndax yaw yaa gën sunu maam Ibraayma mi dee, te yonent yi itam dee? Koo teg sa bopp?»

54 Yeesu ne leen: «Su ma dee darajaal sama bopp, sama daraja amul solo. Sama Baay a may darajaal, ki ngeen ne mooy seen Yàlla.

55 Xamuleen ko nag; man maa ko xam. Su ma noon xawma ko, di fen-kat ni yeen. Waaye xam naa ko te kàddoom laay sàmm.

56 Seen baay Ibraayma bànneex bu réy la doon séentoo sama bés. Gis na ko it, ba am ci mbégte.»

57 Yawut ya ne ko: «Amaguloo juróom fukki at, te gis nga Ibraayma!»

58 Yeesu ne leen: «Maa leen ko wax déy ci lu wér, balaa Ibraaymaa juddu, man maa nekk§.»

59 Ca lañu for xeer yu ñu ko sànnee, ngir rey ko. Teewul Yeesu làqu, ba génn kër Yàlla ga.

9

Yeesu faj na gumbag jud-duwaale

1 Yeesu moo doon dem, ba gis jenn waay ju judduwaale gumba.

2 Taalibeem ya laaj ko ne ko: «Kilifa gi, ndax bàkkaaram a ko waral, walla bu waajuram, ba tax mu judduwaale gumba?»

3 Yeesu ne leen: «Du bàkkaaram, du bàkkaaru waajuram a tax. Da di liggéeyu Yàlla moo wara feeñe ci moom.

4 Danoo wara liggéey liggéeyu ki ma yónni ci bi muy bëccëg; bu guddee kenn du liggéey.

5 Li feek maa ngi ci àddina, maay leeru àddina.»

§ **8.58** Seetal ci 8.24.

6 Loolu la Yeesu wax ba
noppi, tifli fa suuf, tooyale
ban ba lor wa, daldi diw bàq
ba ca bëti gumba ga,
7 ne ko: «Demal sëlmuji ca
bëtu ndoxu Silowe.» Silowe
di firi Ki ñu yónni. Gumba ga
sëlmuji, délsi di gis.
8 Dëkkandoom ya ak ña ko
xame woon yalwaan, naan:
«Xanaa du kii moo daan toog,
di yalwaan?»
9 Ñii naan: «Moom la!» Ñee
naan: «Déedéet, da koo niru
rekk.» Waa ji ci boppam ne:
«Man la de!»
10 Ñu ne ko: «Lu muri say
bët?»
11 Mu ne leen: «Waa ji ñuy
wax Yeesu moo tooyal ban,
diw ko ci samay bët, ne ma:
"Demal sëlmuji ca bëtu ndoxu
Silowe." Ma dem sëlmuji, di
gis.»
12 Ñu ne ko: «Ana waa ji?»
Mu ne leen: «Xawma fu mu
nekk.»

Ka gumba woon seedeel na Yeesu

13 Ba mu ko defee ñu
yóbbu nit ka gumba woon ca
Farisen ya.
14 Ndeke bésub Noflaay la
Yeesu tooyaloon ban ba, ba
muri bëti gumba ga.
15 Loolu nag tax Farisen ya
ñoom it, laaj ko nan la wére
bay gis. Mu ne leen: «Ban la
tooyal, diw ko ci samay bët,
ma sëlmu, di gis.»
16 Ñenn ca Farisen ña nag
naan: «Nit kii jógewul fa Yàlla,
ndax sàmmul bésub Noflaay.»
Ñeneen ña ne: «Nan la nitu
neen kuy bàkkaar mana defe
yii firnde?» Féewaloo daldi
am ca seen biir.
17 Farisen ya dellu wax ak
ka gumba woon, ne ko: «Yaw,
loo wax ci moom, gannaaw
yaw la muril say bët?» Mu ne
leen: «Ab yonent la.»
18 Njiiti Yawut ya nag
gëmuñu woon ne waa ja
daa gumba woon bay doora
gis noonu. Ñu daldi woolu
waajuri ka gumba woon,
19 laaj leen ne leen: «Kii
mooy seen doom ji ngeen ne
gumba la judduwaale? Ana
nu mu wére bay gis léegi?»
20 Waajur ya ne leen: «Xam
nanu daal ne kii sunu doom
la, te it gumba la judduwaale.
21 Waaye nu mu wére bay
gis, xamunu ko; ki ko muril
ay bëtam it, nun, xamunu ko.
Laajleen ko, magum jëmm la;
moom dina waxal boppam.»
22 Noonu waajuri waa ja
waxe nag, ragal njiiti Yawut
ya moo taxoon, ndax fekk
na njiiti Yawut ya mànkoo ne
képp ku seede ne Yeesu mooy
Almasi bi, dees na ko dàqe ca
jàngu ba.
23 Looloo waral waajur ya
ne: «Magum jëmm la, laajleen
ko moom.»
24 Farisen ya dellu woo ka
gumba woon, ne ko: «Waxal
sa digganteek Yàlla. Nun xam
nanu ne waa jooju nit kuy
bàkkaar la.»
25 Mu ne: «Su dee kuy
bàkkaar de, xawma ci dara.
Lenn laa xam: maa gumba
woon, te léegi maa ngi gis.»
26 Ñu ne ko: «Lu mu la de-
fal? Nu mu muree say bët?»

27 Mu ne leen: «Wax naa
leen ko ba noppi, yeena
dégluwul. Lu ngeen bëgg ci
ma di ko waxaat? Xanaa yeen
itam dangeena bëgga doon ay
taalibeem?»
28 Ñu daldi ko saaga ne ko:
«Yaw yaay taalibeb kii, waaye
nun, taalibey Musaa lanu.
29 Nun xam nanu ne Musaa
la Yàlla waxal, waaye kii, xa-
munu fu mu jóge.»
30 Waa ja ne leen: «Loolu
kay mooy li yéeme! Yeen,
xamuleen fu mu jóge, te mu
muril ma samay bët!
31 Xam nanu ne kuy
bàkkaar, Yàlla du ko déglu.
Waaye ki ragal Yàlla, tey jëfe
coobareem, kooku lay déglu.
32 Ba àddina sosoo ba tey,
maseesu la dégg ku muri bëti
gumbag judduwaale.
33 Kon nit kii, su jógewul
woon ca Yàlla, du mana def
dara.»
34 Ñu ne ko: «Ndax yaw mi
fees ak bàkkaar, bi nga juddoo
ba léegi, yaa nuy xaali?» Ci
kaw loolu ñu dàqe ko ca jàngu
ba.

Cilmaxa dëgg, ci xol la

35 Ba Yeesu déggee ne dàq
nañu waa ja gumba woon,
dafa dem ba gis ko, ne ko:
«Yaw, ndax gëm nga Doomu
nit ki?»
36 Waa ja ne ko: «Kooku kan
la, Sang bi, ma gëm ko.»
37 Yeesu ne ko: «Gis nga ko;
mooy kiy wax ak yaw.»
38 Mu ne ko: «Gëm naa la,
Sang bi,» daldi koy sujjóotal.
39 Yeesu ne ko: «Man, ab
àttee ma taxa dikk ci àddina
sii, ngir ñi dul gis di gis; ñiy
gis, gumba.»
40 Ay Farisen yu taxawoon
ca wetam dégg ca, ne ko:
«Xanaa nun it danoo gumba?»
41 Yeesu ne leen: «Su ngeen
gumba woon, dungeen am
bàkkaar, waaye léegi bi ngeen
naa yeena ngi gis, ci ngeen di
saxe ci bàkkaar ba furr.

10

Yeesu nee ku jaare ci moom, mucc

1 «Maa leen ko wax dëy ci
lu wér, ku duggewul ci buntu
wërmbalu xar yi, xanaa mu
yéege feneen, të, kooku ab
sàcc la, ab saay-saay la.
2 Waaye ki dugge ci buntu
wërmbal bi, kookooy sàmmub
xar yi.
3 Kooku la wattukat biy ub-
bil, xar yi di déglu baatam.
Mooy woo xari boppam ci
seen tur, génne leen.
4 Bu génnee xaram yépp ba
noppi, da leen di jiitu, ñu topp
ci moom, ndax xàmmee nañu
baatam.
5 Ab jàmbur nag, duñu
ko topp mukk; dañu koy
daw kay, ndax xàmmeewuñu
baatub jàmbur.»
6 Léeb woowu la Yeesu léeb
ci kanamu nit ñi, waaye ñoom
xamuñu la mu leen wax.
7 Ci kaw loolu Yeesu neeti:
«Maa leen ko wax dëy ci
lu wér, man maay buntu
wërmbalu xar yi.
8 Mboolem ñi ma jiitu,
ay sàcc aki saay-saay lañu,
waaye xar yi dégluwuñu leen.
9 Man maay bunt bi; ku
dugge ci man, dinga mucc, di

dugg aka génn, di gis mbooy goo fore.

10 Ab sàcc moom, dara indiwu ko lu moy sàcc aka rey aka yàq. Man maa ñëw, ngir nit ñi dund dund gu naat.

11 «Man maay sàmm bi baax*. Sàmm bu baax, bakkanam lay joxe, jote ko ay xaram.

12 Kuy sàmmaan di feyeeku te dub sàmm, moomuli xar; bu séenee bukki buy dikk, day bàyyi xar ya, daw, bukki ba jàpp ca, tasaare la ca des.

13 Ab sàmmaan kuy feyeeku rekk la, xalaatul xar ya, moo tax muy daw.

14 «Man maay sàmm bi baax. Maa xam sama xari bopp, ñoom it ñu xam ma.

15 Noonu it laa xame Baay bi, Baay bi xame ma ni, te maay joxe sama bakkan, jote ko xar yi.

16 Am naa it yeneen xar yu bokkul ci bii wërmbal. Ñoom it fàww ma indi leen, te dinañu dégg sama baat. Su ko defee muy gennug coggal, di bennub sàmm.

17 Li tax Baay bi sopp ma, moo di sama bakkan laa joxe, ba man koo jëlaat.

18 Kenn du jële sama bakkan ci man; man maa koy joxeel sama bopp. Maa ko saña joxe, maa ko saña jëlaat, te loolu la ma sama Baay sant.»

19 Féewaloo nag amati ca Yawut ya, ndax kàddu yooyu.

20 Ñu bare ca ñoom naan: «Aw rab a ko jàpp! Dafa dof! Lu ngeen koy dégloo?»

21 Ña ca des naan: «Jii wax du waxi ku rab jàpp. Ndax aw rab man naa muri bëti gumba?»

Yawut ya gàntal nañu Yeesu

22 Bés ba ñuy baaxantal daloog kër Yàlla ga la woon ca Yerusalem, yemook jamonoy sedd.

23 Yeesoo nga doon doxantu ca kër Yàlla ga, ca mbaar ma ñuy wax Mbaarum Suleymaan.

24 Yawut ya yéew ko ne ko: «Loo deeti xaar ci dindil nu kumpa; su dee yaa di Almasi bi, wax nu lu leer!»

25 Yeesu ne leen: «Wax naa leen ko, yeena gëmul. Man, jëf ji may def ci sama turu Baay moo may seedeel.

26 Waaye yeen yeena gëmul, ndax bokkuleen ci samay xar.

27 Samay xar, sama baat lañuy déglu; maa leen xam, te man lañuy topp.

28 Man maa leen di texeel ba fàww; duñu sànku mukk, te kenn du leen foqatee ci sama loxo.

29 Sama Baay bi ma leen jox, moo gëna màgg lépp, te kenn manula foqatee lenn ci loxol Baay bi.

30 Man ak Baay bi benn lanu.»

31 Yawut ya nag foratiy xeer yu ñu ko sànni, ngir rey ko.

32 Yeesu ne leen: «Jëf ju baax ju bare laa def ci ndigalal Baay bi. Ana ci yooyu jëf, jan ngeen ma nara sànnee ay xeer ba rey ma?»

* **10.11** Seetal ci *Esekiyel* 34.15-16.

33 Yawut ya ne ko: «Du jëf
ju baax lanu lay sànneey xeer,
ba rey la, waaye dangaa diir
Yàlla mbagg. Yaw ngay nit
doŋŋ te naan yaay Yàlla!»
34 Yeesu ne leen: «Xanaa
bindeesul ci seen téereb yoon,
kàddug Yàlla gii: "Dama ne ay
yàlla ngeen†"?
35 Ndegam Yàlla moo
woowe "yàlla" ñi kàddug Yàlla
dikkal, te Mbindum kàddoom
maneesu koo toxal,
36 kon man mi Yàlla beral
boppam, yebal ma ci àddina,
ana nu ngeen ma mana waxe
ne: "Yaa diir Yàlla mbagg,"
ndax li ma ne maay Doomu
Yàlla?
37 Su ma deful sama
liggéeyu Baay, buleen ma
gëm;
38 waaye gannaaw moom
laay def, su ngeen ma gëmul
sax, gëmleen boog jëf ji, ngir
ngeen xam te ràññee ne Baay
baa ngi ci man, te man it, maa
ngi ci Baay bi.»
39 Ñu di ko jéematee jàpp
nag, mu far rëcc leen.
40 Ci kaw loolu Yeesu jàllaat
dexu Yurdan, daldi dem fa
béreb ba Yaxya njëkkoon di
sóobe nit ñi, mu dal foofa.
41 Ñu bare nag dikk, fekk
ko fa, te naan: «Yaxya de
wonewul jenn firnde, waaye
mboolem lu mu wax ci kii,
dëgg la.»
42 Ñu bare gëme ko foofa.

11

Lu jëm ci deewug Lasaar

1 Jenn waay a woppoon;
ñu di ko wax Lasaar, di waa
Betani, dëkkub Maryaama ak
Màrt, ña mu bokkal ndey ak
baay.
2 Maryaama mooy ki sotti
woon Sang bi lajkoloñ, ba
fompe ay tànkam kawaru
boppam. Moom la Lasaar mi
woppoon di càmmiñam.
3 Ñaari jigéeni Lasaar yooyu
nag yónnee ca Yeesu ne ko:
«Sang bi, sa soppe bi daa
wopp.»
4 Yeesu dégg ca, ne: «Wopp
jooju de du woppi dee, waaye
darajay Yàlla lay feeñal, ba
màggale ko Doomu Yàlla ji.»
5 Yeesu nag ku soppoon
Màrt la, ak Maryaama ak
Lasaar.
6 Teewul ba mu déggee ne
daa wopp, toogaat na ñaari
fan fa mu nekkoon.
7 Gannaaw loolu mu ne
taalibe ya: «Nanu dellu Yude.»
8 Taalibe ya ne ko: «Kilifa gi,
yàggul dara la la fa waa Yude
doon wuta sànniy doj ngir rey
la, nga di fa dellu?»
9 Yeesu ne leen: «Xanaa
du bëccëg fukki waxtook ñaar
la? Kuy doxe bëccëg, du
fakkastalu, ndax leeru àddina
sii muy gis.
10 Waaye kuy doxe guddi,
mooy fakkastalu, ndax ag
leer la dul am.»
11 Loolu la Yeesu wax, dal
cay teg ne leen: «Sunu xarit
Lasaar nelaw na, waaye
maay dem ba yee ko.»
12 Taalibe ya ne ko: «Sang
bi, su dee nelaw kay, dina
mucc.»
13 Li Yeesu waxe noonu
mooy Lasaar dee na, ñoom

† **10.34** Seetal ci *Taalifi cant* 82.6.

nag ñu foog ne da ne Lasaar day nelaw rekk.

14 Ca la leen Yeesu wax lu leer, ne leen: «Lasaar dee na.

15 Dee gi fekku ma fa, te loolu tax na maa bég ndax yeen, ngir dina tax ngeen gëm. Nanu ko seeti.»

16 Ci kaw loolu Tomaa mi ñuy wax Seex bi, ne bokki taalibeem: «Nanu dem nun itam, ngir and ak moom dee!»

Yeesu mooy dekkal, di dundal

17 Ba Yeesu agsee, fekk na Lasaar am ñeenti fan ci biir bàmmeel.

18 Betani nag jegewoo na ak Yerusalem, te diggante bi yées na ñetti kilomet.

19 Yawut yu baree dikkoon kër Màrt ak Maryaama, ngir dëfal leen ci seen deewug càmmiñ.

20 Ba Màrt yégee ne Yeesoo ngay ñëw, da koo gatanduji, te fekk na Maryaama toog ca kër ga.

21 Màrt ne Yeesu: «Sang bi, soo fi nekkoon de, sama càmmiñ du dee.

22 Waaye ba léegi sax, xam naa ne loo ñaan Yàlla, Yàlla may la ko.»

23 Yeesu ne ko: «Sa càmmiñ dina dekki.»

24 Màrt ne ko: «Xam naa ne dina dekki kera ca ndekkitel bés bu mujj ba.»

25 Yeesu ne ko: «Man maay ndekkite li, maay dund gi; ku ma gëm, soo deewee it, dinga dund.

26 Te képp kuy dund te gëm ma, doo dee mukk. Ndax gëm nga loolu?»

27 Mu ne ko: «Waaw, Sang bi. Man gëm naa ne yaay Almasi bi, Doomu Yàlla, ki ñëw ci àddina si.»

28 Loolu la Màrt wax, daldi woowi Maryaama, ñaarook moom, ne ko: «Kilifa gi ñëw na, ba di la laaj.»

29 Maryaama dégg loolu, gaaw jóg dem ca Yeesu.

30 Booba Yeesu agseegul ca biir dëkk ba, waaye ma nga ba tey fa mu daje woon ak Màrt.

31 Yawut ya nekk ak Maryaama ca kër ga, di ko dëfal nag, gis ko na mu nee bërét génn, ñu topp ko, defe ne day jooyi ca bàmmeel ba.

32 Ba Maryaama agsee ba gis Yeesu, da ne gurub cay tànkam ne ko: «Sang bi, soo fi nekkoon de, sama càmmiñ li du dee.»

33 Ba ko Yeesu gisee muy jooy, Yawut ya mu àndal itam di jooy, yaramam daw na, mu jàq.

34 Mu ne leen: «Fu ngeen ko denc?» Ñu ne ko: «Kaay gis, Sang bi.»

35 Yeesu nag jooy.

36 Yawut ya naan: «Gisleen rekk ni mu ko bëgge!»

37 Teewul ñenn ca ñoom naan: «Moom mi muri bëti gumba gi, manul woona fexe itam ba kii du dee?»

38 Naka la yaramu Yeesu dawati lool, mu dem ba ca bàmmeel ba, muy pax mu ñu yatt ciw doj, ube pax mi aw doj.

39 Yeesu ne: «Dindileen doj wi!» Màrt, jigéenu ki dee ne ko: «Sang bi, fii nu tollu dina

am xet, nde mu ngi ci ñeenti fanam.»
40 Yeesu ne ko: «Xanaa waxuma la ne soo gëmee, dinga gis màggug Yàlla?»
41 Ñu dindi doj wa. Yeesu xool ca kaw, daldi ne: «Baay, sant naa la, ndax nangul nga ma.
42 Man nag xam naa ne saa su nekk danga may nangul, waaye mbooloo mi fi teew a ma taxa wax loolu, ngir ñu gëm ne yaw yaa ma yebal.»
43 Loolu la Yeesu wax, daldi xaacu ca kaw, ne: «Lasaar, génnal!»
44 Néew bi génn ak càngaayam, tànk yeek loxo yi lëmëse, kanam ga muure. Yeesu ne leen: «Tekkileen ko, bàyyi ko mu dem.»

Yawut yi jógal nañu Yeesu

45 Yawut yu bare ca ña ñëwoon kër Maryaama, ba ñu gisee la Yeesu def, ca lañu ko gëm.
46 Teewul ñenn ca ñoom dem ca Farisen ya, ba nettali leen la Yeesu def.
47 Sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya woo kuréelu àttekat ya, ne leen: «Ana lu nuy def nag? Ndax nit kii kat a ngi def firnde yu bare!
48 Su nu ko bàyyee nii, ñépp a koy gëm, te kon kilifay Room dikk boole sunu béreb bu sell bi ak sunuw xeet, tas!»
49 Kenn ca ñoom nag ku ñuy wax Kayif te doon sarxalkat bu mag ba ca at mooma, ne leen: «Yeen, dangeena xamul dara.
50 Yeen gisuleen sax ne seen njariñ moo di kenn nit doŋŋ deewal ñépp, ba askan wépp baña bokk sànku.»
51 Loolu du lu Kayif wax ci sagoom, la mu doon sarxalkat bu mag ca at mooma, moo ko taxa jottali kàdduy waxyu yooyu mu biral, ne Yeesu mooy deewal xeet wi.
52 Te du xeet woowu doŋŋ la ko defal, waaye da koo def ngir itam dajale doomi Yàlla yi tasaaroo, ñu doon benn bopp.
53 Bésub keroog nag la njiiti Yawut yi dogu ci rey Yeesu.
54 Ci kaw loolu Yeesu jaareetul fu ñu koy gise ca Yawut ña, waaye fa la bàyyikoo, dem gox ba feggook màndiŋ ma, ca dëkk ba ñuy wax Efrayim. Foofa la toog aki taalibeem.
55 Bésub Mucc nag moo jubsi woon, di màggalu Yawut yi. Ci biir loolu ñu bare jóge ca dëkki kaw ga, jëm Yerusalem balaa bésu Mucc baa dikk, ngir setluji fa.
56 Ba mu ko defee ñuy seet Yeesu. Naka lañu taxaw ca kër Yàlla ga, di wax ca seen biir, naan: «Lu ngeen ci xalaat? Da dul ñëw ci màggal gi?»
57 Ci biir loolu sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya joxe ndigal ne képp ku xam fu Yeesu nekk, na ko xamle, ngir ñu jàpp ko.

12

Maryaama teral na Yeesu

1 Ba màggalu bésub Mucc desee juróom benni fan, ca la Yeesu dikk ba Betani, dëkkub Lasaar ma mu dekkal.

2 Ñu toggal fa Yeesu ab reer.
Màrt moo taaj, Lasaar di kenn
ca ña bokk ak Yeesu ndab.
3 Maryaama nag indi genn
wàllu liitaru nàrd, diwu nàrd
gu xeeñ lu neex te raxul te
jafe njëg lool, sotti ko ca tànki
Yeesu, daldi fomp tànk ya ak
kawaru boppam. Kër ga gépp
ne bann ak xetu diw ga.
4 Teewul Yuda Iskaryo miy
kenn ci taalibeem te doon ko
waaja wor, daldi ne:
5 «Ana lu waral jaayeesul
lajkoloñ jii lu tollook ñetti
téeméeri poseti xaalis*, ngir
jox ko néew-doole yi?»
6 Ba Yuda Iskaryo di wax
loolu nag, du néew-doole yi
lay xalaat, waaye ab sàcc la
woon; dencub taalibe ya la
yoroon, di yulli lu ñu ca def.
7 Teewul Yeesu ne ko:
«Bàyyil Maryaama! Bés ba ñu
may rob la fàggul lajkoloñ jii.
8 Néew-doole yi, dingeen ci
am ñu nekk ak yeen ba fàww,
waaye man amuleen ma ba
fàww.»
9 Mbooloom Yawut mu
réy a dikk ba ñu yégee ne
Yeesoo nga fa, te Yeesu rekk
yóbbuwu leen fa, waaye dañoo
bëggoona gisaale Lasaar ma
Yeesu dekkaloon.
10 Sarxalkat yu mag ya nag
dogu, nara rey Lasaar itam,
11 ndax moo waraloon
Yawut yu bare dem, dëddu
leen, gëm Yeesu.

Yeesu dugg na Yerusalem

12 Ca ëllëg sa mbooloo mu
bare ma dikk ca màggalu
bésub Mucc ba ca Yerusalem,
dañoo yég ne Yeesoo ngay
ñëw.
13 Ñu jël cari garab yu ñu
koy lalal, daldi génn gatan-
duji ko. Ña ngay xaacu naan:
«Osaana!
Na barke wàcc ci ki dikk ci
turu Boroom bi,
na barke wàcc ci buurub Is-
raayil†!»
14 Yeesu waajal ag cumbur,
war ko‡, noonu ñu ko binde
woon, ne:
15 «Janq Siyoŋ mu taaru, bul
tiit.
Niiral, sa buur a la dikkal nii,
am cumbur la war§.»
16 Kàddu yooyu nag, taal-
ibe ya xamuñu woon ca saa
sa lu muy tekki, waaye ba
Yeesu tàbbee ca darajaam, ca
lañu fàttaliku ne loolu lañu
bindoon ci moom, te loolu it
lañu ko defal.
17 Mbooloo ma daroon
Yeesu, ba muy woo Lasaar,
ba dekkal ko nag, di nettali la
ñu fekke.
18 Moo tax itam mbooloo
ma gatandu ko, ndax yégoon
nañu ne googu kéemaan la def.
19 Farisen yi nag di wax-
ante ci seen biir naan:
«Xoolleen, dara ngeen ci
manul; àddina yépp a ko
topp!»

Yeesu yégle na ag deewam

20 Ca mbooloo ma dikkoon
jaamusi Yàlla ca Yerusalem ca
màggal ga, ay Gereg ña nga ca
woon.

---

* **12.5** ***poseti xaalis*** mooy peyooru benn bésub liggéey ca jamono yooya.
† **12.13** Seetal ci *Taalifi cant* 118.25-26. ‡ **12.14** ***cumbur:*** ci jamonoy jàmm, jamono yu xeex amul woon, buur yi daan nañu war mbaam, te doonul lu leen di tuutal. § **12.15** Seetal ci *Sàkkaryaa* 9.9.

21 Ñooñoo dikk ba ca Filib
ma dëkke Betsayda ca diiwaanu Galile, ne ko: «Sang bi,
danoo bëgga gis Yeesu.»
22 Filib dem wax ko Àndre;
Àndre ak Filib waxi ko Yeesu.
23 Yeesu wax leen ne leen:
«Waxtu wi ñu wara darajaal
Doomu nit ki jot na.
24 Maa leen ko wax dëy ci lu
wér, su feppu bele waddul ci
suuf, dee, wéetaay lay dëkke.
Waaye su deewee lay meññ
fepp yu bare.
25 Képp ku bëgg bakkanam
moo koy ñàkk; waaye ku bañ
bakkanam ci àddina sii, moo
musal bakkanam ba keroog
muy texe ba fàww.
26 Ku may surgawu, na ma
topp; fu ma nekk, sama surga
ne fa moom itam. Ku ma surgawu nag, sama Baay moo
koy teral.
27 «Léegi nag am naa
njàqarey xol. Ana lu may
wax? Dama naa: "Baay,
musal ma ci coonob waxtu
wii"? Waaye coonob waxtu
wii tembe moo ma taxa dikk!
28 Baay, màggalal saw tur!»
Ci kaw loolu baat dégtu
ci asamaan, ne: «Maa koy
màggal, màggalati ko.»
29 Mbooloo ma fa taxaw te
dégg baat ba nag ne: «Yàlla
jee dënu!» Ñeneen ña ne:
«Am malaaka moo wax ak
moom.»
30 Teewul Yeesu ne leen:
«Baat boobu du maa tax mu
jib, waaye yeena tax.
31 Léegi nag àtteb àddina sii
jot na; léegi lees di dàq ca biti
kàngam li jiite àddina sii.
32 Man nag kera bu ñu ma
yékkatee, jële ma fi kaw suuf,
ñépp laay xëcc, jëme ci man.»
33 Kàddu yooyu la misaale
deewin wa mu naroona
deewe.
34 Mbooloo ma ne ko:
«Nun danoo dégge ci téereb
yoonu Musaa bi ne Almasi bi
day sax ba fàww. Kon yaw,
noo mane ne: "Fàww dees
na yékkati Doomu nit ki?"
Doomu nit kooku mooy kan
sax?»
35 Yeesu ne leen: «Leer gaa
ngeegum ci seen biir ci diggante bu gàtt. Doxleen ci bi
ngeen di am leer, ngir lëndëm
bañ leena bett. Kuy doxe ag
lëndëm, xamoo foo jëm.
36 Gëmleen ko ci bi ngeen
di am leer, ngir ngeen doon
doomi leer.»

Yeesu bërgël na Yawut ya

Loolu la Yeesu wax, daldi
dem làquji leen.
37 Firnde yu bare la def ci
seen kanam te taxul ñu gëm
ko,
38 te noonu la kàddug
Yonent Yàlla Esayi sottee.
Mooy ba mu nee:
«Boroom bi, ana ku gëm sunub
dégtal?
Dooley loxol Boroom bi, ana
ku mu ko won*?»
39 Manuñu woona gëm it,
ndax Esayee neeti:
40 «Yàllaa gumbaal seeni gët,
tëj seenum xel,
ngir seeni gët du gis,
seenum xel du xam,
ngir ñu bañ dëpp, ba ma
wéral leen†.»

* **12.38** Seetal ci *Esayi* 53.1. † **12.40** Seetal ci *Esayi* 6.10. ‡ **12.41** Seetal ci *Esayi* 6.1

41 Loolu Esayee ko wax, ndax
moo gisoon darajay Yeesu‡,
bay wax ci mbiram.
42 Teewul sax ñu bare ci
njiiti Yawut yi gëmoon nañu
Yeesu, waaye Farisen yee
taxoon biraluñu seen ngëm,
ndax ragal ñu dàqe leen ca
jàngu Yawut ba,
43 ndax ngërëmal nit ñi moo
leen gënaloon ngërëmal Yàlla.
44 Yeesu nag àddu ca kaw
ne: «Ku ma gëm, du man nga
gëm, waaye ki ma yónni nga
gëm,
45 te ku ma gis, gis nga ki ma
yónni.
46 Man maa dikk, di ag leer
ci àddina, ngir ku ma gëm du
des cig lëndëm.
47 Ku dégg samay wax
te toppu ko, du man maa
koy daan, ndax daan àddina
taxu maa dikk, waaye musal
àddinaa ma taxa dikk.
48 Ku ma xarab ba nan-
guwul samay wax, am na
ab daan-katam: kàddu gi ma
wax moo koy daan, keroog
bés bu mujj ba.
49 Ndax kat du ci sama coo-
barey bopp laay waxe, waaye
Baay bi ma yónni, moom ci
boppam moo ma sant li may
dégtale ak li may wax.
50 Te xam naa ne ab san-
taaneem moo dig texe gu sax
dàkk. Moo tax it, li may wax
man, ni ma ko Baay bi dégtale,
ni laa koy waxe.»

13

Yeesu raxas na tànki taal-
ibeem

1 Balaa màggalu bésub Mucc
baa dikk, Yeesu xamoon na
ne waxtu wa muy bàyyikoo
àddina, jëm fa Baay ba, jot na.
Cofeelu Yeesu ak ñoñam ñi ci
àddina, googu cofeel la leen
sopp ba ca muj ga.
2 Ba Yeesu di bokk reer ak
taalibe ya, fekk na Seytaane
xiirtal Yuda, doomu Simoŋ
Iskaryo, ci wor Yeesu.
3 Yeesu xamoon na ne lépp
la Baay bi teg ciy loxoom, te it
ci Yàlla la jóge, te ci Yàlla la jëm.
4 Mu jóge nag ca ndabal
reer ba, summi mbubbam
mu mag, daldi jël am malaan,
laxasaayoo.
5 Gannaaw loolu mu sotti
ndox cib këll, daldi tàmbalee
raxas tànki taalibe ya, di
fompe sér ba mu laxasaayoo.
6 Ba mu agsee ba ca Simoŋ
Piyeer, Piyeer ne ko: «Sang bi,
yaw yaa may raxasal samay
tànk?»
7 Yeesu ne ko: «Man li
may def nii tey, xamuloo ko;
waaye ëllëg dinga ko xam.»
8 Piyeer ne ko: «Déedéet,
doo ma raxasal samay tànk
mukk kay!» Yeesu ne ko: «Su
ma la raxasalul, doo am ci
man benn cér.»
9 Simoŋ Piyeer ne ko: «Kon
nag Sang bi, bumu doon
samay tànk doŋŋ, waaye na ci
loxo yeek bopp bi bokk far!»
10 Yeesu ne ko: «Ku sangu
ba noppi, soxlaatula raxas lu
moy ay tànkam, ndax set na
wecc. Yeen nag set ngeen,
waaye du ñépp.»
11 Booba Yeesu xam na ka
koy wor, te looloo tax mu ne:
«Du yeen ñépp a set.»
12 Gannaaw ba leen Yeesu
raxasalee seeni tànk, teg ca
solaat mbubbam, ba toogaat,

da leen ne: «Xam ngeen li ma leen defal?
13 Yeena ngi ma naa Kilifa gi ak Sang bi, te yeena yey, nde moom laa.
14 Ndegam nag man miy Sang bi, di Kilifa gi maa leen raxasal seeni tànk, kon yeen itam war ngeen di raxasalante ay tànk.
15 Ab misaalu royukaay laa leen jox, ngir ni ma leen defal, ngeen di ko def yeen itam.
16 Maa leen ko wax dév ci lu wér, jaam sutul sangam, te ndaw sutul ka ko yónni.
17 Loolu, su ngeen ko xamee, ndokkalee yeen, ndegam yeena ngi koy jëfe.

Yeesu weer na Yuda

18 «Du yeen ñépp a tax may wax; man xam naa ñi ma tànn. Waaye Mbind mii fàww mu sotti: "Ki lekk samaw ñam moo ma wéq*."
19 Léegi laa leen koy dale wax, bala looloo dikk, ngir bu dikkee ngeen gëm ne maay Ki nekk†.
20 Maa leen ko wax dév, ci lu wér, ku dalal nit ku ma yónni, man nga dalal; te ku ma dalal, dalal nga ki ma yónni.»

21 Loolu la Yeesu wax ba noppi, njàqare dikkal ko, mu daldi biral ne: «Maa leen ko wax dév ci lu wér, kenn ci yeen móo may wor.»
22 Taalibe ya di xoolante, te xamuñu kan lay wax.
23 Booba kenn ca taalibe ya, di ku Yeesu soppoon, ma nga sóonu, sës rëkk ca Yeesu.
24 Kooku la Simoŋ Piyeer liyaar, ngir mu laaj Yeesu ka ko taxoon di wax.
25 Kooku sóonu ba tafu ca dënnub Yeesu, ne ko: «Sang bi, kooku kan la?»
26 Yeesu ne ko: «Mooy ki may jox, man ci sama bopp, dogu mburu bi may capp ci ndab li.»
Yeesu nag jël dogu mburu, capp ko ca ndab la, jox ko Yuda, doomu Simoŋ Iskaryo.
27 Naka la Yuda jël dog ba, Seytaane man ko. Yeesu ne ko: «Li ngay def, gaaw ci boog!»
28 Loolu nag kenn ca ña woon ca ndab la xamul lu tax mu wax ko ko.
29 Ñenn ña dañoo xalaat ne gannaaw Yuda moo yoroon dencub taalibe ya, Yeesu da koo wax ne ko, mu gaaw jëndi lu ñu waajale màggal gi, mbaa néew-doole yi la ko ne mu dem saraxi leen.
30 Ba mu ko defee Yuda jël dogu mburu ba, daldi génn ca saa sa. Booba nag guddi na.

Yeesu nee, Piyeer dina jàmbu

31 Ba Yuda génnee, Yeesu da ne: «Léegi nag darajay Doomu nit ki feeñ na, te darajay Yàllaa ngi feeñe ci moom.
32 Te ni darajay Yàlla feeñe ci Doomu nit ki, ni la Yàlla di feeñale ci boppam darajay Doomu nit ki, te dina ko def léegi.
33 Gone yi, diir bu gàtt laa deeti nekk ak yeen. Dingeen ma seet, waaye li ma wax Yawut yi rekk: "Man, fa ma

* **13.18** Seetal ci *Taalifi cant* 41.10. † **13.19** ***maay Ki nekk:*** seetal ci 8.24.

jëm, yeen dungeen fa mana dem."
34 Kon ndigal lu bees laa
leen di jox, soppanteleen: ni
ma leen soppe, yeen itam
nangeen ni soppantee.
35 Ni ñépp di xame ne
samay taalibe ngeen moo di
ngeen soppante.»
36 Simoŋ Piyeer ne ko:
«Sang bi, foo jëm?» Yeesu ne
ko: «Fa ma jëm, doo ma fa
mana topp léegi, waaye dinga
ma toppsi ca kanam.»
37 Piyeer ne ko: «Sang bi,
lu tee ma man laa topp léegi?
Sama bakkan laa la àttana
joxeel!»
38 Yeesu ne ko: «Sa bakkan
nga ma àttana joxeel? Maa
la ko wax déy ci lu wér, bala
ganaar a sab, dinga ma jàmbu
ñetti yoon.

14

Yeesu dëfal na taalibe ya

1 «Buleen jàq. Gëmleen Yàlla
te gëm ma.
2 Sama kër Baay, dëkkuwaay
yu baree nga fa. Su de-
mewul woon noonu, ndax di-
naa leen ne maa ngi leen fay
waajali béreb?
3 Te gannaaw bu ma leen
waajalee béreb, dinaa délsi,
jëlsi leen, yóbbu, ba fu ma
nekk, man, ngeen nekk fa,
yeen itam.
4 Te fa ma jëm, xam ngeen
yoon wi.»
5 Tomaa ne ko: «Sang bi,
xamunu foo jëm, kon ana nu
nuy xame yoon wi?»

Yeesu mooy yoon wi jëm ci Yàlla

6 Yeesu ne ko: «Man maay
yoon wi, maay dëgg gi, te
maay dund gi. Kenn du ñëw
ci Baay bi te jaarewul ci man.
7 Su ngeen ma xamoon,
sama Baay itam, dingeen ko
xam. Li ko dale tey nag, xam
ngeen ko, gis ngeen ko.»

8 Filib ne ko: «Sang bi, won
nu Baay bi rekk, mu doy nu.»
9 Yeesu ne ko: «Filib, ni ma
yàggeek yeen te ba tey xam-
uloo ma? Ku ma gis kay, gis
nga Baay bi. Kon ana noo
naan: "Won nu Baay bi"?
10 Dangaa gëmul ne man,
maa ngi ci Baay bi, te Baay
baa ngi ci man? Kàddu yi ma
leen di wax, waxuma ko ci
sama coobarey bopp, waaye
Baay bi nekk ci man, moo sot-
tal ay jëfam.
11 Gëmleen ma, ndax kàddu
gii ma ne, maa ngi ci Baay bi,
te Baay baa ngi ci man; mbaa
boog, ngeen gëm ndax jëf ji
may def.
12 Maa leen ko wax déy ci
lu wér, ku ma gëm, jëf ji may
def man, moom itam dina ko
def, te jëf ju raw jii sax lay def,
ndax man, ci Baay bi laa jëm.
13 Te lépp lu ngeen ñaan ci
sama tur, loolu laay def, ngir
Doom ji fésal darajay Baay bi.
14 Su ngeen ma ñaanee mbir
ci sama tur, man maa koy def.

Yeesu dige na Noo gu Sell gi

15 «Su ngeen ma soppee,
sàmmleen samay ndigal.

16 Man maay ñaan Baay bi,
mu yónnee leen beneen Tax-
awukat*, ngir mu nekk ak
yeen ba fàww.
17 Kooku mooy Noowug
Yàlla giy xamle liy dëgg.
Àddina du ko mana dalal,
ndax gisu ko te xamu ko.
Yeen nag xam ngeen ko, ndax
ci seen biir la dëkk, te ci seen
biir xel lay nekk.
18 Duma leen bàyyi ngeen
tumurànke. Dinaa délsi ci
yeen.
19 Des na tuuti, àddina du
ma gisati; yeen dingeen ma
gis, ndax man maa ngi dund,
te yeen itam dingeen dund.
20 Bésub keroog dingeen
xam ne man maa ngi ci sama
Baay, yeen ngeen nekk ci
man, man it ma nekk ci yeen.
21 Ki nangu sama ndigal
nag, te di ko sàmm, moo
ma sopp, te kooku ma sopp,
cofeel ñeel na ko, bawoo
fa sama Baay, te man itam
dinaa ko sopp, di ko feeñu.»
22 Yuda meneen ma wu-
uteek Yuda Iskaryo, ne ko:
«Sang bi, lu waral nga nar noo
feeñu te doo feeñu àddina?»
23 Yeesu ne ko: «Ku ma
sopp day sàmm sama kàddu,
sama Baay sopp ko; fi moom
lanuy dikk, te moom lanuy
def màkkaan.
24 Ku ma soppul, du sàmm
samay kàddu. Kàddu gi ngeen
dégg nag, du sama gos, waaye
kàddug Baay bi ma yónni la.
25 «Lii laa leen di wax bi
may nekkagum ak yeen.
26 Waaye Taxawukat bi, di
Noo gu Sell gi leen Baay biy
yónnee ci sama tur, moo leen
di jàngal lépp, fàttali leen lépp
lu ma leen waxoon, man.
27 Jàmm laa leen bàyyee,
sama jàmm laa leen may te
mayuma leen ko ni àddina di
mayee. Buleen jaaxle, buleen
tiit.
28 «Dégg ngeen ma ne leen:
"Maa ngi dem, maa ngi délsi
ci yeen." Su ngeen ma sop-
poon, dingeen bége li may
dem ci Baay bi, ndax Baay
bee ma gëna màgg.
29 Léegi bala looloo dikk
nag laa leen koy wax, ngir bu
dikkee ngeen gëm.
30 Duma waxateek yeen lu
bare ndax kàngamu àddinaa
ngi dikk. Manul ci man dara
nag.
31 Waaye fàww àddina xam
ne Baay bi laa sopp, te li ma
Baay bi sant rekk laay def.
Jógleen, nu dem!

15

Yeesu mooy reseñ gi

1 «Man maay reseñ gi dëgg,
sama Baay di boroom tóokër
bi koy toppatoo.
2 Sama bépp car bu meññul,
da koy tenqi sànni, bépp car
bu ci meññ lay xosat ba mu
set wecc, ngir mu gëna meññ.
3 Yeen nag, set ngeen wecc
ba noppi, ndax kàddu gi ma
leen wax.
4 Saxleen ci man, ni ma
saxe man ci sama bopp ci

* **14.16** ***Taxawukat:*** Yeesu nee, Taxawukat bi ag noo la, kon bët du ko gis. Gannaaw bi Yeesu yéegee asamaan ba bésu Pàntakot dikk, ca la Taxawukat bi wàcc ci taalibey Yeesu. Ba tey itam, képp kuy taalibeb Yeesu, ci sa xol la Taxawukat biy dëkk.

yeen. Ni carub reseñ tëlee meññal boppam, su saxul ci ndeyam, ni ngeen di tëlee meññ, su ngeen saxul ci man.

5 «Man maay reseñ gi, yeen ngeen di car yi. Ki sax ci man, ma sax ci moom, kooku mooy meññ lu bare, nde su dul man, dungeen mana def dara.
6 Ku saxul ci man daa mel ni ab car bu ñu sànni, mu wow, te yooyu car lees di buub, sànni ci sawara, mu lakk.
7 Su ngeen saxee ci man te samay wax sax ci yeen, lu ngeen bëgg, ñaanleen ko, dees na leen ko nangul.
8 Li feeñal sama darajay Baay mooy ngeen meññ lu bare, te noonu ngeen di firndeele ne samay taalibe ngeen.
9 «Ni ma Baay bi soppe, man itam noonu laa leen soppe. Saxleen ci sama cofeel.
10 Ni ma sàmme sama santaaney Baay, ba tax ma sax ci cofeelam, su ngeen ni sàmmee samay santaane, dingeen sax ci sama cofeel.
11 Maa leen wax loolu ngir samag mbég wàllsi ci yeen, ba seen mbég mat sëkk.
12 Sama santaane moo di ni ma leen soppe, ngeen soppantee noonu.
13 Joxe sa bakkan te say xarit tax, ameesul cofeel gu ko raw,
14 te samay xarit ngeen, ndegam yeena ngi def li ma leen sant.
15 Wooweetuma leen ay jaam, ndax ab jaam xamul lu sangam di def. Xarit laa leen woowe, ndax mboolem lu ma dégge ci sama Baay, xamal naa leen ko.
16 Du yeen yeena ma tànn, man maa leen tànn, sas leen ngir ngeen dem, meññi meññeef, te seenum meññeef sax, ba lu ngeen ñaan Baay bi ci sama tur, mu may leen ko.
17 Li ma leen sant nag, moo di ngeen soppante.

Ku bañ Yeesu, bañ ab taalibeem

18 «Su leen àddina bañee, xamleen ne man la njëkka bañ.
19 Su ngeen bokkoon ci àddina, àddina bëgg leen, ndax li ngeen diy ñoñam, waaye dangeena bokkul ci àddina, nde maa leen tànne ci àddina, te looloo tax àddina bañ leen.
20 Fàttalikuleen kàddu gi ma leen wax: "Jaam sutul sangam." Gannaaw man lañu bunduxataal, yeen itam, dinañu leen bunduxataal. Bu ñu sàmmoon sama kàddu, dinañu sàmm seen gos itam.
21 Waaye mboolem lu ñu ma def, dinañu leen ko def ndax sama tur, ndax xamuñu ki ma yónni.
22 Su ma ñëwul woon, ba wax ak ñoom, duñu am bàkkaar. Waaye léegi amuñu aw lay ci seeni bàkkaar.
23 Ku ma bañ nag, bañ nga sama Baay itam.
24 Su ma deful woon ci seen biir jëf yu kenn deful, kon duñu am bàkkaar. Léegi nag gis nañu ko, te teewul ñu bañ ma, bañ sama Baay.
25 Waaye loolu moo am, ngir sottal kàddu gii binde ci

seen téereb yoon: “Dañu maa bañ ci dara*.”

26 «Taxawukat bi† may yónni ci yeen te muy jóge ci Baay bi mooy Noowug dëgg googu di bàyyikoo ci Baay bi, te kooku bu dikkee, moo may seedeel.

27 Te yeen itam dingeen seede, ndax ca njàlbéen ngeen dale nekk ak man.

16

1 «Loolu laa leen di wax, ngir seen ngëm baña wàññiku.

2 Dees na leen dàqe ci jàngu Yawut ya, te sax waxtoo ngi ñëw wu képp ku leen bóom yaakaar ne Yàlla la koy jaamoo.

3 Loolu, li waral ñu di ko def moo di dañoo xamul Baay bi, xamuñu ma.

4 Ma wax leen loolu, ngir bu waxtu wi dikkee, ngeen fàttaliku ne man, waxoon naa leen ko. Waaye loolu nag, waxuma leen ko woon ca njàlbéen, ndax maa ngi nekk-agum ak yeen.

Taxawukat bi am na sasam

5 «Léegi nag maa ngi dem ca ka ma yónni, te kenn ci yeen laaju ma fu ma jëm.

6 Waaye aw tiis a fees seen xol ndax li ma leen wax.

7 Moona man de, dëgg laa leen wax. Seen njariñ moo di ma dem, ndax su ma demul, Taxawukat bi* du ñëw ci yeen; waaye su ma demee, maa leen koy yónnee.

8 Te bu dikkee, mooy tiiñal àddina ci wàllu bàkkaar ak ci wàllu dëgg ak ci wàllu àtte.

9 Benn, ci wàllu bàkkaar, ndax ñoo ma gëmul.

10 Ñaar, ci wàllu dëgg, ndax maa ngi dem ci Baay bi, te dungeen ma gisati.

11 Ñett, ci wàllu àtte, ndax àttees na kàngamu àddina sii, ba daan ko.

12 «Am naa ba tey lu bare lu ma leen wara wax, waaye dungeen ko mana àttan léegi.

13 Moom miy Noowug dëgg gi, bu dikkee, moo leen di àggale ci dëgg gi gépp, ndax du ci coobarey boppam lay wax, waaye mboolem lu mu dégg la leen di wax, te liy ñëw ëllëg, moo leen koy wax.

14 Moom, dina feeñal sama daraja, ndax ci sama jagleb bopp lay tanqe, àgge leen ko.

15 Mboolem lu Baay bi am, maay boroom. Moo tax ma ne ci sama jagleb bopp lay tanqe, àgge leen ko.

Tiisu gëmkat tey, bànneexam ëllëg

16 «Fi leek ab diir, dungeen ma gisati; waaye gannaaw ab diirati, dingeen ma gisaat.»

17 Ñenn ca taalibe ya di wax ca seen biir naan: «Li mu nuy wax nii, lu mu doon? Mu ne: “Fi leek ab diir, dungeen ma gisati, waaye gannaaw ab di-irati, dingeen ma gisaat,” ak “ndax maa ngi dem ca Baay ba.”»

* **15.25** Seetal ci *Taalifi cant* 69.5. † **15.26** ***Taxawukat bi:*** seetal ci 14.16-17, 26.
* **16.7** ***Taxawukat bi:*** seetal ci 14.16-17, 26.

18 Ña nga naan: «Lii mu wax
lu mu doon? Mu ne "Gan-
naaw ab diirati." Xamunu lu
mu wax de.»
19 Yeesu nag gis li ñu ko
bëgga laaj, mu ne leen: «Lii
ma wax ngeen di laaj ci seen
biir: "Fi leek ab diir, dungeen
ma gisati, gannaaw ab diirati,
ngeen gisaat ma"?
20 Maa leen ko wax dév ci
lu wér, yeen yeenay jooy aka
jooytu, àddina moom di bég;
yeen, yeenay amu tiis, waaye
bànneex la seenu tiis di soppa-
liku.
21 Kuy waaja wasin, dina
amu tiis, ndax waxtuw
matam a jot. Waaye bu doom
ji juddoo, dootul fàttaliku
njàqareem, ndax ki gane
àddina lay bége.
22 Kon yeen itam, tey, aw
tiis ngeen am, waaye dinaa
leen gisaat, seen xol sedd, te
seen mbég moomu, kenn du
leen ko xañ.
23 Bésub keroog, man
dootuleen ma ñaan dara. Maa
leen ko wax dév ci lu wér, su
boobaa lu ngeen ñaan Baay bi
ci sama tur, mu may leen ko.
24 Ba léegi ñaanuleen dara ci
sama tur. Ñaanleen, nangule,
ngir seen mbég mat sëkk.

Yeesu daan na àddina

25 «Loolu, ci ay misaal laa
leen ko wax. Waxtoo ngi ñëw
wu ma dootul wax ak yeen ci
ay misaal, waaye ci Baay bi
laa leen di wax lu leer nàññ.
26 Bésub keroog, ci sama tur
ngeen di ñaan. Waxuma leen
ne man maa leen di ñaanal
Baay bi,
27 ndax kat Baay bi ci bop-
pam moo leen sopp, ndaxte
yeena ma sopp, te gëm ngeen
ne man, ci Yàlla laa jóge.
28 Ci Baay bi laa jóge, dikk ci
àddina, te léegi maa ngi jóge ci
àddina, jëm ci Baay bi.»
29 Taalibe yi ne ko: «Mu
ngoog, lu leer nàññ ngay wax
nii, te misaaloo!
30 Léegi xam nanu ne xam
nga lépp, te soxlawoo ku la
laaj dara, te looloo tax nu gëm
ne ci Yàlla nga jóge.»
31 Yeesu ne leen: «Xanaa
gëm ngeen léegi?
32 Waxtoo ngii di ñëw te
agsi na ba noppi, ca ngeen di
tasaaroo, ku nekk ak yoonu
boppam, bàyyi ma, ma wéet.
Waaye duma wéet, ndax
Baay bi moo nekk ak man.
33 Loolu dama leen koo
wax ngir seen xel dal ci man.
Àddina sii, dingeen fi am
njàqare, waaye dëgërluleen,
ndax daan naa àddina.»

17

Yeesu sàkku na darajaam ja woon

1 Loolu la Yeesu wax ba
noppi, téen, xool asamaan,
daldi ne:
«Baay, waxtu wi jot na.
Feeñalal sa darajay Doom,
ngir Doom ji feeñal sa daraja.
2 Yaa ko jox sañ-sañ ci ñépp,
ngir mboolem ñi nga ko jox,
mu texeel leen ba fàww.
3 Texeg fàww gi nag moo di
ñu xam la, yaw jenn Yàlla jiy
dëgg, xam it ki nga yebal, muy
Yeesu Almasi bi.
4 Man de, feeñal naa sa
màggaay ci àddina; liggéey bi
nga ma santoon ma def ko,
sottal naa ko.

5 Léegi nag Baay, daraja
ja ma amoon fa yaw, balaa
àddinaa sosu, jox ma daraja
jooju fa sa wet.

Yeesu ñaanal na ay taal-ibeem

6 «Nit ñi nga tànne ci àddina,
jox ma leen, ràññeeloo naa
leen saw tur. Sa ñoñ lañu
woon, nga jox ma leen, te sa
kàddu, sàmm nañu ko.
7 Léegi xam nañu ne lépp lu
ma am ci yaw la jóge,
8 ndax wax ji nga ma dénk,
dénk naa leen ko, te nangu
nañu ko. Xam nañu xéll it ne
ci yaw laa jóge, te gëm nañu ne
yaw yaa ma yebal.
9 Man nag, ñoom laay
ñaanal; ñaanaluma waa àddina,
waaye ñi nga ma dénk, ñoom
laay ñaanal, ndax sa ñoñ lañu.
10 Mboolem lu ma am, yaa
ko moom, te loo am, maa ko
moom, te ci ñoom la sama
daraja feeñe.
11 Toogatuma ci àddina,
waaye ñoom ci àddina lañu
nekk, te man, ci yaw laa jëm.
Baay bu sell bi, sàmme leen sa
tur wi nga ma jox, ngir ni nu
nekke benn, ñoom it ñu nekke
noonu benn.
12 Diir bi may nekk ak
ñoom, man maa leen doon
sàmme sa tur wi nga ma jox.
Wattu naa leen, ba kenn
ci ñoom sànkuwul, ku moy
doomu sànkute* jiy sànku,
ngir Mbind mi sotti.
13 «Léegi nag, ci yaw laa
jëm, waaye lii laay wax bi
may nekkagum ci àddina, ngir
sama mbég ñeel leen, mat
sëkk.
14 Man, jottali naa leen sa
kàddu, waaye àddinaa leen
bañ, ndax ni ma ñàkka bokke
ci àddina, ni lañu ñàkka bokke
ci àddina.
15 Ñaanuma nga jële leen ci
àddina, xanaa nga musal leen
ci ku bon ki.
16 Ni ma ñàkka bokke ci
àddina, man ci sama bopp,
noonu lañu ñàkka bokke ci
àddina.
17 Ngalla sellale leen dëgg
gi: sa kàddu mooy dëgg.
18 Ni nga ma yebale ci
àddina, man itam, ni laa leen
yebale ci àddina.
19 Man nag, ñoom laa sel-
lalal sama bopp, ngir ñoom
itam, ñu mana sellaloo dëgg
gi.

Yeesu ñaanal na ay gëmkatam

20 «Du ñoom doŋŋ laay
ñaanal nag, waaye ñi may gëm
ëllëg ndax seen kàddu itam
laay ñaanal,
21 ngir ñépp doon benn, ni
nga nekke yaw Baay, ci man,
ma nekke ko ci yaw, ñoom
itam, ñu nekke ni ci nun, ba
àddina gëm ne yaw yaa ma
yebal.
22 Man nag daraja ji nga ma
jox, jox naa leen ko, ngir ni
nu nekke benn maak yaw, ñu
nekke ni noonu.
23 Man ma nekk ci ñoom,
yaw nga nekk ci man, ngir
ñu mat sëkk ci ag bennoo, ba
àddina xam ne yaw yaa ma
yebal, te ni nga ma soppe, ni
nga leen soppe.
24 «Ñi nga ma jox nag, Baay,
bëgg naa, fa may ne, ñoom

* **17.12** ***doomu sànkute ji,*** Yuda Iskaryo la.

it, ñu nekk faak man, ngir
ñu gis sama daraja ji nga ma
jox, ndax yaa ma sopp laata
àddina di sosu.
25 «Baay Boroom njub,
àddinaa la xamul, waaye man
xam naa la, te ñii xam nañu
ne yaa ma yebal.
26 Xamal naa leen sa tur
te dinaa ko gëna xamle, ngir
cofeel gi nga ma sopp nekk ci
ñoom, te man it, ma nekk ci
ñoom.»

18

Jàpp nañu Yeesu

1 Loolu la Yeesu wax ba
noppi, dem, ànd ak taalibeem
ya, ñu jàlli ca wàllaa xuru Se-
doron. Ab tool a nga fa woon
nag, ñu daldi dugg ca biir.
2 Yuda mi koy wor it xam-
oon na béreb ba, ndax Yeesu
daan na fa farala ànd aki taal-
ibeem.
3 Ci kaw loolu Yuda jubal ca
tool ba, ànd ak gàngooru takk-
der aki wattukati kër Yàlla ga
te ñu bàyyikoo ca sarxalkat yu
mag ya ak Farisen ya, yor ay
jum aki làmp aki gànnaay.
4 Yeesu ma xamoon
mboolem la koy dikkal nag,
génn, jubsi leen, ne leen: «Ku
ngeen di seet?»
5 Ñu ne ko: «Yeesum
Nasaret.» Mu ne: «Man a.»
Yuda ma koy wor a nga bokk
ak ñoom taxaw.
6 Ba leen Yeesu nee: «Man
a,» dañoo dellu gannaaw, ba
daanu.
7 Mu dellu ne leen: «Ku
ngeen di seet?» Ñu ne:
«Yeesum Nasaret.»
8 Mu ne leen: «Ne naa leen
man la. Gannaaw man ngeen
di seet nag, baleen ñii ma
àndal, ñu dem.»
9 Kàddu ga Yeesu noon Yàlla:
«Ñi nga ma jox, kenn du ci
sànku,» noonu la sottee.
10 Ci kaw loolu Simoŋ Piy-
eer ma ràngoo saamar, bocci,
caw ko surgab sarxalkat bu
mag ba, njoof noppu ndijoor
ba. Surga ba, Malkus lañu
koy wax.
11 Yeesu ne Piyeer: «Defal
saamar ci mbaram. Kaasub
naqar bi ma Baay bi sédd,
xanaa dama ko dul naan?»

Yóbbu nañu Yeesu ca Anas

12 Ba loolu amee gàngooru
takk-der ya ak seen njiit, ak
wattukati kër Yàlla ga njiiti
Yawut ya yilifoon, daldi jàpp
Yeesu, yeew ko.
13 Ca Anas lañu ko njëkka
yóbbu, ndax moo doon
baayu jabaru Kayif ma doon
sarxalkat bu mag ba, ca at
mooma.
14 Kayif moomu moo diga-
loon Yawut ya ne leen: «Liy
njariñ moo di kenn nit doŋŋ
deewal askan wi.»

Piyeer jàmbu na

15 Simoŋ Piyeer nag ànd ak
keneen ca taalibe ya, ñu topp
ca Yeesu. Fekk na beneen
taalibe ba xamante ak sarx-
alkat bu mag ba, ba tax mu
ànd ak Yeesu, dugg ca biir kër
sarxalkat bu mag ba.
16 Teewul Piyeer, moom,
taxaw ca bunt kër ga. Ci kaw
loolu beneen taalibe ba xam
sarxalkat bu mag ba daldi
génn, wax ak surga bu jigéen
bay wattu bunt ba, ba dugal
Piyeer ca biir.

17 Surga bu jigéen bay
wattu bunt kër ga ne Piyeer:
«Yaw itam, bokkuloo ci
taalibey waa jii?» Mu ne ko:
«Bokkuma ci.»
18 Ci biir loolu surga ya ak
wattukat ya taxaw, tiim ab
taalu këriñ gu ñu boyal bay
jaaru, ndax dafa seddoon.
Piyeer itam taxaw faak ñoom,
di jaaru.

Sarxalkat bu mag ba seetlu na Yeesu

19 Sarxalkat bu mag ba
daldi laaj Yeesu ci mbirum
ay taalibeem ak ci am
njàngaleem.
20 Yeesu ne ko: «Man de,
fàŋŋ laa waxe ak àddina. Te
it man ca jàngu ba ak ca kër
Yàlla ga, fa Yawut yépp di
daje, fa laa mas di jàngalee, te
làquwuma di wax lenn.
21 Ana loo may laaje? Li ma
wax, laaj ko ñi ma dégg. Ñoom
kay xam nañu bu baax li ma
wax, man.»
22 Ba Yeesu waxee loolu,
kenn ca wattukati kër Yàlla
ga fa taxawoon daldi ko dóor
mbej, ne ko: «Ndax noonu
ngay tontoo sarxalkat bu
mag bi?»
23 Yeesu ne ko: «Su ma
waxee ndëngte, seedeel lu ci
dëng, te su dee njub laa wax,
ana loo may dóore?»
24 Ba loolu amee Anas
jàllale ko, na ñu ko yeewe, ca
Kayif, sarxalkat bu mag ba.

Piyeer jàmbooti na

25 Ci biir loolu Simoŋ Piyeer
a nga taxaw, di jaaru ba tey.
Ñu ne ko: «Yaw itam du ci taal-
ibey waa ji nga bokk?» Piyeer
miim ko, ne: «Bokkuma ci de.»
26 Kenn ca surgay sarxalkat
bu mag ba, te di mbokkum
ka Piyeer njoofoon noppam,
ne Piyeer: «Xanaa du yaw laa
gisoon ak moom ca tool ba?»
27 Piyeer miimati ko. Ca saa
sa nag ganaar sab.

Yeesu dem na kër Pilaat

28 Ba loolu wéyee ñu jële
Yeesu ca Kayif, yóbbu ko ca
kër boroom réew ma. Wax-
tuw njël la woon; Yawut ñi
ci seen bopp dugguñu ca biir
kër ga, ndax baña sobeel seen
bopp ba duñu mana lekk ca
reeru bésub Mucc ba.
29 Pilaat boroom réew ma
moo génn, dajeek ñoom. Mu
ne leen: «Ana lu ngeen di jiiñ
waa jii?»
30 Ñu ne ko: «Kii bu de-
ful woon lu bon, duñu la ko
jébbal.»
31 Pilaat ne leen: «Jëlleen ko,
yeen, te àtte ko ci seen yoonu
bopp.» Yawut ya ne ko: «Nun,
mayeesu nu nu teg kenn àtteb
dee.»
32 Kàddug Yeesu ga mu
tegtale woon deewin wa mu
nara deewe, noonu la sottee.
33 Gannaaw loolu Pilaat
duggaat ca kër ga, daldi woo
Yeesu, ne ko: «Yaw yaa di
buurub Yawut yi?»
34 Yeesu ne ko: «Loolu ndax
yaw yaa ko waxal sa bopp,
am ñeneen a la ko wax ci
man?»
35 Pilaat ne ko: «Ndax man
dama dib Yawut? Saw xeetu
bopp ak seeni sarxalkat yu
mag kay ñoo ma la jébbal. Ana
loo def?»
36 Yeesu ne ko: «Sama nguur
moo bokkul ci àddina sii.
Bu sama nguur bokkoon ci
àddina, samay surga xeex,

ba kenn du ma jébbal njiiti Yawut yi. Waaye sama nguur a bokkul fii.»

37 Pilaat ne ko: «Kon yaw buur nga?» Yeesu ne ko: «Yaa ko wax; buur laa. Li tax ma juddu, li tax ma dikk ci àddina moo di seedeel dëgg. Ku bokk ci dëgg gi nag dina dégg li ma wax.»

38 Pilaat ne ko: «Ana luy dëgg gi?»

Loolu la Pilaat wax, daldi génnaat ba ca Yawut ya, ne leen: «Man de gisuma ci moom lenn lees koy daane.

39 Gannaaw dangeena aadawoo nag ma bàyyil leen kenn nit ci bésub Mucc, ndax bëgg ngeen ma bàyyil leen kii di "buurub Yawut yi"?»

40 Ñu yuuxooti: «Du kii de, xanaa Barabas!» Te Barabas moomu doonoon ab fippukat.

19

Teg nañu Yeesu àtteb dee

1 Ba mu ko defee Pilaat dóorlu Yeesu ay yar.

2 Takk-der ya teg ci boppu Yeesu kaala gu ñu ràbbe ay dég, solal ko mbubb mu xonq curr.

3 Ñu dikk ba ca moom nag, naan ko: «Buuru Yawut yée, guddaluw fan!» te di ko dóori mbej.

4 Ci kaw loolu Pilaat génnati ne leen: «Ma ne, maa ngi leen koy indil ci biti, ngir ngeen xam ne gisuma ci moom lenn lees koy daane.»

5 Yeesu nag génn ak kaalag dég gaak mbubb mu xonq ma. Pilaat ne leen: «Waa jaa ngii!»

6 Teewul ba ko sarxalkat yu mag yaak wattukati kër Yàlla ga gisee, dañoo xaacoondoo, ne: «Daaj ko ci bant! Daaj ko ci bant!» Pilaat ne leen: «Jëlleen ko, yeen, daaj ko ci bant, ndax man gisuma ci moom lenn lees koy daane.»

7 Yawut yi ne ko: «Nun danoo am aw yoon, te ci sunuw yoon, àtteb dee moo war ci moom, ndax Doomu Yàlla la teg boppam.»

8 Ba Pilaat déggee kàddu googu, tiitaangeem yokk.

9 Mu dellooti Yeesu ca biir kër ga, ne ko: «Yaw foo jóge?» Yeesu tontuwu ko.

10 Pilaat ne ko: «Man nga dul waxal? Xamuloo ne am naa sañ-sañu bàyyi la, am naa itam sañ-sañu daaj la ci bant?»

11 Yeesu ne ko: «Su dul woon ag may gu la dikke fa kaw, doo am benn sañ-sañ ci man. Moo tax it ki ma teg ci say loxo gënati laa bàkkaar.»

12 Ca la Pilaat doxe di seet nu mu bàyyee Yeesu. Teewul Yawut ya xaacu ne: «Kii, soo ko bàyyee, doo xaritub buur Sesaar. Képp ku teg boppam buur, yaa noonoo buur Sesaar!»

13 Naka la Pilaat dégg kàddu googu, daldi génne Yeesu, dem nag toog ca jalub àttekaay ba, fa ñuy wax Dër ba, te ñu naan ko Gabata ci làkku yawut.

14 Looloo nga yemook waxtuw digg bëccëg. Boobu ñu ngi waajal màggalu bésub Mucc ba. Pilaat nag ne Yawut ya: «Seen buur a ngoogu!»

15 Ñu yuuxoo: «Na dee! Na
dee! Daaj ko ci bant!» Pilaat
ne leen: «Ndax seen buur laay
daaj ci bant?» Sarxalkat yu
mag ya ne ko: «Amunu buur
bu dul Sesaar!»
16 Noonu nag Pilaat teg
Yeesu ci seeni loxo, ngir ñu
daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant

Ñu daldi yóbbu Yeesu.
17 Moom ci boppam moo
gàddu bant ba, génn jëm ba
fa ñuy wax bérebu Kaaŋu
bopp*, muy firi Golgota ci
làkku yawut.
18 Foofa lañu daaje Yeesu
ca bant ba, mook ñeneen ñaar;
kii ci wet gii, kee ca wet gee,
Yeesu ca digg ba.
19 Pilaat bindlu itam ab
tegtalukaay, we ko ca kaw
bant ba ñu ko daaj, ñu bind
ca lii: «Kii mooy Yeesum
Nasaret, buurub Yawut yi.»
20 Mbind moomu Yawut yu
bare jàng nañu ko, ndax béreb
ba ñu daaj Yeesu jege na dëkk
ba, te ci yawut, ak ci làkku
waa Room ak ci gereg lañu ko
bind.
21 Sarxalkat yu mag yu
Yawut ya nag ne Pilaat:
«Waruloo bind ne: "Kii mooy
buurub Yawut yi," li nga
wara bind mooy: "Kii moo
ne mooy buurub Yawut yi."»
22 Pilaat ne leen: «Li ma
bind, bind naa ko ba noppi.»
23 Gannaaw ba ñu daajee
Yeesu ca bant ba, takk-der
ya dañoo jël ay yéreem, def
ko ñeenti cér, takk-der bu
nekk benn. Jël nañu itam
mbubbam rabalam mu mag,
di lenn ndimo te ñaweesu ko
fenn ca kaw ba ca suuf.
24 Takk-der ya diisoo ca,
ne: «Mbubb mi, bunu ko xotti,
nanu ko tegoo bant, ngir xam
ku koy moom.» Noonu la
mbir ma tëdde, ngir Mbind
ma indi woon lii, sotti:
«Séddoo nañu samay yére,
sama mbubb mu mag, ñu te-
goo ko bant†.»
Loolu nag la takk-der ya def.
25 Ña taxawoon ca wetu
bant ba ñu daaj Yeesu, ñoo di
yaayam ak yaayam ju ndaw,
ak Maryaama jabaru Këlopas,
ak Maryaama ma dëkk Mag-
dala.
26 Taalibe ba Yeesu sop-
poon itam ma nga fa woon,
taxaw. Ba leen Yeesu gisee
da ne yaayam: «Soxna si, sa
doom a ngoogu.»
27 Mu teg ca ne taalibe ba:
«Sa yaay a ngoogu.» Ca waxtu
woowa tembe la taalibe ba
yóbbu soxna sa këram.

Yeesu saay na

28 Gannaaw loolu Yeesu
xam ne lépp sotti na, mu daldi
ne: «Mar naa!» ngir matal
la Mbind ma indi woon ci
mbiram‡.
29 Ndab lu fees ak bineegar
a nga fa tege woon. Ñu jël ab
sagar, xooj ko ca, lonk ko ci
caru garabu isob, tàllal ko ba
mu jot gémmiñam.
30 Yeesu nag muucu bine-
gar ba, daldi ne: «Sotti na!» Ci
kaw loolu mu sëgal bopp ba,
daldi yiwi noo ga.

* **19.17** ***bérebu Kaaŋu bopp*** mooy tund wu nirook kaaŋu bopp. † **19.24** Seetal ci *Taalifi cant* 22.19. ‡ **19.28** Seetal ci *Taalifi cant* 69.22.

31 Waajalu bésub Noflaay
la woon, te bésub Noflaay
warula fekk néew ya ca bant
ba, ndax bés bu màgg la ci
Yawut ñi. Ñu ñaan Pilaat, mu
dammlu tànki ña ñu daaj, ngir
jële leen fa.
32 Takk-der ya dikk, damm
tànki kenn ka ñu daajaaleek
Yeesu, teg ca keneen ka.
33 Ñu agsi ci Yeesu, daldi gis
ne dee na ba noppi, ba tax
dammuñu ay tànkam.
34 Teewul kenn ca takk-der
ya jam ko ab xeej ci faar yi,
deretànd ak ndox tuuru ca
saa sa.
35 Ki joxeb seedeem ci mbir
yooyii, moo ci teg bëtam,
te kàddug seedeem dëgg la.
Moom ci boppam, xam na ne
dëgg lay wax, te moo ci joxe
kàddug seedeem, ngir yeen
itam ngeen gëm.
36 Loola moo am ngir
Mbind mi indi woon lii,
sotti: «Benn yaxam, deesu ko
damm§.»
37 Meneen Mbind indeeti
ne: «Dinañu gis ki ñu jam*.»

Rob nañu Yeesu

38 Gannaaw loolu Yuusufa
ma dëkk Arimate, di taalibeb
Yeesu bu làqu ndax ragal nji-
iti Yawut ya, moom moo ñaan
Pilaat mu may ko mu yóbbu
néewub Yeesu. Pilaat may ko
ko. Yuusufa nag dem, yóbbu
néewub Yeesu.
39 Nikodem itam ànd ak
moom, indaale lu wara
tollook fanweeri kiloy cuu-
raayal njafaan lu ñu defare
ndàbbu miir ak alowes.
Nikodem moomu jëkkoon naa
seetsi Yeesu ag guddi.
40 Ñu jël néewub Yeesu,
lëmëse ko sori lëe, defaale ca
cuuraay la, na ko Yawut ya
baaxoo woon ci waajtaayu
rob.
41 Foofa ñu daajoon Yeesu,
ab tool a nga fa, ab bàmmeel
bu bees bu ñu yatt ciw doj a
nga ca tool ba, te maseesu caa
denc ab néew.
42 Foofa lañu denc Yeesu,
gannaaw jege woon na, te ci
Waajalu bésub Noflaay lañu
nekkoon.

20

Yeesu Almasi bi dekki na

1 Bésub dibéer, ba jiitu
ca ayu bésu Yawut ya,
Maryaama teela xëy dem, ba
bët setagul, ba ca bàmmeel ba.
Mu gis ne randal nañu doj wa
ñu ube woon bàmmeel ba.
2 Mu daldi daw, ba ca
Simoŋ Piyeer ak ca beneen
taalibe ba, ka Yeesu soppoon.
Mu ne leen: «Jële nañu Sang
bi ca bàmmeel ba, te xamunu
fu ñu ko def.»
3 Piyeer ak beneen taalibe
ba dem wuti bàmmeel ba.
4 Ñu ànd daw, beneen taal-
ibe ba nag gëna gaaw Piyeer,
jëkk ko ca bàmmeel ba.
5 Naka la sëgg, yër, daldi
séen sori càngaay ya ca suuf, te
duggul ca biir bàmmeel ba.
6 Simoŋ Piyeer ma ca topp,
agsi, jàll ca biir, daldi gis sori
càngaay la tege,
7 ak kaala ga ñu muure
woon boppu Yeesu. Kaala ga

§ **19.36** Seetal ci *Mucc ga* 12.46. * **19.37** Seetal ci *Sàkkaryaa* 12.10.

nag àndul ak sori càngaay la;
dees koo taxañ, mu tege.
8 Ci noonu beneen taalibe
ba njëkkoona agsi ca bàmmeel ba,
duggsi moom itam.
Mu gis, daldi gëm.
9 Ndax kat ba booba, taalibe ya
xamaguñu dëgg tekkitel Mbind ma
indi woon ne fàww Yeesu dekki.
10 Taalibe ya nag ñibbi.

Yeesu feeñu na Maryaamam Magdala

11 Ci biir loolu Maryaamaa
nga ca bàmmeel ba, ca biti, di jooy.
Ci biir jooy yi la sëgg, yër ca biir bàmmeel ba,
12 daldi séen ñaari malaaka yu sol yére yu weex,
toog fa néewub Yeesu tëddoon,
kii fa féeteek fa bopp ba nekkoon,
kee ca tànk ya.
13 Ñu ne ko: «Ndaw si, looy jooy?»
Mu ne leen: «Samab Sang lañu yóbbu,
te xawma fu ñu ko denc.»
14 Naka la wax loolu daldi walbatiku,
gis Yeesu mu taxaw,
te xamul ne Yeesu la.
15 Yeesu ne ko: «Ndaw sii, looy jooy?
Kooy seet?»
Mu foog ne boroom tool baa, ne ko:
«Góor gi, su fekkee yaa ko yóbbu,
wax ma foo ko denc,
maa koy jëli.»
16 Yeesu ne ko: «Maryaama.»
Mu geestu, làkk ko ci yawut ne ko:
«Rabbuni!»
Muy firi kilifa gi.
17 Yeesu ne ko: «Bu ma langaamu,
ndax yéegeeguma fa Baay ba.
Waaye demal, ne samay bokk,
maa ngi yéegi ca sama Baay biy seen Baay,
sama Yàlla jiy seen Yàlla.»
18 Ba loolu amee Maryaama ma dëkk Magdala dem,
ne taalibe ya: «Gis naa Sang bi!»
Ci kaw loolu mu wax leen yóbbanteem.

Yeesu feeñu na taalibe yi

19 Bésub dibéer googu ca ngoon,
di bés bi jiitu ci ayu bésu Yawut ya,
bunt yaa nga tëje fa taalibe ya daje,
ndax ragal njiiti Yawut ya.
Yeesu ne jimeet taxaw ci seen biir ne leen:
«Jàmm seen!»
20 Loolu la Yeesu wax, daldi leen won ay loxoom akug wetam.
Taalibe ya nag bég lool ndax la ñu gis Sang bi.
21 Yeesu dellu ne leen:
«Jàmm ngeen!
Ni ma Baay bi yebale, noonu laa leen yebale, man itam.»
22 Naka la wax loolu, daldi leen ëf ngelawal gémmiñam,
ne leen: «Jëlleen Noo gu Sell gi.
23 Képp ku ngeen baal ay bàkkaaram,
baalees na ko;
képp ku ngeen topp ay bàkkaaram,
toppees na ko.»

Yeesu yedd na Tomaa

24 Kenn ca Fukk ñaak ñaar nag, di Tomaa ma ñuy wax Didimus,
muy firi Seex bi, ba Yeesu dikkee, moom nekku fa woon.
25 Moo tax ba ko taalibe ya nee: «Gis nanu Sang bi!»
da ne leen: «Su ma gisul màndargam pont yi ciy loxoom,
ba ne ci duut baaraam,
boole ci ne tegg loxo cig wetam,
duma ko gëm mukk.»
26 Ba ñu ca tegee juróom ñetti fan,
taalibey Yeesu ya dajewaat ca biir,
Tomaa nekk faak ñoom.
Yeesu ne jimeet ca

seen biir, te bunt ya tëje. Mu ne leen: «Jàmm ngeen!»
27 Ci kaw loolu mu ne Tomaa: «Tegal fii sa baaraam te xool samay loxo; te nga tàllal sa loxo, ne ko tegg ci samag wet. Bàyyil gëmadi te gëm.»
28 Tomaa àddu ne ko: «Yaa di sama Boroom, di sama Yàlla!»
29 Yeesu ne ko: «Danga maa gis, ba tax nga gëm? Ndokkalee ñi gëm te gisuñu!»
30 Bare na firnde yeneen yu Yeesu def fi kanam taalibe yi, te bindeesu ko ci téere bii.
31 Lii nag lañu bind, ngir ngeen gëm ne Yeesu mooy Almasi bi, Doomu Yàlla, ngir itam ngeen jagoo ag dund ndax aw turam.

21

Yeesu feeñu na juróom ñaari taalibe

1 Gannaaw loolu, Yeesu feeñooti na ay taalibeem ca tàkkal dex ga ñuy wax Tiberyàdd*. Na mu feeñee nii la.
2 Ña bokkoon daje benn béreb ñoo di Simoŋ Piyeer, ak Tomaa mi ñuy wax Seex bi, ak Natanayel ma dëkk Kana gu diiwaanu Galile, ak doomi Sebede, ak yeneen ñaari taalibe.
3 Simoŋ Piyeer ne leen: «Maa ngi nappi.» Ñu ne ko: «Nanànd ak yaw, nun itam.» Ñu dem, daldi dugg gaal. Guddi googu jàppuñu dara.
4 Ba fajar jotee Yeesu taxaw ca tàkk ga, te taalibe ya xamuñu ne moom la.
5 Yeesu ne leen: «Bokk yi, ndax am ngeen jën?» Ñu ne ko: «Déedéet.»
6 Mu ne leen: «Sànnileen mbaal mi ci ndijooru gaal gi, ba daj.» Ci kaw loolu ñu sànni, ba noppi amatuñu dooley xëcc mbaal mi ndax jën yu bare.
7 Ba loolu amee taalibe ba Yeesu soppoon ne Piyeer: «Sang bi la!» Ba Simoŋ Piyeer déggee loolu, fekk ko ak col gu woyof, mu laxasaay ko ba mu dëgër, daldi sóobu ca dex ga.
8 Yeneen taalibe ya nag dikk ak gaal ga, xëccaale mbaal ma fees dell ak jën, ndax sorewuñu woon tàkk ga; lu wara tollu ci téeméeri meetar a doxoon seen diggante ak tàkk ga.
9 Ba ñu teersee, ab taalu këriñ lañu gis, aw jën tege ca, ak mburu ca wet ga.
10 Yeesu ne leen: «Indileen ci jën yi ngeen jàpp.»
11 Simoŋ Piyeer nag yéeg ca gaal ga, daldi diri mbaal ma ca tàkk ga, mu fees dell ak jën yu mag; lépp di téeméeri jën ak juróom fukk ak ñett (153). Te noonu mu baree taxul mbaal ma xëtt.
12 Yeesu ne leen: «Ñëwleen ndékki.» Kenn ca taalibe ya nag ñemewu ko woon ne ko: «Yaay kan?» Ndax xamoon nañu ne Sang bee.
13 Yeesu dikk, jël mburu, jox leen, jox leen jën itam.
14 Boobu mooy ñetteelu yoon bu Yeesu feeñoo taalibe ya, gannaaw ba mu dekkee.

Yeesu sas na Piyeer

* **21.1** ***dexu Tiberyàdd*** mooy dexu Galile.

15 Ba ñu ndékkee ba noppi,
Yeesu da ne Simoŋ Piyeer:
«Simoŋ doomu Yowaan, ndax
yaa ma gëna sopp ñii?» Mu
ne ko: «Waawaaw, Sang bi,
yaw, xam nga ne bëgg naa
la.» Mu ne ko: «Xontal ma
sama mbote yi.»

16 Mu waxaat ko ñaareel bi
yoon, ne ko: «Simoŋ doomu
Yowaan, ndax sopp nga ma?»
Mu ne ko: «Waawaaw, Sang bi,
yaw, xam nga ne bëgg naa
la.» Mu ne ko: «Sàmmal ma
samay xar.»

17 Mu neeti ko ñetteel
bi yoon: «Simoŋ doomu
Yowaan, bëgg nga maam?»
Piyeer nag tiislu la ko Yeesu
laaj ba ñetti yoon: «Ndax bëgg
nga ma?» Piyeer ne ko: «Sang
bi, yaw xam nga lépp; xam
nga ne bëgg naa la.» Yeesu ne
ko: «Xontal ma samay xar.

18 Maa la ko wax déy ci
lu wér, ba nga dee ndaw,
yaay takkal sa bopp sa geño,
dem fu la neex. Waaye boo
màggatee, dinga tàllal say
loxo, keneen takkal la sa
geño, yóbbu la foo bëggul.»

19 Kàddu yooyu la Yeesu
misaale na Piyeer di deeweji
deewin wu muy terale Yàlla.
Loolu la wax ba noppi ne ko:
«Toppal ci man!»

20 Piyeer geestu, gis taalibe
ba Yeesu soppoon, mu topp
ca ñoom. Taalibe boobu mooy
ka sóonu woon, ba tafu ca
dënnub Yeesu, ba ñuy lekk, te
moo ko laajoon ne ko: «Sang
bi, kan moo lay wor?»

21 Ba ko Piyeer gisee da ne
Yeesu: «Sang bi, kii nag?»

22 Yeesu ne ko: «Moom, su
ma bëggoon mu dund ba kera
ma délsi, ana lu ciy sa yoon?
Yaw kay, toppal ci man.»

23 Kàddu googu nag doxe
ca, law ca biir bokki taal-
ibe ya, ñu jàpp ne taalibe
boobu du dee. Ndaxam Yeesu
waxul Piyeer ne kooku du
dee, waaye da ne: «Su ma
bëggee mu dund, ba kera ma
délsi, ana lu ciy sa yoon?»

24 Taalibe boobu moo seede
mbir yooyu, moo bind xew-
xew yooyu, te xam nanu ne
kàddug seedeem dëgg la.

25 Bare na itam yeneen yu
Yeesu def, te su ñu ko doon
bind benn-benn, jàpp naa
ne àddina ci boppam sax du
mana denc téere ya ñu ko
bind.

Jëfi ndaw yi Almasi bi yónni

Ñaareelu pàcc bi Luug bind lañuy woowe téereb *Jëf ya.* Mu ngi bind ci li xewoon gannaaw bi Yeesu deewee ba dekki te ñu yéege ko ca asamaan, ak it ci ni mbooloom gëmkat ñi ci Yerusalem màgge. Ba tey mu bind ci ni xibaaru Almasi bi bawoo Yerusalem ak Yude ak Samari, ba wàlli ca xeeti àddina yi ci des.

Ci tënk:

1.1—12.25 Xibaaru Yeesu bawoo Yerusalem, law ba wàlli ca gox yi des ci Yuda ak Samari.

13.1—14.28 Yebal nañu ay ndaw wetug sowu, ngir ñu xamleji xibaaru jàmm bi ca diiwaanu Asi.

15.1-35 Péncoo am na ca Yerusalem.

15.36—18.22 Ndaw ya dugg nañu Ërob.

18.23—21.25 Póol tukki na ñetteel bi yoon.

21.25—28.31 Kàddu gi dugg na Room, péey ba, ba àkki ca ëtti kàngam ya gëna kawe.

Yeesu Almasi bi yéeg na ci asamaan

1 Yaw Tewofil, sama téere bu njëkk ba, def naa ca mboolem ndoortel jëfi Yeesu ak njàngaleem,

2 ba ca bés ba ñu ko yéegale, gannaaw ba mu joxee ay ndigal ndaw ya mu tànnoon, Noo gu Sell gi jottali ko.

3 Ndaw yooyu itam la teew fi seen kanam ci firnde yu leer te bare, gannaaw ay coonoom. Diiru ñeent fukki fan la leen feeñu, di leen wax lu jëm ci nguurug Yàlla.

4 Ba mu nekkee ak ñoom, da leena sant, ne leen: «Buleen jóge Yerusalem, négleen digeb Baay bi ngeen dégge ci sama gémmiñ.

5 Ndax cim ndox la Yaxya daan sóobe, waaye yeen ci Noo gu Sell gi lees leen di sóob fii ak fan yu néew.»

6 Naka lañu daje fa moom, daldi koy laaj, ne ko: «Sang bi, ndax ci jii jamono ngay sampaat nguurug Israayil?»

7 Mu ne leen: «Du yeena wara xam jamono jeek bés bi Baay bi jàpp ci sañ-sañu bopp-pam.

8 Waaye Noo gu Sell gi mooy wàcc ci yeen, ngeen fees ak dooleem, daldi doon samay seede ci Yerusalem ak ci diiwaanu Yude gépp ak ci Samari, ba ca cati àddina.»

9 Naka la wax loolu, ndaw yay xoole, ñu jekki yéegee ko fa, aw niir daldi leen koy làq.

10 Ña nga téen, ne jàkk asamaan, Yeesu di wéy. Ci biir loolu ñaar ñu sol yére yu weex ne seef ci seen wet.

11 Ñu ne leen: «Yeen waa Galile, lu ngeen di taxaw nii di séentu ci asamaan? Yeesu male ñu yéegee fi seen biir, yóbbu asamaan, nii ngeen ko gise mu jëm asamaan, ni lay délsee.»

Maccas wuutu na Yuda Iskaryo

12 Booba la ndaw ya jóge
ca tund woowu ñuy wax
tundu Oliw, te digganteem
ak Yerusalem tollook kemu
dox bi yoon maye ci bésub
Noflaay, yemook benn kilo-
met. Ñu dellu nag Yerusalem.
13 Ñu agsi, yéeg ca néegu
kaw taax ma, fa ñuy dal
naka jekk. Piyeer a nga ca
ak Yowaan, ak Yanqóoba ak
Àndre, ak Filib ak Tomaa,
ak Bartelemi ak Macë, ak
Yanqóoba doomu Alfe, ak
Simoŋ, Mbokki kuréelu
Moom-sa-réew ma, ak Yuda
doomu Yanqóoba.
14 Ñu mànkoo ñoom ñépp
ngir saxoo ñaan ci Yàlla, ànd
ceek jigéen ñi ak Maryaama
ndeyu Yeesu ak rakki Yeesu
yu góor.
15 Ci fan yooyu la Piyeer
taxaw ca digg bokk ya, ña
fa daje di mbooloo mu tollu
ci téeméer ak ñaar fukk (120).
Mu ne leen:
16 «Bokk yi, Mbind mi moo
waxoon lu jiitu ci gémmiñu
Daawuda jaare ci Noo gu Sell
gi, muy wax ju jëm ci Yuda mi
jiite nit ña, ba ñu jàpp Yeesu.
Mbind moomu nag fàww mu
sotti.
17 Ci nun la Yuda bokkoon,
te amoon na it cér ci sunu
liggéey bii.»
18 Yuda nag gannaaw ba
mu jëndee ab tool ca peyu
ñaawtéefam ja, ca la daanu, ji-
ital boppam, biir ba fàcc, bu-
tit ya tuuru.
19 Waa Yerusalem yépp a
ko yég, ba tax ñu tudde tool
ba Akeldam, muy firi Toolu
deret, ci seen làkk.
20 «Ndax bindees na ci téere
bi di Taalifi cant ne:
"Yal na këram gental,
yàlla bu fa kenn dëkkeeti,
yal na keneen jagoo sasam*."
21 Am na nag ay nit ñu àndoon
ak nun mboolem diir bi Sang
Yeesu dee dem aka dikk ci
sunu biir,
22 dale ko ca ba ko Yaxya
sóobee ci ndox, ba bés ba ko
Yàlla jëlee fi sunu biir, yéege
ko. Kon nag kenn ci ñooñu
war naa bokk ak nun, seede
ndekkitel Yeesu.»
23 Ci kaw loolu ñu tudd
ñaar: Yuusufa, mi ñu dippee
Barsabas, te ñu di ko wax Yus-
tus itam, ak Maccas.
24 Ñu daldi ñaan ne: «Bo-
room bi, yaw mi xam xolu
ñépp, won nu ki nga tànn ci
ñaar ñii,
25 mu jël wàllam ci liggéey
bi, te muy céru ndaw bii Yuda
wacc, ba fekki wàll wa mu
yelloo.»
26 Ñu tegal leen nag bant,
bant ba dal ca Maccas, mu
dolliku ca fukki ndaw yaak
benn.

2

Noo gu Sell gi dikk na

1 Ba bésu màggalu Pàntakot
agsee, ñoom ñépp a bokk daje
benn béreb.
2 Ca saa sa coow jollee
ca asamaan, mel ni riirum
ngelaw lu bare doole, daldi
fees dell biir kër ga ñu toog.
3 Ci kaw loolu ay làmmiñ
yu mel ni tàkk-tàkki sawara
feeñu leen, làmmiñ ya

* **1.20** Seetal ci *Taalifi cant* 69.26; 109.8.

séddalikoo, daldi toŋ ci kaw kenn ku nekk.
4 Ñoom ñépp nag fees ak
Noo gu Sell gi, tàmbalee làkk
làkk yu wuute, na leen ko Noo
gi manloo.
5 Booba ay toppkati
yoonu Yawut a nga dëkke
Yerusalem, te bawoo ci xeeti
àddina yépp.
6 Naka la coow li jolli, nit
ñi daje, ku nekk ci mbooloo
mi dégg ñuy làkk sa kàllaama
gi nga nàmp. Mbooloo ma
jaaxle.
7 Ñu boole waaru ak yéemu,
naa: «Ñii di wax nii ñépp,
xanaa duñu waa Galile?
8 Ana nu kenn ku nekk ci
nun nag mana dégge ñuy wax
ci làmmiñ wi nga nàmp?
9 Muy waa Pàrt ak Medd ak
Elam ak Mesopotami ak Yude
ak Kapados ak Pont ak Asi
10 ak Firisi ak Pamfili ak
Misra ak wàllu Libi ga den-
deek Siren, ak gan ñi jóge
Room,
11 ak Yawuti njuddu-ji-réew
yeek tuubeen ñi, ak waa
Keret ak Arabi, nun ñépp a
leen dégg ci sunu làmmiñi
bopp, ñuy siiwtaane jaloore
yu Yàlla!»
12 Ñépp waaru, ba jànnaxe,
di wax ci seen biir naa: «Lii lu
muy tekki nag?»
13 Teewul ñenn ñay ñaawle,
ne: «Ñii daal biiñ bu bees
doŋŋ lañu naan ba màndi.»

Piyeer yee na mbooloo ma

14 Ci kaw loolu Piyeer
taxaw, mook Fukk ñaak
benn, daldi àddu ca kaw,
ne: «Yeen bokki Yawut yi
ak mboolem yeen ñi dëkke
Yerusalem, dégluleen bu baax
sama kàddu, ba xam lii lu mu
doon.
15 Ñii màndiwuñu, ni ngeen
ko fooge, ndax yoor-yoor
doŋŋ a jot.
16 Lii kay mooy kàddu ga
Yonent Yàlla Yowel jottali
woon, ne:
17 "Yàlla nee:
Mujug jamono, maay tuur
samag Noo ci kaw
ñépp;
seeni doom, góor ak jigéen di
biral kàdduy waxyu,
seeni xale yu góor di gis ay
peeñu,
màggat ñi di gént ay gént.
18 Kera jant yooyu, sama
jaam ñi, góor ak jigéen,
maa leen di tuur samag Noo,
ñuy biral kàdduy waxyu.
19 Te maay def ay kiraama fi
asamaan
aki firnde ci dun bi fi suuf;
muy deret ak sawara ak niiru
saxaar.
20 Jant beey soppaliku ag
lëndëm,
weer wi doon deret,
bésu Boroom bi doora taxawe
màggaay ak daraja.
21 Su boobaa, képp ku woo
Boroom bi wall ciw tu-
ram, dinga raw*."
22 «Yeen bokki Israayil,
dégluleen wax jii! Yeesum
Nasaret, Yàlla moo firndeele
ag dëggoom ci ay kéemaan aki
kiraama aki firnde yu mu
sottale jëmmu Yeesu moomu
fi seen biir, te loolu xam
ngeen ko xéll.
23 Nit kooku ñu jébbale ni ko
Yàlla dogale te nasoon ko lu

* **2.21** Seetal ci *Yowel* 3.1-5.

jiitu, yeena ko daajloo yéefar
yi ci bant, reylu ko.
24 Waaye moom la Yàlla yi-
wee ci mititu dee, dekkal ko,
ndax dee amul kàttanu tënk
ko.
25 Daawuda wax na ci mbi-
ram ne:
"Maa doon gis Boroom bi
fi sama kanam saa su
nekk,
ndijoor la ma fare, ba duma
tërëf.
26 Moo tax sama xol di nux-
nuxi,
samaw làmmiñ di tex-texi,
sama yaram sax nara nop-
palujee yaakaar.
27 Doo ma wacc njaniiw
moos,
doo seetaan sa Ku sell ki,
yaramam di yàqu ci
biir bàmmeel.
28 Yaa ma xamal yoonu dund,
yaa may wéttali ba matal
sama mbégte†."
29 «Bokk yi nag, Maam
Daawuda, manees na leena
wax ci lu wér ne nelaw na, ba
ñu denc ko, te bàmmeelam a
ngi fi, nuy gis ba tey jii.
30 Waaye yonent la woon,
te xamoon na ne Yàllaa ko
giñaloon ne ku jóge ci geñoom
lay teg cib jalam.
31 Kon li mu gis te dikkagul
mooy ndekkitel Almasi bi, te
ci mbiram la wax ne wàcceesu
ko njaniiw, te yaramam du
yàqu ci biir bàmmeel.
32 Yeesu moomu nag, Yàllaa
ko dekkal, nu seede ko, nun
ñépp.
33 Yàllaa ko yéege fa ndi-
jooram, te jot na ci Baay bi
Noo gu Sell ga mu dige woon.
Moom la tuur nii tey, ngeen
gis ko, dégg ko.
34 Ndax kat du Daawudaa
yéeg ci asamaan, waaye
moom ci boppam moo ne:
"Boroom bi daa wax sama
Sang, ne ko:
'Toogeel sama ndijoor,
35 ba ma def say noon sa
ndëggastal‡.' "
36 «Kon nag na wóor waa
kër Israayil gépp ne Yeesu
moomu ngeen daajoon ci
bant, Yàllaa ko def Sang ak
Almasi.»
37 Ba mbooloo ma déggee
loolu, naqar wu mel ni jam-
jamu xol la leen def. Ñu ne
Piyeer ak ndaw ya ca des:
«Bokk yi, nu nuy def nag?»
38 Piyeer ne leen: «Tuubleen
te ku nekk ci yeen sóobu ci
ndox ci turu Yeesu Almasi
bi, ngir ñu jéggal leen seeni
bàkkaar. Noonu Yàlla dina
leen may Noo gu Sell gi.
39 Ndax dige bi, yeen ak
seen askan a ko moom, ak
jàmbur ñi féete fu sore ñépp,
mboolem ñi sunu Yàlla Bo-
room bi woo.»
40 Yeneen kàddu yu bare
soññe na leen ko, ñaaxe leen
ko, ne leen: «Muccleen ci gii
maas gu dëng.»
41 Ña nangu kàddug Piyeer
nag, ñu sóob leen ci ndox;
bésub keroog lu wara mat
ñetti junni (3 000) yokku nañu
ca gëmkat ña.

Gëmkat ñi bennoo, Yàlla barkeel

42 Ci kaw loolu gëmkat
yi daan nañoo pastéefu ci
njàngalem ndaw yi ak ci

† **2.28** Seetal ci *Taalifi cant* 16.8-11. ‡ **2.35** Seetal ci *Taalifi cant* 110.1.

dundal ag bokkoo, ak ci dagg mburum bokkoo mi§, ak ci jataayi ñaan.
43 Ba loolu amee ag ragal jàpp ñépp, ay kiraama yu bare aki firnde daldi sottee ca jëfi ndaw ya.
44 Gëmkat ñépp benn lañu woon te ñoo bokkoon lépp.
45 Ci biir loolu seeni suuf ak seen alal sax, ñu jaay, séddoo ko ñoom ñépp na mu dëppook seeni soxla.
46 Bés bu nekk nag ñu doon benn bopp, saxoo teew ca kër Yàlla ga, di dagg mburum bokkoo ci këroo kër, tey bokk lekk ci biir mbég ak woyoflu.
47 Ñuy màggal Yàlla, ñépp naw leen. Bés bu nekk nag Boroom bi di yokk ca mbooloo mooma, nit ña jota mucc.

3

Piyeer doxloo na ab lafañ

1 Piyeer ak Yowaan ñoo doon duggsi ca kër Yàlla ga, ngir ñaanu digg njolloor.
2 Fekk ñu indi fa waa ju jud-duwaale lafañ, ñu daan ko teg bés bu nekk ca bunt ba ñuy woowe bunt bu Rafet ca kër Yàlla ga, ngir muy yalwaan ñay duggsi.
3 Waa ja gis Piyeer ak Yowaan, ñuy dugg ca kër Yàlla ga, mu di leen yalwaan.
4 Ci kaw loolu Piyeer ne ko jàkk, mook Yowaan, ne ko: «Xool nu.»
5 Lafañ bi teewlu leen, di séentu ci ñoom ab sarax.
6 Piyeer nag ne ko: «Xaalis ak wurus de, yoruma ko. Waaye li ma am, jox naa la ko: ci turu Yeesu Almasi mu Nasaret, doxal!»
7 Mu jàpp ci loxol ndi-jooram, yékkati ko. Ci saa si ay tànkam aki kostanam dëgër.
8 Mu ne layy, taxaw, tàmbalee dox,ànd ak ñoom dugg ca kër Yàlla ga, di dox aka tëbantu, tey sant Yàlla.
9 Mbooloo mépp gis ko, muy dox, di sant Yàlla.
10 Ñu xàmmee ko, xam ne moo daan toog, di yalwaan ca bunt bu Rafet ba ca kër Yàlla ga. Ñu jommi ba jommaaral, ba far gëlëm ca la ko dikkal.

Piyeer waare na

11 Ba loolu amee waa ji taq ci Piyeer ak Yowaan, ñépp dawsi, sago jeex, ñu yéew leen ca mbaaru bunt ba ñu dippee Suleymaan.
12 Piyeer nag gis loolu, àddu, ne mbooloo ma: «Yeen bokki Israayil, lu ngeen di waaru ci lii? Lu ngeen nu naa jàkk, mel ni sunu manoorey bopp mbaa sunug ragal Yàlla lanu doxloo kii?
13 Moom Yàllay Ibraayma, di Yàllay Isaaxa, di Yàllay Yanqóoba, te di sunu Yàllay maam kay, moo màggal jawriñam Yeesu. Yeen nag yeena ko teg ciy loxo, jàmbu ko fa kanam Pilaat, te mu naroon koo bàyyi.
14 Yeen, yeena jàmbu Ku sell ki te jub, tinul ab bóomkat.

§ **2.42** ***dagg mburum bokkoo mi:*** moom la gëmkat ñi aadawoo woon, bu ñuy lekk. Dagg mburu, moom lañu mujj di woowe Reeru Sang bi.

15 Bóom ngeen Kiy dundloo,
waaye Yàllaa ko dekkal, nu
seede ko.
16 Gëm aw turam moo
waral turam woowu dooleel
nit kii ngeen gis, xam ko. Kon
ngëm moo waral lii; ngëm
gu sababoo ci Yeesu moo ko
may mu wér péŋŋ nii ci seen
kanam, yeen ñépp.
17 «Teewul nag bokk yi, xam
naa ne ñàkka xam moo leen
taxa jëfe noonu, te loolu it
moo dal seeni kilifa.
18 Waaye Yàlla moo sottale
noonu la mu yégle woon lu
jiitu, yonent yépp jottali, ne
Almaseem dina sonn.
19 Kon nag tuubleen te
dëpp, ndax seeni bàkkaar
faru.
20 Su boobaa jamonoy péex
ay bawoo ci Boroom bi, te
mooy yebal Almasi bi mu
leen jagleel, te muy Yeesu.
21 Moom la asamaan wara
dalal, ba kera jamono ja lépp
di dellu jag, na ko Yàlla waxe
woon, yonent yu sell ya woon
jottali.
22 Musaa kay noon na:
“Boroom bi seen Yàlla mooy
feeñal ci seenu xeet ab yonent
ni man; nangeen ko déggal ci
lépp lu mu leen wax.
23 Képp ku déggalul yonent
boobu, dees na la dagge ci
xeet wi, sànk la*.”
24 «Te it mboolem yonent yi
wax, dale ko ci Samiyel ak ñi
ko wuutu, ñoom it yégle woon
nañu bés yii nuy dund.
25 Yeen nag yeenay ndonoy
yonent yi te yeenay séddu ci
kóllëre gi Yàlla fasoon ak seeni
maam, ba mu nee Ibraayma:
“Ci saw askan la xeeti àddina
yépp di barkeele†.”
26 Yeen la Yàlla njëkka wool
jawriñam, daldi koy yebal
ci yeen, ngir barkeel leen,
waññi kenn ku nekk ci yeen
mu moy jikkoom yu bon.»

4

Piyeer ak Yowaan daje
nañook àttekat ya

1 Naka la Piyeer ak Yowaan
di wax ak mbooloo ma, sarx-
alkat yaak jawriñu kër Yàlla
gaak Sadusen ya ne jimeet ci
seen kaw.
2 Fekk na leen ñéññ ca la
ñuy waare aka yégle ndekki-
tel Yeesu, te loolu di dëggal ne
dee-dekki, lu am la.
3 Ñu daldi leen teg loxo,
tëj leen ba ca ëllëg sa, ndax
booba guddi na.
4 Fekk na nag, ñu bare ca
ña jotoona dégg kàddu ga gëm
nañu, ba limu gëmkat ña tollu
ci juróomi junni (5 000).
5 Ca ëllëg sa kilifay Yawut
yi ak magi askan wi ak
firikati yoonu Musaa yi daje
Yerusalem.
6 Anas, sarxalkat bu mag
ba ca la, ak Kayif ak Yowaan
ak Alegsàndar ak mboolem
bokki sarxalkat bu mag.
7 Ñu taxawal Piyeer ak
Yowaan ca digg ba, laaj leen
ne: «Yeen, lii ngeen def, ci ban
xam-xam ak ci wan tur ngeen
ko defe?»
8 Fa la Piyeer feeseek Noo
gu Sell gi, ne leen: «Yeen kili-
fay xeet wi ak magi askan wi,

* **3.23** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 18.15, 19. † **3.25** Seetal ci *Njàlbéen ga* 22.18.

9 ndegam yoon moo nuy
laaj lu jëm ci ndimbal lu ab
lafañ jagoo, ak ci man pexe la
lafañ bi mucce,
10 xamleen xéll, yeen ñépp
ak bànni Israayil gépp, ne
ci turu Yeesu Almasi mu
Nasaret, ki ngeen daajoon
ci bant, te Yàlla dekkal ko, ci
turam doŋŋ la kii wére, ba
taxaw ci seen kanam.
11 Yeesu moomu mooy:
"Doj wi ngeen beddi woon,
yeen tabaxkat yi,
te mu mujj di doju koñu tabax
bi*."
12 Mucc kat amul ci keneen,
ndax fi asamaan tiim, mayeesul fi nit ñi weneen tur wu
nu wara mucce.»
13 Ba waa kuréelu àttekat ya
gisee fit wi Piyeer ak Yowaan
àndal, te ñu xam ne niti neen
ñu masula jàng lañu, dañoo
waaru. Xamoon nañu nag ne
ñook Yeesoo nekkoon.
14 Te itam ka ñu wéral a nga
taxaw fa seen wet, ñuy gis.
Manuñu caa tegati dara.
15 Ba mu ko defee ñu joxe
ndigal, génne leen, daldi gise
ci seen biir.
16 Ñu ne: «Lu nuy def ak
ñii? Ndax kat firnde lu leer
sottee na fi ci ñoom; leer na
nàññ waa Yerusalem gépp, te
manunu koo weddi.
17 Waaye kat bu mbir mi
gëna siiw ci xeet wi. Nan
leen tëkku, ngir aaye leen ñu
waxati kenn tur woowu.»
18 Ñu woo leen nag, aaye
leen, ne leen mayatuñu leen
benn yoon ñu waxati lenn,
mbaa ñuy jàngale ci turu
Yeesu.
19 Piyeer ak Yowaan ne
leen: «Ndax li jaadu fa Yàlla
mooy nu déggal leen, yeen,
bàyyi Yàlla? Yeenay àtte loolu.
20 Waaye nun, li nu gis, dégg
ko, manunu koo baña wax.»
21 Ba loolu amee ñu
tëkkuwaat leen, door leena
yiwi, ñu dem, gannaaw
manuñu leena mbugal te
amuñu bunt ci ñoom ndax
mbooloo ma, te ñépp di
màggal Yàlla ca la xew,
22 ngir waa ja kéemtaan ga
wérloo amoon na lu wees
ñeent fukki at.

Mbooloom gëmkat ñi ñaan na ci Yàlla

23 Gannaaw ba ñu yiwee
Piyeer ak Yowaan, ñu dem
ca seen bokki gëmkat, nettali leen mboolem la leen
sarxalkat yu mag yaak magi
askan wa wax.
24 Ba ko bokk ya déggee,
ñoom ñépp a mànkoo, daldi
yékkati kàddug ñaan fa Yàlla,
ne: «Buur Yàlla, yaa sàkk
asamaan ak suuf ak géej ak
lépp li ci biir.
25 Yaa wax ci Noo gu Sell
gi ci sunu gémmiñu maam
Daawuda sa jaam bi, nga ne:
"Ana lu xeeti àddina di riire?
Lu xeet yiy lale pexey neen?
26 Buuri àddinaa jógandoo,
kilifa yee lëkkoo, di fexeel
Boroom bi ak Almaseem†."
27 Dëgg la moos, ndax ci dëkk
bii la Erodd ak Poñsë Pilaat
lëkkoo, ànd ak xeeti àddinaak
bànni Israayil ci kaw Yeesu, sa
jawriñ ju sell ji nga fal.

* **4.11** Seetal ci *Taalifi cant* 118.22. † **4.26** Seetal ci *Taalifi cant* 2.1-2.

28 Noonu it lañu sottale
mboolem li nga dogaloon ci
sa loxo ak sa coobare.
29 Léegi nag Boroom bi, bàyyil
xel seeni tëkkoo te nga may
nu, nun say jaam, nuy wax sa
kàddu ak fit wu mat sëkk.
30 Ngalla tàllalal sa loxo ngir
di wéral aka amal ay firnde
aki kéemaan ci turu Yeesu, sa
jawriñ ju sell ji.»
31 Ba ñu ñaanee ba noppi,
béreb ba ñu daje daa yëngu, ñu
fees ak Noo gu Sell gi ñoom
ñépp; ñu daldi tàmbalee waxe
fit kàddug Yàlla gi.

Gëmkat ñi ñoo bokkoon lépp

32 Ci kaw loolu mboolem
gëmkat ñi bokk menn xel ak
benn xalaat. Du kenn ku ne
moo moom lenn ci alalam,
waaye ñoo bokkoon lépp ci
seen biir.
33 Ndaw yi nag di seedee
doole ju réy ne Sang bi Yeesu
dekki na, yiw wu yaa di leen
dikkal ñoom ñépp.
34 Kenn ci ñoom ndóolul,
ndax képp ku ciy boroom
suuf mbaa ay kër, da koy jaay,
indi njëg gi,
35 teg ko ci kanam ndaw yi.
Su ko defee ku nekk séddu ca
la dëppook soxlaam.
36 Ku mel ni Yuusufa, bokk
ci giirug Lewi, te dëkk ca
dunu Sippar, ndaw yi daan
ko wax Barnabas, muy firi
Ñaaxekat bi,
37 ab tool la amoon. Da
koo jaay, indi xaalis bi, teg fi
kanam ndaw yi.

5

Mbugal dab na Anañas ak Safira

1 Naka noonu ku ñuy wax
Anañas, te ku ñuy wax Safira
di jabaram, daldi jaay aw
làccu suuf.
2 Mu yégook jabaram, daldi
làq lenn ca njëg ga, ba noppi
indi la ca des, teg ko ca kanam
ndaw ya.
3 Ba loolu amee Piyeer ne
ko: «Anañas, lu waral Sey-
taane di fees sab xol, ba ngay
wor Noo gu Sell gi, di làq lenn
ci njëgu tool bi?
4 Ba mu jaragul, du yaa
doon boroom? Gannaaw ba
mu jaree it, xanaa du njëg gaa
ngi ci sa loxo ba tey? Ana
noo mana xajale mii mébét ci
sa xol? Du nit nga wor de,
waaye Yàlla nga wor.»
5 Naka la Anañas dégg
kàddu yooyu, mu daldi
daanu, dee. Tiitaange ju réy
nag dikkal ña ko dégg ñépp.
6 Ba loolu amee xale yu góor
ya dikk, sàng ko, yóbbu suuli.
7 Ñu teg ca lu wara tollook
ñetti waxtu, jabaram duggsi,
te yégul la xew.
8 Piyeer ne ko: «Wax ma,
ndax lii mooy njëgu tool bi?»
Mu ne ko waaw, nàngam la.
9 Ci kaw loolu Piyeer ne
ko: «Ana lu ngeen di mànkoo,
di nattu Noowug Boroom bi?
Déglul, tànk yi suuli woon sa
jëkkër a ngoogu ci bunt bi di
la yóbbusi yaw it.»
10 Ca saa sa ndaw sa daanu
cay tànkam, dee. Xale yu góor
yi duggsi, fekk ko mu dee;
ñu yóbbu ko, suul ko ca wetu
jëkkëram.
11 Ba loolu amee tiitaange
ju réy jàpp mbooloom gëmkat
ñépp ak ña ko dégg ñépp.

Ndawi Almasi bi faj nañu ñu bare

12 Ci kaw loolu ay firnde ak
kéemaan yu bare di sottee ci
loxol ndaw yi, ci biir askan
wi. Gëmkat ñi nag di bokk
daje ñoom ñépp fa ñuy wax
Mbaarum Suleymaan, ca biir
kër Yàlla ga,
13 waaye kenn ca ña ca des
ñemewula jaxasoo ak ñoom.
Teewul askan wa nawloo
leen lool.
14 Gëmkati Sang bi nag di
gëna bare, ñuy wàllisi, ba doon
mbooloo mu mag, góor ak
jigéen.
15 Nit ñi dem bay génne
jarag ji ci mbedd yi, teg leen
ci ay laltu aki basaŋ, ngir bu
fa Piyeer jaaree, lu bon bon
takkndeeram mana dal ñenn
ci ñoom.
16 Ci biir loolu nit ñu bare
bàbbeekoo ca dëkk ya séq
Yerusalem, indi ay jarag ak
ñu rab sonal; ñoom ñépp daldi
wér.

Fitnaal nañu ndaw yi

17 Ba mu ko defee xolu
kañaan dugg sarxalkat bu
mag ba ak mboolem ña
ko dar, te di waa ngérum
Sadusen ña.
18 Ñu teg ndaw ya loxo, tëj
leen ca kaso ba.
19 Ca guddi ga nag
malaakam Boroom bi ubbi
bunti kaso ba, génne leen, ne
leen:
20 «Demleen taxaw ca digg
kër Yàlla ga, ngeen xamal
askan wi mboolem lu jëm ci
dund gii.»
21 Gannaaw ba ñu déggee
loolu, ba bët set, ñu dugg ca
kër Yàlla ga, di waare.

Ci biir loolu sarxalkat bu
mag ba ak ña ko dar, dikk,
woolu kuréelu àttekat ya,
mboolem kuréelu njiiti bànni
Israayil; ñu yónnee, ngir jëli
ndaw ya ca kaso ba.
22 Dag ya nag dikk, fekkuñu
leen ca kaso ba, ñu dellu
yégleji ko,
23 ne: «Danoo fekk kaso ba
tëje ràpp, wattukat ya taxaw
ca bunt ya. Nu tijji, fekkunu
kenn ca biir!»
24 Jawriñu kër Yàlla ga ak
sarxalkat yu mag ya dégg
loolu, daldi jaaxle lool ci
ndaw yi, di xalaat nu mbir
miy mujje.
25 Mu am ku dikk, ne leen:
«Ña ngeen tëjoon kaso déy a
nga noonu ca kër Yàlla ga, di
waare.»
26 Ci kaw loolu jawriñu kër
Yàlla ga ak dag ya jëli ndaw ya
ndànk, bañ leena jaay doole,
ngir ragal nit ñi sànni leen ay
doj.
27 Ñu indi leen, taxawal
leen ca kanam kuréelu àttekat
ya, sarxalkat bu mag ba laaj
leen,
28 ne: «Xanaa aayewunu
leen woon ne buleen
waareeti mukk ci woowu
tur? Yeena ngi nii ubale
Yerusalem ak seen waare,
ngeen nar nu cee gàdduloo
bakkanu nit kii!»
29 Piyeer ak ndaw ya ca des
nag ne leen: «Yàlla lees wara
déggal, waaye du nit.
30 Sunu Yàllay maam moo
dekkal Yeesu, mi ngeen wékk
ci bant, bóom ko.
31 Moom la Yàlla yéege
fa ndijooram, def ko muy
Njiit, di Musalkat, ngir may

bànni Israayil ag tuubeel ak
njéggalug bàkkaar.
32 Nun noo seede loolu,
nook Noo gu Sell gi Yàlla
jagleel ñi ko déggal.»

33 Ba ñu déggee loolu, dañoo
mer ba fees, nar leena rey.
34 Ab Farisen bu ñuy wax
Gamalyel, di jàngalekatu
yoonu Musaa bu ñépp
nawloo, daldi taxaw ca digg
kuréelu àttekat ya. Mu joxe
ndigal ngir ñu génne leen ab
diir.
35 Ba ñu génnee, mu ne waa
kuréel ga: «Yeen bokki Is-
raayil, moytuleen bu baax li
ngeen di def ak nit ñii.
36 Ndaxte bu yàggul la Tëdas
jóg, di jaay daraja, ba lu wara
tollook ñeenti téeméeri nit far
ak moom. Ñu rey ko, ña ko
toppoon ñépp tasaaroo, seen
pexe mujjewul fenn.
37 Gannaawam it Yuda mu
Galile jóg, ca jant ya ñu doon
lim waa réew mi; mu yóbbaale
mbooloo mu ko topp. Moom
itam dee, ña ko toppoon ñépp
tasaaroo.
38 Léegi nag, dama ne,
mànduleen ci ñii, te ba leen,
ngir su seen mébét mbaa
seen jëf bawoo ci nit, day yàqu
rekk.
39 Waaye su bawoo fa Yàlla
nag, dungeen ko mana fanq,
moytuleena jànkoonte ak
Yàlla.»

Ñu daldi fekksi Gamalyel,
40 woowaat ndaw ya. Ba
loolu amee ñu dóor leen, aaye
leen ñu waxati lenn ci turu
Yeesu, door leena yiwi.
41 Ndaw ya nag bàyyikoo ca
kuréelu àttekat ya, di bég, gan-
naaw ñoom lañu jàpp ne ñoo
yelloo toroxte ga ñu leen teg
ndax Tur wi*.
42 Ci kaw loolu bés bu
nekkaan, muy ca kër Yàlla, di
ca biir kër ya, noppiwuñoo
jàngale aka xamle xibaaru
jàmm bi yéene ne Yeesu mooy
Almasi bi.

6

Tabb nañu jàppalekati mbooloom gëmkat ñi

1 Jant yooyu nag, naka taal-
ibe yi di gëna bare, Yawut
ñiy làkk gereg tàmbalee ñaxtu
ci kaw Yawut ñiy wax seen
làmmiñu bopp ndax néewal gu
ñu gis ñu néewal ko seeni jëtun
ca na ñuy séddalee ag ndimbal
bés bu nekk.
2 Ba mu ko defee Fukk ñaak
ñaar woo mbooloom taalibe
ya, ne leen: «Nu sàggane
kàddug Yàlla, di toppatoo
mbirum séddale daal, jekkul
ci nun.
3 Kon nag bokk yi, seetleen
ci seen biir juróom ñaar ñu
rafet seede, soloo Noo gu Sell
gi te rafet xel, nu dénk leen
sas woowu.
4 Nun nag nanu wéye ñaan
gi, ak liggéey bi ci kàddu gi.»
5 Wax jooju daldi neex
mbooloo mépp. Ñu seppi
Eccen, nit ku fees ak ngëm
ak Noo gu Sell gi, seppi
Filib ak Porokor ak Nikanor
ak Timon ak Parmenas ak
Nikolas ma dëkke Àncos te dib
tuubeen bu duggoon lu jiitu
ci yoonu Yawut.

* **5.41** ***Tur wi*** mooy turu Sang Yeesu Almasi bi.

6 Ñu indi leen fa kanam
ndaw ya, ñu ñaanal leen, teg
leen loxo.
7 Ba loolu amee kàddug Yàlla
di law, limu taalibe yi yokku
ba bare lool ci biir Yerusalem,
sarxalkat yu bare daldi topp
yoonu ngëm wi.

Jàpp nañu Eccen

8 Ci kaw loolu Eccen mi
yiwu Yàlla def ag leer fees ko,
di def ay kéemaan ak firnde yu
mag ci biir askan wi.
9 Ba loolu amee ñenn ca
jàngu Yawut ba ñuy wax
jàngub waa Goreel ga, daldi
jóg, di tàmbalee weranteek
Eccen. Ay niti waa Siren a
nga ca, ak waa Alegsàndiri, ak
waa diiwaani Silisi ak Asi.
10 Teewul àttanuñu xelam
mu rafet ak Noo gu Sell ga
muy waxe.

11 Ñu daldi ger ay nit ngir ñu
duural ko, ne: «Noo ko dégg,
mu yékkati kàdduy saaga, jëme
ci Musaa ak ci Yàlla.»
12 Ba loolu amee ñu xabtal
nit ñi ak magi askan wi ak
firikati yoonu Musaa yi, ñu
ne jalañ, jàpp Eccen, yóbbu ca
kuréelu àttekat ya.

13 Ñu indeeti foofa ay
seedey naaféq yu ne: «Kii du
bàyyee wax mukk lu juunoo
ak kër Yàlla gii ak yoonu
Musaa.
14 Noo ko dégg mu ne
Yeesu mu Nasaret moomu
dina màbb kër Yàlla gii te
dina soppi aada yi nu Musaa
bàyyee.»

15 Mboolem ña ca kuréelu
àttekat ya nag ne jàkk Eccen;
ñu gis xar-kanam ba ne ràññ
ni xar-kanamu malaaka.

7

Eccen layoo na

1 Sarxalkat bu mag ba ne
ko: «Ndax loolu dëgg la?»
2 Eccen ne ko: «Yeen
bokk yi, yeen samay baay,
dégluleen! Yàlla, miy Boroom
daraja moo feeñu woon sunu
maam Ibraayma, ba mu nek-
kee ca réewum Mesopotami,
bala moo sanc Karan.
3 Mu ne ko: "Jógeel sam
réew, jóge ci say bokk, te nga
dem ca réew mi ma lay won*."
4 «Mu daldi jóge réewum
waa Kalde, sanci Karan. Fa
la ko Yàlla toxale gannaaw ba
baayam faatoo, sancal ko ci
réew mii ngeen dëkk tey.
5 Taxul mu muurale ko
lenn ci réew mii, du sax fu mu
teg tànkam. Teewul mu dig ko,
ne moom lay moomale réew
mi, mook askanam wa koy
wuutuji, te fekkul sax mu am
doom.
6 Yàlla ne ko: "Saw askan
dinañu toxuji bitim réew, te
dees na leen def ay jaam, mi-
tital leen diiru ñeenti téeméeri
at (400)."
7 Yàlla neeti ko: "Xeet wi
leen di def jaam nag, man
maa leen di mbugal. Gan-
naaw loolu dinañu fa génne,
jaamusi ma ci béreb bii†."
8 Yàlla daldi fasook
Ibraayma kóllëre gu mu
màndargale xaraf. Moo tax
Ibraayma xarafal doomam
Isaaxa, ba mu juddoo ba
am juróom ñetti fan; Isaaxa,

* **7.3** Seetal ci *Njàlbéen ga* 12.1. † **7.7** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.13-14.

Yanqóoba; Yanqóoba, fukki maam yaak ñaar.

9 «Maam yooyu nag iñaane seen doomu baay Yuusufa, ba jaay ko njaam, ñu yóbbu ko Misra. Teewul Yàlla àndak Yuusufa,

10 xettali ko ci coonoom yépp, rafetal xelam, may ko itam Firawna buuru Misra baaxe ko; mu def ko kilifa ci Misra ak ci biir ëttu këram gépp.

11 «Ci kaw loolu ab xiif dikkal Misra gépp ak réewum Kanaan. Mu metti lool. Sunuy maam nag amatuñu ab dund.

12 Yanqóoba dégg ne ab dund am na Misra. Ca la fa njëkka yebal sunu maam ya.

13 Seen ñaareel bi yoon la Yuusufa xàmmiku ay doomi baayam, Firawna nag doxe ca xam cosaanu Yuusufa.

14 Ci kaw loolu Yuusufa yeble, indi baayam ak bokkam yépp, ñuy juróom ñaar fukki nit ak juróom.

15 Noonu la Yanqóoba deme Misra, ba faatoo fa, mook sunuy maam.

16 Gannaaw gi lañu toxal seeni yax ca Sikem, denc leen ca bàmmeel, ba Ibraayma weccikoo woon xaalis ca doomi Amor ca Sikem.

17 «Ñu dem ba dige ba Yàlla giñaloon Ibraayma di waaja sotti, yemook xeet wi yokku, di gëna bare ci Misra,

18 ba beneen buur bu xamul Yuusufa falu ca Misra.

19 Buur boobu nag di muusaatu sunu xeet wi, di mitital sunuy maam, di leen sànniloo seeni liir, ngir ñu baña dund.

20 «Booba la Musaa juddu, rafet ba fa kanam Yàlla, ñu yor ko ñetti weer ci biir këri baayam.

21 Ba ñu ko sànnee, doomu Firawna ju jigéen a ko foral boppam, yar ko ni doomam ju mu jur.

22 Musaa nag di ku mokkal mboolem xam-xamu Misra, te ràññiku lool ci wax ak ci jëf.

23 «Ba ñeent fukki atam matee, xelum seeti bokki bànni Israayilam dikkal ko.

24 Ci kaw loolu mu gis ca ku ñuy néewal doole, mu sotle ko, daldi rey waayi Misra ja, feyul ka mu néewal.

25 Booba Musaa foog na ne ay bokkam xam nañu ne ciy loxoom la leen Yàlla di indile wall, ndeke xamuñu ko.

26 Ca ëllëg sa mu juux ci ay Yawut yuy xeex, di leen jéema jubale, ne leen: "Yeen ay bokk ngeen, lu tax ngeen di lorante?"

27 Ka doon néewal doole moroom ma bëmëx Musaa, ne ko: "Yaw, ku la def kilifa mbaa àttekat ci sunu kaw?

28 Xanaa danga maa nara rey, na nga reye waayi Misra ja démb‡?"

29 Musaa dégg kàddu googu, daldi gàddaay, dem dali réewum Majan, ba am fa ñaari doom yu góor.

30 «Mu teg ca ñeent fukki at, malaaka feeñu ko ca màndiŋu tundu Sinayi, ci biir tàkk-tàkku sawara wu jafal ab gajj.

31 Musaa gis peeñu moomu, yéemu; mu dikk ba jege ko

‡ **7.28** Seetal ci *Mucc ga* 2.14.

ngir niir ko, kàddug Boroom
bi daldi jib. Mu ne:
32 "Man maay sa Yàllay
maam, maay Yàllay Ibraayma
ak Isaaxa ak Yanqóoba§."
Musaa tiit bay lox, ñemeetula
xool.
33 Boroom bi ne ko: "Sum-
mil say dàll, ndax fii nga
taxaw, suuf su sell la.
34 Gis naa bu baax sama
coonob ñoñ ci Misra; maa
dégg seeni onk, ba wàcc
ngir wallusi leen. Léegi nag
dikkal, ma yebal la Misra*."
35 «Musaa moomu ñu weddi
woon, ne ko: "Yaw, ku la def
kilifa mbaa àttekat?" Moom
nag la Yàlla def kilifa ak
ab jotkat, yebal ko ci ñoom,
malaaka ma feeñu Musaa
ca gajj ba, daldi koy jottali
yóbbante ba.
36 Moo leen génne réewum
Misra, moo def ay kéemaan
aki firnde ca réew ma ak ca
géeju Barax ya ak ca màndiŋ
ma, diiru ñeent fukki at.
37 Musaa moomu moo
noon bànni Israayil: "Yonent
bu mel ni man la leen Yàlla di
feeñalal ci seen biiri bokk†."
38 Moom it moo nekkoon
ak mbooloo ma ca màndiŋ
ma, mook malaaka ma doon
wax ak moom ca kaw tundu
Sinayi ca sunu wetu maam
ya. Moo jot ci kàddu yuy
dund, ngir jottali nu ko.
39 Kooku la sunuy maam
nanguwul woona déggal.
Dañu koo far xarab, namma
walbatiku dellu Misra.
40 Ñu ne Aaróona: "Sàkkal
nu ay yàlla yu nu jiite, ndax
Musaa mii nu génne réewum
Misra, xamunu lu ko dal‡."
41 Jant yooyu lañu sàkk
jëmmu sëllu, defal jëmm ja
ab sarax, di bànneexoo lu ñu
sàkke seeni loxo.
42 Yàlla nag dëddu leen,
bàyyi leen, ñuy jaamu biddiiw
yi, ni ñu ko binde ci téereb
yonent yi, ne:

"Yeen waa kër Israayil,
saraxu jur ak yeneen
sarax,
ndax man ngeen ko daan in-
dil diiru ñeent fukki at
ca màndiŋ ma?
43 Molog seen tuur mi, ngeen
yóbbaale xaymab
jaamookaayam,
ak seen biddiiwu yàlla ji ñu
naa Refan,
jëmm yooyu ngeen sàkk, di
leen sujjóotal!
Kon nag maa leen di toxal ca
wàllaa Babilon§."

44 «Xaymab seede baa nga
woon ak sunuy maam ca
màndiŋ ma, ñu sàkke ko na
ko ka doon wax ak Musaa
sante, dëppale kook misaal
ma Musaa gisoon.
45 Xayma ba la sunuy
maam jot, dugal ko ci kilif-
teefu Yosuwe ca biir réewum
xeet ya leen Yàlla dàqal.
Xayma ba nekk fa, ba ca janti
Daawuda.
46 Daawuda ma Yàlla baaxe
woon, sàkku woon na am
màkkaan ngir Yàllay Yanqóoba.
47 Waaye Suleymaan moo
ko mujj tabaxal kër.

§ **7.32** Seetal ci *Mucc ga* 3.6. * **7.34** Seetal ci *Mucc ga* 3.5, 7-8, 10. † **7.37** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 18.15. ‡ **7.40** Seetal ci *Mucc ga* 32.1. § **7.43** Seetal ci *Amos* 5.25-27.

48 «Moona Aji Kawe ji du
dëkke lu loxo defar, mooy la
yonent ba ne:
49 "Asamaan sama ngàngunee,
suuf di sama ndëggastal.
Ana kër gu ngeen may
tabaxal?
Boroom bee ko wax.
Mu ne: Ana ban béreb ay
sama dalluwaay?
50 Loolu lépp, xanaa du sama
loxoo ko sàkk*?"
51 «Yeena dëgër bopp,
yeenay boroomi xol ak noppi
yéefar! Xanaa dungeen
noppee të Noo gu Sell gi?
Maam ya, doom ya rekk!
52 Kan ci yonent yi la seeni
maam fitnaalul? Ñoo rey
démb ña yégle woon ñëwug Aji
Jub ji ngeen wor tey, bóom ko.
53 Yeen de yeena jotoon ci
yoonu Musaa wi ay malaaka
jottali, te taxul ngeen jëfe ko.»

Bóom nañu Eccen

54 Naka lañu dégg loolu,
seen xol fuddu, ñuy yéyu ci
kawam.
55 Eccen nag fees ak Noo
gu Sell gi, ne jàkk asamaan,
daldi gis leeru Yàlla, gis Yeesu
taxawe fa ndijooru Yàlla.
56 Mu ne: «Asamaan a ngii
ma gis, mu ubbiku, Doomu
nit kaa ngii taxaw fi ndijooru
Yàlla!»
57 Ba loolu amee ñu yuuxu
ca kaw, dar seeni nopp, daldi
ànd, ne milib ca kawam;
58 ñu wat-watee ko, génne
ko dëkk ba, di ko dóor ay
doj. Fekk na seede ya summi
seeni mbubb, juug ca tànki
benn xalelu góor bu ñuy wax
Sóol.
59 Ñuy dóor Eccen ay doj,
moom muy ñaan Yàlla, naan:
«Sang Yeesu, nangul sama
bakkan!»
60 Mu ne gurub, samp bëti
óomam, daldi àddu ca kaw,
ne: «Sang bi, bu leen topp bii
bàkkaar.» Naka la wax loolu,
daldi faatu.

8

1 Sóol nag rafetlu woon na
la ñu bóom Eccen.

Fitnaal nañu mbooloo mi

Bésub keroog teg nañu
mbooloom gëmkat ña ca
Yerusalem fitna ju metti ba,
lu moy ndawi Almasi bi,
ñoom ñépp a tasaaroo ca
diiwaani Yude ak Samari.
2 Ay nit ñu ragal Yàlla nag
rob Eccen, ñaawlu deewam
lool.
3 Ci biir loolu Sóol moom,
ma ngay jéema faagaagal
mbooloom gëmkat ñi, di dugg
ci kër yi, diri góor ak jigéen,
génne, tëjlu leen kaso.

Filib waare na ca Samari

4 Gëmkat ña tasaaroo di
xamle fépp fu ñu jaare,
xibaaru jàmm bu kàddu gi.
5 Noonu la Filib deme
péeyub Samari, di siiwtaane
Almasi bi.
6 Ba waa dëkk ba déggee
mbaa ñu gis kéemaan ya muy
def, ñoo bokk teewlu ay
waxam.
7 Ndax bare na ca ñu rab
jàppoon te mujj bàyyi leen,
génne yuux yu réy; bare na ca
it ñu lafañ ak ñu làggi woon te
mujj wér.
8 Muy mbég mu réy nag ca
dëkk boobee.

* **7.50** Seetal ci *Esayi* 66.1-2.

Ab ñeengokat gis na ku ko joŋ

9 Ku ñuy wax Simoŋ nag yàggoon na ca dëkk ba, di ñeengo. Ku waar waa Samari la woon, te doon tuddoo nit ku màgg.

10 Ñépp, mag ak ndaw, teewlu ko, naan: «Kii mooy dooley Yàlla ci boppam. Moom lañuy wax "Màggle".»

11 La ñu ko teewloo woon moo di jëfi ñeengo ya mu leen yàgga yéeme.

12 Waaye ba ñu gëmee Filib ma leen xamal xibaaru jàmm, bi jëm ci nguurug Yàlla ak turu Yeesu Almasi bi, góor ak jigéen daldi nangu, ñu sóob leen ci ndox.

13 Simoŋ ci boppam gëm, moom it, ñu sóob ko ci ndox. Simoŋ nag bàyyeetul Filib. Ba mu gisee firnde yaak kiraama yu mag yay am, moom moo yéemu.

14 Ba ndaw ya ca Yerusalem yégee ne waa Samari nangu nañu kàddug Yàlla, Piyeer ak Yowaan lañu fa yebal.

15 Ñu agsi Samari, ñaanal gëmkat ña, ngir ñu jot Noo gu Sell gi.

16 Ndax booba Noo gi wàccagul woon ci kenn ci ñoom, dees leena sóoboon rekk ci ndox ci turu Sang Yeesu.

17 Ba loolu amee Piyeer ak Yowaan teg leen loxo, ñu jot Noo gu Sell gi.

18 Simoŋ nag gis noonee mayug Noo gu Sell gi sababoo ci tegeb loxo bu ndaw ña amal, ba tax mu indil leen xaalis.

19 Mu ne leen: «Mayleen ma man itam xam-xam bii, ngir ku ma teg loxo, nga jot Noo gu Sell gi.»

20 Piyeer ne ko: «Na sa xaalis àndak yaw asaru, ndegam ab xaalis nga yaakaara jënde mayu Yàlla!

21 Amuloo benn wàll mbaa ab cér ci lii, ndax sa xol a jubul ci kanam Yàlla.

22 Réccul nag sa mbon gii, te ñaan Boroom bi; jombul mu baal la sa mébétu xol.

23 Ndax gis naa ni nga sóoboo ci wextanu kañaan, keppu ci ndëngte.»

24 Simoŋ ne leen: «Ñaanalleen ma Boroom bi, yeen ci seen bopp, ngir li ngeen wax lépp, lenn bañ ma cee dab.»

25 Gannaaw ba Piyeer ak Yowaan seedeelee kàddug Boroom bi, biral ko, Yerusalem lañu dellu, di xamle xibaaru jàmm bi ci ay dëkki Samari yu bare.

Filib yee na ab jaraafu Ecopi

26 Menn malaakam Boroom bi nag wax Filib, ne ko: «Fabul jubal bëj-saalum; yoon wa kenn jaareetul te bartaloo Yerusalem, jëm Gasa.»

27 Filib fabu, dem. Ndeke am na jenn waayu Ecopi* ju màggalsi woon Yerusalem. Nit kooku doonoon moraange, te di jaraaf ju mag ju Kàndas

* **8.27** ***Ecopi*** ga woon, dees na ko woowe Kuus itam, muy diiwaan bu feggoo woon ak dexu Niil, te nekkoon diggante bëj-gànnaaru Sudan ak bëj-saalumu Misra.

Lingeeru Ecopi; moo doon saytu mboolem alalu Lingeeru Ecopi.

28 Naka la jaraaf ja màggalsi bay dellu Ecopi, toog ca watiiram, di jàngaale téereb Yonent Yàlla Esayi,

29 Noowug Yàlla ne Filib: «Doxal, dab watiir bale.»

30 Filib dabsi waayi Ecopi ja, daldi dégg muy jàng téereb Yonent Yàlla Esayi. Mu ne ko: «Ndax xam nga li ngay jàng?»

31 Mu ne ko: «Nu ma ko mana xame, te kenn firilu ma ko?» Ba loolu amee mu ne Filib, mu yéeg, toog ak moom.

Filib yéeg.

32 Lii nag mooy dogu Mbind ma mu doon biral:

«Dees koo yóbbu ni xar mu ñuy rendiji;
mbete mburt mu ne cell ci kanam ki koy wat,
ubbiwul gémmiñam.

33 Ci biir toroxteem lañu ko xañ dëggam;
kuutaayam nag, ana ku ci mana wax?
Ndegam bakkanam lañu toxale kaw suuf†.»

34 Jaraaf ja ne Filib: «Yaw laay laaj, ci kan la yonent bi wax lii? Boppam lay wax am keneen?»

35 Filib daldi àddu, tàmbalee ci dog boobu, xamal ko xibaaru jàmm bi ci mbirum Yeesu.

36 Ba loolu amee ñu topp yoon wi, ba yem ci am ndox. Jaraaf ja ne ko: «Ndox a ngii, ana lu tee ma sóobu ci?»

37 Filib ne ko: «Soo gëmee ci sa léppi xol, sañ nga ko.» Mu ne ko: «Gëm naa ne Yeesu Almasi bi mooy Doomu Yàlla‡.»

38 Ci kaw loolu jaraaf ja santaane ñu taxawal watiir ba; Filib ak jaraaf ja wàcc, ñu dugg ñoom ñaar ca ndox ma, Filib sóob ko ca.

39 Naka lañu génne ca ndox ma, ngelawal Boroom bi ne cas Filib, yóbbu, jaraaf ja gisatu ko. Teewul mu topp yoonam,ànd ak mbég.

40 Filib moom, dëkk ba ñuy wax Asot la gisaat boppam. Mu wéye di xamle xibaaru jàmm bi ci dëkkoo dëkk, ba àgg Sesare.

9

Sóol tuub na

1 Ci biir loolu Sóol moom, noyyeewul lu moy di tëkkooka jéema bóom taalibey Sang bi. Mu dem nag ca sarxalkat bu mag ba,

2 di sàkku ay bataaxal yu ñeel jànguy dëkk ba ñuy wax Damaas, bataaxal yu yóbbante ndigal lu yeewlu képp ku ñu fa gis ku bokk ci Yoon woowu, góor ak jigéen, ngir mu jàpp leen, indi leen Yerusalem.

3 Naka la Sóol dem ba jub Damaas, ag leer fettaxe asamaan, jekki ne ràyy ci kawam.

4 Mu ne dàll ci suuf, daldi dégg baat bu ko ne: «Sóol, Sóol, lu tax nga di ma bunduxataal?»

5 Mu ne: «Yaay kan Sang bi?» Mu ne: «Man maay Yeesu, mi ngay bunduxataal.

† **8.33** Seetal ci *Esayi* 53.7-8. ‡ **8.37** Aaya 37 nekkul ci mbind yu bare yu njëkk ya.

6 Léegi nag, jógal, dugg ci dëkk bi, dees na la wax li nga
wara def.»
7 Nit ña àndak moom a nga
taxaw, jommi ba ne cell; dégg
nañu baat bi te gisuñu kenn.
8 Sóol jóg, xippi, gisul dara;
ñu daldi koy wommat, dugal
ko biir Damaas.
9 Diiru ñetti fan gisul dara,
lekkul, naanul.
10 Ab taalibe bu ñuy wax
Anañas nag ma nga woon ca
Damaas. Sang bi feeñu ko, ne
ko: «Anañas!» Mu ne ko: «Maa
ngi, Sang bi.»
11 Sang bi ne ko: «Demal ba
ca mbedd ma ñuy wax mbedd
mu Jub, te nga seet ca kër
Yuda ku ñuy wax Sóol te dëkke
Tàrs. Ma ngay ñaan.
12 Dafa gis cim peeñu ku
ñuy wax Anañas duggsi, teg
ko loxo, ngir mu dellu di gis.»
13 Anañas nag ne ko: «Sang
bi, maa dégge ci ñu bare
mbirum kooku, ñu seede
mboolem jëf ju bon ji mu
def say nit ñu sell ci biir
Yerusalem.
14 Te moo yor ndigal lu tuk-
kee ci sarxalkat yu mag yi,
ngir yeewlu képp kuy tudd
saw tur.»
15 Sang bi ne ko: «Demal,
ndax kooku jumtukaay laa ko
tànne, ngir mu xamali sama
tur, xeeti jàmbur yi ak seeni
buur, xamal ko itam bànni Is-
raayil.
16 Maa koy won mboolem
coono bi mu wara dékku ngir
sama tur.»
17 Ci kaw loolu Anañas dem,
dugg ca kër ga, teg Sóol loxo,
ne ko: «Mbokk mi Sóol, Sang
Yeesu, mi la feeñu woon ci
yoon wi nga dikke, moo ma
yebal ci yaw, ngir nga dellu di
gis te fees ak Noo gu Sell gi.»
18 Ca saa sa lu mel niy waas-
intóor wadde ca bët ya, mu
dellu di gis. Mu daldi jóg, ñu
sóob ko ci ndox.
19 Ba loolu wéyee, mu lekk,
doora am doole.
Sóol toog na ak taalibe ya ca
Damaas ay fan.
20 Ca saa sa la tàmbalee
xamle Yeesu ca jànguy Yawut
ya, naan Yeesu mooy Doomu
Yàlla.
21 Mboolem ña ko dégg,
daldi waaru, naan: «Xanaa du
kii moo doon bóom ñiy tudd
woowu tur ci Yerusalem? Du
moo fi dikkoon, ngir yeewlu
leen, yóbbu ci sarxalkat yu
mag yi?»
22 Teewul Sóol gëna am
manoore, ba far jaaxal Yawut
ñi dëkke Damaas, di firndeel
ne Yeesu mooy Almasi bi.
23 Ba ñu ca tegee ab diir bu
xawa yàgg, Yawut yi féncoo,
ngir reylu ko.
24 Sóol nag yég seen mébét.
Guddi ak bëccëg lañu doon
wattu bunti dëkk ba, ngir
bóom ko.
25 Teewul taalibe yi yeb ko
ag guddi ci ag dàmba, jàlle ko
ca wàllaa tata ba, yoor ko.
26 Ba Sóol agsee Yerusalem,
jéem naa jaxasook taalibe yi,
waaye ñépp a ko ragal, ndax
ñàkka gëm ag taalibeem.
27 Ci kaw loolu Barnabas
àndak moom, yóbbu ko ca
ndaw ya. Barnabas nettali
leen, ni Sóol gise Sang bi
ca yoon wa, ba mu wax ak
Sóol, ak fit wa Sóol waaree ca
Damaas ci turu Yeesu.

28 Ba loolu amee Sóol àndak ndaw yi di dem aka dikk ci biir Yerusalem, di waaree aw fit ci turu Sang bi.

29 Mu boole ci di wax aka werante ak Yawut ñiy làkk gereg, te ñoom ñu di ko fexee rey.

30 Bokki gëmkat ña nag yég ko, daldi koy yóbbaale Sesare, yebale ko foofa, mu dem Tàrs.

31 Ba mu ko defee mbooloom gëmkat ñi ci mboolem diiwaani Yude ak Galile ak Samari daldi am jàmm. Ñuy gëna dëgër, di wéye ragal Yàlla, tey yokku ci ndimbalal Noo gu Sell gi.

Piyeer faj na nit

32 Piyeer mi doon wër fu nekk nag, am na bés mu jaare ca ñu sell ña dëkke Lidd.

33 Mu gis foofa waa ju ñuy wax Ene. Fekk na diiru juróom ñetti at, cib lal rekk lay tëdd ndax yaram wu làggi.

34 Piyeer ne ko: «Ene, Yeesu Almasi bi wéral na la; jógal, lalal sa bopp.» Mu jóg ca saa sa.

35 Mboolem waa diiwaani Lidd ak jóoru Saron nag gis ko, waññiku topp Sang bi.

Piyeer dekkal na nit

36 Dëkk ba ñuy wax Yafa, ab taalibe bu jigéen a nga fa woon, ñu di ko wax Tabita mbaa Dorkas ci làkku gereg. Def lu baax ak sarxe la saxoo woon.

37 Ci fan yooyu, mu daanu wopp, daldi faatu. Ñu sang ko, dugal ko ca néegu kaw taax ma.

38 Ci biir loolu taalibe yi dégg ne Piyeer a nga Lidd, te Lidd sorewul Yafa. Ñu yebal ñaari nit ca moom, ngir ñaan ko mu ñëw te baña yeex.

39 Piyeer jóg, àndak ñoom, ba agsi. Ñu yéege ko ca néegu kaw taax ma. Gëmkati jëtun* ñépp a nga doon jooyoo. Ñu yéew Piyeer, won ko turki yaak mbubb ya Dorkas defaroon ba muy nekk ak ñoom.

40 Ci kaw loolu Piyeer dàq ñépp ca biti. Mu sukk, ñaan, daldi walbatiku jublook néew bi, ne: «Tabita, jógal!» Mu ne xiféet, gis Piyeer, jóg toog.

41 Piyeer may ko loxo, yékkati ko. Ba loolu amee Piyeer woo ñu sell ña, ak jëtun ña, won leen ndaw sa, muy dund.

42 Mbir ma nag siiw ca Yafa gépp, ñu bare gëm Sang bi.

43 Gannaaw loolu Piyeer dal na Yafa ay fan, kër wullikat bu ñuy wax Simoŋ.

10

Korney woo na Piyeer

1 Ku ñuy wax Korney, njiitu takk-der la woon ca Sesare. Ma nga bokkoon ca mbooloo ma ñu dippee Gàngooru Itali.

2 Ku farlu woon la ci gëm Yàlla te ragal ko, mook waa këram gépp; bare woon na sarax yu muy yéwéne askan wi, te ñaan ci Yàlla la saxoo woon.

3 Am peeñu nag dikkal ko digg njolloor, mu gis ci lu leer malaakam Yàlla, mu duggsi, ne ko: «Korney!»

* **9.39** ***jëtun ñi*** bokk nañu ci ñi wara jot ndimbal ci jàngu bi. Seetal ci *1.Timote* 5.9-10.

4 Korney ne ko jàkk, tiit, ne
ko: «Sang bi, lu mu doon?»
Mu ne ko: «Say ñaan ak say
sarax yéeg na fa Yàlla, ba mu
bàyyi la xel.
5 Léegi nag yebleel ca Yafa,
nga wooluji fa ku ñuy wax
Simoŋ, ñu di ko dàkkentale
Piyeer.
6 Ma nga dal ak meneen
Simoŋ ma, wullikat ba këram
féete wetu géej.»

7 Naka la malaaka ma wax
ak Korney ba dem, mu woo
ñaar ciy surgaam, ak benn
takk-der bu ragal Yàlla te
bokk ciy suqam.
8 Mu nettali leen lépp nag,
daldi leen yebal Yafa.

9 Ca ëllëg sa, ñu dem bay jub
dëkk ba, yemook Piyeer yéeg
ca kaw taax ma ci digg bëccëg,
ngir ñaan.
10 Mu dem ba xiif, bëgga
lekk, ñu di ko toggal nag lu
mu lekk. Ci biir loolu mu
daanu leer.
11 Mu daldi gis asamaan
ubbiku, lu mel ni malaan mu
mag mu ñu téyee ñeenti lafam,
wàcce asamaan, jëm suuf.
12 Malaan maa nga def
mboolem boroom ñeenti tànk
ak ndundat yiy raam ak
mboolem njanaaw.
13 Mu am baat bu jib, ne ko:
«Piyeer, jógal, rey te lekk.»
14 Piyeer ne ko: «Mukk,
Sang bi, ndaxte masumaa
lekk lenn lu daganul mbaa
lu setul.»
15 Teewul baat bi wax ak
moom ñaareel bi yoon, ne
ko: «Lu Yàlla setal, bu ko da-
ganadil.»
16 Menn peeñu moomu
dikkal na ko ñetti yoon. La
ca tegu ñu yéege malaan ma
ca asamaan.
17 Piyeer a nga jaaxle lool,
di seet cim xelam lu peeñu
ma ko dikkal di tekki, ndeke
nit ña Korney yebaloon laaj
nañu kër Simoŋ, ba dikk
taxaw ca bunt ba.
18 Ñu woote, laajte, ne:
«Simoŋ mi ñuy wax Piyeer,
ndax fii la dëkk?»

19 Naka la Piyeer di xalaat
ba tey ca peeñu ma, Noowug
Yàlla ne ko: «Ñetti nit a ngi nii,
di la seet.
20 Wàccal boog, àndak ñoom
te bul nàttable, ndax man maa
leen yebal.»
21 Piyeer wàcc nag ne nit ñi:
«Maa ngii; ki ngeen di seet,
man la. Lu doon seeni tànk?»
22 Ñu ne ko: «Njiitu takk-der
ba Korney, ku jub, ragal Yàlla,
te rafet seede bu ko xeetu
Yawut wépp seedeel, moo jote
ci malaaka mu sell, ndigalal
woolu la këram, ngir déglu say
kàddu.»
23 Ci kaw loolu Piyeer dugal
leen, dalal leen.

Piyeer wuyuji na Korney

Ba bët setee, Piyeer àndak
ñoom, ñenn ca bokki gëmkat ña
dëkke Yafa gunge ko.
24 Ca ëllëg sa Piyeer agsi
Sesare. Fekk na Korney di ko
séentu, daldi woo ca këram ay
bokkam ak xaritam yi ko gëna
jege.
25 Ba Piyeer duggsee, Kor-
ney gatandu ko, ne gurub ca
tànki Piyeer, sujjóot.

26 Piyeer yékkati ko, ne: «Déet jógal, man it, nit doŋŋ laa.»
27 Piyeer di waxtaan ak moom, ba duggsi, yem ca nit ñu bare ña fa daje.
28 Mu ne leen: «Yeen de xam ngeen ne ab Yawut, mayeesu ko mu jaxasoo ak xeetu jàmbur, mbaa mu seeti ko. Waaye man nag Yàllaa ma won ne du kenn nit ku ma naan daganula jaxasool, mbaa setul.
29 Looloo tax, bi ngeen ma wooloo, ma ñëw te tendeefaluma benn yoon. Ma di leen laaj nag li waral ngeen woolu ma.»
30 Ci kaw loolu Korney ne: «Bërkaati-démb ci waxtuw digg njolloor wii nu tollu tey, ci laa doon ñaane ci sama biir néeg. Mu am ku jekki ne jaas ci sama kanam, sol yére yu ne ràññ.
31 Mu ne ma: "Korney, nangu nañu say ñaan, te nemmiku nañu say sarax fa kanam Yàlla.
32 Kon nag yebleel Yafa, nga woolu Simoŋ mi ñu dàkkentale Piyeer; ma nga dal ca kër meneen Simoŋ, wullikat ba ca wetu géej ga."
33 Ca saa sa nag laa yeble ci yaw. Yaw it def nga lu baax, bi nga dikkee. Léegi nag nun ñépp a ngi fi ci kanam Yàlla, ngir déglu mboolem lu la Boroom bi sant.»
34 Ba loolu amee Piyeer àddu, ne: «Dëgg-dëgg gis naa ne Yàlla daal du gënaatle,
35 waaye xeetoo xeet, ku ko ci ragal tey jëfe njub, mooy ki ko neex.
36 Moo yónnee kàddoom bànni Israayil, àgge leen xibaaru jàmm, biy maye jàmm ci Yeesu Almasi miy Sangu ñépp.
37 Yeen ci seen bopp xam ngeen li xewoon ci mboolem réewum Yawut yi, te dale ci diiwaanu Galile, gannaaw ba Yaxya wootee, di sóobe cim ndox,
38 ak ni Yàlla ànde ak Yeesum Nasaret, ba jagleel ko pal gu mu dogale Noo gu Sell geek xam-xam bi mu ko sotti, muy wër, di def lu baax, di faj mboolem ñi Seytaane nootoon.
39 «Nun ci sunu bopp noo seede li mu def lépp ci réewum Yawut yi ak Yerusalem. Moom mi ñu wékk ci bant, ba rey ko,
40 moom la Yàlla dekkal ci ñetteelu fanam, ba may ko mu feeñ.
41 Du askan wépp la ko won, xanaa nun, seede yi Yàlla tànnoon lu jiitu, nu bokk ak moom lekk ak naan, gannaaw ndekkiteem.
42 Moo nu sant nag nu xamal askan wi te seede ne moom la Yàlla tabb àttekatub aji dund ñi ak aji dee ñi.
43 Moom la yonent yépp seedeel, ne képp ku ko gëm, jot nga sa njéggalug bàkkaar ciw turam.»
44 Ba Piyeer di wax kàddu googu, Noo gu Sell gi daldi wàcc ci kaw mboolem ñay déglu kàddu ga.
45 Ba loolu amee mboolem gëmkati Yawut ya ànd ak Piyeer, waaru ca na mayug

Noo gu Sell gi tuuruwaalee
ca xeeti jàmbur ña,
46 ndax dañu leena dégg
ñoom itam, ñuy làkk yeneen
làkk aka màggal Yàlla.
47 Piyeer dellu ne: «Ñii jot
Noo gu Sell gi ni nun, ndax
manees na leena baña sóob ci
ndox?»
48 Mu santaane nag ñu sóob
leen ci ndox ci turu Yeesu Al-
masi bi. Gannaaw loolu ñu
ñaan Piyeer, mu toog ci ñoom
ay fan.

11

Piyeer layoo naak waa Yerusalem

1 Ci kaw loolu ndaw yaak
bokki gëmkat ña ca diiwaanu
Yude, dégg ne jàmbur ñi dul
Yawut déggal nañu kàddug
Yàlla, ñoom itam.
2 Ba Piyeer delloo
Yerusalem nag, gëmkat ñi
bokk ci askanu Yawut di ko
sikk,
3 naan: «Yaa dem ca ña
xaraful, di bokk ak ñoom
lekk!»
4 Piyeer daldi leen benn-
bennalal mbir mi.
5 Mu ne: «Man de damaa
nekkoon ca Yafa, di fa ñaan.
Ci biir loolu ma daanu leer,
daldi gis ci peeñu lu mel ni
malaan mu mag mu ñu téyee
ñeenti lafam, wàcce asamaan,
ba agsi ci man.
6 Ma xool ko jàkk, niir ko,
daldi cay gis boroom ñeenti
tànk yi ak rabi àll yi ak ndun-
dat yiy raam ak njanaaw yi.
7 Maa dégg itam baat bu ma
ne: "Piyeer, jógal, rey te lekk."
8 Ma ne: "Mukk, Sang bi,
ndax lenn lu daganul mbaa
lu setul masula dugg sama
gémmiñ."
9 Baat ba nag àddoo
asamaan ñaareel bi yoon, ne
ma: "Lu Yàlla setal, bu ko
daganadil."
10 Menn peeñu moomu
dikk na ba muy ñetti yoon,
ñu doora yéege lépp asamaan.
11 «Saa soosa tembe, ca la
ñetti nit ña ñu yebale Sesare
ba ca man, agsi ca kër ga nu
dal.
12 Noowug Yàlla nag ne
ma: "Àndal ak ñoom, te bul
nàttable." Juróom benni bokk
yii ngeen di gis ñoo ma
gunge, nu dem ba dugg ca kër
Korney.
13 Mu xamal nu ne
malaakaa ko feeñu ci néegam,
ne ko: "Yebleel ca Yafa,
nga woolu Simoŋ ma ñu
dàkkentale Piyeer.
14 Dina la àgge kàddu yu lay
musal, yaw ak sa waa kër
gépp."
15 «Naka laa tàmbalee wax
ak ñoom Korney, Noo gu Sell
gi daanu ci seen kaw, na
mu njëkkoona daanoo ca sunu
kaw.
16 Ma daldi fàttaliku kàddug
Boroom bi, ba mu noon: "Cim
ndox la Yaxya daan sóobe,
waaye yeen, ci Noo gu Sell gi
lees leen di sóob*."
17 Gannaaw nag Yàllaa leen
jagleel genn may, ga mu nu
jagleeloon, ba nu gëmee Sang
Yeesu Almasi bi, ana ku ma
doon, man, bay gàllankoor
Yàlla?»

* **11.16** Seetal ci *Jëf ya* 1.5.

18 Ba ñu déggee loolu lañu
dal, daldi màggal Yàlla. Ñu ne:
«Kon xeeti jàmbur yi, ndeke
ñoom it Yàlla may na leen ñu
tuub, ba dund!»

Mbooloo sosu na ca Àncos

19 Gëmkat ña tasaaroo woon
nag ndax fitna ja woon, ca
mbirum Eccen, mujj nañu jàll
ba diiwaanu Fenisi, ca dunu
Sippar ak ca Àncos, waaye
àggewuñu kàddu gi ñeneen ñu
moy Yawut yi.

20 Terewul ay gëmkat
ñu dëkke Sippar ak Siren,
bàyyikoo ca, dikk Àncos, wax
ak jàmbur ñi dul Yawut, ñoom
itam, ba àgge leen xibaaru
jàmm bu Sang Yeesu.

21 Boroom bi nag gungee
leen loxoom, ba ñu bare gëm,
waññiku ci Sang bi.

22 Ba mbir ma siiwee,
ba mbooloom gëmkati
Yerusalem jot ca, dañoo yebal
Barnabas ca Àncos.

23 Ba Barnabas dikkee ba
gis yiw wi leen Yàlla may,
dafa bég, di leen ñaax ngir ñu
ŋoy ak seen xol ci Sang bi.

24 Ndaxte Barnabas nit ku
baax la woon, fees ak Noo gu
Sell gi ak ngëm. Mbooloo mu
takku nag dolliku ci Sang bi.

25 Ba loolu wéyee Barnabas
jëm Tàrs, di seeti Sóol.

26 Ba mu ko gisee, da
koo indi Àncos. Ba mu ko
defee, atum lëmm ñuy daje
ca mbooloom gëmkat ña, di
jàngal nit ñu takku. Ca Àncos
lañu njëkka woowe gëmkat ñi
aji-gëm-Almasi.

27 Ci fan yooyu la ay yonent
jóge Yerusalem, dikk Àncos.

28 Kenn ca ñoom, ku ñuy
wax Agabus daldi yégle ci
ni ko leeru Noo gu Sell gi
dikkale, ne xiif bu metti dina
am, ci àddina sépp. Te looloo
nga yemook ayug buur bu
mag bu ñuy wax Këlódd.

29 Taalibe ya nag fas yéenee
boole kem kàttanu ku nekk
ca ñoom, ngir ndimbal lu ñuy
yónnee bokki diiwaanu Yude.

30 Noonu lañu def, yónnee
ko magi Yude, Barnabas ak
Sóol jottali ko.

12

Yàlla yiwi na Piyeer

1 Ca jamono jooju la
Buur Erodd jàppoon ñenn ca
mbooloom gëmkat ña, di leen
mitital.

2 Noonu la bóome ab
saamar Yanqóoba, magu
Yowaan.

3 Mu gis nag na mbir ma
neexe Yawut ya, ba tax mu
teg loxo Piyeer, moom itam;
loola yemook bési màggalu
Mburu mu amul lawiir.

4 Naka la ko jàpplu, daldi
koy tëj kaso, teg ko ci loxoy
ñeenti kuréel yu ñeenti takk-
der, ngir ñu wattu ko; booba
ma ngay xaar ba bésub Mucc
bi wees, mu door koo yóbbu
ca kanam askan wa.

5 Naka lañu tëj Piyeer ca
kaso ba, mbooloom gëmkat ñi
saxoo koo ñaanal Yàlla.

6 Ba ñu demee ba ca guddi
ga jiitu bés ba ko Erodd wara
yóbbu, Piyeer a ngay nelaw
ci diggante ñaari takk-der, ñu
yeewe ko ñaari càllala, ay dag
di wattu buntu kaso ba.

7 Ci kaw loolu am
malaakam Boroom bi ne jaas,

taxaw, ag leer ne ràyy ca biir kaso ba. Malaaka ma laal Piyeer ci wetam, yee ko, ne ko: «Jógal gaaw!», càllala yi daldi rote ciy loxoom.

8 Malaaka ma ne ko: «Takkal sa geño te sol say dàll.» Mu def noonu. Mu ne ko: «Solal sa mbubb te topp ci man.»

9 Piyeer génn, topp ci moom, te xamul sax ndax li ko dikkal noonu te sababoo ci malaaka mi, dëgg la. Yaakaaroon na ne am peeñu la.

10 Ñu jàll dalu wattukat bu njëkk bi, teg ci ñaareel bi, ba agsi ci buntu weñ ba jëm ca dëkk ba, bunt ba daldi ti-jjikul boppam. Ñu génn, topp menn mbedd, malaaka ma jekki teqalikook Piyeer.

11 Naka la xelum Piyeer délsi, mu daldi ne: «Léegi nag xam naa xéll ne, Boroom bee yebal malaakaam, te moo ma musal ci loxol Erodd ak mboolem li Yawut yi séentu woon.»

12 Gannaaw ba Piyeer ràññee loolu, daa dem kër Maryaama, ndeyu Yowaan Màrk, fekk ñu bare daje foofa, di ñaan.

13 Piyeer fëgg buntu kër ga, mbindaan mu ñuy wax Rodd dikk.

14 Ba Piyeer waxee, mbindaan ma xàmmee baatam, daldi bég ba talu koo ubbil, xanaa daw dellu ca biir, ne Piyeer a nga foofa ca buntu kër ga.

15 Ñu ne ko: «Xanaa dangaa dof?» Teewul mbindaan mi ne moom la. Ñu daldi ne: «Kon malaakaam la.»

16 Ci biir loolu Piyeer a ngay fëgg ba tey. Ñu tijji, muy moom, ñu waaru.

17 Piyeer liyaar leen, ngir ñu noppi, daldi leen nettali, ni ko Boroom bi génnee ca kaso ba. Mu ne leen: «Yégalleen ko Yanqóoba ak yeneen bokki taalibe yi.» Ba loolu amee mu génn, dem feneen.

18 Ba bët setee takk-der ya ne kër-kër, ne këpp, ne: «Ana fu Piyeer jaar?»

19 Erodd nag santaane ñu wër Piyeer, te taxul mu gis ko. Mu daldi àtte wattukat yi, ba noppi joxe ndigal ngir ñu rey leen.

Buur Erodd dee na

Ba mu ko defee Erodd jóge diiwaanu Yude, dem Sesare, toog fa.

20 Fekk na Erodd dëngoo lool ak waa dëkk yi ñuy wax Tir ak Sidon. Ci kaw loolu waa Tir ak Sidon mànkoo, dikk ba ci Erodd. Ñu daldi fexe ba jubook Balastus, bëkk-néegu Buur, ba noppi di sàkku jàmm, ndax seen dundub réew, ca dundu Buur Erodd la daan jóge.

21 Ba bés ba ñu jàpp agsee, Erodd sol colu buuram, toog ca jal ba, di leen àgge kàddug kilifteefam.

22 Mbooloo maa ngay àddu ca kaw, naan: «Lii kay baatu Yàlla la, du baatu nit!»

23 Ca saa soosa tembe la malaakam Boroom bi dal ci moom, ndax la mu delloowul Yàlla njukkal. Ba loolu amee, ay sax ronq ko, mu dee.

24 Ci biir loolu kàddug Yàlla di gëna siiw, di gëna law.

25 Barnabas ak Sóol nag,
gannaaw ba ñu sottalee
seen liggéey, dañoo jóge
Yerusalem, ñibbi, àndak
Yowaan mi ñuy wax Màrk.

13

Yàlla yónni na Barnabas ak Sóol

1 Ca biir mbooloom gëmkat
ña woon ca dëkk ba ñuy wax
Àncos, amoon na ay yonent ak
ay jàngalekat: ñuy Barnabas,
ak Simeyon mi ñu dippee
Ñuule, ak Lusiyus mi bawoo
Siren*, ak Manayen mi ya-
roondoo ak Erodd boroom
Galile, ak Sóol.

2 Ñooñoo daje woon di
màggal Boroom bi, boole
kook koor. Ci biir loolu Noo
gu Sell gi ne: «Beralleen ma
nag Barnabas ak Sóol ngir
liggéey bi ma leen woowe.»

3 Ba loolu amee ñu woor,
boole kook ñaan, daldi leen
teg seeni loxo, ba noppi yiwi
leen.

Dunu Sippar jot na ci kàddug Yàlla

4 Ñooñu la Noo gu Sell gi
yebal, ñu dem dëkk ba ñuy
wax Selusi, dugge fa gaal, jëm
dun ba ñuy wax Sippar.

5 Ña nga teereji dëkk ba ñuy
wax Salamin, daldi fay yégle
kàddug Yàlla ca jànguy Yawut
ya, ku ñuy wax Yowaan Màrk
àndak ñoom, di leen jàppale.

6 Ci biir loolu ñu wër dun ba
bépp, ba yegg Pafos, péey ba.
Ñu tase faak ab ñeengokatub
Yawut buy yonent-yonentlu,
ñu di ko wax Bar Yeesu.

7 Ma nga bokkoon ca
toppum Sergiyus Póolus†
boroom dëkk ba, nit ku rafet
xel. Kooku namma dégg
kàddug Yàlla, daldi woolu
Barnabas ak Sóol.

8 Elimas, muy firi Ñeengokat
bi, di leen gàllankoor nag, tey
jéema fàbbi boroom réew ma,
ba du gëm.

9 Ci kaw loolu Sóol mi ñuy
wax Póol fees ak Noo gu Sell
gi. Mu xool ñeengokat bi jàkk,

10 ne ko: «Yaw nit ki fees
ak gépp xeetu njublaŋ ak
ndëngte, doomu Seytaane ji,
noonu gépp njub, doo bàyyee
lunkal yooni njub yu Boroom
bi?

11 Léegi nag loxol Boroom
baa ngii fi sa kaw: dinga
gumba, ba dootuloo gis
jant bi ab diir.» Ca saa
sa gis-gis bu naqari akug
lëndëm ne milib ci kawam,
muy wëndeelu, di wut ku ko
wommat.

12 Ba loolu amee boroom
dëkk ba gis la xew, daldi gëm,
di yéemu ci li mu jànge ci Sang
bi.

Waa Pisidi jot nañu ci kàddug Yàlla

13 Póol ak ñi mu àndal nag
bàyyikoo Pafos, dugg gaal, jëm
Perge ca diiwaanu Pamfili.
Yowaan moom tàggoo ak
ñoom, dellu Yerusalem.

14 Ci kaw loolu, ñoom ñu
jóge Perge, jàll ba Àncos ca
diiwaanu Pisidi. Ñu dem ca

* **13.1** ***Siren,*** ab dëkk la bu nekkoon ci tefesu bëj-gànnaaru Afrig te féete Misra sowu. † **13.7** ***Sergiyus Póolus,*** waa Room la woon bu yore kilifteefu diiwaan ba, ci njiital ab kuréelu Room.

jàngub Yawut ba, dugg, toog
ca bésub Noflaay ba.
15 Gannaaw ba tarib dog ya
ca téereb yoonu Musaa ba ak
téereb yonent ya sottee, njiiti
jàngu ba yóbbante leen kàddu,
ne leen: «Bokk yi, bu ngeen
amee kàddu gu ngeen ñaaxe
mbooloo mi, waxleen.»
16 Póol jóg, tàllal loxoom,
nee leen:
«Yeen bokki Israayil ak
yeen jàmburi ragalkati Yàlla
yi, dégluleen!
17 Yàllay bànni Israayil jii
moo tànnoon sunuy maam,
moo yaatal xeet wi, ba ñuy
ganeyaan ca Misra; moo leen
fa génnee ci kàttanu loxoom.
18 Lu tollook ñeent fukki at
la leen muñal ca màndiŋ ma.
19 Moo faagaagal juróom
ñaari xeet ca réewum Kanaan,
daldi muurale sunuy maam
réewum Kanaaneen ña.
20 Loolu lépp a ngi am ci
diiru ñeenti téeméeri at ak
juróom fukk (450).
«Gannaaw loolu moo sàkkal
sunuy maam ay njiit, ba ci ja-
monoy Yonent Yàlla Samiyel.
21 Ba loolu wéyee, ñuy sàkku
buur, Yàlla jox leen doomu
Kis, Sawul mi soqikoo ci gi-
irug Beñamin, mu falu diiru
ñeent fukki at.
22 Mu jële ko fa, sampal
leen Daawuda, muy buur bu
mu seedeel ne: "Maa ràññee
Daawuda doomu Yese ji
sama xol jubool, te mooy jëfe
mboolem samay coobare."
23 «Ci askanu kookii la Yàlla
indee Yeesu, na mu ko digee
woon, muy Musalkat ñeel Is-
raayil.
24 Laata muy ñëw, Yaxya
moo doon yéene ngir waa
bànni Israayil gépp sóobu cim
ndox, jëmmale ko seenug tu-
ubeel.
25 Ba Yaxya di jeexal aw
sasam la ne: "Ana ku ngeen
foog ne moom laa? Duma
ki ngeen foog, waaye am na
kuy ñëw nii sama gannaaw,
ku ma yeyoowula feccil sax
ay dàllam."
26 «Bokk yi, yeen askanu
Ibraayma, yeen ak jàmburi ra-
galkati Yàlla yi ci seen biir,
nun lañu yónnee kàddug mucc
gii.
27 Waa Yerusalem ak seeni
kilifa nag xàmmiwuñu woon
Yeesu, te ba ñu daanee Yeesu
lañu sottal waxu yonent ya ñu
daan biral bésub Noflaay bu
nekk.
28 Gisuñu ci moom lenn lu
ko àtteb dee dabe, te teewul
ñu sàkku Pilaat reylu ko.
29 Gannaaw ba ñu matalee
mboolem lu ñu bind ci moom,
lañu ko wàcce ca bant ba, du-
gal ko ci bàmmeel.
30 Waaye Yàllaa ko dekkal,
31 te diiru fan yu bare la
feeñu ña àndoon ak moom,
jóge diiwaanu Galile, dem
Yerusalem, te ñooñooy ay
seedeem tey ci askan wi.
32 Nun nag noo leen di àgge
xibaaru jàmm bii: li Yàlla di-
goon sunuy maam,
33 nun sët yi la ko defal, ba
mu yékkatee Yeesu, te noonee
lañu ko binde ci ñaareelu
saaru Taalifi cant, ne:
"Yaa di sama Doom,
bés niki tey, maa la jur‡."

‡ **13.33** Seetal ci *Taalifi cant* 2.7.

34 Noonu ko Yàlla dekkale
ndekkite lu dee toppatul,
te yaramam du yàqu mukk,
noonee la ko Yàlla waxe
woon, ne:
"Maa lay jox barkey
Daawuda yu sell yi te
wóor§."
35 Moo tax mu waxaat feneen
ne:
"Doo seetaan sa Ku sell ki,
yaramam di yàqu ci
biir bàmmeel*."
36 Daawuda moom, gannaaw
ba mu defee coobarey Yàlla ci
jamonoom, nelaw na, ba ñu
rob ko ca weti maamam ya, te
yàqu na.
37 Waaye moom mi Yàlla
dekkal, yàquwul.
38 «Kon nag bokk yi, xam-
leen ne ci Yeesu moomu lañu
leen birale njéggalug bàkkaar.
Te mboolem lu ngeen tële
woona wàccool, ba seen njub
mat ci yoonu Musaa,
39 képp ku gëm Yeesu, ci
moom lay wàccook loolu lépp,
ba ag njubam mat.
40 Wattuleen nag ba li ñu
wax ci téerey yonent yi bañ
leena dal. Ñu ne:
41 "Yeen xeebaatekat yi,
xoolleen,
jommileen te ne mes,
nde jëf a ngi jëfe ci seeni jant,
ku leen ko waxoon sax,
dungeen ko gëm†."»
42 Ba ñu génnee ca jàngu ba,
dañu leena ñaan ñu baamtu
kàddu googu bésub Noflaay ba
ca topp.
43 Ba mbooloo ma tasaaroo,
bare na ay Yawut ak tuubeen
yuy jaamu Yàlla yu topp ci
Póol ak Barnabas. Ñuy wax ak
nit ñi, di leen ñaax, ngir ñu sax
ci doyloo yiwu Yàlla.
44 Bésub Noflaay ba ca topp,
daanaka waa dëkk bépp a
daje, ngir déglu kàddug Bo-
room bi.
45 Ba Yawut yi gisee
mbooloo ma nag, kiñaan man
leen, ñuy weddi waxi Póol, di
ko saaga.
46 Ba loolu amee fit la leen
Póol ak Barnabas tontoo, ne
leen: «Yeen Yawut yi de lanu
wara njëkka yégal kàddug Yàlla
gi, waaye gannaaw gàntal
ngeen ko, ba jombale seen
bopp ag texe ba fàww, nu ngii
di walbatiku ci jàmbur ñi.
47 Ndax noonu la nu ko Bo-
room bi sante ba mu nee:
"Tabb naa la, ngay leeru
jàmbur ñi,
ngir nga jottaliji wall wii, ba
ca cati àddina‡."»
48 Ba jàmbur ña déggee loolu,
dañoo bég, di màggal kàddug
Boroom bi; ci biir loolu ña do-
gal ba jagleel ag texe ba fàww,
ñoom ñépp daldi gëm.
49 Kàddug Boroom bi nag di
law ca diiwaan bépp.
50 Teewul Yawut ya xiir-
tal tuubeen yu jigéen yi gëna
ràññiku, ak kàngam yu góor yi
ci dëkk bi. Ñu daldi bunduxa-
taal Póol ak Barnabas, génne
leen diiwaan ba.
51 Póol ak Barnabas nag
faxas seen pëndub tànk,
seedeele leen ko seen ngàntal,
doora dem dëkk ba ñuy wax
Ikoñum.

§ **13.34** Seetal ci *Esayi* 55.3. * **13.35** Seetal ci *Taalifi cant* 16.10. † **13.41** Seetal ci *Abakug* 1.5. ‡ **13.47** Seetal ci *Esayi* 49.6.

52 Ci biir loolu taalibe ya
dese mbég ak Noo gu Sell gi,
ba seen xol fees.

14

Póol ak Barnabas waare
nañu ca dëkku Ikoñum

1 Ba Póol ak Barnabas
nekkee Ikoñum, noonu lañu
dugge itam ca jàngub Yawut
ya. Ñuy waare, ba ay Yawut
aki Gereg yu bare gëm.
2 Yawut yi gëmul nag di xiir-
tal jàmbur ñi dul Yawut, di yàq
seen xel ci bokki taalibe yi.
3 Teewul Póol ak Barnabas
toog Ikoñum diir bu yàgg lool.
Fit lañu doon waaree ngir Bo-
room bi, Boroom bi maye ay
firnde aki kéemaan yu jaare ci
ñoom, ngir seedee ko kàddug
yiwam gi ñuy biral.
4 Ba loolu amee waa dëkk bi
xàjjalikoo, ñii far ak Yawut yi,
ñale far ak ndaw ya.
5 Jàmbur ñeek Yawut yi nag
ànd ak seeni kilifa, di leen
waaja mitital aka dóori doj.
6 Ñu yég ko, daw làquji di-
iwaanu Likawni, ca dëkk ya
ñuy wax Listar ak Derbe ak la
ko wër.
7 Foofa itam ñu di fa xamle
xibaaru jàmm bi.

Póol ak Barnabas waare
nañu ca Listar

8 Jenn waay a nga daan
toog ca Listar, tànk ya baaxul
woon; laago la judduwaale,
te masula dox.
9 Kookoo dégg Póol muy
waare, Póol xool ko jàkk, gis
ne am na ngëm gu ag muccam
mana jaare.
10 Mu àddu ca kaw, ne waa
ji: «Jógal taxaw jonn!» Waa ji
ne bërét, jóg, daldi dox.
11 Ba mbooloo ma gisee la
Póol def, ca kaw lañu àddu ci
làkku likawni, ne: «Yàlla yee
soppaliku melow nit, wàccsi
ci sunu biir!»
12 Ci kaw loolu ñu tudde
Barnabas Sës, kilifay yàllay
Gereg yi, Póol nag gannaaw
moo farewoo woon kàddug
waare ga, ñu tudde ko Ermes,
ndawal yàllay Gereg yi.
13 Jaamookaayu Sës ma nga
woon ca buntu dëkk ba. Sarx-
alkat ba daldi indi ca bunti
dëkk ba ay yëkk yu ñu takkal
caqi tóor-tóor. Sarxalkat ba
ànd ak mbooloo ma, nara
rendi jur ga, sarxal ko Póol ak
Barnabas.
14 Ci kaw loolu Póol ak
Barnabas yég la xew. Ñu xotti
seeni yére ndax ñaawlu ko. Ñu
buur nag ba ca biir mbooloo
ma, daldi àddu ca kaw ne:
15 «Yeen, lu leen xiir ci lii?
Nun itam ay nit lanu, bokk
ak yeen benn bind. Xibaaru
jàmm bi lanu leen di xamal,
ngir ngeen wacc yëfi neen yii
te walbatiku ci Yàlla, kiy dund
te sàkk asamaan ak suuf ak
géej ak lépp li ci biir.
16 Moo mayoon démb xeet
yépp, ñu aw ci seen yooni
bopp.
17 Moona noppiwula
seedeel boppam ci mbaaxam
gi muy jëfe, di leen wàcceel fa
asamaan taw ak naataange,
reggal leen, bégal leen ba
seen xol sedd.»
18 Loolu lépp ndaw ya wax
nañu ko te tuuti kon ñu tëlee
tere mbooloo ma ñu rendil
leen sarax.
19 Ci kaw loolu ay Yawut
yu jóge Àncos gu Pisidi

ak Ikoñum, fexe ba fàbbi mbooloo ma, daldi dóor Póol ay doj, diri ko ba génne ko dëkk ba, yaakaar ne dee na.

20 Naka la ko taalibe ya yéew, mu jóg, daldi dellu ca biir dëkk ba. Ca ëllëg sa, mu ànd ak Barnabas, dem Derbe.

Délsi nañu Àncos gu Siri

21 Gannaaw ba ñu xamlee fa Derbe xibaaru jàmm bi, ba am fa taalibe yu bare, dañoo dellu Listar ak Ikoñum ak Àncos gu Pisidi.

22 Ñuy feddali pastéefu taalibe yi, di leen ñaax ngir ñu saxoo ngëm, ne leen: «Coono yu baree ngii, fàww nu jaare ci, ngir tàbbi ci nguurug Yàlla.»

23 Mbooloom gëmkat mu nekk nag, ñu tabb ci ay mag; ci biir loolu ñu ñaan, boole kook koor, daldi dénk mag ña Sang bi ñu gëm.

24 Gannaaw loolu ñu jaare biir diiwaanu Pisidi, ba àgg Pamfili.

25 Ñu daldi siiwtaane kàddu gi ca Perge, doora wàcci ba Atali.

26 Foofa lañu dugge gaal, dellu Àncos gu Siri ga ñu leen dénke woon Yàlla ciw yiwam, ngir liggéey ba ñu sottal, ba délsi noonu.

27 Ba ñu agsee, dañoo woo mbooloom gëmkat ña, àgge leen mboolem na Yàlla def ak ñoom, ak na mu ubbilee jàmbur ñi dul Yawut buntu ngëm.

28 Ñu toog nag ak taalibe ya diir bu xawa yàgg.

15

Péncoo am na ca Yerusalem

1 Ñenn nit ñu bàyyikoo Yude dikk Àncos, ñoo doon digal bokki taalibe yi, ne leen: «Su ngeen xaraful*, ni ko aaday Musaa santaanee, dungeen mana mucc.»

2 Mbir ma nag mujje féewaloo ak werante wu xawa metti, te Póol ak Barnabas séq ko ak ñooñu. Ba loolu amee ñu ne, na Póol ak Barnabas ak ñenn ca gëmkati Àncos ànd dem Yerusalem ca ndawi Yeesu ak mag ña, ba lijjanti mbir moomu.

3 Ci kaw loolu mbooloom gëmkat ñi yebal leen, ñu jaare Fenisi ak Samari, daldi àgge waa foofa ni jàmbur ñi dul Yawut tuube, ba bokki gëmkat ñépp bég ca lool.

4 Gannaaw loolu, ñu agsi Yerusalem, mbooloom gëmkat ñi ak ndawi Yeesu yi ak mag ñi dalal leen, ñu nettali leen mboolem ni Yàlla def ak ñoom.

5 Ba mu ko defee ñenn ci gëmkat ñi bokk ci ngérum Farisen yi, daldi taxaw temm, ne gëmkat ñi dul Yawut, fàww ñu xarafal leen, sàmmloo leen yoonu Musaa.

6 Ba loolu amee ndawi Yeesu yi ak mag ñi bokk daje, ngir seet mbir moomu.

7 Werante wu réy am ca. Ci kaw loolu Piyeer jóg ne leen: «Bokk yi, yeen xam ngeen ne bu yàgg la ma Yàlla seppee ci seen biir, ngir jàmbur ñi dégge ci sama làmmiñ kàddug xibaaru jàmm bi, ba doon ay gëmkat.

* **15.1** Seetal ci 7.8.

8 Yàlla mi xam xolu nit nag
moo seedeel jàmbur ñi, ba mu
leen mayee Noo gu Sell gi, ni
mu nu ko maye nun itam.
9 Yàlla amul xejj ak seen
sunu dig ak ñoom, ndax seen
ngëm la raxase seen xol.
10 Léegi nag lu tax ngeen di
diiŋat Yàlla, di teg taalibe yi
yen bu nu masula àttan, cay
maam ba ci nun?
11 Yiwu Sang bi Yeesu daal
lanu gëm ne ci lanuy mucce,
te ñoom itam, noonu rekk.»
12 Ba loolu wéyee mbooloo
mépp ne xerem. Ñu déglu
nag Barnabas ak Póol, ñu
xamle mboolem firnde yeek
kéemaan yi Yàlla defe seen
ñaari jëmm ci biir jàmbur ñi.
13 Ba ñu noppee, Yanqóoba
àddu ne: «Bokk yi, dégluleen
ma.
14 Simoŋ† xamle na, ni Yàlla
yége jàmbur ñi ca njàlbéen, ba
sàkke ci seen biir xeet wu mu
tudde turam.
15 Te loolu dëppoo na
ak kàdduy yonent yi, ndax
bindees na ne:
16 “Boroom bi nee:
Gannaaw loolu dinaa délsi;
maay yékkati mbaarum
Daawuda mi daanu,
maay yékkati gent yi, joyanti
ko,
17 ngir ndesu nit ñi wuta xam
Boroom bi,
te ñooñoo di jàmbur ñi ñu
tudde sama tur‡.
18 Boroom bee xamle loolu bu
yàgga yàgg§.”
19 «Kon nag sama xalaat
mooy: bunu gétën jàmbur ñi
tuub, ba waññiku ci Yàlla.
20 Xanaa nu bind leen, ne
leen ñu moytu lu ay xërëm
sobeel, moytu séy yi yoon
tere, moytoo lekk yàppu mala
mu ñu tuurul deretam, ak
lekk deret ci boppam.
21 Ndaxte ca njàlbéen ga ba
tey ay nit a ngi waaree yoonu
Musaa ci dëkk bu nekk, ñu
di ko jàng ci jàngu yi bésub
Noflaay bu nekk.»

Ndaje ma bind na ñi dul Yawut

22 Ba loolu amee ndaw yi ak
mag ñi mànkoo ak mbooloom
gëmkat ñépp, ngir tànne ci
seen biir ay nit, yebal leen
Àncos, boole leen ak Póol ak
Barnabas. Ñooñoo di Yuda mi
ñu dippee Barsabas, ak Silas,
ñu diy mag ca bokk ya.
23 Ñu yóbbante leen
bataaxal, bind ci ne:

«Nun ndawi Yeesu
ak mag ñi, seen bokki
Yerusalem, noo leen bind,
yeen sunu bokki gëmkat ñi
dul Yawut te dëkke Àncos ak
Siri ak Silisi. Nu ngi jiital
sunub nuyoo.

24 Dégg nanu ne ay nit ñu
bawoo ci nun, ñoo leen lëjal
ak seeni wax, di jaxase seen
xel, te nun joxunu leen lenn
ndigal.
25 Moo tax nu mànkoo ci
tànn ay nit ñu nu yebal ci
yeen, boole leen ak sunuy
soppe Barnabas ak Póol,
26 ñoom ñi jaay seen
bakkan ngir sunu Sang Yeesu
Almasi.
27 Kon nag noo yebal
Yuda ak Silas, ngir ñu àgge

† **15.14** ***Simoŋ*** mooy Piyeer ba tey. ‡ **15.17** Seetal ci *Amos* 9.11-12. § **15.18** Seetal ci *Esayi* 45.21.

leen ci seen gémmiñu bopp,
lii nu leen bind.
28 Ndaxte Noo gu Sell gi
moo mànkoo ak nun ci bañ
leena teg benn coono, xanaa
lii manula ñàkk:
29 Ngeen moytu yàpp wu
ñu sarxal ay tuur, ak deret,
ak yàppu jur gu ñu tuurul
deretam, ak séy yi yoon tere.
Yooyii, bu ngeen ko moytoo
bu baax, def ngeen lu baax.
Jàmm ak jàmm.»
30 Ba loolu amee ñu
tàggatoo, daldi dem ba Àncos.
Ci kaw loolu ñu woo mbooloo
mi, jébbal leen bataaxal bi.
31 Ba ñu jàngee bataaxal bi,
kàddu ga dëfal leen, seen xol
sedd.
32 Yuda ak Silas it gannaaw
ay yonent lañu woon, wax
nañu ak bokk yi lu yàgg, ngir
ñaax leen, feddali seen ngëm.
33-34 Ba loolu amee ñu toog
fa ab diir, bokk yi door leena
ñaanal yoonu jàmm, yiwi
leen, ngir ñu dellu ca ña leen
yebaloon.
35 Póol ak Barnabas nag des
Àncos. Ñuànd ak ñeneen ñu
bare, di jàngale aka xamle
kàddug Boroom bi.

Póol ak Silas àndnañu

36 Ba ñu ca tegee ay fan
Póol ne Barnabas: «Nan dellu
seeti bokk yi ci mboolem dëkk
yi nu yégle woon kàddug Bo-
room bi, ba gis nu ñu def.»
37 Barnabas nag bëggoon ñu
yóbbaale Yowaan mi ñuy wax
Màrk.
38 Teewul Póol jàpp ne gan-
naaw Yowaan Màrk moomu
moo leen waccoon ca Pam-
fili te àndul woon ak ñoom ci
liggéey bi, yóbbaale ko warul.
39 Mbir mi nag mujje
dëngoo bu metti, ba ñu
teqalikoo. Barnabas ànd ak
Yowaan Màrk, dugg gaal, jëm
Sippar.
40 Póol moom taamu Silas,
daldi ànd ak moom dem, gan-
naaw ba leen bokk ya dénkee
Boroom bi ciw yiwam.
41 Ci kaw loolu mu jaare
diiwaani Siri ak Silisi, di ñaax
mboolooy gëmkat ña.

16

Timote fekksi na Póol ak Silas

1 Ci kaw loolu Póol agsi
Derbe, teg ci dëkk ba ñuy wax
Listar. Ndeke ab taalibee
nga fa bu ñuy wax Timote;
ndeyam di gëmkatub Almasi
bu bokk ci askanu Yawut,
baayam di Gereg.
2 Muy ku rafet seede ci biir
bokki dëkk yooyu di Listar ak
Ikoñum.
3 Póol nag bëgg mu ànd
ak moom, ba tax mu yóbbu
ko, xarafal* ko ndax Yawut
ya dëkke woon gox ba, ngir
ñépp a xamoon ne baayam ab
Gereg la.
4 Ba loolu amee ñuy wër
dëkk ya, di jottali dogal yi
tukkee ca ndawi Yeesu yaak
magi Yerusalem, ngir ñu
sàmm ko.

* **16.3** Póol dafa jàpp ne gëmkatub Almasi man naa xaraf ba tey, te du yàq ci ngëmam dara. Moo tax Póol xarafal Timote, ndax xamoon na ne xaraf doŋŋ moo manoona tax Timote mucc ci sikkaangey Yawut yi gëm Almasi bi.

5 Mboolooy gëmkat ñi di
gëna feddaliku ci wàllu ngëm,
seeni lim di yokku bés ak bés.

Yàlla feeñu na Póol

6 Noo gu Sell gi nag tere
leena yégleji kàddu gi ca dii-
waanu Asi, ba tax ñu jàlli biir
diiwaanu Firisi ak Galasi.
7 Ñu dem ba ca kemu Misi,
nara jàlli biir diiwaanu Bitini,
Noo gu Sell gu Yeesu mayu
leen ko.
8 Loolu tax ñu jàlle biir
Misi, àkki dëkk ba ñuy wax
Torowas.
9 Ci biir loolu am peeñu
dikkal Póol ca guddi: mu gis
aw nitu Maseduwan taxaw,
di ko tinu, ne ko: «Jàllsil Mase-
duwan, wallusi nu!»
10 Naka la jot peeñu ma,
mu daldi nu† bir ne Yàllaa nu
yebal ngir nu xamleji foofa
xibaaru jàmm bi. Ca saa sa nu
fexee jàll ba Maseduwan.

Lidi gëm na Almasi bi ca Filib

11 Ci kaw loolu nu dugge
Torowas gaal, jubal dunu
Samotaras, jógeeti fa, teereji
Neyapolis ca ëllëg sa.
12 Nu bawoo fa jàll ba
Filib, dëkku gox ba njëkk ca
diiwaanu Maseduwan te di
moomeelu Room. Nu toog fa
ay fan.
13 Ba bésub Noflaay ba tax-
awee, nu génn ca buntu dëkk
ba, ca wetu dex ga, daldi fay
gis béreb bu nu foog ne ab
ñaanukaay la. Nu toog fa nag,
di waxtaan ak jigéen ña fa
daje.
14 Amoon na fa as ndaw
su tudd Lidi su doon déglu.
Ma nga cosaanoo Catir, te
nekkoon na jaaykatub cuubi
tànnéef yu xonq curr, te
nekkoon itam jaamukatu
Yàlla. Boroom bi nag ubbi
xolam, ba mu teewlu bu baax
kàdduy Póol.
15 Ci kaw loolu ñu sóob ko
ci ndox, moom ak waa këram.
Mu daldi nu ñaan, ne nu:
«Ndegam ab gëmkatub Sang bi
ngeen ma jàppe, agsileen, dal
ak man ca sama kër.» Mu
soññ nu ba nu nangu.

Tëj nañu kaso Póol ak Silas

16 Noo doon dem bérebu
ñaanukaay ba, ab surga bu
jigéen bu rabu gisaane jàpp,
dajeek nun. Alal ju bare la ay
njaatigeem daa jële ci ngisaa-
neem.
17 Ndaw sa topp ci Póol ak
nun, di xaacu, naan: «Nit
ñii jaami Yàlla Aji Kawe ji
lañu; dañu leen di yégal yoonu
mucc.»
18 Noonu la jàppoo ay fani
fan, ba Póol mujj xajootu ko.
Mu walbatiku ne rab wa:
«Maa la sant ci turu Yeesu Al-
masi bi, génnal ci ndaw si.»
Rab wa daldi génn ca saa sa.
19 Ba loolu amee alal ja
njaatigey ndaw sa yaakaa-
roon, réer leen, ñu jàpp Póol
ak Silas, diri, yóbbu ca pénc
ma, fa kanam njiit ya.
20 Ñu taxawal leen fa àttekat
ya, ne: «Ñii ñoo yëngal sunu
dëkk bi, di ay Yawut
21 yuy xamle aada yoy, nun
ñiy waa Room, sañunu koo
nangu, sañunu koo jëfe.»

† **16.10** Li waral *nu* mooy Luug mi bind *Jëf ya* mooy wax.

22 Ci kaw loolu mbooloo ma
it dal ci seen kaw; àttekat
ya futti seeni yére, daldi san-
taane ñu dóor leen ay yar.
23 Ñu dóor leen ay yar yu
bare, sànni leen ca kaso ba,
boole ca jox boroom kaso ba
ndigalal wattu leen bu baax.
24 Ndigal loolu nag tax mu
sànni leen ca néeg ba gëna
ruqe ca kaso ba, jéng leen.
25 Ba guddi gay xaaj, Póol ak
Silas a ngay ñaan, di sàbbaal
Yàlla, ñeneen ña ñu fa tëj di
leen déglu.
26 Ci kaw loolu suuf jekki
yëngu yëngu bu mag ba fond-
maa kaso ba di rëŋ-rëŋi; bunt
yépp jekki ubbiku, jéngi ñépp
dàjjiku.
27 Boroom kaso ba tiite ciy
nelaw, gis bunti kaso bi ub-
biku. Mu bocci saamaram,
nara xaru, yaakaar ne ña ñu
tëj dañoo rëcc.
28 Póol nag àddu ca kaw ne:
«Bul lor sa bopp, nun ñépp a
ngi fi.»
29 Ba loolu amee boroom
kaso ba indilu ab làmp, daldi
ne saraax dugg, ne gurub fa
kanam Póol ak Silas, di lox.
30 Gannaaw gi, mu génne
leen ca biti ne leen: «Sang
yi, ana lu ma wara def, ba
mucc?»
31 Ñu ne ko: «Gëmal Sang
Yeesu, daldi mucc, yaak sa
waa kër.»
32 Ba loolu amee ñu xamal
ko kàddug Sang bi, moom ak
waa këram gépp.
33 Mu yóbbu leen nag ci
waxtuw guddi woowu, raxas
seeni gaañu-gaañu, ñu sóob ko
ci ndox ca saa sa, moom ak
waa këram gépp.
34 Gannaaw loolu mu yóbbu
leen këram, jox leen ñu lekk,
tey bégeendoo ak waa këram
gépp ci ngëm gi ñu gëm Yàlla.
35 Ba bët setee, àttekat ya
yebal alkaati ya, ñu ne bo-
room kaso ba: «Ñii, yiwi
leen.»
36 Boroom kaso ba àgge Póol
ndigal la, ne ko: «Àttekat yi
kat ñoo fi yeble, ne ñu yiwi
leen. Kon nag man ngeena
génn te dem ak jàmm.»
37 Póol nag ne alkaati ya:
«Ñoom ñu dóor nu ci kanam
nit ñi, àtteesu nu sax te nu diy
gor ci Room gii, rax ci dolli
ñu sànni nu ci kaso bi. Léegi
ñu bëgg noo dàq ndànk ci biti?
Mukk! Nañu ñëw, ñoom ci
seen bopp, génne nu.»
38 Ba mu ko defee, alkaati
ya àgge àttekat ya kàddu
googu, ñu xam ne ay gori waa
Room lañu, tiitaange jàpp
leen.
39 Ñu dikk, jéggalu, génne
leen ci biti, ñaan leen, ñu génn
dëkk ba.
40 Noonu lañu génne kaso
ba, dellu kër Lidi. Ñu gise
faak bokki gëmkat ña, ñaax
leen, doora dem.

17

Xibaaru Yeesu yëngal na Tesalonig

1 Ba mu ko defee ñu jaare ca
dëkk ya ñuy wax Amfipolis ak
Apoloni, doora àgg Tesalonig
ga Yawut ya amoon ab jàngu.
2 Póol nag di leen fa fekk, na
mu ko baaxoo. Diiru ñetti bési

Noflaay, mu di leen waxal ci Mbind mi.
3 Mu di leen tekkil Mbind mi, di leen ci firndeel ne coonob Almasi bi ak ndekkiteem manul woona ñàkk. Mu ne leen: «Yeesu mii ma di leen xamal, mooy Almasi bi.»
4 Ba loolu amee ñenn ca Yawut ya gëm, fekksi Póol ak Silas, ñoom ak Gereg yu bare yu ragal Yàlla, ak jigéen ñu ràññiku ñu bare.
5 Yawut ya nag am ca kañaan, daldi foraatoo ca mbedd ma ay taxawaalukat, dajale ay gàngoor, ba yëngal dëkk ba. Ñu song kër Yason, di seet Póol ak Silas, ngir yóbbu leen ca waa dëkk ba.
6 Ci kaw loolu gisuñu leen, ñu diri Yason ak yeneen bokki gëmkat ba ca kanam àttekat ya. Ña ngay biral, naan: «Nit ñi tas àddinaa ngii, agsi nañu fi,
7 te Yason a leen dalal. Ñoom ñépp a xëtt ndigali buur Sesaar, te naan am na beneen buur bu ñuy wax Yeesu.»
8 Ba mbooloo ma ak àttekati dëkk ba déggee loolu, dañoo jaaxle.
9 Ba loolu amee ñu feyloo Yason ak ña ca des daan ba ca war, door leena yiwi.

Póol ak Silas dem nañu Bere

10 Ba mu ko defee bokki gëmkat ña yebal ca saa sa Póol ak Silas ca guddi ga, ñu jëm Bere. Ñu agsi, dem ca jàngub Yawut ya.
11 Waa Bere nag gëna am déggin waa Tesalonig. Ñu gëm kàddu gi, xér ci lool, bés bu nekk ñuy niir Mbind mi, ngir xam ndax la ñu leen di wax noonu la.
12 Ci kaw loolu Yawut yu bare gëm, ñoom ak jigéeni Gereg ñu ràññiku, ak ay góori Gereg ñu bare.
13 Ba loolu amee Yawuti Tesalonig dégg ne Póol a ngay xamle kàddug Yàlla ca Bere itam. Ñu dikkati, yëngal nit ña, ñu def ay gàngoor.
14 Ca la bokki gëmkat ñi yebal Póol ca saa sa, mu jëm ca tefes ga, Silas ak Timote ñoom, des ca Bere.
15 Ña dar Póol nag gunge ko ba ca dëkk ba ñuy wax Aten, ñu doora dëpp, jottaliji Silas ak Timote kàddug Póol, ngir ñu fekksi ko nu mu gëna gaawe.

Póol waare na ca Aten

16 Diggante ba Póol di nég Silas ak Timote ca Aten, xolam jeex na ndax dafa gis na dëkk ba yeboo ci jaamu ay tuur.
17 Ci biir loolu muy wax ak Yawut yaak jàmburi ragalkati Yàlla ya ca jàngu ba, di wax it ak waa pénc ma bés bu nekk.
18 Ci kaw loolu ay boroom xam-xam yu bokk ci ngérum Epikur* ak ngérum Estowisen†, di werante ak moom.

* **17.18** ***ngérum Epikur*** mooy kuréelu njàngalem Epikur, mi dee 270 at lu jiitu Almasi bi. Ngérum Epikur dañoo jiital seen bakkan, te fonk bànneex. † **17.18** ***ngérum Estowisen,*** kuréel la woon gu njàngalem Senon lal. Dee na 265 at lu jiitu Almasi bi. Ngérum Estowisen ñoo weesale seen bopp yég-yégu yaram mbaa xol yu mel ni bànneex mbaa naqar, te di ñaaxe ci muñ gu àndak pastéefu boroom.

Ñenn ña ne: «Kebetukat bii, lu muy wax nii?» Ña ca des dégg Póol di waare xibaaru jàmm bi ci Yeesu ak ndekkiteem, ñu ne: «Daa mel ni ay tuur-tuuraani doxandéem lay waareel.»

19 Ñu jàpp ko nag, yóbbu ko ca ëttub àttekaay ba ñuy wax Areyopas. Ñu ne ko: «Ndax man nanoo xam njàngale mu bees mii ngay siiwal, lu mu doon?

20 Ndax li ngay wax kat sunu ngan-gi-nopp la. Nu bëgga xam nag loolu lu muy tekki.»

21 Booba waa Aten ñépp, doxandéem ak njuddu-jiréew, xintewuñu lenn lu moy di nettali aka déglu xew-xew wu bees.

22 Ci kaw loolu Póol taxaw ca digg ëttub Areyopas, ne leen: «Yeen waa Aten, gis naa ne ci wet gu nekk ñu farlu ngeen ci diine.

23 Ndax maa doon doxantu, di seet seeni jaamookaay, ba yem ci sarxalukaay bu ñu bind mii mbind: "Ñeel yàlla ji nu xamul." Loolu ngeen di màggal te xamuleen ko nag, moom laa leen di xamal.

24 «Yàlla mi sàkk àddina ak mboolem li ci biiram, di Boroom asamaan ak suuf, dëkkewul màkkaan mu ay loxo sàkk.

25 Te it jariñoowul loxol nit, mbete ku soxla lenn, ndax mooy may ñépp bakkan akug noo, ak lu mu mana doon.

26 Moo sàkke xeeti àddina yépp ci kenn nit, ñu dëkke déndub suuf sépp, te moo leen àppal seeni jamono, rëddal leen seen kemi dëkkuwaay.

27 Yàllaa def loolu, ngir xeeti àddina wut ko, làmbatu ba daj ko, ndegam man naa am, doonte sorewul kenn ku nekk ci nun.

28 "Ndax sunu bakkan ak sunu yëngu ak sunug nekk, lépp ci moom la." Mooy ba tey la ñenn ci seeni woykat ne: "Nun itam aw xeetam lanu."

29 Ndegam nag xeetu Yàlla lanu, warunoo nirule Yàlla ak lenn luy wurus mbaa xaalis mbaa aw doj te sosoo ci xareñtey nit akum xelam.

30 Yàlla nag jéllale na jamonoy ñàkka xam googa woon, waaye tey mu ngi woo ñépp ak fépp fu ñu féete, ngir ñu tuub.

31 Ndaxte Yàlla jàpp na bés bu muy àttee àddina ci dëgg, àtte bu nit ki mu tabb di sottali; te loolu Yàlla jox na ci ñépp firnde lu wóor, ba mu dekkalee kooku mu tabb, ndekkite lu dee toppul.»

32 Naka lañu dégg waxi dee-dekki, ñenn ña di ko foon-too, ña ca des ne ko: «Dinanu la déglu, nga waxalaat nu ci moomu mbir.»

33 Ba loolu amee Póol bàyyikoo ca seen biir.

34 Teewul mu am ñu ko fekksi, ba mujj gëm; Deni mi bokk ci ëttub Areyopas ci la, ak jigéen ju ñuy wax Damaris, ak ñeneen.

18

Póol tiiñ na waa Korent

1 Ba loolu wéyee Póol bàyyikoo Aten, dem Korent.

2 Mu daje fa ak Yawut bu
ñuy wax Akilas, fekk baax di-
iwaanu Pont. Muy sooga jóge
réewum Itali, àndak soxnaam
Piriska*, ndax Buur bu mag
ba Këlódd moo joxe woon ndi-
gal ne na Yawut yépp génn
Room.
3 Póol nag miinante ak
ñoom, te fekk ñu bokk benn
liggéey, di defarkati xayma ni
moom. Loolu tax mu far dal
ak ñoom, di liggéey.
4 Ci kaw loolu bésub
Noflaay bu nekk Póol daan
waare ca jàngub Yawut ba, di
yee Yawut yi ak Gereg yi.
5 Ba Silas ak Timote dik-
kee, bàyyikoo diiwaanu Mase-
duwan, Póol xintewootul lu
moy di xamle kàddu gi, di
seedeel Yawut yi ne Yeesu
mooy Almasi bi.
6 Yawut ya nag gàntal, di
ko ŋàññ, mu yëlëb ay yéreem,
misaale ko ne jaanam wàcc
na. Mu ne leen: «Yeenay gàddu
seen bakkanu bopp. Man
set naa ci wecc. Gannaaw-si-
tey, ci jàmbur ñi dul Yawut laa
jëm.»
7 Mu jóge foofa, dem ci kër
benn jàmbur bu dul Yawut te
muy jaamukatu Yàlla bu ñuy
wax Tisyus Yustus, te këram
sësook jàngu ba.
8 Teewul Kirispus njiitu
jàngu ba moom gëm Sang bi,
mook waa këram gépp. Ñu
bare ci waa Korent a gëm,
gannaaw ba ñu déggee kàddu
gi, ba ñu sóob leen ci ndox.
9 Ba loolu amee Sang bi
wax ak Póol ag guddi ci biir
peeñu, ne ko: «Bul tiit dara,
waaye waxal te bul noppi,
10 ndax maa àndak yaw.
Kenn du la song, def la lu
bon, ndax ñu bare ci dëkk bii
samay ñoñ lañu.»
11 At ak juróom benni weer
la Póol toog ci seen biir, di
jàngale kàddug Yàlla.
12 Jant ya Galyon moomee
diiwaanu Akayi, Yawut ya
dañoo mànkoo, jógal Póol, jàpp
ko, yóbbu ca àttekaay ba.
13 Ñu ne: «Kii dafa juuyoo
ak yoon ci ni muy xiire nit ñi
ci jaamu Yàlla.»
14 Póol dem bay àddu, far
Galyon ne Yawut ya: «Yeen
Yawut yi, su doon ag njubadi
mbaa jëf ju aay lool ju ngeen
di tawat, kon xel dina nangu
ma déglu leen.
15 Waaye su dee ag dëngoo
ci wàllu wax, mbaa ay turi
nit, mbaa seen yoonu bopp
nag, seetalleen ko seen bopp.
Àtte boobu moom, duma ko
nangu.»
16 Galyon daldi leen dàqe ca
àttekaay ba.
17 Ci kaw loolu ñépp jàpp
Sosten, njiitu jàngu ba, dóor
ko ca àttekaay ba, te taxul
Galyon yégal ko yaramam.

Póol délsi na Àncos gu Siri

18 Ba loolu wéyee Póol
toogaat na fa fan yu bare,
doora tàggatoo ak bokk ya,
dugg gaal jëm Siri, àndak
Piriska ak Akilas. Fekk na mu
watu nel ca teerub Señsere,
firndeele ko aw xas wu mu
xasoon.

* **18.2** ***Piriska*** mooy Pirsil ba tey.

19 Ba ñu teeree Efes, fa la
Póol bàyyi Piriska ak Akilas.
Mu dem ca jàngu ba, ba diisoo
fa ak Yawut ya.
20 Ñooñu ñaan ko, mu
toogaat fa ab diir, mu gàntal.
21 Naka la tàggatoo ak ñoom,
ne leen: «Dinaa leen seetsi-
waat, bu soobee Yàlla.» Ba
loolu amee mu dugg gaal,
bàyyikoo Efes,
22 teereji Sesare. Mu
dem nag Yerusalem, nuyuji
mbooloom gëmkat ña, doora
dem Àncos gu Siri.

Póol tukki na ñetteel bi yoonam

23 Póol toog na Àncos ay fan,
jóge fa wër diiwaanu Galasi,
teg ca Firisi, di ñaax mboolem
taalibey foofa.

24 Ab Yawut nag bu ñuy
wax Apolos te cosaanoo
Alegsàndiri, moo dikkoon
Efes. Ku rafet kàddu, te xam
Mbind yi lool.

25 Kooku jotoon naa jàng
yoonu Sang bi. Mu ànd ak
cawarte, di waare aka jàngale
lu wér péŋŋ ci mbirum Yeesu,
doonte xam-xamam a ngi
yemoon ci sóobeb Yaxya ci
ndox.
26 Mu tàmbalee wax ak
kóolute ca jàngub Yawut ba.
Piriska ak Akilas dégg ko,
woo ko cig wet. Ñu daldi koy
gëna leeralal yoonu Yàlla wi.

27 Ba mu ko defee Apolos
namma jàll ba Akayi, bokk
ya rafetlu mébétam. Ñu bind
taalibey Akayi, ngir ñu dalal
ko. Ba Apolos agsee Akayi,
dimbali na lool ña fa yiw may
ñu doon ay gëmkat.

28 Ndax fa kanam mbooloo
ma la doon tiiñale Yawut ya
ay firnde yu mat sëkk, firil
leen Mbind mi, ba leeralal
leen nàññ ne Yeesu mooy Al-
masi bi.

19

Póol jàngale na ca Efes

1 Diir ba Apolos nekkee Ko-
rent, Póol a nga jaare ca dii-
waan yu tunde ya, ba wàccsi
Efes. Mu daje faak ay taalibe,
2 ne leen: «Ndax ba ngeen
gëmee, jot ngeen ci Noo gu Sell
gi?» Ñu ne ko: «Nun de yégunu
woon sax ne Noo gu Sell gi am
na.»
3 Mu ne leen: «Kon gan
sóobu ngeen sóobu?» Ñu ne
ko: «Xanaa sóobeb Yaxya*.»
4 Póol ne leen: «Yaxya,
sóobeb tuubeel la daan sóobe
ci ndox, di waxaale askan wi
ne leen ñu gëm kiy topp ci
moom, te mooy Yeesu.»
5 Ba ñu déggee loolu lañu
sóobu ci ndox ci turu Sang
Yeesu.
6 Ba leen Póol tegee lox-
oom, Noo gu Sell gi dikkal
leen, ñu tàmbalee làkk yeneen
làkk, boole ci di biral kàdduy
waxyu.
7 Taalibe yooyu yépp a ngi
wara tollu ci fukk ak ñaar.
8 Ci kaw loolu Póol dem ca
jàngub Yawut ba. Diiru ñetti
weer muy waare ak fit, di
waxal waa jàngu ba kàddu yu
mata gëm ci mbirum nguu-
rug Yàlla.

* **19.3** Seetal ci *Màrk* 1.4.

9 Ñenn ña nag të ticc, baña
gëm, di ŋàññ Ngér mi ca
kanam mbooloo ma. Ba loolu
amee Póol bàyyi leen, daldi
berook taalibe ya, bés bu
nekk muy diisoo ak ñoom ca
kërug jàngukaay gu Tiranus.
10 Loolu moo wéy diiru
ñaari at, ba mboolem waa
diiwaanu Asi dégg kàddug
Sang bi, muy Yawut, di Gereg.

Waa Efes waaru nañu

11 Ba mu ko defee Yàlla di
def ay kéemaan yu mag yu mu
sottale ci loxoy Póol.
12 Mujj na sax ñuy yóbbul
jarag yi ay kaala aki
taraxlaay yu laaloon yaramu
Póol, ba lu leen daloon
teqalikook ñoom, rab wu leen
jàppoon, ba leen.
13 Ci kaw loolu ay Yawut
yuy wër di faj ku rab jàpp,
tàmbalee roy, di tuddal ñi rab
jàpp turu Sang Yeesu, naan
rab yi: «Maa la dàq ci turu
Yeesu, mi Póol di xamle.»
14 Ña doon def jëf jooju ñooy
juróom ñaari doom yu góor yu
Sewa, sarxalkatub Yawut bu
mag.
15 Loolu lañu doon jéem bés,
rab wa ne leen: «Yeesu déy,
xam naa ko. Póol it xam
naa ko. Waaye yeen, yeenay
ñan?»
16 Ci kaw loolu nit ka rab
jàpp song leen, teg leen loxo
ñoom ñépp, pamti-pamtee
leen, gaañ leen, ba ñu dawe
kër ga yaramu neen.
17 Mboolem Yawut yaak
Gereg ya dëkke Efes nag
yég mbir moomu, tiitaange
dikkal leen ñoom ñépp, daraja
ju réy doxe ca ñeel turu Sang
Yeesu.
18 Ba mu ko defee ñu bare
ca gëmkat ña dikk, biral
seenug tooñ, daldi xamle yu
bon ya ñu daan jëfe.
19 Ci biir loolu ñu bare
ñu daan ñeengo, boole seeni
téere, indi, lakk ko fa kanam
ñépp. Ba ñu xaymaa njëg
ga, mu tollu ci juróom fukki
junniy (50 000) poseti xaalis.
20 Noonu la kàddu gi lawe
ba féete kaw ci kàttanu Bo-
room bi.

Efes yëngu na

21 Gannaaw ba loolu wéyee,
Póol ci ndigalal Noo gu Sell gi
am mébétum jaare diiwaani
Maseduwan ak Akayi, teg ca
Yerusalem. Mu ne: «Gannaaw
bu ma àggee foofu, war na-
maa jàll ba Room itam.»
22 Mu daldi yebal fa
Maseduwan ñaari jaraafam,
Timote ak Erast, moom mu
toogaat ab diir ca Asi.
23 Jant yooyu nag yemook
yëngu-yëngu bu réy bu amoon
ci mbirum Yoonu Sang bi.
24 Ku ñuy wax Demetirus,
ab tëggu xaalis, moo daan
defar jëmmi jaamookaay yu
ndaw yu tuur mi ñu dippee
Artemis, muy njariñ lu réy ci
liggéeykat yiy nawleem.
25 Mu woo leen, ñook ña
farewoo liggéey yu ni mel, ne
leen: «Bokk yi, xam ngeen
ne liggéey bii, ci la sunu ter-
aanga nekk.
26 Yeena gis nag mbaa
ngeen déggal seen bopp ni
Póol moomu di naxee ba fàbbi
mbooloo mu bare, te du ci
Efes gii rekk, daanaka Asi

gépp la, mu naay: “Yàlla yu loxol nit sàkk du yàlla.”

27 Loolu, jéllale naa ni mu mana gàkkale sunu liggéey bii, waaye dina tax ñu teddadil jaamookaayu Artemis, yàlla ju jigéen ju mag ji, ba daraajaam mujj neen, moom mi mboolem Asi ak àddina sax di jaamu.»

28 Mbooloo ma dégg kàddu yooyu, daldi mer lool, di xaacu naan: «Artemis mu Efes màgg na!»

29 Ci kaw loolu dëkk bépp ne kër-kër, ne këpp. Ñu jàpp Gayus ak Aristàrk, waa Maseduwan ya àndoon ak Póol ca tukki ba. Ñu daldi riirandoo wuti ëttu joŋantekaay ba.

30 Póol nag bëgga teewi ca kanam mbooloo ma, taalibe ya bañ.

31 Ñenn ñay ay soppeem ca kàngami nguur ga sax, yónnee nañu ca moom, di ko artu ngir mu bañ fowe bakkanam, di dem ca ëttu joŋantekaay ba.

32 Ndaje maa nga rëb lool, ñii xaacu ne lii, ñee xaacu, ne lee, te ña ca ëpp sax xamuñu lu waral ndaje ma.

33 Ci kaw loolu mbooloo ma am lu ñu digal ku ñuy wax Alegsàndar, Yawut ya jañax ko ca kanam, mu daldi tàllal loxoom, ngir layool boppam ca digg mbooloo ma.

34 Naka lañu xam ne ab Yawut la, kàddu ga di benn, jibe ca mbooloo mépp, diiru ñaari waxtu. Ñu naan: «Artemis mu Efes màgg na!»

35 Ndawal buur la nag mujj giifal mbooloo ma, ne leen: «Yeen waa Efes, ana moos ku xamul ne Efes gii mooy dëkk biy wattukatub jaamookaayu Artemis ak jëmmam ji wàcce asamaan?

36 Loolu maneesu koo weddi. Kon nag, dangeena wara teey, bañ a sañaxuy def lenn.

37 Ndax nit ñii ngeen fi indi, teddadiluñu ay jaamookaay te waxuñu lu ñàkke sunu yàlla kersa.

38 Su dee Demetirus ak liggéeykat yi ànd ak moom ñoo jote ak kenn ci ñoom, ay ëtti layoo am na fi, ay kàngam a ngi fi di àtte. Nañu fa layooji.

39 Su dee leneen lu ngeen di sàkku nag, ca ndajem àtte ba lees koy lijjantee.

40 Ndax kat repp nanu ñu jiiñ nu ag fippu, te amul lenn lu nu mana lay, ba lewal mii ndaje.» Naka la wax loolu, daldi tas mbooloo ma.

20

Póol jaare na Maseduwan ak Geres

1 Ba yëngu-yëngu ba jeexee, Póol daa woo taalibe ya, ñaax leen, ba noppi tàggatoo ak ñoom, jóge fa, dellu diiwaanu Maseduwan.

2 Ba loolu amee mu wër gox yooyu, ñaaxe gëmkat ña kàddu yu takku, doora dem réewum Geres.

3 Mu toog fa ñetti weer. Gannaaw gi, muy waaja dugg gaal jëm Siri, far pexe mu ko Yawut ya lalal feeñ, mu fomm, nara dellu jaareji Maseduwan.

4 Ña àndoon ak moom ñoo di Sopater doomu Pirus ma

cosaanoo Bere, ak Aristàrk ak Sekundus, waa Tesalonig ya, ak Gayus ma dëkk Derbe, ak Timote, ak waa diiwaanu Asi ya, Tisig ak Torofim.

5 Ñooñu ñoo jiitu, di nu* nég ca dëkk ba ñuy wax Torowas.

6 Nun nag ba màggalu Yawut ga ñuy wax Mburu mu amul lawiir weesoo lanu dugge gaal fa dëkk ba ñuy wax Filib, am juróomi fan ca yoon wa, door leena fekksi ca Torowas, toog fa juróom ñaari fan.

Póol dekkal na nit ca Torowas

7 Ca ndoortel ayu bés ba, naka lanu daje ngir dagg mburum bokkoo mi†, Póol yékkati kàddu, di wax ak gëmkat ñi, ndax fekk na mu bëggoona dem ca ëllëg sa. Wax ja nag law ba guddi ga xaaj.

8 Ay làmp yu baree nga woon ca néegu kaw taax ma ñu daje woon.

9 Ci biir loolu ab xale bu góor bu ñuy wax Ëtikus ma nga toogoon ca kéméju palanteer ba. Ngëmment dab ko, te kàddug Póol ga yàgg lool. Ay nelaw nag jàpp waa ji, mu xàwweekoo ca ñetteelu taax ma, daanu, ñu yékkati ko, fekk mu dee.

10 Ba loolu amee Póol wàcc, tiim ko, daldi koy téye ci diggante ñaari loxoom, ne leen: «Buleen jaaxle, mu ngi dund.»

11 Mu yéegaat, dagg mburu ma, lekk. Waxaat na lu yàgg, ba njël jot, mu sooga dem.

12 Xalelu góor ba moom, nit ñaa ko yóbbu, muy dund, seen xel doora dal bu baax.

Póol tàggatoo naak gëmkati Efes

13 Nun nag nu‡ jiituji, dugg gaal jëm Asos, fa nu nara yebe Póol, na mu ko mébéte woon, ndax Póol ci boppam moo xalaatoona jaare ci yoonu suuf si ba fekksi nu fa.

14 Ba mu nu fekksee ca Asos, nu yeb ko, daldi dem Mitilen.

15 Nu jóge fa, tëmb ba agsi ca ëllëg sa fa janook dunu Kiyos, bés ba ca topp, nu àgg Samos, bés ba ca toppaat, nu àgg Mile.

16 Ndax Póol daa fasoon yéeney teggi Efes, ngir baña yàgg diiwaanu Asi; booba day gaawtu, ngir màggalu Pàntakot man koo fekk Yerusalem.

17 Fa Mile la Póol yónnee ca Efes, woolu magi gëmkat ñi.

18 Ba ñu dikkee, mu ne leen:

«Yeen ci seen bopp xam ngeen bu baax, ca bés ba ma njëkkee teg sama tànk Asi, ba tey jii, ni ma masa doxale ak yeen,

19 di jaamoo Boroom bi ag woyof gu mat sëkk, ci biiri rongooñ ak nattu yu ma pexey Yawut yi teg.

20 Te amul lenn lu leen di jariñ, lu ma leen nëbb, bañ leen koo xamal; jàngal naa leen ci mbeddum buur ak ci biir kër yi.

* **20.5** Li waral *nu* mooy Luug mi bind *Jëf ya* mooy wax. † **20.7** ***dagg mburum bokkoo mi:*** moom la gëmkat ñi aadawoo woon, bu ñuy lekk. Dagg mburu, moom lañu mujj di woowe Reeru Sang bi. ‡ **20.13** Li waral *nu* mooy Luug mi bind *Jëf ya* mooy wax.

21 Dénk naa Yawut yi ak
Gereg yi ne leen, ñu tuub ci
Yàlla te gëm sunu Sang Yeesu.

22 «Léegi maa ngii ci cur-
gag Noo gu Sell gi, di dem
Yerusalem, te umple naa sax
lu ma fay dal,

23 lu moy li ma Noo gu Sell
giy seedeel ci dëkkoo dëkk, ne
ma ay jéng aki coono ñoo may
ség.

24 Waaye sama bakkan
soxalu ma, xanaa ma bey
samaw sas, ba sottal liggéey
bi ma Sang Yeesu dénk, te
mooy seedeel xibaaru jàmm
bu yiwu Yàlla wi.

25 «Léegi nag xam naa ne
mboolem yeen ñi ma dug-
goon ci seen biir, di yégle ngu-
urug Yàlla, dootuleen ma gis.

26 Moo ma tax di seede
bésub tey, ne wàccoo naak
ñépp, deesu ma topp benn
bakkan.

27 Ndax mboolem li Yàlla
nar bañuma leen cee xamal
lenn.

28 Wattuleen nag seen
bopp, wattu mboolem gétt gi
leen Noo gu Sell gi sàmmloo,
te ngeen foral mbooloom
gëmkati Yàlla mi Yàlla jote
deretu boppam.

29 Man nag xam naa ne gan-
naaw bu ma demee, ay bukki
yu ñàng dinañu tàbbi ci seen
biir te duñu ñéeblu gétt gi.

30 Ci seen biir sax la aw nit
di jóge taxaw, di wax ndëngte,
ngir xiirtal taalibe yi, ba ñu
topp leen.

31 Teewluleen nag te
fàttaliku ne diiru ñetti at,
guddi ak bëccëg, masumaa
noppee artu kenn ku nekk ci
yeen, bay jooy sax.

32 «Léegi nag, dénk naa leen
Yàlla ak kàddug yiwam gi leen
mana dooleel, dencal leen
seen muur ci biir mboolem
nit ñi ñu sellal.

33 Du lenn lu ma xemmem
ci kenn: du xaalis, du wurus
du koddaay.

34 Yeen ci seen bopp, xam
ngeen ne, muy sama soxlay
bopp, di yoy ñi àndak man,
sama loxo yii laa liggéeye lu
ma ko faje.

35 Nu nekk laa leen wone
ne sunu wartéef mooy nu
liggéeye noonu bu baax, ngir
dimbali néew-doole yi, tey
fàttaliku kàddug Sang Yeesu
ga mu noon: "Nangu, joxee
ko ëpp barke."»

36 Naka la wax loolu, mu
daldi sukk, di ñaanandoo ak
ñoom ñépp.

37 Ba loolu amee ñépp
jooyoo jooy yu metti, laxasu
ko, fóon ko.

38 La leen yokk aw tiis nag
mooy kàddu ga mu leen wax,
ne leen: «Dootuleen ma gis.»
Ba mu ko defee, ñu gunge ko
ba ca gaal ga.

21

Póol jublu na Yerusalem

1 Gannaaw ba nu tàggoo
ak ñoom, nu dugg gaal, jubal
dunu Kos, teg ca teeri ca dunu
Rodd, jóge fa, jàll ba Patara.

2 Nu gis fa gaal gu jëm
Fenisi, dugg ca, daldi teddi.

3 Naka lanu dem ba séen
dunu Sippar, wacc ko nag ci
sunu wetu càmmoñ, jublu di-
iwaanu Siri, ba teeri ci Tir,

ndax fa la gaal gi waroona yebbi la mu yeboon.

4 Nu seet taalibey foofa, ba gis leen, toog ak ñoom juróom ñaari fan. Ci biir loolu Noo gu Sell gi di leen xiir ci wax Póol, ne ko bumu dem Yerusalem.

5 Ba nu fa amee fan yooyu lanu fa bàyyikoo, dem, ñu gunge nu, ñoom ñépp, ñook seeni soxna ak seeni doom. Nu dem ba génn dëkk ba, daldi sukk ca tefes ga, ñaan.

6 Ba loolu amee nu tàggatoo ba noppi, dugg ca gaal ga, ñoom ñu ñibbi.

7 Nun nag ba nu jógee Tir, danoo ñoqali ba teeri Patolemayis. Nu nuyoo faak bokki taalibe ya, toog faak ñoom benn fan.

8 Ca ëllëg sa nu dem ba àgg Sesare. Nu dem kër Filib, xamlekatu xibaaru jàmm bi bokk ci Juróom ñaar ñi*. Nu dal ak moom.

9 Filib moomu amoon na ñeenti doomi janq yuy wax ay kàdduy waxyu.

10 Gannaaw ba nu fa toogee ay fan, ab yonent bu ñuy wax Agabus jóge Yude, agsi.

11 Mu dikk ba ci nun, jël ngañaayal Póol, yeewe ko ay tànkam aki loxoom, daldi ne: «Noo gu Sell gi dafa wax ne: “Ki moom ngañaay lii, nii la ko Yawut yiy yeewe ca Yerusalem, jébbal ko jàmbur ñi dul Yawut.”»

12 Ba nu déggee loolu, nun ak waa gox baa tinu Póol, ne ko bumu dem Yerusalem.

13 Ci kaw loolu Póol ne: «Lu ngeen di def nii, di jexal sama xol? Waxuma ñu yeew ma rekk, waaye dee sax nangu naa koo def ci Yerusalem ngir Sang Yeesu.»

14 Naka lanu wax a wax a wax, te terewul mu të, nu bàyyi, daldi ne: «Kon nag yal na Boroom bi sottal coobareem!»

15 Gannaaw fan yooyu lanu fabu, ngir dem Yerusalem.

16 Ci biir loolu ay taalibe yu dëkke Sesare àndak nun, yóbbu nu fa nu wara dali, ca kër ku ñuy wax Manason ma cosaanoo Sippar, te di taalibe bu yàgg.

Póol agsi na Yerusalem

17 Ba nu agsee Yerusalem nag, bokki taalibe ya bégoon nañu ci dalal nu.

18 Ca ëllëg sa Póol àndak nun, seeti Yanqóoba, fekk mag ñépp a nga fa teew.

19 Póol nuyook ñoom, ba noppi benn-bennalal leen jëf ji Yàlla sottale liggéeyam ci biir jàmbur ñi.

20 Ñu dégg ca, daldi sàbbaal Yàlla, ba noppi ne ko: «Mbokk mi, xoolal ñaata junniy Yawut a doon ay gëmkat, te ñoom ñépp di ñu xér ci yoonu Musaa.

21 Ñoo dégg nag sab jëw, ñu ne dëddu yoonu Musaa mooy li ngay jàngal mboolem Yawut yi dëkk ci biir jàmbur ñi, naan leen buñu xarafal seeni doom, te buñu topp sunuy aada.

22 Lu ciy pexe nag? Ndax kat duñu umple ne dikk nga.

* **21.8** ***Juróom ñaar ñi*** ñooy ñi doon séddale ndimbalu mbooloom gëmkat ña ca Yerusalem. Seetal ci 6.5.

23 Léegi daal, dangay def li
nu lay wax nii. Nu ngi feek
ñeenti nit ñu am lu ñu xasal
Yàlla.
24 Ñoom ngay àndal, nga
bokk ak ñoom setlu, te nga
gàddu seen peyu wateefu
bopp wi boroom xas wu ni
mel aadawoo. Su ko defee
ñépp ay xam ne li ñu lay jëwe,
dara amu ci, te yoonu Musaa
ngay jëfe, di ko sàmm.
25 Naka gëmkat ñi dul Yawut
nag, bind nanu leen li nu do-
gal, ne leen ñu moytu ñam wu
ñu sarxal ay xërëm, moytoo
lekk deret ak yàppu mala mu
ñu tuurul deretam, te moytu
séy yi yoon tere.»
26 Ca ëllëg sa Póol àndak
nit ña, bokk ak ñoom setlu,
dugg ca kër Yàlla ga. Mu daldi
xamle bés ba seen àppu setlu
di mat, ba ñu war cee génne
sarax, ñeel kenn ku nekk ci
ñoom.

Jàpp nañu Póol

27 Ba àppu juróom ñaari fan
yay waaja jeex, Yawut ya jóge
diiwaanu Asi gis Póol ca kër
Yàlla ga. Ñu xiirtal mbooloo
mépp ciy yëngu-yëngu, jàpp ko,
28 di xaacu naan: «Wallee,
bokki Israayil! Waa jii, mooy
kiy wër fépp, di waar ñépp ci
kàddu gu safaanook njariñal
xeet wi ak yoonu Musaa ak
béreb bu sell bii. Rax ci dolli
mu indi ci kër Yàlla gi ay
Gereg, ba sobeel béreb bu sell
bii.»
29 Booba Torofim mu Efes
la ñu gisoon ca dëkk ba, mu
ànd ak Póol, ñu yaakaar ne
Póol da koo yóbbu ca kër Yàlla
ga.
30 Ba loolu amee dëkk ba
bépp màbb, nit ña ne kër-kër,
ne këpp, ñu jàpp Póol, génne
ko kër Yàlla ga rekk, daldi tëj
bunt ya.
31 Naka lañu koy wuta rey,
ñu àgge njiital gàngooru Room
ba yore kilifteef ga, ne ko
Yerusalem gépp salfaañoo na.
32 Ca saa sa mu ànd ak ay
dag ak njiiti takk-der, ne jaas
ca biir mbooloo ma. Yawut
ya nag gis njiital gàngoor ga ak
dag ya, daldi dakkal yar ya ñu
doon dóor Póol.
33 Ci kaw loolu njiit la agsi,
jàpp ko, daldi santaane ñu
jénge ko ñaari càllala. Ba loolu
wéyee mu laajte, ne: «Kii ku
mu doon ak lu mu def?»
34 Ñenn ca mbooloo ma
xaacu ne lii, ña ca des ne laa.
Ñolñol ja nag tax manu caa
xam dara lu leer. Mu daldi
santaane, ñu yóbbu ko ca biir
tata ja.
35 Ba Póol àgge ca dëggastali
tata ja, mbooloo ma daa sànju
ak doole, ba takk-der ya mujj
fab Póol, gàddu ko.
36 Ndax booba mbooloo mu
réy a ko topp, di xaacu naa:
«Na dee!»

Póol layoo na ak Yerusalem

37 Naka lañu koy waaja du-
gal ca tata ja, Póol ne njiitu
gàngoor ga: «Ndax man naa
laa wax baat?» Mu ne ko:
«Ndeke dégg nga gereg?
38 Kon du yaay waayu
Misra jooju yëngaloon dëkk
bi ci fan yii, te yóbbu woon
ñeenti junniy bóomkat ya
(4 000) ca màndiŋ ma?»
39 Póol ne ko: «Man de ab
Yawut laa, di as goru Tàrs,

dëkk bu ñàkkul tur ba ca diiwaanu Silisi. Dama lay ñaan, nga may ma, ma wax ak mbooloo mi.»

40 Mu may ko. Póol taxaw ca dëggastal ya, tàllal mbooloo ma loxo, ñu ne selaw. Mu wax ak ñoom ci yawut.

22

1 Mu ne: «Yeen bokk yi, yeen samay baay, dégluleen léegi li ma leen di wax.»

2 Ba ñu déggee làkku yawut wa muy waxe ak ñoom, ñu gën ne xerem.

Póol ne leen:

3 «Man ab Yawut laa, juddoo Tàrs ca diiwaanu Silisi, yaroo ci dëkk bii. Ci keppaaru Gamalyel laa jànge, njàng mu dëppoo bu mat sëkk ak sunu yoonu maam. Ma doonoon ku xér ci Yàlla ni mboolem yeen ñii tey.

4 Yoonu Sang bii tey, daan naa fitnaal ñi ko gëm ba sabab seenug dee. Yeew naa góor, yeew jigéen, tëjlu leen kaso.

5 Sarxalkat bu mag bi ak mboolem kuréelu magi askan wi man nañu ma cee seede. Ci ñoom sax laa nangoo woon bataaxal bu jëm ca bokki Yawut ya ca Damaas ga ma jëmoon, ngir yeewe fa gëmkati Yoon wii nekkoon foofa, ba indi leen Yerusalem, ngir ñu mbugal leen.

6 «Yàlla def ma topp yoon wa, ba jub Damaas ci digg bëccëg rekk, ag melax gu mag jekki fettaxe asamaan, ne ràyy fi ma wër.

7 Ma ne dàll fi suuf, daldi dégg baat bu ma ne: "Sóol, Sóol, lu tax nga di ma bunduxataal?"

8 Ma ne ko: "Sang bi, yaa di kan?" Mu ne ma: "Man maay Yeesum Nasaret mi ngay bunduxataal."

9 Ñi ma àndaloon gis nañu leer gi, waaye ki wax ak man, xamuñu li mu wax.

10 Ma ne ko: "Sang bi, nu may def?" Sang bi ne ma: "Jógal dem Damaas, dees na la wax foofa mboolem li ñu la sas, nga def ko."

11 Gisatuma woon dara ndax leeraayu melax ga; ña ma àndal ñoo ma mujj wommat, ba ma agsi Damaas.

12 «Ku ñuy wax Anañas nag ma nga woon ca Damaas. Ku am diiney yoonu Musaa te rafetub jëw ci biir mboolem Yawuti dëkk ba.

13 Mu dikk taxaw fi sama wet, ne ma: "Mbokk mi Sóol, gisal na woon." Ca saa sa, may gis na woon, di ko xool.

14 Mu ne ma: "Sunu Yàllay maam moo la dencal céru ràññee coobareem, ak gis Aji Jub ji, dégg ko, muy wax ak yaw.

15 Ndax li nga gis, dégg ko, yaa koy seedeel nit ñépp.

16 Léegi nag, looy nég? Jógal, ñu sóob la ci ndox, nga set, teqalikook say bàkkaar, te tudd turu Yeesu."

17 «Yàlla def, gannaaw ba ma délsee Yerusalem, ma doon ñaan ca kër Yàlla ga, daldi daanu leer.

18 Ma gis Sang bi, mu ne ma: "Gaawal, daw génn Yerusalem, li nga may seedeel, duñu ko nangu."

19 Ma ne ko: “Sang bi, ñoom
ci seen bopp xam nañu ne
jàngub Yawut ci kaw jàngub
Yawut, maa fa daan tëjlu aka
cawlu ñi la gëm.
20 Te it ba ñuy tuur deretu
Eccen, sa seede ba, man it
maa nga fa woon, juboo caak
ñoom, te ña ko rey, maa leen
doon wattul seeni mbubb.”
21 Mu ne ma: “Demal, man,
fu sore laa lay yebal ca ña dul
Yawut.”»

Póol as goru Room la

22 Ba ba muy wax loolu,
mbooloo maa nga koy déglu.
Ba ñu déggee kàddu yooyu
lañu xaacu ne: «Jëleleen ko
ci kaw suuf! Ku mel ni kii
yeyoowula dund!»
23 Ña ngay yuuxoo, di sànni
seeni yére, tibb suuf, di ko
xëpp ci kaw.
24 Ci kaw loolu njiitu
gàngoor ga santaane, ñu dugal
Póol ca tata ja, door ko ay yar,
di ko laaj, ngir xam lu waral
ñu di ko yuuxoo noonu.
25 Naka lañu ko yeew ngir
dóor ko ay kàcciri, mu ne nji-
itu takk-der ba fa taxaw: «As
goru Room bu yoon dabul,
mbaa am nga sañ-sañu dóorlu
ko?»
26 Njiitu takk-der ba dégg
loolu, daldi dem ba ca njiital
gàngoor ga, xamal ko ko, ne
ko: «Li ngay def nag? Nit kii
as goru Room la!»
27 Njiital gàngoor ga dikk,
ne Póol: «Yaw wax ma, ndax
as goru Room nga?» Mu ne:
«Waaw.»
28 Mu ne ko: «Man de xaalis
bu bare laa jënde sañ-sañu
doon as goru Room.» Mu ne
ko: «Man nag moom laa jud-
duwaale.»
29 Ña ko doon waaja dóor
ngir waxloo ko nag dànd ko
ca saa sa. Njiital gàngoor ga
it tiit, ba mu yégee ne Póol
as goru Room la, te fekk mu
yeewlu ko.

Póol taxaw na ca kuréelu
àttekati Yawut ya

30 Ca ëllëg sa nag njiital
gàngoor ga bëgga am lu ko
leer nàññ ca la Yawut ya jiiñ
Póol. Mu yiwi ko, woolu sarx-
alkat yu mag ya ak mboolem
kuréelu àttekat ya. Ci kaw
loolu mu indi Póol, taxawal
ko ci seen kanam.

23

1 Ba loolu amee Póol xool
jàkk waa kuréel ga, ne leen:
«Bokk yi, man de xel mu dal
a dal laa masa jëfe fi kanam
Yàlla, ba bésub tey jii.»
2 Anañas sarxalkat bu mag
ba nag sant ña taxaw ca
wetu Póol, ne leen: «Félleen
gémmiñam.»
3 Póol ne ko: «Fél la yaw,
moom la Yàlla di waaj, jini-
galkat bee, mbete miir bu ñu
weexal! Yaa ngi toog, topp
yoon, di ma àtte, te teewul
nga xëtt yoon, di ma dóorlu!»
4 Waa géew ba ne ko: «Sarx-
alkatub Yàlla bu mag bi ngay
xas nag?»
5 Póol ne leen: «Bokk
yi, xawma woon ne mooy
sarxalkat bu mag bi, ndax
bindees na ne: “Sa kilifag
askan, bu ko wax naka-su-
dul-noonu.”»
6 Fekk na Póol xam ne lenn
ca kuréel gaa nga bokk ca
ngérum Sadusen ya, ña ca des

bokk ca ngérum Farisen ya. Mu daldi àddu ca kaw ca biir géew ba, ne: «Bokk yi, man de ab Farisen laa, di doomu Farisen; li ñu may àttee nag mooy sunu yaakaar ak sunu ngëm gi nu bokk ci mbirum dee-dekki.»

7 Naka la wax loolu Farisen yaak Sadusen ya tàmbalee werante, ba mbooloo ma xàjjalikoo.

8 Ndax Sadusen yi dañu ne dee-dekki ak malaaka ak rab, dara amu ci, te Farisen yi ñoom, yooyu yépp lañu dëggal.

9 Ci kaw loolu coow lu réy jib. Ñenn ca firikati yoonu Musaa, ñi bokk ci làngu Farisen ya, ne bërét, àddook doole, ne: «Gisunu lenn lu bon ci nit kii. Ku xam ndax aw rab a wax ak moom, mbaa malaaka?»

10 Xuloo ba nag gëna tàng, ba njiital gàngoor ga mujj ragal ñu sëxëtoo Póol, ba def ko ay dog. Mu daldi sant lenn ca xarekat ya ñu wàcc, jële Póol ci biir nit ñi, yóbbu ko ca tata ja.

11 Ca guddi ga Sang bi feeñu Póol, ne ko: «Na sa xel dal. Ni nga ma seedeele ci Yerusalem, noonu nga ma wara seedeeleji ca Room.»

Yawut ya fexeel nañu Póol

12 Ba bët setee Yawut ya daje, daldi xasoo ne duñu lekkati, duñu naanati, ba kera ñuy rey Póol.

13 Ña lal pexe moomu, ëpp nañu ñeent fukk.

14 Ñu dem ca sarxalkat yu mag ya ak magi askan wa, ne leen: «Danoo giñ ne dunu dugalati dara ci sunu gémmiñ, ba kera nuy rey Póol.

15 Léegi nag yeen ak kuréelu àttekat yi, ñaanleen njiital gàngoor gi, mu indi Póol ba ci yeen, mu mel ni dangeena bëgga seetaat bu baax mbiram. Nun nag fagaru nanu, ngir bala moo agsi, nu rey ko.»

16 Jarbaatub Póol bu góor nag yég tëru ma. Mu daldi dem ba ca tata ja, dugg, yégal ko Póol.

17 Póol woo kenn ca njiiti takk-der ya, ne ko: «Yóbbul xale bu góor bii ba ci njiital gàngoor gi, ndax am na lu mu ko wara wax.»

18 Njiital xare ba àndak xale ba, yóbbu ko ca njiital gàngoor ga, ne ko: «Póol, mi ñu tëj, moo ma woo, ñaan ma, ma indil la xalelu góor bii, ndax am na lu mu lay wax.»

19 Ba loolu amee njiital gàngoor gi jàpp ci loxol xalelu góor bi, wéetoo ak moom, ne ko: «Ana loo may xamal?»

20 Mu ne ko: «Yawut yi ñoo mànkoo ci ñaan la, nga yóbbu Póol ëllëg ca kuréelu àttekat ya, mu mel ni dañoo bëgga seetaat bu baax mbiram.

21 Yaw nag bu leen ko may, ndax lu ëpp ñeent fukk ci ñoom a koy tëru, te xasoo nañu ne dootuñu lekk, dootuñu naan, ba kera ñu ko reyee. Fagaru nañu ba noppi, di xaar sa ndigal.»

22 Njiital gàngoor ga daldi koy yiwi, ne ko: «Bul wax kenn ne ko àgge nga ma lii.»

Yóbbu nañu Póol Sesare

23 Ba mu ko defee mu
woo ñaari njiiti takk-der,
ne leen: «Waajalleen ñaari
téeméeri xarekat ak juróom
ñaar fukki gawar ak ñaari
téeméeri boroom xeej, ngir
ngeen dem Sesare bu juróom
ñeenti waxtu jotee ci guddi.
24 Te itam nangeen waa-
jalal Póol daamar, waral ko,
ngir yóbbu kook jàmm ba ca
Feligsë, boroom réew mi.»
25 Mu bind nag bataaxal bu
ne:
26 «Ñeel la yaw boroom
réew mi, Feligsë mu tedd
mee tedd, bawoo ci man
Këlódd Lisiyas mi lay nuyu.
27 Nit kii la Yawut yi
jàppoon, di ko waaja rey,
far ma dikk àtnd ak lenn ci
gàngoor gi, wallu ko, ndax
fekk na ma yég ne as goru
Room la.
28 Ma bëggoona xam nag
lan lañu koy sikke, ba tax
ma yóbbu woon ko ca seen
kuréelu àttekat ya.
29 Ma gis nag ne li ñu ko
jiiñ, ci seen mbiri yoonu diine
rekk la, waaye du lenn lu jar
rey, mbaa jéng.
30 Ba ñu ma àggee am tëru
mu ko Yawut yi waajaloon
nag, ci laa ko yebal ci yaw ci
saa si. Jox naa itam ndigal
ñi ko sikk, ne leen ñu wax ci
sa kanam, gan tooñ lañu ko
toppe.»
31 Ba loolu amee xarekat
ya def la ñu leen digal, yóbbu
Póol ci guddi ba ca dëkk ba
ñuy wax Antipataris.
32 Ca ëllëg sa takk-der yay
deme tànk waññiku, délsi ca
tata ja, bàyyi gawar ga, ñu
gunge Póol ba mu àgg.
33 Gawar ga àgg Sesare,
daldi jébbal boroom réew ma
bataaxal ba, jébbal ko Póol
itam.
34 Boroom réew ma jàng
bataaxal ba, daldi laaj ci ban
diiwaan la Póol bokk, ba xam
ne diiwaanu Silisi la bokk.
35 Mu ne ko: «Xaaral ba say
tuumaalkat itam dikk, ma
déglu la.» Mu santaane nag,
ñu denc ko ca kër Buur Erodd.

24

Póol layoo na ci kanam boroom réew ma

1 Ñu teg ca juróomi fan,
Anañas sarxalkat bu mag ba
dikk, àtnd ak ay magi askan
wa ak ab layookat bu ñuy wax
Tertul. Ñu jébbalsi boroom
réew ma tuuma ja ñu teg Póol.
2 Ñu woo Póol, Tertul daldi
yékkati kàddug tuuma, ne:
«Kilifa gi, ci yaw la jàmm ju yaa
ame, te yaa fàggu ay coppite
yu ñeel askan wi.
3 Saa su nekk, ak fépp fu nu
tollu lanu ràññee loolu, yaw
Feligsë mu tedd mi, te di la ko
sante lool.
4 Gannaaw bëggunu laa
sonal nag, rikk baaxeeti nu,
déglu nu tuuti.
5 Waa jii lanu gis ne ab
rambaaj la buy sabab réeroo
ci biir Yawuti àddina sépp.
Moom mooy njiitu ngér mu
sikk mi ñuy wax Nasareen ñi.
6-7 Kër Yàlla ga sax jéem na
koo teddadil, noo ko jàpp.
8 Yaw ci sa bopp, soo ko laa-
jaatee ci mbir moomu mépp,
dinga gis li nu koy jiiñ.»

9 Yawut ya itam dëggal tuuma ja, ne noonee la mbir ma ame.
10 Ba loolu amee boroom réew ma jox Póol kàddu gi. Mu ne: «Xam naa ne at yu baree ngii ngay àtte xeet wi. Moo tax ma am cawartey layool sama bopp.
11 Man ngaa leerlul sa bopp ne ba ma demee Yerusalem di màggali ak léegi, weesoogul fukki fan ak ñaar.
12 Te giseesu ma may werante, mbaa may yëngal mbooloo; du ca kër Yàlla ga, du ca jànguy Yawut ya, du ca biir dëkk ba.
13 Te itam li ñu may jiiñ nii tey, manuñu cee firndeel dara.
14 Lenn de man naa la koo nangul. Yoon woowu ñu ne mooy ngér mu sikk, moom laay topp, di ko jaamoo sunu Yàllay maam. Teewul mboolem lu ñu bind ci yoonu Musaa ak téerey yonent yi, gëm naa ko.
15 Yaakaar ji ma am, mooy yaakaar ji ñu am ñoom itam, ne ñi jub ak ñi jubadi, ñépp ay bokk dekki ëllëg.
16 Moo tax fu ma tollu, man itam, may def lu ma man ngir am xel mu dal, wàccoo ak Yàlla, wàccoo ak nit ñi.
17 «Samay tànk nag, gannaaw at yu bare yu ma fi gëj, moo doon indil samaw askan ay ndimbal ak ay sarax yu ñeel Yàlla.
18 Ci biir loolu lañu ma fekk ca biir kër Yàlla ga, ma setlu, te du mbooloo, du coow lu ma indaale.
19 Xanaa ñenn Yawuti diiwaanu Asi ña ma fa fekkoon. Ñooñoo ma waroona tuumaal fi sa kanam, ndegam am nañu lenn lu ñu ma sikke.
20 Mbaa boog, na nit ñii ci seen bopp wax gan ndëngte lañu ma gisal, keroog ba ma taxawee ca kuréelu àttekat ya!
21 Xanaa genn kàddu ga ma taxawoon ca seen biir, àddu ko ca kaw ne: "Mbirum dee-dekki gi ma gëm, moom lañu may àttee ci seen kanam tey!"»

22 Booba Feligsë jotoon naa am lu ko leer ci mbirum Ngér mii. Mu yiweegum leen nag, ne leen: «Bu Lisiyas njiital gàngoor gi dikkee, dinaa àtte seen mbir.»
23 Ci kaw loolu mu sant njiitu takk-der ba, ne ko mu may Póol bët, woyofal ko jataayu kasoom te baña aaye ay nitam ñu toppatoo ko.

24 Ñu teg ci ay fan, Feligsë dikk, ànd ak soxnaam Dursil mi dib Yawut. Mu woolu Póol, déglu kàddoom ci ngëm gi sababoo ci Yeesu Almasi bi.
25 Naka la Póol wax ci mbirum njub, ak noot sa bakkan, ak àtteb bés-pénc, Feligsë daldi tiit, ne ko: «Léegi, man ngaa demagum, bu ma ko talee, dinaa la wooluwaat.»
26 Ci biir loolu Feligsë yaakaar itam ne jombul mu jële xaalisub neexal ci Póol, ba tax mu woolu ko ay yooni yoon, ngir waxtaan ak moom.

27 Ba ñu ca tegee ñaari at yu mat, ku ñuy wax Porsiyus Festus wuutu Feligsë. Feligsë nag bëggoon lu neex Yawut

ya, ba tax mu bàyyi Póol ca kaso ba.

25

Póol layoo na ca kanam Festus

1 Festus nag toogsi diiwaan ba lu tollook ñetti fan. Gannaaw loolu mu jóge Sesare, dem Yerusalem.
2 Sarxalkat yu mag yi ak njiiti Yawut yi boole ko ak Póol. Ñu dagaan ko,
3 tinu ko ngir mu woolu Póol Yerusalem, ndax fekk na ñu lal pexem rey ko ca yoon wa.
4 Festus itam ne leen, Póol a nga ñu tëj kaso ca Sesare, te moom ci boppam, fa la nara gaaw, dellu.
5 Mu ne leen: «Kon nag, na nit ñu am baat ñu bokk ci yeen, àndak man, tuumaali waa ji, ndegam am na fenn fu mu tooñe.»
6 Festus toogaatul ak ñoom lu wees juróom ñett ba fukki fan, doora dellu Sesare. Ba mu agsee ba ca ëllëg sa la toog ca àttekaay ba, joxe ndigal, ñu indi Póol.
7 Ba Póol dikkee, Yawut ya jóge Yerusalem yéew ko, teg ko tuuma yu bare te réy, te manuñu cee firndeel lenn.
8 Ci kaw loolu Póol weddi tuuma yi, ne: «Muy yoonu Yawut yi, di kër Yàlla gi, di Buur bu mag bi Sesaar, tooñuma ci kenn.»
9 Festus nag bëgg lu neex Yawut yi, tax mu ne Póol: «Ndax nangu ngaa dem Yerusalem, ñu àttee la foofa ci mii mbir ci sama kanam?»
10 Póol itam ne ko: «Maa ngi nii taxaw ci kanam àttekaayu Buur Sesaar; te fii lañu ma wara àttee. Yawut ñi nag, defuma leen dara, te yaw ci sa bopp, wóor na la.
11 Su ma tooñee, su ma defee lenn lu dee di àtteem, tinuwuma ngir baña dee. Waaye su lenn amul ci li ma ñii di jiiñ, kenn amul sañ-sañu jébbal ma leen, ñoom ñi may tuumaal. Buur Sesaar nag laa dénk sama bopp!»
12 Ci kaw loolu, Festus gise ak waa kuréel ga, ba noppi ne ko: «Sesaar nga dénk sa bopp, ca Sesaar nga jëm.»

Festus diisoo na ak buur Àggripa

13 Gannaaw ab diir buur Àggripa ànd ak jigéenam Berenis ganesi Sesare, ngir nuyusi Festus.
14 Ba ñu fa amee ab diir, Festus diis Buur Àggripa mbirum Póol, ne ko: «Jenn waay ju ñu tëj kaso la nu Feligsë bàyyee.
15 Ba ma demee Yerusalem, moom la ma sarxalkat yu mag yeek magi Yawut ya booleeloon, di sàkku ci moom ab daan.
16 Ma ne leen: "Aaday Room daal nanguwul ñu jébbale nit, ngir ñu rey ko, te njëkkula jàkkaarloo ak ñi ko tuumaal, ba mana layal boppam ci mbir mi ñu ko tuumaal."
17 Ba ñu dikkee fekk ma fii itam, yàggaluma ci dara, ca ëllëg sa sax laa toog ca àttekaay ba, daldi joxe ndigal, ñu indi waa ji.

18 Ba tuumaalkat ya taxawee nag, feeñaluñu jenn tuuma ju bokk ci yu bon yi ma foogoon,
19 xanaa seen yenn yëfi diiney bopp yu ñu juboowul, ak mbirum ku ñuy wax Yeesu mu dee woon, te Póol moomu di dëggal ne mu ngi dund ba tey.
20 Loolu nag jaaxal ma, ba ma laaj ko ndax nangu naa dem Yerusalem, ñu àttee ko fa ci moomu mbir.
21 Póol itam sàkku ñu dencagum ko kaso, tey sàkku ci mbiram, àtteb buur bu tedd bi. Ma daldi joxe ndigal, ngir ñu dencagum ko kaso, ba ma yebal ko ca Sesaar.»

22 Ci kaw loolu Àggripa ne Festus: «Kooku de, man sax bëgg naa koo déglu.» Festus ne ko: «Bu ëllëgee dinga ko dégg.»

Póol teew na ci kanam Àggripa

23 Ca ëllëg sa Àggripa ak Berenis àtnd ak topp mu ràññiku, duggsi ca ëttub àttekaay ba, feggook njiiti gàngoor ya ak kàngami dëkk ba. Festus joxe ndigal, ñu indi Póol.
24 Ba mu dikkee, Festus ne: «Buur Àggripa, yeen mboolem ñi fi bokk ak nun teew, gis ngeen kii, moom la ma askanu Yawut wépp booleel, muy ca Yerusalem ak fii itam, ñuy xaacu naan: "Kii yelloowula dundati."
25 Man nag damaa gis ne deful dara lu jar àtteb dee. Waaye gannaaw moo dénk boppam buur bu tedd bi, man dogu naa ko koo yónnee.
26 Mbiram nag laa amul dara lu ma wóor, ngir ma bind ko sang bi. Moo tax ma indi ko ci seen kanam, rawatina ci sa kanam, Buur Àggripa, ngir gannaaw bu ñu ko dégloo, ma mana am lu ma bind.
27 Ndaxte jàllale ku ñu jàpp te tudduloo tuuma yi ñu koy topp daal, lu juunu la ci man.»

26

Póol layoo na fa kanam Àggripa

1 Ci kaw loolu Àggripa ne Póol: «Léegi sañ ngaa waxal sa bopp.» Póol nag tàllal loxoom, layool boppam, ne:

2 «Buur Àggripa, mbégte laa am ndax dinaa layool sama bopp ci sa kanam tey, ngir tontu mboolem lu ma Yawut yi jiiñ.
3 Rawatina ba ma xamee ne ku géeju nga ci aaday Yawut ak werante yi ci seen wàllu yoon. Kon dama lay ñaan rekk, nga muñal ma, déglu ma.
4 «Mboolem fi ma jaare ci samag dund, dale ko ca samag ndaw, ca ndoorte la, ba ma nekkee ca sama biir xeet ak ca Yerusalem, lépp, mboolem Yawut yi xam nañu ko.
5 Xam nañu ma bu yàgg, te su leen neexee ñu seede ne ngérum Farisen mi gëna diis ci sunu diine, ci laa masa bokk.
6 Sama taxawaayu tey ci ëttub àttekaay bii nag, mooy

yaakaar ji ma am ci dige bi Yàlla digoon sunuy maam.

7 Te mooy dige bi fukki giir ak ñaar yu bànni Israayil di séentu mu sottil leen, ba tax guddi ak bëccëg ñu xér ci jaamu Yàlla. Yaakaar jooju nag, Buur, moo tax Yawut yi tuumaal ma!

8 Ana lu leen taxa jàpp ci seen biir ne xel nanguwul Yàlla di dekkal ñi dee?

9 «Man ci sama bopp, gàntal lu ma man turu Yeesum Nasaret, sama warugar laa ko defoon.

10 Def naa ko ci Yerusalem, te it bare na ñu sell ñu ma tëjlu ci kaw sañ-sañ bu ma sarxalkat yu mag yi jagleel, te saa yu ñu leen tegaan àtteb dee, dama daan biral kàddu gu leen àtte ñàkkal.

11 Ci jànguy Yawut yu nekk laa leen daan tege mbugal ay yooni yoon, ngir xàccloo leen. Maa daan sànju ba xaabaabal ci seen kaw, topp leen ba ci biir dëkki jàmbur yi.

12 «Yoon wu mel noonu laa doon dox, jëm Damaas, ci ndigalal ak ndénkaaneb sarxalkat yu mag yi.

13 Ba ma demee, booru digg bëccëg, Buur, ca laa gis ag melax gu leer ba raw jant bi, fettaxe asamaan, ne ràyy fi ma wër, maak ñi ma àndal.

14 Nu ne dàll fi suuf. Ma dégg baat bu ma wax ci làkku yawut, ne ma: “Sóol, Sóol, lu tax nga di ma bunduxataal? Dangay sonal sa bopp rekk, mbete fas wu manula waŋŋeetu ba wéq dëgël bu koy jam.”

15 «Ma ne ko: “Sang bi, yaa di kan?” Sang bi ne ma: “Man maay Yeesu, mi ngay bunduxataal.

16 Jógal taxaw nag. Dama laa feeñu ngir def la ngay sama surga, ngir nga di ma seedeel peeñum tey ak peeñu yi ma lay feeñooji ëllëg.

17 Maa lay musal ci askanu bànni Israayil ak ci jàmbur ñi ma lay yebal,

18 ngir nga xippil leen, jële leen ci lëndëm, tàbbal leen ci leer, seppee leen ci nooteelu Seytaane, indi leen ci Yàlla, ñu am njéggalug bàkkaar, am cér ci biir nit ñi ñu sellal ndax ngëm gi ñu ma gëm.”

19 «Kon nag buur Àggripa, peeñum asamaan moomu, woruma ko.

20 Waaye li dale Damaas ak Yerusalem ba ci réewum Yawut gépp, ba ca ñi dul Yawut, ñoom ñépp yégal naa leen seen wartéef, muy tuubeel ak waññiku ci Yàlla ak jëf ju tuubeel yellool.

21 Loolu moo waral Yawut yi jàppe ma ca kër Yàlla ga, di ma fexee rey.

22 Ndimbalal Yàlla nag moo ma may may dund ba tey jii, di ko seedeel ci mag ak ndaw, te waxuma lenn lu moy la yonent ya ak Musaa waxoon ne dina am.

23 Dañu noon fàww Almasi bi jaar ci ay coono te mooy njëkka dekki, ba siiwtaane leer gu jolli, ñeel bànni Israayil ak jàmbur ñi itam.»

24 Naka la Póol layool boppam noonu, Festus àddu ca kaw, ne ko: «Póol, yaw dan-

gaa dof! Sa njàng mu réy mee la dofloo.»
25 Póol ne ko: «Dofuma de, Festus mu tedd mi, dëgg gu àndak xel kay, laay biral.
26 Lii ma wax, buur bi xam na ko, moo tax ma ñeme koo wax ci kanamam, ndax bir na ma ne, amul lenn lu ko ump ci lii, ngir du cib ruq la xewe.
27 Buur Àggripa, xanaa gëm nga yonent yi? Xam naa xéll ne gëm nga.»
28 Àggripa nag ne Póol: «Nga defe ne man nga maa gaawa def noonu ab gëmkatub Almasi bi?»
29 Póol ne ko: «Mu gaaw, mu yeex, waxuma yaw rekk, waaye yaak mboolem ñi may déglu laay ñaan Yàlla, ngeen fekksi ma ci lépp, lu moy càllala yii ñu ma jénge!»
30 Ci kaw loolu buur bi ak boroom réew mi jóg, ñook Berenis ak ña ñu toogal.
31 Ña ngay dem, te naa ca seen biir: «Kii kat deful dara lu jar dee mbaa ay jéng.»
32 Àggripa moom ne Festus: «Kii kay su dénkuloon mbiram Sesaar, nu man koo yiwi.»

27

Póol dugg na gaal, jëm Room

1 Ba loolu wéyee ñu dogu noo dugal gaal, jëme nu* réewum Itali. Ñu teg Póol ak ñeneen ñu ñu tëjoon ci loxool njiitu takk-der bu ñuy wax Yulyus, te mu bokk ci mbooloom xarem buur bu mag bi.
2 Nu dugg genn gaalu ca dëkk ba ñuy wax Àddramit te wara jaareji ca teeruy Asi. Nu daldi tàbbi biir géej, Aristàrk jenn waay ju dëkke Tesalonig ca diiwaanu Maseduwan àndak nun.
3 Ca ëllëg sa nu teeri Sidon; Yulyus nag baaxe Póol, may ko mu dem ci ay xaritam, ngir ñu toppatoo ko.
4 Nu jóge fa, dellu géej, ngelaw li soflu nu, nu leru tefesu dun bu ñuy wax Sippar, jaare wet gu nu fegoo ngelaw li.
5 Ci kaw loolu nu jàll géej gi janook diiwaani Silisi ak Pamfili, daldi teeri Mira ca diiwaanu Lisi.
6 Foofa nag njiitu takk-der ba gis gaal gu jóge Alegsàndiri, jëm Itali, mu dugal nu ca.
7 Ba loolu amee nuy deme ndànk ay fani fan; sonn nanu lool doora jub Kanidd, waaye ngelaw li mayu nu nu teer. Nu leru tefesu Keret, jaare wet gu nu fegoo ngelaw li, janook Salmone.
8 Sonn nanu lool bala noo romb foofu, doora agsi fa ñuy wax Neex Teeru, te dend ak dëkk ba ñuy wax Lase.
9 Fekk na nag nu yàgg ca yoon wa, ba tollu ci jamono ju tukkib géej aaytal, ndax

* **27.1** Li waral *nu* mooy Luug mi bind *Jëf ya* mooy wax. † **27.9** ***Koorug Yawut,*** ca fukkeelu fanu juróom ñaareelu weer wa lay am, mu yemook sàttumbar, jàpp oktoobar. Mooy bésub Njotlaay bi. Bés boobu la sarxalkat bu mag ba daan yóbbu deretu jur fa néeg bu sella sell ba, ngir Yàlla baal bànni Israayil seeni bàkkaar. Bés bu sella sell la woon, bu ñu daan yendoo woor. Seetal ci *Sarxalkat yi* saar 16.

fekk na Koorug Yawut† wees. Loolu tax Póol digal leen ne:

10 «Bokk yi, gis naa ne yoon wii loraange ak yàqule gu réy la. Waxuma gaal gi ak li mu yeb, waaye sunuy bakkan sax xaj na ci.»

11 Teewul njiitu takk-der ba sobental waxi Póol, déggal dawalkat ba ak boroom gaal ga.

12 Te itam teeru boobu neexul woona lollikoo. Loolu waral ña ëpp ca waa gaal ga mànkoo ci jóge fa, dellu géej, te fexe nu ñu àgge Fenigsë, ngir lollikoo fa. Mooy teerub dunu Keret bi jublu sowub suuf ak sowub kaw.

Ngëlén sàqi na

13 Ci kaw loolu ngelawal bëj-saalum wal ndànk, ñu njort ne man nañoo sottal seen pexe. Ñu wëgg diigal, daldi tafoo tefesu Keret.

14 Teewul nes tuut ngelaw lu réy lu ñuy wax Penkub kaw, riddee ca dun ba.

15 Gaal gi buubu, manatula dékku ngelaw li, ba nu mujj bayliku, daldi yal.

16 Nu leru nag dun bu tuuti bu ñuy wax Koda, jaare wet gu nu fegoo ngelaw li, teg ci sonn lool doora téye loocob rawtu bu gaal gi.

17 Ñu yéege looco ba, daldi jël ay buum yu ñu laxas ca yaramu gaal ga, dàbbalee ko ko. Ci kaw loolu ñu ragala ngiroji ca beeñ bu ñuy wax Sirt, ba tax ñu sànni diigal, ngir yeexal gaal ga, daldi yalal.

18 Ca ëllëg sa ngelaw la wéye noo pamti-pamtee, ba ñu mujj wàññi ca yebu gaal ga, sànni biir géej.

19 Ca gannaaw ëllëg sa, seen loxoy bopp lañu jële yenn jumtukaayi gaal ga, sànni.

20 Ay fani fan jant beek biddiiw yi ne meŋŋ, te ngelaw liy riddi rekk, ba nu noppee yaakaar ne dinanu mucc.

21 Loolu nag fekk na ñu gëjoona lekk. Póol daldi taxaw ca seen biir ne: «Bokk yi, su ngeen yégoon déggal ma, baña jóge Keret, ba moyu loraange gii ak yàqule gii.

22 Léegi nag dama leen di ñaax, ngir ngeen dalal seen xel, ndax kenn ci yeen du ñàkk bakkanam, gaal gi rekk ay yàqu.

23 Ndax malaakam Yàlla ji ma moom, te ma di ko jaamu, moo ma dikkal biig.

24 Mu ne ma: "Póol, bul tiit; fàww nga taxawi fa kanam Sesaar, te it Yàlla moo la baaxe muccug mboolem ñi nga àndal ci gaal gi."

25 Kon nag, bokk yi, dalalleen seen xel, ndax gëm naa Yàlla, xam naa ne ni mu ko waxe, ni lay ame.

26 Du ñàkk aw dun wu nu lufeji.»

Gaal ga tas na

27 Ca fukkeelu bés baak ñeent, nu ngay yal-yalee fu ne ca géeju Adiratig; ba guddi ga xaajee mool ya njort ne nu ngay jegesi ab tefes.

28 Ñu sànni nattukaay ba biir géej, gis ndox ma xóote ñaar fukki dayo, xawa yemook ñeent fukki meetar. Ñu demati tuuti, sànniwaat

ko, daldi gis ndox ma xóote fukki dayo ak juróom, xawa yemook fanweeri meetar.

29 Ci kaw loolu ñu ragala lufeji béreb bu ami doj, ba tax ñu sànnee ca geenu gaal ga ñeenti diigal, tey ñaan jant fenke leen.

30 Teewul mool ya ñoom di fexee raw, daldi dem ba yoori loocob rawtu ba biir géej, tey taafantoo ne ay diigal lañuy sànnee ca boppu gaal ga.

31 Póol nag ne njiitu takk-der ba ak xarekat ya: «Ñii bu ñu desul ci gaal gi, yeen dungeen raw.»

32 Ca la takk-der ya dog buum ya téye looco ba, bàyyi, mu wéy.

33 Naka la jant di waaja fenk, Póol ñaax ñépp, ngir ñu lekk; mu ne leen: «Fukki fan ak ñeent a ngii, yeena ngi toog, lekkuleen, sexuleen dara.

34 Dama leen di ñaax nag ngir ngeen lekk, ndax noonu doŋŋ ngeen mana rawe. Du genn kawar sax guy rote ci boppu kenn ci yeen.»

35 Loolu la wax, daldi jël mburu, sant Yàlla ci kanam ñépp, ba noppi dagg, lekk.

36 Ba loolu amee, ñépp dellu sawar, daldi lekk ñoom itam.

37 Ña nekkoon ca gaal ga ñépp ñaari téeméer ak juróom ñaar fukk ak juróom benn (276) lanu.

38 Ñu lekk ba suur, daldi sànni pepp ma biir géej, ngir woyofal gaal ga.

39 Ba bët setee, xàmmeewuñu réew ma, waaye ab catu tefes lañu séen. Ñu fas yéene faa teereji, ndegam manees naa nekk.

40 Ba mu ko defee ñu dagg diigal ya, wacc biir géej, yi-wiwaale goj ya téye joowu yay dawal gaal ga. Ci kaw loolu ñu firi wiiru kanam ga, ngelaw la yóbbu gaal ga, nu wuti tefes ga.

41 Teewul ñu dal fu ñaari ndaw daje, ci ab tundu beeñ, gaal ga luf. Boppu gaal ga nuur ca suuf sa, yëngootul, geenu gaal ga tas ndax dooley gannax ya.

42 Ba loolu amee takk-der ya nara rey ña ñu tëj, bala ñoo féey, ba raw.

43 Njiitu takk-der ba nag namma rawale bakkanu Póol, ba tax mu aaye loolu. Mu sant ñi mana féey, ne leen ñu njëkka sóobu, wuti tefes ga.

44 Ña ca des nag, topp ca, ñii langaamoo ay dénk, ñee, tojiti gaal ga. Noonu la ñépp mujje jot tefes ga ci jàmm.

28

Póol gane na dunu Màlt

1 Gannaaw ba nu rawee, nu yég ne dun ba Màlt lañu koy wax.

2 Waa réew ma nag laaye nu biir lool. Fekk na mu tàmbalee taw, ànd akub sedd. Ñu taalal nu am njaar, dalal nu nun ñépp.

3 Póol daldi taxan aw say, di ko teg ca taal ba, jaan génne ca ndax tàngoor wa, màtt ko ba taq ci loxoom.

4 Waa réew ma gis jaan ja langaamu ca loxol Póol, ñu naan ca seen biir: «Nit kii kay ab bóomkat lay doon, moo

rëcc ci géej gi, waaye ndogalu yàlla mayu ko mu dund.»

5 Teewul Póol yëlëb jaan ja
ca sawara sa, te dara jotu ko.
6 Nit ña nag di ko xoole
yaram wu newi, mbaa mu
jekki ne dàll, dee. Naka lañu
xool lu yàgg ba gis ne dara
jotu ko, ñu xalaataat, daldi ne
Póol yàlla la.
7 Ca wetu tefes googee nu
teere nag, fa la toolub kilifag
dun ba féete woon, ñu di ko
wax Publiyus. Mu dalal nu,
ganale nu ngan gu neex diiru
ñetti fan.
8 Fekk na baayu Publiyus a
nga tëdd ndax tàngooru yaram
ak biiru tañ̃. Ci biir loolu
Póol dem seeti ko, ñaanal ko,
teg ko ay loxoom, mu wér.
9 Ba loolu amee jarag ya ca
dun ba dikk, daldi wér ñoom
itam.
10 Teraanga yu bare terale
nañu nu ko fa, te ba nuy dem,
jox nañu nu la nu soxla.

Àgg nanu Room

11 Gannaaw ba nu fa amee
ñetti weer lanu dugg gaal
gu lollikoo woon ca dun ba.
Gaal gaa nga bàyyikoo woon
Alegsàndiri, di xàmmikoo
jëmmi tuur ya ñuy wax
Kastor ak Polugsë*. Nu daldi
tàbbiwaat biir géej.
12 Nu teeri dëkk ba ñuy wax
Sirakus, toog fa ñetti fan.
13 Nu jóge fa, leru tefes ga,
ba agsi Resiyo. Ca ëllëg sa
ngelawal bëj-saalum jóg, nu
daldi àgg teerub Pusol ci ñaari
fan.
14 Gis nanu fa ay bokki
gëmkat, ñu ñaan nu, ba nu
toog fa ñoom juróom ñaari
fan. Gannaaw loolu nu dem
Room.
15 Ba bokki gëmkati Room
yégee ne nu ngi dikk, ñoo
nu gatandusi ba fa ñuy wax
péncum Apiyus ak fa ñuy wax
Ñetti Dalu Gan ya. Ba leen
Póol gisee, daa sant Yàlla,
daldi gëna sawar.
16 Ba nu dikkee Room
nag may nañu Póol, mu am
daluwaayu boppam, ab takk-
der di ko wattu.

Póol waare na ca Room

17 Ñu teg ca ñetti fa, mu
woolu njiiti Yawuti dëkk ba.
Ba ñu dajee, mu ne leen:
«Bokk yi, man defuma dara
lu dëngook sunuw xeet mbaa
sunu aaday maam. Teewul
ñu jàppe ma fa Yerusalem, teg
ma ci loxoy waa Room.
18 Ñooñu seet sama mbir,
gisuñu ci man tuuma ju yel-
loo àtteb dee, ñu nar maa
bàyyi.
19 Ba Yawut ya bañee nag,
amatuma pexe mu dul dénk
sama mbir Sesaar, doonte du
lenn lu may toppe samaw
xeet.
20 Mbir moomu nag moo
tax ma woolu leen, ngir
giseek yeen, diisook yeen,
ndax yaakaaru bànni Israayil
moo waral sama jéng yii.»
21 Ñu ne ko: «Nun de, du
benn bataaxal bu nu jot bu
jóge Yude ci sa mbir, te du
kenn ci bokk yi, ku dikk wax

* **28.11** ***Kastor ak Polugsë:*** ñoo doon seexi Sës, yàllay Gereg yi. Ñoom lañu gëm ne ñoo daan musal waa géej.

mbaa mu seedeel la lenn lu bon.
22 Waaye bëgg nanoo dégg
ci sa gémmiñu bopp li nga gëm,
ndax li nu xam daal mooy,
ngér moomu nga bokk,
fu nekk lañu koy diiŋate.»

23 Ci kaw loolu ñu jox ko bés,
bés ba dikk, ñu bare dikk,
fekksi ko ca daluwaayam.
Suba ba ngoon mu di leen jàngal,
di leen seedeel lu jëm ci nguurug Yàlla,
di leen won ci mbirum Yeesu,
firnde yu leen gëmloo te tukkee ci yoonu Musaa
ak ci yonent yi.

24 Ñenn ña nag gëm la mu wax,
ña ca des weddi.

25 Ba ñu werantee ca seen biir,
bay dem te juboowuñu,
Póol teg ca ne leen: «Noo gu Sell gee yeyoon wax lii seeni maam,
Yonent Yàlla Esayi jottali.

26 Mu ne:
“Demal ci xeet wii, nga ne leen:
‘Yeenay dégloo déglu,
dungeen dégg;
ngeen xoolee xoole,
dungeen gis.’
27 Xolu xeet wee dërkiis,
seeni nopp fatt,
ñu gëmm fatuus,
ngir seeni gët du gis,
seeni nopp du dégg,
seen xol it du yég,
ba ñu dëpp,
ma wéral leen†.”

28-29 «Xamleen nag ne xibaaru mucc gii tukkee fa Yàlla,
yóbbante nañu ko ñi dul Yawut,
te ñoom dinañu ko déglu.»

30 Diiru ñaari at la Póol dal Room ci kë[…] boppam gu muy fey, di fa àggale mboolem ña koy seetsi.

31 Muy yégle nguurug Yàlla,
di jàngale mbirum Sang Yeesu Almasi
bi ci teeyug bakkanam te amul benn gàllankoor.

† **28.27** Seetal ci *Esayi* 6.9-10.

Bataaxal bi Póol bind waa Room

Ñeenti téere yii: *Macë*, *Màrk*, *Luug* ak *Yowaan*, ñoo nettali dundug Yeesu ak deewam ak ndekkiteem. Juróomeelu téere bi, di *Jëf ya*, di nettali ci yokkutey taalibeem yi. Gannaaw loolu, ay njiiti mboolooy ñi gëm ñoo bind taalibe yi, ngir ñaax leen, ñu topp seen ngëm ci ni mu gëna dëggoo. Fukk ak ñett ci bataaxal yooyu, Póol moo ko bind.

Póol nag yoon wi Yàlla wàcce ci Yonent Yàlla Musaa la topp. Dafa njëkkoona foog ne Yeesu diiŋatkat la woon, ba tax mu fitnaal taalibey Yeesu yi. Waaye gannaaw bi ko Yeesu feeñoo, mu topp ko, di tukki fépp ngir tasaare xibaaru jàmm bi.

Gannaaw ñetteelu tukkeem ba, ca Korent la binde bataaxal bii, jagleel ko gëmkat ya ca Room. Demagul nag Room. Ci biir gëmkat ya dëkk Room, am na ca ñuy topp yoonu Musaa, ak ñu nekk ay yéefar laata ñuy tuub. Póol da leena bëggoona ñaax ngir ñu dund ci bennoo ak jàmm. Daf leena wax ne ñaari mbooloo yépp defuñu li Yàlla bëgg, ñoom ñépp dañoo réer. Yoonu Musaa wi Yawut yi di topp day wone lan mooy bàkkaar, waaye mayewul texe. Xelu yéefar yedd leen, waaye baña xalaat Yàlla gënal leen.

Póol wone na ne nekkinu ñaari mbooloo yooyu ci kanamu àtteb Yàlla may na Boroom bi mu jox leen wenn yoonu texe: mooy gëm Yeesu Almasi bi. Dafa dee ngir gàddu mbugalu bàkkaar yi. Texe, kenn manu koo am ci def lu baax waaye ci topp Almasi bi. Noonu amul wenn lay ngir ñuy wonewu walla ñuy xeeb benn doomu aadama. Almasi bee tax Yàlla sos mbooloom gëmkat yu nekk Yawut ak yu nekkul Yawut, ngir ñu booloo ak di dund ci bëggante.

Ci tënk:

1.1—3.20 Ñépp a tooñ Yàlla.
3.21—4.25 Yàlla ubbi na buntu mucc jaare ci ngëm gu ñu gëm Almasi bi.
5.1—8.39 Dund ci Almasi bi tënkuwul ci topp yoonu Musaa wi, waaye ci dooley Noowug Yàlla la nekk.
9.1—11.36 Yàlla am na mébét ngir Yawut yi ak ñi dul Yawut.
12.1—15.13 Nanuànd booloo ci bëggante.
15.14—16.27 Póol wone na ay mébétam te nuyoo na.

Ubbite gi

1 Ci man Póol miy jaamub Almasi Yeesu la bataaxal bii bawoo, man miy ndawam ci kaw woote bu ma tabb, séddma sasu xamle xibaaru jàmm bu Yàlla.
2 Xibaaru jàmm boobu Yàlla dige woon lu jiitu, te yóbbante ko ay yonentam ci Mbind mu sell mi,

3 moo jëm ci Doomam ji so-
qikoo ci askanu Daawuda, ci
wàllu àddina.
4 Waaye ci wàllu Noo gu Sell
gi, mooy ki dogal ba tabb muy
Doomu Yàlla ji jagoo doole
ndax ndekkiteem, te mooy
sunu Sang Yeesu Almasi bi.
5 Ci Almasi bi lanu jote
aw yiwu doon ay ndaw, ngir
nit ñi déggal yoonu ngëm wi,
ci biir mboolem xeeti àddina,
ngir aw turam.
6 Te yeen ñi ñu woo ci Yeesu
Almasi bi itam, ci ngeen
bokk.
7 Bataaxal bi ñeel na
mboolem yeen ña fa Room, di
ñu Yàlla sopp, woo leen, ngir
ngeen doon ñu sell. Aw yiw
ak jàmm ñeel na leen, bawoo
fa Yàlla sunu Baay ak Sang
Yeesu Almasi bi.

Póol sant na Yàlla

8 Ma doore sant sama Yàlla
ci Yeesu Almasi bi ngir yeen
ñépp, ndax seen ngëm siiw na
ci àddina sépp.
9 Yàlla mi may jaamoo xol,
ci ni may siiwtaanee xibaaru
jàmm bu Doomam, moom
seede na ne noppiwuma ci
di leen fàttaliku.
10 Xanaa di saxoo dagaan ci
samay ñaan, su ci Yàlla àndee,
yoon wu jub wu ma mujj
dikke ba ci yeen.
11 Yàkkamti naa leena gis,
ba jottali leen mayug yiw gu
bawoo ci Noo gu Sell gi, ngir
dooleel leen,
12 te loolu mooy ma bokk ak
yeen lu dëfal sama xol, dëfal
leen, ci seen ngëm ak sama
gos.
13 Bokk yi, bëgguma ngeen
umple ne ay yooni yoon laa
leen mébéta seetsi, ba liggéey
ci seen biir lu leen jariñ, ni
ma ko defale yeneen xeet;
waaye ay gàllankoor a ma téye
ba tey jii.
14 Muy sama digg ak Gereg
yu xay yi, mbaa ñu xayadi ñi,
ak ñi rafet xel, mbaa ñi ñàkk
xel, am na lu ma war ci ñoom
ñépp.
15 Moo tax, yeen waa Room
itam, ma yàkkamti leena
àggesi xibaaru jàmm bi.

Manooree ngi ci xibaaru jàmm bi

16 Awma lu may rus ci
xibaaru jàmm bi, ndax kat
mooy manoorey Yàlla jiy
musal képp ku ko gëm, dale ci
Yawut bi, teg ci ki dul Yawut.
17 Ci xibaaru jàmm bi lañu
feeñal ni Yàlla di baaxee nit ñi
àtteb ñu jub, lépp aju ci ngëm,
ca ndoorte la, ba ca njeexital
la. Noonu la Mbind mi indee
ne: «Ki ñu baaxe njub ndax
ngëmam mooy dund*.»

Nit ñépp a tooñ Yàlla

18 Sànjum Yàlla fa asamaan
lay dalee feeñ, ba wàcc
ci mboolem ngëmadi ak
njubadiy nit ñiy fatt ag dëgg
ci biir ag njubadi.
19 Ndaxam lees mana xam
ci Yàlla, leer na ci seen biir,
nde Yàlla moo leen ko leer-
alal.
20 Ndax kat, li gisuwul ci
Yàlla, te di manooreem gi dul
jeex, ak jikko ji mu wéetoo
ndax li muy Yàlla, ba àddina
sosoo ba tey, xel man na

* **1.17** Seetal ci *Abakug* 2.4.

koo ràññee ci ay liggéeyam, te looloo leen taxa ñàkku lay.

21 Gannaaw ba ñu xamee Yàlla, taxul ñu màggal ko ngir li muy Yàlla, taxul ñu delloo ko njukkal, xanaa réer ci seen xalaati neen, ba seen xel mu wayadi far tàbbi cig lëndëm.

22 Xel mu rafet lañuy jaay ba mujj diy dof.

23 Leeru Yàlla ji dul dee lañu weccee jëmmu nit ki deewam dul jaas, ak picc, ak boroom ñeenti tànk, ak ndëgmeent.

24 Moo tax Yàlla bërgël leen ak seen xemmemtéef yu bon yi ci seen xol, ba ñu sóobu ci jëflantey sobe juy teddadil seen yarami bopp.

25 Ñoo weccee dëggu Yàlla aw fen, di sujjóotal aka jaamu mbindeef, bàyyi Bindkat bi yelloo cant ba fàww. Amiin.

26 Loolu moo tax Yàlla bërgël leen, bàyyi leen ak seen bëgg-bëgg yu teddadi. Seeni jigéen sax dëddu nañu jaxasoo gi leen bindub juddu sédde, ba jublu ci lu woroo ak seen bindub juddu.

27 Naka noonu, góor ñi it noppee jaxasoo ak jigéen, ni leen ko bindub juddu sédde, bay xabtaloo ci seen biir, seen bëgg-bëggi bakkan yu tar; ay góor di séq ak seen moroomi góor jëf ju gàccelu, ba tax leena jot ci seen jëmmi bopp, seen añub réeraange.

28 Gannaaw ràññee Yàlla jaralu leen dara, Yàlla it bërgël leen ak seen xel mu doyadi, ba ñuy def jooju jëf ju jekkadi.

29 Dañoo dem ba fees ak gépp xeetu njubadi akug mbon akug bëgge akug coxor. Noyyeewuñu lu moy kiñaan ak pexey bóome ak ŋaayoo akug njublaŋ ak jëf ju sew. Ay jëwkat lañu it,

30 te di yàqkati der. Ñu bañ Yàlla lañu, ñu reew, réy, di tëggu, ñu xareñ ci fexe lu bon, te déggadil seeni waajur.

31 Amuñu xel, amuñu kóllëre, amuñu xol, amuñu yërmande.

32 Moonte xam nañu xéll ne ñiy jëfe noonu, Yàlla moo daganal àtteb dee ci ñoom, te teewul ñu di ko jëfe, rax ci dolli di farle ñi koy jëfe.

2

Yàlla mooy àtte

1 Yaw nit kiy sikke nag, amoo aw lay, ndax boo sikkee keneen, sa bopp nga sikk, nde yaw miy sikke, jooju jëfin ngay jëfe.

2 Waaye wóor nanu ne àtteb Yàlla bi muy añale ñiy jëfe jooju jëfin, dëgg lay dëppool.

3 Yaw nit kiy sikk ñiy jëfe yooyii, te di ko def, ndax defe nga ne yaw ci sa bopp dinga rëcc àtteb Yàlla?

4 Am dangay sofental mbaaxu Yàlla gu réy akug jéllaleem akug muñam, ndax ñàkka xam ne li Yàlla namm ci baaxe la, moo di nga tuub?

5 Waaye sag dëgër bopp ak sa xol bu tuubadi, ci ngay jóore sànjum Yàlla ci sa kaw bopp, keroog bésub sànj ma, fa àtteb Yàlla bu jub di feeñe.

6 Ca lay fey ku nekk ay jëfam.

7 Ñi saxoo di jéema def jëf ju
baax, ngir di ko sàkkoo ndam
ak teraanga ak texe gu sax,
ñooñu, texe gu sax dàkk mooy
doon seenub añ.
8 Waaye ñi fétteeral ci seen
sàkkuteefi bopp, nanguwuñoo
topp liy dëgg, xanaa ag
njubadi nag, ñooñu, am sànj
ak mer mu ne jippét mooy
seen yool.
9 Njàqare ak musiba daal,
mooy dal ci kaw képp kuy def
lu bon, te Yawut bi jiitu ci,
waaye ki dul Yawut it topp ci;
10 daraja ak teraanga ak
jàmm nag moo ñeel képp kuy
def lu baax, te Yawut bi jiitu
ci, waaye ki dul Yawut it topp
ci.
11 Ndax kat xejj ak seen
amul fa Yàlla.
12 Mboolem ñi bàkkaar nag
te fekku leen ci yoonu Musaa,
yoonu Musaa toppu leen,
waaye du leen teree sànku.
Mboolem ñi bàkkaar it, te mu
fekk leen ci yoonu Musaa,
ci yoonu Musaa lees leen di
daane.
13 Ndax kat du déglukati
yoonu Musaa lees di jox àtteb
ñu jub fa kanam Yàlla, waaye
jëfkati yoonu Musaa mooy jot
àtteb ku jub.
14 Jàmbur ñi dul Yawut,
te amuñu yoonu Musaa,
ndegam teewu leena topp
bindub juddu bay jëfe li
yoonu Musaa laaj, dafa fekk
ñoom ci seen bopp, ñu aw
seen yoonu bopp, doonte
amuñu yoonu Musaa.
15 Noonu lañu wérale ne
jëf ji yoonu Musaa santaane
moo binde ci seenub xol, ba
seen yég-yégu xol seede loolu.
Li koy firndeel it di seen xel
miy def léeg-léeg mu sikk
leen, léeg-léeg mu dëggal leen.
16 Te noonu lay deme kera
bés ba Yàlla di àtte mbiri
kumpa yu nit ñi, ci saytub
Yeesu Almasi bi, ni ko sama
xibaaru jàmm bi indee.

Yoonu Musaa, na jariñ ki ko topp

17 Ma dikk nag ci yaw
miy wuyoo turu Yawut, te
yaakaar yoonu Musaa, boole
ci di sagoo Yàlla.
18 Yaa xam coobarey Yàlla,
te yaa jànge ci yoonu Musaa,
ba xam li am solo dëgg.
19 Yaw mi mu wóor ne yaa
di wommatkatub gumba yi,
te di leeru ñi ci lëndëm gi,
20 yaay yar naataxóona yi,
di jàngal tuut-tànk yi, gan-
naaw wóor na la ne am nga
ci yoonu Musaa mboolem luy
jëmmu xam-xam ak lépp luy
dëgg.
21 Kon yaw miy yare, ndax
doo yar sa bopp? Yaw miy
waare, di aaye sàcc, mbaa
doo sàcc? Yaw miy aaye
njaaloo, mbaa doo njaaloo?
22 Yaw mi bañ bokkaale,
mbaa doo sëxëtoo jaamookaayi
bokkaalekat yi?
23 Yaa ngi sagoo yoonu
Musaa te di ko moy bay
teddadil Yàlla!
24 Yeen de yeena tax ñuy
ñàkke teggin turu Yàlla ci biir
xeeti jàmbur yi dul Yawut, te
noonu la ko Mbind mi indee.

Xaraf, na jariñ boroom

25 Aaday xaraf nag amal na
la njariñ, ndegam sàmm nga

yoon wi ko digle. Waaye soo
dee moykatub yoon wi, sag
xaraf, ñàkka xaraf lay doon.
26 Kon kay ki xaraful, tey
jëfe njub gi yoonu Musaa san-
taane, ñàkka xarafam, ndax
deesu ko ko waññal ag xaraf?
27 Ki xaraful ciw yaramam,
te teewu koo sàmm yoonu
Musaa, moo lay teg ab daan,
yaw mi boole mbindum
yoonu Musaa ak sag xaraf, te
teewu la di moykatub yoon
wi.
28 Ab Yawut, du ci melo
wuy feeñ lees koy nekke, te
xaraf it du ci màndarga muy
feeñ ciw yaram.
29 Waaye ab Yawut dëgg,
kumpag biir xol la koy nekke,
xaraf it mbirum xol la; ci xel
mi lay sottee, waaye du ci
mbindum yoon. Ngërëm la
it du ci nit lay jóge, waaye ci
Yàlla la jóge.

3

Lu jëm ci jagley Yawut yi

1 Kon nag ana lu ab Yawut
rawe ci nit ñi? Ak luy njariñal
xaraf?
2 Xanaa lu bare, ci wet gu
nekk. Li ci jiitu moo di ñoom
lañu dénk kàdduy Yàlla.
3 Su ci ñennat ñàkkee kóllëre,
ndax seenug ñàkk kóllëre day
fanq kóllëreg Yàlla?
4 Mukk kay! Fàww Yàlla
wéye di ku dëggu, te ñépp di ay
fen-kat, te noonu la Mbind mi
indee ne:
«Soo waxee, am dëgg,
te soo àttee, yey*.»

5 Waaye su sunug njubadi
fésalee njubteg Yàlla, ana lu
loolu mana tekki ci nun?
Ma waxe ko nu ko nit mana
dégge; ma ne, kon bu nu Yàlla
wàcceelee am sànjam, ndax
deful ag njubadeem?
6 Mukk kay! Su njubteg
Yàlla matul woon, ana nu
muy àttee àddina?
7 Mbaa ñu neeti: «Su fek-
kee ne dëggug Yàlla, sama
ñàkka dëggu lay gëna kaweel,
te loolu di wone màggaayam,
kon man, ana lees may joxe
àtteb bàkkaarkat?»
8 Ana kon lu tee nit waxe
noonee nu soskat yi tu-
umaale ne nooy wax naan:
«Nanu def lu bon, ngir mu jur
lu baax»? Ñooñu mbugal lañu
yelloo.

Kenn jubul

9 Ana kon nun Yawut yi, lu
nu gëne ci nit ñi? Du ci lenn!
Ndax firndeel nanu ba noppi
ne, muy Yawut bi, di ki dul
Yawut, ñépp a ngi ci kilifteefu
bàkkaar.
10 Noonu it la Mbind mi
indee ne:
«Kenn jubul, du kenn sax.
11 Kenn xeluwul,
kenn wutul Yàlla.
12 Ñépp a lajj, bokk yàqu yax-
eet,
Kenn deful lu baax, du kenn
sax†!
13 Seenug bóli di bàmmeel bu
ne ŋàpp,
seen làmmiñ di ràbb njublaŋ,
seeni kàddu aay ni daŋaru
ñàngóor‡.

* **3.4** Seetal ci *Taalifi cant* 51.6. † **3.12** Seetal ci *Taalifi cant* 14.1-3; 53.4. ‡ **3.13** Seetal ci *Taalifi cant* 5.10; 140.4. § **3.14** Seetal ci *Taalifi cant* 10.7.

14 Seen gémmiñ, waxi móolu
ak wextan la feese§,
15 seeni tànk bar ci yoonu tuur
deretu jàmbur,
16 te fu ñu jaar, yàqute la ak
njaaxum.
17 Yoonu jàmm, xamuñu ko*,
18 te ag ragal Yàlla jegewu
leen†.»

19 Xam nanu nag ne lépp
lu yoonu Musaa wax, ñi ci
yoonu Musaa la ko wax, ngir
aw lay jeex tàkk, ngir itam
mu leer nàññ ne àddina sépp
a sikk fi kanam Yàlla.
20 Ndax kat deesul baaxe
kenn àtteb ku jub fa kanam
Yàlla ndax jëf ju mu def, ngir
sàmm yoonu Musaa; solos
yoon wi daal, mooy ci lees di
ràññee bu baax luy bàkkaar.

Yàlla ubbi na buntu mucc

21 Waaye léegi Yàlla moo
feeñal nu nit di ame fa kana-
mam àtteb njubam gu ajuwul
ci yoonu Musaa. Te yoonu
Musaa ak yonent yi seede
nañu loolu.
22 Googu njub fa kanam
Yàlla nag, ci gëm Yeesu Almasi
bi lees koy ame, te mboolem
ñi ko gëm la ñeel, amul xejj ak
seen.
23 Ndax kat ñépp a bàkkaar,
ba jotewuñu leeru Yàlla,
24 te ci yiwu Yàlla wu àndul
ak genn pey lees di baaxe
ñépp àtteb ñu jub, ndax njot gi
sottee ci Almasi Yeesu.
25 Moom la Yàlla tudd muy
njot gu ngëm di maye, ci kaw
deretam ji tuuru. Noonu la
Yàlla firndeele ne njubteem
mat na sëkk doonte tanqamlu
woon na bàkkaari niti jamono
ya woon,
26 ndax Yàlla ci biir ag
jéllaleem la firndeel njubteem
ci janti tey jii, ngir mu leer
ne moo wéye njub, te képp
ku gëm Yeesu, moo koy baaxe
àtteb ku jub.

27 Kon ana lees di bàkkoo?
Dara! Ci lan lañu koy teg
sax? Ci jëf ju yoon santaane?
Mukk! Xanaa yoonu ngëm
doŋŋ.
28 Ndax jàpp nanu ne ci kaw
ngëm lees di baaxe nit àtteb
ku jub, waaye du ci jëfam ju
yoon santaane.
29 Am Yàlla da di Yàllay
Yawut yi doŋŋ? Walla da dul
Yàllay jàmbur yi dul Yawut
itam? Ahakay, mooy Yàllay
jàmbur ña itam kay!
30 Gannaaw Yàlla kenn la,
mooy baaxe ñi xaraf àtteb ñu
jub ci kaw ngëm; ñi xaraful
it, moo leen di baaxe àtteb ñu
jub ci kaw ngëm.
31 Ndax loolu day tekki ne
ngëm lanu jël, neenale ko
yoonu Musaa? Mukk! Xanaa
dañu koo dëggal kay.

4

Njubteg Ibraayma du ci jëfam

1 Ibraayma sunu maam
ci wàllu askan nag, ana lu
nuy wax ne moom la gis ci
moomu mbir?
2 Bu fekkoon ne Ibraayma,
ci kawi jëfam lees ko jox
àtteb ku jub, kon mu man
koo damoo, waaye demewul
noonu fa Yàlla.

* **3.17** Seetal ci *Esayi* 59.7-8. † **3.18** Seetal ci *Taalifi cant* 36.2.

3 Ana lu ci Mbind mi wax?
Da ne: «Ibraayma moo gëm
Yàlla, Yàlla nangul ko ngëmam,
muy àtteb njub bu ñu ko li-
mal*.»
4 Kuy liggéey, ag peyooram
du taxawe ag may, waaye
wartéef la.
5 Waaye ki jëful te gëm Yàlla
miy baaxe ab yéefar sax àtteb
ku jub, ngëmam googu, ag
njub lees ko koy limal.
6 Ci moomu mbir la
Daawuda doon wax, ba muy
biral mbégtem nit ku Yàlla
limal ag njub gu jotewul dara
ak ay jëfam.
7 Mu ne:
«Ndokkalee yeen ñi ñu baal
seeni moy,
jéggal leeni bàkkaar.
8 Ndokkalee yaw mi Boroom
bi toppul say tooñ†.»
9 Moomu mbégte xanaa
Yawut yiy xaraf doŋŋ la ñeel?
Ñi xaraful it ndax dañu cee
bokkul? Ndax kat danu ne
Ibraayma la Yàlla nangul
ngëmam, muy àtteb njub bu
ñu ko limal‡.
10 Nan lees ko ko limale?
Gannaaw ba mu xarafee, am
ba mu xarafagul? Du gan-
naaw ba mu xarafee, waaye
ba mu xarafagul la.
11 Gannaaw gi la jagoo
màndargam xaraf, mu firn-
deel àtteb njubam gi ngëmam
waral, te fekkul mu xaraf.
Noonu la Ibraayma mana
nekke maamu mboolem
gëmkat ñi. Looloo tax muy
maamu mboolem ñi xaraful,
te gëm, ndax ñu limal leen
seen ngëm ab àtteb ñu jub.
12 Looloo tax it Ibraayma di
maamu ñi xaraf, te du xaraf
gu ñu toppe aada, xanaa ñu
boole ca topp ci tànki ngëm
ga sunu maam Ibraayma
amoon ba mu xarafagul.

Ibraayma gëmoon na digeb Yàlla

13 Ndax kat digeb Ibraayma
ba sédde Ibraayma àddina si,
moom ak askanam§, sàmm
gu mu sàmm yoonu Musaa
taxul, waaye àtteb njub bi ko
ngëmam may, moo ko waral.
14 Nde su dee ñi ci yoonu
Musaa la dige bi ñeel, kon
ngëm dootul tekki dara, te
kon digeb Yàlla ba day neen.
15 Yoonu Musaa daal, am
sànj lay jur, te fu yoon wees
di sàmm amul, genn moy amu
fa.
16 Kon nag digeb Yàlla
boobu, ngëm moo ko waral,
ngir mu di aw yiw doŋŋ.
Noonu la dige bi doone
lu wóor, ñeel ñi soqikoo ci
Ibraayma ñépp; du ñi bokk
ci yoonu Musaa rekk, waaye
ñeel na itam ñi bokk ci ngëmu
Ibraayma, miy sunu maam,
nun ñépp.
17 Noonu la Mbind mi indee
ne: «Maa la def ngay maamu
xeet yu bare*.» Ibraayma
mooy sunu maam fi kanam
ki mu gëm, te muy Yàlla miy
delloo ñi dee bakkan, tey woo
lu nekkul, mu doon lu nekk.
18 Ba bunti yaakaar yépp
tëjee, Ibraayma moo dese

* **4.3** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6. † **4.8** Seetal ci *Taalifi cant* 32.1-2. ‡ **4.9** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6. § **4.13** Seetal ci *Njàlbéen ga* 12.1-3; 17.5. * **4.17** Seetal ci *Njàlbéen ga* 17.5.

woon yaakaaram, wéye ngëmam, ba doon maamu xeet yu bare, loolu dëppook kàddu ga noon: «Noonu la saw askan di tollu†.»
19 Ngëmu Ibraayma wàññikuwul, doonte ba mu xoolaatee boppam, xam na ne yaramam dee na daanaka, ndax fekk na ay atam xawa tollu ci téeméer, te njurukaayu Saarata it fekk na ko dee.
20 Teewul digeb Yàlla ba la ne jàkk, nàttablewul, gëmadiwul, xanaa dëgërloo dooley ngëmam rekk, sant Yàlla.
21 Dafa wéroon Ibraayma péŋŋ ne li Yàlla dige, man na koo def.
22 Moo tax it, Yàlla nangul ko ngëmam, muy àtteb njub bu ñu ko limal.
23 Ba ñu bindee ne ngëmu Ibraayma, moom lees ko nangul, muy àtteb njub bu ñu ko limal‡, du Ibraayma doŋŋ la mbind ma ñeel.
24 Nun itam ci lanu; dees na nu limal sunu ngëm, àtteb ñu jub, nun ñi gëm ki dekkal sunu Sang Yeesu
25 mi ñu teg ciy loxo, mu dee ndax sunuy tooñ, ba dekkal ko, ngir nu ame ci àtteb nit ñu jub.

5

Almasi bi moo nu jubale ak Yàlla

1 Gannaaw nag dees noo baaxe àtteb ñu jub ci kaw ngëm, jàmmoo nanu ak Yàlla ndax sunu Sang Yeesu Almasi bi.
2 Ci ndimbalam lanu ame ngëm ba mana àgg fi yiwu Yàlla wii nu taxaw taxawaay bu dëgër. Te it sunub sag moo di yaakaar ji nuy séentoo ab cér ci leeru Yàlla.
3 Te yemunu ci, xanaa di sagoo sunuy tiis itam, nde xam nanu ne dékku aw tiis mooy taxa muñ;
4 te muñ mooy jur kóllërey biir coono; kóllërey biir coono mooy jur yaakaar.
5 Te yaakaar jooju du tas, ndax cofeelu Yàlla gi baawaan ci sunu xol, ci ndimbalal Noo gu Sell gi mu nu may.
6 Ndax kat, ba nu amul menn pexem mucc, ca waxtu wa gën, la Almasi bi deewal yéefar yi.
7 Barewul ku nangoo dee ngir nit ku jub, doonte jombul mu am ku nangoo dee ngir ku baax.
8 Waaye Yàlla moom, ni mu firndeele cofeelam ci nun, moo di, ba nu doon ay bàkkaarkat, ca la Almasi bi deewe ngir nun!
9 Gannaaw baaxees nañu nu àtteb ñu jub ndax deretam ji tuuru nag, ñaata yoon lees nuy gënatee musal ci am sànj ndax moom?
10 Ndegam ba ñu dee ay bañaaley Yàlla lees nu jubalee deewug Doomam, ñaata yoon lees nuy gënatee musale ag dundam, gannaaw ba ñu nu jubalee ak Yàlla?
11 Te yemunu ci, xanaa di

† **4.18** Seetal ci *Njàlbéen ga* 17.5. ‡ **4.23** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6.

sagoo Yàlla itam ndax sunu Boroom Yeesu Almasi bi nu jubale ak moom.

Aadamaa nu xañ bakkan, Yeesu delloo nu ko

12 Bàkkaar moo jaare ci kenn nit dugg ci àddina*, dee jaare ci bàkkaar, dikk, ba dikkal ñépp, ndax ñépp a bàkkaar.
13 Bàkkaar a ngi woon ci àddina ba ca jamonoy yoonu Musaa, waaye deesul limaale bàkkaar te aw yoon amul.
14 Teewul la dale ca Aadama ba ca Musaa, ci kaw àddina sépp la dee doon nguuru, ba ci kaw ñi bàkkaarul noonee Aadama xëtte woon ndigal. Aadama mooy takkndeeru ki doon dikk.
15 Waaye ni moyug Aadama deme, yiwu Yàlla demewu ni. Moyug kenn nit, Aadama, tax na ñu bare dee; waaye yiwu Yàlla ak mayug yiw gu kenn nit, Yeesu Almasi bi, ñaata yoon la gënatee baawaan, ñeel nit ñu bare?
16 Ni njeexitalu tooñu kenn nit deme, laa ne, mayu Yàlla demewu ni. Benn bàkkaar moo waral àtte bi indi mbugal. Waaye moy yu bare moo waral may gi teggi tuuma.
17 Moyug kenn nit ki, ci la dee jaare ci kenn nit kooku, ba falu. Kon ñi jot ci xéewalu yiw, ba am ci àtteb njub, ñaata yoon lañuy gënatee falu ci biir dund gu ñu ame ci keneen nit kiy Yeesu Almasi bi?
18 Kon nag noonee moyug kenn jure mbugalu nit ñépp daal, noonu la jenn jëfu njekk† jurale ñépp dundin wu yees ci kaw àtteb njub bu leen jenn jëf ja may.
19 Noonee déggadig kenn nit taxe ñu bare doon ay bàkkaarkat, noonu it la déggug ndigalu kenn nit taxe ñu baaxe ñu bare àtteb nit ñu jub.
20 Yoonu Musaa moo dikk ngir fésal barewaayu moy, waaye fu bàkkaar bare, aw yiw gën faa bareeti,
21 ba tax na, noonee bàkkaar doone woon buur, ndax dee gi mu yilife ñépp, ni la aw yiw wuutoo, di buur moom itam, ndax àtteb njub gi aw yiw jural nit ñi, ba jëme leen ci texe gu sax dàkk, ci sunu ndimbalal Boroom Yeesu Almasi bi.

6

Bàkkaar yilifatul gëmkatub Yeesu

1 Ana lu loolu di tekki nag? Ndax kon danuy wéye bàkkaar, ngir yiwu Yàlla gëna yokku?
2 Mukk kay! Nun ñi dee tàggale ak bàkkaar ba noppi, ana nu nuy saxootee bàkkaar?
3 Dangeena umple ne mboolem nun ñi ñu sóob ci Yeesu Almasi bi, cig deewam lañu nu sóobaale?
4 Ci sóobu googu lañu nu boole ak moom suul, ngir noonee Almasi bi dekkee ci màggug Baay bi, nun itam nu dekki bay dund dundin wu yees.

* **5.12** Seetal ci *Njàlbéen ga* 3.17-24. † **5.18** ***jenn jëfu njekk*** mooy li Yeesu tuur deretam ngir gàddu mbugalu bépp bàkkaarkat. Seetal ci 3.25.

5 Gannaaw dees noo bennale ak moom ci dee gu ñu nirule ak deewam, dees nuy bennale itam ak moom ci ndekkite lu niru ndekkiteem.
6 Li nu bir moo di nun ña woon démb, ca bantub Yeesu ba lees nu daajaale, ngir xewwil sunu yaramu bàkkaar, ba nu noppee doon ay jaam, bàkkaar di sunub sang.
7 Ndax ki dee ba noppi, baaxees na ko àtteb ku jub, mu tàggook nooteelu bàkkaar.
8 Gannaaw noo deewandoo ak Almasi bi nag, gëm nanu ne nooy dundandoo ak moom.
9 Ndax kat xam nanu ne Almasi bii dekki te dootul dee, te dee manalatu ko dara.
10 Deewam ga mu dee, dee na benn yoon ba fàww, ba tax bàkkaar amatul benn kilifteef, te dund gi muy dund tey, Yàlla la koy dundal.

11 Naka noonu, yeen itam jàppeleen seen bopp nit ñu dee ba dootuleen nangooti kilifteefu bàkkaar, xanaa di dund ngir Yàlla, ndax seen bokk ci Yeesu Almasi bi.
12 Kon nag bu bàkkaar yilif seen yaramu dee wii, ba di leen nanguloo ay xemmemtéefam yu bon.
13 Buleen jébbal seeni cér bàkkaar, mu def leen jumtukaayi njubadi; gannaaw yeena dekki bay dundaat, jébballeen Yàlla seen bopp te jébbal ko seeni cér, ngir def leen ay jumtukaayi njub.
14 Ndax kat bàkkaar yilifatu leen, nde du ci kilifteefu yoonu Musaa ngeen nekk, waaye ci aw yiw ngeen tàbbi.

Ku gëm Yeesu, ag njub ngay surgawu

15 Ba ci lan boog? Ndax kon danuy bàkkaar, gannaaw du ci kilifteefu yoonu Musaa lanu nekk, waaye ci aw yiw lanu tàbbi? Déet kay!
16 Xanaa xamuleen ne képp koo jébbal sa bopp, nangul ko, ab jaamam nga? Yaar ngeen diy jaam, bàkkaar di seen sang, jëme leen ci dee; mbaa ngeen déggal Yàlla, mu baaxe leen àtteb ñu jub.
17 Waaye cant ñeel na Yàlla, nde ay jaami bàkkaar ngeen woon, waaye gannaaw gi, seenub xol ngeen déggale misaalub àlluwa ji ngeen di ndénkaaneem.
18 Noonu lees leen yiwee, tàggale leen ak nooteelu bàkkaar, ngeen doon ay surgay njub.

19 Ni ko nit mana dégge rekk, ni laa leen woyofalale kàddu gii, ndax seen néew dooley nitu neen. Noonee ngeen jébbale woon seeni cér, def leen ñuy jaami sobe ak ndëngte gu jur ndëngte, noonu ngeen wara jébbale seeni cér, def leen ñuy jaami njub gu jur cellte.
20 Ba ngeen dee jaami bàkkaar, teewuleen woona moom seen bopp, ci seen digganteek njub.
21 Seen jëfi démb ja leen gàcceel tey, ana njariñ lu mu leen jural? Mujug jëf ja de, seenug dee la doon doon.
22 Waaye tey bi ñu leen yiwee, ba ngeen doon ay surgay Yàlla, ag cellte la leen

loolu jural, te muj ga di texe gu sax dàkk.
23 Ndaxte peyooru bàkkaar mooy dee, waaye yiw wi Yàlla di maye mooy texe gu sax dàkk fi Almasi Yeesu, sunu Boroom.

7

Yoonu Musaa wàcc na gëmkatub Almasi bi

1 Am, bokk yi, yeen ñi xam yoon wi laay waxal, dangeena umple ne yoon yiliful nit ki lu moy ci giiru dundam?
2 Dafa mel ni ndaw suy séy; li feek jëkkëram di dund, yoon a yeew buumu jëkkëram ci baatam. Waaye su jëkkër ji deewee, ndaw si teqalikoo na ak yoon wi ko yeewe woon buumu jëkkëram.
3 Kon nag, li feek jëkkëru ndaw si di dund, su séyee ak geneen góor, ab njaalookat lees koy wax. Su jëkkër ji deewee nag, yoon yiwi na ndaw si, te su séyee ak keneen, du doon njaaloo.
4 Noonu la deme ak yeen itam, bokk yi. Yaramu Almasi wi ngeen bennool, ci ngeen doone ñu dee ba nangootunu kilifteefu yoonu Musaa. Noonu ngeen doone moomeelu keneen, te kooku mooy ki dekki, ngir nu meññ njariñ lu ñeel Yàlla.
5 Ba nu toppee sunu bakkan, sunu bëgg-bëgg yu bon yi ndigali yoonu Musaa yee, ñoo daan liggéey ci sunuy cér, ngir nu meññ lu nu jëme ci dee.
6 Waaye tey ci sunu digganteek yoon wi nu tënku woon, dee nanu, ba teqalikoo ak yoon woowu. Moo tax nu doon ay jaam yu tegoo kilifteef gu yees gi Noo gu Sell gi indi, gannaaw ba nu wàccoo ak kilifteefu mbindu yoonu Musaa ma woon.

Yoonu Musaa moo wone ne bàkkaar moo yées

7 Ana lu loolu di tekki? Xanaa kon yoonu Musaa bàkkaar la? Mukk kay! Waaye yoonu Musaa moo ma xamal luy bàkkaar. Ndax kat su dul woon ak yoon wi ne: «Bul xemmem yëfi jàmbur*,» kon xemmemtéef sax duma xam lu mu doon.
8 Waaye bàkkaar moo jaare ci buntub ndigalu yoon, ba yee ci man mboolemi xemmemtéef yu bon. Ndax kat, su yoonu Musaa amul woon, bàkkaar di lu dee.
9 Man de, bu njëkkoon, ba ma xamagul yoonu Musaa, teewul woon may dund. Waaye ba yoonu Musaa dikkee, ca la bàkkaar ne xifée t, di dund,
10 man nag, ma dee. Kon ndigalu yoon wi wara jëme ci ag dund, moom ci boppam moo ma mujj jëme ci dee.
11 Bàkkaar moo ma jekkoo ndigalu yoon, ba nax ma, te ndigalu yoon la ma reye it.
12 Kon yoonu Musaa lu sell la, ndigalam di lu sell te jub te baax.
13 Lu baax loolu di yoonu Musaa, xanaa kon moo ma taxa dee? Déet kay! Bàkkaar

* **7.7** Seetal ci *Mucc ga* 20.17.

moo feeñale noonu meloom; moo jëfandikoo lu baax, ba rey ma, ngir ndigalu yoon di jumtukaay bu bàkkaar fésale gépp mbonam gu jéggi dayo.

Ab gëmkat namm na lu mu tëlee jëfe

14 Xam nanu ne yoonu Musaa ci Yàlla la bokk, te man may nitu suuxu neen, dib jaam bu ñu jaay bàkkaar, muy sama sang.

15 Xawma sax lu waral may jëfe ni may jëfe; li ma namm, du loolu laay jëfe, waaye li ma bañ, moom laay jëfe.

16 Gannaaw li ma bëggul, moom laay def nag, juboo naa ak yoonu Musaa ci dëggal ne yoonu Musaa baax na.

17 Kon nag dootul man maay jëfe noonu, waaye dooley bàkkaar bi ci man la.

18 Xam naa ne man, sama bindu suuxu neen wii, lenn lu baax dëkku ci. Yéene jaa ngeek man, kàttanu jëfe lu baax moo fi nekkul.

19 Ndax kat du lu baax li ma namma jëfe laay jëfe, waaye lu bon li ma nammul, moom laay jëfe.

20 Te su dee li ma nammul, moom laay def, kon kay dootul man maa koy def, waaye dooley bàkkaar bi dëkk ci man moo koy def.

21 Takk bi ma ci def daal mooy lii: bu ma nammee def lu baax, lu bon a may teewalsi.

22 Ndaxam ci sama biir xol, yoonu Yàllaa ma neex.

23 Waaye gis naa ci samay cér, weneen yoon wuy xeex ak yoon wi samam xel jubool, te yoon woowoo ma jàpp njaam, jébbal ma dooley bàkkaar bi dëkke samay cér.

24 Céy maaka réy aw tiis! Ana ku may wallook sama yaramu dee wii?

25 Waaye cant ñeel na Yàlla mi nuy walloo jëmmu Yeesu Almasi bi, sunu Sang.

Kon daal man, ci sama bopp, ci sama wàllu xel, yoonu Yàlla laay surgawu, waaye ci sama wàllu yaramu suux wii, yoonu bàkkaar laay surgawu.

8

Noowug Yàlla moo jiite gëmkat bi

1 Kon nag léegi, amul benn daan bu ñeel ñi bokk ci Almasi Yeesu.

2 Ndax kat, yoonu Noo gu Sell giy maye bakkan te nekk ci Almasi Yeesu moo la yiwi, ba nga mucc ci yoonu bàkkaar ak dee.

3 Li yoonu Musaa tële woon ndax néew dooley nitu suuxu neen, mooy lii Yàlla def: Doomam la yónni, mu dikke melow nit, te nit di bàkkaarkat, di suuxu neen, ngir Doomam fajtal mbirum bàkkaar. Yaramu suux wu nit kooku la Yàlla sottale mbugal mi war ci bàkkaar,

4 ngir njub gi yoonu Musaa laaj mana sotti ba mat sëkk ci nun, ñi toppatul sunu bindu suux, xanaa Noowug Yàlla.

5 Ndax kat ñi topp seen bindu suux, mbiri bakkan doŋŋ lañu xinte, waaye ñi topp Noowug Yàlla ñoom,

mbiri Noowug Yàlla mooy seen xinte.
6 Xintey bakkan nag ci dee lay jëme, waaye xintey Noowug Yàlla dund ak jàmm lay jur.
7 Ndaxte boroom xintey bakkan ab noonu Yàlla la, nde déggalul yoonu Yàlla, te manu ko sax.
8 Moo tax ñi wéye seen bindu suuxu neen duñu mana neex Yàlla.
9 Yeen nag nekkatuleen ci kilifteefu bindu suuxu neen, waaye ci kilifteefu Noo gu Sell gi ngeen nekk, ndegam kay Noowug Yàllaa ngi sax ci yeen. Ku amul Noowug Almasi bi, kooku du nitam.
10 Su Almasi bi nekkee ci yeen, seen yaram dina dee moos ndax bàkkaar, waaye du tee seenug noo di dund, ndax àtteb njub bi ngeen am ba noppi.
11 Noowug ki dekkal Yeesu moo sax ci yeen. Kon nag ki dekkal Almasi bi mooy dekkal itam seen yaram wu jëm ci dee, ndax Noowam googu sax ci yeen.
12 Kon nag bokk yi, bor topp na nu, waaye du sunu bindu suux lanu ameel lenn lu nu taxa topp sunu bakkan.
13 Ku topp bakkanam, fàww mu dee, waaye ku rey jëfi yaramam ci ndimbalal Noowug Yàlla, dina texe.
14 Ndax kat, mboolem ñiy dox ci njiital Noo gi, ñooñu ay doomi Yàlla lañu.
15 Mayeesu leen noo gu leen di desloo cig njaam, ba tax leena dellu cig ragal, waaye Noowug doom yu ñu doomoo, moom lees leen may, te looloo nu tax di woowe Yàlla: «Abba*», mu tekki «Baay».
16 Te Noowug Yàlla, moom ci boppam, moo mànkoo ak sunu noowug bopp, di seede ne ay doomi Yàlla lanu.
17 Gannaaw ay doom lanu nag, ay boroom cér lanu, ay boroom cér yu Yàlla sédd, cér yu nu bokk ak Almasi bi, gannaaw noo bokk ak moom ab coono tey, ngir bokk ak moom teraangay ëllëg.

Teraangay ëllëg ñeel na gëmkat ñi

18 Jàpp naa ne sunu coonob tey du dara, soo ko xoolee ci teraanga ji ñu nuy feeñalal ëllëg.
19 Càkkéefu àddinaa ngi séentu, ndax yàkkamti bés ba doomi Yàlla di feeñ.
20 Ndax kat, càkkéef gépp, li ñuy déggal neenug neen la, te du seen coobare, waaye ki leen ci tënk la neex, ba tax ñuy yaakaar,
21 ñoom ñi bokk ci càkkéef googu itam, ne dees na rengi seen buumi njaam gi leen dee ak yàqutey yaram ràng, ngir ñu am cér ci goreelug doomi Yàlla yi, am cér ci seen teraanga.
22 Xam nanu ba fii nu tollu ne mboolem càkkéef gaa ngi binni ndax mitit, ni kuy matu.
23 Te du càkkéef gi rekk, waaye nun ci sunu bopp itam, ci lanu, nun ñi jot ab dawal ci Noo gu Sell gi, nun

* **8.15** ***Abba,*** baatu arameen la.

ci sunu bopp sax nu ngi binni sunu biir xol, ndax yàkkamtee jot céru doomi Yàlla, ba sunu njotug yaram mat.

24 Ndax kat sunu mucc, yaakaar la taxaweegum, te yaakaar joo teg sa bët, dootul yaakaar. Li nit ki teg bëtam, nu mu koy yaakaaratee?

25 Li nu gisul kay lanuy yaakaar, di ko séentooka muñe yaakaar ji.

26 Te itam Noowug Yàlla moo nuy dimbali ndax sunug néew doole, nde xamunu sax li jaadoo sàkku ci sunuy ñaan, waaye Noo gi moo nuy tinule ay onk yu wees kàddug làmmiñ.

27 Te kiy xool li ci biir xol yi, xam na liy xintey Noo gi, ndax ni ko Yàlla bëgge, ni la Noo giy tinool ñu sell ñi.

28 Te itam nag xam nanu ne Yàlla mooy def mboolem lu xew, daje ba jur njariñal ñi sopp Yàlla, ñi mu woo, noonee ko ab dogalam namme.

29 Ndax ñooñu Yàllaa leen ràññee woon lu jiitu, te it la mu dogaloon lu jiitu ci ñoom moo di ñu niru Doomam, ngir Doomam di taaw ci biir rakk yu bare.

30 Ñi Yàlla tuddaloon loolu lu jiitu, moo leen woo itam; ñooñu mu woo, moo leen baaxe itam àtteb ñu jub; te ñooñu mu jox àtteb ñu jub, moo leen darajaal itam.

Cofeelu Yàllaa ngi ci Almasi bi

31 Ana lu nuy waxati nag? Gannaaw Yàllaa àndak nun, ku nu manal dara?

32 Moom mi nu bañalul Doomu boppam, xanaa joxeel nu ko, nun ñépp, ana nu mu nuy baña baaxee gépp yiw, boole ci?

33 Ñi Yàlla tànn, ana ku leen di tuumaal? Yàlla de moo leen àtte ni ñu jub.

34 Ana kuy tegeb daan? Almasi Yeesu de moo dee, rax ci dolli, mu dekki, te moo toog fa ndijooru Yàlla, di nu fa ñaanal!

35 Ana ku nuy tàggaleek cofeelu Almasi bi? Du ay nattu, te du njàqare, du it coonoy bunduxataal, mbaa ab xiif, mbaa rafle, te du genn aayteef, ba cib saamar.

36 Noonu la Mbind mi indee ne:

«Yaa tax ñu yendu noo bóom,
dees noo jàppe ni xar yu ñuy tër†.»

37 Waaye ci mboolem lu nu dikkal, nooy am ndam lu mat sëkk, ci ndimbalal ki nuy soppeem.

38 Ndax kat bir na ma ne du ag dee, du ag dund, du ay malaaka, duy boroom nguur, du tey, du ëllëg, duy boroom doole‡,

39 du lu kawe, du lu xóot, mbaa meneen mbindeef mu mu doon; dara manu noo tàggale ak cofeel gi nu Yàlla won ci Almasi Yeesu sunu Sang.

9

Yàlla moo tànn bànni Israayil

† **8.36** Seetal ci *Taalifi cant* 44.23. ‡ **8.38** Seetal ci *Efes* 6.12.

1 Dëgg laay wax, Almasi bi
seede na ko, fenuma. Sama
xol moo ma seedeele Noo gu
Sell gi, ne lii may wax dëgg la:
2 li may wax moo di tiis wu
réy laa am ak naqaru xol wu
dakkul,
3 nde man doon naa ñaana
alku sax, daggoo ak Almasi
bi, ngir jàmmi sama bokki
xeet, sama bokki deret.
4 Ñooñoo di xeetu Israayil
wi xéewloo céru doon doomu
Yàlla, Yàlla won na leen
jataayam ju yànj, fas ak ñoom
kóllëre, jox leen ndigali yoon
wi ak doxalinu njaamu Yàlla
aki digeem;
5 ñoo soqikoo ci maam
yu baax ya; ci wàllu doom
aadama it, ci ñoom la Almasi
bi soqikoo, di Yàlla, tiim lépp,
te yelloo cant ba fàww. Amiin.
6 Du caageenu kàddug Yàlla
moo neen, ndax ñi bokk ci
xeetu Israayil ñépp duñu Is-
raayil tigi.
7 Te it sëti Ibraayma yépp
bokkuñu ci askanam, waaye
li Mbind mi indi moo di:
«Ci Isaaxa lees di tudde saw
askan*.»
8 Loolu di tekki ne du sëti
Ibraayma yi ci wàllu deret
ñoo di doomi Yàlla, waaye
doom yi seenub juddu dëppoo
ak digeb Yàlla, ñoom lañu jàpp
ne ñooy askanu Ibraayma.
9 Ndax kat kàddug dige ba
nii la jibe: «Nëgëni sii déwén
laay délsi, te Saarata dina am
doom ju góor†.»
10 Te yemul foofu rekk,
waaye Rebeka it moo am ay
seex yu genn góor jur, muy
sunu maam Isaaxa.
11 Doom ya nag jud-
dooguñu woon bay def lenn
lu baax, mbaa lu bon. Yàlla
moo defe noonu ngir wéyal
dogal bu dëppoo ak tànnéefu
boppam
12 bu ajuwul ci kawi jëf,
xanaa ci kiy woote. Rebeka‡
la kàddu gii dikkal: «Mag ji
mooy surgawu rakk ji§.»
13 Noonu la Mbind mi indee
ne: «Yanqóoba laa sopp, te
Esawu laa foñ*.»

Sànjum Yàlla rax na yërmande

14 Ana lu nu ci mana wax
nag? Ndax Yàlla daa wàcc
foofu yoon? Mukk kay!
15 Ndax kat moo noon
Musaa:
«Maay yërëm ku ma neex,
te maay ñeewante ku ma
neex†.»
16 Kon nag mbaaxug Yàlla
ajuwul ci coobarey nit ki,
mbaa aw ñaqam, waaye lépp
yërmandey Yàlla la.
17 Mbind mi moo indi kàddu
ga dikkaloon Firawna, ne ko:
«Maa la yékkati, te li ko waral
mooy lii ci boppam: ngir
fésal sama doole ci yaw, ngir
itam sama riirum tur dajal
àddina‡.»
18 Kon nag Yàlla mooy yërëm
ku ko neex, te ku ko neex lay
dëgëral xolam.
19 Xam naa dinga ma ne:
«Ana kon lu Yàlla di sikkeeti?

* **9.7** Seetal ci *Njàlbéen ga* 21.12. † **9.9** Seetal ci *Njàlbéen ga* 18.10, 14. ‡ **9.12** ***Rebeka*** mooy soxnas Isaaxa. § **9.12** Seetal ci *Njàlbéen ga* 25.23. * **9.13** Seetal ci *Malasi* 1.2-3. † **9.15** Seetal ci *Mucc ga* 33.19. ‡ **9.17** Seetal ci *Mucc ga* 9.16.

Coobarey Yàlla, ana ku koy
fanq?»
20 Waaye yaw nit ki, yaay
kan bay weddi Yàlla? Ndax
këf ku ñu tabax dina ne ka ko
tabax: «Lu tax nga sàkke ma
nii?»
21 Tabaxkatu ndab bi
xanaa daa amul sañ-sañ ci
ban bi muy liggéeye, ngir
tabax ci bennub tooyal lenn
ndabal teraanga ak leneen
ndabal njoogaan?
22 Yàlla dafa nammoona
wone am sànjam, xamle
dooleem. Teewul moo muñal
lool ay ndab yu yelloo am
sànjam, te seen sànkute ñoroon
xomm.
23 Su dee Yàlla moo def
loolu nag ngir fésal màggaayu
teraangaam, ñeel ay ndab yu
xéewloo yërmande, te mu waa-
jalaloon leen teraanga?
24 Nun ci ndabi yërmande yi
Yàlla woo lanu bokk, te du ci
Yawut yi rekk lees nu seppee,
waaye ci jàmbur ñi dul Yawut
itam.
25 Moom la wax it ci téereb
Ose ne:
«Ñi dul woon sama ñoñ,
ñoom laay wax sama ñoñ,
ñooñu dul woon samab xejj,
ñoom laay xejjoo§.»
26 «Te foofa ñu leen noon:
“Yeen, dungeen sama ñoñ,”
fa lees leen naa: “Yeenay
doomi Yàlla jiy
dund*.”»
27 Ci mbirum Israayil la
Yonent Yàlla Esayi itam xaacu
woon ne:
«Su bànni Israayil tolloo ni
feppi suufas géej sax,
as ndes a ciy mucc†.»
28 Ndax kàddu gi Boroom bi
wax:
«Moo koy sottal ci lu gaaw ci
kaw suuf‡.»
29 Mooy itam la Esayi wax-
oon lu jiitu, ne:
«Bu nu Boroom gàngoori xare
yi
waccalul woon kuutaay,
ni Sodom lanuy mel, Gomor
lanuy neexool§.»

Bànni Israayil déggoowul ak xibaaru jàmm bi

30 Ana lu nu ci mana
wax? Xeet yu dul Yawut te
sàkkuwuñu woon ag njub, ñoo
jot àtteb njub, te mooy njub gi
ngëm di maye.
31 Waaye xeetu Israayil wi
sàkku woon yoonu njub, ñoo
moy yoon wi.
32 Ndax lan? Sukkandikoowul
ci ngëm, xanaa ay jëf. «Doj
wuy fakkastale,» moom lañu
fakkastaloo.
33 Noonu la Mbind mi indee
ne:
«Maa ngii di dëj fi Siyoŋ doj
wuy fakkastale,
mooy xeer wuy daaneel,
waaye ku ko gëm, doo rus*.»

10

1 Bokk yi, sama yéeney xol
ak ñaan gi may ñaanal Israayil
ci Yàlla moo di ñu mucc.
2 Ñoom laa seedeel seenug
parlu ci Yàlla, waaye dañu koo
tegul ci xam-xam bu doy.
3 Yoonu njub gi Yàlla di
baaxe nit ki àtteb ku jub,
moom lañu umple tey jéema
dëggal seen njubteg bopp.

§ **9.25** Seetal ci *Ose* 2.25. * **9.26** Seetal ci *Ose* 2.1. † **9.27** Seetal ci *Esayi* 10.22.
‡ **9.28** Seetal ci *Esayi* 10.23. § **9.29** Seetal ci *Esayi* 1.9. * **9.33** Seetal ci *Esayi* 8.14; 28.16.

Moo tax nanguluñu njubte gi Yàlla di maye.
4 Ndax kat Almasi bi moo sottal yoonu Musaa, ngir àtteb ku jub ñeel képp ku ko gëm.

Coobarey Yàlla mooy ñépp mucc

5 Njub gi sàmm ndigali yoon di maye, li ci Musaa bind moo di: «Kuy jëfe ndigal yooyu, yaay dund ndax ñoom*.»
6 Waaye njub gi ngëm di maye, li muy digle mooy:
«Bul wax ci sa xel, ne: "Ana kuy yéeg fa kaw asamaan?"»
nde day mel ni Almasi bi ngay wuta wàcce.
7 «Bul ne it: "Ana kuy wàcci njaniiw?"»
nde day mel ni dangay wuta dekkilaat Almasi bi.
8 Li mu wax moo di:
«Kàddu gi kay jege na leen lool: ci seen gémmiñ ak ci seen biir xol la nekk†.»
Te loolu mooy kàddug ngëm gii nuy xamle.
9 *Saw làmmiñ*, soo ci biralee ne Yeesu moo di Boroom bi, *sab xol* it, nga gëm ci ne Yàlla dekkal na Sang Yeesu, dinga mucc.
10 Ndax kat ab xol lees di gëme, ba am àtteb ku jub, te aw làmmiñ lees di birale ngëm gi ba mucc.
11 Mbind mi moo ne: «Képp ku ko gëm, doo rus‡.»
12 Ag wuutale amul diggante ab Yawut ak jàmbur bu dul Yawut; ñépp a bokk benn Boroom biy yéwéne mboolem ñi koy woo wall.
13 Ndax kat waxees na ne: «Képp ku woo Boroom bi wall ciw turam, dinga raw§.»
14 Waaye nees di woowe koo gëmul? Nees di gëme koo déggul turam? Nees di dégge turam, te yégleesu ko?
15 Nees di yéglee xibaar, te yebaleesu la? Noonu la Mbind mi indee ne: «Ñeeka rafeti tànk, ndaw yii di yéglesi xibaari jàmm*!»
16 Waaye du ñépp a nangul xibaaru jàmm bi; moo tax Esayi ne: «Boroom bi, ana ku gëm sunub dégtal†?»
17 Kon boog ngëm ci dég-dég lay juddoo, dég-dég ba bawoo ci kàddug waare gi jëm ci Almasi bi.
18 Waaye dama ne: xanaa dañoo déggul? Ahakay! Ndax «Suuf sépp la seen ndéey jibal, seen kàddoo àkki cati àddina‡.»
19 Ma neeti: xanaa bànni Israayil dañoo xamul? Ahakay! Musaa moo leen njëkkoona jottali la Yàlla noon:
«Yeen, maa leen di fiireloo xeet wu tekkiwul dara,
ci waasow naataxóona laa leen di merloo§.»
20 Esayi it am fit ba ne:
«Ñi ma seetul woon, gis nañu ma,
ca ña ma laajul woon laa feeñe*.»
21 Israayil nag la wax ci mbiram ne:

* **10.5** Seetal ci *Sarxalkat yi* 18.5. † **10.8** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 30.11-14. ‡ **10.11** Seetal ci *Esayi* 28.16. § **10.13** Seetal ci *Yowel* 3.5. * **10.15** Seetal ci *Esayi* 52.7. † **10.16** Seetal ci *Esayi* 53.1. ‡ **10.18** Seetal ci *Taalifi cant* 19.5. § **10.19** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 32.21. * **10.20** Seetal ci *Esayi* 65.1.

«Bëccëg bépp laa yendoo tàllal samay loxo
askanu fippukat wu déggadi†.»

11

Yàlla waccul bànni Israayil

1 Ma ne kon, xanaa Yàlla daa wacc ñoñam? Mukk kay! Man ci sama bopp ci Israayil laa bokk, askanoo ci Ibraayma, giiroo ci Beñamin.
2 Yàlla waccul ñoñam ñi mu ràññee woon lu jiitu. Am dangeena xamul li Mbind mi indi ci mbirum Ilyaas, ba mu dikkee Yàlla njàmbat lu jëm ci Israayil? Mu ne:
3 «Boroom bi, say yonent, rey nañu leen; say sarx-alukaay, màbb nañu leen; man doŋŋ maa fi des, te ñu ngi wut sama bakkan*.»
4 Ana lu ko Yàlla tontu? Da ne: «Beral naa sama bopp juróom ñaari junniy nit (7 000) ñu sujjóotaluloon Baal tuur mi†.»
5 Kon nag naka noonu itam ci jamonoy tey jii, aw ndes a ngi fi, te ci kaw yiw lees leen tànne.
6 Gannaaw aw yiw a tax nag, dootul seen peyu jëf, lu ko moy aw yiw noppee doon aw yiw.
7 Kon léegi nag? Li am moo di, li bànni Israayil doon wut, amuñu ko. Ñi Yàlla tànn ñoo ko am, ña ca des, seenum xel a dërkiis.
8 Noonu lees binde ne:
«Yàlla moo leen jox xelum ngëmment,
ak bët yu dul gis, ak nopp yu dul dégg,
ba bésub tey jii‡.»
9 Daawuda it wax na ne:
«Yal na seen ndab di seenum yeer,
boole ci dib caax,
te di fiir gu ñuy daanu,
muy seenub yool.
10 Yal na seeni gët giim, ba duñu gisati,
yal nañu sëgg ba fàww§.»

Lu jëm ci muccug ñi dul Yawut

11 Moo tax ma ne xanaa ba bànni Israayil tërëfee, jéll bu ñu dul jógati lañu daanu? Mukk kay! Waaye tooñug bànni Israayil moo waral muccug jàmbur ñi dul Yawut, ba tax bànni Israayil siis leen.
12 Gannaaw tooñug bànni Israayil mooy xéewalu àddina si, seenug néewle di xéewalu jàmbur ñi dul Yawut, kon bu bànni Israayil yembee, ndaw xéewal gu gënatee baawaan!
13 Léegi nag yeen jàmbur ñi dul Yawut laay waxal. Gannaaw maay ndaw li ñu yebal ci jàmbur ñi dul Yawut, samab yónnent laay teral.
14 Jombul sama liggéey dina yee fiiraangey sama bokki Yawut ñi, ba ñenn ci ñoom mucc.
15 Ndax kat ba Yàlla dàqee Israayil, ca la àddina juboo ak Yàlla. Kon nag bu leen Yàlla delloosee, ana lu muy jur lu moy dee-dekki?
16 Ndax kat ab sarax bu génnee ci nootu sunguf, di

† **10.21** Seetal ci *Esayi* 65.2. * **11.3** Seetal ci *1.Buur ya* 19.10, 14. † **11.4** Seetal ci *1.Buur ya* 19.18. ‡ **11.8** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 29.3; *Esayi* 29.10. § **11.10** Seetal ci *Taalifi cant* 69.23-24.

ndoortel meññeef, su boobu sarax sellee, tooyalub sunguf bépp ay sell. Ndax su reenu garab sellee, car ya it sell.

17 Waaye su ñu tenqee lenn ci cari oliwu kër, te yaw ngay caru oliwu àll, ñu indi la, jabtal ci oliwu kër gi, nga wuutu car ya ca fàqe, ba mana xéewloo meen miy wale ci reenu oliwu kër gi, di ko dundal,

18 bumu tax nga bàkku ci kaw car ya fàqe. Soo dee bàkku, xamal ne du yaa yenu reen bi, waaye reen bee la yenu.

19 Xam naa dinga ne: «Car yooyu, dees leena tenqi, ngir jabtal ma.»

20 Dëgg it; waaye ngëmadi moo leen fa tenqee, te yaw, ngëm a la fa teg. Bu ko réy-réyloo, waaye ragalal.

21 Ndegam cari jud-duwaale ya la Yàlla déegul, moytul mu bañ laa déeg yaw itam.

22 Xoolal kon ni Yàlla baaxe ak ni mu ragloo; ci ñi déggadi la raglu, baax ci yaw, ndegam cig mbaaxam nga sax; lu ko moy dees na la tenqi yaw itam.

23 Car ya fàqe woon itam, su ñu wéyewul ngëmadi, dees leen di delloo ca ndey ja, nde Yàlla man na leen caa saxalaat.

24 Ndax kat, ndegam yaw lañu tenqee ci oliw gi ci àll bi, jabtal la ci oliwu kër gi dul sa ndey, astamaak car yi oliwu kër gi di seen ndey, nde saxalaat leen ca mooy gëna yombati.

Yàlla ñépp la yërëm

25 Bokk yi, moytuleena defe ne seen xel mu rafet a leen may li ngeen am. Bëgguma ngeen umple mii mbóot: ag déggadi moo dikkal lennati bànni Israayil, ba kera xeet yi dul Yawut duggsi, ba seenub lim mat.

26 Su boobaa nag, bànni Israayil gépp ay mucc, noonee ko Mbind mi indee ne:

«Siyon la wallukat bay jóge,
mooy tenqee ngëmadi ci askanu Yanqóoba.
27 Loolooy doon sama kóllëreek ñoom,
kera ba may far seeni bàkkaar*.»

28 Ci wàllu xibaaru jàmm bi, ay noon la Yawut ñi taxawe, te muy xéewal ci yeen ñi dul Yawut. Waaye ci wàllu dogal bi tànn Yawut ñi, ay soppe lañu, te seeni maam tax.

29 Ndax Yàlla kat, ay mayam akub wooteem, lenn du ci toxu.

30 Yeena déggadi woon, waaye tey daj ngeen yërmande, ndax déggadig Yawut yi.

31 Noonu itam la Yawut yi déggadee tey, ba ni ngeen daje yërmande, ñoom it ñu daje ni yërmande.

32 Yàlla moo tëj nit ñépp ci seenug déggadi, ngir yërëm leen ñoom ñépp.

Yàllaa yelloo teraanga

33 Céy xóotaayub koomu Yàlla ak xel ma ak xam-xam

* **11.27** Seetal ci *Esayi* 59.20-21; 27.9; *Yeremi* 31.33-34.

ba! Deesul natt ay dogalam,
deesul ràññee ay jëfinam!
34 «Ana ku mana nànd xalaatu Boroom bi?
Ana ku ko mana digal†?»
35 «Ana ku ko dawlul lenn,
ba mu war koo delloo‡?»
36 Ci moom la lépp sosoo, ci moom la lépp sottee, te moom la lépp ñeel. Moom la daraja ñeel ba fàww! Amiin.

12

Nii la gëmkat bi wara jaamoo Yàlla

1 Kon nag bokk yi, ma ñaax leen, te yërmandey Yàlla tax. Na seen dund mel ni sarax su ñuy defal Yàlla, sarax su sell te neex ko. Loolu dëy mooy njaamu gi leen war.

2 Buleen roy jamonoy tey jii, waaye yeesluleen ci ni ngeen di xalaate ba soppiku, ngir ngeen mana ràññee liy coobarey Yàlla, muy li baax, di bànneexam te mat sëkk.

3 Ma artu leen ci kaw yiw wi ma Yàlla may; bu kenn ci yeen teg boppam fu mu àggul, waaye xalaate leen sago, te ku nekk dëppoo ak céru ngëm bi ko Yàlla sédd.

4 Ndax kat dafa mel ni sunu yaram wiy wenn, te cér yi bare, doonte cér yépp a wuuteek seen moroom nu ñuy liggéeye.

5 Noonu lanu doone ñu bare, bokk wenn yaram nun ñépp ci Almasi bi nu gëm, te ku nekk di sa cérub moroom.

6 Ay may yu wuute lanu am, may yu yemook céru yiw bi ñu sédd ku nekk ci nun. Su dee biral kàdduy waxyu mooy sag may, biralal kàdduy waxyu ci sa keem ngëm;

7 su dee wàllu jàppale, deel jàppale; su dee wàllu njàngale, ngay jàngale.

8 Su dee wàllu kàddu yuy yokke, ngay wax luy yokk gëmkat ñi; su dee wàllu joxe, deel joxe te Yàlla rekk tax; su dee wàllu jiite, taxawal temm ci liggéeyub jiite; su dee wàllu baaxe nit ñi, nay loo bége.

9 Na seen cofeel mucc ci ngistal, seexluleen lu bon te ŋoy ci lu baax.

10 Na leen mbëggeelug bokk taxa fonkante, te ngeen farlu ci di teralante.

11 Sawarleen te baña yoqi, jaamuleen Boroom bi, ànd ceek pastéefu xol.

12 Bégeleen seen yaakaar, di muñ ci biir tiis, tey saxoo ag ñaan.

13 Deeleen def seen loxo ci lu faj soxlay gëmkat ñu sell ñi, te boole ci am teraanga.

14 Ñi leen di bunduxataal, ñaanalleen leen, ñaanalleen leen te bañ leena móolu.

15 Ñi am mbégte, bokkleen ak ñoom seen mbégte; ñi am naqar, ngeen bokk ak ñoom seen naqar.

16 Mànkooleen, buleen xëccu daraja, waaye nanguleena jonjoo ak ñi féete suuf, te baña jàppe seen bopp boroomi xel.

17 Buleen feyantoo, fexeleen di def lu rafet, ñépp seede ko.

18 Su manee am, jàmmooleen ak ñépp, ndegam ci yeen la aju.

† **11.34** Seetal ci *Esayi* 40.13. ‡ **11.35** Seetal ci *Ayóoba* 41.3.

19 Samay soppe, buleen di
feyul seen bopp, xajalleen
am sànj, am sànj fajal bop-
pam, ndax bindees na ne:
«Maay kiy feye, di añale*.» Bo-
room bee ko wax.
20 Li mu wax kay mooy:
«Bu sab noon xiifee, jox ko mu
lekk,
bu maree, may ko mu naan.
Soo defee noonu, day rus,
ba mel ni koo yeni xal†.»
21 Bu leen lu bon man, waaye
defleen lu baax, ba man lu
bon.

13

*Na ñépp dégg*al *njiit yi*

1 Na ku nekk dégg*a*l njiit yi
yor kilifteef, nde amul njiit lu
bawoowul fa Yàlla, te njiit yi
toog, Yàlla moo leen tabb.
2 Moo tax kuy bañal njiit,
tëralinu Yàlla nga bañal, te
ñi bañal njiit, ñoo wool seen
bopp mbugal.
3 Kuy def lu baax nag, doo
ragal kilifa yi, kiy def lu bon
moo leen di ragal. Soo bëggee
mucc ci ragal kilifa nag, defal
lu baax, jot ngërëmam.
4 Ndax kilifa gi mooy ndaw
li Yàlla yebal ngir sa jàmm.
Waaye soo dee def lu bon,
ragalal, ndax kilifa gi yorul
ab saamar cig neen; mooy
ndawal Yàlla liy añale, te
mooy jottali am sànj mu wàcc
ci kuy def lu bon.
5 Moo tax nangul njiit di
wartéef, ndax njariñal nangul
njiit yemul rekk ci mucc ci
am sànj, waaye xel mu dal a
ngi ci.
6 Loolu moo waral it ngeen
di fey galag, ndax njiit yi
koy feyeeku kat, ñooy jawriñi
Yàlla yi sasoo googu kilifteef.
7 Joxleen ku nekk li ngeen
warlook moom; ku ngeen
wara fey galag, feyleen ko
ko; ku ngeen wara fey juuti,
feyleen ko ko; ku ngeen wara
weg, wegleen ko; ku ngeen
wara teral, teralleen ko.

Cofeel moo tënk yoonu Musaa

8 Buleen ameel kenn bor, lu
moy borub soppante; ndax
ku sopp sa moroom, yaa
matal yoonu Musaa.
9 Ndax ndigal yii kat:
«Buleen njaaloo, buleen
bóom, buleen sàcc, buleen
xemmem*,» ak leneen ndigal
lu mu mana doon, ci genn
kàddu gii la tënke: «Ni ngeen
soppe seen bopp, nangeen ko
soppe seen moroom†.»
10 Cofeel du waral kenn
def moroomam lu bon; kon
cofeel moo matal sëkk yoonu
Musaa.

Teewlu war na gëmkat ñi

11 Li tax ngeen wara gëna
farlu ci loolu mooy, xam
ngeen jant yi nu tollu; seen
waxtuw yewwu jot na ba
noppi, nde léegi la nu mucc
gëna jege ba nuy doora gëm.
12 Guddi gi màggat na, bët a
ngi bëgga set. Kon nag nanu
bàyyi jëfi lëndëmtu te ràngoo
gànnaay yi ñuy xaree cig leer.

* **12.19** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 32.35.
* **13.9** Seetal ci *Mucc ga* 20.13-15, 17.
† **12.20** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 25.21-22.
† **13.9** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18.

13 Nanu jëfe jëfin wu
jekka def bëccëg; nanu sore
xawaare yi ànd ak moy, ak
màndite, sore baane bu lewul,
ak ñaawtéef yu ni mel, te sore
ŋaayoo ak kiñaan.
14 Waaye yiirooleen Sang
Yeesu Almasi bi, te ngeen
baña yittewoo seen bakkan,
ngir di topp seeni xem-
memtéef.

14

Bul sikkal sa moroom

1 Ku ngëmam dëgërul nag,
xajooleen ko, te bañ cee
càmbar gis-gis yu wuute.
2 Mu mel ni tey, kii ngëmam
moo ko may mu saña lekk
lu nekk; kee, ngëmam lujum
doŋŋ la ko ngëmam gu dëgërul
may mu lekk.
3 Kiy lekk, bumu ko xeebe
ki lekkul; ki lekkul it, bumu
sikk kiy lekk, ndax Yàllaa ko
xajoo.
4 Yaw miy sikkal jaamub
jàmbur, yaay kan? Jaam bu
taxaw ci liggéeyam mbaa mu
sàggane ko, moom ak sangam
la! Te day baaxal ndax Bo-
room bi man na koo baaxal.
5 Naka noonu kii jàpp na
ne, bés gën naa rafet moroom
ma; kee jàpp ne, bés yépp a
yem. Na ku nekk seet la ko
doy, te yem ca.
6 Ndax kiy taamu bés, Bo-
room bi la koy taamul; naka
noonu kiy lekk, Boroom bi
la koy gërëme, nde moom lay
sant doora lekk; ki lekkul it
Boroom bi lay sàkkoo ñàkka
lekkam, te Yàlla lay sant.
7 Ndax kat kenn ci nun dun-
dul ngir boppam, te kenn
deewul ngir boppam.
8 Su nuy dund, ngir Bo-
room bi lanuy dund, su nu
deewee it, wormaal Boroom
bee tax nu dee. Kon nag nuy
dund mbaa nu dee Boroom bi
moo nu moom.
9 Loolu sax moo waral Al-
masi bi dee, ba noppi dekki,
dellu di dund, ngir ñi dee ak
ñiy dund ñépp, muy seen bo-
room.
10 Yaw nag ana looy sikke
sa mbokkum gëmkat, ak itam,
ana looy xeebe sa mbokkum
gëmkat? Ndax kat nun ñépp
ay taxawi fa kanam jalub
àttekaayu Yàlla ba.
11 Ndaxte bindees na ne:
«Ndegam maay Kiy dund, Bo-
room bee ko wax,
man la ñépp di sukkal seen
bëti óom,
te man Yàlla la làmmiñu ñépp
di sàbbaal*.»
12 Kon ku nekk ci nun, yaay
layool sa bopp fa Yàlla.

Bul yóbbe sa moroom bàkkaar

13 Kon nag bunu di seetati
lu nu sikkantee, li ngeen di
seet kay mooy nu ngeen fexee
ba dungeen yóbbe mbokkum
gëmkat lu koy fakkastal,
mbaa lu koy xiirtal ci bàkkaar.
14 Xam naa nag, wér na
ma it te Sang Yeesu tax, ne
amul lenn lu sobewu ci wàllu
boppam, ba daganula lekk;
waaye ki jàppe lenn muy lu
sobewu, ci moom la loola di
lu sobewu.
15 Soo dee lekk lenn ba tax
sa mbokk am ci lu ko naqari,

* **14.11** Seetal ci *Esayi* 45.23.

noppi ngaa doxe cofeel. Bu sag lekk sànk ku tax Almasi bi dee.
16 Li dagan ci yaw, bu ko jariñoo ba may kenn lu mu ŋàññee.
17 Ndax kat solos nguurug Yàlla jotewul dara akug lekk mbaa ag naan, waaye solos nguuru Yàlla moo di njub ak jàmm ak mbégte ci ndimbalal Noo gu Sell gi.
18 Noonu kat ku koy jaamoo Almasi bi, yaa neex Yàlla, am ngërëmal nit ñi.
19 Kon nag nanu sàkku luy indi jàmm ak lu nu feddalantee.
20 Aw ñam, bumu la yàqloo liggéeyu Yàlla. Dëgg la, wépp ñam set na, waaye lekk ga nga koy lekk, su gàkkalee ngëmu keneen, def nga lu aay.
21 Li gën sax mooy nga baña lekk yàpp, mbaa nga baña naan biiñ, mbaa leneen lu mu doon lu mana fakkastal sa mbokkum gëmkat.
22 Yaw ci sa wàllu bopp, ngëm gi nga ci am, yemale ko ci sa bopp, fi kanam Yàlla. Ndokkalee ki sikkul boppam lenn ci jëfin wu mu dogul boppam ne noonu lay jëfe.
23 Waaye ki am xel ñaar, su lekkee, ab daan topp na ko, nde jëfewul ngëm, te lu ngëm lalul bàkkaar la.

15

Na gëmkat yiy xajoonte

1 Nun ñi fendi ci wàllu ngëm, fàww nu xajoo tëley ñi néew doole, te baña sàkku sunu bànneexu bopp.
2 Na ku nekk ci nun sàkku bànneexu moroomam, ci lu koy jariñ, ngir feddali ngëmam.
3 Ndax Almasi bi kat sàkkuwul bànneexu boppam, te noonu it la Mbind mi indee ne: «Ñi lay saaga, seeni saaga, ci sama kaw la dal*.»
4 Ndaxte mboolem lu ñu bindoon, bu njëkk, jàngal nu moo taxoon ñu bind ko, ngir Mbind mi may nu xolu muñ, te ñaax nu, ba nu am yaakaar.
5 Kon nag Yàlla miy maye xolu muñ, di ñaaxe, yal na leen may mànkoo gu mat sëkk, ni ko Almasi Yeesu bëgge,
6 ngir nu bokk jenn yéene ak genn kàddu gu ngeen sàbbaale Yàlla, sunu Baayu Sang bi, Yeesu Almasi bi.

Xibaaru jàmm bi ñépp la dikkal

7 Kon nag, ni leen Almasi bi xajoo, nangeen ko xajoontee noonu, ngir teddaayu Yàlla.
8 Dama leen di wax ne leen, bëgga fésal ne Yàlla ku dëggu la moo waral Almasi bi dikk, def boppam jawriñu Yawut yi, ngir sottal dige ya Yàlla digoon seeni maam.
9 Leneen li indi Almasi bi mooy may jàmbur ñi dul Yawut lu ñu màggale Yàlla, te muy yërmandeem. Noonu it la Mbind mi indee ne:

«Looloo waral ma sant la ci biir xeet yi,
sàbbaal la†.»

10 Mu neeti:

* **15.3** Seetal ci *Taalifi cant* 69.10. † **15.9** Seetal ci *Taalifi cant* 18.50. ‡ **15.10** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 32.43.

«Yeen xeet yi, bégandooleen ak
ñoñam‡.»
11 Mu dellu ne:
«Yeen xeetoo xeet, màggalleen
Boroom bi,
réewoo réew, kañleen ko§.»
12 Esayi it neeti:
«Ab car ay bawoo ca Yese*,
reen ba,
mooy taxaw, yilif jàmbur ñi
dul Yawut,
te moom la ñi dul Yawut di
yaakaar†.»
13 Kon Yàlla miy maye
yaakaar, yal na leen
feesaleek gépp mbég ak jàmm
ci biir ngëm, ba ngeen fees
dell ak yaakaar, ci manoorey
Noo gu Sell gi.

Póol xamle na sababu bataaxalam

14 Bokk yi, man ci sama
bopp, li ma bir ci seen mbir
moo di yéene ju rafet ngeen
fees, te buural ngeen bépp
xam-xam, man ngeena ar-
toonte it.
15 Teewul mu am ci wet yu
ma leen ñemee binde kàddu
yu ma ñéebluwul, ngir fàttali
leen li ngeen xamoon ba
noppi. Noonu ma binde nag,
li ko waral moo di yiw wi ma
Yàlla baaxe,
16 ngir ma doon jawriñu
Almasi Yeesu, ñeel jàmbur ñi
dul Yawut, may wàccoo ak
liggéeyu carxal bi xibaaru
jàmm bu Yàlla laaj; su ko defee
ñi dul Yawut mana doon
sarax su Yàlla nangu, sarax
su Noo gu Sell gi sellal.
17 Moo tax ma saña
puukarewoo Almasi Yeesu
mi may liggéeyloo ci mbiri
Yàlla.
18 Sañumaa tudd lenn nag
lu moy li Almasi bi sottale
sama jëmm, ngir jàmbur ñi dul
Yawut déggal Yàlla, te muy
lu mu sottale samay wax ak
samay jëf,
19 ci kaw firnde yu
manoorewu aki kéemaan,
lépp ci manoorey Noowug
Yàlla. Loolu tax na, li dale
Yerusalem, wëndeelu, ba ca
diiwaanu Iliri, yégle naa fa
xibaaru jàmm bu Almasi bi,
ba mu mat sëkk.
20 Noonu laa masa xinte-
woo di xamle xibaaru jàmm
bi fu ñu xamewul Almasi bi,
ngir baña bey sas wu fa ke-
neen jotoona liggéey.
21 Noonu ma jëfe it moo
dëppoo ak ni ko Mbind mi
indee ne:
«Lu ñu leen waxuloon, ñu gis
ko,
lu ñu dégguloon, ñu mujj koo
ràññee‡.»

Póol dige naa seeti waa Room

22 Sama liggéey boobu sax
moo ma gàllankoor lu bare ba
dikkaguma seetsi leen.
23 Waaye léegi jeexal naa
sama sas ci gox yii, te at yu
bare ca gannaaw, nammoon
naa dikk seetsi leen,
24 bu may dem Espaañ,
dinaa leen seetsiwaale.
Yaakaar naa leena gis bu ma
fa jaaree, ba ngeen yiwi ma,
ma jàlli Espaañ, gannaaw, lu
mu néew néew, ay fan yu ma
nammantikoo ak yeen.

§ **15.11** Seetal ci *Taalifi cant* 117.1.
† **15.12** Seetal ci *Esayi* 11.10.
‡ **15.21** Seetal ci *Esayi* 52.15.
* **15.12** ***Yese*** mooy baayu Daawuda.

25 Waaye fii ma tollu,
Yerusalem laa jëm, ngir
ndimbal lu ñeel ñu sell ña
féete foofa.
26 Ndaxte gëmkati Mase-
duwan ak Akayi ñoom la soob
ñu sàkke lenn ci seen alal, ngir
dimbalee ko ñu sell ña diy
néew doole ca Yerusalem.
27 Seen coobarey bopp
lañu ko defe, waaye ñoo ko
ameel waa Yerusalem it nag.
Ndaxte gannaaw ñoom ñiy
jàmbur, gëmkati Yerusalem
ñoo leen sédd ci xéewal yi leen
ngëm may, kon ñoom jàmbur
ñi itam war nañu leena sédd
ci seen alal.
28 Teewul nag bu ma
noppee ci lii, ba teg teraanga
jii ca loxoy waa Yerusalem,
Espaañ laa jëm, te fa yeen
laay jaare.
29 Te xam naa ne bu ma dik-
kee fa yeen, barkeb Almasi
bu mat sëkk laay dikke.
30 Gannaaw loolu bokk yi,
li ma leen di ñaan ngir sunu
Boroom Yeesu Almasi bi, ngir
itam cofeel gi Noo gu Sell giy
maye, moo di ngeen fekksi
ma ci xareb ñaan ngir man.
31 Ñaanalleen ma, ngir ma
mucc ci aji gëmadiy Yude, te
itam ndimbal li may yóbbul
ñu sell ña ca Yerusalem,
ñaanleen ngir ñu nangu ko.
32 Su ko defee, ci coobarey
Yàlla, ma dikke mbégte ba fa
yeen, ba dalluwaale as lëf fa
yeen.
33 Yal na Yàlla miy boroom
jàmm ànd ak yeen ñépp.
Amiin.

16

Póol nuyu na waa Room

1 Boole naa leen nag ak
sunub jigéen Febe, mu di
ab jàppalekatub mbooloom
gëmkat ma dëkke Señsere.
2 Dalalleen ko ci turu
Boroom bi, ni ko ñu sell ñi
yelloo, te ngeen taxawu ko
ci lépp lu mu aajowoo, nde
moom itam xettali na ñu
bare, ba ci man mii.
3 Nuyulleen ma Piriska
ak Akilas, sama bokki
liggéeykat yi ci liggéeyub
Almasi Yeesu.
4 Ñoom ñoo jaay seen
bakkan ngir ma mucc, te du
man doŋŋ maa leen ameel
njukkal, waaye mboolooy
gëmkat yu jàmbur ñi dul Yawut
yépp a leen ameel njukkal.
5 Nuyulleen ma itam
mbooloom gëmkat
miy daje ca seen kër.
Nuyulleen ma sama
soppe Epaynet, miy
saraxu ndoortel meññeef
ma génne ca diiwaanu
Asi, ñeel Almasi bi.
6 Nuyulleen ma Maryaama
mi sonn lool ci yeen.
7 Nuyulleen ma An-
doronikus ak Yuña,
sama bokki Yawut yi ñu
ma tëjandooloon; ñu ñu
nawloo lañu ci ndaw yi,
te ñoo ma njëkka gëm sax
Almasi bi.
8 Nuyulleen ma Ampilyaa-
tus mi ma soppal sama
bopp ndax Sang bi.
9 Nuyulleen ma it
Urben, sunu mbokkum
liggéeykat bi ci liggéeyub
Almasi bi, ak Estakis,
sama soppe;
10 nuyulleen ma Apeles mi
firndeel kóllëre gi mu am ci

Almasi bi, te ngeen nuyul ma waa kër Aristobul,
11 ak Erojon sama mbokkum Yawut, te ngeen nuyul ma waa kër Narsis ñi gëm Sang bi.
12 Nuyulleen ma Tirifen ak Tirifos, jigéen ñu sonn ci liggéeyu Boroom bi, ak it ndaw si Persidd mi sonn lool ci liggéeyu Boroom bi.
13 Nuyulleen ma Rufus mi Boroom bi tànnal boppam, ak yaayam jiy sama yaayu bopp.
14 Nuyulleen ma Asànkirit ak Felegon ak Ermes ak Patarobas ak Ermas, ak mboolem bokk yi nekk ak ñoom.
15 Nuyulleen ma it Filolog ak Yuli, ak Nere ak jigéenam, ak Olimpas ak mboolem ñu sell ñi nekk ak ñoom.
16 Saafoonteeleen fóonante yu sell. Mboolooy gëmkati Almasi bi yépp nuyu nañu leen.

Kàdduy artu ak tàggoo ñeel na waa Room

17 Léegi nag bokk yi, dama leen di ñaax, ràññeeleen ñi gàntal àlluwa ji ngeen jànge, di féewale aka téqtale, te ngeen moytu leen.
18 Ñu ni mel liggéeyalu ñu Almasi bi sunu Boroom, seen koll lañuy liggéeyal. Làmmiñ wu neex ak kàddu yuy jaye lañuy naxe ñi seenum xel foogadi.
19 Yeen nag seenug dégg ndigal siiw na ba bir ñépp, moo tax ma di leen bége. Waaye damaa bëgg ngeen xelu ci lu baax, te seenum xel mucc ci lu bon.
20 Su ko defee Yàlla miy boroom jàmm mooy dër Seytaane ci lu gaaw, fi ngeen ko joggi seeni tànk.

Yal na sunu yiwu Boroom Yeesu àndak yeen!
21 Timote sama mbokkum liggéeykat nuyu na leen, mook Lusiyus ak Yason ak Sosipater sama bokki Yawut.
22 Man Tersiyus mi bind kàdduy bataaxal bi ci sama loxo nag, nuyu naa leen ci turu Boroom bi.
23 Gayus mi may dalal, di dalal mbooloo mi mépp këram, nuyu na leen; Erast saytukatub alalu dëkk bi it, nuyu na leen, mook mbokk mi Kàrtus.
24 Yal na sunu yiwu Boroom Yeesu Almasi bi àndak yeen! Amiin.

Teraanga ñeel na Yàlla

25 Kookoo leen mana dooleel nag ndax sama xibaaru jàmm, ak waareb Yeesu Almasi bi mu feeñal mbiram tey, gannaaw ba mu nekkee mbóot mu làqu woon naka jekk,
26 mbóot mu Bindi yonent yi fésal tey, ba xamal ko xeet yépp ci ndigalal Yàlla ji sax, ngir xeet yépp gëm ba dégg ndigal,
27 kooku mooy Yàlla mi wéetoo xam-xam, te moom la ndam ñeel ba fàww, ndax Yeesu Almasi bi! Amiin.

1.Korent muy bataaxal bu njëkk bi Póol bind waa Korent

Korent péeyub diiwaanu Akayi la woon ci réewum Geres. Póol dem na Korent juróom fukki at gannaaw deewug Almasi bi. Mu toog fa fukki weer ak juróom ñett. Gannaaw ab diir mu dellu Korent toogaat fa lu tollook ñetti weer (Jëf ya 18.1-18; 20.1-3). Liggéeyam foofa tax na ba ñu bare topp Almasi bi.

Póol dégg na seen xibaar te mu naqari ko. Féewaloo ak séy yu awul yoon am na ci seen biir, te am na ñu wax ne ñi dee duñu dekki. Mu bind leen ngir ñu jekkal seen diggante, te jekkal seen jaamu Yàlla. Mu tontu it ay laaj yu ñu ko bind. Póol di leen fàttali ne man nañoo saafara jafe-jafey mbooloo mi, su fekkee bëggante am na ci seen biir, ni leen Almasi bi bëgge, te ñu xool ëllëgu Yàlla te baña gis àddina si ñu nekk.

Ci tënk:

1.1-9 Póol nuyoo na, ñaan na.
1.10—4.21 Nanu bennoo.
5.1—6.20 Am ngeen sañ-sañ, waaye war ngeena terale Yàlla seen yaram.
7.1-40 Lu jëm ci mbirum séy.
8.1—11.1 Nanu sore bokkaale. Lu jëm ci ñam wu ñu sarxale ay tuur.
11.2—14.40 Nanu jekkal sunu jaamu Yàlla.
15.1-58 Ndekkite li leeral na ni nu wara dunde.
16.1-24 Póol mébét na, dénkaane na.

Ubbite gi

1 Ci man Póol mi ñu woo
ci sasub doon ndawal Almasi Yeesu,
ci coobarey Yàlla, ci man la bataaxal bii bawoo,
bawoo itam ci Sosten mbokk mi,
2 ñeel mbooloom Yàlla, mi ci Korent,
yeen ñi ñu sellal ci jëmmu Almasi Yeesu,
te ñu woo leen ngir ngeen doon ñu sell,
ñeel itam mboolem ñiy tudde fépp fu mu mana doon,
sunu turu Boroom Yeesu Almasi bi leen moom, moom nu.
3 Aw yiw ak jàmm ñeel na leen,
bawoo fa Yàlla sunu Baay ak Sang Yeesu Almasi bi.

Sant Yàlla war na

4 Santal leen sama Yàlla laa saxoo,
ci yiw wi mu leen may ci Almasi Yeesu,
5 ndax lépp ngeen woomle ci moom,
ci gépp kàddu ak bépp xam-xam.
6 Loolu di firndeel ne la nu seedeeloon Almasi bi sotti na ci yeen.
7 Loolu tax na ñàkkatuleen genn may,
léegi bi ngeen di séentoogum peeñum sunu Boroom Yeesu Almasi bi.
8 Moo leen di dooleel ba ca mujjantal ga,
ngir ngeen mucc sikk, keroog sunu bésu Sang Yeesu Almasi bi.
9 Yàllaa am kóllëre, moom mi leen woo,
ngir ngeen bennoo ak Doomam Yeesu Almasi bi, sunu Sang.

Na mbooloo mi juboo

10 Bokk yi nag, dama leen di
ñaax, ci sunu turu Sang Yeesu
Almasi bi, ngir seen kàddu di
genn, te féewaloo baña am ci
seen biir, xanaa ngeen ben-
noo ci lépp, bokk menn xel ak
benn jëmu.
11 Ndax kat bokk yi, dégge
naa ci waa kër Kelowe, ne am
na ay dëngoo ci seen biir.
12 Li may wax mooy ku
nekk ci yeen a ngi naan: «Man
ci Póol laa bokk!», «Man nag
Apolos!» «Man Sefas!» «Man
de Almasi bi!»
13 Ndax Almasi bi dafa
xàjjalikoo? Ndax Póol lañu
daajoon ca bant ba ngir
yeen? Am ci turu Póol lañu
leen sóobe ci ndox?
14 Maa ngi sant Yàlla, ba ma
sóobulee kenn ci yeen ci ndox,
ku dul Kirispus ak Gayus,
15 ngir kenn du ne ci sama
tur lañu leen sóobe.
16 Ahakay! Maa sóob waa
kër Estefanas itam. Waaye bu
loolu weesoo, fàttalikuwuma
fu ma sóobe keneen.
17 Ndax du sóobe cim ndox
la ma Almasi bi yebale,
waaye ngir ma yégle xibaaru
jàmm bi, te bañ koo defe
xareñtey kàddu, ngir baña
neenal bantub Almasi ba ñu
ko daajoon.

Xam-xam, fa Yàlla

18 Ndax kat kàddu gi jëm ci
bantub Almasi ba ñu ko daa-
joon, ag ndof la ci ñiy sànku.
Waaye manoore Yàlla la ci
nun ñi mucc.
19 Ndaxte bindees na ne:
«Maay yàq xam-xamu xamkat
yi,
ñi xelu, ma neenal seenum
xel*.»
20 Ana kuy xamkat? Ana
kuy firikatub yoon? Ana
waxkatub àddinay tey jii?
Xanaa du Yàllaa def xam-
xamu àddina si ag ndof?
21 Yàlla moo dogal ci xam-
xamam, àddina tële koo
xam ci xam-xamu boppam.
Moo tax mu soob Yàlla, mu
jëfandikoo xibaaru Almasi biy
ag ndof ci nit ñi, ngir musale
ko gëmkat ñi.
22 Yawut yi, ay takk lañuy
laaj, Gereg yi di wut xam-
xam.
23 Nun nag, nuy waare ci
Almasi bu ñu daaj ci bant,
muy njombe ci Yawut yi, di ag
ndof ci jàmbur ñi dul Yawut.
24 Waaye ci ñi ñu woo,
ñuy Yawut, di Gereg, Almasi
bi mooy manoorey Yàlla, di
xam-xamu Yàlla.
25 Ndaxte li ñu jàppe ag ndof
fa Yàlla moo sut xam-xamu
nit, te li ñu jàppe néew dooley
Yàlla moo raw dooley nit.
26 Bokk yi, seetleen ñan
ngeen woon, ba ñu leen di
woo. Barewul ci seen biir
ay xamkat ci gis-gisu nit ñi,
barewul ci yeen ay boroom
doole, barelewuleen ñu rafet
ab juddu.
27 Waaye li àddina jàppe ag
ndof, moom la Yàlla tànn, ngir
rusloo ko xamkat yi, te li néew
doole ci àddina, moom la Yàlla
tànn, ngir rusloo ko li bare
doole.
28 Li tuut ab juddu ci àddina
ak li xeeblu, li tekkiwul dara,
moom la Yàlla tànn, ngir
neenale ko li tekki,

* **1.19** Seetal ci *Esayi* 29.14.

29 ba tax kenn du mana
damu ci kanam Yàlla.
30 Te moom it moo tax
ngeen bokk ci Almasi Yeesu
mi ñu def muy sunu xam-
xam bu bawoo fa Yàlla, di
sunu njub, di sunu cellte, di
sunug njot,
31 su ko defee, noonu ñu
binde ne: «Kuy damu, na
damu ci Boroom bi†,» noonu
lay ame.

2

1 Man ci sama bopp, bokk
yi, bi ma dikkee ci yeen, du
ci puukarey kàddu yu gëna
taaru ak xam-xam bu ma
leen yégalsee mbóoti Yàlla.
2 Doguwuma woona xam
lenn ci seen biir, lu moy
Yeesu Almasi bi, kooku ñu
daaj ca bant ba.
3 Man daal, ci sama biir
néew dooley bopp ak ragal
bay kat-kati, laa nekke woon
ak yeen.
4 Sama kàddu ak samam
njàngale jotewul woon dara
ak neex làmmiñ gu xam-
xamu nit ràbb, waaye dafa
di ay firnde yu manooreg
Noowug Yàlla lañal,
5 ngir seen ngëm baña
sukkandiku ci xam-xamu nit,
te sukkandiku ci manooreg
Yàlla.

Xelum Yàlla mooy xamle xam-xamu Yàlla

6 Moona xam-xam lanuy
xamle ci biir gëmkat ñi mat,
waaye du xam-xamu xarnu
bii ak bu njiiti xarnu bii, di nit
ñuy wéy.
7 Li nuy biral kay, da di
mbóotum xam-xamu Yàlla mu
làqu woon, te Yàlla dogaloon
nu koo terale, laata àddina di
sosu.
8 Boobu xam-xam, kenn
ci njiiti xarnu bii xamu ko
woon, ndax su ñu ko xamoon,
kon duñu daaj Sang bu tedd
bi ci bant.
9 Mooy noonu ñu binde
rekk ne:
«Lu bët gisul,
nopp déggu ko,
xel daju ko,
Yàllaa ko dencal ñi ko sopp*.»
10 Waaye nun la Yàlla
feeñalal denc googu jaare ci
Xelam. Ndaxte Xelum Yàlla
lépp lay gëstu ba ci xóotey
mbóoti Yàlla.
11 Kan ci nit ñi moo xa-
mal kenn nit lenni biiram?
Xelum nit ki ci biir nit ki doŋŋ
moo mana xam biiram. Yàlla
itam noonu la. Kenn xamul
mbirum Yàlla ku moy Xelum
Yàlla.
12 Nun nag du xelum àddina
lanu jot, waaye Xel mi bawoo
fa Yàlla lanu jot, ngir nu mana
ràññee li nu Yàlla baaxe.
13 May yooyu lanuy biral,
te waxewunu ko njàngalem
xam-xamu nit, waaye
njàngalem Xelum Yàlla lanu
koy waxe, di jëfandikoo kàddu
yu làmboo Xelu Yàlla mi, ngir
teqantal ay mbir yu làmboo
Xelu Yàlla mi.
14 Nitu neen nag du nangu
lu aju ci Xelum Yàlla. Ag
ndof lay doon ci moom; du ko
mana xam, ndax loolu Xelum
Yàlla lees koy natte.
15 Nit kiànd ak Xelum Yàlla
nag moo mana natt lépp, te

† **1.31** Seetal ci *Yeremi* 9.23. * **2.9** Seetal ci *Esayi* 64.3.

moom ci boppam, kenn du ko
mana natt.
16 Moo tax ñu ne:
«Ana ku mana nànd xalaatu
Boroom bi?
Ana ku ko mana digal†?»
Waaye nun nag noo yor
xalaatu Almasi bi.

3

Par-parloo warul gëmkat ñi

1 Man nag bokk yi,
manuma woona wax ak
yeen ni ñuy waxe ak ñu ànd
ak Noowug Yàlla, waaye ni
niti suuxu neen rekk laa
manoona waxe ak yeen,
mbete ñu diy tuut-tànk ci
yoonu Almasi bi.
2 Meew laa leen jota
nàndale, waaye leelewuma
leen dugub, ndax àttanuleen
ko woon, te ba léegi sax
àttanuleen ko,
3 nde yeena ngi ba tey
ci seenug niti suuxu neen.
Ndax gannaaw kiñaan ak
ŋaayoo ngi ci seen biir, du ay
niti suuxu neen ngeen ba tey,
di doxale ni niti àddinay kese?
4 Bu kenn naan: «Man ci
Póol laa bokk,» keneen naa:
«Man nag Apolos,» ndax kon
dungeen niti àddinay kese?
5 Ana kuy Apolos sax? Ak
kuy Póol? Xanaa du nun nooy
ay surgay neen yu ngeen
jaare ci nun, ba gëm, ni
Boroom bi jagleele kenn ku
nekk ci nun aw sasam.
6 Maa jëmbat, Apolos su-
uxat, waaye Yàlla moo jebbil.
7 Ki jëmbat nag ak ki suuxat,
kenn du ci dara, xanaa Yàlla
miy jebbil doŋŋ.
8 Ki jëmbat, ak ki suuxat
ñoo yem kepp, waaye ku ci
nekk kemu liggéeyu boppam
lay yooloo.
9 Noo bokk diy surga ci
liggéeyu Yàlla bi; yeen ngeen
di toolu Yàlla, di tabaxub
Yàlla.
10 Yiwu Yàlla wi mu ma may
nag, ci laa lale fondmaa bi, ni
tabaxkat bu xareñ, keneen di
tabax ca kaw. Waaye na ku
nekk xool bu baax na mu cay
tabaxe.
11 Geneen fondmaa moom
maneesu koo lal, xanaa gi
xasa lale, te mooy Yeesu Al-
masi bi.
12 Ku tabax ci kaw fondmaa
bi nag, nga tabaxe wurus,
mbaa xaalis, mbaa per, mbaa
dénk, mbaa gattax, mbaa am
mboob,
13 ku ci nekk, sab liggéey
dina feeñ, ndax bés-pénc baa
koy xamle, nde sawara lees
koy feeñale. Ku ci nekk ak lu
sa xeetu liggéey mana doon,
sawara lees koy natte.
14 Ku liggéeyoon ba la nga
tabaxoon ca kaw kenu ga des,
dinga yoolu.
15 Waaye ku sab liggéey
lakk, ñàkk nga. Yaw ci sa
bopp nag dinga mucc, mel ni
ku rëcce cig lakk rekk.
16 Xanaa xamuleen ne kër
Yàlla ngeen, te Noowug Yàlla
moo dëkk ci yeen?
17 Ku yàq kër Yàlla nag,
kooku Yàlla dina ko yàq, ndax
kër Yàlla dafa sell, te mooy li
ngeen doon.
18 Bu kenn nax boppam: ku
teg boppam ci yeen boroom

† **2.16** Seetal ci *Esayi* 40.13.

xam-xam, ni xarnu bii jàppe
xam-xam, kooku na doon
ab dof, ngir am xam-xam bi
wóor.
19 Ndaxte xam-xamu àddina
sii, ndof la fa Yàlla. Moo tax
bindees na ne: «Mooy jàpp
boroom xel yi ci seen pexey
muusaatu*,»
20 tegati ca ne: «Boroom bi
xam na xalaati boroom xel yi
te xam na ne neen la†.»
21 Kon nag bu kenn
puukarewoo ay nit, ndax
lépp, yeena ko moom,
22 muy Póol, di Apolos, di
Sefas, di àddina, di dund, di
dee, di tey, di ëllëg, lépp,
yeena ko moom.
23 Yeen nag, Almasi bi moo
leen moom, te Almasi bi,
Yàllaa ko moom.

4

Àtteb Yàlla doy na Póol

1 Dees noo wara jàppe
ay surgay Almasi bi, ay
saytukati mbóoti Yàlla.
2 Te itam li ñuy sàkku ci
ay saytukat moo di ñu jara
wóolu.
3 Man nag, su dee yeena do-
gal samab àtte, mbaa kuréelu
nit a dogal samab àtte, sox-
aluma lool, te dogalaluma
sama bopp ab àtte it,
4 ndax amul dara lu may
yedde sama bopp. Waaye
nag loolu taxul ma jub, ndax
kiy dogal samab àtte mooy
Boroom bi.
5 Moo tax buleen àtte lenn
te jotul, lu jiitu Boroom biy
dikk. Moom mooy leeral
li làqoo ag lëndëm, di làññi
mébéti xol. Su boobaa
ngërëm la ku nekk yelloo, fa
Yàlla lay bawoo.

6 Bokk yi, loolu de laa natte
ci Apolos ak ci man, ñeel leen,
ngir ngeen jànge ci sunu ñaari
jëmm, ba sàmm solos kàddu
gii: «Bu seen xalaat jàll lu
weesu li Mbind mi wax.» Su
ko defee dungeen réy-réyloo
far ak kenn, di beddi keneen.
7 Ana ku la def nga gën ci
nit ñi? Ana loo am lu ñu la
joxul? Te ndegam dees la koo
jox, ana loo koy puukarewoo,
mbete lees la joxul?

8 Yeen daal suur ngeen
xaat! Woomle ngeen xaat!
Yeena ngi tàmbalee nguuru,
te xaaruleen nu ci sax!
Céy su ngeen doon nguuru
léegi, ba nun itam nu mana
nguuroondoo ak yeen!
9 Ndaxte damaa foog ne,
nun ndawi Almasi bi, Yàllaa
nu fésal ca sàppeb gannaaw
ba, mbete nit ñu ñu teg àtteb
dee, ngir nu doon ceetaanum
àddina wërngal këpp, malaaka
ak nit.
10 Nun, sunu xér ci Almasi
bi tax na ñu jàppe nu ay dof;
yeen, yeena muus nu ngeen
bokke ci Almasi bi! Nun
noo néew doole; yeen, yeena
am doole. Yeen it lañu naw,
waaye nun, dees noo xeeb!
11 Ba fii nu tollu, xiif ak mar
ak rafle aki dóor lanu nekke,
di wër rekk.
12 Danuy ñaq, di dunde
sunu liggéeyu loxo, nit ñi di
nu saaga, nu di leen ñaanal;
ñu di nu bunduxataal, nuy
muñ.

* **3.19** Seetal ci *Ayóoba* 5.13. † **3.20** Seetal ci *Taalifi cant* 94.11.

13 Nu ngi nuy baatal, nun
nuy wax lu rafet ci nit ñi,
nu mujj mel ni mbalitu àddina,
di mbuubitu ñépp ba fii nu tollu.
14 Kersaal leen nag taxul
ma bind leen lii, waaye dama
leen koy artoo, ndax yeenay
sama doomi bopp.
15 Su ngeen amoon fukki
junniy njiit yu leen di sàmm
ci yoonu Almasi bi it,
du tax ngeen am lu wees benn baay,
te man maa leen àgge xibaaru
jàmm bi, ba tax ma di seen
baay ci yoonu Almasi Yeesu.
16 Kon nag maa ngi leen di
tinu, ngir ngeen roy ci man.
17 Looloo tax ma yebal ci
yeen Timote, sama doomu
bopp ji sax ci yoonu Sang bi.
Moo leen di fàttali samay
doxalin ci yoonu Almasi bi,
noonu ma koy jàngalee fépp,
ci mépp mbooloom gëmkat.
18 Am na nag ñuy réy-réylu
ci seen biir, defe ne duma
délseeti ci yeen.
19 Waaye maa ngi dikk léegi
ba ci yeen, ndegam soob na
Boroom bi, ba nattal sama
bopp manoore ju réy-réylukat
yooyu am, te duy kàddu kese.
20 Ndaxte nguurug Yàlla du
ci waxi kese, waaye manoore
la.
21 Ana lu leen gënal?
Ma dikke leen ab yar, am
ma dikke leen cofeel ak
yërmande?

5

Buleen xajoo séy yi yoon tere

1 Déggees na nag ci lu wér,
ne jëfin wu xeebu ci wallum
séy yenn am na ci seen biir,
te jëfin wu ni mel, giseesu ko
sax ci biir xeeti yéefar yi.
Dem na sax ba nit nekk ak jabaru
baayam.
2 Moona yeen de, yeena ngi
ciy réy-réylu te waroon koo
ñaawlu, ba dàqees kiy def jëf ju
ni tollu ci seen biir!
3 Man ci sama wàllu bopp
nag, jëmm ji wuute na,
waaye xel mee fa teew.
Ki def jooju jëf nag,
niki su ma teewoon,
dogal naa xaat ab àtteem,
4 ci turu Sang Yeesu.
Bu ngeen dajee, te ma bokk ak
yeen teewe ko samam xel,
ci sunu kàttanu Boroom Yeesu,
5 dàqleen nit kooku,
jébbal ko Seytaane,
ngir sànkutey yaramam,
ndax ag ruuwam mucc,
keroog bésu Boroom bi.

Lawiir misaal na bàkkaar

6 Seen damu gii de jekkul
dara. Xanaa xamuleen ne
as lawiir tooyalu sunguf bépp
lay funkil?
7 Setalleen seen bopp boog,
génneleen lawiir* bu yàgg
bi ci seen biir, ba mana
doon tooyal bu bees bu mucc
lawiir, nde doon ngeen ko ba
noppi, ndax Almasi bi, sunu
gàttub bésub Mucc biy sunub
sarax, rendilees na nu ko.
8 Kon nag, nanu màggal
sunu bésub Mucc te bañ koo
màggale lawiir bu yàgg,
mbaa lawiiru yàqute akug mbon,
xanaa nu màggale ko mburu
mu amul lawiir, mburum xol
bu set te dëggu.

* **5.7** Seetal ci *Mucc ga* 12.3-21.

9 Bindoon naa leen ca sama bataaxal ba, ne buleen amlante ak fokati séy yi.

10 Waaye moos fokati àddina sii taxul woon may wax, mbaa bëgge yi ak ŋàppaaral yi ak bokkaalekat yi, nde kon fàww ngeen génn àddina.

11 Dama leena bind, ne leen buleen amlante ak ku tuddoo mbokkum gëmkat, te di fokatub séy, mbaa mu dib bëgge, mbaa mu dib bokkaalekat, mbaa ab saagakat, mbaa màndikat, mbaa ab ŋàppaaral. Ku ni mel, buleen bokk ak moom lekk sax.

12 Ana sax luy sama yoon ci waa biti ba di leen àtte? Su dee waa biir mbooloom gëmkat ñi nag, yeena leen wara àtte.

13 Waa biti ñoom, Yàlla moo leen di àtte. Yeen nag: «Tenqeeleen ku bon ci seen biir†.»

6

Layoob biiri bokk rafetul

1 Te it ku ci jote ak mbokkum gëmkatam, ana nu mu saña àttelujee mbir mi ci aji jubadi, ñi séq ëttu yoon, te bañ koo àtteluji ca aji sell ña?

2 Xanaa xamuleen ne aji sell ñi ñooy àtteji àddina? Ndegam yeenay àtteji àddina, xanaa àtte mbir yi gëna tuut jombu leen?

3 Am xamuleen ne malaaka yi sax, nun noo leen di àtteji, astamaak mbiri dund gii?

4 Kon nag bu ngeen amee ay jotey dund gii, ana lu ngeen diiseji seen mbir ay nit ñu mbooloom gëmkat ñi nawloowul?

5 Li may wax gàcce la ci yeen. Xanaa amul ci seen biir, benn boroom xel bu mana àtte ay bokkam?

6 Ab gëmkat daal, ndax mooy yóbbu mbokkum gëmkatam ci yoon? Te loolu ci kanam aji gëmadi ñi sax lañu koy defe far!

7 Layoo bi ci seen biir rekk firndeel na xaat ne daanu ngeen jéll bu réy. Lu leen tee muñ ag tooñ? Lu leen tee faaleedi alal ju ñu nangu ci yeen?

8 Waaye yeen ci seen bopp sax, xanaa yeenay tooñ aka nangu alalu nit ñi? Te seen bokki gëmkat ngeen koy def!

9 Am xamuleen ne aji jubadi ñi amuñu cér ci nguurug Yàlla? Bu leen kenn nax: Muy fokati séy yi, di bokkaalekat yi, di njaalookat yi, di góor-jigéen yi ak ñiyànd ak ñoom,

10 ak sàcc yi ak bëgge yi ak màndikat yi ak saagakat yi ak ŋàppaaral yi, duñu am cér ci nguurug Yàlla.

11 Te loolu la ñenn ci yeen doonoon. Waaye Yàllaa leen fóot, sellal leen, jubal leen, ci turu Sang Yeesu Almasi bi ak ci sunu Noowug Yàlla.

Na yaramu gëmkat bi teral Sang bi

12 «Lépp laa am sañ-sañam,» lañu wax. Waaye du lépp ay jariñe. Lépp laa am sañ-sañam, waaye duma nangu lenn man ma.

† **5.13** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 17.7.

13 Ñenn a ngi naan: «Aw ñam, biir la ñeel; te biir it, aw ñam la ñeel.» Muy dëgg it, te Yàlla mooy neenal ñam wi ak biir bi mu jëm. Waaye taxul yaramu gëmkat bi ñeel séy yi yoon tere. Sang bi kay la yaramu gëmkat bi ñeel, te Sang bi it, ñeel yaram wi.

14 Yàlla mi dekkal Sang bi nag, mooy dekkal it sunu yaram ci kàttanam.

15 Xanaa xamuleen ne, seen yaram mooy céri Almasi bi? Waaw, ndax damay jël céri Almasi bi, def ko céri gànc bu jigéen? Yàlla tere!

16 Xanaa xamuleen ne, kuy taqoo ak ab gànc bu jigéen, mook moom, jenn jëmm lañuy doon? Ndaxte noonu lañu waxe ne: «Ñoom ñaar di wenn suux doŋŋ*.»

17 Waaye ku taqoo ak Sang bi, yaak moom menn xel ngeen di doon.

18 Dawleen séy yi Yàlla tere! Mboolem bàkkaar bu nit mana def, bàkkaar ba du jote dara ak yaramam, waaye moykat bi, yaramam lay lor di ko teg bàkkaar.

19 Dangeena xamul ne seen yaram mooy màkkaanu Noo gu Sell gi ci yeen, Noo gi ngeen jote ci Yàlla? Moomuleen seen bopp,

20 ndax dees leena jot, ba fey njëg ga. Kon nag seen yaram, terale leen ko Yàlla.

7

Lu jëm ci mbirum séy

1 Sama tont ci mbir mi ngeen ma bind nag, moo di lu baax la ci góor, mu mucc ci jigéen*.

2 Waaye moytu séy yi yoon tere, war na tax ba góor gu nekk am jabaram, jigéen ju nekk it am jëkkëram.

3 Jëkkër ji war naa def warugaru jëkkër ci jabaram; naka noonu it, jabar ji war naa def warugaru jabar ci jëkkëram.

4 Jigéen ji moomul yaramam, moom doŋŋ, waaye jëkkër ji it am na ci sañ-sañ. Naka noonu it, jëkkër ji moomul yaramam, moom doŋŋ, waaye jabar ji it am na ci sañ-sañ.

5 Buleen di xañante seen bopp, ndare du yeena màndoo ab diir, ngir bokk tënku ci ñaan. Waaye gannaaw loolu, delluleen di àndal bala leena Seytaanee xiirtal ci moy, ndax tëlee téye seen bopp.

6 Loolu ma leen wax nag mooy li leen yoon may, waaye du ndigal.

7 Ndaxte su ma sañoon kay ñépp toog ni man; waaye ku nekk ak jagleb boppam bu ko Yàlla baaxe, kii lii, kee lee.

8 Li may wax gëmkat ñi séqul ak kenn ab séy, ak ñi seen jëkkër faatu daal moo di, su ñu wéyee toog noonu ni man mii, lu baax la ci ñoom.

9 Waaye su ñu manula màndu, nañu séy, ndax séy moo gën seen xéraangey

* **6.16** Seetal ci *Njàlbéen ga* 2.24. * **7.1** Li Póol ne lu baax la ci góor, mu mucc ci jigéen, jombul muy waxi boppam. Waaye man naa doon it waxi waa Korent yu mu jottali.

bakkan xabtal leen.

10 Ñi séq ab séy nag, maa leen dénk lii, te du sama ndigal, ndigalal Boroom bee. Jabar ji, bumu teqalikoo ak jëkkëram.

11 Te bu teqalikoo ak jëkkëram it, na toog, baña séyaat, mbaa mu juboo ak jëkkëram. Te jëkkër ji it bumu fase jabaram.

12 Ñi ci des nag, li ma xalaat te du Boroom bee ko wax, maa ko waxal sama bopp, moo di: ab gëmkatub Almasi bi, bu amee jabar ju gëmul, te teewul mu nangu koo séyal ba tey, bumu ko fase.

13 Ab gëmkatub Almasi bi it, bu amee jëkkër ju gëmul, te teewul mu nangoo nekk ak moom, bumu tas.

14 Ndaxte jëkkër ji gëmul, day daldi séddu cellte ndax jabaram ja dib gëmkat, te jigéen ji gëmul it, day séddu cellte ca jëkkëram jay gëmkat. Su dul woon noonu doom yu ngeen ca am di ñu sobewu, te bir na ne doom yu ngeen ca am, ñu sell lañuy doon.

15 Ndegam nag ki gëmul daa bëgga dem, na dem. Su demee noonu, mbokkum gëmkat bu góor bi, mbaa ku jigéen ki amatul benn gàllankoor, waaye ci jàmm la leen Yàlla woo.

16 Yaw miy jabar ji nag sa texey jëkkër man naa jaare ci yaw, jombul; yaw jëkkër ji it, sa texey jabar jaare ci yaw, jombul.

17 Lu ko moy nag, ku ci nekk, cér ba la Boroom bi séddoon, noonee nga nekke woon ba la Yàlla di woo, nanga ko wéye. Loolu laa santaane ci mboolooy gëmkat ñépp.

18 Ki xarafoon bala ñu koy woo, bumu làq màndargam xaraf ma. Ki xaraful woon ba ñu koy woo, bumu xaraf.

19 Xaraf amul solo, ñàkka xaraf amul solo. Li am solo moo di topp ndigali Yàlla.

20 Ku nekk, nekkin wi nga nekke woon ba ñu lay woo, nanga ko wéye.

21 Ndax ab jaam nga woon, ba ñu lay woo? Amul solo. Waaye soo manee yiwiku, yiwikul.

22 Ki ñu woo ci Sang bi, fekk ko mu dib jaam, mooy ki Sang bi goreel. Naka noonu, gor si ñu woo, ab jaamu Almasi bi lay doon.

23 Gannaaw feyees na seen njëg, ba jot leen nag, buleen doon jaamub nit.

24 Bokk yi, ku ci nekk daal, nekkin wa nga nekke woon ba ñu lay woo, wéye ko rekk fi kanam Yàlla.

25 Ci wàllu janq ji séyagul, awma ci ndigalu Boroom bi, xanaa ma wax ci sama xalaat bu mata gëm, ndax yërmande ji ma Boroom bi baaxe.

26 Lii mooy li ma foog ne mooy li baax, ndax njàqarey jamonoy tey. Li baax ci nit ki daal mooy mu wéye li muy dund tey.

27 Ndax dangaa am jabar? Bul sàkku pase. Am amuloo jabar? Kon bul sàkku jabar.

28 Waaye nag soo takkee jabar, bàkkaaruloo; ab janq it, bu séyee, bàkkaarul. Waaye ñi

séq ab séy dinañu am naqaru àddina, te naqar woowu laa leen bëggoona fanqal.

29 Li may wax, bokk yi, moo di, li des yàggatul. Kon nag bés niki tey, na ñi am jabar mel ni bu ñu ko amul woon;

30 ñiy jooy mel ni ñu jooyul; ñi bég, mel ni ñu bégul; ñi jënd, mel ni ñu moomul li ñu jënd;

31 ñiy jariñoo alalu àddina, bañ cee xér, ndax melow àddina sii tey, day wees.

32 Sama coobare mooy, yeen gëmkati Almasi bi, ngeen mucc ci xalaat yu ub seen bopp. Te ku amul jabar, mbiri Boroom bi lay xalaat ak nu muy dabe bànneexu Boroom bi.

33 Waaye ku am jabar, mbiri àddina lay xalaat ak nu muy dabe bànneexu jabaram,

34 mu daldi ŋarale. Jigéen ju séyul, mbaa ab janq, mbiri Boroom bi lay xalaat, di namma sellal yaramam akum xelam. Waaye kiy séy, mbiri àddina lay xalaat ak nu muy dabe bànneexu jëkkëram.

35 Lii nag, seen njariñ a ma ko taxa wax, nammuma leen koo tege ab gàllankoor, li ma ci namm mooy ngeen di def li jekk, te taxawal temm Boroom bi, taxawaay bu leen benn xalaatu àddina dul féle.

36 Waaye su amee ku jàpp ne jëfewul nu jekk ak janq bu mu digool ab séy, te janq ba jëm mag†, ba mu xalaat ne takk ko rekk moo ci war, na matal yéeneem, takk ko. Su defee noonu, bàkkaarul.

37 Waaye ki dogu dëgg ci xolam, te du ndigalu gàntal lu mu sañula bañ, xanaa ci sagoy boppam doŋŋ la dogoo ne du jël janq bi mu digooloon ab séy, kooku ba tey, def na lu baax.

38 Kon ki jël ab janqam bu mu digool ab séy, def na lu baax, waaye ki jëlul ab janqam moo def li gën.

39 Jabar nag, buumu jëkkëram a ngi ci baatam, li feek jëkkëram a ngi dund. Waaye su jëkkër ji faatoo, sañ naa séy ak ku ko neex, ndegam gëmkatub Almasi bi la séyal.

40 Doon na gëna bég nag, su toogoon, bañ a séyaat, ci sama xalaat, te man it defe naa ne Noowug Yàlla mu ngi ci man.

8

Lu jëm ci ñam wu ñu sarxal ay tuur

1 Su dee wàllu ñam wu ñu sarxal ay tuur, dëgg la, nun ñépp am nanu xam-xam ci moomu mbir. Xam-xam nag day tax nit a réy-réylu, waaye cofeel day yokke.

2 Ku xalaat ne yaa xam lenn, xamaguloo ni nga wara xame.

3 Waaye ku sopp Yàlla, Yàlla xam la.

4 Kon su dee wàllu ñam wu ñu sarxal ay tuur, xam nanu ne ay tuur du dara ci àddina, te Yàlla kenn la.

5 Doonte am na yu ñuy woowe ay yàlla, te muy lu nekk ci asamaan mbaa ci suuf, te dëgg la, bare na ñu ñu

† **7.36** Manees na koo tekkee nii itam: *te xemmemtéefam ci ndaw si ëpp ko doole,*

néey ay yàlla lañu, bare na it ñu ñu néey ay sang lañu.

6 Teewul ci sunu wàllu bopp, jenn Yàllaa am, muy Baay bi lépp jóge ci moom, te sunu bakkan ñeel ko, benn Sang doŋŋ a am, muy Yeesu Almasi bi lépp ame ci moom, te sunu bakkan, ci moom la ame.

7 Waaye du ñépp a xam loolu. Am na gëmkat ñu seen miineelu tuur yi bàyyeegul, ba léegi, te moo tax bu ñu lekkee ñam wu ñu foog ne saraxi tuur la, seen xel mu daladi moo leen di foogloo ne sobe toppe na leen ca ñam wa.

8 Waaye du wenn ñam wu nuy jegele ak Yàlla. Nu lekk ko, ak nu bañ koo lekk, du nu yokk, du nu wàññi.

9 Waaye ni ngeen di dunde seen sañ-sañu bopp, dangeen ciy xool ñi seen ngëm dëgërul, ngir ngeen bañ leena yóbbe bàkkaar.

10 Yaw mi réy xam-xam, ku la gis ca ndab la ca jaamookaayu tuur ya, su dee ab gëmkat bu xelam daladi ndax ngëm gu desee dëgër, mbaa du ko xiir ci roy la, ba mu lekk ca ñamu sarax sa?

11 Te su demee noonu nag, su boobaa sa xam-xam bu réy ngay sànke sa mbokkum gëmkat bu néew doole boobu Almasi bi deewal!

12 Su ngeen tooñee noonu bokki gëmkat ñi, ba yàq seen xel mu daladi, kon de Almasi bi ngeen tooñ.

13 Moo tax, su dee aw ñam wu ma lekk mooy tax ma bàkkaarloo sama mbokkum gëmkat, dootuma lekk mukk aw yàpp ci àddina, ngir baña bàkkaarloo sama mbokkum gëmkat.

9

Póol muñ na lu ko lew

1 Du maa moom sama bopp? Am du man, ndawal Almasi bi laa? Xanaa gisuma Yeesu sunu Boroom? Xanaa du sama liggéey ci Sang bi, moo di yeen ci seen bopp?

2 Ndegam ci ñeneen, man duma ndawal Almasi bi, xanaa ci yeen boog, moom laa, ndax liy firndeel sama sasu ndaw ci Sang bi, yeen la.

3 Lii nag moo di sama tont ak ñi may sikkal:

4 xanaa nun amunu sañ-sañu jël ag lekk ak ag naan, ngir liggéey bi nu sasoo?

5 Am sañunoo yóbbaale mbokkum gëmkat buy sunu soxna, ni yeneen ndawi Almasi bi ak doomi ndeyi Sang bi, ak Sefas?

6 Am boog mennum man ak Barnabas doŋŋ noo amul sañ-sañu ñàkka daan sunu doole?

7 Kan moo masa ràngu liggéeyu coldaar, te léppam war ko? Ana kuy jëmbat tóokërub reseñ, te du lekk ca doom ya? Mbaa kan mooy sàmm ag jur, te du naan ca soowum jur ga?

8 Te lii may wax sax, du ci gis-gisu nit doŋŋ laa ko teg, xanaa du yoonu Yàlla itam, loolu la wax?

9 Bindees na ci yoonu Musaa kay ne: «Bul ŋalaab gémmiñu nag te fekk koy bojj

am pepp*.» Ndax Yàlla nag yi doŋŋ la tiisoo?
10 Am du noo tax muy wax? Nun kay noo tax ñu bind loolu, ndax kuy bey, sañ cee yaakaar, kuy bojj it, sañ cee yaakaar wàllam.
11 Ndegam alali xol lanu ji ci yeen, su nu góobee koomu àddina gu bawoo ci yeen, ndax day ëpp?
12 Ndegam ñeneen a jagoo boobu sañ-sañ ci yeen, astamaak nun.
Waaye nag jariñoowunu sañ-sañ boobu. Lépp lanu far muñ, ngir baña gàllankoor yoonu xibaaru jàmm bu Almasi bi.
13 Xanaa xamuleen ne, ñiy liggéeye ci kërug Yàlla gi, ci kërug Yàlla gi lañuy jële seen lekk, te ñi sasoo sarxalukaay bi, am nañu wàll ci sarax ya ñu fa joxe?
14 Naka noonu it, Sang bi moo digle ne ñiy yégle xibaaru jàmm bi, nañu ci dund.
15 Waaye man jariñoowuma lenn ci sañ-sañ yooyu, te binduma lii it ngir defalees ma noonu. Xanaa dee sax a may gënal —boobu sañ-sañu kañu daal, kenn du ma ko yàqal!
16 Yégle xibaaru jàmm bi moom, du lu may kañoo. Wartéef la wu ñu ma sas, te ngalla man, su ma yéglewul xibaaru jàmm bi!
17 Su ma yebu woona def lii ci sama coobarey bopp, dinaa ci am peyoor. Waaye gannaaw dees maa dénk ag caytu, te ajuwul ci sama coobare,
18 kon ana lu ciy sama peyoor? Xanaa ma man di yégle xibaaru jàmm bi ci dara, ba duma jariñoo sañ-sañu dunde xibaaru jàmm bi may yégle.
19 Te itam as gor laa, kenn moomu ma; teewul jaamu ñépp laa def sama bopp, ngir gëna iril Sang bi aw nit, ngir gëna jëmale aw nit ci Sang bi.
20 Bu ma nekkee ci biir Yawut yi, ni Yawut yi laay def, ngir iri leen. Bu ma nekkee ak ñiy sàmm yoonu Musaa, damay mel ni yoonu Musaa laay topp, ngir iri ñiy sàmm yoonu Musaa, te man ci sama bopp, sàmm yoonu Musaa waru ma.
21 Maak ñi amul yoonu Musaa, damaa mel ni ku amul yoonu Musaa, ngir iri leen, doonte ñàkkuma yoonu Yàlla, gannaaw maa ngi ci yoonu Almasi bi.
22 Maak boroom ngëm yi desee dëgër, damaa mel ni ku ngëmam desee dëgër, ngir iri leen. Lépp laa def sama bopp ci ñépp, ak nu mu mana deme, ba musal ñenn ci ñoom.
23 Loolu lépp def naa ko ndax xibaaru jàmm bi, ngir am ci wàll.
24 Xanaa xamuleen ne, ab rawante, ñépp a cay daw, waaye kenn doŋŋ ay jël ndam li? Dawleen nag ba jël ndam li.
25 Joŋantekati tàggat yaram yi, dañuy yar seen yaram bu metti, te ñooñu kaalag ndam guy seey doŋŋ lañu ci

* **9.9** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 25.4.

yaakaar, waaye nun, kaalag ndam gu sax dàkk lanu ci yaakaar.

26 Man nag noonu laay dawe, waaye samaw xél ñàkkul ab jëmu. Noonu laay këmëxee it, waaye dóoruma ci jaww ji.

27 Damay yar sama yaram yar bu metti kay, ba moom ko, ndax ëllëg ñu bañ maa doyadal, gannaaw bu ma xamalee ñeneen kàddu gi ba noppi.

10

Jaar-jaari maam yedd na sët ya

1 Bokk yi, bëgguma ngeen umple ko, sunu maam yépp la niir wa yiiroon, te ñoom ñépp a jàll géej ga*.

2 Ñoom ñépp lañu sóob sóobeb Musaa, ca biir niir wa ak ca biir géej ga.

3 Ñoom ñépp, wenn ñamu kéemaanu Yàlla wa, moom lañu lekk,

4 te ñoom ñépp, menn ndoxum kéemaanu Yàlla ma lañu naan, ndax ñoo doon naane ca doju kéemaanu Yàlla ga, doj wa leen doon gunge, te doj wa Almasi bi la woon.

5 Teewul ñi ëpp ci ñoom, Yàlla amul woon lu ko neex ci ñoom, ba tax ñu daanu, dee ca màndiŋ ma.

6 Yooyu xew-xew ay misaal la, ngir nu bañ a xemmem yëf yu bon, na ko maam ya daan xemmeme.

7 Buleen doon ay jaamukati tuur, ni ko ñenn ci ñoom doone woon. Noonu lañu binde ne: «Mbooloo ma toog, di lekk aka naan, nes tuut ñu jóg, di mbumbaay†.»

8 Bunu yebu ci séy yi yoon tere, ni ko ñenn ci ñoom daa defe, ba tax ñaar fukki junni ak ñett (23 000) ca mbooloo ma bokk dee ci benn bés.

9 Bunu wut itam Almasi bi, ni ko ñenn ci ñoom wute woon, ba tax ay jaan rey leen.

10 Buleen jàmbat, ni ñenn ci ñoom doon jàmbate, ba tax malaakam reykat ba rey leen.

11 Xew-xew yooyu dal maam ya ay misaal la, te dees koo bind ngir nu jànge ci, nun ñi mujug jamono yemool.

12 Moo tax ku yaakaar ne taxaw nga, nanga moytu bala ngay daanu.

13 Benn nattu dabu leen bu moy nattu yiy dale. Te it Yàllaa jara wóolu. Yàlla du nangu ngeen tegoo nattu bu ngeen àttanul, waaye nattu ba lay booleek pexe ma leen cay génne, ba ngeen man koo dékku.

Dawleen bokkaale

14 Kon kat, samay soppe, dawleen bokkaale.

15 Njort naa ne boroomi xel laay waxal. Kon àtteelleen seen bopp li ma leen wax.

16 Kaasu barke bi nuy barkeeloo, xanaa du mooy bokk gi nu bokk ci deretu Almasi

* **10.1** Ba bànni Israayil nekkee ca màndiŋ ma, Boroom bi moom ci boppam moo leen jiite woon, mel ni aw niir, ag bëccëg ngir gindi leen, su guddee mu doon taxaaru sawara, ngir niital leen. Seetal ci *Mucc ga* 13.20—14.31. † **10.7** Seetal ci *Mucc ga* 32.6.

bi? Te mburu mi nuy dag-goo‡, du mooy bokk gi nu bokk ci yaramu Almasi bi?

17 Gannaaw menn mburu la nag, doonte ñu bare lanu, kon wenn yaram lanu, ndax nun ñépp, menn mburu mi lanu bokk.

18 Xoolleen bànni Israayil ci wàllu deret. Ñiy lekk yàppu juru sarax gu ñu rendi, xanaa bokkuñu ak sarxalukaay bi ab céram?

19 Ana kon lu sama wax jiy wund? Ndax daa wund ne yàpp wu ñu sarxal tuur yi tekki na lenn? Am daa wund ne tuur yi tekki na lenn?

20 Li may wax kay moo di yooyu sarax, rab yi la ñeel, waaye du Yàlla, te bëgguma ngeen bokk ak rab yi lenn.

21 Dungeen mana naan ci kaasu Sang bi, naan ci kaasu rab yi. Dungeen mana bokk lekk ci ndabal Sang bi, bokk lekk ci ndabal rab yi.

22 Am danuy yékkati fi-iraangey Sang bi? Danu koo ëpp doole?

Jëfeel say sañ-sañ tey sóoraale nit ñi

23 «Sañees na lépp,» lañu wax. Waaye du lépp ay jariñe. «Sañees na lépp,» waaye du lépp ay yokke.

24 Bu kenn sàkku njariñal boppam, waaye sàkkuleen seen njariñal moroom.

25 Lépp luy jaay marse, sañ ngeen koo lekk te bañ cee luqatu lenn luy indi ngànt cim xel,

26 ndax Boroom bee moom àddina ak li ci biiram.

27 Bu leen ku gëmul woowee lekk, su ngeen nangoo, mboolem lu mu leen taajal, lekkleen, te bañ cee luqatu luy indi ngànt cim xel.

28 Waaye bu leen kenn nee: «Lii ñam wu ñu sarxal tuur yi la,» buleen lekk, ndax ka leen ko xamal, ndax itam, ngànt lu wax jiy indi cim xel.

29 Waxuma seenum xel yeen, waaye xelu keneen ka laay wax.

Ana sax lu waral sama sañ-sañu bopp di aju ci àtteb keneen ku am xelam amal ngànt?

30 Bu ma yékkatee kàddug cant ba lekk sama wàll, ana lees may sikke ci aw ñam wu ma sante Yàlla?

31 Kon nag su ngeen di lekk, mbaa ngeen di naan, mbaa ngeen di def leneen, lépp lu ngeen di def, wutleen koo terale Yàlla.

32 Buleen may kenn lu muy def njombe: du Yawut yi, du jàmbur ñi, du mbooloom Yàlla mi.

33 Noonu laay def man ci sama bopp: ñépp laay wuta neex, ci lépp. Sàkkuwuma sama njariñal bopp, waaye njariñal lim bu gëna takku, moom laay sàkku, ngir ñu texe.

11

1 Ni may roye Almasi bi, man ci sama bopp, royeleen ma noonu.

Póol digle na ñu jekkal jataayu ñaan

‡ **10.16** ***mburu mi nuy daggoo:*** moom la gëmkat ñi di yéglee deewug Almasi bi. Seetal ci 11.26.

2 Maa ngi leen di sant ci ni
ngeen may fàttalikoo ci lépp
ak ni ngeen saxoo samay
dénkaane, ni ma leen ko dénke.
3 Waaye nag bëgg naa
ngeen xam ne gépp góor,
Almasi bi moo di boppam;
jigéen, góor moo di boppam,
te Almasi bi, Yàlla moo di
boppam.
4 Kon gépp góor guy ñaan,
mbaa muy waxe kàdduy
waxyu, bu muuree boppam,
suufeel na Almasi biy bop-
pam.
5 Waaye jépp jigéen juy
ñaan, mbaa muy waxe kàdduy
waxyu, te muurul boppam,
suufeel na jëkkëram jiy bop-
pam. Day mel ni bu nelu
woon rekk.
6 Jigéen ju nanguwula
muuru, bu yeboo xuuf
kawaram. Ndegam am na
kersay xuuf kawaram, mbaa
mu nelu nag, fàww mu muur
boppam.
7 Góor moom du muur bop-
pam, ndax mooy takkndeeru
Yàlla te moo taxawe darajay
Yàlla. Waaye jigéen moo tax-
awe darajay góor,
8 ndax góor kat, jëleesu ko ci
jigéen, waaye jigéen kay lañu
jële ci góor.
9 Góor itam, sàkkeesu ko
ngir jigéen, waaye jigéen kay
lañu sàkk ngir góor.
10 Looloo tax jigéen wara
fésal kilifteef ci kaw boppam,
ndax malaaka yi teew*.
11 Teewul nag ci yoonu
Sang bi, jigéen manula ñàkka
wéeru ci góor, góor it manula
ñàkka wéeru ci jigéen,
12 ndax ni jigéen bàyyikoo ci
góor, noonu la góor juddoo ci
jigéen, te lépp fa Yàlla la ba-
woo.
13 Seetalleen ko seen bopp
rekk, ndax jekk na ci jigéen,
muy ñaan ci Yàlla, te muurul
boppam?
14 Xanaa ni àddina ci bop-
pam tëdde xamalu leen ne yar
kawar gàcce la ci góor?
15 Ndaxam kawar gu bare
sagu jigéen la. Jigéen lañu
jagleel kawar gu bare, muy
muuraayam.
16 Waaye ku bëgga werante
ci leneen it, nun loolu du
sunu baax, te du baaxu
mbooloom Yàlla mi.

Jekkalleen reeru Sang bi

17 Waaye lii ma leen di-
gal, am na ci lu ma leen
gërëmewul, ndax du njariñ la
seeni ndaje di jur, xanaa lo-
raange.
18 Benn, dégg naa am na ay
féewaloo ci seeni ndaje, te am
na lu ma ci gëm.
19 Fàww sax mu am ay xaa-
jaloo ci seen biir, ngir ñi seen
ngëm wér mana fés ci seen
biir.
20 Bu ngeen dajee benn
béreb, bokk reeru Sang bi
taxul,
21 ndax bu ngeen dee lekk,
ku nekk, reeru boppam lay
njëkkantee lekk, ba tax ñenn ci
yeen xiif, fu ñeneen naane ba
màndi.
22 Xanaa amuleen kër yu
ngeen di lekke aka naane?
Am mbooloom Yàlla mi ngeen
sofental, di rusloo ñi amul?

* **11.10** Seetal ci *Efes* 3.10.

Ana lu ma leen di wax? Dama leen koy gërëme? Loolu de duma leen ci gërëm.

23 Man, li ma jële ci Sang bi, moom laa leen jottali: Sang Yeesu, guddi gi ñu ko woree, dafa jël mburu,

24 yékkati kàddug cant, dagg ko, ne: «Lii moo di sama yaram wi leen ñeel. Deeleen def lii, di ma ko fàttalikoo.»

25 Noonu itam la def ak kaas ba, gannaaw reer ba, ne leen: «Kaas bii mooy kóllëre gu yees gi fasoo ci sama deret. Deeleen def lii, di ma ko fàttalikoo, saa yu ngeen ci naanee.»

26 Saa su ngeen lekkee ci mburu mii, mbaa ngeen naan ci kaas bii, yégle ngeen deewug Sang bi, ba kera muy ñëw.

27 Moo tax, képp ku jekkadi nu mu lekke ci mburu mi ak nu mu naane ci kaasu Sang bi, tooñ nga yaramu Sang bi ak deretam.

28 Kon na ku nekk seetlu boppam, doora lekk ci mburu mi, naan ci kaas bi.

29 Ndax ku lekk ci mburu mi, naan ci kaas bi, te joxul gëdd yaramu Almasi bi, ab daan bu mu teg boppam la lekk, naan ko.

30 Looloo tax ngeen bare ñu néew doole ak ñu xiibon, ba lim bu takku dee.

31 Su nu doon seetlu sunu bopp, deesu nu àttee noonu.

32 Waaye Boroom bee nuy teg ay daan ngir yare nu ko, ba deesu nu mbugalaale ci biir àtteb àddina.

33 Kon nag bokk yi, bu ngeen dajee, ngir bokk lekk, xaaranteleen.

34 Ku xiif, na lekke këram, ngir seeni ndaje bañ leena jural ab daan.

Yeneen mbir yi nag, bu ma dikkee, dinaa ko leeral.

12

May yi jóge ci Leerug Yàlla bare na te wuute

1 Léegi nag bokk yi, bëgguma ngeen umple ci wàllu mayi Noowug Yàlla.

2 Bokk yi, xam ngeen ne ba ngeen dee ay yéefar, dees leena buuboon, lajjal leen, jëme ci ay tuur yu tëlee wax.

3 Moo tax ma di leen biral ne amul kenn kuy waxe Noowug Yàlla ku naan: «Alkànde ñeel na Yeesu.» Te it kenn manul ne: «Yeesu moo di Sang*,» te du lu ko Noo gu Sell gi xamal.

4 Mayi Noo gi wuute na, waaye genn Noo gi la.

5 Liggéeyin yi man naa wuute, waaye benn Boroom bi la.

6 Jëf ji it man naa wuute, waaye jenn Yàlla ji mooy jëf lépp ci ñépp.

7 Ku nekk nag, ak na mayu Noo giy feeñe ci moom, ngir njariñal ñépp.

8 Kii ci Noo gi la jote kàddu gu xelu, kee séddoo kàddug xam-xam ci genn Noo gi.

9 Kale jagoo ngëm ci genn Noo gi, ka ca des jële mayug faje ci genn Noo googu.

* **12.3** Li ñu wax fii mooy Yeesu gannaaw ba mu deewee ba dekki mooy Sangu àddina wërngal këpp.

10 Kii itam di def ay kéemaan, kee di waxe kàdduy waxyu, kale mana ràññaatle noo yu wuute, keneen di làkk xeeti làkk yu wuute, ka ca des mana firi ay làkk.

11 Loolu lépp, genn Noo googu moo koy def, ku nekk, mu sédd la ci, ni mu ko soobe.

Cér bare na, te yaram di wenn

12 Noonu yaramu nit nekkee wenn te di cér yu bare, ak noonu mboolem céri yaram dee wenn yaram wi, ak li cér yiy bare lépp, noonu rekk la itam ci Almasi bi.

13 Ci genn Noo gu Sell gi lañu nu sóobe ci biir wenn yaram wi, nun ñépp, nu diy Yawut, mbaa nu diy jàmbur, nu diy jaam, mbaa nu diy gor, te nun ñépp, genn Noo gi lañu nu nàndale.

14 Yaram du bennab cér, waaye cér yu bare la.

15 Bu tànk noon: «Gannaaw man duma loxo, kon bokkuma ci yaram,» loolu du ko teree bokk ciw yaram.

16 Te bu nopp noon: «Gannaaw duma bët, kon bokkuma ciw yaram,» loolu du ko tee bokk ciw yaram.

17 Su yaram wépp doon bët, ana nooy dégge? Su lépp doon nopp, ana nooy xeeñtoo?

18 Waaye Yàlla moo teg cér bu ci nekk ci yaram wi, ni mu ko soobe.

19 Bu lépp doon benn cér, kon ana yaram wi?

20 Cér yi daal bare nañu, waaye wenn yaram wi la.

21 Bët nag manul ne loxo: «Soxlawuma la!» Te bopp it manul ne ay tànk: «Soxlawuma leen!»

22 Céri yaram yi gëna niru lu néew doole sax, ñooy cér yi manula ñàkk.

23 Cér yi ñu gëna jàpp ne jarula gëddël, cér yooyu sax lañu gënatee gëddël. Sunu cér yi amul sutura, ñoom lañu gëna suturaal,

24 te yi am sutura soxlawuñoo suturaal. Waaye Yàlla moo sàkk sunu yaram, sàkkin wu mu ràññee cér yi gëna néew gëddë, te moo leen gëddël,

25 ngir xaajaloo baña am ciw yaram, te cér yi mànkoo ci di bàyyeente xel.

26 Bu benn cér mettee, mook cér yépp ay bokk mitit wi. Bu dee benn cér lañu teral, mook cér yépp ay bokk bànneexu.

27 Yeen nag yeenay yaramu Almasi bi, te yeena diy céram, ku ci nekk ak wàllam.

28 Ñi Yàlla tabb ci biir mbooloom gëmkat ñi, ñi ci jiitu ñoo di ndawi Almasi bi. Ñaareel bi di ñiy waxe kàdduy waxyu, ñetteel bi di jàngalekati kàddu gi. Ñi ci topp di ñiy def ay kéemaan, ñi ci topp di ñi am mayu faje ak ñi mane dimbalee ak ñi mane jiite ak ñiy làkk yeneen xeeti làkk.

29 Ndax ñépp ay ndawi Almasi bi? Am ñépp ay waxe kàdduy waxyu? Am ñépp ay jàngalekati kàddu gi? Am ñépp ay def ay kéemaan?

30 Am ñépp a am mayu faje? Am ñépp ay làkk yeneen làkk? Am ñépp a mane tekki ba?

31 Teewul nag, nangeen
sàkku may yi gën.

Cofeel moo gën lépp

Waaye dinaa leen xamal
yoonu dundin wi gën ci lépp.

13

1 Su ma doon làkk làkki nit
ñi ak yu malaaka yi sax, te
jëfewuma genn cofeel, jóolóoli
bu xumb doŋŋ laa, mbaa
tëggum weñ muy riir.

2 Su ma jotoon ci
kàdduy waxyu, boole ci
xam mboolem kumpa ak
mboolem xam-xam ak ngëm
gu mat sëkk ba mana toxal
ay tund, te jëfewuma cofeel,
duma dara.

3 Te it su ma sarxe woon
mboolem sama alal, ba sarxe
sama yaramu bopp ngir ñu
lakk ko*, su ma jëfewul cofeel,
loolu du ma jariñ dara.

4 Cofeel nag, muñ ak
mbaax la. Cofeel bokkul ak
kiñaan, bokkul ak jikkoy kañu
aka damu.

5 Bokkul ak jëf ju jekkadi ak
jiital sa njariñal bopp, bokkul
ak naqari deret, bokkul ak
denc mer.

6 Bokkul ak bége lu jubadi
it, waaye moo di bége liy dëgg.

7 Cofeel moo di: lépp, nga
baale; lépp, nga gëm; lépp, nga
yaakaar; lépp, nga dékku.

8 Cofeel nag du jeex mukk.
Su dee kàdduy waxyu, dina
wéy; su dee ay làkk, dina
selaw; su dee xam-xam, dina
xewwi.

9 Ndaxte as ndog lanu xam,
te as ndog lanuy waxe kàdduy
waxyu.

10 Waaye keroog bu li
matale dikkee, ndog si wéy.

11 Ba ma dee tuut-tànk, ni
tuut-tànk laa doon waxe, di
dégge dégginu tuut-tànk, di
xalaate ni tuut-tànk. Waaye
bi may mag laa xewwil yëfi
tuut-tànk.

12 Tey jii ci ab seetu lanuy
gise gis-gis bu lënt. Waaye
bu keroogee, màkk lanuy
jàkkaarloo ak li nuy xool. Tey
jii, as ndog laa xam, waaye su
keroogee, ni ñu ma xame, ni
laay xame ba mu mat sëkk.

13 Léegi nag liy sax moo di:
ngëm ak yaakaar ak cofeel;
yii ñett la, te li sut ci yooyii
moo di cofeel.

14

Lu jëm ci waxyu aki may ci
wàllu làkk

1 Xintewooleen cofeel, te
ngeen sàkku mayi Noo gu
Sell gi, rawatina mayug waxe
kàdduy waxyu,

2 ndax kiy làkk weneen làkk,
du nit ñi lay waxal, waaye
Yàlla lay waxal, gannaaw
kenn déggul li muy wax.
Teewul ci Noo gi lay waxe ay
kumpa.

3 Waaye kiy waxe kàdduy
waxyu, nit ñi lay waxal, di
feddalee, di ñaaxe ak di dalal
xel.

4 Kiy làkk yeneen làkk,
boppam lay feddali, waaye
kiy waxe kàdduy waxyu,
mbooloom gëmkat ñi lay
feddali seen ngëm.

5 Su ma sañoon ngeen di
làkk yeen ñépp yeneen làkk,
waaye ngeen di waxe kàdduy

* **13.3** mbaa *ba man koo damoo,*

waxyu moo ma gënal. Kiy waxe kàdduy waxyu moo ëpp njariñ kiy làkk yeneen làkk, ndare ñu tekki li muy làkk, ba mbooloom gëmkat ñi jële ca lu ñu feddalikoo.

6 Léegi bokk yi, su ma leen dikke woon yeneen làkk yu may làkk, ana lu ma leen di jariñ? Dara, xanaa ma àgge leen kàddug peeñu, mbaa xam-xam, mbaa waxyu, mbaa digle.

7 Noonu la itam ci jumtukaayi po yi dundul tey jibal coow; muy toxoro mbaa xalam. Su yooyu jumtukaay jiinul galan yu leer, ana nees di xame li toxoro ji, mbaa xalam giy wax?

8 Ag liitu xare it, su jibalul woote bu leer, ana kuy waajal ab xare?

9 Noonu la ci yeen itam. Seen làmmiñ, su ngeen ci waxul kàddu gu leer, ana nees di xame li ngeen di wax? Ci jaww ji rekk ngeen di wax!

10 Ak ni làkki àddina baree te wuute lépp, wenn ñàkku ci am piri.

11 Baat bu jib nag, su ma xamul tekkiteem, ab jàmbur laay doon ci kiy wax, te kiy wax it, ab jàmbur lay doon ci man.

12 Kon yeen itam, gannaaw ñu xér ngeen ci mayi Noowug Yàlla, fexeleen cee am lu ne xéew, ngir feddali mbooloom gëmkat ñi.

13 Moo tax kiy làkk weneen làkk wara ñaan ngir ñu xam pireem.

14 Su may ñaan ci weneen làkk, sama xol ay ñaan, waaye samam xel liggéeyul.

15 Kon ana nees di def? Naa ñaane sama xol, tey ñaane samam xel itam. Naa sàbbaale sama xol, tey sàbbaale samam xel itam.

16 Soo yékkatee kàddug cant goo waxe xol doŋŋ, ana nu nit ku xamul ku ko teewe naan: «Amiin,» te xamul li ngay wax?

17 Ndaxam yaw, rafet nga kàddug cant, waaye sa kàddu feddaliwul keneen ku ciy dégg.

18 Sant naa Yàlla ndegam maay làkk yeneen làkk ba raw leen, yeen ñépp.

19 Waaye fu mbooloom gëmkat ñi daje, juróomi baat yu ma waxe samam xel ngir jàngale, moo ma gënal junniy baat yu ma waxe weneen làkk.

20 Bokk yi, buleen doon ay xale ci wàllu déggin. Su dee lu bon, nekkleen ci ay tuuttànk, waaye màggleen ci wàllu déggin.

21 Bindees na ci Mbind mi ne:

«Ay nit ñuy làkk,
ay làmmiñi doxandéem,
ci laay waxe ak askan wii,
te taxul ba tey ñu déglu ma.
Boroom bee ko wax*.»

22 Kon nag, yeneen làkk, kàddu ya du ci gëmkat ñi la di firnde, waaye ci ñi gëmul la di firnde. Te it waxe kàdduy waxyu, du ci ñi gëmul la di firnde, waaye ci gëmkat ñi la dib firnde.

23 Léegi nag su mbooloom gëmkat mépp dajee béreb,

* **14.21** Seetal ci *Esayi* 28.11-12.

ñépp di làkk yeneen làkk,
bu ay nit ñu xamul mbaa
ñu gëmul duggsee, duñu ne
dangeena dof?
24 Waaye su ñépp dee waxe
kàdduy waxyu, ba ku gëmul,
mbaa ku xamul duggsi, kàddu
ga la ko ñépp di tiiñale, àggee
ko ko ab àtteem,
25 ba la làqu woon ca biir
xolam, daldi leer. Su ko de-
fee mu ne dàll dëpp jëëm ci
suuf, sujjóotal Yàlla, te naan:
«Aylayéwén Yàllaa ngi ci seen
biir!»

Ndajem gëmkat ñi jar naa rafetal

26 Kon nag ana nees di def,
bokk yi? Bu ngeen dajee, kii
am woyu cant, kii am lu muy
jàngale, kee am am peeñu,
kale am lu muy waxe we-
neen làkk, keneen am am piri,
loolu lépp na ko feddali ngëm
taxa jóg.
27 Su dee weneen làkk lees
di wax, na ñaar ba gën gaa
bare, ñett, toppante, te kenn
di firi.
28 Su amul kuy firi, bu
kiy làkk làkk wi biral lenn ci
jataayu mbooloo mi. Na yelu
ngir boppam ak Yàlla.
29 Ñiy waxe kàdduy waxyu,
na ci ñaar ba ñett wax, te ñi ci
des natt wax ji.
30 Su keneen ci jataay bi
amee am peeñu, na ki doon
wax noppi.
31 Ndax kat yeen ñépp
man ngeena kenn-kennoo,
di waxe kàdduy waxyu, ngir
ñépp jànge ca, ba gëna farlu.
32 Biralkati kàdduy waxyu
yi ñoo wara jiite xel mi ñuy
waxe,
33 ndax Yàlla du Yàllay sal-
faañoo, Yàllay jàmm la.

Ci mboolem mboolooy ñu
sell ñi nag,
34 na jigéen ñi noppi ci biir
mbooloo yi, ndax mayeesu
leen ñu wax ci yooyu jataay.
Na jigéen ñi nangu, ni ko yoon
wi ci boppam diglee.
35 Su amee lu ñu bëgga xam,
ca kër ga lañu koy laaj seen
jëkkër, ndax jigéen di wax
ci biir mbooloom gëmkat ñi,
gàcce la.
36 Ndax ci seen biir la
kàddug Yàlla bàyyikoo? Am ci
yeen doŋŋ la agsi?
37 Ku ci xalaat ne moom
jottalikatub kàdduy waxyu la,
mbaa mu yaakaar ne dañu ko
cérale ci Noowug Yàlla, war
naa xam xéll ne lii ma leen
bind, santaaneb Boroom bi
la.
38 Ku ci xamul loolu nag,
kooku, xameesu ko.
39 Kon bokk yi, farluleen
ci di waxe kàdduy waxyu, te
buleen aaye kuy làkk yeneen
làkk.
40 Waaye na lépp teggine te
aw yoon.

15

Lu jëm ci ndekkitel Almasi bi

1 Léegi nag bokk yi, ma
fàttali leen xibaaru jàmm bi
ma leen xibaaroon, muy lu
ngeen gëm, sax ci,
2 te ci ngeen di texee,
ndegam jàpp ngeen bu dëgër
ci kàddug xibaaru jàmm bi, ni
ma leen ko xamale. Lu ko
moy ci neen ngeen gëm.

3 Li ma jotoon laa leen
njëkka jottali, te moo di: Al-
masi bi moo dee ngir njotug
sunuy bàkkaar, te noonu la ko
Mbind mi indee.
4 Denc nañu ko, mu dekki
ca ñetteelu fan ba, te noonu la
ko Mbind mi indee.
5 Mu feeñu Sefas, teg ca
feeñu fukki taalibe ya ak ñaar.
6 Gannaaw gi, mu feeñu
lu ëpp juróomi téeméeri bokki
taalibe yu ko gisandoo, te li
ëpp ci ñooñu, ñu ngi dund
ba léegi, doonte am na ñu ci
nelaw.
7 Gannaaw gi, mu feeñu
Yanqóoba, teg ca feeñu ndawi
Almasi bi yépp.
8 Man nag la mujja feeñu,
te ma dib liir bu ab juddoom
moy bésam,
9 ndax kat maa gëna ñàkk
solo ci ndawi Almasi bi, te
yeyoowuma sax turu ndaw,
gannaaw maa doon bunduxa-
taal mbooloom Yàlla mi.
10 Ci yiwu Yàlla daal laa
doone ki ma doon, te yiw
woowu ma ñeel neenul. Te
sax yeneen ndaw yépp sax,
maa leen gëna liggéey. Du ci
man nag, waaye yiwu Yàlla wi
àndak man la.
11 Kon muy man, di ñoom,
noonu lanu waaree, te noonu
it ngeen gëme.

Dekkal tëwul Yàlla

12 Ndegam biral nañu ne Al-
masi bi dekki na, ana nu ñenn
ci yeen mane ne ñi dee duñu
dekki?
13 Su fekkee ne ñi dee duñu
dekki, kon Almasi bi it dekki-
wul.
14 Su Almasi bi dekkiwul,
sunu waare neen na, te seen
ngëm it neen na.
15 Te su boobaa nag ñu war
noo jàppe ay seedey fen-kati
Yàlla, ndax noo seedeel Yàlla,
ne moo dekkal Almasi bi. Te
dekkalu ko, su dee ñi dee
duñu dekki.
16 Ndaxte ñi dee, su ñu dul
dekki kay, Almasi bi it dekki-
wul.
17 Su Almasi bi dekkiwul
nag, seen ngëm amul njariñ,
te yeena ngi ci seeni bàkkaar
ba tey.
18 Te kon it ñi dee gannaaw
ba ñu gëmee Almasi bi, sànku
nañu.
19 Su dee ci giiru dund gii
doŋŋ lanu ame yaakaar ci
Almasi bi, kon de noo gëna
toskare ñépp.
20 Waaye nag Almasi bi
dafa dekki moos, te mooy
saraxu ndoortel meññeef bi
ñu sàkke ci ngóobum bakkani
nit ñi dee.
21 Ci nit la dee dikke ci
àddina. Moo tax ci nit itam la
ndekkite dikke ci àddina.
22 Noonu nit bokke ci
Aadama, ba tax ñépp di
dee, noonu la ñépp mana
bokke ci Almasi bi, ba tax ñu
dundalaat leen, ñoom ñépp.
23 Waaye ku nekk ak ayam:
saraxu ndoortel meññeef
mi, Almasi bi la. Gannaaw
loolu ñoñi Almasi bi ñooy aye,
keroog bu délsee.
24 Gannaaw loolu la muj
ga, te ca lay delloo nguur
gi kiy Yàlla, di Baay, fekk
mu neenal mboolem luy kilif-
teef ak mboolem sañ-sañ ak
doole.
25 Ndaxte fàww Almasi bi
nguuru, ba kera Yàlla di teg
mboolem ay noonam ciy
tànkam.

26 Noon bu mujj bi ñuy
neenal mooy dee,
27 ndax «lépp la Yàlla di
jébbal Almasi bi, teg ko fi
ndëggoom*.» Waaye bu Yàlla
nee: «Lépp la koy jébbal,» bir
na ne moom mi ko jébbal lépp,
bokku ci.
28 Bu ñu ko jébbalee lépp
nag, su boobaa moom Doom
ji ci boppam mooy jébbal bop-
pam, ki ko jébbal lépp, ngir
Yàlla di lépp ci lépp.

29 Su fekkee ne ñi dee duñu
dekki, kon ñi ñu sóob ci ndox
ngir ñi dee, lu ñu koy def,
doye? Gannaaw ñi dee duñu
dekki, ana lees leen di sóobe
ngir ñi dee?
30 Te kon nun it, ana lu jar
nuy jaay sunu bakkan waxtu
wu nekk?
31 Bokk yi, man de bés
bu nekk ma jàkkaarlook dee,
ak sag bi ma leen di sagoo
ndax Yeesu Almasi bi sunu
Boroom mi ngeen gëm.
32 Su yaakaaru nit ci àddina
doŋŋ taxee may xeex ak ay
rabi àll ca Efes, ana lu mu
may jariñ. Gannaaw ñi dee
duñu dekki, kon kay mooy li
ñu ne:

«Nan lekk, naan, nde ëllëg nu
dee†.»

33 Bu leen kenn nax: «Ànd bu
bon yàq na jikko ju baax.»
34 Delloosileen xel yi ci njub
te bàyyi bàkkaar, ndax ñàkka
xam lenn ci Yàlla, moom la
ñenn ci yeen nekke, te loolu
gàcce la ci yeen, laa wax!

Yaram bare na te wuute

35 Teewul nit a ngi naan:
«Nan la ñi dee di dekkee? Wan
yaram lañuy dekkaale?»
36 Gàtt xel! Li nga ji, yaw
ci sa bopp, du dundaat li feek
deewul ba noppi.
37 Te li nga ji du yaramu
gàncax giy ñëw, aw fepp kese
la, man naa doon bele, mbaa
weneen jiwu.
38 Waaye Yàllaa koy jox
yaram ni mu ko soobe, te
jiwu wu nekk ak melokaanu
gàncaxam.
39 Suux yépp nag du wenn
suux wi. Wii suux wu nit la,
wee wu mala, wale wu picc,
wa ca des wu jën.
40 Am na itam ay yaram
yu farewoo asamaan ak
ay yaram yu farewoo suuf.
Yaram wu farewoo asamaan
nag, ag leeram wuute na
ag leeru yaram wu farewoo
suuf.
41 Jant bi ak leeru bop-
pam, weer wi ak leeru bop-
pam, biddiiw yi ak seen leeru
bopp, te biddiiw sax wuute
naak moroom ma ag leer.

42 Noonu itam la ndekkitel
ñi dee di deme. Li ñu suul
mooy jiwu wiy yàqu, te bu
dekkee dootul yàqu.
43 Ci ag teddadi lañu ji néew
bi ñu suul, te teraanga lay
dekkaale. Ci néew doole lees
ko ji, mu dekkaale doole.
44 Li ñu suul mooy yaramu
judduwaale wi ñu ji, mu
dekki di yaram wuy dunde
Noowug Yàlla. Ndaxte ni
yaramu judduwaale ame, ni
la yaram wuy dunde Noo gi
ame.

* **15.27** Seetal ci *Taalifi cant* 8.7. † **15.32** Seetal ci *Esayi* 22.13. ‡ **15.45** Seetal ci *Njàlbéen ga* 2.7.

45 Noonu lañu binde ne:
«Aadama, nit ku njëkk ka daldi
doon boroom bakkan‡,»
waaye Aadama mu mujj mi
moo di Noo giy maye bakkan.
46 Du yaram wi bindoo
Noo gi nag mooy jiitu, waaye
yaramu judduwaale wi mooy
jiitu, yaram wi bindoo Noo gi
topp ci.
47 Aadama mu njëkk ma, ci
suuf la jóge woon, te ba tey
di suuf; Aadamam ñaareel mi
jóge fa asamaan.
48 Kooka di suuf nag, na
mu mel, ni la niti suuf mel.
Ku jóge ca asamaan it, na mu
mel, ni la ñu bokk ci asamaan
ñi mel.
49 Te ni nu doone tey,
takkndeeru nitu suuf ka,
noonu lanuy dooneji takkn-
deeru ku asamaane ka.
50 Li may wax bokk yi, moo
di suux ak deret du am cér
ci nguurug Yàlla, te luy yàqu
manula am cér ci lu dul yàqu.
51 Kaayleen ma xamal leen
mbir mu umpe. Dunu dee
nun ñépp, waaye nun ñépp ay
soppiku.
52 Lu gaawa gaaw lay doon,
ci xef ak xippi, bu liit gu mujj
ga jibee; nde liit ga mooy
jib, ñi dee, dekki, di ñu dul
yàqooti, nun nag, nu soppiku.
53 Sunu yaramu jud-
duwaale wii nara yàqu, fàww
mu sol weneen wu dul yàqu;
sunu yaramu dee wii, fàww
mu sol yaramu deetil.
54 Bu yaramu judduwaale
wii nara yàqu solee weneen
wu dul yàqu, ba yaramu dee
wii sol yaramu ndeetil, su
boobaa la kàddu gii ñu bind di
mat:
«Mëddees na dee ci géeju
ndam§.
55 Moo yaw dee, ana sa
ndam?
Moo yaw dee, ana sag fitt*?»
56 Dee, ag fittam mooy
bàkkaar, te bàkkaar, dooleem
mooy yoon wi.
57 Waaye cant ñeel na Yàlla mi
nu may ndam ci sunu Sang
Yeesu Almasi bi!
58 Kon nag yeen sama bokk
yi ma soppal sama bopp, far-
luleen, bu leen dara yëngal,
te saxooleena jëm kanam ci
liggéeyu Sang bi, te ngeen
xam ne seenu ñaq, ci seenub
àndak Sang bi, du neen.

16

Lu jëm ci ndimbal lu ñeel gëmkati Yerusalem

1 Ci wàllu ndimbal li jëm ci
gëmkat ñu sell ñi, noonu ma
ko digale mboolooy gëmkati
diiwaanu Galasi, yeen itam
defeleen ko noonu.
2 Bés bu njëkk ci ayu bés yi,
na ku nekk génne as lëf ca la
mu am, na mu ko àttane, te
mu dencal ko boppam, ngir
bu ma dikkee, dootul soxlaa
wër, di dajale.
3 Bu ma dikkee, ñi ngeen
tànn, ñoom laay yebale ab
bataaxal, ngir ñu yóbbu
Yerusalem seen ndimbal.
4 Su aajoo ma dem man
itam, ñu àndak man.

Póol mébét na, dénkaane na

5 Dinaa dikk ba ci yeen,
gannaaw bu ma jaaree

§ **15.54** Seetal ci *Esayi* 25.8. * **15.55** Seetal ci *Ose* 13.14.

diiwaanu Maseduwan, ndax Maseduwan laay jaare.

6 Man naa am ma yàgg ci yeen, jombul sax ma lollikoo fi yeen. Su ko defee ngeen yiwi ma, ma dem ak fu ma mana jëm.

7 Ndaxte itam, bëggumaa jaare fi yeen rekk, jàll, waaye yaakaar naa toog ci yeen ab diir, su ko Boroom bi mayee.

8 Waaye ci Efes gii laay toog ba màggalu Pàntakot,

9 ndax bunt ubbikul na ma fi ŋàpp, ngir liggéey bu am njariñ, te noon yi bare nañu.

10 Bu Timote dikkee nag, fexeleen ba bumu am lu muy tiit ci seen biir, ndax liggéeyu Boroom bi lay liggéey ni man.

11 Kon bu ko kenn xeeb. Gannaaw loolu nangeen ko yiwi ak jàmm, ba mu délsi ci man, ndax moom laay xaar, mook bokk yi itam.

12 Mbokk mi Apolos nag moom, soñ̃ñ naa ko lu bare, ngir mu dikk ba ci yeen,ànd ak bokk yi, waaye fii nu tollu yebuwu ci dara. Teewul bu jekkoo, dina dikk.

Yeneen ndigal a ngi aki tàggatoo

13 Teewluleen te saxoo ngëm, góor-góorluleen te dëgërlu.

14 Lépp lu ngeen di def, defeleen ko cofeel.

15 Bokk yi, xam ngeen ne Estefanas ak njabootam ñooy saraxi ndoortel meñ̃ñeef ci diiwaanu Akayi, te jàppale ñu sell ñi lañu séddoo. Kon dama leen di ñaan,

16 ngeen nangul nit ñu mel noonu, ñoom ak mboolem ñu bokk ak ñoom liggéey bi ak coono bi.

17 Maa ngi bége teewaayu Estefanas ak Fortunatus ak Akaykus, ndax bi ngeen wuutee tey, ñoo leen taxawal.

18 Dalal nañu sama xel ak seen mos, yeen itam. Kon nit ñu mel noonu, fonkleen leen.

19 Mboolooy gëmkati diiwaanu Asi nag ñu ngi leen di nuyu. Akilas ak Piriska, ñu ngi leen di nuyu bu baax ci turu Sang bi, ñoom ak mbooloom gëmkat ñiy daje seen kër.

20 Bokk yépp a ngi leen di nuyu.

Saafoonteeleen fóonante yu sell.

21 Man Póol maa bind tàggatoo bii ci sama loxol bopp.

22 Ku bëggul Sang bi, na alku. Maranata (muy firi sunu Sang, dikkal)!

23 Yal na yiwu Sang Yeesu ànd ak yeen.

24 Sama cofeel ñeel na leen, yeen ñépp, ci Yeesu Almasi bi nu bokk.

2.Korent
muy ñaareelu bataaxal bi Póol bind waa Korent

Ci bataaxal bii, Póol bindaat na mbooloom gëmkat yi nekk Korent, ngir tontu ci tuumaal yi ñu ko teg ne du ndawal Almasi bi dëgg. Dañoo sàggi sagam, tuumaal ko ne li muy liggéey lépp dafa koy def ngir jariñoo ko.

Póol setal na boppam, wax ne jawriñu Yàlla dëgg la, ngir seen njariñ. Te it Póol fàttali na leen ne mu ngi doon liggéey ci defar ay xayma (*Jëf ya* 18.3), ngir baña wéeru ci ñoom. Firnde ak kéemaan yiy màndargaal ndawal Almasi bi, Póol feeñal na ko ci ñoom. Li ëpp solo mooy bi mu waxee ne ci ndigalu Yàlla la nekke ndawal Almasi bi. Póol mottali na li ñu ko yónni, doonte jànkoonte na ak ay fitna. Yékkati Almasi bi, moo tax mu wàcce boppam ci kanamu nit ñi yég seen bopp, di ko tuumaal.

Ci bataaxal bi, Póol fàttali leen ndimbal li muy dajaleel gëmkat ya ca Yerusalem (*Room* 15.26). Dafa yaakaar ne ndimbal loolu dina wone bennoo bi nekk ci gëmkati Yawut yi ak ñeneen ñi dul Yawut.

Ci tënk:

1.1—7.16 Póol liggéeyu ndawal Almasi bi la def.

8.1—9.15 Póol ñaan na ndimbal lu jëm ca gëmkat ya néew-doole ca Yerusalem.

10.1—13.13 Póol setal na boppam ci liggéeyu ndaw bi muy def.

Ubbite gi

1 Ci man Póol, ndawal Almasi Yeesu ci coobarey Yàlla, ci man la bataaxal bii bawoo, bawoo itam ci Timote mbokk mi, ñeel mbooloom Yàlla mi ci Korent ak mboolem ñu sell ñi ci diiwaanu Akayi gépp.

2 Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa Yàlla sunu Baay ak Sang Yeesu Almasi bi.

Yàlla mooy dëfal xol yi

3 Cant ñeel na Yàlla sunu Baayu Sang Yeesu Almasi bi, Baayu yërmande yi, Yàlla jiy dëfale nu nekk,

4 moom mi nuy dëfal ci sunu jépp njàqare, ngir noonu nu jote nun ci sunu bopp, ndëfalaay lu nu dëfalu fa Yàlla, nu man koo dëfale ñi nekk ci mboolem xeeti njàqare.

5 Ndax kat coonoy Almasi bi, nu mu gëna yokkoo ci sunu kaw, ndax li nu ko gëm, noonu itam la ndëfalaay liy bawoo ci Almasi bi di yokkoo.

6 Su nu jaaree ci njàqare, seen ndëfalaay ak seen jàmm lay doon. Su nu amee ndëfalaay it, seen ndëfalaay lay doon, ngir coono yi nuy dékku, ngeen man koo dékku, yeen itam.

7 Te itam am nanu yaakaar ci yeen bu baax. Xam nanu ne ni ngeen bokke ak nun coono, ni ngeen di bokke ak nun ndëfalaay.

8 Ndax kat, bokk yi, bëggunu ngeen umple njàqare ji nu

daj ci diiwaanu Asi. Daj nanu coono bu jéggi dayo, te wees sunu kàttan, ba yaakaaratunu woona dund sax.
9 Nun ci sunu wàllu bopp, jàppoon nanu ne sunu àtteb dee moo taxaw. Waaye loolu tax na nu bañatee yaakaar sunu bopp, xanaa di yaakaar Yàlla miy dekkal ñi dee.
10 Moo nu wallu ci googu dee gu naroona metti, moo nuy walluwaat, te moom lanu yaakaar mu wallooti nu.
11 Yeen itam, ni ngeen nu ciy jàppalee mooy ngeen di nu ñaanal. Su ko defee yiw wa nu ñu bare ñaanal ba nu am ko, dina tax ñu bare biral ag cant ci sunu mbir.

Póol biral na jëfinam ak mébétam

12 Li nuy damoo nag moo di seede bi nu sunu xel mu dal seedeel, ne xol bu set ak jikko ju dëggu ju bawoo fa Yàlla, mooy li nu doxale ci àddina si, rawatina sunu digganteek yeen, te du lu nu sunu xam-xamu nitu neen may, waaye yiwu Yàlla moo nu ko may.
13 Bindunu leen leneen lu moy mbind moomu ngeen jàng te man koo xam. May yaakaar nag ne dingeen xam ba mokkal,
14 noonu ngeen xawa xame ne nun, man ngeen noo damoo, te nun it, yeen la nuy damoo, keroog bésu Sang Yeesu.
15 Kóolute gu ma amoon ci ni ngeen nuy damoo moo tax ma naroona njëkka dikk ba ci yeen, ngir seen yiw mana doon ñaar, ngir nu mana gise ñaari yoon,
16 ba bu ma jógee ci yeen, daldi jaareji ci diiwaanu Maseduwan, bu ma jógee Maseduwan, dikkaat ci yeen, ba ngeen yiwi ma, ma jëm Yude.
17 Ndax ñàkk pastéef laa mébéte moomu mébét? Am ni nitu suuxu neen di mébéte rekk laa topp bay xel ñaar, naan «waaw», naan «déet»?
18 Yàlla mi mata gëm de seede na ne kàddu gi nu leen di wax du «waaw, déet,»
19 ndax Doomu Yàlla, Yeesu Almasi bi nu biral ci seen biir, man ak Silwan* ak Timote, du kàddug «waaw, déet;» «waaw» doŋŋ a nekk ci moom.
20 Ak li digey Yàlla di bare lépp, ci Almasi bi la ay digeem di doone «waaw». Moo tax itam, ci moom lanu naan Yàlla: «Amiin», ngir delloo ko njukkal.
21 Te ki nuy saxal ci Almasi bi, nook yeen, moo nu tabbe diwu pal gi, te moo di Yàlla.
22 Moo nu màndargaale xàmmikaayam, te moo yeb dawalub Noo gu Sell gi ci sunu biir xol.
23 Man nag seedey Yàlla laa ciy sàkku, giñ naa ko ci sama bakkan, bañ leena yokku naqar moo tax délsiwuma Korent.
24 Du caageenu yilif seen ngëm nag, ndax ci ngëm ngeen sax, waaye nook yeen ay liggéey, ngir seen mbégte.

* **1.19** ***Silwan*** mooy turu waa Room wi Gereg yi naan Silas. Seetal *Jëf ya* 15.22, 40.

2

1 Man nag li ma dogu mooy
lii: du teg leen aw naqar laay
délsee ci yeen,
2 ndax su ma leen naqar-
alee, ana kuy seral sama xol
ku dul yeen ñi ma naqaral?
3 Looloo taxoon ma binde
noonu, ngir bu ma dikkee,
baña am naqar ci ñi ma wa-
roona bégal. Li ma wóor
ci yeen ñépp moo di sama
mbégte mooy seen mbégte,
yeen ñépp.
4 Ci biir njàqare ak xol bu
fees ak rongooñ yu bare laa
leen bind. Binduma leen ngir
naqaral leen, waaye cofeel gu
réy gi ma am ci yeen moo tax.
5 Su nit tegee aw naqar,
man naa ne du man rekk la
ko teg, waaye yeen ñépp la teg
aw naqar, mbaa boog ma ne
ñenn ci yeen, ngir baña réyal
mbir mi lool.
6 Tiiñal gi ko li ëpp ci
mbooloo mi tiiñal, doy na ko
mbugal.
7 Kon kay xanaa ngeen
jéggal ko, te dëfal ko, ngir mu
baña sóobu ci naqar wu ko ëpp
doole.
8 Kon dama leen di ñaan,
ngeen feddali seen mbëggeel
ci moom.
9 Leneen lu ma jublu woon
ci bind leen, moo di nattu
leen ba xam, ndax dingeen
dégg ndigal ci lépp.
10 Ku ngeen jéggal ag tooñ,
ma jéggal ko, man itam. Man
nag, su ma jéggalee, ndegam
am naa lu ma jéggale, yeena
tax ma def ko, ci kanam Al-
masi bi,
11 ngir Seytaane bañ
noo nax, ndax ay pexeem,
umplewunu ko.

Póol jaaxle na, féex na

12 Ba ma àggee Torowas,
ngir yégle fa xibaaru jàmm bi
ci Almasi bi, bunt ubbikul na
ma ndax Boroom bi.
13 Waaye sama xel dalul
woon, ndax gisuma woon
sama mbokk, Tit. Teewul
ma tàggatoo ak ñoom, jëm
diiwaanu Maseduwan.
14 Waaye cant ñeel na
Yàlla*! Moom mi Almasi
bi tax mu di nu yóbbaale
saa su nekk, ci njaab miy
fésal ndamam, te cuuraayal
xam-xamam, nun ñii la koy
wasaaree fépp,
15 ndax kat nun nooy cuu-
raayal Almasi bi fa Yàlla, ñeel
ñi ci yoonu texe ak ñi ci yoonu
sànkute.
16 Teewul muy ci ñii, xetu
dee gu jëme ci dee, te di ci ñee,
xetu dund gu jëme ci dund.
Boobu sas nag, ana ku ko
àttan?
17 Nun nag danoo melul
ni ñu bare, ñiy julaa kàddug
Yàlla, waaye ci ndigalal Yàlla
ak fi kanam Yàlla la nuy waa-
ree xol bu set, ci Almasi bi nu
gëm.

3

Póol a ngi layool sasub ndawam

1 Ndax danuy tàmbaleetee
seedeel sunu bopp ne noo

* **2.14** Gannaaw ba Póol dajee ak Tit ba mu xamal ko ni waa Korent rafetloo bataaxalam ba mu doon jooye, loolu firndeel na ko ne Yàlla dëggal na sasu ndawam. Moo tax muy sàbbaal Yàlla ci woowu yiw. Seetal ci 7.5-16.

yelloo ngërëm a? Am danoo soxla ni ñenn nit ñi, ay bataaxal yu jëm ci yeen, mbaa mu bawoo ci yeen, ngir seedeel nu ngërëm?

2 Sunu bataaxal kay, yeen la, te dees koo bind ci sunu xol, ba ñépp xam ko, jàng ko.

3 Bir na ne bataaxalub Almasi bi jottalikoo ci sunub liggéey, moom ngeen, te du daa lees ko binde, waaye Noowug Yàlla jiy dund lees ko binde. Du ci àlluway doj lees ko rëdd, waaye ci àlluway xoli suux, lees ko rëdd.

4 Googu kóolute lanu am ci Yàlla ndax Almasi bi.

5 Du caageenu doyloo sunu manoorey bopp, ba yaakaar ne lenn man naa sottee ci sunu wàllu bopp, waaye sunu manoore ci Yàlla la jóge.

6 Moo nu may manoorey doon ay liggéeykati kóllëre gu bees gu ajuwul ci mbindum ndigali yoon, xanaa kóllëre gu aju ci Noowug Yàlla. Ndaxte mbindum ndigali yoon day rey, te Noo gi di dundloo.

7 Mbindum ndigali yoon wi, ci aw doj lees ko rëddoon, te Musaa moo sasoo woon liggéeyu yoon woowuy jëme ci dee. Teewul muy liggéey bu làmboo ag leer gu doon lerxat ca kanam ga, ba bànni Israayil tële koo xool jàkk, doonte leer guy wéy la woon.

8 Waaye liggéeyu Noowug Yàlla gi, leer gu gënatee réy la làmboo.

9 Ndegam liggéey boobuy tege ab daan moo làmboo ag leer, kon liggéeyu Noowug Yàlla giy taxa jub moo ko gënatee làmboo ag leer.

10 Soo ko xoolee noonu, leer ga woon, du woon sax ag leer, ci leer gii ko raw tey,

11 ndax ndegam liy wéy moo làmboo woon ag leer, astamaak li fi sax.

12 Gannaaw am nanu jooju yaakaar nag, fit wu réy lanuy deme,

13 te baña def ni Musaa ma daan muur kanam ga, ndax bànni Israayil bañ ne jàkk ci leer guy wéy, di giim, di giim ba jeex.

14 Waaye seenum xel a dërkiis. Ba tey jii, bu ñuy jànge biir mbooloo, téereb kóllëre gu njëkk gi, muuraay booboo fi des; murikuwul, ndax ci Almasi bi lay deñe.

15 Waaw, ba tey jii kay, saa yu ñuy biral yoonu Musaa, ag muuraay a ngi tege ci seen xol.

16 Waaye saa su nit waññikoo ci Boroom bi, muuraay bi day muriku.

17 Boroom bi mooy Noo gi, te fu Noo gi nekk, fa la nit di goree.

18 Nun ñépp nag, kanam gu muriku lanuy xoole niki cib seetu leeru Boroom bi, ba tax nuy soppiku, doon takkndeeram, tey làmboo leer guy màgg, di gëna màgg. Looloo di liggéeyu Boroom bi, moom miy Noo gi.

4

Njaqi bani kese yeb na ngëneeli alal

1 Ndegam boobu liggéey lanu sasoo, ci yërmandey Yàlla, dunu yoqi.

2 Waaye danoo dàq jépp jëf
ju gàccelu ju nit di jëfe làq-
làqal. Doxunu ag njublaŋ
te sopparñiwunu kàddug Yàlla.
Liy dëgg kay lanuy fésal, ba
am kóoluteg ñépp, fi kanam
Yàlla.
3 Sunu xibaaru jàmm nag,
su muuroo, ñi nara sànku la
muurul.
4 Aji gëmadi ñooñu la Sey-
taane yàllay xarnu bii gëlëmal
seenum xel, ngir ñu baña
gis ceeñeeru xibaaru jàmm
biy yànjal leeru Almasi biy
melokaanu Yàlla.
5 Nun kat, du sunu bopp
lanuy waare, waaye li Yeesu
Almasi bi dib Sang moom
lanuy waare, te nun ci sunu
bopp nooy seeni jaam, ndax
Yeesu.
6 Ndaxte Yàlla mi ne: «Na
leer gi leer ci biir lëndëm gi,»
moo leeral sunu xol, ngir
leeraangey xam-xamu leeru
Yàlla, te leeraange googu
mooy lerxat ci xar-kanamu
Yeesu Almasi bi.

7 Nun nag nooy njaqi bani
kese yi yeb jooju alal, ngir
mu bir ne manoore ju yéeme
ji alal ji làmboo, manoorey
Yàllaa, waaye du sunu jos.
8 Nu nekk lees nuy tance,
waaye deesu nu nappaaje.
Dinanu jaaxle, waaye dunu
jàq.
9 Dees na nu bunduxataal,
waaye deesu nu wacc. Dees
na nu daaneel, waaye deesu
nu jekkali.
10 Dee gi Yeesu dee woon,
moom lanu àndal ci sunu
yaram, fu nu tollu, ngir
dundug Yeesu itam mana fése
ci sunu yaram.
11 Saa su nekk, nun ñiy
dund, ñu ngi nuy jébbal dee
ndax Yeesu, ba tax dundu
Yeesu it mana fés ci sunuw
suux wi jëm ci dee.
12 Kon nag dee mooy def
liggéeyam ci nun, dund di def
liggéeyam ci yeen.
13 Bindees na ne: «Damaa
gëm, moo tax ma wax*.» Nun
it, wenn xeetu ngëm wi lanu
am. Danoo gëm, moo tax itam
nuy wax.
14 Ndaxte xam nanu ne ki
dekkal Sang Yeesu, moo nuy
dekkal itam, nook Yeesu, te
moo nuy yóbbu ba nu teewi,
nook yeen, fa kanamam.
15 Loolu lépp yeena tax,
ngir yiwu Yàlla law a law, ba
cant gu ne gàññ tukkee ci ñi
ëpp ci nit ñi, ngir màggug Yàlla.

Yaakaar lanu saxoo

16 Moo tax dunu ñàkk
yaakaar. Doonte sax sunu
bitib jëmm a ngi gën di bon,
sunu jëmmu biir moom, mu
ngi yeeslu bésoo bés.
17 Sunu coono bu woyof bii
ci àddina, ci diggante bu gàtt
nag, moo nuy jural teraanga
ju diisaay ba jéggi dayo, ter-
aanga ju sax dàkk.
18 Moo waral xoolunu ci li
bët mana gis, waaye li bët dul
gis, ci lanuy xool, ndax li bët
mana gis day wéy, waaye li
bët dul gis mooy sax ba fàww.

5

1 Xam nanu ne sunu yaram,
sunu këru kaw suuf gii di ab
xayma, bu daanoo it, am taax

* **4.13** Seetal ci *Taalifi cant* 116.10.

lanu am fa Yàlla, kër gu sax dàkk gu loxol nit tabaxul.

2 Moo nu tax di onk ci
biir xayma bii nu nekk,
ndax yàkkamtee sol sunu
dëkkuwaayu asamaan, teg ko
ci kaw bii nu jiital,

3 nde bu nu soloo noonu,
dunu def yaramu neen.

4 Noo ngi onk ndax diis, li
feek nu ngeek sunuw yaram,
xayma bi nu soloo nii. Du
summiku lanu namm, waaye
solu teg ko ci lanu namm,
ngir li jëm ci dee, daldi suux
ci biir dund.

5 Googu muj ci boppam la
nu Yàlla mooñe woon, te Noo
gu Sell gi mu nu jox la nu ci
dawalal.

6 Moo tax nu saxoo ñeme,
doonte xam nanu ne sunu de-
sagum biir kër, ci yaram wi,
mooy sunu desagum fu sore
Sang bi,

7 ndax ngëm lanuy doxe,
waaye doxewunu ab gis-gis.

8 Kon fees nanu ak kóolute,
te li nu gënal mooy jóge ci
sunu yaramu bopp, ngir
dëkki ak Sang bi.

9 Kon nag, nu des biir kër
gii, mbaa nu génn, dëkki bitib
kër gii, li nu xintewoo daal
moo di nu neex Sang bi.

10 Ndax kat, nun ñépp
fàww nu taxawi fa jalub
àttekaayu Almasi bi, ngir ku
nekk yooloo kemu jëf ja mu
jëfe yaramam, muy lu baax,
mbaa lu bon.

Jubooleen ak Yàlla

11 Danoo xam lan mooy ra-
gal Boroom bi nag, te moo nu
tax di wax lu gëmloo nit ñi.
Yàlla de ràññee na bu baax
nooy kan. May yaakaar ne
yeen itam, ci seen biir xol,
ràññee ngeen bu baax nooy
kan.

12 Seedeelatunu sunu bopp
lu jar ngërëm de, danu leen di
may lu ngeen nu mana sagoo,
ndax ngeen am tontal ñi sa-
goowul li ci biir xol, xanaa di
sagoo am peeñ.

13 Ndegam danoo teqalikoo
ak sunu sago, Yàlla la ñeel. Su
nu àndee ak sunu sago nag,
yeen la ñeel.

14 Ndaxte cofeelu Almasi
bi daal moo nu jiite, nun
ñi ràññee lii: gannaaw kenn
moo dee ngir ñépp, kon ñépp
a dee.

15 Te ki dee ngir ñépp, daa
dee ngir ñiy dund bañatee
dund ngir seen bopp, xanaa
di dund ngir ki dee ngir ñoom,
ba dekki.

16 Kon nag gannaaw-si-tey,
ni nitu suuxu neen di xoole
moroomam, nun xooleetunu
ko kenn. Doonte ni nitu su-
uxu neen lanu xoole woon
Almasi bi, léegi xooleetunu ko
noonu.

17 Kon bu nit ki bokkee
ci Almasi bi, mbindeef mu
bees lay doon. La woon day
wonni, li teew nag, di lu yees.

18 Loolu lépp ci Yàlla la jóge,
moom mi nu jubale ak bop-
pam ci Almasi bi, te moo nu
sas, ngir nuy waare juboo
googu.

19 Loolu di firi ne ci Almasi
bi la Yàlla jubale waa àddina
ak jëmmu boppam, ba toppu
leen seeni tooñ, te moo nu
dénk kàddug juboo gi.

20 Kon nag Almasi bi, noo
diy ndawam, te ci nun la Yàlla
di wootee. Kon ci turu Almasi

bi, danu leen di ñaan: nanguleena juboo ak Yàlla.
21 Almasi bi masula
bàkkaar, moom la Yàlla sëf
sunu bàkkaar, ngir nu mana
ame ci moom àtteb nit ñu jub
fa Yàlla.

6

1 Nun ñi bokk ci liggéey bi
nag, noo leen di ñaan ngeen
baña nangu yiwu Yàlla ci
neen.
2 Ndaxte Yàlla moo ne:
«Bu bésub yiw taxawee, ma
nangul la;
bu bésub mucc jotee, ma
wallu la*.»
Te nag, tey jii la bésub yiw
taxaw; tey kat, la bésub mucc.

Liggéeyal Yàlla ñàkkul aw tiis

3 Bëggunu kenn sikk sunub
liggéey, moo tax bëggunoo jëfe
lenn luy doon tojaange ci
kenn.
4 Ci lépp kay lanu bëgga
seedeel sunu bopp, ne noo
yelloo ngërëm, te ay jawriñi
Yàlla lanu, di ñu muñ lu bare
ci biir coono aki mitit aki
njàqare;
5 ci ay dóor ak néegi kaso,
ci biir mbooloo yu nu jógal, ci
doñ-doñ ju metti ak fanaanee
xoole akub xiif;
6 te nuy setal sunu dund, di
àndak xam-xam, ci biir muñ
akug mbaax, ci biir Noo gu
Sell gi ak cofeel gu amul jinigal,
7 ci biir kàddug dëgg ak
kàttanu Yàlla; ci kaw gànnaayi
njubte yi ci sunu loxol ndijoor ak lu càmmoñ;
8 ci biir teraanga ak ci biir
toskare; ci biiri baatal ak jëw
yu rafet. Dees noo jàppe ay
mbubbookati dëgg, te nuy nit
ñu dëggu;
9 jàppe nu ñu kenn xamul,
te nuy ñu siiw; jàppe nu ñuy
waaja dee, te nuy dund; jàppe
nu ñu ñu wara mbugal, te bañ
leena teg àtteb dee.
10 Dees noo jàppe boroomi
tiis, te nu dëkke mbég; jàppe
nu ay néew-ji-doole, te nu
woomal ñu bare; jàppe nu ñu
amul dara, te nu moom lépp.
11 Yeen bokki Korent, wax
nanu leen sunu biir yépp, ubbil leen sunu xol.
12 Genn ñooru jógewul ci
nun, waaye yeen yeena nu
ñooru ci seen xol.
13 Léegi nag yeen, feyleen
nu bor bi boog, ma wax ak
yeen ni samay doom, ubbilleen nu seen xol!

Baleen bokkaale

14 Buleen lëkkoo ak
gëmadikat ñi. Gan lëngoo la
njub ak ndëngte séq? Gan
booloo la leer ak lëndëm séq?
15 Gan juboo la Almasi bi
ak Seytaane séq? Wan wàll la
gëmkat bi bokk ak gëmadikat
bi?
16 Gan takktoo la kër Yàlla
séq ak ay tuur? Ndax kat,
nun, nooy kër Yàlla jiy dund,
te noonu la ko Yàlla waxe ne:
«Maay dëkk ci seen biir, di dox
ci seen biir,
di seen Yàlla, ñuy sama ñoñ†.»
17 Kon nag:
«Nangeen génne ci seen biir, te
teqalikoo ak ñoom,»
la Boroom bi wax,

* **6.2** Seetal ci *Esayi* 49.8. † **6.16** Seetal ci *Sarxalkat yi* 26.12. ‡ **6.17** Seetal ci *Esayi* 52.11.

«lu sobewu, buleen ko laal‡.
Su boobaa, maa leen di dalal§.
18 Maay doon seen baay,
ngeen di samay doom, góor ak jigéen*,»
la Boroom bi, Aji Man ji wax.

7

1 Gannaaw noo moom yii dige nag, soppe yi, nanu setal sunu bopp ci mboolem sobey yaram ak ju xel, te nu sax ci sellaay ci ag ragal Yàlla.

Póol bége na tuubeelu waa Korent

2 Xajalleen nu. Tooñunu kenn; lorunu kenn; naxunu kenn, lekkunu alalu kenn.

3 Du teg leen tooñ laay waxe lii, ndax wax naa ko ba noppi, yeena ngi ci sunu xol, ngir nu bokk dund, mbaa nu bokk dee.

4 Kóolute gu réy laa am ci yeen, te sag bi ma ame ci yeen réy na. Mbégte mu seral sama xol laa feese, te damaa fees ak bànneex ba rembat, ci biir sunu mboolem njàqare!

5 Ba nu àggee diiwaanu Maseduwan, sunuw yaram noppaluwul, waaye daj nanu bépp coono: xeex ci biti, njàqare ci biir.

6 Teewul Yàlla miy seral xolu ñi xàddi, tànki Tit la serale sunu xol,

7 te du tànki Tit rekk la serale sunu xol, waaye itam, seral ga Tit wax, moom ngeen serale woon xolam. Yégal na nu seen nammeel gu réy ak seeni jooy ak seen xéraange ci man, ba ma gënatee bég.

8 Ndegam sax dama leena tegoon aw tiis ndax bataaxal ba ma leen bind, réccootuma ko, doonte réccu woon naa ko, ndax gis naa ne bataaxal boobu teg na leen aw tiis, lu mu gàtt gàtt.

9 Waaye tey bég naa, te du tiis wu ngeen tegoo laay bége, waaye li leen tiis wi tuubloo, laay bége, ndax woowu xeetu tiis la Yàlla namm ci yeen, moo tax it yóbbewunu leen jenn loraange.

10 Ndaxte tiis wu Yàlla namm, ag tuubeel gu jëme cig mucc lay jur, te loolu du tiis wees di tiisoo. Waaye tiisu àddina, dee lay jur.

11 Gisleen nag, seen tiis wi leen Yàlla teg ci coobareem, li mu leen jural: gii parlu; gii kàddug layoo gu ngeen yékkati, rawati; mii mer mu war, rawati; gii ragal Yàlla rawati; gii nammeel rawati; gii xéraange rawati; gii pastéef ci yar ki tooñ rawati! Nu nekk ngeen setale seen bopp wecc ci mbir moomu.

12 Kon nag su ma leen bindee, ki tooñ taxul, ki ñu tooñ it taxul, waaye dama leena bind, ngir parlu gi ngeen am ci nun mana fés, fi kanam Yàlla, ngeen gisal ko seen bopp.

13 Loolu seral na sunu xol. Te yemunu ci xol bu sedd, waaye gënati nanoo bége mbégtem Tit mi ngeen dalal am xelam, yeen ñépp.

14 Dëgg la, damoo naa leen as lëf fi kanam Tit, waaye

§ **6.17** Seetal ci *Esekiyel* 20.41. * **6.18** Seetal ci *2.Samiyel* 7.14.

gàcce fekku ma ci. Dëgg lanu leen masa wax, waaye la nu leen doon damoo fa kanam Tit itam, noonu la mujje doon dëgg.

15 Te saa yu Tit xoolaatee ni ngeen dégge ndigal, yeen ñépp, ak wegeel gi ngeen ko dalale,ànd ceek ragal Yàlla bay lox, cofeelam ci yeen di gënatee yokku.

16 Bég naa, ndax wóolu naa leen ci lépp!

8

Yéwénleen

1 Gannaaw loolu bokk yi, danu leen di xamal li yiwu Yàlla maye ci biir mboolooy gëmkati diiwaanu Maseduwan.

2 Doonte jaar nañu ci nattub njàqare bu mag, seen mbégtee rembat ci seen biir ñàkk gu tar, ba géejal seenug tabe.

3 Seen kemu am-am lañu joxee, maa ko seede, lu wees seen am-am sax lañu joxee xol bu sedd.

4 Dañu noo ñaan, ba di nu tinu, ngir nu may leen, ñu def seen loxo ci ndimbalu jàppalante gi jëm ci gëmkat ñu sell ñi*.

5 Li nu séentu woon sax wees nañu ko, nde Sang bi lañu njëkka jébbal seen bopp, door noo jébbal seen bopp, te noonu la ko Yàlla bëgge.

6 Looloo tax nu soññ Tit, ngir noonee mu tàmbalee woon ci yeen ndajalem ndimbal li, mu àggalee ko ci yeen.

7 Gannaaw nag yeena duunle ci lépp; muy ci wàllu ngëm ak wàllu kàddu yu rafet ak wàllu xam-xam ak cawarte ci lépp ak ci cofeel gu nu leen xiir, kon ndajalem ndimbal lii it, ngalla duunleleen ci.

8 Du ndigal lu ma leen jox, waaye njaxlafug yeneen gëmkat, moom laay natte seen xol, ngir xam nu seen cofeel dëggoo.

9 Xam ngeen kat sunu yiwu Boroom Yeesu Almasi bi, moom mi woomle woon, te yeena tax mu ñàkk, ngir woomale leen ag ñàkkam.

10 Ab xalaat laa am ci mbir mii, te mooy doon seen njariñ. Njëkkewuleen jëf ji rekk, yeena njëkkoona biral daaw itam, yéeney dimbali.

11 Kon nag léegi, mottalileen jëf ji. Noonu ngeen xére woon ci seen yéene, mottaleeleen ko noonu ci seen kem am-am.

12 Ndax kat ab joxe, bu àndee ak yéene rekk, la boroom joxe bi amul, deesu ci natt lees koy nangul, waaye li mu am, ci lees koy nangul ab joxeem.

13 Du caageenu nag, teg leen coono, ngir teggil ñenn ñi, waaye ag tollale war na ci.

14 Tey jii seenug rembatle mooy faj soxlay ñeneen, ngir ëllëg, rembatley ñooña faj seeni soxla, yeen itam. Su ko defee ag tolloo am.

15 Noonu lañu binde ne: «Ki dajale lu bare ëpplewul, te ki dajale lu néew yéeslewul.»

* **8.4** Seetal ci *Room* 15.26. Ndimbal loolu ca gëmkat ña néew-doole ca Yerusalem la jëmoon.

Yónnentub Tit am na sabab

16 Cant ñeel na Yàlla mi def
ci xolu Tit, mu xér ci yeen ni
ma xére ci yeen!
17 Ba nu ñaanee Tit mu
dikk ba ci yeen, nangul na
nu, waaye yemu ca, nde ci
xéraangeem la yebul boppam
ne mooy dikk ba ci yeen.
18 Noo ko yebal, boole kook
menn mbokk mu mboolooy
gëmkat ñépp gërëm, ndax
liggéeyam ci xibaaru Almasi
bi muy xamle.
19 Rax ci dolli, mboolooy
gëmkat ñi ñoo ko tabb, ngir
mu àndak nun, ba nu yóbbu
ndimbal li, muy teddaayu Bo-
room bi ci boppam, te di sunu
firndey cawarte ci dimbali
ñeneen.
20 Noonu lanu fàggoo, ndax
kenn bañ noo sikk ci ndimbal
lu bare lii nu wara saytu.
21 Li nuy xinte moo di li
baax ci kanam Boroom bi, te
baax ci kanam nit ñi itam.
22 Boole nañu leen itam
ak sunu mbokk mu nu
nemmiku xéraangeem ay
yooni yoon, ci fànn yu bare, te
mu gënatee xér bii yoon ndax
kóolute gu réy gu mu am ci
yeen.
23 Su dee mbirum Tit, mooy
sama wéttal, di ma jàppale ci
liggéey bi, ngir yeen. Sunu
bokk yi àndak moom nag,
ñooy ndawi mboolooy gëmkat
ñi, te ñooy teraangay Almasi
bi.
24 Kon nag wonleen leen
lu firndeel seen cofeel ci
ñoom ak ci kanam mboolooy
gëmkat ñi, firndeel itam ne
noo yey wóolu leen.

9

1 Ci mbirum ndimbal lu jëm
ci ñu sell ñi, jarul ma di leen
bind,
2 ndax xam naa seen yéene
ju réy, te moom laay damoo
ci kanam waa Maseduwan,
naan leen: «Daaw fekk na
waa Akayi* noppi.» Te seen
xéraange jooju ngeen nekke
xiirtal na ñu bare.
3 Maa yebal bokk yi, di
yaakaar ngeen noppi ni ma
ko waxe woon, ngir la nu
leen doon damoo ci mbir mii,
baña neen.
4 Lu ko moy bu niti Mase-
duwan dikkee, àndak man,
te fekkuleen noppi, kóolute
googu sunu gàcce lay doon,
rawatina seen gos.
5 Moo tax ma noon, naa
soññ bokk yi, ñu jiitu ma ci
yeen, ba waajal ndimbal lu
takku li ngeen dige woon,
ba mu noppi, te baña doon
sompi ŋott, xanaa di ndimbal
lu duun.

Ku ji lu bare, góob lu bare

6 Lii rekk la: ji lu tuut, góob
lu tuut; ji lu bare, góob lu
bare.
7 Kon na ku nekk joxe, ni
mu ko waaje ci xolam, te bañ
koo tiisoo, bañ koo joxee ñàkk
pexe, ndax kiy joxee xol bu
sedd, Yàlla sopp na ko,
8 te Yàlla man na leena
baawaanal wépp yiw, ba
ngeen saxoo am lu leen doy
ci lépp, ak koom gu bare, ngir
jépp jëf ju baax.
9 Noonu lañu binde ne:
«Moo yéwén ci li muy may
néew-doole yi,

* **9.2** ***waa Akayi:*** Korent mooy péeyub diiwaanu Akayi.

te njekkam sax dàkk†.»
10 Te kiy jagleel beykat bi
am jiwu ak mburu mu nit
di dunde nag, kooku moo
leen di jox jiwu mu ne gàññ,
te mooy ful seen meññeefum
njekk.
11 Su ko defee ngeen woomle
ci lépp, mana yéwén ci wet gu
nekk, ba seen jëf ji sottee ci
nun mana jur cant gu bare,
ñeel Yàlla.
12 Ndax liggéey bi ndimbal
lii laaj kat, yemul rekk ci faj
soxlay ñu sell ñi, waaye itam
dina baawaanal cant gu bare,
ñeel Yàlla.
13 Liggéey bi ci ndimbal lii
nag, nit ñi dinañu natt soloom
bu réy, bay sàbbaal Yàlla, ndax
ni ngeen firndeele ne déggal
ngeen xibaaru jàmm bu Al-
masi bi, ak ni ngeen yéwéne ci
seen jàppalante, jëme ci ñoom
ak ci ñépp.
14 Cofeel gu réy nag lañu
leen di ñaanale, ndax yiw wi
leen Yàlla géejal, yeen.
15 Cant ñeel na Yàlla ci
mayam gu tiiñ aw làmmiñ.

10

Póol tontu na ñi koy ŋàññ

1 Man Póol ci sama wàllu
bopp nag, maa leen di ñaaxe
teeyug Almasi bi, akug lewe-
taayam, man miy teew ci
seen biir, di ab ragaléey fi
seen kanam, te bu ma soree
doŋŋ laa leen di ñeméey,
2 rikk buleen ma taxa teew,
bay ñemee jëfe kóolute gi ma
nara ñemee jëfe, ak ñenn ñi
xalaat ne ni nitu suuxu neen
doŋŋ lanuy doxale.
3 Dëgg la, nitu suux lanu,
waaye xeexewunu ni nit di
xeexe.
4 Ndaxte gànnaay yi nuy xe-
exe du gànnaayi suuxi neen,
waaye da di gànnaay yu am fa
Yàlla kàttanu daane ay tata. Te
xalaatin yu jubul, noo leen di
daaneel,
5 mook lépp luy réy-réyloo
ab taxawaayam, di joŋante
ak xam-xamu Yàlla, te nooy
jàpp njaam bépp xalaat, ngir
déggalloo ko Almasi bi.
6 Te keroog bu seen dégg
ndigal matee, fas nanu
yéenee mbugal képp ku
déggadi.
7 Xanaa ci melow biti doŋŋ
ngeen di xool*! Su amee ku
mu wér péŋŋ, moom ci bop-
pam ne ci Almasi bi la bokk,
na dellu jàpp moom ci bop-
pam, ne ndegam ci Almasi bi
la bokk, nun itam, ci Almasi
bi lanu bokk.
8 Te doonuma am benn
kersa, su ma ëppaloon sax ci
damoo sañ-sañ bi nu Boroom
bi jox, te du sañ-sañu sànk
leen it, xanaa yokk seen
ngëm.
9 Bëggumaa mel ni ku leen di
xëbale ay bataaxal nag.
10 Ndaxte bataaxal yi kat
lañu ne: «Dañoo ñagas, te tàng,
waaye bu teewee moom ci
boppam, da naan yàcc, te ay
kàddoom xeebu.»
11 Lii nag, kiy waxe noonu,
na ko xam: ni nu mel ci kàddu
ci sunuy bataaxal, bu nu wu-
utee, noonu lanuy mel ci jëf,
bu nu teewee.
12 Ñenn ci ñooñu di seedeel

† **9.9** Seetal ci *Taalifi cant* 112.9. * **10.7** Mbaa: *Xoolleen jàkk mbir mi!*

seen bopp ne ñoo yelloo ngërëm nag, nun ñemewunoo boole sunu bopp ak ñoom, mbaa nuy méngale sunu bopp ak ñoom. Waaye ñoom dañoo amul xel, ndax nattukaay bi ñuy nattoo, di ko méngalantee ci seen biir, ñoom ñoo ko sàkkal seen bopp!

13 Nun, sunub damu dafa am kemu bu mu dul wees. Sunu kemu moo di déndub tool bi nu Yàlla sas, te ci biir tool bi lanu liggéeye, ba agsi ci yeen.

14 Moo tax weesunu sunu kemu sas, mbete agsiwunu woon ba ci yeen. Waaye noo agsi ba ci yeen, indil leen xibaaru jàmm bu Almasi bi.

15 Weesunu kemu, bay damu ci liggéeyu ñeneen. Waaye am nanu yaakaar ne nu seen ngëm gëna yokkoo, ni la sunuw sas di gëna yokkoo, lépp ci biir kemu gi ñu nu àppal.

16 Su ko defee nu mana wees fa yeen, ba jàll yégleji xibaaru jàmm bi ca wàlla, te baña damoo lu ñeneen def ba noppi, ci seen biir sas.

17 Kuy damu daal, na damu ci Boroom bi†.

18 Ndax ki ñu naw mooy ki Boroom bi gërëm, waaye du ki gërëm boppam.

11

Póol wuute na ak ndawi naaféq yi

1 Céy bu ngeen ma muñaloon, ba ma dof-doflu tuuti! Muñalleen ma rekk.

2 Maa leen di fiiree fi-iraangey Yàlla ci boppam, ndax jenn jëkkër doŋŋ laa leen digool ab séy, te mooy Almasi bi ma leen namma jébbal, te fekk leen di janq bu set wecc.

3 Waaye na jaan ja naxe woon Awa, ca pexeem, ragal naa seenum xel yàqoo noonu, ba dëddu ngëm gu dëggu te set gu ngeen ŋoye woon ci Almasi bi.

4 Ndax kat gaaw ngeena xajoo lool, nit ku dikk, di leen waare meneen Yeesu mu nu waarewul, mbaa geneen noo gu ngeen jot te jotuleen ko woon, mbaa beneen xibaar bu ngeen dëggal, te mu wuute ak ba ngeen déggoon.

5 Moona ndaw yu màgga màgg yooyéey, foog naa ne duma seen cuune ci lenn.

6 Su ma dee ku xareñul ci wàllu wax it, du ci wàllu xam-xam, te nu nekk lanu leen wone loolu, ci bépp fànn.

7 Am boog damaa tooñ ca na ma toroxloo ngir darajaal leen, ndax la ma leen laajul ag pey, ba ma leen di àgge xibaaru jàmm bu Yàlla bi?

8 Yeneen mboolooy gëmkat de laa jëlal, nde maa nangoo ag peyoor ca ñoom, ba man leena liggéeyal, yeen, ci neen.

9 Te ba ma nekkee ci yeen te soxla dab ma, wéeruwuma ci kenn ci yeen, ndax la ma ñàkkoon, bokk ya jóge Maseduwan ñoo ma ko indil. Fexe naa ba du lenn lu ma leen diisale, te noonu laay saxoo.

10 Ak dëggu Almasi gi ci man, kàddug damu googu, kenn du ma ko xañ, ci diiwaanu Akayi gépp.

† **10.17** Seetal ci *Yeremi* 9.23.

11 Lu tax? Ndax dama
leena bëggul? Yàlla xam na ne
ahakay!
12 Noonu may def rekk laay
saxoo, ngir xañ aw lay ñiy
wut aw lay wu ñu damoo,
naan ñook nun a yem kepp ci
daraja.
13 Ñooñu ay ndawi caaxaan
lañu, ay liggéeykat yu njublaŋ
yu mbubboo ndawi Almasi
bi.
14 Te loolu jarula waaru,
ndax Seytaane ci boppam,
malaakam leer lay mbubboo.
15 Kon bu ay ndawam itam
di mbubboo ndawi njub, du
doon lu yéeme. Waaye seenug
muj, seeni jëf lay yemool.

Póol am na ay nattu ci biir yónnentam

16 Ma baamu ko, bu ma
kenn jàppe ab dof, mbaa
boog, ngeen muñal ma ni ñuy
muñale ab dof, ba ma damu
tuuti, man itam.
17 Li may wax nag, wax-
ewuma ko ci ndigalal Bo-
room bi, waaye ci taxawaayu
dof laa koy waxe, gannaaw
mbirum damu la.
18 Ndegam ñu baree ngi
damu ni niti suuxu neen di
damoo, naa damu, man itam.
19 Yeen boroom xel yi,
yeenaka nangoo muñal ay
dof,
20 nde muñal ngeen ku leen
def jaam, muñal ku leen lekk,
muñal ku leen futti, muñal ku
leen jaay daraja, muñal ku
leen talaata!
21 Ma waxe ko gàcce, mbete
noo néew doole, ba manunoo
jëfe ak yeen noonu!

Ndaxam, ma wax waxi dof,
lu waay ñemee damoo, ñeme
naa koo damoo, man it.
22 Xanaa ay Ebrë lañu? Ak
man itam. Xanaa ci xeetu
Israayil lañu bokk? Ak man
itam. Xanaa ay sëti Ibraayma
lañu? Ak man itam.
23 Xanaa ay surgay Almasi
bi lañu? Naa ràkkaaju nag, te
ne maa leen ko gëna doon. Bu
dee ci liggéey yu metti, maa
man fopp; bu dee ci fani kaso,
maa ëpple fopp; bu dee ci ay
yar, maa ëpple ay yooni yoon,
te bare na lu ma riisu dee, ba
raw leen:
24 juróomi yoon la ma
Yawut yi dóore fanweeri
kàcciri ak juróom ñeent.
25 Ñetti yoon la ma waa
Room dóori yet. Benn yoon
lañu ma masa dóori doj. Ñetti
yoon laa dugg gaal, mu suux.
Fanaan naa, yendu naa biir
xóotey géej.
26 Bare na lu ma tukki,
ay aayteef xaare ma ay dex,
xaare ma ay sàcc, xaare ma
ay pexe yu ma samaw xeet
lalal ak yu ma jàmbur ñi lalal.
Ay aayteef xaare na ma biir
dëkk, xaare ma biir màndiŋ,
xaare ma biir géej, xaare ma
ci biir bokki taalibe yu ko
mbubboo.
27 Doñ-doñ akub coono ci
la, te bare naa lu ma fanaa-
nee xoole. Xiif naa, mar naa,
te bare na lu ma ñàkk ab
dund. Liw naa, rafle naa,
28 te gannaaw li ci des lépp
sax, sama xintey bés bu nekk
a ngi fi, njàqare ji ma am ci
mboolooy gëmkat ñépp.
29 Ana ku ci néew doole, te
taxul ma néew doole, man it?

Ana ku ñu ci bàkkaarloo, te awma ci tiis wu taal ab xol?
30 Su damu waree de, samag néew doole laay damoo.
31 Yàlla sunu Baayu Sang Yeesu, moom mi yelloo cant ba fàww, xam na ne fenuma.
32 Ba ma nekkee Damaas ga boroom dëkk ba di jawriñu Buur Aretas, boroom dëkk baa santaane ñu wattu buntu dëkk ba, ngir jàpp ma.
33 Waaye ca palanteeru tatay dëkk ba lañu ma yoore cig dàmba, ba ci suuf. Noonu laa ko rëcce.

12

Póol am na am peeñu akub nattu

1 Damu war na, moonte amul njariñ, waaye naa jàll ba tey ci mbir yu ma Sang bi gisloo ak peeñu yu mu ma won.
2 Maa xam aw nitu Almasi bi, ku ñu yéegale ba ñetteelu asamaan*, am na fukki at ak ñeent. Ndax aw yaramam lees ko yéegaale woon? Xawma, ndax yéegaaleesu ko aw yaramam? Xawma, Yàlla rekk a xam.
3 Xam naa ne nit kooku, ndegam yaramam lees ko booleel, am booleesu ko ak yaramam? Xawma, Yàlla rekk a xam.
4 Waaye yéegees na ko ba Àjjana, mu dégg fa mbir mu waxuwul, te mayeesul nit mu tudd ko.
5 Nit ku mel noonu laay damoo, waaye du sama bopp laay damoo, xanaa ma damoo diggante yu ma néewe doole.
6 Su ma nammoona damu it, du doon ag ndof, ndax dëgg laay wax. Waaye damay moytoo damu, ngir kenn bañ maa fooge lu wees li mu gis may def, ak li mu dégg may wax.
7 Te it, waccalees na ma ndégu biir suux, mu taxawe ndawal Seytaane, di ma mi-tital, ngir ma bañ a bew ndax peeñu yu yéeme.
8 Mbir moomu, ñetti yoon laa ci ñaan Sang bi, ngir mu sorele maak moom.
9 Mu ne ma: «Sama yiw doŋŋ nga soxla; sama manoore, ci ag néew doole lay mate.» Kon kat dinaa gëna bégati ci damoo diggante yu ma néewe doole, ngir manoorey Almasi bi wàcc ci sama kaw.
10 Looloo ma tax di bànneexu ci biir diggante yu ma néewe doole ak ci biiri saaga ak ci biir ag ñàkk ak ci biir coono yu ñu may bunduxataale ak ci biir njàqare yu ma dal ngir Almasi bi. Ndaxte bu ma néewee doole, booba laa am kàttan.

Póol bëgg na waa Korent

11 Mujj naa dib dof nag, te yeena ma ko yóbbe, nde gërëm ma moo leen waroon, ndax doonte duma dara sax, ndaw yu màgga màgg yooyéey, duma seen cuune ci lenn.
12 Firnde yiy màndargaal ndawal Almasi bi, feeñalees na ko ci seen biir, lépp ci ag

* **12.2** Ci gis-gisu Yawut yi, ñetteelu asamaan moo gëna kawe.

muñ gu mat sëkk: firnde yeek kéemaan yeek jaloore yi.

13 Ci ban anam ngeen yéeslee yeneen mboolooy gëmkat ñi? Xanaa sama soxlay jëmmu bopp jii ma leen wéerul. Kon baalleen ma, maa tooñ!

14 Maa ngii di leen waaja ganesi ñetteel bi yoon, te duma wéeru ci yeen. Wutsiwuma lu ngeen am, yeen laa soxla. Ndaxte doom du dencal waajuram, waaye waajur mooy dencal doom.

15 Man nag xol bu sedd laa yeboo ci jaay mboolem lu ma am, ba jaay sama dooley bopp ngir seen jëmmi bopp. Xanaa duma leen ji gii cofeel gu réy, di feyoo cofeel gu ko yées?

16 Xanaa dees na ne, man ci sama wàllu bopp diisaluma leen moos, waaye samag njublaŋ laa fexee ba nax leen?

17 Ndax am na kenn ku ma jëfandikoo, ci ñi ma yebaloon ci yeen, ba lekkal leen lenn?

18 Maa soññ Tit, ngir mu seetsi leen, te maa yebal mbokk moomu, boole kook moom. Ndax Tit da leena lekkal? Xanaa du maak mooma bokk menn mébét ak wenn doxalin?

19 Mbaa fooguleen ne sunu bopp lanuy layal nii fi seen kanam? Fi kanam Yàlla de lanu waxe, ndax Almasi bi nu gëm, te lépp, soppe yi, seen yokkute la ñeel.

20 Ragal naa, bu ma dikkee, fekke leen nu ma neexul, yeen it, ngeen gise ma nu leen neexul. Ragal naa ay réeroo ci seen biir ak kiñaan ak mer mu ëpp ak diiroo mbagg ak waxi sos aki jëw ak réy-réylu akug salfaañoo.

21 Ragal naa, bu ma dikkee, sama Yàlla ruslooti ma ndax yeen, may tiisoo ñu bare ñu wéye seen bàkkaar ya woon, te tuubuñu jëfi sobe ji ak séy yi yoon tere ak yàqute gu af gi ñu nekke.

13

Ay kàdduy artoo aki tàggatoo ngi

1 Ñetteel bi yoon a ngii, bu ma leen di ganesi. «Ci kàddug ñaari seede ba ñett nag la àtteb mépp mbir di wére*.»

2 La ma waxoon ba noppi ca sama ñaareelu ngan, tey bi ma wuutee, moom laay baamtu, artoo ko ñi njëkkoona bàkkaar ak ñi ci des ñépp: su ma délsee, duma ñéeblu kenn,

3 gannaaw yeenay wut lu firndeel ne ci man la Almasi bi di waxe ak yeen, te moom néewul kàttan, diggam ak yeen, waaye ku manoorewu la ci seen biir.

4 Cig néew doole lees ko daaje ci bant, ba rey ko, waaye tey ci manoorey Yàlla lay dunde. Nun itam sunug bokk ci Almasi bi moo tax nu néew doole, waaye ci manoorey Yàlla lanuy bokk ak moom di dund, bu nuy jëflante ak yeen.

5 Xoolaatleen seen bopp, ba xam ndax yeena ngi ci yoonu ngëm wi. Nattleen seen bopp, xanaa xam ngeen

* **13.1** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 19.15.

ne Yeesu Almasi baa ngi ci yeen? Ndegam du seen gëmadi, la natt ba firndeel!

6 May yaakaar nag ne nun, dingeen xam ne firndeel nanu sunu taxawaay.

7 Teewul nuy ñaan Yàlla, ngeen baña def dara lu bon, te ñaanunu loolu am, ngir nu man koo firndeele sunu taxawaay, waaye bu sunub taxawaay doonul woon lu firndewu sax, sunu yéene mooy ngeen di def lu baax.

8 Ndax kat manunoo def dara ba sot liy dëgg, manunu lu dul liggéeyal liy dëgg.

9 Bu nu néewee doole, te ngeen am doole, bég nanu. Lii itam, nu ngi koy ñaan, te mooy ngeen yokku ba mat sëkk.

10 Looloo tax ma bind leen lii bala maa dikk, ba buma dikkee, du jar may mettil ni may jëflante ak yeen, ci kaw sañ-sañ bi ma Boroom bi jox. Ndax kat sañ-sañ bi, yokke moo ko taxa jóg, waaye deesu ko jëfandikoo ngir yàq.

11 Ma tëje fii nag, bokk yi, bégleen, yokkuleen ba mat sëkk, ñaaxanteleen, mànkooleen te jàmmoo. Su ko defee Yàlla miy Yàllay cofeel ak jàmm mooy àndak yeen.

12 Saafoonteeleen fóonante yu sell. Ñu sell ñépp a ngi leen di nuyu.

13 Sunu yiwu Sang Yeesu Almasi bi nag ak cofeelu Yàlla ak bennoo geek Noo gu Sell gi, yal nañu bokk àndak yeen ñépp.

Bataaxal bi Póol bind waa Galasi

Diiwaanu Galasi bokkoon na ci nguuru waa Room. Nekk na ci réew mu ñuy wax tey Tirki. Póol yégle xibaaru jàmm bu Almasi bi ci ñeenti dëkk ci Galasi (*Jëf ya* 13.13—14.20). Bàyyi na fa ay mbooloom nit ñu topp Almasi bi, ay Yawut ak ñeneen ñu dul Yawut.

Waaye dafa am ay jàngalekati caaxaan yu yox-oosu ci seen biir ngir jàngale lu leen fàbbi. Ñu ne gëmkat ñi dul Yawut dañoo wara xaraf, te gëmkat yépp dañoo wara sàmm ba tey ndigali yoonu Musaa. Moo tax Póol bind leen, ne leen du ci jëfi sàmm ndigali yoon la Yàlla di jox kenn àtteb ku jub, waaye ci li mu gëm ne Almasi bi dee na ngir gàddu mbugali tooñ Yàlla, ngir jot nit ñi nekk ci curgag yoon wi. Dañu leena goreel ngir ñu dund ci cofeel ndax ni leen Almasi bi soppee.

Ci tënk:

1.1—2.21 Póol ndaw tigi la te kàddoom dëggu na.

3.1—4.31 Yàlla dina jox nit àtteb ku jub ci kaw li mu gëm Yeesu.

5.1—6.18 Gëmkat du wéeru ci yoon wi ngir ñu jox ko àtteb ku jub, waaye day topp Noowug Yàlla gu Sell gi.

Ubbite gi

1 Ci man Póol, ndaw li
bàyyikoowul ci ay nit, jottali-
wul ci yónnentu nit, xanaa
Yeesu Almasi bi ak Yàlla Baay
bi ko dekkal, ci man la kàddu
gii bawoo,
2 bawoo itam ci mboolem
bokk yi nekk ak man, ñeel
mboolooy gëmkat yu dii-
waanu Galasi.
3 Aw yiw ak jàmm ñeel na
leen, tukkee ci Yàlla sunu
Baay ak Sang bi Yeesu Almasi
4 bi maye bakkanam ngir
njotug sunuy bàkkaar, ba
musal nu ci jamonoy tey ju
bon ji, ci coobarey Yàlla sunu
Baay
5 bi daraja ñeel, tey ak ëllëg
ba fàww. Amiin.

Xibaaru jàmm bi benn la

6 Man de jaaxle naa ci nii
ngeen gaawa dëddoo Yàlla
mi leen woo ci boppam,
ci ndimbalal yiwu Almasi
bi, bay topp xaat beneen
xibaaru jàmméey!
7 Te beneen dafa amul sax,
xanaa ñenn ñi leen di jaxase,
te bëgga sopparñi xibaaru
jàmm bu Almasi bi.
8 Waaye nun ci sunu bopp,
mbaa malaaka mu bawoo ci
asamaan sax, ku leen ci àgge
woon beneen xibaaru jàmm
bu dul bi nu leen àgge, kooku
yal na alku!
9 Wax nanu ko ba noppi,
ma waxati ko tey: képp ku
leen àgge beneen xibaaru
jàmm bu moy bi ngeen xasa
jot, yal na alku!
10 Léegi nag ndax nit ñi laay
sàkkoo jubool, am Yàlla? Am
nit ñi laay wuta neex? Su ma
bëggoona wéye neex nit ñi de,

duma doon jaamub Almasi bi.

Almasi bi moo dénk Póol xibaaru jàmm bi

11 Bokk yi, ma xamal leen,
ne leen xibaaru jàmm bi may yégle, bàyyikoowul ci nit.
12 Te it man jëlewuma ko,
jàngewuma ko ci nit, xanaa ci
peeñum Yeesu Almasi bi.
13 Ndax kat dégg ngeen ni
ma doon jëfe bu njëkk, bi ma
nekkee ci yoonu Yawut, bun-
duxataal gu jéggi dayo ga ma
daan teg mbooloom gëmkati
Yàlla mi, di ko yàq.
14 Yoonu Yawut, maa ci ra-
woon ñu bare ci sama maas
gi ma bokkal askan, te maa
leen gënoona xér fuuf ci sunu
aaday maam.
15 Waaye ca sama biiru
ndey la ma Yàlla séddoo, woo
ma ci boppam ci kaw yiwam,
te moom la soob,
16 mu feeñalal ma Doomam,
ba ma àgge jàmbur ñi dul
Yawut xibaaru jàmm bi ci
mbirum Almasi bi. Ci saa si
diisoowuma ci ak kenn.
17 Demuma sax Yerusalem,
seeti ñi ma njëkka doon
ndawi Almasi bi, waaye
Arabi laa dem, doora délsi
Damaas.
18 Gannaaw ba ñu ca
tegee ñetti at laa doora dem
Yerusalem, ngir xamanteji ak
Sefas*, toog fa moom ñaari ayi
bés.
19 Teewul gisuma kenn
ci ndaw yi ci des, ku dul
Yanqóoba, rakku Sang bi.
20 Li ma leen bind nii nag,
Yàlla mi nu tiim seede na ne
du ay fen.
21 Gannaaw gi laa dem dii-
waani Siri ak Silisi.
22 Waaye ba boobu,
mboolooy gëmkati Almasi ya
ca diiwaanu Yude xamuñu
ma woon.
23 Déggoon nañu rekk ñu
naan: «Ki nu daan bunduxataal bu njëkk, di yàq sunu yoonu ngëm wi de, léegi mooy yégle xibaaru jàmm bi!»
24 Mboolooy gëmkat yooyu nag di sant Yàlla ci man.

2

Ndawi Almasi ya doyloo nañu Póol

1 Fukki at ak ñeent gan-
naaw gi laa dellu Yerusalem,
àndak Barnabas, yóbbaale Tit
itam.
2 Sama tànk yooyu nag am
peeñu moo ko waral. Ca
laa wéetoo ak ña ñu jàppoon
ne ñooy kàngami mbooloom
gëmkat ña, faramfàcceel leen
xibaaru jàmm bi may yégal
jàmbur ñi dul Yawut, ngir
ragal sama liggéey bi ma
jota def, te di ko wéye, doon
coonob neen.
3 Moonte Tit mi ma
àndaloon sax, tegeesu ko fa
wartéefu xaraf, te ci askanu
gereg yi dul xaraf la bokk.
4 Doonte booba, ay nit ñu
tuddoo bokki gëmkat ñoo yox-
oosu ba tàbbi ci sunu biir,
ngir yëddu, ba luqatu ni nu
moome sunu bopp ndax Al-
masi Yeesu mi nu gëm, te li

* **1.18** ***Sefas*** mooy Piyeer. Sefas mooy tur wu Almasi bi tudde taalibeem boobu. Seetal ci *Yowaan* 1.42.

ñu ci jublu mooy delloo nu ci buumi njaam.

5 Waaye ñooñu, nangulunu leen lu tollook simili sax, ndax bëgg leena sàmmal dëggug xibaaru jàmm bi, ba mu sax ci yeen.

6 Teewul ñooñu ñu jàppe woon ay kàngam, ak daraja ju ñu masoona am, amalu ma solo, nde Yàlla amul xejj ak seen, ñooñu yokkuñu lenn ci kàddu gi may xamle.

7 Xanaa kay li ñu gis moo di ni Yàlla yebale Piyeer ngir mu àgge askanu Yawut yi xibaaru jàmm bi, noonu la ma yebale ngir ma àgge ko jàmbur ñi xaraful,

8 ndax ki liggéey ci Piyeer, ngir mu doon ndawam ci Yawut yi, moo liggéey ci man itam, ngir may ndawam ci yeneen xeet yi.

9 Ña ñu jàppoon ne ñooy kenuy mbooloom gëmkat ña nag, te ñuy Yanqóoba ak Sefas ak Yowaan, ba ñu ràññee yiw wi ñu ma jagleel, maak Barnabas lañu jox loxo, ngir nun nu liggéeyi ca jàmbur ña, te ñoom ñu liggéeyi ca Yawut ya.

10 Laajuñu lu moy nu fàttaliku néew doole yi, te loolu di lu ma pastéefoo jëfe.

Póol yedd na Sefas ca Àncos

11 Waaye ba Sefas dikkee Àncos, jàkk laa ko def, weddi ko, ndax moo nekkul woon ci dëgg.

12 Ndax kat balaa aw nit a dikk, bàyyikoo fa Yanqóoba, Sefas da daan bokk lekk ak jàmbur ñi dul Yawut. Waaye ba ñooñu dikkee la rocciku, daldi beddeeku jàmbur ñi, ndax ragal waa làng ga jàpp ne aaday xaraf wartéef la.

13 Yeneen Yawut ya it di jinigalandoo, ba Barnabas sax lajj topp leen ci seenug naaféq.

14 Waaye ba ma gisee ne doxewuñu njub gi dëggug xibaaru jàmm bi laaj, maa wax Sefas ci kanam ñépp, ne ko: «Ndegam yaw miy ab Yawut, yaa jëfewul ni ab Yawut, xanaa di jëfe ni xeeti jàmbur ñi, ana lu tax nga bëgga sëf diine Yawut jàmbur ñi dul ay Yawut?»

Ngëm rekk a takku

15 Nun danoo juddu diy Yawut, te bokkunu ca bàkkaarkat yooyee di jàmbur yi dul Yawut.

16 Xam nanu nag ne nit ki, du ci jëfi sàmm ndigali yoon la ko Yàlla di baaxee àtteb ku jub, waaye ci ngëm gu mu gëm Yeesu Almasi bi. Te nun itam, Almasi Yeesu lanu gëm, ngir Yàlla àtte nu àtteb ku jub ci kaw gëm gu nu gëm Almasi bi, te du ci kaw jëf ju nu sàmme ndigali yoon. Ndax kat du ci jëfi sàmm yoon lees di baaxee kenn àtteb ku jub.

17 Ba tey su nu dee sàkku àtteb ku jub, ndax li nu gëm Almasi bi, te teewul nit ñi gis ne nu ngi bàkkaar, nun itam, ndax loolu day wund ne Almasi bi mooy xiirtale ci bàkkaar? Mukk kay!

18 Ndaxam su dee tabaxub ndigalu yoon bi ma tojoon, moom laa tabaxaat, maa def sama bopp moykatub yoon.

19 Su dee wàllu yoonu
Musaa nag, man nit ku dee
laa, te yoonu Musaa moo ko
waral, ngir ma mana dund
dund gu ñeel Yàlla. Dees maa
boole ak Almasi bi rey ca bant
ba.
20 Moo tax dootul man
maay dund, waaye Almasi
bi mooy dund léegi ci man.
Sama dundu yaramu suux
wii tey nag, ci ngëm gi ma gëm
Doomu Yàlla laa koy dunde,
moom mi ma sopp, ba jébbale
boppam ngir man.
21 Duma neenal yiwu Yàlla,
ndax kat su doon ci sàmm ndi-
galu yoon lees di ame àtteb ku
jub, Almasi bi doon na dee cig
neen.

3

Dellu ci yoonu Musaa du xel

1 Yeen waa Galasi, yeena
ñàkk xel! Ku leen gëlëmal,
te leeralal nañu leen nan la
Yeesu Almasi bi deewe ca
bant ba, ba mu mel ni li
ngeen teg bët?
2 Lenn rekk laa bëgg ngeen
xamal ma ko: ndax ci jëfi
sàmm ndigalu yoon ngeen
jote Noowug Yàlla gi, am li
ngeen dégg xibaaru jàmm bi
ba gëm ko moo leen ko may?
3 Ana nu ngeen mana ñàkke
nii xel? Ngeen tàmbalee ci
Noo gu Sell gi, ba noppi di
jéema mottalikoo jëfi nitu su-
uxu neen!
4 Dangeena dékku yii coono
yépp ci neen? Xanaa déet kay!
5 Ki leen di may Noo gi,
tey sottal ay kéemaan ci seen
biir, ndax li ngeen sàmm yoon
moo tax mu di ko def, am li
ngeen dégg, ba gëm moo tax?
6 Noonu la Ibraayma gëme
Yàlla ba Yàlla nangul ko
ngëmam, muy àtteb njub bu
ñu ko limal*.
7 Xamleen boog ne nit ñiy
boroom ngëm, ñooñu ñooy
doomi Ibraayma.
8 Mbind mi moo waajaloon
lu jiitu ne ci kaw ngëm lees
di baaxee xeet yi dul Yawut
àtteb nit ñu jub. Moo taxoon
mu yégal Ibraayma lu jiitu bii
xibaaru jàmm: «Xeeti àddina
yépp ci yaw lañuy barkeele†,»
9 ba tax na, boroom ngëm yi
lees di booleek Ibraayma miy
boroom ngëm, barkeel leen.
10 Mboolem ñi yaakaar
seen jëf ju ñu sàmme yoonu
Musaa, repp nañoo alku, nde
bindees na ne: «Alku ñeel
na ku saxoowul mboolem
ndigal yi ñu bind ci téereb
yoon wi, ngir di ko jëfe‡.»
11 Li sàmm yoon taxul kenn
jot àtteb ku jub fi kanam Yàlla
sax, lu leer nàññ la, nde: «Ki
ñu baaxe njub ndax ngëmam
mooy dund§.»
12 Yoon wi nag ajuwul ci
ngëm, nde: «Kuy jëfe ndi-
gal yooyu, yaay dund ndax
ñoom*.»
13 Almasi bi moom, moo nu
jot ci alkàndey yoon wi, ba
mu doonee ku alku ngir nun,
nde: «Alkute ñeel na képp ku
ñu rey, wékk ko ci bant†.»

---

* **3.6** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6. † **3.8** Seetal ci *Njàlbéen ga* 12.3. ‡ **3.10** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 27.26. § **3.11** Seetal ci *Abakug* 2.4. * **3.12** Seetal ci *Sarxalkat yi* 18.5. † **3.13** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 21.23.

14 Noonu la deme ngir barkeb Ibraayma wàcc ci xeet yi dul Yawut ndax Almasi Yeesu, ngir itam nu jot ci digeb Noo gu Sell gi, ci kaw ngëm.

Yoonu Musaa fecciwul kóllëre

15 Bokk yi, ma misaale ko mbiri doom aadama. Kayitub donale bu nit doŋŋ bind, su dee lu wóor, deesu ko neenal, mbaa di ci yokk dara.

16 Te Ibraayma lañu digoon dige yi mook ki taxawal askanam‡. Newuñu: «ñi taxawal ay askanam», mbete ñu bare lañuy wax, waaye wenn rekk la: «ki taxawal askanam,» te ki taxawal askanam moo di Almasi bi.

17 Li ma ciy wax mooy lii: kóllëreg Yàlla gi taxawe ni kayitu donale gu mu dëggal, yoonu Musaa wi dikk ñeenti téeméeri at ak fanweer gannaaw kóllëre gi, manu koo neenal, ba fomm digeb§ Yàlla.

18 Su doon ci yoonu Musaa la ndonale ga aju, kon dootul doon lu digeb Yàlla waral. Waaye ci kaw ab dige la Yàlla baaxee Ibraayma aw yiwam.

Ku gëm Almasi bi, yoonu Musaa wàcc na la

19 Waaw kon yoonu Musaa, ana luy njariñam? Dees koo toftal ca dige ba, ngir muy fésal moyi nit ñi, ba keroog boroom dige bi taxawal askanu Ibraayma, dikk. Ay malaaka ñoo biral yoon wi, ci ndimbalal ab jottalikat*.

20 Ab jottalikat nag ñaar a koy séq, te Yàlla kenn doŋŋ la.

21 Ndax kon yoonu Musaa dafa juuyoo ak digey Yàlla? Mukk kay. Ndax kat su fekkoon ne dañoo maye wenn yoon wu mana may nit ku ko sàmm, mu dund, konoon sàmm gu nit ki sàmm yoon wi dina tax ñu àtte ko àtteb ku jub fi kanam Yàlla.

22 Waaye Mbind mi biral na ne mboolem àddina moo tënku ci kilifteefu bàkkaar, ngir dige bi gëm Yeesu Almasi bi di maye, mana dikkal aji gëm ñi.

23 Balaa yoonu ngëm wee dikk, dees noo jàppoon tënk ci yoonu Musaa, ba kera yoonu ngëm wi feeñee.

24 Noonu la yoonu Musaa doone sunu njaatige, tette nu ba ci Almasi bi, ngir nu baaxe nu àtteb nit ñu jub ci kaw ngëm.

25 Waaye léegi, bi yoonu ngëm wi dikkee, nekkatunu ci kilifteefu njaatige.

Doomi Yàlla ngeen

26 Yeen ñépp doomi Yàlla ngeen, ndax li ngeen gëm Almasi Yeesu.

27 Ndax kat mboolem yeen ñi ñu sóob sóobeb Almasi bi†, jëmmu Almasi bi ngeen soloo.

28 Kon nag amul Yawut ak ku dul Yawut, amul ab jaam ak as gor, amul góor ak jigéen. Yeen ñépp benn ngeen ci Almasi Yeesu.

29 Te su ngeen bokkee ci Almasi bi, yeen ay askanu

‡ **3.16** Seetal ci *Njàlbéen ga* 12.7; 13.15; 15.5,18; 17.7-8. § **3.17** Seetal ci *Njàlbéen ga* 17.1-8. * **3.19** ***jottalikat*** bi mooy Musaa. † **3.27** sóobeb Almasi bi: seetal ci Yowaan 1.33.

Ibraayma, te yeena jagoo dige ba.

4

1 Li ma leen di wax nag mooy lii: boroom ndono li ci kër gi, li feek mu dib tuut-tànk, wuutewul akub jaam, doonte moo moom lépp.
2 Ci kilifteefu ay wattukat aki saytukat lay nekk ba kera mu àggee ca at ya ko baayam àppaloon.
3 Nun itam naka noonu, ba nu dee ay tuut-tànk yu nekk ci kilifteefu mbiri àddina, ay jaam lanu woon.
4 Waaye ba àpp ba jotee, Yàlla moo yónni Doomam, mu juddoo ci jigéen, juddoo ci biir curgag yoonu Musaa,
5 ngir jot ñi ci curgag yoon wi, ba nu jagoo cérub doom.
6 Li ngeen diy doom nag tax na Yàlla yebal Noowug Doomam ci seen biir xol, ba Noo gi naan: «Abba», muy firi Baay.
7 Moo tax dootuloo ab jaam, doom nga. Gannaaw doom nga nag, boroom cér nga it fa Yàlla sa baay.

Póol am na njàqare ci waa Galasi

8 Bu njëkk, ba ngeen xamul Yàlla, ay yàlla yu dul dëgg ngeen daan jaamu.
9 Waaye léegi bi ngeen xamee Yàlla, mbaa bi leen Yàlla ràññee, nu ngeen mana delluwaate ci mbiri àddina yooyu boole të̈le ak ñàkk njariñ, bay nekkaat seeni jaam?
10 Yeena ngi wormaal yenn bés yi aki weer ak ay fan aki at!
11 Li may ragal ci yeen daal mooy sama coono ci yeen di neen.

Póol tinu na waa Galasi

12 Yeen laay tinu, bokk yi, melleen ni man, ci yooyu mbir, ndax man itam ni yeen laa mel. Tooñuleen ma benn yoon.
13 Xam ngeen ne të̈leg yaram moo ma mayoon yoon wa ma leen njëkka àgge xibaaru jàmm bi.
14 Nattu ba leen sama woppi yaram tegoon it taxul ngeen jéppi ma, taxul ngeen beddi ma. Ni malaakam Yàlla ngeen ma dalale, mbaa ni Yeesu Almasi bi.
15 Ana seen mbég mooma woon nag? Ndax kat maa leen seedeel ne su manoona am sax, seeni bët ngeen di luqi, jox ma.
16 Xanaa li ma leen di wax dëgg daa tax ma mujj di seenub noon?
17 Yitte ju réy ji ñenn ñiy taqoo ak yeen de, jubluwuñu ci lu baax. Dañu leena bëgga tàggale ak nun, ba ngeen taq leen.
18 Yitte ju réy ju ñu am ci nit ki nag, ndegam lu baax lees ci jublu, saa su nekk lay baax, waaye du rekk saa yu ma teewee ci seen biir.
19 Yeen samay doom! Maa ngi dellooti ci mat wu ma leen jure woon ni jigéen, ba keroog Almasi bi mate sëkk ci yeen.
20 Maaka bëggoona nekk ak yeen tey, ba gëna misaale

sama baat, nde jàq naa lool ci yeen!

Ajara ak Saarata ay misaal lañu

21 Waxleen ma, yeen ñi
bëgga nekk ci kilifteefu yoonu
Musaa, xanaa xamuleen li
yoon wi wax?
22 Bindees na ne Ibraayma
ñaari doom yu góor la am:
kenn ki jaam bi jur, ak ki gor
si jur.
23 Doomu jaam bi moo
juddu ci kaw coobarey
bakkanu nit, waaye ki gor
si jur, ci kaw digeb Yàlla la
juddu*.
24 Mbir mi misaal a ngi ci.
Ñaari jigéen ñi ñaari kóllëre lay
bijji. Genn kóllëre gi bawoo
tundu Sinayi moo meññ lu
ñeel njaam, te kooku mooy
Ajara.
25 Ajara moomu mooy
tundu Sinayi wa ca réewum
Arabi, te moo taxawe
Yerusalem gii tey, dëkk bii
dib jaam mook doomam yi
ko dëkke.
26 Waaye Yerusalem ga fa
kaw, mooy gor si, te moom
mooy sunu ndey.
27 Ndax kat bindees na ne:
«Yaw mi jaasir, ba juroo,
xaacul,
yaw mi xamul mititu mat,
sarxolleel,
nde ndaw si ñu foñ moo gëna
jaboot
kiy séy†.»
28 Yeen nag bokk yi, yeenay
doomi digeb Yàlla, ni ko
Isaaxa doone.
29 Waaye doom ji juddoo
ci coobarey bakkan, noonu
mu daan bunduxataale, bu
njëkkoon, doom ji juddoo ci
Noowug Yàlla, noonu rekk lay
deme ba tey jii.
30 Ana lu ci Mbind mi wax?
Mu ne: «Dàqal jaam bu jigéen
bii ak doomam, ndax doomu
jaam bi du donnandoo ak
doomu gor si‡.»
31 Kon nag bokk yi, nun
dunu doomi jaam bi, waaye
nooy doomi gor si.

5

Buleen delluwaat cig njaam

1 Almasi bi da noo yiwi,
ngir nu yiwiku, kon nag sax-
ooleen ko, te baña laxasooti
buumi njaam.
2 Dama ne, man Póol maa
leen wax, ne leen, su ngeen
demee ba ñu xarafal leen kay,
Almasi bi amalatu leen benn
njariñ.
3 Ma artooti képp ku dem ba
ñu xarafal ko, ne ko mboolem
yoon wi la wara jëfe.
4 Yeen ñiy sàmm yoonu
Musaa, di ko sàkkoo àtteb njub
fa kanam Yàlla, daggoo ngeen
ak Almasi bi, ñàkk ngeen
yiwu Yàlla.
5 Ndax nun kat, ci ndim-
balal Noo gu Sell gi ak ci sunu
kaw ngëm lanu yaakaare
njub gi nuy séentu.
6 Ci Almasi Yeesu mi nu
gëm, xaraf ak ñàkka xaraf,
dara amu ci solo; li am solo
mooy ngëm gi jëfi cofeel di
firndeel.

* **4.23** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.4-6; 17.15-21. † **4.27** Seetal ci *Esayi* 54.1. ‡ **4.30** Seetal ci *Njàlbéen ga* 21.10.

7 Seen njàlbéenu xél de baax
na! Ana ku leen gàllankoor ba
toppuleen dëgg gi?
8 Loolu leen fàbbi de jógewul
ci ki leen woo.
9 As lawiir, tooyalub sun-
guf bépp lay funkil.
10 Man de gëm naa ndax
Boroom bi, ne dungeen wuu-
teek man xalaat benn yoon ci
lii. Waaye kiy jaxase seenum
xel, ak ku mu mana doon,
mooy gàddu mbugalam.
11 Man nag bokk yi, su ma
dee xiirtale ci xaraf, ana lees
may bunduxataaleeti? Kon
kay sama waareb deewu Al-
masi bi ca bant ba dootul
doon ag tooñ ci kenn.
12 Ñi leen di lëjal ak waxi
xaraf, nañu xuuf boog seen
ngóorag bopp benn yoon!

Doxeleen Noowug Yàlla

13 Yeen de bokk yi, cig yi-
wiku lees leen woo. Moy-
tuleen lenn rekk: bu seenug
yiwiku diw lay, ngir topp
seen bakkan, waaye deeleen
surgawoonte ngir cofeel.
14 Ndax yoonu Musaa
wépp, ci lenn ndigal lii la
tënku: «Ni ngeen soppe seen
bopp, nangeen ko soppe seen
moroom*.»
15 Waaye su ngeen dee
màttante aka lekkante kat,
moytuleena far yàqante
yaxeet!
16 Li ma leen di wax moo
di: doxeleen Noowug Yàlla,
su boobaa dungeen topp seen
xemmemtéefi bakkan.
17 Ndax bakkan, la muy
xemmem, daa dëngoo ak Noo
gi; Noo gi it, la muy xemmem
dëngoo ak bakkan. Dañu di
ñaar yu féewaloo, te moo tax
dungeen def la ngeen nam-
moona def.
18 Waaye su leen Noo gi ji-
itee, su boobaa nekkatuleen
ci kilifteefu yoon wi.
19 Jëfi bakkan nag yomb
naa xàmmee, te mooy: séy
yi yoon tere ak jëfi sobe ak
yàqute
20 ak bokkaale ak xërëm
ak mbañeel ak féewaloo ak
kiñaan ak mer mu ëpp ak ji-
ital say bëgg-bëgg ak réeroo ak
xàjjalikoo
21 ak ñeetaane ak màndite ak
xawaare yiy àmd ak moy ak
yeneen yu ni mel. Ma artu
leen nag, na ma leen artoo
woon: ñiy jëfe noonu, amuñu
cér ci nguurug Yàlla.
22 Meññeefum Noowug Yàlla
nag moo di: cofeel ak mbég
ak jàmm ak xolu muñ ak
mbaax akug tabe ak ngëm
23 akug teey ak noot sa
bakkan. Yu mel noonu, wenn
yoon bañu ko.
24 Ñi bokk ci Almasi Yeesu
nag, ñoo daaj ca bantam ba
seen bakkan, daajaale ko ak
sàkkuteefam yu tar aki xem-
memtéefam.
25 Gannaaw nag Noowug
Yàlla moo nu dundal, nanu
topp Noo gi.
26 Bunu di yég sunu bopp,
di merloonte aka iñaanante.

6

Dimbalanteleen

1 Bokki gëmkat ñi, su ñu bet-
tee nit ci ag tooñ, yeen ñi
topp Noowug Yàlla, waññileen

* **5.14** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18.

ko ndànk, te kenn ku nekk ci yeen xoolaat boppam bu baax, ngir seen bakkan bañ leena xiirtal, ba ngeen daanu ci fiir, yeen itam.

2 Yenuleen seeni yeni moroom, su boobaa ngeen di topp yoonu Almasi bi, ba mu mat sëkk.

3 Ku foog ne moo am solo, te du dara nag, boppam lay nax.

4 Ku ci nekk, jëfi boppam, na ko niir. Su ci amee lenn lu mu mana sagoo, na ko yemale ci boppam, te baña sagoo lenni boppam lu mu xool ci ñeneen,

5 nde ku nekk ak sa añu jëfi bopp.

6 Ki ñuy jàngal kàddug Yàlla nag war naa séddi ki koy jàngal ci mboolem alalam.

7 Bu leen lenn nax; Yàlla deesu ko foontoo. Nit ki, li mu ji, moom lay góob.

8 Ku jiwal bànneexu bakkanam, ci bànneexu bakkanam lay jële ngóobum yàqute; ku jiwal Noowug Yàlla, ci Noo gi ngay góobe texe gu sax dàkk.

9 Bunu tàyyi ci def lu baax, nde bu jotee rekk nooy góob, ndegam yoqiwunu.

10 Kon nag bi nu koy jekku, nanuy def lu baax, ngir ñépp, rawatina waa këri yoonu ngëm wi.

Na gëmkat bi doon mbindeef mu bees

11 Seetluleen mbind mi; ci araf yu mag yii ngeen wara xàmmee, ne sama loxol bopp laa ko binde!

12 Ñi leen di xiir ci xaraf mooy ñi ngistal tax ñu bëgg nit ñi gërëme leen seen melow yaram, te jubluwuñu ci lu moy ragal ku leen bunduxataal ndax deewug Almasi gi ñuy xamle ne mooy taxa mucc.

13 Ñi xaraf ñoom ci seen bopp sax toppuñu yoon wi. Teewul ñu bëgg ngeen xaraf, ngir mana damoo seen màndargam yaram, yeen ñi ñu xarafloo.

14 Waaye man de yàlla buma damoo lenn lu moy deewug sunu Boroom Yeesu Almasi bi ca bant ba. Bant boobu moo tax àddina di lu ñu ma daajal ci bant, ba àddina dee; man it may lu ñu daajal àddina ci bant ba ma dee.

15 Xaraf ak ñàkka xaraf, dara amu ci solo. Li am solo mooy doon mbindeef mu bees.

16 Mboolem ñiy sàmm ndigal lii nag, te di Israayilu Yàlla, jàmm ak yërmande ñeel na leen.

17 Li ci des moo di gannaaw-si-tey, bu ma kenn lëjalati, ndax légét yi ci sama yaram, samag bokk ci Yeesu la màndargaal.

18 Bokk yi, yal na sunu yiwu Boroom Yeesu Almasi biànd ak seenum xel. Amiin.

Bataaxal bi Póol bind waa Efes

Efes dëkk la woon bu féete ci réew mu ñuy wax tey Tirki. Amoon na fa màggalukaay bu ñu doon jaamoo tuur bu tudd Artemis. Póol jàngale na xibaaru jàmm bi ci Efes lu tollook ñaari at (*Jëfya* 19).

Ci bataaxal bii, Póol dafa fàttali gëmkat yi li seen booloo ci Almasi bi di tekki. Jële na am njàngat ci *Taalifi cant* 8.7: Yàlla «jox na nit lépp, mu teg tànk.» Nit lajj, kon li Yàlla namm, moo di dajale lépp ci kilifteefu Almasi bi. Almasi bi mooy bopp bi tiim lépp, te mboolooy ñi koy topp ñoo taxawe yaramam. Jenn Yàllaa am, ak wenn yaram, ak jenn yaakaar ju leen seen wooteb Yàlla jëme. Su ñu dundee dundin wu yellook wooteb Yàlla, di jàmmoo, di sàmm seenug bennoo ci ndimbalal Noowug Yàlla gi ñu bokk, dinañu mana jànkoonteek pexey Seytaane.

Póol bind na bataaxal yi ñeel waa Efes ak waa Filib ak waa Kolos, bi ñu ko jéngee, tëj ko kaso.

Ci tënk:

1.1—3.21 Yàlla baaxe na leen bépp barkeb biir ci Almasi bi.

4.1—6.24 Ci ndimbalal Noowug Yàlla gu Sell gi lañu wara dunde dundin wu yellook wooteem.

Ubbite gi

1 Ci man Póol, ndawal Almasi Yeesu ci coobarey Yàlla, ci man la kàddu gii bawoo, ñeel ñu sell ña ca Efes te di ñu sàmm seen kóllëre ak Almasi Yeesu.

2 Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa Yàlla sunu Baay ak Sang Yeesu Almasi bi.

Ay barkee ngi ci Almasi bi

3 Cant ñeel na Yàlla, Baayu sunu Sang Yeesu Almasi bi nu baaxe bépp barkey biir, ci Almasi bi nu bokk, fa déndi asamaan ya.

4 Te mooy noonu mu nu tànne ba àddina sosoogul ndax Almasi bi nu bokk, ngir nu doon ñu sell te mucc sikk fa kanamam. Ci biir cofeel

5 la dogaloon lu jiitu, ne ci Yeesu Almasi bi la nuy defe ay doomi boppam, te muy bànneexam, di coobareem.

6 Moo tax cant ñeel ko, ndax yiwam wu màgg wi mu nu baawaanal ci Soppeem bi.

7 Ci moom lanu ame njot gi nu sottalal njéggalug moy, ndax deretam ji tuuru, noonu ko Yàlla defe ci yiwam wu yaa,

8 wi mu nu baawaanal, mayaale nu mépp xel mu rafet akug dégg.

9 Moo nu xamal mbóotum coobareem mi mu nam-moona sottale naka jekk ci Almasi bi, na mu ko neexe.

10 Li Yàlla namm, bu fan yi matee, moo di dajale lépp ci kilifteefu Almasi bi, mboolem la fa asamaan ak li fi suuf.

11 Ci moom lanu jote sunu muur ci kaw dogalu Yàlla mi nu tànn lu jiitu, moom miy

sottal lépp ni mu ko namme ci coobareem.
12 Moo tax nu di ko sante màggaayam, nun ñi njëkka wékk sunu yaakaar ci Almasi bi.

13 Kooku, yeen ñi dul Yawut, ba ngeen déggee, yeen itam kàddug dëgg gi, xibaaru jàmm bi jëm ci seenug mucc, gannaaw ba ngeen gëmee, ci moom itam lañu leen màndargaale Noo gu Sell gi ñu dige woon.
14 Noo gi moo di dawal bi nu jotagum ci sunu muur, ba kera njotug ñoñi Yàlla matee, ba nit ñi sante Yàlla màggaayam.

Póol sant na, ñaan na

15 Moo tax man it, bi ma déggee ba tey, seen ngëm ci Sang Yeesu ak cofeel gi ngeen sopp gëmkat ñu sell ñépp,
16 noppiwumaa sant Yàlla ndax yeen, te maa ngi leen di fàttaliku ci samay ñaan,
17 ngir Yàllay sunu Sang Yeesu Almasi bi, Baay bu màgg bi, sol leen xel mu rafet ak ngis, ngir ngeen man koo xam bu baax.
18 Ngir itam seen bëti xol leer ba ngeen gis yaakaar ji ci wooteem ak ni ay ngëneelam géejoo te yéeme, ñeel ñu sell ñi mu séddoo.
19 Ngeen boole ci xam manooreem gu nattuwul gi mu nu lañalal, nun gëmkat ñi. Manoore googu feeñ na ci jëf ji sottee ci kàttanam ak dooleem
20 ji mu fésal ci Almasi bi, ba mu ko dekkalee, dëël ko ci ndijooram fa déndi asamaan.
21 Foofa la Almasi bi tiime lu sore gépp nguur ak bépp sañ-sañ ak gépp manoore ak gépp kilifteef ak wépp tur wees di tudd, muy tey di ëllëg.
22 Yàlla moo teg lépp fi roni tànkam*, te moo ko def muy bopp bi tiim lépp, ñeel mbooloom gëmkat ñi,
23 mbooloo miy aw yaramam. Ci mbooloo mi nag la Almasi bi teewe teewaay bu mat sëkk, te Almasi bi mooy matal lépp ci ñépp.

2

Gëm, soppi

1 Yeen dangeena dee woon ndax seeni moy ak seeni bàkkaar
2 yi ngeen doon dunde démb, ngeen àndoon ci ak doxalinu àddinay tey jii, ak ku bon kiy kàngamu boroom baat yi ci jaww ji asamaan tiim, di boroom xel mu bon mi wéye liggéeyam ci biir aji déggadi ñi, tey.
3 Ci ñoom lanu bokkoon nun ñépp itam; mas nanoo topp sunu bakkan, di jëfe lu sunu bakkan ak sunum xel xemmem. Sunu bindu nit taxoon na noo yeyoo am sànj ni ñépp.

4 Waaye Yàlla mi bare yërmande, ci kaw cofeel gu réy gi mu nu sopp,
5 nun ñi doon nit ñu dee ba noppi ndax sunuy moy, moo

* **1.22** Seetal ci *Taalifi cant* 8.7.

nu booleek Almasi bi, dundalaat nu. Ci kaw yiw daal ngeen mucce.

6 Ci sunu bokk ak Yeesu Almasi bi la nu Yàlla dekkalandoo ak moom, dëëlandoo nook moom fa déndi asamaan.

7 Mbaax gi nu Yàlla won ci Almasi Yeesu, moom lay firndeele mboolem xarnu yiy ñëw, ni yiwam yaatoo ba tiiñ am xel.

8 Ndax kat ci yiw ngeen mucce ci kaw ngëm, te loolu jógewul ci yeen, mayu Yàlla la;

9 du peyu jëf, ba kenn di ci kañu.

10 Ndax kat noo di liggéeyu Yàlla; Yàllaa nu yeesal ci Almasi Yeesu, ngir nu wéye jëf ju rafet ja mu nu fàgguloon ca njàlbéen, ngir nu di ko jëfe.

Gëmkati Almasi bi benn lañu

11 Kon nag, yeen jàmbur ñi dul Yawut cib juddu, yeen ñi ñuy woowe yéefar yi xaraful, te ñi leen ko dàkkentale woon di Yawut yi xarafe ci loxol nit ku leen xarafal ci seen yaram, fàttalikuleen seen démb.

12 Jant yooyu amuleen woon benn cér ci Almasi bi, te amuleen woon jenn yelleef ci mbootaayu bànni Israayil. Bokkuleen woon ci kóllëre yi ëmb digeb Yàlla, te mu fasoo ko ak ñoom. Ñàkk yaakaar ak ñàkka xam Yàlla ngeen nekke woon ci àddina.

13 Waaye yeen ñi sore woon, léegi bi ngeen nekkee ci Almasi Yeesu, jege ngeen ndax deretu Almasi ji tuuru.

14 Ndaxte moom mooy sunu jàmm, moom mi boole ñaar, Yawut bi ak jàmbur bi dul Yawut, def leen kenn. Ci suuxu yaramam wa ñu daaj la ñàggee ñagu mbañeel bi doxoon sunu diggante.

15 Yoonu Musaa ak santaane yaak ndigal ya, moom la xewwil, ngir yeesal ñaar ñi, Yawut beek jàmbur bi, ci jenn jëmmu boppam, ñu doon kenn nit ku yees, ba jàmmoo.

16 Ñaar ñi la Almasi bi boole ci jenn jëmm, jubale leen ak Yàlla, ca bant ba ñu ko daajoon, te bant ba la dakkale sunub tongoo.

17 Moo dikke xibaaru jàmm buy yégle jàmm ju leen ñeel, yeen jàmbur ñi ko sore woon, te ñeel nu, nun ñi ko jege,

18 ndax nun ñaari xeet yépp, ci moom Almasi bi lanu jote ci Baay bi, ci ndimbalal genn Noo gu Sell gi.

19 Kon nag dootuleen ay gan mbaa ay doxandéem, waaye ay nawley ñu sell ñi ngeen, te waa kër Yàlla ngeen.

20 Yeena di tabax bi ndawi Almasi bi ak yonent yi di fondmaa bi, te Almasi Yeesu ci boppam di doju koñu tabax bi.

21 Ci moom la tabax bi bépp di temboo, ba jóg, doon jaamookaay bu sell ngir Boroom bi.

22 Ci Almasi bi ngeen bokke ci tabax bi, yeen jàmbur ñi itam, ba mana doon dëkkuwaayu Yàlla, ci ndimbalal Noo gu Sell gi.

3

Póol xamle na mbóotum Yàlla

1 Moo ma tax di ñaan, man
Póol mi ñu tëj ngir Almasi
bi, ndax ñi dul Yawut, yeen
jàmbur ñi,
2 ndegam yég ngeen sas wi
ma Yàlla sas ciw yiwam, ñeel
leen.
3 Ci am peeñu lañu ma xam-
ale mbóot mi, noonu ma leen
ko tënkale woon ci bataaxal.
4 Bu ngeen jàngee loolu,
dingeen ràññee bu baax,
ni ma dégge mbóot mi ci
mbirum Almasi bi.
5 Moomu mbóot, xa-
maleesu ko woon doom
aadama yi, ca janti maas ya
woon, ni ñu ko feeñalale tey,
ñu sell ñi diy ndawam ak
yonent yi, ci ndimbalal Noo
gu Sell gi,
6 ba mu leer ne jàmbur
ñi dul Yawut ñooy bokk ak
Yawut yi benn cér, ñooy
doon wenn yaram, te ñooy
bokk benn dige bi ci Almasi
Yeesu, ni ko xibaaru jàmm bi
xamlee.
7 Xibaaru jàmm boobu
lañu ma def ab jawriñam, te
Yàlla, ciw yiwam, moo jëfe
manooreem, ba jagleel ma
boobu cér.
8 Man mi yées ci ñu sell ñépp
lañu may woowu yiw, ba may
xibaar jàmbur ñi dul Yawut
xéewal yu amul kem yi ci Al-
masi bi.
9 May niital ñépp, ni Yàlla
nara sottale mébétam, miy
mbóot mu làqu woon naka
jekk fa moom Yàlla mi sos
lépp.
10 Su ko defee boroom
nguur yeek boroom sañ-sañ
ya fa déndi asamaan mana
xame ci mbooloom gëmkati
Almasi bi, xel mu rafetum
Yàlla, ni mu yaatoo ci fànn yu
nekk.
11 Loolu moo doon naka
jekk nammeelam gi mu sot-
tale ci Almasi Yeesu sunub
Sang.
12 Ci Yeesu, ci kaw ngëm gu
nu ko gëm lanu ñemee àgge fit
wu mat sëkk fa kanam Yàlla.
13 Kon nag dama leen di
ñaan, ngeen baña yoqi ngir
coono yi may sonn ndax
yeen; lépp seen teraanga la.

Saxoo gëm moo mata ñaan

14 Looloo ma taxa sukk
sama bëti óom, janook Baay
bi,
15 ki gépp njabootug
asamaan ak suuf jële aw tur.
16 May ñaan nag, mu may
leen, ci koomu teraangaam,
seen jëmmu biir feddaliku ak
kàttanu Noowam gu Sell.
17 Su ko defee seen ngëm
tax Almasi bi dëkke seen xol,
ngeen sax ay reen yu sampe
ci biir cofeel,
18 ngir yeen ak mboolem
ñu sell ñi, seenum xel mana
jàpp, ni mu leen ware, luy
yaatuwaayub cofeelu Almasi
bi ak guddaay ba ak kawe-
waay ba ak xóotaay ba.
19 Ngeen boole ci daj
cofeelu Almasi gi wees xam-
xam, ngir ngeen fees, ba fees
dell ak koomu Yàlla.
20 Moom mi mana jëfoo
kàttan giy liggéey ci nun, ba
sottal mboolem lu nu ñaan ak
lu nu xalaat, ba wees loola
fuuf sax,

21 moo yelloo daraja ci biir
mbooloom gëmkat ñi, ak ci Al-
masi Yeesu, tey ak ëllëg, ba
fàww. Amiin.

4

Mbooloom gëmkat ñi wenn yaram la

1 Dama leen di dénku nag,
man mi ñu tëj ndax Sang bi,
ngir ngeen dund dundin wu
yellook wooteb Yàlla bi mu
leen woo.
2 Saxooleen woyof, lewet,
te deeleen muñ, di muñalante
ngir cofeel.
3 Defleen seen kem kàttan,
ngir di jàmmoo, ba mana
sàmm seenug bennoo ci biir
Noo gu Sell gi ngeen bokk.
4 Wenn yaram a fi nekk ak
genn Noo ak jenn yaakaar ju
leen wooteb Yàlla jëme.
5 Benn Sang bi la it, ak
genn ngëm ak genn sóobu cim
ndox*.
6 Te it jenn Yàllaa am; mooy
Baayu ñépp, moo tiim ñépp, di
jëf ci ñépp te nekk ci ñépp.
7 Waaye ku nekk ci nun ak
mayam, ci yiwu Yàlla, ni ko
nattub Almasi bi séddalee.
8 Moo tax ñu ne:
«Moo yéeg fa kaw-a-kaw,
yóbbaale gàngoor gu mu jàppe
xare,
te moo séddale nit ñi ay may†.»
9 Li ñu ne «moo yéeg,» ana lu
muy tekki lu moy wàccoon na
it ba fu gëna suufe?
10 Kooku wàccoon mooy kenn
ki yéegaat ba tiim asamaan
yépp, ngir def lépp feese
jëmmam.
11 Moo may ñii di ay ndawam,
ñee di ay yonent, ñee di ay
xamlekati xibaaru jàmm bi,
ñale di ay sàmmi mbooloom
gëmkat ñi, mbaa ay jàngalekat.
12 Almasi bi moo waajale
noonu ñu sell ñi, ba ñu mana
bey seen sas ci liggéeyam, ngir
tabax mbooloom gëmkat mi
taxawe yaramu Almasi bi.
13 Su ko defee nu mana màgg
nun ñépp ba doon benn ci
ngëm ak ci xam-xam bu mat
ci Doomu Yàlla ji, ba kera
nuy doon magum jëmm, bay
tollook taxawaayu Almasi bi
mat sëkk.
14 Su boobaa nu noppee
doon ay tuut-tànk yu nit ñiy
muusaatoo kàddu yu mel
ni gannax yu nuy baaje ak
ngelawal mboolem àlluwa ju
bees ju nuy pamti-pamtee
ci seen biir pexey naxe ak
njublaŋ, ngir fàbbi nu.
15 Su boobaa kay, dëgg gu
nu wodde cofeel lanuy wéye,
tey màgg ci bépp fànn, ci
moom Almasi biy bopp bi.
16 Ci moom miy bopp bi
la yaram wépp di déggoo,
temboo ndax ndimbalal
mboolem tenqo yi koy saytu,
na mu dëppook wàllu cér bu ci
nekk. Su ko defee yaram wiy
yokku, di màgg ci biir cofeel.

Ku gëm Almasi bi war koo roy

17 Lii nag maa leen ko wax,
te di ko biral ci turu Boroom
bi: ni xeeti yéefar yiy jëfe,
topp seen xalaat yu tekkiwul
dara, buleen jëfeeti noonu.

* **4.5** ***sóobu cim ndox*** la gëmkatub Almasi bi di firndeele ngëmam. † **4.8** Seetal ci *Taalifi cant* 68.19.

18 Seenum xel a tàbbi ag
lëndëm, ñu tumuràŋke dundin
wi Yàlla di maye, te umple gi
ci ñoom moo tax, ndax seenug
dëgër bopp.
19 Dañoo mujj dërkiis, yebu
ci topp seen bakkan, ba
xaabaabal ci jépp jëfi sobe.
20 Yeen nag du loolu ngeen
jàŋge ci Almasi bi,
21 ndegam kay Yeesu ci
boppam ngeen dégg mbiram,
ba jàŋge ci moom, dëgg gi
bawoo ci moom,
22 te mooy ngeen bàyyi
seen jikko ju njëkk ja, ngeen
teqalikoo ak seen jëmm ja
woon démb, jëmm ja masa
topp bànneexi bakkan yuy
naxe, ba sóobu ci yàqute.
23 Su ko defee ngeen mana
yeeslu ci seenum xel, ci ndim-
balal Noowug Yàlla,
24 te ngeen soloo jëmm ju
yees ji Yàlla sàkke ci takkn-
deeram, di jëfe njub ak sell-
aay ji dëgg di jur.

Póol lim na meloy gëmkat bu dëggu

25 Kon nag bàyyileen fen, te
ku nekk di wax sa moroom
dëgg, ndax ku nekk ci yeen
sab céru moroom nga.
26 Buleen mer ba bàkkaar, te
bu jant bi sowe seen mer;
27 buleen xajal Seytaane.
28 Sàcc bi, na bàyyi sàcc te
nangoo sonn, di liggéeye lox-
oom liggéey bu rafet, ba man
cee dimbali néew-ji-doole ji.
29 Bu genn kàddu gu bon
génne seen gémmiñ, xanaa su
ko jaree ngeen wax lu baax,
luy jariñe, te diw yiw ci ñi koy
dégg.
30 Te it buleen tiisal
Noowug Yàlla gu Sell gi leen
màndargaale xàmmikaayam
ngir bésub njot ba.
31 Lépp luy wextan ak
naqari deret ak mer mu ëpp
ak coow ak saaga, na lépp
buube, ba génne ci seen biir,
mook mboolem jëfi coxor.
32 Baaxleen ci seen dig-
gante, di ñeewantante, tey
baalante, ni leen Yàlla baale
ci Almasi bi.

5

1 Kon nag doonleen ay
roykati Yàlla, gannaaw
yeenay doomam yi mu sopp,
2 te ngeen di doxale cofeel,
ni Almasi bi nu sopp, ba
joxeel nu bakkanam, def ko
saraxu sawara ngir xetug
jàmm gi neex Yàlla.
3 Lu jëm nag ci séy yi yoon
tere, ak jépp jëfi sobe, mbaa
ag bëgge, li jekk ci ay nit ñu
sell, moo di ñu bañ koo tudd
sax ci seen biir,
4 te ag ñàkk kersa ak waxi
caaxaan ak kaf yu bon, dara
jekku ci, waaye saxooleen
kàdduy cant.
5 Ndax lii kat na leen wóor:
képp ku nekke séy yi yoon
tere, mbaa jëfi sobe, mbaa ag
bëgge, kooku amul cér ci ngu-
urug Almasi bi ak Yàlla, ndax
ku bëgge ab bokkaalekat la.

Jëfeleen ni niti leer

6 Bu leen kenn naxe waxi
ngelawal neen, ndax yooyu
ma lim mooy wàcce sànjum
Yàlla ci kaw aji déggadi ñi.
7 Kon nag buleen séq ak
ñooñu dara.

8 Ag lëndëm ngeen woon démb, waaye tey ag leer
ngeen ci Boroom bi ngeen
bokk. Jëfeleen nag ni niti leer.
9 Li leer gi ci yeen di meññ
moo di mboolem luy mbaax
ak njub ak dëgg.
10 Ràññeeleen li neex Bo-
room bi;
11 jëfi lëndëm amul njariñ,
buleen ci bokk, xanaa ngeen
feeñal ñaawtéefu jëf ja.
12 Ndax kat li nit ñooñu di
làquy def, waxtaane ko sax, lu
ruslu la.
13 Waaye mboolem lu ñu
feeñal, leer ga ñu ko leerale
moo ko wone,
14 te lépp lu ñu wone ci ag
leer, di ag leer. Moo tax ñu ne:
«Yaw miy nelaw, yewwul,
dekkil, Almasi bi leeral la.»
15 Kon nag xoolleen bu
baax seen jëfin, defleen jëfinu
nit ñu am xel, te baña mel ni
ñu ñàkk xel.
16 Jariñooleen lu ngeen man
jot gi ngeen amagum, ndax
jant yu bon a ngii tey.
17 Moo tax buleen def jëfi
ñàkk bopp, waaye jéemleena
xam coobarey Boroom bi.
18 Buleen naan biiñ ba
màndi, màndite ci afal seen
bakkan la leen jëme, waaye
na leen Noowug Yàlla fees,
19 ngeen di jàngalante taalifi
cant yi ak woyi cant yi ak woy
yu fentoo ci Noowug Yàlla gi,
di woy aka kañ Boroom bi ci
seen xol.
20 Fu ngeen tollu, ak ci mbir
mu mu mana doon, santleen
Yàlla Baay bi ci sunu turu
Sang Yeesu Almasi bi,
21 te ngeen rus Almasi bi,
ba tax ngeen di nangulante.

Jabar mokk, jëkkër sopp

22 Na jabar nangul jëkkëram
ni mu nangule Sang bi.
23 Almasi bi moo di
Musalkatu mbooloom gëmkat
ñi, mbooloo mi di aw yara-
mam. Te itam ni Almasi bi
dee boppu mbooloom gëmkat
ñi, ni la jëkkër ji dee boppu
jabaram.
24 Kon nag ni mbooloo mi
nangule Almasi bi, ni la jabar
ji wara nangule jëkkëram ci
lépp.
25 Jëkkër nag, na sopp
jabaram ni Almasi bi soppe
mbooloom gëmkat ñi, ba
joxeel leen bakkanam.
26 Moo defal loolu mbooloo
mi, ba man koo setale
cangaayal ndox mu àndak
kàddoom, ngir sellal ko.
27 Li mu ci namm moo di
teewal mbooloo mi fi kana-
mam, mu mel ni ab séetam bu
ne ràññ, gàkkul, rasul, taqul
lenn, xanaa sell, mucc sikk.
28 Noonu la jëkkër ji wara
soppe jabaram, ni mu soppe
yaramu boppam rekk. Sopp
sa jabar sopp sa bopp la,
29 ndax kenn masula bañ
suuxu boppam, xanaa mu di
ko dundal, di ko toppatoo,
ni Almasi bi ak mbooloom
gëmkat ñi,
30 nde noo di céri yaramam.
31 Ni ko Mbind mi indee:
«Looloo tax góor di teqalikook
ndeyam ak baayam, taqoo
ak jabaram, ba ñoom ñaar di
wenn suux doŋŋ*.»

* **5.31** Seetal ci *Njàlbéen ga* 2.24.

32 Mbóot mu xóot a ngi ci
dog boobu, waaye man, li
may wax moo di dog bi moo
misaal diggante bi Almasi bi
séq ak mbooloo mi.
33 Teewul ngeen moom ko,
yeen itam; kon na ku nekk
sopp jabaram ni mu soppe
boppam, te ku nekk weg
jëkkëram.

6

Waajur na yar, te njaboot di dégg

1 Naka yeen xale yi,
déggalleen seeni waajur, ngir
Boroom bi, ndax moo war.
2 «Teralleen seen ndey ak
seen baay*,» mooy ndigal li
njëkka àndakub dige,
3 ndax da ne: «ngir ngeen
baaxle te gudd fan ci kaw
suuf†.»
4 Yeen ñiy baay it, buleen
xoñoñal xale yi, waaye
yarleen leen, di leen jub-
banti, di leen xamal coobarey
Boroom bi.

Na jaam ak sangam déggal Boroom bi

5 Yeen jaam yi, déggalleen
seen sangi àddina, àndceek
ragal Yàlla bay kat-kati, ak xol
bu dëggu. Ni ngeen déggale
Almasi bi, nangeen leen ni
déggale.
6 Buleen ko defe ngistal,
mbaa ngeen di ko sàkkoo lu
leen neex, na di yéene ju
ngeen tibbe ci seen xol, ngir
jëfe liy coobarey Yàlla, ni mu
ware ay jaami Almasi bi.
7 Liggéeyalleen leen ci xol bu
tàlli, ba mu mel ni Boroom bi
ngeen ko defal, waaye du nit
doŋŋ,
8 te ngeen xam ne nit ki,
mu dis gor mbaa ab jaam,
mboolem lu mu def ci lu
baax, loola la ko Boroom biy
delloo.
9 Yeen it sang yi, jëfeleen
noonu seen diggante ak seeni
jaam, bàyyileen di tëkkoo,
te ngeen xam ne yeen ak
ñoom a bokk benn Boroom
fa asamaan, te xejj ak seen
amul fa moom.

Xare bi nook Seytaane la

10 Li ci des nag moo di
ngeen manoorewoo Boroom
bi, te ngeen sàkkoo ndimbal ci
dooleem ak kàttanam gi amul
kem.
11 Ràngooleen mboolem
gànnaayi Yàlla, ngir ngeen
mana jànkoonte ak pexey
Seytaane.
12 Ndax kat sunub xare du
nook boroomi deret ak suux,
waaye ñi ñu ko séqal ay bo-
room nguur lañu, ak ay bo-
room sañ-sañ, ak ay boroom
doole yu nekk ci àddina ju
lëndëm jii, di ay dagi Seytaane
yu fare déndi asamaan.
13 Kon nag jëlleen gànnaayi
Yàlla yépp, ba bu bésub
safaan taxawee, ngeen mana
jëflante, ba sottal, tey wéye
taxaw temm.
14 Taxawleen kon temm.
Defleen dëgg di ngañaay li ci
seen ndigg, njub di seen ki-
iraayal dënn.
15 Xibaaru jàmm bi indi
jàmm nag, defleen ko muy
dàll yu dëgëral seen tax-
awaay.

* **6.2** Seetal ci *Mucc ga* 20.12. † **6.3** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 5.16.

16 Te fu ngeen tollu ŋàbbleen pakk biy seen ngëm, ci ngeen mana fanqe mboolem jumi sawaray ku bon ki.
17 Mbaxanam xare miy seen kaaraange, jëlleen ko, sol; jëlleen itam saamar bi Noo gu Sell giy joxe, te muy kàddug Yàlla.
18 Deeleen ñaan fu ngeen tollu, gépp xeetu ñaan aki dagaan ci ndimbalal Noo gi,ànd ci ak teewlu fu ngeen tollu, ak gépp parlu, te ngeen di ñaanal mboolem gëmkat ñu sell ñi.
19 Man itam, booleleen ma ci, ngir saa yu ma ubbee sama gémmiñ, mana xéewloo ndéey lu ma xamlee fit wu dëgër mbóoti xibaaru jàmm bi,
20 xibaar bi ma di ndawam lu ñu tënke ay jéng. Waaye ñaanalleen ma, ma di ko waxee fit, ni mu ma ware.

Póol tàggu na waa Efes

21 Dingeen mana xam nag lu jëm ci man ak li may def, ndax Tisig, mbokk la, soppe la, jawriñ ju wóor la ci liggéeyu Boroom bi, moo leen di xamal lépp.
22 Lii sax moo tax ma yónni ko ci yeen: xamal leen lu jëm ci nun, ak itam, teewaayam bu dëfal seen xol.
23 Yal na jàmm ñeel bokki gëmkat ñi ak cofeel gu ànd ak ngëm bawoo fa Yàlla Baay bi ak Sang Yeesu Almasi bi.
24 Na aw yiw ñeel mboolem ñi sopp sunu Sàng Yeesu Almasi bi, cofeel gu dul fey.

Bataaxal bi Póol bind waa Filib

Filib dëkk la woon ci diiwaanu Maseduwan ci réewum Geres. Foofa la Póol samp benn jataayu mbooloom ñi gëm (*Jëf ya* 16.11-40; 20.1-6). Bi mu nekkee ci kaso ndax ngëmam ci Almasi bi, la ko mbooloo mi yónnee ay ndimbal, ba tax mu bind leen bataaxal bii, ngir sant leen. Doonte Póol mi ngi ci kaso, am na mbégte ndax li kàddug Yàlla di law. Póol xam na ne gëmkat yi ci dëkku Filib ñoo ngi sonn ñoom itam ndax seen ngëm ci Almasi bi. Mu ne leen ñu baña ragal, waaye ñu bég ci Boroom bi. Mu ñaax leen ñu baña yég seen bopp, waaye ñu juboo ci genn cofeel, te roy woyofu Almasi bi.

Ci tënk:

1.1-30 Póol am na mbégte doonte am na coono ndax ngëmam ci Almasi bi.
2.1-30 Ni Almasi bi woyofe mooy royukaay.
3.1-11 Bunu yaakaar sunu njubteg bopp waaye njubte gi Yàlla maye.
3.12-21 Nanu jëm kanam ngir jot ca yool ba.
4.1-9 Yàlla boroom jàmm la.
4.10-23 Póol gërëm na waa Filib ndax seen ndimbal.

Ubbite gi

1 Man la Póol, Timote miy jaamub Almasi Yeesu ni manànd ak man ci lii, ñeel mboolem ñu sell ñi gëm Almasi Yeesu, te dëkke Filib, yeen ak seeni njiit ak jàppalekati mbooloo mi.

2 Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa sunu Baay ak Sang Yeesu Almasi bi.

Póol ñaanal na waa Filib

3 Damay sant Yàlla sama Boroom saa yu ma leen fàttalikoo,

4 te saa su ma leen di ñaanal, mbég laa leen di ñaanale yeen ñépp,

5 ndax seen loxo bi ngeen jo ci xamle xibaaru jàmm bi, te dale ko ca bés bu njëkk ba, ba tey.

6 Te lii kat, bir na ma: ki tàmbali jii jëf ju baax ci yeen, dina ko àggale ba keroog bésub Almasi Yeesu.

7 Maa yey nag njortal leen loolu yeen ñépp, ndax ci sama xol laa leen def, te it muy ci wàllu jéng yi ñu ma jénge, di ci wàllu kàddu guy waxal xibaaru jàmm bi ak di ko feddali, yeen ñépp am ngeen wàll ci sama añub yiw.

8 Yàlla seede na ne sopp naa leen yeen ñépp, cofeel gu Almasi Yeesu ci boppam àttana tibbe ci biir xolam.

9 Li may ñaan nag moo di seen cofeel yokku tey gën di yokku, te ngeen ànd ceek xam-xam bu matale ak gépp ràññee,

10 ba mana xàmmee li gën. Su ko defee ngeen set wecc te mucc sikk, ngir keroog bés bi Almasi bi di délsi.

11 Su boobaa ngeen meññal ba woomle ci njub gi Yeesu

Almasi bi di maye, ngir fésal màggug Yàlla, jollil ag cantam.

Jéngi Póol jéngul kàddug Yàlla

12 Damaa bëgg, bokk yi, ngeen xam ne lii ma dal, xibaaru jàmm bi la far jëmale kanam.
13 Ndax kat, bir na mboolem dagi boroom dëkk bi te bir na ñeneen ñépp ne Almasi bee tax ñu jéng ma.
14 Te it li gëna bare ci bokki gëmkat ñi, sama jéng yi ma nekke nii moo leen yokk aw fit, ba tax ñu gëna ñemee waxe kàddu gi te ragaluñu ci dara.
15 Dëgg la am na ñuy waare ci turu Almasi bi ci kaw kiñaan ak diiroo mbagg, waaye am na itam ñu koy defe yéene ju rafet.
16 Ñooñu cofeel a leen tax di waare, ndax xam nañu ne waxal xibaaru jàmm bi laa sasoo.
17 Waaye ñale, xelum wujje lañuy siiwtaanee Almasi bi, du yéene ju rafet ju ñu ci am, xanaa defe ne seeni pexe man na maa yokk coono ci diggante bii ñu ma jénge.
18 Ana lu ci topp nag? Ba tey rekk, ak nu mu mana deme, muy waareb jinigal, mbaa waare bu dëggu, turu Almasi bi moo ci jollee, muy sama mbégtem tey, dellu di sama mbégtem ëllëg,
19 ndax xam naa ne loolu lépp ay walbatiku di samag mucc, ndax seeni ñaan ak ndimbalal Noo gu Sell gu Yeesu Almasi bi.
20 Loolu laa ne siiw, yaakaar ko, te duma rus mukk, xanaa di saxoo aw fit, démb niki tey, ngir ma mana fésale sama jëmm jépp màggaayu Almasi bi, su may dund ak su may dee.
21 Ndax samag dund, Almasi bi la ñeel, samag dee dàqati.
22 Su dee nag damaa wara wéye sama bakkan bii, ngir mana sottal ab liggéey bu am njariñ, ana lu ma gënal ci diggante dund ak dee? Xawma ko.
23 Ci diggante ñaar yooyii laa tance: yàkkamti namaa yiwiku ba fekki Almasi bi, te loolu moo dàqati fuuf.
24 Waaye ma deseegum bakkan moo gëna jamp ci yeen.
25 Gannaaw loolu bir na ma nag, xam naa ne dinaa desagum, desandoo fi ak yeen ñépp, ngir ngeen jëm kanam, tey bége seen ngëm,
26 ba bu ma délsee fi yeen, ngeen gëna mana puukarewoo Almasi Yeesu ndax man.
27 Fexeleen rekk ba di jëfe ni mu yelloo ak xibaaru jàmm bu Almasi bi, ngir bu ma leen seetsee, mana seede, mbaa su ma wuutee it, di dégg ni ngeen saxoo di mànkoo, bokk jenn yéene, di bokk xeex, ngir saxal ngëm gi sukkandikoo ci xibaaru jàmm bi.
28 Buleen ragal seeni noon ci lenn. Seen fit mooy màndargaal sànkutey noon yi, te yeen it, mooy màndargaal seenug mucc gu bawoo fa Yàlla.
29 Ndax kat yeen la may ci jëmmu Almasi bi, yiwu gëm ko, rax ci dolli ngeen sonn

ndax moom.
30 Bokk ngeen coonoy benn
xare bi ak man, xare bi ngeen
gisoon ma xare ko démb,
moom ngeen dégg ba tey, ma
di ko xare.

2

Ni Almasi bi woyofe mooy royukaay

1 Ndegam amees na lenn
lu yokk aw fit ci Almasi bi
nu gëm, ndegam lenni cofee-
lam lu mana dëfal am na,
ndegam amees na benn cér
ci Noo gu Sell gi, ndegam it
amees na lenn lu bawoo fi
moom, ci wàllu xol bu rafet ak
yërmande,
2 kon dëgg waay, mot-
talileen sama mbég, ba
mànkoo, te ngeen soppantee
genn cofeel, jubale seeni xol,
te bokk benn jëmu.
3 Buleen def dara ci kaw
wujje, mbaa réy-réylu, waaye
woyofluleen, ba jàpp ne seeni
moroom a leen gën.
4 Bu kenn ci yeen xinte-
woo njariñal boppam, waaye
na ku nekk bàyyi xel mo-
roomam.
5 Noonu Almasi Yeesu doon
doxale, deeleen ko doxale ci
seen biir:
6 Moom mi nekke nekkinu
Yàlla
te ŋoyaaloowul ci dayob bop-
pam bi ko def nawleb
Yàlla.
7 Xanaa mu ŋacc boppam,
nangoo jagoo nekkinu surga.
Mu mujj mel ni nit doŋŋ,
di ku ñu xàmmee jëmmu ni-
tam.
8 Moo toroxlu,
moo nangu, ba dee fekk ko ci,
ak mbugalu bant ba ñu ko
daaj.
9 Moo tax Yàlla kaweel koo
kaweel,
baaxe ko tur wi tiim wépp tur,
10 ba turu Yeesu tax ñépp sukk
seen bëti óom,
muy ci kaw asamaan, di ci
kaw suuf, di biir suuf,
11 làmmiñu ñépp it biral ne
Yeesu Almasi bi mooy
Sang bi,
te muy màggaayu Yàlla Baay
bi.

Doonleen ay leer ci àddina

12 Kon nag soppe yi, noonu
ngeen masa dégge ndigal,
démb ba may teew, rawatina
tey bi ma wuutee, nangeen
ko wéye, di jëfe seenug mucc,
teànd ceek ragal Yàlla bay lox,
13 ndax Yàlla mooy liggéey
ci yeen lu tax ngeen mana
namma jëfe coobareem, ba
man koo jëfe.
14 Mboolem lu ngeen di def
nag, buleen ci boole xultu
mbaa xuloo,
15 ngir seen der set wecc, te
kon deesuleen mana gàkkal ci
lenn. Ay goney Yàlla yu amul
sikk ngeen di doon, ci biir
maas gu dëng te yàqu, ngeen
di lerxat ci seen biir, ni ay leer
ci àddina si,
16 ànd ak kàddug dund gi
ngeen di xamle. Su ko de-
fee keroog bés bi Almasi bi
di délsi, ma mana damoo ne
dawuma cig neen, te son-
numa cig neen.
17 Su ma ci deewee sax, ba
sama dund mel ni sarax su
ñu tuur, tofal ko ci sarax bi
seen ngëm taxawe, su boobaa
it maa ciy bég, te di leen

woo, ngir bokk ak yeen ñépp bànneexu.
18 Yeen itam nangeen ci bég te bokk ak man bànneexu.

Póol gërëm na Timote ak Epafrodit

19 Yaakaar naa nag, ne bu soobee Sang Yeesu, dinaa leen yónnee Timote balaa yàgg, ngir xam nu ngeen def, ba man ci sama bopp, sama xel dal.
20 Ndaxte awma fi kenn ku ko moy, ku bokk ak man xinte, ba seeni mbir yitteel ko dëgg.
21 Ñi ci des ñépp, seen njariñal bopp lañuy sàkku, waaye du li soxal Yeesu Almasi bi.
22 Timote nag xam ngeen ne ku rafet ab jëw la. Ni doom di taxawoo baayam, ni la bokke ak man liggéey bi ci xamle xibaaru jàmm bi.
23 Sama yaakaar nag moo di, bu may am lu leer ci sama mbir rekk, moom laay daldi yebal ci yeen.
24 Teewul mu bir ma ne, bu soobee Boroom bi, man ci sama bopp, balaa yàgg, dinaa leen seetsi.
25 Lu jëm ci Epafrodit, sama mbokkum gëmkat la, sama naataango la, sama mbokkum xarekat la, te di seen ndaw li ngeen ma yóbbante ndimbal lu faj samay soxla. Waaye jàpp naa ne fàww ma delloo leen ko,
26 ndax namm na leen lool, boole ci am njàqare ndax li ngeen dégg ag jagadeem.
27 Woppoon na it ba xawa dee, waaye Yàllaa ko yërëm, te du moom rekk la yërëm, waaye man itam, ngir ma baña am tiis ci kaw tiis.
28 Moo tax ma yàkkamti leen koo delloo, ngir bu dikkee, ngeen man koo bégewaat, te man itam, samaw tiis wàññiku.
29 Teertooleen ko mbégte mu mat sëkk ngir Sang bi, te it nawleen ñu mel ni moom,
30 ndax liggéeyal Almasi bi tax na koo riisu dee; ba ngeen amee ngànt lu leen teree mottalil seen bopp seen yéene, moo jaay bakkanam ngir wuutu leen, ba yótsi ma seen ndimbal.

3

Gii njub a wóor

1 Li ci des bokk yi, ma waxati, bégleen ci Boroom bi. Di leen bind genn kàddu googu rekk, diisu ma, te di leen ko baamtu moo gëna wóor ci yeen.
2 Moytuleen xaj yi, defkati mbon yooyu laa ne, moytuleen leen, moytuleen njoofkat yooyu jiital aaday xaraf.
3 Ndaxte nun noo xaraf tigi, nun ñiy jaamoo Yàlla Noowam gu Sell, di damoo Almasi Yeesu, te yaakaarunu aaday nitu suuxu neen.
4 Moona man de, waroon naa mana yaakaar aaday suuxu neen. Ak keneen ku mana xalaat ne sañ naa yaakaar aaday nitu suuxu neen, maa ci raw.
5 Man mi xaraf ba ma amee juróom ñetti fan, askanoo ci bànni Israayil, giiroo ci Beñamin, di ab Ebrë bu

ñaari Ebrë jur, te bokk ci ngérum Farisen ci wàllu yoonu Musaa.

6 Su dee ci mbirum xéraangey diine, maa daan bunduxataal mbooloom gëmkati Almasi bi, te su dee ci wàllu njubtey sàmm yoon wi, maa mucc sikk.

7 Waaye la ma jàppe woon ag ndollent, moom laa def tey ag wàññeent ndax Almasi bi.

8 Rax ci dolli, lépp sax laa far jàppe ag wàññeent, ndax ngëneel li sut lépp, te mooy xam kuy sama Sang Almasi Yeesu. Moom moo ma taxa nangoo ñàkk lépp, def lépp ni mbuubit, ngir tonoo Almasi bi,

9 ngir ma mana feeñe ci biir Almasi bi, fu ma yaakaarul sama njubteg bopp gu ma feyoo sàmm yoonu Musaa, xanaa di yaakaar njubte gu laloo ngëm gi ma gëm Almasi bi. Njubte googu fa Yàlla la bawoo te gëm Almasi bi moo koy maye.

10 Sàkkuwuma lu moy xam ko, xam manoore ji ko dekkal, ak itam séddu ci ay coonoom, ba bokk ak moom deewam,

11 tey yaakaara dekki, ak nu mu mana deme.

Nanu jëm kanam ngir jot ca yool ba

12 Du caageenu damaa àgg ci loolu lépp ba noppi, mbaa damaa mat sëkk xaat, waaye maa ngi wéye samaw xél, di jéema jot ci neexalu rawante bi, gannaaw ba ma Almasi Yeesu jotee ci man itam.

13 Bokk yi, fooguma ne jot naa ci, xanaa kay lenn: damay fàtte li ci gannaaw, te def lu ma man, ngir fexee yóotuji li ci kanam,

14 daldi xélu dëgmal naanukaay ba, ngir jot ca neexal ba nu Yàlla di woowe fa kaw, ci Almasi Yeesu.

15 Kon nag, nun ñi jota màgg ba di magi jëmm ci wàllu ngëm, nanu ko bokk gise noonu. Su ci amee lenn lu ngeen gise neneen nag, loola, Yàlla moo leen koy leeralal.

16 Ak lu ci mana am, yoon wii nu doxe ba fii nu tollu, nanu ko bokk topp.

17 Bokk yi, royleen ma; jox nanu leen ab royukaay, xoolleen ci ñi koy jëfe, te ngeen topp ci seeni tànk.

18 Ndaxte ñu baree ngii ñu seeni jëf tax ñu di nooni bantub Almasi bi. Loolu wax naa leen ko ay yoon, ma waxati leen ko tey aki jooy.

19 Ñooñu sànkute lañuy mujje; seen koll lañu def seen yàlla, seen gàcce lañuy damoo, te yëfi àddina doŋŋ a leen soxal.

20 Nun nag sunum réew a nga fa asamaan, fa nuy séentoo sunu Musalkat, Sang Yeesu Almasi bi.

21 Mooy kiy liggéeye manooreem ji mu tënke lépp cig curgaam, ba sopparñi sunu yaram wu doyadi wii, niroole kook yaramam wiànd ak màggaay.

4

1 Kon nag yeen samay bokk, soppe yi ma namm, di

leen bége, te ngeen di sama kaalag ndam gi ma yooloo ci sama liggéey, ngalla soppe yi, nangeen saxe noonu ci Boroom bi!

Póol dénkaane na

2 Bu loolu weesoo, Ewodi laay tinu, di tinu Santis, ñaari jigéen ñooñu, ngir ñu fexe ba juboo, ngir Boroom bi ñu bokk.

3 Yaw itam sama mbokkum surga bu dëggu bi, dama lay ñaan nga jàppale leen ci, ñoom ñaar ñooñoo bokkoon ak man coonob xamle xibaaru jàmm bi, ñoom ak ñoom Kelemaŋ, mboolem sama bokki liggéeykat yi seeni tur binde ca téereb dund ba.

4 Bégleen ci Boroom bi fu ngeen tollu, ma waxati ko, bégleen!

5 Na seen lewetaay wóor ñépp, Sang bi jegesi na.

6 Buleen jaaxle ci dara, waaye ci mbir mu mu mana doon, deeleen dikke Yàlla seeni soxla, di ko ñaan aka dagaan te boole ci di ko sant.

7 Su boobaa jàmmu Yàlla ji wees ab takk, mooy sàmm seen xol ak seenum xel ndax Almasi Yeesu.

8 Li ci des nag bokk yi, moo di lii: mboolem lu dëggu, ak mboolem lu tedd, ak mboolem luy njub, ak mboolem lu set, ak mboolem lu jekk, ak mboolem lees di rafetlu, ndegam lu nawlu la te yelloo ngërëm, na leen loola soxal.

9 Li ngeen jànge ci man te jële ko ci man, ak li ngeen dégge ci man, gise ko ci man, jëfeleen ko. Su boobaa Yàlla miy boroom jàmm mooy ànd ak yeen.

Póol gërëm na waa Filib

10 Maa ngi bége Boroom bi lool ci nii ngeen mujj yeesale tey, seen yitte ci man, yitte ju ngeen amoon moos naka jekk, xanaa dangeena ñàkkoona jekku seen ndimbal.

11 Ag ñàkk nag taxul may waxe nii, nde tàmm naa di doylu ci diggante bu ma mana tollu.

12 Miin naa néewle, man naa naataange. Fépp fu ma tollu ak ci lépp, làqoo naa pexe mu ma manee jant yu ma regge ak yu ma xiife, ci biir naataange akug ñàkk.

13 Lépp laa mane ci ndimbalal ki may manal.

14 Teewul seen ndimbal lii di jëf ju rafet ju ngeen bokke ak man sama njàqare.

15 Yeen waa Filib, xam ngeen xéll ne ba waareb xibaaru jàmm bay door, te ma bàyyikoo diiwaanu Maseduwan, amul woon menn mbooloom gëmkat mu ma séqaloon ab joqalanteb ndimbal, xanaa seen mennum mbooloo.

16 Ba ma nekkee Tesalonig sax, yónnee ngeen ma ay yoon, lu ma faje samay soxla.

17 Du caageenu ndimbal lu ma sàkku ci yeen, li may sàkku kay moo di yokkuteb yool bu leen ñeel.

18 Fii ma tollu jot naa li ma aajowoo lépp, maa ngi ci naataange; doyle naa sëkk, gannaaw ba ma nangoo ci loxol Epafrodit seenub

yóbbante, te sarax su ñu nangu la, di xeeñ xetug jàmm, te neex Yàlla mi mu ñeel.
19 Te sama Yàlla itam mooy sàkke ci koomam gu yéeme gi ci Almasi Yeesu, ba fajal leen seen soxla yépp.
20 Daraja ñeel na Yàlla sunu Baay, tey ak ëllëg ba fàww. Amiin.

Tàggatoo jib na

21 Nuyulleen ma mboolem ñu sell ñi gëm Almasi Yeesu. Bokki gëmkat ñiànd ak man, ñu ngi leen di nuyu.
22 Te it gëmkat ñu sell ñépp a ngi leen di nuyu, rawatina waa kër Buur Sesaar.
23 Yal na yiwu Sang Yeesu Almasi bi ànd ak seenum xel.

Bataaxal bi Póol bind waa Kolos

Kolos ak Efes, diggante ñaari dëkk yooyu tollu na ci 160 kilomet, ci penku bi. Póol masula dem Kolos. Epafras moo fa yégle xibaaru jàmm bi, ba mbooloom ñi gëm sampu. Bi leen Póol bindee bataaxal bii, fekk na ñu tëj ko kaso, moom ak Epafras (*Filemon* 23).

Póol mu ngi ñaanal gëmkat yi, ñu feddaliku ci wàllu ngëm. Fekk booba ay jàngalekati caaxaan dugg ci jataayu gëmkat yi. Ñu ngi jaamu ay malaaka, di réy-réylu ci seeni peeñu, te seen àlluwa di njàngalem nit kese. Ci noonu lañu joxee ndigal yu jëm ci xaraf ak ci ñam ak ci toroxlu.

Póol artu na gëmkat yi ngir kenn bañ leena naxe ay kàddu yu leen di réeral. Jàngal na leen kan mooy Almasi bi, ak ni ñu wara dunde ndax ni ñu bokke ci moom.

Ci tënk:

1.9—2.23 Kan mooy Almasi bi?
3.1—4.6 Dundin wu wees, dundin wu yees.
4.7-18 Póol mu ngi leen di tàggu.

Ubbite gi

1 Man Póol ndawal Almasi Yeesu ci coobarey Yàlla, maa bind lii, àtnd ceek mbokk mi Timote,

2 ñeel waa Kolos ñu sell te wóor te di bokki gëmkati Almasi bi. Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa Yàlla sunu Baay.

Póol ñaanal na waa Kolos

3 Sant Yàlla sunu Baayu Sang Yeesu Almasi bi lanu saxoo, saa su nu leen di ñaanal;

4 dégg nanu ngëm gi ngeen gëm Almasi Yeesu ak cofeel gi ngeen sopp gëmkat ñu sell ñépp,

5 te li waral ngëm googu ak cofeel googu, di seen yaakaara jot ca cér ba ñu leen dencal fa asamaan. Mooy yaakaar ja ngeen jota am, ba ngeen njëkkee dégg kàddug dëgg gu xibaaru jàmm bi.

6 Ni leen xibaaru jàmm bi dikkale nag, ni la dikkale àddina sépp, te mu ngi meññ, di law, na mu ko dale defe fi seen biir, ca bés ba ngeen déggee lu jëm ci yiwu Yàlla, ba ràññee ko dëgg.

7 Noonu ngeen ko jànge ci Epafras, sunu mbokkum surga biy sunu soppe, te di jawriñu Almasi bu wóor bi nu jàppale*,

8 te moo nu xamal itam cofeel gi leen Noo gu Sell gi may.

9 Moo tax nun itam, ba nu déggee seen mbir ba tey, noppiwunu leena ñaanal, di sàkku ngeen fees ak xam-xam ci lépp luy coobarey Yàlla, te ngeen ànd ceek lu mat sëkk ci wàllu xel ak gis-gis bu Noo gi maye.

* **1.7** Mbaa: *jawriñu Almasi bu wóor ngir yeen,*

10 Su ko defee ngeen di
dunde dundin wu yellook Bo-
room bi, ngir bànneexal ko ci
wet gu nekk, seen meññeef it
di jépp jëf ju baax, te ngeen
gën di xam Yàlla.
11 Ngir itam ngeen
manoorewoo jépp manoore,
na leen ko Yàlla manloo ci
kàttanam gu màgg, ba ngeen
mana dékku lépp ci xolu muñ,
12 te ngeen di sante Baay bi
mbég, moom mi leen yellale
ab cér ca muuru ñu sell ña, ca
réewum leer ga.

Almasi bi jubale na nit ak Yàlla

13 Yàlla kat moo nu wallu
ba génne nu ca kilifteefu
réewum lëndëm ga, toxal nu ci
biir nguurug Doomam ji mu
sopp.
14 Ci moom lanu ame ag
njot, te moo nu jéggal sunuy
bàkkaar.
15 Doom jooju moo di
niruwaale Yàlla, mi kenn
manula gis, mooy taaw bi, ki
jiitu mépp mbindeef.
16 Ndax moo di ki Yàlla
sàkke lépp lu nekk asamaan
ak lu nekk ci suuf, lu gisu
ak lu gisuwul, muy boroom
gàngune yeek boroom ndom-
boy tànk yeek boroom nguur
yeek boroom sañ-sañ yi. Lépp
ci moom lees ko sàkke, te
mooy ki tax ñu sàkk lépp.
17 Mooy ki nekkoon naka
jekk balaa daraa nekk, te lépp
ci moom la sottee ba temboo.
18 Mooy boppu yaram, wiy
mbooloom gëmkat ñi, mooy
njàlbéen, mooy taaw bi njëkka
dekki, ndekkite lu dee toppul,
ba tax muy ki jiitu ci lépp,
19 ndax Yàlla la soob mu
dëël gépp matam ci moom.
20 Deretam ja tuuru ca bant
ba, ca la Yàlla defe jàmm, ba
sottale ci moom, pexe mi mu
jubalee boppam ak lépp, muy
lu nekk ci kaw suuf ak la fa
asamaan.
21 Te yeen ñi masoona
sore lool Yàlla, doonoon ay
noonam ci wàllu xalaat ak jëf
ju bon,
22 tey, deewug yaram,
deewug suux gi Almasi bi
dee, moom la leen Yàlla
jubalee ak boppam, ba
teewal leen fi kanamam,
ngeen di ñu sell, mucc sikk,
seen der set wecc.
23 Noonu la deme, ndegam
kay fekk na leen sësoo
ngëm gu ngeen dëjoo ba
dëgër, te baña nangu lenn
di leen sorele ak yaakaar
ji ci xibaaru jàmm bi ngeen
dégg, te ñu biral ko, ñeel mépp
mbindeef. Man Póol nag, ci
yégle xibaaru jàmm boobu laa
di ab jawriñ.

Póol tiisoo na waa Kolos

24 Léegi nag maa ngi bége
coono yi ma jànkoonteel
ngir seen njariñ; li des ci
tiisi Almasi bi, moom laay
mottalee coono yooyu ma
daj ci sama yaramu suux
wii, ngir njariñal mbooloom
gëmkat miy yaramu Almasi
bi.
25 Ci moomu mbooloo laa
dib jawriñ, te Yàllaa ma sase
noonu, ñeel leen, ngir ma
xamle kàddug Yàlla ba mu mat
sëkk.
26 Kàddu googu moo di
mbóot mi masoona làqu
maasoo maas, waaye tey

Yàllaa ko xamal ay nitam ñu sell.

27 Ñoom la Yàlla nammoona xamal ni mbóot mi yaatoo te yéeme, ñeel jàmbur ñi dul Yawut: mbóot mi moo di Almasi baa ngi ci yeen ñi dul Yawut itam, loolu di seen yaakaar ci ndam lu leen ñeel.

28 Almasi boobu nag lanuy xamle; na mu gëna xeloo lanuy artoo nit ku nekk, te ni lanuy jàngale nit ku nekk, ngir àgge nit ku nekk ba fa kanam Almasi bi, fekk ko mat sëkk, na mu ware ku àndak Almasi bi.

29 Loolu moo ma tax di góor-góorlu ci xare bii may xare ci dooleem ak manoorey jëfam jiy liggéey ci sama jëmm jii.

2

1 Bëgg naa nag, ngeen xam xare bu metti bi ma leen di xareel, yeen ak waa Lawdise ak mboolem gëmkat ñi ma masula teg bët,

2 ngir ngeen gëna am fit, mànkoo ci biir cofeel, te géeju ci gis-gisu xol bu leer nàññ te wóor, ba mana daj dëgg mbóotum Yàlla miy Almasi bi ci boppam.

3 Ci moom la mboolem alal ji ci xel ak xam-xam dëxëñe.

4 Loolu laa leen di wax, ngir kenn bañ leena réeral ci ay kàdduy naxe yu mbubboo ag dëgg.

5 Ndax jëmm ji kat teewul, waaye xol baa ngeek yeen, di bégee gis seen doxalin wu jekk ak seen ngëm gu wér gu ngeen gëm Almasi bi.

Jëfeleen ni ñu bokk ak Almasi bi

6 Kon nag, ni ngeen nangoo Almasi Yeesu di Sang bi, àndleen ak moom, jëfe noonu.

7 Sampleen seeni reen ci moom, tabaxleen seen bopp ci moom, feddalikuleen ci wàllu ngëm, ni ñu leen ko jàngale, ba seenub xol baawaan ak kàdduy cant.

8 Moytuleen ba kenn bañ leena këfe kàdduy naxi neen yu ñu jàppe xam-xam bu xelu, kàddu yu sukkandikoowul ci Almasi bi, xanaa aaday nit ak mbiri àddina.

9 Ndax kat ci Almasi bi, ci yaramu nitam la léppi Yàlla dëkke, ba mat sëkk ci moom,

10 ci moom ngeen mate it, te mooy kilifay mboolem boroom nguur yi ak mboolem boroom sañ-sañ yi.

11 Ci moom ngeen xarafe xaraf gu loxol nit deful, ndax noonu kuy xarafal nit ki di dog as lëf ci yaramam, ni la Almasi bi di doge ba mu set buumu njaam gi leen dooley bàkkaar tënke woon. Noonu la Almasi bi di xarafalee.

12 Ni ñu leen booleek moom suul, keroog ba ñu leen sóobee cim ndox, noonu ngeen dekkeendoo ak moom, ndax yeena wóolu dooley Yàlla mi ko dekkal.

13 Yeen ñi doonoon ñu dee fa kanam Yàlla ndax seeni moy ak seen ñàkka xaraf, ndax li ngeen dul Yawut, Yàllaa leen booleek Almasi bi, dundalaat leen. Moo nu baal sunu moy yépp.

14 Kayitu bor bi nu tiiñaloon, te dogali yoon toppe

nu ko, moom moo far mbind ma, yóbbu kayit ga, daajaale ko ak Almasi bi ca bant ba.

15 Moo dog sidditi boroom nguur yeek boroom sañ-sañ yi ci jaww ji, ñu doon ay jaam yu mu jàppe xare. Moo leen weer it ci kanam ñépp, diriwaale leen ca biir njaab ma topp ca ndam la Almasi bi ame ca bant ba.

16 Kon nag bu leen kenn sikkal ci ñam wu ngeen lekk, mbaa lu ngeen naan, mbaa màggal bés bu rafet, mbaa Terutel weer ak bésub Noflaay.

17 Loolu lépp takkndeeru yaram wuy jëmmal lu dikkagul rekk la woon. Waaye yaram wi dëgg moo di Almasi bi.

18 Buleen nangu kenn ku leen sikkal, te di kuy teg boppam jëfi toroxlu, di jaamu ay malaaka, topp seen gis-gisi peeñuy bopp. Ñu ni mel ñooy réy-réyloo xalaati neen yu ñu fente seen yég-yégi bakkan.

19 Ñooñu jokkuwuñu ci Almasi biy bopp bi, te ci bopp bi la yaram wi wépp di jëfandikoo siddit yeek tenqo yi, ba suuxatu, ngir lépp mànkoo ba mana màgg, ni ko Yàlla di màggale.

20 Ndegam nag yeena bokk ak Almasi bi dee, ba teqalikoo ak mbiri àddina, ana lu tax ngeen mel ni ñu bokk ci àddina ba tey, di tegoo ay dogali yoon yu mel nii:

21 «Bul jël lii, bul ñam lee, bul laal la ca des.»

22 Te mboolem yëf yooyu dogali yoon yi jëm day jeex doŋŋ bu ñu leen jëfandikoo. Loolu ay santaane aki njàngalem nit doŋŋ la.

23 Dëgg la, xel man naa nangu dogali yoon yu ni mel, ndax laaj na nit ki pastéefu ci diine ju mu tegool boppam, laaj na it toroxlu ak coonoy yaram yu tukkee ci yar bu metti bu nit kiy tegoo, waaye jariñul dara ku bëgga noot bakkanam.

3

Gëmkatub Almasi bi, dundin wu yees

1 Gannaaw nag yeena dekkeendoo ak Almasi bi, sàkkuleen la fa kaw, fa Almasi bi tooge ca ndijooru Yàlla.

2 La fa kaw, xintewooleen ko, te ngeen ba li fi suuf,

3 ndaxte dee ngeen, ba seenug dund àndak Almasi bi, làqe fa Yàlla.

4 Seenug dund dëgg Almasi bi la, te keroog bu Almasi bi feeñee, yeen itam dingeen àndak moom feeñ, ba séddu ci ndamam.

5 Kon nag reyleen seen cér yi bokk fii ci kaw suuf; lu mel ni séy yi yoon tere ak jëfi sobe ak ñàkk sago ci lu jekkadi ak xemmemtéef yu bon ak bëgge, te looloy bokkaale ba tey,

6 yooyooy wàcce sànjum Yàlla ci kaw ñi déggadi.

7 Yeen itam noonu ngeen daan jëfe bu njëkk, ba seenug dund bokkee fii ci kaw suuf.

8 Waaye léegi, lii lépp baleen ko: maanaam tàng xol ak mer mu ëpp ak coxor ak saaga ak wax ju ñaaw.

9 Buleen di fenante, gannaaw seen jëmm ja woon démb, boole ngeen kook jëfinam ja mu àndal, summi,
10 ba sol seen jëmm ju yees jiy gën di yeeslu, te di gëna niru ki leen ko sàkkal, ba kera seen xam-xam mat sëkk.
11 Dundin wu yees woowu amul jàmbur akub Yawut, amul ku xaraf ak ku xaraful, amul ab doxandéem ak ku xayadi, amul ab jaam ak as gor, waaye Almasi bi mooy lépp te moo nekk ci ñépp.
12 Yeenay ñi Yàlla tànn, sellal leen, sopp leen. Kon nag solleen xolu yërmande akug mbaax ak woyoflu ak jikko ju lewet ak xolu muñ.
13 Muñalanteleen te di baalante, su dee kenn ku am lu mu sikke moroomam. Ni leen Boroom bi baale, deeleen baalantee noonu.
14 Ci kaw loolu lépp nag, tegooleen cofeel, mooy xànc gi leen faste, ba seenug bennoo mat sëkk.
15 Na jàmmu Almasi bi saytu seen xol. Ci jooju jàmm lañu leen woo, fekk leen ngeen di wenn yaram doŋŋ, te it saxooleen cant.
16 Na kàddug Almasi bi dëkk ci yeen, bay baawaan, ngeen di jariñoo xel mu mat sëkk mu ngeen di jàngalantee aka artoonte. Woyeleen xolub cant, ñeel Yàlla, ak ay taalifi cant ak woyi tagg Yàlla ak woy yu ñu fente ci Noowug Yàlla gi.
17 Lu ngeen mana def, muy ci wax, di ci jëf, defleen ko ci turu Sang Yeesu, tey sant Yàlla Baay bi ci moom.

Rafetooleen

18 Na jabar nangul jëkkëram, noonu mu jekke ci ku bokk ci Boroom bi.
19 Jëkkër nag, na sopp jabaram, te bumu ko soxore.
20 Xale yi, déggalleen seeni waajur ci lépp, ndax loolu mooy li Boroom bi rafetlu.
21 Yeen ñiy baay, buleen yékkati seen xolu doom, ngir baña jeexal seen xol.
22 Jaam yi, nangulleen ci lépp seen sang yi ci àddina. Buleen ko defe ngistal, mbaa ngeen di ko sàkkoo lu leen neex, waaye defeleen ko yéeney xol bu dëggu, ndax ragal Boroom bi.
23 Lu ngeen mana def, liggéeyeleen ko xol bu tàlli, ni bu ñeelul woon nit doŋŋ, xanaa Boroom bi.
24 Te ngeen xam ne ci loxol Boroom bi ngeen di nangoo yool bi ngeen muurloo. Sang bi, Almasi bi mooy ki ngeen di jaamu.
25 Waaye ku def njubadi, njubadi ga mu def lañu koy jox ab yool, te xejj ak seen du ci am.

4

1 Yeen ñiy sang yi, yorleen seeni jaam, yorin wu jub te aw yoon, te ngeen xam ne yeen itam am ngeen ab Sang fa asamaan.

Yeneen warugar a ngii

2 Ag ñaan nag, saxooleen ko, te ngeen teewlu ci, boole ci ag cant.
3 Te ngeen ñaanaale nu ci itam, ngir Yàlla ubbil nu buntu xamle kàddu gi, ngir

siiwal mbóot mi ci Almasi bi,
li waral ñu jéng ma.
4 Ñaanleen, ma man koo
wax ba mu leer nàññ ni mu
ma ware.
5 Jëfeleen xel mu rafet seen
diggante ak aji gëmadi ñi ci
biti, te jot gi ngeen amagum,
fexeleen ba jariñoo ko.
6 Na seen kàdduànd ak yiw
te am solo, te ngeen xam nu
ngeen di tontoo ku nekk, tont
li war.

Póol tàggu na waa Kolos

7 Mboolem lu jëm ci man
nag, Tisig dina leen ko xamal.
Mbokk la, soppe la, jawriñ ju
wóor la, te it sama mbokkum
jaam la, ci liggéeyu Boroom
bi.
8 Lii sax moo tax ma yónni
ko ci yeen: xamal leen lu jëm
ci nun, ak itam, teewaayam
bu dëfal seen xol.
9 Onesim lay àndal, sunu
mbokk mu wóor, di sunu
soppe, te mu bokk ci yeen.
Ñoo leen di xamal mboolem
lu fi xew.
10 Aristàrk mi ma bokkal
kaso bi, mu ngi leen di nuyu,
moom ak Màrk rakku Barn-
abas. Ci mbiru Màrk moomu
ngeen jotoon ndigal, ngir bu
dikkee, ngeen teral ko.
11 Yeesu mi ñuy wax Yustus
itam, mu ngi nuyoo. Li bokk
ci askanu Yawut, ñoom rekk
ay liggéeyandoo ak man ngir
nguurug Yàlla, te ñoo seral
sama xol.
12 Ab nuyoo it ñeel na leen,
tukkee ci Epafras mi bokk
ci yeen, te di jaamub Al-
masi Yeesu. Muy ku jàmbaare
ci saxoo leena ñaanal, ngir
seenub taxawaay sotti te mat
sëkk ci jëfe mboolem luy coo-
barey Yàlla.
13 Maa ko seedeel ne
coonoy ñaan bu réy la nekke,
ngir yeen ak waa Lawdise ak
waa Yerapolis.
14 Ab nuyoo it ñeel na leen,
tukkee ci sunu soppe Luug,
doktoor bi, ak Demas.
15 Nuyulleen nu bokk yi
dëkke Lawdise, ak sunub
jigéen Nimfa ak mbooloom
gëmkat miy daje këram.
16 Gannaaw bu ngeen
jàngee-biral bataaxal bii ci
seen biir, fexeleen it ba ñu
jàng ko biral fa mbooloom
gëmkat ma fa Lawdise, te
yeen it bataaxal ba ngeen
di jote Lawdise, nangeen ko
jàng-biral.
17 Waxalleen ma Arsipp ne
ko: «Neel jàkk ci liggéey bi nga
sasoo ci Boroom bi, ngir nga
sottal ko.»
18 Man Póol nag maa leen di
bind tàggatoo bii ci sama loxol
bopp. Fàttalikuleen ne dañu
maa tëj kaso. Yal na aw yiw
ànd ak yeen!

1.Tesalonig muy bataaxal bu njëkk bi Póol bind waa Tesalonig

Tesalonig péeyub diiwaanu Maseduwan la woon ci réewum Geres. Gannaaw bi Póol sampee mbooloom gëmkat ci dëkku Filib, samp na meneen ci Tesalonig (*Jëf ya* 17.1-9).

Gannaaw bi mu jógee Tesalonig, Póol dafa ragal ne ñu ngi jàq ci coono yi ñu daj, ba tax mu yebal Timote, ngir mu natt fu seen ngëm tollu. Bi Timote délsee, indi xibaaru jàmm bi jóge ci ñoom, la leen Póol bind bataaxal bii.

Waaye am na ci gëmkat yi ñenn ñu baña liggéey, di foog ne Almasi bi dina délsi ci lu dul yàgg. Póol wax leen li wara xew bés bu Boroom bi délsee, ak ni ñu wara dunde balaa booba.

Ci tënk:

1.1—3.13 Póol fàttaliku na teewaayam ci ñoom ak ni ñu nangoo njàngaleem.

4.1-12 Póol mu ngi leen di ñaax ñu jëfe sell ak mbëggeel.

4.13—5.11 Póol mu ngi jàngale ci ndekkite li ak délsig Almasi bi.

5.12-28 Póol tàggatoo naak ñoom.

Ubbite gi

1 Man la Póol mi àndak Silwan* ak Timote ci kàddu gii ma yékkati, ñeel mbooloom gëmkati waa Tesalonig ñi bokk ci Yàlla Baay bi ak Sang Yeesu Almasi bi. Yiw ak jàmm ñeel na leen.

Waa Tesalonig am nañu aw yiw

2 Nu ngi sant Yàlla fu nu tollu ci yeen ñépp, te noppi-wunu leena fàttaliku ci sunuy ñaan,

3 ak di baamtu fi kanam Yàlla sunu Baay jëf ji juddoo ci seen ngëm ak liggéey bi sottee ci seen cofeel ak yaakaar ji ngeen saxoo di séentu sunu Sang Yeesu Almasi bi.

4 Yeen bokki gëmkat ñi Yàlla sopp, xam nanu ne moom moo leen tànn,

5 ndax sunu xibaaru jàmm bi nu leen àgge, dikkewu leen ay wax rekk, waaye manoore la leen dikkaale ak ndimbalal Noo gu Sell gi ak kóolute gu mat sëkk gu ngeen am. Xam ngeen moos na nu nekke woon ca seen biir, di xintewoo seen njariñ.

6 Aw ngeen sunuy tànk, aw it ci tànki Sang bi, ndax yeena jot ci kàddu gi, ci biir njàqare ju bare, te di ko bége ci ndimbalal Noo gu Sell gi.

7 Moo leen taxa doon royukaay ci mbooloem gëmkati diiwaani Maseduwan ak Akayi.

8 Ci seen biir kay la kàddug Boroom bi jollee, te yemul ci Maseduwan ak Akayi rekk, waaye seen ngëm Yàlla féepp la siiwe, ba soxlawunu cee waxati fenn dara.

9 Nit ñi ci seen bopp ñoo nuy waxal féepp na sunu ngan ak

* **1.1** ***Silwan*** mooy turu waa Room wi Gereg yi naan Silas. Seetal *Jëf ya* 15.22, 40.

yeen deme ak ni ngeen wal-batikoo ci Yàlla, dëddu tuur yi, bay jaamu Yàlla ju dëggu jiy dund,
10 tey séentu Doomam Yeesu mi mu dekkal, mu dikk bàyyikoo asamaan, moom mi nu jot ci sànj miy dikk.

2

Nganug Póol neenul

1 Yeen ci seen bopp kay, bokk yi, xam ngeen ne sunu ngan ak yeen neenul.
2 Xam ngeen na nu njëkkoona sonne ak na ñu nu toroxale woon ca Filib, dëkk ba, bala noo dikk fa yeen. Teewul ci sunu ndimbalal Yàlla nu ñeme leena àgge, ci biir xeex bu metti sax, xibaaru jàmm bu Yàlla bi.
3 Ndaxte sunub woote laluwul ci pexem sànke ak mébét mu setul akug njublanj.
4 Xanaa kay noonu nu Yàlla doyloo, ba dénk nu liggéeyu xibaaru jàmm bi, noonu lanuy waaree ci li neex Yàlla miy seet ab xol, te dunu ci wut bànneexu nit ñi.
5 Masunoo jaye, xam ngeen ko, ag bëgge it masunoo taxa jóg, Yàlla seede na ko;
6 masunoo sàkku ngërëmal nit, du ci yeen, du ci ñeneen.
7 Manoon nanoo taafantoo li nu diy ndawi Almasi bi, ba diisal leen, waaye danoo lewetoon domm ci seen biir, mel ni jaboot juy toppatoo ay doomam.
8 Noonu lanu nabe woon ci yeen, ba bëggunu woona yem ci xamal leen doŋŋ xibaaru jàmm bu Yàlla, waaye danu leena sopp ba yéene woon leena jox sunu bakkan sax boole ci, ndax fi ngeen nu mujj tollu ci sunu xol.
9 Xanaa bokk yi, yeena ngi fàttaliku sunu doñ-doñ ak sunu coono? Diir ba nu leen di yégal xibaaru jàmm bu Yàlla bi, guddi ak bëccëg lañu daan liggéeyaale, ngir baña diisal kenn ci yeen.
10 Yeena seede, Yàlla itam seede, cellte ak njub ak mucc sikk ga nu doon jëfe fa seen biir, yeen ñi gëm.
11 Xam ngeen ne fi baay féete doomam lanu féete kenn ku nekk ci yeen.
12 Ñaax nanu leen, dëfal leen, dénku leen, ngir ngeen di jëfe jëfin wu yelloo ak Yàlla mi leen woo ci nguuram ak teraangaam.
13 Leneen lu nu dul noppee sante Yàlla, moo di lii: ba ngeen nangoo ci sunu làmmiñ kàddug Yàlla gi nu leen dégtal, te melul ni kàddug nit doŋŋ ngeen ko nangoo, waaye kàddug Yàlla gi mu doon ci lu wér, moom ngeen ko jële, te kàddu googu mooy liggéey ci seen biir, yeen gëmkat ñi.
14 Ndax kat bokk yi, yeena aw ci tànki gëmkati Almasi Yeesu ya fa mboolooy Yàlla ya fa réewum Yuda, ndax coono ya ñu daj ca Yawut ya, yeen it seeni waa réew teg nañu leen lu ni mel.
15 Yawut ñi ñoo rey Sang bi Yeesu, na ñu reye woon yonent yi, te ñoo nu bundux-ataal tey. Neexuñu Yàlla, te nooni ñépp lañu.
16 Ñoo nuy aaye nu àgge jàmbur ñi dul Yawut kàddu gi

leen di musal. Noonu lañu matale seen jóorub bàkkaar yi ñu nekke naka jekk, waaye am sànj a leen mujj dab.

Póol namm na waa Tesalonig

17 Nun nag bokk yi, teqale nañu nu ak yeen ab diir, waaye xol yi sorewaatoowul, xanaa jëmm yi rekk a soree. Waaye sunu nammeel gu réy tax na noo def sunu kem kàttan, ndax yàkkamtee gisewaat ak yeen.

18 Moo tax nu bëggoon leena seetsi, waaye Seytaane moo nu gàllankoor. Te man Póol, jéem naa leena seetsi bu dul benn yoon du ñaar.

19 Ndax kat, ana kan mooy sunu yaakaar, di sunu mbég, te di sunu kaala gu nuy sagooji? Xanaa du yeen, kera ca sunu kanam Boroom Yeesu, bu feeñee?

20 Yeen déy lanuy damoo, di leen bége.

3

1 Ba ñu muñee ba tële nag, ca lanu nangoo des ca Aten, nun doŋŋ.

2 Nu daldi yónni Timote, muy sunu mbokk, di jawriñub Yàlla bu nuy liggéeyandool ci xibaaru Almasi bi. Su ko defee Timote dooleel leen, feddali seen ngëm,

3 ngir kenn baña jàq ci biir tiis yii, ndax yeen ci seen bopp xam ngeen ne loolu lanu séddoo.

4 Ba nu nekkee ak yeen sax lanu leen njëkkoona wax ne dinanu daj ay coono, te xam ngeen ne noonu la ame.

5 Moo tax ba ma muñee ba tële, ma yónnee, ngir xam fu seen ngëm tollu, ndax ragal ne fiirkat bi da leena fiir, ba sunuw ñaq neen.

6 Waaye léegi bi Timote délsee, bawoo ci yeen, xibaaru jàmm la nu àgge ci seen ngëm ak seen cofeel ak ni ngeen nuy bégee di nu fàttaliku saa su nekk, te namm nu lool ni nu leen namme, nun itam.

7 Kon nag bokk yi, ci sunu biir mitit ak njàqare, sunu xol sedd na ci yeen ndax seen ngëm.

8 Léegi kay nu ngi dundaat, gannaaw yeena ngi sax ci Boroom bi.

9 Ndaw njukkal lu nuy dellooti Yàlla ngir yeen, ndax mboolem mbég mi nu leen di bége fi sunu kanam Yàlla!

10 Guddi ak bëccëg, pastéefu xol lanuy dagaane Yàlla, ngir man leena gisaat, ba mottali li yées ci seen ngëm.

11 Yal na Yàlla sunu Baay ci boppam,ànd ak sunu Sang Yeesu, ngir jubal sunuw yoon ba nu agsi ci yeen.

12 Ni sunu cofeel ak yeen baawaane, yal na ko Boroom bi yokke ba baawaanal ag cofeel ci seen biir ak ci seen diggante ak nit ñépp.

13 Yal na Boroom bi dooleele noonu seen xol, ngir kera bu sunu Sang Yeesu délsee, ànd ak ñoñam ñu sell ñépp, fekk leen sell te mucc sikk, fa kanam Yàlla sunu Baay.

4

Sellal wartéef la

1 Li ci des nag, bokk yi, moo di yeena nangoo ci sunu làmmiñ jëfin wi ngeen wara jëfe ba neex Yàlla, te it moom ngeen nekke. Waaye danu leen di tinu, di leen ñaax, ci turu Sang Yeesu, ngir ngeen gënati koo jëfe.

2 Xam ngeen ndigal yi nu leen jox ci turu Sang Yeesu.

3 Lii moo di coobarey Yàlla: ngeen sellal te mucc ci séy yi yoon tere.

4 Su ko defee kenn ku nekk ci yeen mana moom yaramu boppam ci biir sellaay ak jom,

5 te ngeen àndak sago ci seeni xemmemtéef, baña mel ni niti xeet yi xamul Yàlla.

6 Ci moomu mbir, bu kenn ci yeen tooñ mbokkam, di aakimoo yelleefam, ndax waxoon nanu leen ko, ba artooti leen ne leen jëf ju ni mel, Boroom bee koy fey ña ko def.

7 Yàlla kat ci cellte la nu woo, waaye du ci jëfin wu setul.

8 Kon nag ku jalax ndigal lii, du nit nga jalax, xanaa Yàlla, moom mi leen jox Noowam gu Sell.

9 Ci wàllu mbëggeel gi war ci biiri bokk, soxlawuleen ku leen ci bind dara, ndax yeen ci seen bopp, Yàlla tàggat na leen ci soppante,

10 te moom ngeen nekke seen diggante ak mboolem bokki diiwaanu Maseduwan gépp. Teewul nag, bokk yi, nu di leen ñaax, ngir ngeen gënate jëfe noonu.

11 Sàkkuleen di jëfe jëfin wu dal, te ngeen di toppatoo lu seen yoon nekk, tey dunde seenu ñaq, na nu leen ko sante woon.

12 Kon dingeen jekk nu ngeen di jëflantee ak ñu gëmul ña ca biti, te dungeen soxlaal kenn dara.

Tiislu bu ëpp warul

13 Bokk yi nag, bëggunu ngeen réere mbirum way dawlu ñi, bay tiislu ni ñeneen ñi amul jenn yaakaar, di tiisloo.

14 Ndegam gëm nanu ne Yeesu dee na, ba dekki, noonu it lanu wara gëme ne Yàlla mooy dekkal way dawlu ñi gëmoon Yeesu, ba boole leen ak Yeesu, indaale.

15 Lii nu leen di àgge, te muy kàddug Boroom bi de, moo di nun ñi fiy dese bakkan ba kera Sang biy délsi, dunu jiitu way dawlu ñi fa moom.

16 Sang bi ci boppam, woote bu xumb lay wàccaalee asamaan, baatu kilifag malaaka jib, àndak coowal liitu Yàlla. Su ko defee ña seenug dee fekk ñu gëm Almasi bi ñooy njëkka dekki.

17 Gannaaw loolu nun ñi fi dese bakkan lees di këfandoo ak ñoom, jëme ca niir ya, ngir nu dajejeek Sang bi fa jaww ja, nu daldi nekk ak moom ba fàww.

18 Kon nag deeleen dëfalantee yooyu kàddu.

5

1 Waaye nag bokk yi, lu jëm ci ay àpp ak bés ya loolu di am,

soxlawuleen ku leen ci bind,
2 ndax yeen ci seen bopp,
xam ngeen xéll ne Sang bi, ni
sàccub guddi lay dikke.
3 Fa nit ñi naan: «Jàmm
ak kaaraange dikk na,» fa la
sànkute di dale ci seen kaw, ni
aw mat di jekkee dal ci kaw
jigéenu wérul, te kenn du ca
rëcce.
4 Waaye yeen bokk yi,
nekkuleen cig lëndëm, ba bés
boobu di leen bett ni ab sàcc
di bettee.
5 Yeen ñépp ay doomi
leer ngeen, doomi bëccëg
ndarakàmm; nun bokkunu
dara ak guddi, mbaa ag
lëndëm.
6 Kon nag bunu nelaw ni ñi
ci des, waaye nanu teewlu, te
ànd ak sunu sago.
7 Ndaxte ñiy nelaw, guddi
lañuy nelaw; ñiy màndi it,
guddi lañuy màndi.
8 Waaye nun ñiy waa
bëccëg, nanu ànd ak sunu
sago, te def ngëm ak
cofeel sunu kiiraayal dënn;
yaakaaru texe di sunu mbax-
anam xare.
9 Ndax kat Yàlla séddu nu
am sànj, waaye ag mucc la
nu moomale ndax sunu Sang
Yeesu Almasi bi.
10 Su nuy dund ak su nuy
dee, moom moo nu deewal,
ngir nu mana ànd ak moom,
dund.
11 Kon nag noonu ngeen
di ñaaxantee aka yokkante,
nangeen ko wéye.

Dénkaane yii la Póol tëje

12 Gannaaw loolu bokk yi,
danu leen di ñaan, ñi féetewoo
coonob liggéey ci seen biir te
jiite leen ci yoonu Boroom bi,
di leen yee, nangeen leen yég.
13 Nangeen leen nawe seen
kem kàttan te soppe leen
noonu ndax seen liggéey.
Gannaaw loolu, nangeen
jàmmoo.
14 Bokk yi, danu leen di
dénku; yaafus yi, femmuleen
leen; ñi néewu fit, ñaaxleen
leen; néew-doole yi, dim-
balileen leen, te it muñalleen
ñépp.
15 Fexeleen ba kenn du
feyantoo. Waaye lu baax,
deeleen ko deflante ci seen
biir, te di ko defal ñépp.
16 Deeleen bég,
17 di saxoo ñaan,
18 te di sant ak nu mu mana
deme. Loolu mooy coobarey
Yàlla ci yeen ñi ànd ak Almasi
Yeesu.
19 Buleen giimal taalub
Noowug Yàlla gi,
20 buleen gàttañlu ay kàdduy
waxyu.
21 Waaye lu mu mana doon,
settantalleen ko; li baax,
ngeen jàpp ci,
22 te lu bon ak nu mu mana
bindoo, dàndleen ko.
23 Yàlla ci boppam, moom
miy Boroom jàmm, yal na
leen sellal, ba ngeen mat
sëkk, te seen léppi xel ak seen
léppi xol ak seen léppi yaram
sàmmu, ba mucc sikk, ba
kera bés bu sunu Sang Yeesu
Almasi bi feeñee.
24 Ki leen woo de ku wóor
la, te moo koy def it.

Póol tàggatoo na ak waa Tesalonig

25 Bokk yi, nun itam,
ñaanalleen nu.

26 Nuyulleen nu bokk yépp,
te fóonalleen nu leen, na mu
gëna selle.
27 Maa ngi leen di dénku
nag, ngir Boroom bi, jàngleen
biral bataaxal bii ngir bokk
yépp.
28 Yal na sunu yiwu Bo-
room Yeesu Almasi bi àand ak
yeen.

2.Tesalonig

muy ñaareelu bataaxal bi Póol bind waa Tesalonig

Am na ci Tesalonig nit ku sos ne am na bataaxal bu jóge ci Póol (2.2), buy wax ne Sang bi délsi na ba noppi. Póol weddi ko ne, amul kenn ku xam jamono ji Almasi bi di délsi. Li nu xam daal moo di ne, dina délsi. Mu dolli ca ne bés pénc ba du bett gëmkat ya. Ndëngte gu mag mooy jiitu bésu Sang bi te dinañu ko xàmmee. Su ko defee, ci leerug delluseem, na gëmkat yi dund dundin wu amul benn sikk.

Ci tënk:

1.1-4 Waa Tesalonig ñoo tax Póol sant Yàlla.

1.5—2.12 Póol joxe na ay tegtal ci li wara xew laata Yeesuy délsi.

2.13—3.18 Póol jox na leen ay ndigal, door leena tàggu.

Ubbite gi

1 Man la Póol mi àndak Silwan* ak Timote ci kàddu gii ma yékkati, ñeel mbooloom gëmkati waa Tesalonig ñi bokk ci Yàlla sunu Baay ak Sang Yeesu Almasi bi.

2 Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, tukkee ci Yàlla sunu Baay ak Sang Yeesu Almasi bi.

Cant war na ci waa Tesalonig

3 Bokk yi, manunoo ñàkka sant Yàlla ci yeen fu nu tollu, te muy lu jaadu, gannaaw seen ngëm a ngi yokku bu baaxa baax, te cofeelu ku nekk ci yeen ñépp di gënatee law, digganteem ak moroomam.

4 Moo tax nun, nu di leen damoo fi biir mboolooy gëmkati Yàlla yi, ndax seenug muñ ak seen ngëm, ci biir mboolem ni ñu leen di bunduxataale, ak njàqare yi ngeen di jànkoonteel.

Dëgg jib na ci àtteb Yàlla

5 Loolu lépp di firndeel ne Yàlla dëgg lay àtte ngir ngeen mana yelloo nguuram gi tax ngeen di sonn.

6 Te kat àtteb Yàlla dina feeñ ndax coono ba muy delloo ñi leen teg ab coono.

7 Dina feeñ it ndax noflaay ba mu nuy booleek yeen ñiy dékku ab coono, séddee nu ko, kera bés bu Sang bi Yeesu feeñee, ànd ak ay malaakaam yu làmboo manooreem, wàcce ci asamaan.

8 Ci biir sawara wuy sël-sëli lay doon. Ca lay mbugal ñi xamul Yàlla ak ñi baña déggal xibaaru jàmm bi jëm ci sunu Boroom Yeesu.

9 Ñooñu lees di mbugale sànkute gu sax dàkk, fu sore Boroom bi, sore ndamu manooreem,

10 kera bés bu délsee ba jot ci teraangaam ci biir ñoñam ñu sell ñi, ba mboolem ñi ko gëm di ko yéemoo. Te yeen ci seen bopp, ci ngeen di bokk,

* **1.1** ***Silwan*** mooy turu waa Room wi Gereg yi naan Silas. Seetal *Jëfya* 15.22, 40.

ndax yeena gëm la nu leen seedeeloon.
11 Moo tax nu saxoo leena ñaanal, ngir sunu Yàlla yellale leen ab wooteem, ngir itam mu sottale kàttanam seen mboolemi mébét ci lu baax ak seen jépp jëf ju laloo ngëm.
12 Su ko defee sunu turu Sang Yeesu màgg ci yeen, yeen it, ngeen màgg ci moom, ci sunu ndimbalal yiwu Yàlla ak Sang Yeesu Almasi bi.

2

Ndëngte gu mag mooy jiitu bésu Sang bi

1 Léegi nag bokk yi, ci wàllu dellusig sunu Sang Yeesu Almasi bi, ak sunu dajeji fa moom, li nu leen di ñaan moo di:
2 bu leen lenn gaawa xañ sago ba ngeen ñàkkaànd ak seenum xel, mbaa mu di leen jaaxal; du lu ñu ne kàdduy waxyu la, du genn kàddu mbaa bataaxal bu ñu nu moomale, te di leen gëmloo ne bésu Sang bi dikk na ba noppi.
3 Bu leen kenn naxe nenn, ndax bés ba du dikkagum, te fippu gu mag ga njëkkula dikk, ba ki jëmmal ndëngte te dëgmal alkute*, feeñ.
4 Kooku mooy jànkoonteeka damu ci kaw mboolem lees di woowe yàlla, mbaa lees di jaamu, te mooy mujj toog ca kër Yàlla ga, ba far tudde boppam Yàlla.
5 Xanaa fàttalikuwuleen ne waxoon naa leen ko, ba ma nekkee ak yeen?
6 Te xam ngeen li ko téye léegi, ba du mana feeñ lu dul ca bésam.
7 Kumpa la dooley ndëngte gi bàddoo te mu ngi def liggéeyam xaat, xanaa kay ki ko téye ba tey moo koy téye rekk ba keroog jëlees fi ki ko téye.
8 Su boobaa la ku dëng ka di feeñ, te Sang Yeesu moo koy jàllarbee ngelawal gémmiñam, te moo koy rajaxee ca na muy feeñe bu délsee.
9 Peeñum ku dëng ki liggéeyu Seytaane lay àndal, te dina wone wépp xeetu manoore aki firnde ak kéemaani feni neen
10 ak mboolem xeeti naxe yu njubadi lal, ñeel ñi nara sànku ndax ñàkka sopp dëgg gi, ngir nangu ko ba mucc.
11 Looloo tax Yàlla yónnee leen jëf juy sànke, ngir ñu gëm aw fen.
12 Su ko defee mbugal dal mboolem ñi gëmul dëgg gi, xanaa di xejjoo njubadi.

Taxawleen bu dëgër

13 Nun nag bokk yi, manunoo ñàkka sant Yàlla fu nu tollu, ci yeen ñi Boroom bi sopp, ndax yeen la njëkka tànn, ngir sellal leen ci Noo gu Sell gi, ak itam seen ngëm gi ngeen gëm dëgg gi, ngir texeel leen.
14 Ci loolu it la leen woo ba mu jëfandikoo xibaaru jàmm bi nu leen àgge, ngir ngeen séddu ci sunu ndamal Boroom Yeesu Almasi bi.
15 Kon nag bokk yi, taxawleen bu dëgër te ŋoy ci dénkaane yi nu leen àgge ci

* **2.3** Mbaa: *di doomu alkute ji,*

sunu làmmiñu bopp ak yi nu leen bind ci sunuy bataaxal.

16 Sunu Sang Yeesu Almasi bi ci boppam ak Yàlla sunu Baay mi nu sopp, te may nu ciw yiwam, jàmmi xol ju sax dàkk ak yaakaar ju wér,

17 yal nañu leen may jàmmi xol, te may leen dooley wéye jéppp jëf ju baax ak géppp kàddu gu rafet.

3

Ñaanleen ci Yàlla

1 Li ci des nag bokk yi, moo di ngeen ñaanal nu, ngir kàddug Boroom bi gaawa law te am ndam na mu ko ame woon fa yeen,

2 ngir itam nu mucc ci nit ñu soxor ñu bon ñi, ndax du ñépp a gëm.

3 Waaye Boroom bi mooy ki jara wóolu, te moo leen di dooleel, musal leen ci ku bon ki.

4 Am nanu it kóolute gu nu Boroom bi may, ne li nu leen sant, moom ngeen nekke, te moom ngeen di wéye.

5 Yal na Boroom bi wommat seen xol, jëme ci cofeelu Yàlla ak muñ gi ci Almasi bi.

Yaafus warul

6 Ndigal li nu leen di jox ci sunu turu Boroom Yeesu Almasi bi, moo di ngeen dànd mépp mbokk mu yaafus, te baña dëppoo ak dénkaane yi ngeen nangoo ci nun.

7 Yeen ci seen bopp, xam ngeen ne ci sunuy tànk ngeen wara aw, te du ag yaafus lanu nekke woon ci seen biir.

8 Lekkunu ñamu kenn ci neen, xanaa di yëngu guddi ak bëccëg, ci coonob daan sunu doole, ngir baña diisal kenn ci yeen.

9 Moona du sañ-sañ bu nu ci ñàkk, xanaa bëgg leena won lu ngeen nu roye, ba ngeen aw ci sunuy tànk,

10 ndax ba nu nekkee ak yeen, ndigal lanu leen joxoon moo di lii: «Ku nanguwula liggéey, bumu lekk.»

11 Dégg nanu nag ne ñenn a ngi ci seen biir, ñu yaafus, duñu yëngu ci dara, lu moy di toppatoo lu seen yoon nekkul.

12 Ñu ni mel lanuy sant aka dénku ngir Sang Yeesu Almasi bi, ngir ñu dal, tey yëngu, di dunde seen ñaqu bopp.

13 Yeen nag bokk yi, buleen tàyyi ci def lu baax.

14 Ku ci déggul sunu kàddu yi ñu bind ci bataaxal bii nag, bàyyileen ko xel, te baña jaxasoo ak moom, ngir gàcceel ko.

15 Bumu tax ngeen def ko ab noon, waaye yeddleen ko, ndax mbokk la.

Fii la Póol tëje bataaxalam

16 Gannaaw loolu, Boroom bi moom jàmm, yal na leen mayal boppam jàmmi lépp ak fépp. Yal na Boroom bi àndak yeen ñépp.

17 Tàggatoo bii, man Póol maa ko bind ci sama loxol bopp, te nii laay binde ci bépp bataaxal.

18 Sunu yiwu Boroom Yeesu Almasi bi ñeel na leen yeen ñépp.

1.Timote muy bataaxal bu njëkk bi Póol bind Timote

Ñett ci bataaxal yi Póol bind, ñeel na ay naataangoom Timote ak Tit. Mu jox leen ay ndénkaane ci seeni wareefi njiit jëm ci mboolooy gëmkat yi.

Ci bataaxal bii, Póol dénk na Timote ngir mu sax di jàngale Mbind mi, te aaye jàngalekati caaxaan yi. Dénk na ko itam mu jiite mbooloo mi ciy ñaan, jàngal leen li ñu séentu ci seeni njiit, jàngal leen it ni ñu wara dimbalee jëtun yi.

Ndeyu Timote, Yawut la, waaye baayam du Yawut. Póol dafa jàppe Timote ni doomam ci wàllu ngëm, ba tax Timoteànd ak moom ciy tukkeem.

Ci tënk:

1.1-20 Póol artu na Timote ci jàngalekati caaxaan yi.
2.1-15 Póol joxe ne ay ndénkaane ci ni ñu wara jaamoo Yàlla.
3.1-16 Póol wax na yan jikko la bépp kilifag mboolooy gëmkat yi wara am.
4.1—6.21 Póol jox na Timote ak mbooloom gëmkat ñi yeneen ndénkaane.

Ubbite gi

1 Ci man Póol, ndawal Almasi Yeesu, ci ndigalal Yàlla sunu Musalkat ak Almasi Yeesu sunu yaakaar, ci man la bataaxal bii bawoo,

2 ñeel Timote, sama doomu bopp ci wàllu ngëm. Aw yiw ak yërmande ak jàmm ñeel na la, bawoo ci Yàlla Baay bi ak sunu Sang Almasi Yeesu.

Njàngale mu jub day yokke

3 Na ma la ko dénke woon ba may dem diiwaanu Maseduwan rekk, nanga toog Efes googu, ngir ña fay jàngale leneen, nga aaye leen.

4 Ne leen ñu baña topp léebi neen ak limi maam yu dul jeex, ndax loolu ay werante doŋŋ lay jur, te jariñul dara ci liggéeyu njotug Yàlla gi sottee ci ngëm.

5 Ndénkaane bii nag, li ko taxa jóg mooy luy yee ag cofeel gu bawoo ci xol bu rafet ak xel mu dal ak ngëm gu mucc jinigal.

6 Am na ñu moy woowu yoon, ba lajj jëm ci wax ju tekkiwul dara.

7 Ñooñu ay jàngalekati yoonu Musaa lañuy xëccoo ngir doon ko, te xamuñu li ñuy wax, bay xam lenn ci li ñuy dëggal.

Yoonu Musaa am na ñu mu taxa jóg

8 Xam nanu nag ne yoonu Musaa baax na, ndegam na mu ware lees koy jëfe.

9 Lii itam xam nanu ko: ñi jub taxuñu yoon wi jóg, xanaa ñi jubadi ak ñi déggadi ak ñi ñeme Yàlla yi ak bàkkaarkat yi ak ñi wormaalul lu sell ak ñi wormaalul Yàlla. Bokk na ci itam bóomkati baay ak bóomkati ndey ak reykati nit ñi

10 ak ñiy séy ci li yoon tere. Bokk na ci itam góor-jigéen yi

ak jàppkati jaam yi ak fen-kat yi ak giñkati fen yi ak ñiy jëfe leneen lu woroo ak njàngale mu baax
11 mi dëppoo ak xibaaru jàmm bi ñu ma dénk, xibaaru Yàlla Aji Tedd ju màgg ji.

Nanu sante Yàlla yërmandeem

12 Damay sant sunu Boroom Almasi Yeesu mi ma dooleel, moom mi ma natt ba wóolu ma, tabb ma ci liggéey bi,
13 te ma nekkoon ab tooñkatam, di ab bunduxataalkat, di ab néeg. Waaye yërmande laa dajeel, ngir ñàkka xam ga ma daan jëfe, te ñàkka gëm tax.
14 Sunu yiwu Boroom moo ma baawaanal, booleel ma ci ngëm gi ak cofeel gi gëmkatub Almasi Yeesu jagoo.
15 Mboolem kàddu gii may wax, lu wóor la te jara gëm: Almasi Yeesu moo dikk ci àddina, ngir musal bàkkaarkat yi, te maa ci raw!
16 Waaye loolu moo tax man bàkkaarkat bi ci raw, ma dajeek yërmande, ngir ci lépp lu nu Almasi Yeesu di muñal, ma doon ci misaal, ñeel ñi ko nara gëm ëllëg, ba texe ba fàww.
17 Yaw Buur bi sax dàkk,
doo dee, te bët manu laa gis,
yaw Yàlla miy kenn, yaa tedd,
yaa màgg,
tey ak ëllëg ba fàww. Amiin!
18 Kon nag Timote doom, loolu mooy ndigal li ma la dénk, te mu dëppook kàdduy waxyu yi jotoona jib te jëm ci sa mbir. Gànnaayool kàddu yooyu ngir di ci xaree xare bu baax bi,
19 te nga saxoo ngëm ak xel mu dal. Am na ñu tanqamlu seen ndéeyum xel ba suuxal seen ngëm.
20 Ci ñooñu la Imene ak Alegsàndar bokk; Seytaane laa leen jébbal, yare leen ko, ngir ñu bañatee saaga Yàlla.

2

Póol sàrtal na jataayub màggal Yàlla

1 Kon nag li jiitu ci mboolem li may dénkaane mooy ngeen di dagaan, di ñaan, di tinu aka sant, ñeel doom aadama yépp,
2 ñeel buur yi ak mboolem boroom baat yi, ngir nu mana nekke jàmm akug dal ak wépp dundin wu tedd, tey wéye ragal Yàlla.
3 Loolu moo rafet te neex Yàlla sunu Musalkat
4 bi bëgg ñépp mucc te ràññee liy dëgg.
5 Ndax kat jenn Yàlla doŋŋ moo am, benn rammukat doŋŋ it moo am diggante Yàlla ak nit ñi, te mooy kenn nit: muy Almasi Yeesu
6 mi maye bakkanam ngir jot ñépp, te loolu mooy seede si Yàlla joxe, bi waxtu wi jotee.
7 Ci boobu seede lañu ma tabbe ab yéenekat ak ndawal kàddu gi ak itam ab jàngalekat, ñeel xeet yi dul Yawut, ngir ma xamal leen yoonu ngëm ak dëgg. Fenuma, dëgg doŋŋ laay wax.
8 Kon li ma bëgg moo di góor ñi di ñaane fépp, tàllal loxo yu

mucc sikk, te bañ cee boole meroo ak mbiicoo.
9 Naka noonu, na jigéen ñi di sol col gu yiw gu teggine te yem. Buñu jiital di defarlu ay létt yu ëpp ak gànjari wurus aki per ak yérey tànnéef,
10 waaye nañu gànjaroo jëf ju baax, ndax mooy li jekk ci jigéen ñuy seede ne ñooy ñiy ragal Yàlla.
11 Te it bu ñuy jàngale, na jigéen ñiy noppi, te woyof toyy.
12 Mayuma jigéen mu jàngale mbaa mu jiite góor, waaye na noppi.
13 Ndax kat Aadama lañu njëkka bind, Awa topp ca.
14 Te it du Aadama lañu nax, waaye jigéen lañu nax ba mu xëtt ndigal.
15 Teewul muccu jigéen a ngi ci njurum doom, ndegam saxoo na ngëm ak cofeel ak jëfin wu sell te yem.

3

Lii lañu séentu ci njiitu mbooloo mi

1 Wax ju wóor a ngii: kuy sàkku sasub jiite mbooloom gëmkat ñi, liggéey bu rafet lay xëccu.
2 Njiit li nag fàww mu mucc sikk, di ku dencul lu wees jenn jabar, ku noot bakkanam, jiital am xelam, di ku nawlu, man gan, te mana jàngale.
3 Bumu di ab màndikat, mbaa kuy sooke ab xeex, waaye na lewet, bañu ay, te bumu xemmem xaalis.
4 Këru boppam nag, na ko yor yorin wu rafet, te na mana yar ay doomam ba ñu nangul ko te sédd ko cér bu mat sëkk.
5 Ndax ku tëlee yor këru boppam, ana nu mu mana sàmme mbooloom gëmkati Yàlla yi?
6 Te it bumu dib tuubeen bu bees, lu ko moy ag réy-réylu man na koo gëlëmal, ba mu tàbbi ci mbugal ni Seytaane.
7 Te it ñi ci biti te gëmuñu, la ñu ko seedeel nay lu rafet, ba deram du yàqu, nde kon mu tàbbi ci fiiru Seytaane.

Lii lañuy séentu ci jàpplekati mbooloo mi

8 Naka noonu kiy jàppale mbooloo mi, na di ku tedd, bumu di boroom ñaari kàddu. Bumu di ku sàngara jiital, mbaa kuy sàkku am-am bu lewul.
9 Na ŋoy ci mbóotum ngëm mii feeñ teànd ceek xel mu dal.
10 Dees koy njëkka seetlu nag, ba muy ku mucc sikk, ñu door koo dugal ci liggéeyu kiy jàppale mbooloo mi.
11 Naka noonu, na jigéen ñiy jàppale mbooloo mi* di ñu tedd, buñu diy soskat, nañu noot seen bakkan, te jara wóolu ci lépp.
12 Ab jàppalekatub mbooloo mi bumu denc lu wees jenn jabar te na yor ay doomam ak këram yorin wu rafet.
13 Ñi ci wàccoo ak seen sasub jàppalekat nag, seenub liggéey lañu jënde taxawaay

* **3.11** ***jigéen ñiy jàppale mbooloo mi:*** manees na koo tekki nii it: *seeni soxna*

bu rafet, te ñooy mana waxe fit seen ngëm gi ñu gëm Almasi Yeesu.

Mbóotum yoonu ngëm wi màgg na

14 Lii laa lay bind, te di la yaakaara seetsi ci fan yu gàtt,
15 ngir su ma yeexee itam, nga xam nooy doxale ci biir waa kër Yàlla, maanaam mbooloom ñi gëm Yàlla jiy dund. Mbooloom gëmkat mi mooy kenug dëgg gi, di cëslaayam.
16 Deesul nàttable moos màggaayu mbóot mii feeñe ci sunu yoonu ngëm:

Kii moo feeñe ci yaramu suux,
Noowug Yàlla dëggal ko,
malaaka ya niir ko;
moom lañu waaree ci xeet yi,
gëmees na ko ci kaw suuf it,
te yéegees na ko fa leer ga.

4

Àlluway ceytaane yàq na am xel

1 Noowug Yàlla wax na ci lu leer ne ci mujug jamono, dina am ñu wacc yoonu ngëm wi, di topp ay xalaat yuy fàbbee ak ay àlluway ceytaane
2 yu leen ay jinigalkat, ay fen-kat yu dërkiis ab xol, di naxe.
3 Ñooñu ñooy aaye ab séy, di digle ñàkka lekk yenn ñam yu Yàlla sàkk, ngir gëmkat ñi xam liy dëgg man cee jariñu te di ko sante Yàlla.
4 Ndaxte li Yàlla sàkk lépp a baax, du lenn lees ciy aayal, ndegam kàddug cant lees koy jariñoo.
5 Lu mu mana doon, kàddug Yàlla akug ñaan moo koy sellal.

Lii la liggéeyu jawriñu Almasi bi laaj

6 Soo dee xamal loolu bokki gëmkat ñi, yaa di jawriñu Almasi Yeesu ju baax ju xontu ci kàdduy yoonu ngëm wi ak àlluwa ju rafet ji nga topp naka jekk.
7 Waaye nettali yu yittewoo lu dul Yàlla, ak léebi jeeg ju màggat ji, bañ ko, te nga tàggatu ci ragal Yàlla.
8 Ndax kat tàggat aw yaram, as njariñ a ngi ci, waaye ragal Yàlla, ci lépp lay jariñe, te moo moom digeb àddinay tey ak ëllëg.
9 Kàddu gii may wax, lu wóor la te jara gëm ba mu mat sëkk.
10 Loolu kat moo nu tax di sonn aka góor-góorlu, ndax Yàlla jiy dund lanu yaakaar, moom miy musal ñépp, rawatina gëmkat ñi.
11 Digleel loolu, te di ko jàngale.
12 Bu la kenn xeebe say at yu néew, waaye nanga doon royukaayu gëmkat ñi ci wax ak jëfin ak cofeel ak ngëm ak dundin wu set.
13 Ba keroog may dikk, saxool di jàng-biral Mbind mi, di ñaaxe aka jàngale.
14 Bul sàggane may gi ci yaw, te di lu ñu la baaxee ag kàddug waxyu gu àndak tegeb loxo ba la kuréelu mag ñi defaloon.
15 Loolu ngay def sam xel, mbir yooyu ngay pastéefoo, ba sag yokkute bir ñépp.

16 Sàmmal sa bopp nag, sàmm sa àlluwa, te saxoo ko; soo ko defee, dinga mucc, musal ñi lay déglu.

5

Ay ndigal ñeel na jëtun ñi

1 Bul gëdd mag, waaye ñaax ko ni bu doon sa baay. Ndaw it, def ko ni sa rakk.

2 Jigéen ju mag, def ko ni sa yaay; jigéen ju ndaw, nga def ko ni sab jigéen, te seen diggante set wecc.

3 Teralal jëtun ñiy jëtun dëgg.

4 Waaye su dee ab jëtun bu ami doom mbaa ay sët, ñooñoo wara njëkka jéema jëfe ag ragal Yàlla ci seen biir kër, ba delloo njukkal seen waajur, ndax loolu la Yàlla rafetlu.

5 Waaye kiy ab jëtun dëgg te di ku wéet, mooy ki yaakaar Yàlla, te saxoo ay dagaan aki ñaan, guddi ak bëccëg.

6 Ku ci nekkewul lu moy bànneexu bakkanam nag, dee guy dox la.

7 Loolu ngay dénkaane, ndax ñépp mucc sikk.

8 Ku fàggulul ay bokkam nag, rawatina waa këram, yoonu ngëm wi la gàntal, te moo yées ku gëmul.

9 Limeefu jëtun ñi ndimbal ñeel, deesu ci bind ku am lu yées juróom benn fukki at, te na di ku masul am lu wees jenn jëkkër doŋŋ,

10 te di ku ñu seedeel jëf ju rafet; lu mel ni yar ay gone ak man gan ak teral gëmkat ñu sell ñi* ak dimbali ñi tollu diggante ak di wéy ci jépp jëf ju baax.

11 Jëtun ñiy ndaw nag, génne leen ci, ndax bu leen bëggbëggu bakkan sorelee ak Almasi bi, dinañu namma séyaat,

12 te su boobaa mbugal war ci ñoom, ndax worma ja ñu fecci.

13 Te itam ca lañuy tàmme amug jot, di taxawaalu këroo kër. Te duñu yem ci am ag jot rekk, waaye dañuy réy làmmiñ, di dugg ci lu seen yoon nekkul, tey wax lu leen warul.

14 Moo tax ma bëgg, jëtun ñiy ndaw séyaat, ami doom, yor seen kër, ba noon bi du am lu mu yàqe sunub der.

15 Ndax kat am na ci xaat yenn jëtun ñu lajj, ba topp Seytaane.

16 Gëmkat bu jigéen bu ci am mbokkum jëtun nag, na ko dimbali ba yenni mbooloo mi. Su ko defee mbooloo mi mana dimbali ñiy jëtun dëgg.

Ay ndigal ñeel na mag ñi

17 Mag ñiy jiite mbooloo mi bu baax nag, nañu leen yellale ag njukkal ñaari yoon, rawatina ñi boole coonoy waare ak njàngale.

18 Ndax kat Mbind mi nee: «Bul ŋalaab gémmiñu nag te fekk koy bojj am pepp†,» nee it: «Ku ñaq, jariñu‡.»

19 Bul déglu tuuma ju ñu waxal mag mu jiite mbooloo mi, lu moy ci kaw kàdduy ñaari seede mbaa ñett.

* **5.10** Mbaa: *raxas tànki gëmkat ñu sell ñi,*
† **5.18** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 25.4.
‡ **5.18** Seetal ci *Luug* 10.7.

20 Waaye ñi ciy bàkkaar,
tiiñal leen, ndax ñi ci des
ragala bàkkaar.
21 Maa ngi lay artu nag fi
kanam Yàlla ak Almasi Yeesu
ak malaaka yi ñu tabb, ngir
nga sàmm loolu te baña jeng,
mbaa nga jëfe lenn loo defe
xejj ak seen.
22 Bul di gaawa teg loxo
kenn, ngir fal ko njiit. Bul
séddu ci bàkkaari jàmbur, te
yaw ci sa bopp, sàmmool
dundin wu set.
23 Te itam bul di naanati
ndox mu ñuul doŋŋ, waaye
deel jëfandikoo tuuti biiñ,
ndax mu baax ci sa biir ak
yeneen xeeti wéradi yu lay
farala dal.
24 Am ñenn ñu seeni bàkkaar
fés, te àtteesagu leen, waaye
am na ñenn ñu seeni bàkkaar
làqu ba tax yoon dabagu leen.
25 Naka noonu, jëf ju baax
day fés, te lu ci fésul it, du
wéye làqu.

6

Ay ndigal ñeel na jaam yi

1 Mboolem ñi ci buumu
njaam, nañu jàpp ne seeni
sang yelloo nañu gépp
wegeel, ngir kàddu gu teddadi
baña tege ci turu Yàlla ak sunu
àlluwa.
2 Jaam yi seeni sang di
bokki gëmkat, buñu yab seeni
sang, ndax li ñuy bokki
gëmkat, waaye na tax ñu
gënati leena jaamu, ndax
seen sang yooyu di jariñoo
seenu ñaq, ay gëmkat lañu, ay
soppe lañu.

Ragal Yàlla mooy alal

Loolu nga wara jàngale, di
ko dénkaane.
3 Waaye ku ciy jàngale le-
neen, te toppul kàddu yu wér
yi tukkee ci sunu Sang Yeesu
Almasi bi, toppul àlluwa ji
dëppoo ak ragal Yàlla.
4 Kooku, ab xoggalilukat la
te xamul dara. Woppi wer-
ante ak xuloo ci li baat yi di
tekki, moo ko dal, te loolu
mooy jur ñeetaane ak ŋaayoo
aki saaga ak ñaaw njort
5 ak jote yu dul jeex yu
boole ay nit ñu seenum xel
mu yàqu xañ àlluway dëgg.
Nit ñooñoo mbubboo ag ra-
gal Yàlla, te def ko wutukaayu
alal.
6 Teewul ragal Yàlla gu ànd
ak doylu, di alal ju réy.
7 Ndax kat indaalewunu
dara ci àddina, te manunoo
yóbbaale dara.
8 Kon su nu amee lu nu lekk
ak lu nu sol, nanu ko doyloo.
9 Waaye ñi sàkkoo barele,
ñooy tàbbi ci nattub bakkan
aki fiir ak lu bare ciy xem-
memtéef yu tekkiwul dara,
xemmemtéef yuy lore, tey su-
uxal seeni boroom ci yàqule
ak sànkute.
10 Ndax sopp xaalis kat
mooy reenu mboolem xeeti
loraange. Am na ñuy ŋaf-ŋafi,
di ko wut, far lajj ci yoonu
ngëm, ba teg seen bopp tiis
wu bare.

Xareb ngëm jib na

11 Yaw miy nitu Yàlla nag,
dawal loolu, te topp njub ak
ragal Yàlla ak ngëm ak cofeel
ak muñ akug teey.
12 Joŋanteel joŋante bu baax
bi, ngir yoonu ngëm wi, te nga

ŋoy bu baax ci texeg fàww gi
ñu la woo, ba tax nga dëggal sa
ngëm nu rafet noonu nga ko
dëggale woon fa kanam seede
yu bare.
13 Dama lay ñaax fi kanam
Yàlla mi may bakkan lépp luy
dund, ak fi kanam Almasi
Yeesu, boroom seede su rafet
sa fa kanam Poñsë Pilaat,
14 sàmmal santaane bi, te
bañ koo gàkkal, bañ koo
sikkal, ba kera sunu Sang
Yeesu Almasi bi di feeñ,
15 te ki koy feeñal bu àppam
jotee,
di Ku tedd ki wéetoo nguu-
ram,
Buuru buur yi, Sangu sang yi,
16 moom doŋŋ moo dul dee,
moo màkkaanoo leer gu kenn
jotewul,
te mooy ki nit masula gis te
tële koo gis.
Teraanga ak kàttan ñeel na ko
ba fàww. Amiin.
17 Ñi barele alalu àddinay
tey nag, dénk leen ñu bañ a
réy te bañ a yaakaar alal ju
wóoradi, te ñu yaakaar Yàlla
mi nuy xéewale lépp, ngir nu
di ko bége.
18 Ñi barele na ñuy def lu
baax, nañu barele ci jëf ju
baax, di joxe ci xol bu tàlli,
yéwén te nangoo dimbalee.
19 Noonu lañuy dajalee alal,
muy cëslaay lu dëgër ngir
ëllëg, ndax ñu jot ci dund giy
dëgg.
20 Ngalla waay Timote,
sàmmal li ñu la dénk! Moytul
kebetuy àddinay kese ak
werantey diiŋatkat yu tuddoo
boroom xam-xam.
21 Boobu xam-xam la ñenn
ñi topp ba lajj yoonu ngëm.
Aw yiw ñeel na leen.

2.Timote
muy ñaareelu bataaxal bi Póol bind Timote

Bataaxal bii jombul mooy bi Póol mujja bind. Póol a ngi ci kaso ndax ngëmam ci Almasi bi te yaakaaratul ñu génne ko. Ba tax mu bind Timote, bàyyil ko ay dénkaane ci li mu wara def gannaaw bu génnee àddina, ngir moom Timote mu gëna ŋoy ci Boroom bi. Póol wax ko mu def kemtalaayu kàttanam ngir fekksi ko nu mu gëna gaawe, fi ñu ko tëj ci Room.

Ci tënk:

1.1—2.26 Póol sant na Yàlla ndax Timote. Póol dénkaane na Timote.
3.1-9 Mujug jamono dina tar, dina metti.
3.10—4.22 Póol dellu na dénkaat Timote.

Ubbite gi

1 Ci man Póol, ndawal Yeesu Almasi bi ci coobarey Yàlla, ngir xamle digeb dund gi ci Almasi Yeesu, ci man la bataaxal bii bawoo,

2 ñeel Timote, sama doom, sama soppe. Aw yiw ak yërmande ak jàmm ñeel na la, bawoo ci Yàlla Baay bi ak sunu Sang Almasi Yeesu.

Feddalil sa ngëm

3 Maa ngi lay fàttaliku ci samay ñaan guddeek bëccëg, fu ma tollu te di ci sant Yàlla, mi may jaamoo xel mu dal, ni ko samay maam daan defe.

4 Yàkkamti naa lool gisati la, ba sama xol sedd guyy, nde maa ngi fàttaliku sa rongooñi keroog ya.

5 Maa ngi fàttaliku ngëm gu dëggu gi ci yaw, te njëkkoona nekk ci sa maam ju jigéen Lowis ak sa yaay Ënis, te mu wóor ma ne ci noonu nga saxoo itam.

6 Moo tax li ma lay fàttali moo di, nga xamb taalub mayu Yàlla ga nga jote ca ba ma la tegee samay loxo.

7 Ndax kat Xel mi nu Yàlla jox taxu noo ragal, xanaa kay da noo may doole ak cofeel ak jëfin wu laloo am xel.

8 Bul kersawoo di seedeel sunu Sang, mbaa nga di ma kersawoo, man mi ñu tëj ngir moom, waaye jëlal sa wàll ci coonob xibaaru jàmm bi, ni la ko manoorey Yàlla manloo.

9 Moo nu musal,
woo nu woote bu sell te sunuy jëf taxul,
waaye coobarey boppam a tax,
ak yiwam wi ñu nu may ci Almasi Yeesu,
balaa ay jamonoy jamono di sosu.
10 Woowu yiw, la ko fésal moo di dikkug sunu Musalkat Almasi Yeesu,
mi neenal dee, te niital nu yoonu texe,
ak dee gu fomm ba fàww, ni ko xibaaru jàmm bi xamlee.
11 Te ci xibaaru jàmm boobu lañu ma tabb, ba ma di yéenekatu xibaar bi, di ndawam, di jàngalekatam.

12 Looloo tax may daj yii
coono. Waaye rusuma ci,
ndax xam naa ki ma gëm,
te wóor na ma ne, li ma ko
dénk, moo ko mana sàmm ba
keroog bés ba.
13 Royal ci kàddu yu wér yi
nga dégge ci man, te nga ànd
ceek ngëm ak cofeel gi Almasi
Yeesu di maye,
14 te lu baax li ñu la dénk,
nanga ko sàmm ci ndimbalal
Noo gu Sell gi ci nun ñi ko
gëm.
15 Xam nga ne waa dii-
waanu Asi gépp a ma won
gannaaw, te Fusel ak Er-
mosen ci lañu bokk.
16 Yal na Yàlla baaxe
nag waa kër Onesifor
yërmandeem, ndax dëfal na
ma lu bare, te kersawoowul
li ñu ma tëj kaso,
17 waaye ba mu dikkee
Room, da maa seet a seet, ba
gis ma.
18 Yal na ko Boroom bi may
mu daj bésub keroog booba
yërmandey Boroom bi. Tax-
awu na ma lool ca Efes, te
xam nga ko xéll.

2

Beyal saw sas

1 Kon nag yaw doom, doole-
wool yiw wi Almasi Yeesu di
maye.
2 Li nga dégge ci man te
seede yu bare teewe ko,
nanga ko jottali nit ñu wóor
ñu ko mana xamal ñeneen.
3 Jëlal sa wàll ci coono bi
takk-derub Almasi Yeesu bu
wóor di jànkoonteel.
4 Ab takk-der bu bëgga neex
ka ko solal kat, du xintewoo
mbiri nit ña soluwul.
5 Kuy joŋante it, deesu ko
kaala te joŋantewul ci yoon.
6 Te it beykat bi yor coonob
liggéey bi, moo wara njëkka
séddu ca meññeef ma.
7 Defal sam xel ci li ma la
wax. Boroom bi moo lay leer-
alal lépp.

Yeesu mooy boroom kóllëre

8 Bàyyil xel ci Yeesu Al-
masi bi ñu dekkal te mu so-
qikoo ci Daawuda, ni ko sama
xibaaru jàmm indee.
9 Xibaaru jàmm boobu moo
tax may daj coono yu metti
ni defkatu mbon, ba ci jéng
yii ñu ma jéng. Waaye kàddug
Yàlla moom, deesu ko jéng.
10 Looloo ma tax di muñ
lépp, ngir ñi ñu tànn, ndax
ñoom it ñu dajeek mucc gi ci
Almasi Yeesu, boole ci ter-
aanga ju sax.
11 Kàddu gu wóor a ngii:

Su nu deewandoo ak Almasi
bi,
nooy dundandoo ak moom
itam;
12 su nu muñee,
nooy bokk nguuru.
13 Su nu ko gàntalee,
moom it dinanu gàntal;
su nu ko ñàkkee kóllëre,
mu saxoo kóllëreem,
ndax manula gàntal boppam.

Surga day sàkku ngërëmu njaatigeem

14 Loolu, dee ko fàttalee, te
ngay dénkaane fi kanam Yàlla,
ñu bañ di xuloo ci li baat yiy
tekki, ndax amul njariñ, te ñi
koy dégg doŋŋ lay sànk.
15 Defal sa kem-kàttan ba
boo teewee fa kanam Yàlla, di
ku mu gërëm, ab liggéeykat bu

mucc gàcce, di xamle kàddug dëgg gi ni mu ware.
16 Waaye ay kebetuy àddinay kese, moytu ko, ndax ngëmadi gu ko yées rekk lay yóbbee,
17 te kàdduy ñooñu day law ni ngal. Ci ñooñu la Imene ak Filet bokk.
18 Ñoo lajj yoonu dëgg, ba naan ñiy dekki, dekki nañu ba noppi, te seen wax jooju, am na ñenn ñu muy yàq seen ngëm.
19 Teewul cëslaay lu dëgër, li Yàlla tabax, mu ngi ne kekk, te màndarga ma ca nekk, kàddu yii la: «Boroom bi xam na ki mu séddoo*,» ak: «Kuy tudd turu Sang bi, na daw njubadi†.»
20 Kër gu mag nag, du ndabi wurus ak xaalis rekk a fa am, waaye yoy bant a nga fa ak yoy ban; yii di ndabi teraanga, yee di ndabi njoogaan.
21 Ku setal sa bopp nag ba mucc ci yu bon yooyii, yaay doon ndabal teraanga lu sell te amal sangam njariñ ngir jépp jëf ju baax.
22 Xemmemtéefi ndaw nag, daw ko, te nga topp njub ak ngëm ak cofeel ak jàmm,ànd ceek ñiy tudde Boroom bi xol bu set wecc.
23 Waaye werante yu xeluwul te du xam-xam, moytu ko, te xam ne ay ŋaayoo lay jur.
24 Te jaamub Boroom bi warul di ŋaayoo, waaye day lewet ci ñépp, mana jàngale tey muñ.
25 Jaamub Boroom bi ndànk la war di jubbanti diiŋatkat yi, ndax jombul Yàlla may leen ñu tuub, ba xam liy dëgg.
26 Su ko defee seenum xel dellusi, ba ñu rëcc fiirug Seytaane mi leen jàpp, di leen defloo coobareem.

3

Mujug jamono dina tar

1 Lii, nanga ko xam: mujug jamono, bés yu tar dina dikk.
2 Nit ñi, seen bopp doŋŋ lañuy bëgg, ay bëggkati xaalis lañuy doon, ay damukat, nit ñu réy, di ay saagakati Yàlla, ñu déggadil waajur, ñu goreedi te selladi.
3 Duñu am yërmande, duñu meddi, ay soskat lañuy doon, ñu ñàkk sago, ñu néeg te bañ lu baax;
4 ay workat lañuy doon, ñu teeyadi, ñu daŋŋiiral te di ñu bëgg seen bànneexu bopp, ba mu gënal leen Yàlla.
5 Ragal Yàlla lañuy mbubboo tey xalab leer ga leen ko wara manloo. Ñooñu, dëddu leen.
6 Ñenn ci ñooñu ñooy yoxoosuy dugg ci biir kër yi, di fàbbi jigéen ñu ñàkk bopp, ñi seeni bàkkaar man, te seen xemmemtéef yu bare jiital leen.
7 Gëstu ay àlluwa la jigéen ñooñuy wéye, waaye duñu mana xam liy dëgg mukk.

* **2.19** Seetal ci *Màndiŋ ma* 16.5. † **2.19** Seetal ci *Taalifi cant* 34.15. * **3.8** ***Sànnes ak Sàmbres,*** ay tur la yu Yawut yi baaxoo tudde luxuskati Misra ya doon fexee joŋante ak Yonent Yàlla Musaa.

8 Noonee Sànnes ak Sàmbres* doon jànkoonteek Musaa, ni la góor ñooñu di jànkoontee ak dëgg gi; ñooy nit ñu seenum xel yàqu, te ñu doyadi ci wàllu ngëm.

9 Waaye duñu soreeti, ndax seenug ndof dina bir ñépp, na ñaar ñooña mujje woon.

Póol dénkooti na Timote

10 Yaw nag seetlu nga bu baax sama àlluwa ak sama dundin ak sama mébét ak sama ngëm ak samag muñ ak sama cofeel ak samag ñeme coono

11 ak itam bunduxataal yaak njàqare ya ma dikke woon fa dëkk yooyu di Àncos ak Ikoñum ak Listar†. Céy na ñu ma bunduxataale, waaye Sang bee ma musal ci lépp!

12 Te kat képp ku namma farlu ci yoonu Almasi Yeesu, dees na la bunduxataal.

13 Waaye nit ñu bon ñi ak maa-man yi dañuy gën di bon rekk, di naxe tey nax seen bopp.

14 Yaw nag saxal ci li nga jàng, muy lu la wóor, nde xam nga ña nga tanqe.

15 Bi ngay gone nga dale xam Mbind mu sell mi, te moo la mana may xel mu la jëme ci mucc gi gëm Almasi Yeesu di maye.

16 Mboolem Mbind mu sell mi la Yàlla wal ag Noowam, ba mu am njariñal jàngal nit ñi, femmu leen, jubbanti leen, yar leen cig njub.

17 Su ko defee nitu Yàlla ki mat sëkk te matley jumtukaay ngir jépp jëf ju baax.

4

1 Kon nag dama lay dénk fi kanam Yàlla ak Almasi Yeesu miy àtteji ñiy dund ak ñi dee, di la dénk ci darajay bésam ba muy feeñ ak ci darajay nguuram:

2 waareel kàddug Yàlla te taxaw ci temm, su neexee ak su naqaree; di yedde, di femmoo, di ñaaxe, tey saxoo muñ ci sa njàngale.

3 Ndax kat ay jamonoo ngi ñëw, nit ñi dootuñu xajoo àlluwa ju wér, waaye seeni bëgg-bëggi bopp lañuy topp, bay fortaatoo fu nekk ay jàngalekat yu leen di wax lu leen neex.

4 Dëgg lañuy tanqamlu, lajj, wuti léebi neen.

5 Waaye yaw, àndal ak sa sago ak diggante boo mana tollu, te ñeme coono. Jàppal ci liggéeyub jottali xibaaru jàmm bi, beyal sa waar ba mu mat sëkk.

6 Man nag, daanaka saraxu tuuru bu sottiku laa ba noppi; sama waxtuw dem dëgmal na.

7 Xare bu baax bi, xare naa ko, rawante bi, sottal naa ko, ngëm gi ma am, sàmm naa ko.

8 Léegi nag kaalag njekk a may xaar, te Boroom bi, àttekat bu jub bi moo ma koy yool, keroog ca bés ba, te du man rekk la koy yool, waaye itam képp ku koy séentu te yàkkamti bés ba muy feeñ.

† **3.11** ***Ikoñum ak Listar,*** ay dëkk ci diiwaanu Galasi lañu woon, fa Póol tàmbalee yenam, di waare xibaaru Almasi bi.

Fii la Póol tëje ay dénkaaneem

9 Defal sa kem-kàttan, ba
fekksi ma nu mu gëna gaawe.
10 Ndax kat Demas, àddinay
tey la sopp ba tax mu
wacc ma, dem Tesalonig, te
Kereseñsë dem na diiwaanu
Galasi, Tit dem diiwaanu
Dalmasi.
11 Luug rekk a des fi man.
Indaaleel Màrk, ndax amal na
ma njariñ ci liggéey bi.
12 Tisig nag laa yebal Efes.
13 Mbubb ma ma waccoon
ak Karpus ca Torowas, booy
ñëw, indaaleel ma ko ak itam
téere yi, rawatina téerey der
yi.
14 Alegsàndar tëgg bi def na
ma lu bon lu réy, waaye Bo-
room bee koy fey jëfam.
15 Yaw itam, moytu ko bu
baax, ndax moo gàntal lool
sunu àlluwa.
16 Keroog ba ma njëkkee di
layool sama bopp, kenn tax-
awuwu ma, ñépp a ma daw,
yàlla bu leen seen jëf topp.
17 Waaye Boroom bee ma
dimbali, dooleel ma, ngir
kàddu gi siiwe ci man, ba
xeeti jàmbur yépp dégg ko,
te Boroom bee ma musal ci
pàddum gaynde.
18 Boroom bee may wallu ci
jépp jëf ju bon, te moo may
aar ba tàbbal ma fa nguuram
ga fa asamaan. Daraja ñeel
na ko, tey ak ëllëg ba fàww.
Amiin.

Póol tàggu na ñoom Timote

19 Nuyul ma Piriska ak Aki-
las ak waa kër Onesifor.
20 Erast moom, Korent la
des, waaye Torofim, Mile laa
ko bàyyi, ndax daa woppoon.
21 Gaawala ñëw, balaa sed-
dub lolli di jam. Ab nuyoo
ñeel na la, tukkee ci Ëbulus ak
Pudeñsë ak Linus ak Këlójaa
ak bokk yépp.
22 Yal na Boroom bi wéttali
sam xel. Aw yiw ñeel na leen.

Bataaxal bi Póol bind Tit

Niki Timote, Tit bokk na ci naataango yi Póol yebal, ngir ñu jàngal mboolooy ñi gëm. Ci bataaxal bii, Póol sas na Tit li mu wara jàngal mboolooy ñi gëm ca réewum Keret, ak ni mu leen wara saytoo. Póol wax na Tit mu tabb ay mag, ñu jiite mbooloo mi ci dëkk bu nekk. Mu wax itam yan jikko la magi mboolooy gëmkat yi wara am.

Ci tënk:

1.1-16 Póol mi ngi sant Tit di ko wax mu tabb magi mbooloo yi.
2.1-15 Póol jox na Tit ay ndigal yi mu wara bàyyil mbooloo yi.
3.1-15 Póol mu ngi ñaax Tit ngir mu sax ci njàngaleem, ngir gëmkat yi def jëf yu baax.

Ubbite gi

1 Ci man Póol la bataaxal bii bawoo, man jaamub Yàlla, biy ndawal Yeesu Almasi bi, mu yebal ma, ngir ma dugal ñi Yàlla tànn ci yoonu ngëm ak xam-xamu dëgg giy taxa ragal Yàlla.

2 Ngëm googu ak xam-xam boobu, ñu ngi sukkandiku ci yaakaar ji nu am ci texe ba fàww, te googu texe, Yàlla mi dul fen, moo ko dige ba àddina sosoogul.

3 Waaye tey bi mu jotee, Yàlla sunu Musalkat moo feeñal kàddoom ci biir waare bi mu ma dénk man, te moo ma digal ma xamle ko.

4 Bataaxal bi ñeel na Tit, sama doomu yoon ci kaw ngëm gi nu bokk. Aw yiw ak jàmm ñeel na la, bawoo fa Yàlla Baay bi ak Almasi Yeesu sunu Musalkat.

Póol sas na Tit ca réewum Keret

5 Li tax ma bàyyi la gannaaw ca dun bu tudd Keret mooy nga mottali la desoon ca liggéey ba, te nga tabb ay mag ñu jiite mbooloo mi ci dëkk bu nekk, na ma la ko sante woon, man ci sama bopp.

6 Ndegam nit a nga ca seen biir ñoom, di ku mucc sikk, te dencul lu wees jenn jabar, te ay doomam di ay gëmkat ñu ñu tuddul ci afal seen bakkan akug déggadi, nanga tabb ku mel noonu.

7 Ndax kat, njiit li war na di ku mucc sikk, gannaaw ab saytukatu këër Yàlla la. Bumu di ku bew, mbaa ku gaawa mer, mbaa ab màndikat, mbaa bëggkatub xeex, mbaa wutkatub am-am bu lewul.

8 Waaye war na di ku man gan, ku xejjoo lu baax, jiital am xelam, jub, sell te moom boppam.

9 Na jàpp bu dëgër ci kàddu gu wóor gi, ni ñu ko ko jàngale, ngir mu man di ñaaxe jooju àlluwa ju wér, tey tiiñal weddikat yi.

Gëmkati Keret jar nañoo femmu

10 Ndax kat bare na ñu të, rawatina ci tuubeen ñi bokk ci askanu yawut, ay waxkati

neen lañu, te ñooy yàq xeli nit ñi.
11 Li war moo di tëj seen gémmiñ, ndax këri lëmm lañuy tase àlluwa ju ñu amul sañ-sañam, ngir di ko sàkkoo am-am bu lewul.
12 Ma wax ko waru jenn waay, ab waa Keret buy seen yonentu bopp. Mu ne: «Waa Keret, ay fen-kati neen, soxor niy rabi àll, fuqle, yaafus.»
13 Loolu mu leen seedeel mooy dëgg, te moo tax nga war leena femmoo kàddu yu dëgër, ngir seen ngëm tegu ci àlluwa ji wér,
14 te baña topp léebi neen yu Yawut yi ak santaaney nit ñi dëddu liy dëgg.
15 Nit ñi set nag, seen lépp ay set, waaye ñi boole sobewu ak gëmadi, seen dara setul, seen xalaat ak seenum xel, ñooy bokk sobewu.
16 Xam Yàlla lañuy woote, te seeni jëf weddi Yàlla; nit ñu jara jéppi, ñu déggadi lañu, te tëlee def lenn lu baax.

2

Àlluwa ju wér lii lay xamle

1 Yaw nag waareel li dëppook àlluwa ji wér,
2 te mooy, na mag ñi noot seen bakkan, di ñu tedd, jiital seenum xel, te pastéefu ci wàllu ngëm ak cofeel akug muñ.
3 Naka noonu, jigéen ñu mag ñi itam, nañu jëfe ni mu jekke ci ay nit ñu sell; buñu yàq der, bu leen sàngara jiital, te nañuy jàngale lu baax,
4 ngir tàggat jeeg ju ndaw ji ci sopp seen jëkkër, sopp seeni doom,
5 di ñu jiital seenum xel, set jikko, di liggéey ca seeni kër, baax, nangul seen jëkkër, ba kenn du baatal kàddug Yàlla.
6 Naka noonu, xale yu góor yi itam, ñaaxleen ci jiital seenum xel.
7 Te nanga doon, yaw ci sa bopp ab royukaay ci lépp ndax sa jëf ju baax, te nga boole ko ak àlluwa ju dëggu te tedd,
8 ak kàddu gu wér gu kenn dul mana weddi, ngir rusloo ab noon bu amul lenn lu bon lu mu nu baatale.
9 Jaam yi, nañu nangul seeni sang ci lépp, di sàkku seen bànneexu sang, te ñu bañ di tontoonte ak moom,
10 mbaa di randal. Waaye nañu firndeel ne ñoo yelloo kóolute gu mat sëkk, su ko defee dinañu sagal ci lépp, àlluwa ji ñu jànge, te muy ju Yàlla sunu Musalkat.
11 Ndax yiwu Yàlla kat feeñ na, te looloo indil ñépp ag mucc.
12 Yiw woowu moo nu digal nu dëddu ñeme Yàlla ak xemmemtéefi àddina, te jiital sunum xel, di jëfe njub, te nekke ragal Yàlla ci àddinay tey jii.
13 Loolu lees nu digal, li feek nu ngi séentu yaakaaru mbég ma, keroog bésu peeñum sunu màggaayu Yàlla miy Yeesu Almasi bi, Musalkat bi.
14 Moo maye bakkanam ngir nun, moo nu jot, ba nu mucc ci gépp njubadi,

moo nu def askan wu mu setalal boppam, séddoo nu, nuy askan wu farlu ci jëf ju baax.

15 Googu kàddu ngay waaree, di dénkoo ak di femmoo, te boole ci fulla ju mat sëkk. Bu la kenn yab.

3

Ku gëm jëfe lu baax

1 Fàttali leen ne leen ñu nangul kilifay nguur gi ak boroom sañ-sañ yi, di dégg ndigal tey fàggu ngir jépp jëf ju baax.

2 Buñu yàq der te buñu bëggu ay, waaye nañu di bëggkati jàmm, te nañuy jëfe lewetaay gu mat sëkk seen digg ak ñépp.

3 Ndax nun itam kat, ñu ñàkk xel lanu woon te déggadi, ñu réer, tënku ci lu doon ay xemmemtéef ak bànneexi bakkan, tey wéye def lu bon ak ñeetaane, ñu jara bañ te bañante ci sunu biir.

4 Waaye ba Yàlla sunu Musalkat feeñalee mbaaxam ak mbëggeelam ci doom aadama,

5 ca la nu musal, te du jenn jëfu njekk ju nu def, ba tax mu musal nu, waaye ci yërmandeem la nu musale, sang nu cangaay lu nu taxa judduwaat, boole ci yeesale nu Noo gu Sell

6 gi mu nu awale ci Yeesu Almasi bi sunu Musalkat, ba baawaanal ko ci sunu kaw.

7 Noonu la nu Yàlla baaxee àtteb ñu jub ci kaw aw yiwam, ba nu mujj séddu ci texe gu sax dàkk, ni nu ko séentoo.

8 Googu kàddu wóor na te damaa bëgg nga sàmmoo dëggal loolu, ngir gëmkati Yàlla yi saxoo def jëf ju baax. Loolu moo baax te am njariñ ci nit ñi.

9 Waaye ay werante ak limi maam aki xuloo aki jaayante xam-xam ci yoonu Musaa, moytu ko, ndax loolu amul njariñ, amul solo.

10 Ab féewalekat nag, yedd ko benn yoon ba ñaareel bi yoon, doora daggook moom,

11 te xam ne ku ni mel daa làggi ci bàkkaaram, te moo daan boppam.

Póol tàggu na Tit

12 Gannaaw bu ma la yónnee Artemas mbaa Tisig, defal loo man ba fekksi ma Nikopolis, ndax fa laa fas yéenee lollikooji.

13 Naka Senas xamkatub yoon bi, ak Apolos, fexe leena waajalal, ba duñu ñàkk lenn lu ñu soxla ci seen yoon.

14 Na sunuy ñoñ tàggatu ci jëf ju baax ju ñu saxoo ba faj soxla yu taxaw, ngir ñu baña ñàkk njariñ.

15 Mboolem ñi ma nekkal ñu ngi lay nuyu. Nuyul nu sunuy soppe ci yoonu ngëm wi nu bokk. Aw yiw ñeel na leen, yeen ñépp.

Bataaxal bi Póol bind Filemon

Filemon xaritu Póol la. Póol yégaloon na ko xibaaru jàmm bi, ba Filemon dogoo topp Almasi bi. Ci jamono jooju ci réew yi bokk ci nguuru Room, lu tollook genn wàllu nit ñépp nekk nañu ay jaam. Jaam bu rëcc, ñu duma ko duma yu metti, ba dee xaj ca.

Filemon am na ay jaam, ba kenn ci ñoom, ku tudd Onesim, daw rëcc. Jombul dafa sàcc Filemon laata muy daw. Onesim mu ngi daje ak Póol, ci kaso bi ñu ko tëjoon. Mu dogoo topp Almasi bi, tàmbali di dimbali Póol. Póol yebal Onesim mu dellu ca Filemon ak bataaxal bii, ngir di sàkku Filemon nangu ko, def ko ni mbokkam ndax Almasi bi.

Ubbite gi

1 Ci man Póol, mi ñu tëj kaso
ngir Almasi Yeesu, ci man ak
itam ci Timote miy mbokkum
gëmkat la bataaxal bii bawoo,
ñeel Filemon, sunu soppe bi
bokk ak nun liggéey bi.
2 Mu ñeel itam sunub
jigéen Afya, ak Arsipp
sunu mbokkum xarekat, ak
mbooloom gëmkat miy dajee
sa kër.
3 Yeen la aw yiw ak jàmm
ñeel, bawoo fa Yàlla sunu
Baay ak Sang bi Yeesu Almasi
bi.

Póol a ngi sant ci biir ñaan

4 Sant sama Yàlla laa dëkke
saa yu ma la fàttalikoo ci
samay ñaan,
5 ndax dégg naa sa ngëm
ci Sang Yeesu ak sa cofeel ci
mboolem ñu sell ñi.
6 Damay ñaan nag sa ngëm
gi nu bokk amal la njariñal
ràññee mboolem ngëneel yi
nu am ci Almasi bi.
7 Mbokk mi, mbégte mu
réy ak xel mu dal laa am ci
sa cofeel, ndax ni nga serale
xolu aji sell ñi.

Póol tinul na Onesim

8 Lii nag sañoon naa la koo
digal ci turu Almasi bi, ndax
mooy li la war,
9 waaye tinu la ci ngir
cofeel, mooy li ma taamu,
man Póol mu màggat mii,
boole ci léegi tënku biir kaso
ndax Almasi Yeesu.
10 Damay tinul Onesim,
sama doomu tuubeen ji ma
tuubloo ba mu mel ni maa ko
jur ci diir bi ma nekke fii ci
kaso bi.
11 Amalu la woon njariñ*
démb, waaye tey yaak man la
amal njariñ.
12 Maa ngi koy yebal ngir
mu dellu fi yaw, te di kenn ci
man.
13 Dama koo bëggoona téye
fi sama wet, ngir mu taxawal
la, di ma dimbali, li feek maa
ngi ci kaso bi ngir xibaaru
jàmm bi.
14 Waaye bëggumaa def dara
loo àndul, ngir mu baña doon
ndimbalu ñàkk pexe, xanaa
loo defe xol bu tàlli.

* **1.11** ***njariñ:*** ci làkku gereg turu Onesim mooy tekki «Ku am njariñ».

15 Jombul itam dees koo tàggale ak yaw ab diir, ngir
nga jotaat ci moom ba fàww,
16 ba dootul doon sab jaam,
waaye day wees ab jaam, di
mbokk, di soppe, ma sopp ko
lool, te nga war ma koo gëna
sopp, ngir jëmmu boppam ak
Sang bi ngeen bokk.
17 Ndegam nag sa waay nga
ma def, dalal ko ni su doon
man.
18 Su la tooñee, mbaa mu
ameel la lenn, topp ma ko.
19 Man Póol maay bind fii
ci sama loxol bopp: maay fey
loolu, duma ci tuddaale bor
bi nga ma ameel, te muy sa
njotug bakkanu bopp!
20 Kon nag mbokk mi, may
ma googu njekk ngir Sang bi,
te nga seral sama xol ndax
Almasi bi.
21 Wóor na ma ci diggante
bii may bind bataaxal bi, ne
dinga ma déggal, te xam naa
ne dinga def sax lu wees li
may wax.
22 Te itam nanga ma waa-
jalaale ab dal, ndax yaakaar
naa ne dees na ma delloosi
fi yeen, ndax seen ñaan yu
nangu.
23 Epafras, mbokk mi ñu
ma tëjandool ndax Almasi
Yeesu, mu ngi lay nuyu,
24 mook Màrk ak Aristàrk ak
Demas ak Luug, bokk yi may
liggéeyandool.
25 Yal na yiwu Sang Yeesu
Almasi bi ànd ak seenum xel.

Bataaxal bi jëm ca Yawut ya

Umple nañu ki bind bataaxal bii. Dafa ko bind, jagleel ko ñi dogoo topp Almasi bi, waaye fitna bi ñu leen teg tax na ñu bëgga xàcc, dellu ca seen ngëm la ñu jóge.

Bataaxal bii daa wone ne Almasi bi moo gëna màgg malaaka yi, moo gëna màgg Yonent Yàlla Musaa ak sarxalkat yi. Yoonu Musaa wi sos kóllëre gu njëkk gi, ak xaymab jaamookaay bi, ak sarax yi, ay misaal lañu woon ngir waajal Almasi bi. Almasi bi fas na kóllëre gu yees gi mottali kóllëre gi Yàlla fasoon ak bànni Israayil. Ki bind bataaxal bii dafay ñaax gëmkat yi, ba seen ngëm gëna dëgër, ba ñu mana topp ci tànki ñeneen ñi gëm Yàlla, doonte ñu ngi woon ci fitna.

Ci tënk:

1.1—4.13 Almasi bi moo gëna màgg malaaka yi, moo gëna màgg Musaa.
4.14—7.28 Almasi bi mooy sarxalkat bu mag bi gën.
8.1—10.39 Almasi bi fas na kóllëre gi gën, def na sarax bi gën.
11.1-40 Niki gëmkat yu njëkk yi seen ngëm kawe woon, war nanoo gëm dëgg gi kenn manula teg bët.
12.1—13.25 Nanu ne jàkk Yeesu, moom mi nguuram dul yëngu.

Yàlla moo feeñ ci Doom ji

1 Bu yàgg la Yàlla waxoon ay yooni yoon ak maam ya, ci waxin yu bare, yonent yi jottali.

2 Ci fan yu mujj yii, ci Doom ji la jaare wax ak nun, ki mu jagleel lépp, te ci moom la sàkke àddina wërngal këpp.

3 Kooku mooy lerxat leeru Yàlla, te mooy ki jëmmal nekkug Yàlla. Moo téyee lépp kàddoom gu manoorewu. Gannaaw ba mu setalee bàkkaar yi nag, fa ndijooru Aji Màgg ji la toog, fa kawte ya,

4 te ni turam wi mu séddoo gëna màgge turi malaaka yi, ni lees ko yékkatee, ba mu gëna màgg malaaka yi.

Doom jee gëna màgg malaaka yi

5 Ndax kat, ana kan ci malaaka yi la Yàlla masa wax ne ko:

«Yaa di sama Doom,
bés niki tey, maa la jur*,»
ba neeti:
«Maay doon Baay ci moom,
muy Doom ci man†»?

6 Buy indiwaat taaw bi ci àddina nag, ci la naan:

«Na ko malaakay Yàlla yépp sujjóotal‡.»

7 Malaaka yi, la Yàlla wax ci seen mbir ne:

* **1.5** Seetal ci *Taalifi cant* 2.7. Su Yàlla nee moo ko jur, waxin la rekk. Bés bi ñu doon fal ab buur ci bànni Israayil la Yàlla di biral ne jàppe na buur bi ni doomam. Ni doom di teewale baayam, ni la buur biy teewale Yàlla ci kaw suuf. † **1.5** Seetal ci *2.Samiyel* 7.14. ‡ **1.6** Seetal ci *Taalifi cant* 97.7 ni ñu ko binde ci tekkiteg Mbind mu sell mi ci làkku gereg.

«Moo def ay malaakaam diy ngelaw,
jawriñam ñooñu la def tàkk-tàkki sawara§.»
8 Waaye Doom ji la Yàlla ne:
«Yàlla, sab jal a sax dàkk ba fàww,
sa yetu buur njub la.
9 Yaa sopp dëgg, bañ lu bon,
ba Yàlla, sa Yàlla diwe la diwu mbég,
nga tiim say moroom*.»
10 Mu neeti:
«Yaw Sang bi, ca njàlbéen ga, yaa samp suuf,
sàkke asamaan say loxo.
11 Yooyu day réer,
waaye yaw yaay sax,
lépp ay ràpp ni mbubb.
12 Yaa leen di taxañ ni malaan,
ni yére di soppikoo it lañuy soppikoo,
te yaw ngay kenn ki,
te say at amul kem†.»
13 Ana kan ci malaaka yi la mas ne:
«Toogeel sama ndijoor,
ba ma def say noon sa ndëggastal‡»?
14 Xanaa malaaka yépp duñu ay ngelaw yu ñu sas ab liggéey, yebal leen ngir ñu taxawu ñi wara jagoo ag mucc?

2

Nanu teewlu pexem mucc mi Yàlla waajal

1 Moo tax nu wara yokka teewlu kàddu yi nu dégg, bala noo lajj, taañaañal.
2 Kàddug Yàlla ga jibe woon ci gémmiñu malaaka yi mujj na di lu wér péŋŋ, te képp ku ko masa xëtt, mbaa mu déggadi ko, jot nga añ bi war ci sag tooñ.
3 Kon nag, nun ci sunu bopp, nan lanuy rëcce mbugal, su nu sàgganee pexem mucc mu réy mii Sang bi njëkkoona biral, te ñi ko dégg dëggalal nu ko?
4 Te Yàlla moo doon dëggale seedey ñooñu ay firnde aki kéemaan ak wépp xeeti kawtéef ak ay mayi Noo gu Sell gi, may yi mu séddalee ni mu ko soobe.

Yeesu moo rammu jaam ñi

5 Ndax kat du ci kilifteefu malaaka yi la Yàlla teg àddinay ëllëg ji nuy wax,
6 waaye am na ku yékkatee béreb kàddug seede, ne:
«Ana luy nit, ba nga di ko bàyyi xel?
Luy doom aadamaak loo koy yége?
7 Yaa ko def mu gëna suufe as lëf malaaka yi,
yaa ko kaalaa teraanga ak daraja,
8 lépp la ko Yàlla di jébbal, teg ko ci ndëggoom*.»
Ba Yàlla jébbalee Yeesu lépp nag, dara la bàyyiwul, lu mu ko jébbalul. Dëgg la, fii nu tollu gisagunu ne jébbal nañu ko lépp.
9 Yeesu mi ñu def mu gëna suufe as lëf malaaka yi, moom lanu gis deewam gi mu dee tax mu jagoo kaalag

§ **1.7** Seetal ci *Taalifi cant* 104.4. * **1.9** Seetal ci *Taalifi cant* 45.7-8. † **1.12** Seetal ci *Taalifi cant* 102.26-28. ‡ **1.13** Seetal ci *Taalifi cant* 110.1. * **2.8** Seetal ci *Taalifi cant* 8.5-7.

teraanga. Noonu la deewale ñépp ci kaw yiwu Yàlla.
10 Ndax kat Yàlla mi lépp lu sàkke ñeel, te lépp sàkkoo ci moom, moo nammoona wommat gone yu bare ba séddleen daraja. Moo tax muy lu jaadu, mu sottale matug Yeesu ay coono, ndax Yeesu moo xàllal gone yooyu yoonu mucc.
11 Yeesu miy sellal nit ñi, moom ak ñi muy sellal, ñoo bokk lenqe, te moo tax Yeesu rusu leena woowe ay bokk.
12 Mu ne:
«Maay siiwali saw tur ci samay bokk,
maa lay kañ fi digg mbooloo mi†.»
13 Mu waxaat ne:
«Man maay am kóolute ci moom.»
Dellooti ne:
«Man de, maa ngii, maak xale yi ma Yàlla may‡.»
14 Gone yooyu nag, bindeefi suux ak deret lañu bokk doon, ñoom ñépp. Moo tax Yeesu itam dikk bokk ak ñoom woowu nekkin, ngir mana dee ba def deewug boppam pexe mi mu neenale ka yoroon dooley dee, te mooy Seytaane.
15 Noonu la goreele mboolem ñi seenug ragala dee tënkoon cig njaam, seen giiru dund.
16 Ndax kat du ay malaaka la Yeesu xettalisi, waaye askanu Ibraayma la xettalisi.
17 Moo tax fàww mu niru woon ay bokkam ci bépp fànn. Su ko defee mu mana doon seen sarxalkat bu mag bu am yërmande te wóor fa kanam Yàlla, ngir mana defal askan wi seen njotlaayal bakkan.
18 Coonoy nattu bi mu dékku nag tax na mu mana wallu ñi nekk ci nattu.

3

Doom jee gëna màgg Musaa

1 Kon nag bokk yu sell yi, yeen ñi bokk ci wooteb asamaan, ràññeeleen Yeesu, ndaw li, sarxalkat bu mag bi ci yoon wi nu gëm.
2 Ku wóor la woon, ñeel ki ko tabb, noonee Musaa wóore woon ci mboolem waa kër Yàlla.
3 Waaye ni ab tabaxkat ëppe teraanga kër ga muy tabax, ni la Yeesu yelloo daraja ju ëpp ja Musaa yelloo woon.
4 Ndax kër gu nekk am na ku ko tabax, waaye ki tabax lépp mooy Yàlla.
5 Musaa dév «jawriñ ju wóor la woon ci biir mboolem waa kër Yàlla*,» di seedeel Yàlla kàddu ya ñu fa wara wax.
6 Almasi bi nag mooy Doom ju wóor ji jiite kër Yàlla, te nun nooy këram, ndegam kay nu ngi wéye aw fit ak yaakaar ji nuy puukarewoo.

Almasi bi moo jara déggal

7 Kon nag ni ko Noo gu Sell gi waxe:
«Bésub tey jii bu ngeen déggee baatam,
8 buleen të na woon ca fippu ga,
keroog bésub seetlu Yàlla ba ca màndiŋ ma†,

† **2.12** Seetal ci *Taalifi cant* 22.23. ‡ **2.13** Seetal ci *Esayi* 8.17-18. * **3.5** Seetal ci *Màndiŋ ma* 12.7. † **3.8** Seetal ci *Mucc ga* 17.1-7.

9 fa ma seeni maam doon seetloo, di ma diiŋat,
te gisoon samay jaloore,
10 diiru ñeent fukki at.
Moo tax ma mere gii maas, ba ne:
“Seen xol a dëkke lajj,
ñu faaleedi samay santaane.”
11 Moo ma taxa giñ ci sama biir mer, ne:
“Duñu tàbbi mukk fa samag noflaay‡.”»
12 Bokk yi, wattuleen bala kenn ci yeen a am xolub gëmadi bu bon bu koy xiir ci dëddu Yàlla jiy dund.
13 Waaye bés bu nekk deeleen soññante li feek muy bésub teyagum, bala bàkkaar a nax kenn ci yeen, ba mu mujj dërkiis.
14 Ndax kat noo di àndandooy Almasi bi, ndegam wéye nanoo ŋoy bu dëgër ci sunu kóolute ga nu doore, ba kera muj ga.
15 Waxees na ne:
«Bésub tey jii bu ngeen déggee baatam,
buleen të na woon ca fippu ga§.»
16 Ana ñan ñoo déggoon te teewuleena fippu? Xanaa du mboolem ña génne woon Misra ci njiital Musaa?
17 Ana ñan la Yàlla mere lu mat ñeent fukki at? Xanaa du mboolem ña bàkkaaroon te seeni néew mujj tëdd ca màndiŋ ma?
18 Te it ana ñan ñu moy ña déggadi woon, la Yàlla giñaloon ne duñu tàbbi mukk ci noflaayam?
19 Kon nu gis ne seen gëmadee tax manuñu ca woona tàbbi.

4

1 Kon nag gannaaw digeb tàbbi ci noflaayal Yàlla mu ngi sax ba tey, nanu ragal kenn ci yeen taxawe melokaanu ku ca jotul.
2 Ndax kat ni ñu nu àggee xibaaru jàmm bi, noonu lees leen ko àggee, waaye kàddu ga ñu dégg moo leen jariñul dara, ndax ña ko dégg ñoo ko déggewul ngëm.
3 Nun ñi gëm doŋŋ nooy tàbbi ci noflaayam, noonu mu ko waxe, ne:
«Maa giñ ci sama biir mer, ne:
“Duñu tàbbi mukk fa samag noflaay*.” »
Ndaxam ba àddina sosoo la liggéeyu Yàlla sotti woon ba noppi,
4 nde waxees na lu jëm ci bésub juróom ñaareel ba, ne:
«Bésub juróom ñaareel ba nag,
Yàlla dallu ci mboolem liggéeyam†.»
5 Te moo wax itam ci lii nu njëkka jukki, ne:
«Duñu tàbbi mukk fa samag noflaay.»
6 Kon nag am na ñenn ñu ci wara tàbbi ba tey. Te ñi ñu njëkkoona àgge xibaaru jàmm bi, tàbbiwuñu ca ndax seenug déggadi.

‡ **3.11** Seetal ci *Taalifi cant* 95.7-11; ***noflaay:*** Yàlla moo digoon bànni Israayil ag noflaay, te mooy jàmm ju mu leen digoon ne dinañu ko dëkke biir Kanaan, gannaaw bu ñu fa duggee. Waaye ñi déggal Yeesu Almasi bi, ñoo jagoo teeweji jataayu Yàlla, te loolu mooy doon seen noflaay. § **3.15** Seetal ci *Taalifi cant* 95.7-8.
* **4.3** Seetal ci *Taalifi cant* 95.11. † **4.4** Seetal ci *Njàlbéen ga* 2.2.

7 Looloo waral Yàlla jàppaat
beneen bés bu ñuy tàbbee
ci noflaayam, bés bu mu
tudde «tey jii», te mooy ba
mu waxee lu yàgga yàgg,
gannaaw gi, ci gémmiñug
Daawuda, kàddu gii ñu jota
jukki:
«Bésub tey jii bu ngeen déggee
baatub Yàlla,
buleen të.»
8 Su leen Yosuwe tàbbaloon ca
googa noflaay, kon gannaaw
gi Yàlla du wax lu jëm ci be-
neen bés.
9 Kon des na ba tey noflaayu
bésub juróom ñaareel bu ñu
waajalal ñoñu Yàlla.
10 Ndax ku tàbbi ci noflaayu
Yàlla kat, na Yàlla dalloo woon
ca ay liggéeyam, ni ngay dal-
loo ci say liggéey.
11 Nanu def sunu kem-kàttan
boog, ngir tàbbi ci googu
noflaay, bala kenn a daanu
ndax déggadi gu mel ni gu
maam ya.
12 Kàddug Yàlla de luy dund la,
ànd ak doole, te moo gëna ñaw
saamaru ñaari ñawka bu gëna
ñaw. Day sar ba fa xel akug
noo digaloo, ba fa yax ak yuq
dajee, te man naa càmbar ay
xalaat ak mébéti xol.
13 Te it amul mbindeef mu
làqu fi kanam Yàlla. Lépp a
ne duŋŋ, ne fàŋŋ, muy gis, te
moom lanuy waxal bés-pénc.

Yeesu mooy sarxalkat bu mag bi

14 Gannaaw nag am nanu
kilifag sarxalkat bu mag bu
jàll ba ca biir asamaan, te
mooy Yeesu Doomu Yàlla,
nanu ŋoy ci yoonu ngëm wi.
15 Ndax sarxalkat bu mag
bi nu am du ku tëlee yég
sunuy néew doole, waaye ni
nun rekk lees ko nattoo wet
gu nekk, te taxul mu bàkkaar.
16 Kon nag nanu ñemee
dikk ba ca ngàngunem yiw
ma, ndax nu jot yërmande te
dajeek aw yiw wu nu wallu
fu nu ko soxlaa.

5

1 Bépp sarxalkat bu mag
nag, ci biir nit ñi lees ko jële,
fal ko ngir nit ñi, ci seen dig-
gante ak Yàlla, muy joxe ay
saraxi njébbal ak saraxi jur
ngir seeni bàkkaar.
2 Dina mana sédd cér ñi xa-
mul ak ñi moy ndax moom ci
boppam ci ag néew doole la
tënku.
3 Néew doole googu moo tax
mu wara joxeel boppam, tey
joxeel askan wi ay sarax, ngir
seeni bàkkaar.
4 Te it kenn jagoowul bop-
pam teraangay carxal, ndare
du Yàllaa ko ci woo, na woon
ca Aaróona.
5 Noonu la woon itam ci
Almasi bi. Tegoowul bop-
pam darajay doon sarxalkat
bu mag, waaye Yàllaa ko ne:
«Yaa di sama Doom,
bés niki tey maa la jur*.»
6 Noonu it la waxe feneen, ne:
«Yaa dib sarxalkat ba fàww,
topp dayob Melkiccedeg†.»
7 Fan yi Almasi bi dee dund
dundu nitu suuxu neen, ay
ñaan aki dagaan yu ànd aki

* **5.5** Seetal ci *Taalifi cant* 2.7. † **5.6** ***Melkiccedeg,*** buurub Salem la woon, di sarxalkat bu Yàlla faloon ci jamonoy Ibraayma, maanaam ñeenti téeméeri at laata Aaróonaa doon ab sarxalkat. Seetal ci *Taalifi cant* 110.4.

yuux aki jooy la daan yékkati jëme fa ki ko mana wallu ba du dee, te ñaan ga nangu na it, ndax na mu ragale woon Yàlla.
8 Li muy Doom lépp, terewu koo tàggatu ci dégg ndigal, ndax coono yi mu daj.
9 Noonu lees matale Almasi bi sëkk, ba mu doon cosaanu mucc gu dul jeex, ñeel mboolem ñi ko déggal.
10 Ci biir loolu Yàlla tudde ko sarxalkat bu mag bi topp dayob Melkiccedeg.

Nanu jëm kanam

11 Moomu mbir nag bare na lu nu ciy wax, waaye tekki ko mooy jafe ndax seen déggin wu diib.
12 Ndax kat nëgëni tey waroon na leena fekk diy jàngalekat, waaye aajowoo ngeen ba tey ku leen jàngal ndoortel waxi Yàlla. Nàmpum soow ngeen mujj aajowoo, ndax ñàkka àttan ñam wu dëgër.
13 Képp ku tollu ci nàmpum soow nag, tuut-tànk nga, doo mana xam dara ci kàddug njub.
14 Mag ñi kay ñoo yelloo ñam wu dëgër, ñoo tàmma jëfe seenum xel, ngir ràññee lu baax ak lu bon.

6

1 Kon nag nanu jóge ci ndoortel àlluway Almasi bi, daldi jàll jëm ci njàngum mag, te ñu baña lalaat njàngale yi jiitu ci xibaar bi. Njàngale mi moo di gëm Yàlla gannaaw tuubeel gi war ci jëf ju bon ji nit kiy def te muy jëfi dee.
2 Te di itam njàngalem xeeti njàpp* ak ñaan gu àndak tegeb loxo; ak mbirum dee-dekki ak àtteb bés-pénc biy sax dàkk.
3 Nanu jëm kanam, te moom lanuy def, ndegam soob na Yàlla.

4 Ñi ñu xasa leeral nag, te ñu jota mos may gu bawoo ci asamaan, séddu ci Noo gu Sell gi, deesu leen mana defal dara.
5 Ñoo mos kàddug Yàlla gu baax gi ak manoore yu jamono jiy ñëw,
6 ba noppi xàcc. Kon deesu leen waññi, ngir ñuy tuubati, nde ñoo daajaat Doomu Yàlla ci bant, ñoom ci seen bopp, teg ko toroxte ju ne fàŋŋ.

7 Ndax suuf kat, su naanee ndox mu mu tawlu ay yoon, ba meññ gàncax gu jariñ ñi ñu koy beyal, soosa suuf dina séddu ci barke bu bawoo fa Yàlla.
8 Waaye su meññee ay dég aki xaaxaam, amul njariñ, alkuteem lees di tudd léegi, te lakk lay mujje.

9 Waaye nag soppe yi, nii nuy waxe ak yeen teewul nu di leen yaakaar ci lu wér, li leen gëna amal njariñ, te bokk ci seenug mucc.
10 Yàlla ñàkkul worma bay fàtte seen liggéey ak cofeel gi ngeen sopp turam, te firndeele ko ni ngeen taxawoo ñu sell ñi, démb ak tey.

* **6.2** ***njàpp*** mooy li Yawut daan def ngir sell.

11 Waaye danoo bëgg kenn ku nekk ci yeen wéye genn parlu googu ngeen nekke, ba kera muj ga, ngir seen yaakaar sotti ba mat sëkk.
12 Su ko defee dungeen yàccaaral, waaye dangeen di roy ci ñi gëm te muñ, ba jagoo digey Yàlla.

Digeb Yàlla du jaas

13 Mu mel ni Ibraayma, ba Yàlla di digoo ak moom, Yàlla manul woona giñe ku sut Yàlla. Moo tax mu giñal ko ci boppam,
14 ne ko: «Maa lay barkeel a barkeel déy, ful laa ful[†].»
15 Noonu la Ibraayma muñe, ba kera mu jote ca dige ba.
16 Nit nag, ku ko sut lay giñe, ngir dogal kàddu, ba teesal wépp werante.
17 Yàllaa bëggoona firndeel nu mu gëna leere ñeel ñi moom dige bi, ne ab dogalam du tebbiku mukk. Moo tax mu dogale ngiñ ab digeem.
18 Ñaar yooyu du tebbiku ndax Yàlla du fen, te nun ñi daw làqusi ci moom, ci lanu ame ndëgërlaay lu réy lu nu ŋoye ci yaakaar ji ci sunu kanam.
19 Yaakaar jooju lanu am, mu mel ni diigalub gaal, diigal bu dëgër te wóor, ñeel sunu xol, te yaakaar jooju mooy bëtt rido ba, ba jàll ca néeg bu sella sell ba.
20 Fa la ndaw li nu jiitu dugg ngir nun, te kookooy Yeesu mi ñu fal sarxalkat bu mag ba fàww, mu topp dayob Melkiccedeg.

7

Melkiccedeg moo sut Ibraayma ak Aaróona

1 Melkiccedeg moomu doon buurub Salem te nekkoon sarxalkatub Yàlla Aji Kawe ji, ba Ibraayma délsee jóge xareem baak buur ya mu duma, kooku moo ko gatandu woon, ñaanal ko[*].
2 Moom la Ibraayma jox fukkeelu cérub mboolem cëxëtoo ma. Ni ñu njëkka dégge aw turam Melkiccedeg, ci tekki, mooy «buur bu jub». Bu loolu weesoo itam moom mooy buurub Salem, muy «buuru jàmm».
3 Melkiccedeg nag du baay, du ndey, du askanu maam wees ko xamal. Du ndoortel gane àddina, du njeextel dund wees ko xamal. Dees koo def mu niru Doomu Yàlla, te saxoo di ab sarxalkat ba fàww.
4 Seetleen ni mu ràññikoo, moom la Ibraayma maamu cosaan ma ci boppam jébbal fukkeelu cérub cëxëtoo ma!
5 Te sarxalkat yi bokk ci giirug Lewi ni ko yoon wi tërale, ñoom lañu sant ñu nangu céri fukkeeli alali askan wiy seeni bokk, te soqikoo ñoom itam ci geñog Ibraayma.
6 Waaye Melkiccedeg mi ñu askanalewul giirug Lewi, ci Ibraayma la nangoo cérub fukkeel. Te it moo ñaanal barke Ibraayma mi jagoo digey Yàlla.

[†] **6.14** Seetal ci *Njàlbéen ga* 22.17. [*] **7.1** Seetal ci *Njàlbéen ga* 14.17-20.

7 Te amul benn werante ne
ki féete suuf, moom la ki féete
kaw di ñaanal barke.
8 Kon ci gii wet ay nit ñuy
dee doŋŋ ñooy nangu ay céri
fukkeel, ca gee wet nag ku ñu
seedeel ne mu ngi dund ba
tey moo jagoo cérub fukkeel.
9 Léegi nag ci waxin, Lewi
miy nangu cérub fukkeel,
moo génne cérub fukkeel bu
mu feye ci loxol Ibraayma.
10 Ndax ba Melkiccedeg di
gatandu Ibraayma, Lewi ma
nga woon ca geñog Ibraayma
maamam.

Melkiccedeg misaal na Almasi bi

11 Kon liggéeyu carxal gu
Leween ñi yoroon ci yoonu
Musaa, wi ñu dénkoon bànni
Israayil, su doon liggéey buy
taxa mat sëkk, ndax dees na
soxlaati beneen sarxalkat bu
jóg topp dayob Melkiccedeg,
te toppul dayob Aaróona?
12 Carxal gi nag su soppikoo, fàww yoon wi itam soppiku, àndak moom.
13 Ki kàddu yii jëm ci moom,
fa mu bokk, geneen giir la,
te kenn ci giiram masu cee
liggéeye ca sarxalukaay ba.
14 Li wér te wóor it moo di
sunu Sang ci Yuda la soqikoo,
te googu giir, Musaa waxu ci
lenn lu jëm ci sarxalkat yi.
15 Mbir mi gëna leerati gannaaw ba beneen sarxalkat
feeñee te mel ni Melkiccedeg.
16 Te kooku, du rekk ne santaaneb ndonol deret bu mu
wàccool moo ko taxa doon ab
sarxalkat, waaye manoorey
dundam gu amul àpp moo ko
def ab sarxalkat.
17 Ndax kat, gii kàddu,
seedeelees na ko ko:
«Yaa dib sarxalkat ba fàww,
topp dayob Melkiccedeg.»
18 Kon ci genn wet, santaane ba woon, moom lañu
neenal, ndax matadig santaane ba ak ñàkka jariñeem,
19 ndax yoonu Musaa sottalul dara ba mu mat sëkk. Ci
geneen wet, yaakaar ju gën
moo nuyoo, di yoon wu nuy
jaare ba àgg fa Yàlla.
20 Te it palug sarxalkat bii
ñàkkula àndak ngiñ, nde sarxalkat yee, ñoom lees daan fal
pal gu àndul ak ngiñ.
21 Waaye Yeesu mii la ag
palam àndak ngiñ lu jibe ca
ka ko wax ne ko:
«Boroom bee ko giñ
te du dellu gannaaw:
"Yaa dib sarxalkat ba fàww."»
22 Ci kaw ngiñ lu réy loolu
la Yeesu nekke ki wérale
jëmmam, ne kóllëre gu gën
taxaw na.
23 Ñi ñu masa fal sarxalkat
nag bare nañu, te tëlee wéye
fàww seen sas moo tax, gannaaw ñoom ñépp ay dee.
24 Waaye Yeesu mi sax ba
fàww, moo sasoo carxal gu
sax dàkk.
25 Looloo waral mu mana
musal mucc gu mat sëkk, ñiy
awe fi moom, dikk fa Yàlla,
ndax mooy dund ba fàww,
ngir di leen tinul.
26 Boobu sarxalkat bu mag
lanu soxla: moo sell, mucc
sikk, mucc sobe, moom lañu
teqale ak bàkkaarkat yi ci
àddina, te moom lañu kaweel
ba fa tiim asamaan.
27 Bokkul ak yeneen sarxalkat yu mag yi: soxlawula
jiital bés bu nekk saraxi jur

ngir bàkkaari boppam, door cee teg ay sarax ngir bàkkaari askan wi. Benn yoon la Yeesu sarxale, mu doy, te mooy ba mu sarxee boppam.

28 Ndax kat yoonu Musaa, ay nit ak seenug néew doole la fal ay sarxalkat yu mag. Waaye kàddug ngiñ li topp ci yoon wi, moo fal sarxalkat bu mag, Doom ji ñu matal sëkk ba fàww.

8

Kóllëre gi gën la Yeesu Sarxalkat bu mag bi indi

1 Kàddu yii nu wax nag, lii moo di ponk bi: boobu sarxalkat bu mag lanu am, mu toog ci ndijooru ngànguney Ku màgg ka fa asamaan.

2 Mooy liggéey ca kër gu sell ga, ca biir xaymab jaamookaay bu dëggu, ba Boroom bi samp, te nit sampu ko.

3 Gannaaw nag ab sarxalkat bu mag bu mu mana doon, dees koo fal, ngir muy joxe ay saraxi njébbal ak saraxi jur, kon fàww sarxalkat bu mag bii itam am lu mu sarxe.

4 Bu doon ci àddina, du nekk sax ab sarxalkat, gannaaw ay sarxalkat a ngi fi, di jébbale ay sarax, ni ko yoonu Musaa laaje.

5 Sarxalkat yooyu, jaamookaay bi ñuy liggéeye, ab misaal la, takkndeeru yëf yu dëggu ya fa asamaan la. Ndax ba Musaa di waaja yékkati xaymab jaamookaay ba, noonu lees ko artoo woon, ne ko: «Nanga xool te def lépp, mu dëppook misaal mi ñu la won ci kaw tund wi*.»

6 Waaye tey la Yeesu jot ci liggéeyu carxal gu sut gu njëkk ga fuuf, te kóllëre gi mu fas diggante Yàlla ak nit ñi, noonu la gëne gu njëkk ga; dige yi lal kóllëre gu yees gii it, noonu la gëne dige ya laloon gu njëkk ga.

7 Bu kóllëre gu njëkk ga muccoon sikk nag, deesul soxlaa xajal geneen.

8 Waaye Yàllaa sikk bànni Israayil, ba mu nee:

«Ay fan a ngii di ñëw, la Boroom bi wax,
mu ne maay fas ak waa kër Israayil ak waa kër Yuda,
kóllëre gu yees
gu bokkewul ak ga ma séqoon ak seeni maam,
9 ba ma leen jàppee ci loxo,
génne leen réewum Misra.
Gannaaw ñoo sàmmul sama kóllëre nag,
man it geesuwuma leen,
la Boroom bi wax.
10 «Lii nag moo di kóllëre gi may fas
ak waa kër Israayil, bu fan yooyu weesoo:
Boroom beey wax, mu ne:
Maay yeb sama ndigali yoon ci seen xel,
ci seen xol laa koy ñaas.
Maay doon seen Yàlla,
ñoom ñu doon sama ñoñ.
11 Kenn dootul soxlaa jàngal moroomam,
mbaa mbokkam, naan ko: "Ràññeel Boroom bi!"

* **8.5** Seetal ci *Mucc ga* 25.40.

Ndax ñoom ñépp a may
ràññee,
ki gëna tuut ba ci ki gëna mag.
12 Maa leen di jéggal seeni
ñaawtéef,
te seeni bàkkaar, duma ci
bàyyeeti xel†.»

13 Bu Yàlla woowee kóllëre
gii gu yees nag, daa fekk mu
wonnil gu njëkk ga. Lu wonni
te di lu yàgg nag, mu ngi ci
tànki wees.

9

Yoonu Musaa sàrtaloon na nu ñuy jaamoo Yàlla

1 Kóllëre gu njëkk ga amoon
na moom itam ay ndigalam
yu jëm ci ni ñu wara jaamoo
Yàlla, ak néegam bu sell bi fi
kaw suuf.

2 Xaymab jaamookaay ba
ñu sàkkoon ñaari néeg la woon.
Bu njëkk ba, ca la tegukaayu
làmp ba nekkoon ak taabal ja
ak mburum teewal ma. Moo
doon néeg bu sell ba.

3 Néeg ba ca wàllaa ñaareelu
rido ba, moom lañu daan
woowe néeg bu sella sell ba.

4 Ca la sarxalukaayu wurus
ba ñuy taal cuuraay bokkoon,
gaalu kóllëre ga nekk moom
doŋŋ ca biir néeg bu sella sell
ba, ñu xoob ko wurus ba mu
daj. Gaal ga moo yeboon
njaqal wurus la defoon ñam
wa ñuy wax mànn ak yetu
Aaróona wa jebbi woon ak
àlluway kóllëre ga.

5 Ca kaw gaal ga la
ñaari jëmmi malaakay serub
nekkoon, di tegtale leeru
Yàlla, seeni laaf def keppaaru
kubeer ga ñuy amale ag
njotlaay. Waaye yooyu dunu
ko mana daldi faramfàcce
léegi.

6 Ba ñu waajalee noonu
yooyii ba mu jekk, sarxalkat
yaa daan dugg saa su nekk ca
néeg bu njëkk ba, di def seen
liggéey.

7 Waaye ñaareelu néeg ba,
sarxalkat bu mag ba doŋŋ
moo ca daan dugg, benn yoon
cim at, te du ñàkka duggaale
deret ju muy joxe ngir bop-
pam ak itam ngir bàkkaar yi
askan wi def te du ag teyeef.

8 Noonu la Noo gu Sell gi
firndeele ne yoon wu maye
ñu dugg ca néeg bu sella sell
ba feeñagul woon, te fekk
néeg bu njëkk ba di taxaw ba
tey.

9 Loolu misaal la, ñeel ja-
monoy tey, di firndeel ne
saraxi jur yi ak yeneen sarax
yi ñu daan jébbale manuñoo
def ba xelu jaamukatub Yàlla
bi dal.

10 Sarax yooyu, ci aw ñam
ak ag naan, ak xeeti njàpp*
doŋŋ la jëm, lépp yittewoo
yaramu suuxu neen, te di
ndigal yu leen waroon ba
keroog bésub coppite taxaw.

Almasi bi moo far bàkkaar, fas kóllëre gu bees

11 Almasi bi nag moo dikk
tey, di sarxalkat bu mag bi
yor xéewal yi teew ba noppi.
Moo dugg ca biir xayma ba
gëna màgg te mat sëkk, xayma
bu loxol nit deful, te loolu
mooy xayma ba bokkul ci
càkkéefug àddina sii.

† **8.12** Seetal ci *Yeremi* 31.31-34. * **9.10** njàpp mooy li Yawut daan def ngir sell.

12 Du deretu sikket mbaa yëkk la duggaale, waaye deretu boppam la dugge benn yoon ba fàww ca néeg bu sella sell, te moom la amale njotlaay gu sax dàkk.

13 Deretu sikket ak yëkk, ak dóomu nag wu jigéen wu ñu lakk, ngir suy dóom ba nit ku sobewu, yooyu lees daan sellale nit ñi, ngir seen cetug yaramu suuxu neen.

14 Su loolu amee, ñaata yoon la deretu Almasi bi ëppe njariñ! Almasi bi mooy ki def boppam sarax bu mucc sikk ñeel Yàlla, ci dooley Noo gu Sell gi. Moom rekk moo mana setal sunu yaraangey xel mi sababoo ci sunu jëf ju bon ju jëme ci dee, ba nu mana jaamu Yàlla jiy dund!

15 Looloo tax Yeesu di rammukat bi fas kóllëre gu bees, ngir ñi ñu woo mana jot ci muur gu sax dàkk gi ñu leen dig. Deewam gi mu dee, moom la leen jote ci bàkkaar yi ñu xëtte kóllëre gu njëkk ga.

16 Kayitu ndono nag fu mu teew, fàww joxees fa firndey deewug ka donale,

17 ndax kayitu ndono du wér lu moy gannaaw bu nit ka deewee. Du jàppandi mukk li feek ki donalee ngi dund.

18 Looloo waral it kóllëre† gu njëkk ga ci boppam, dooreesu ko woon te deret tuuruwul.

19 Keroog ba Musaa biralalee bànni Israayil gépp mboolem santaane, na ko yoon wi laaje, ba mu noppee, deretu wëllu la jël, ak ju sikket akum ndox ak caru garabu isob bu mu laxas kawaru xar gu xonq. Mu capp ko ca deret ja, wis-wisal ko ca kaw téereb yoon wa ak ca kaw mbooloo mépp.

20 Mu ne: «Lii nag mooy deret ji Yàlla fase kóllëre gi mu séq ak yeen‡.»

21 Xayma ba ak mboolem ndabi carxal ya it, noonu la Musaa wis-wisale deret ca seen kaw.

22 Ndax ci yoonu Musaa sax, deret lees di setale daanaka lépp, te bu deret tuuruwul, njéggal amul.

23 Jumtukaay yooyi di ay misaali yëf ya fa asamaan, yooyu sarax lees ko waroona setale. Kon yëfi asamaan ya ci boppam, sarax yu ko gën lees ko wara setale.

24 Ndax néeg yu sell yu nit tabax, te muy royaalub néeg bu dëggu ba doŋŋ, du ci la Almasi bi dugg. Waaye ci asamaan ci boppam la dugg ngir teewal nu tey, fa kanam Yàlla.

25 Duggul asamaan it ngir di sarxe aka sarxewaat boppam, noonee sarxalkat bu mag ba daan dugge at mu nekk ca néeg bu sella sell, yóbbaale deret ju dul josam.

26 Lu ko moy ca njàlbéenu àddina lay dale sonn ay yooni yoon. Waaye tey ci mujug jamono yi la feeñ benn yoon doŋŋ, ba sarxe boppam, ngir far bàkkaar.

27 Kon ni ab dogal sédde nit ñi benn yoon doŋŋ bu ñuy dee, seenub àtte topp ci,

† **9.18** ***kóllëre:*** benn baat mooy tekki «kóllëre» ak «kayitu ndono». ‡ **9.20** Seetal ci *Mucc ga* 24.8.

28 noonu itam la Almasi bi
doone ab sarax benn yoon,
ngir gàddu bàkkaaru nit ñu
bare, te dina teewsiwaat, ci
yoon wu joteetul dara ak
bàkkaar, ngir indil ñi koy
séentu seenug mucc.

10

1 Yoonu Musaa takkndeeru
xéewal yiy ñëw doŋŋ a ci nekk,
waaye xéewal ya ci seen bopp
nekku ci. Looloo tax sarax
yi yoon wi laaj ñu war koo
saxoo jébbale at mu nekk,
manula setal mukk wecc ñiy
jaamusi.
2 Su sarax yi taxoona
set wecc, xanaa deesu ko
dakkal? Bu ca jaamukati
Yàlla yi doon sete wecc benn
yoon kay, xanaa dootuñu am
yaraangey bàkkaar!
3 Sarax yooyu dañu koy
fàttalee ay bàkkaar at mu jot,
4 ndax deretu yëkk ak ju
sikket kat manula far ay
bàkkaar.
5 Moo tax ba Almasi biy
dikk ci àddina la wax ne:
«Saraxi jur ak pepp, taa-
muwuloo ko,
waaye aw yaram nga ma
waajalal.
6 Saraxu rendi-dóomal ak
saraxu póotum bàkkaar,
safoowuloo ci dara.
7 Ca laa ne: "Maa dikk nii,
te téereb yoon wi indi na li ñu
bind ci man,
maa defsi sa coobare, yaw
Yàlla*."»
8 Dafa njëkk ne: «Saraxi jur ak
pepp, saraxi dóomal ak saraxi
póotum bàkkaar, bëgguloo,
safoowuloo,» doonte yoon
wee laaj yooyu sarax.
9 Mu teg ca ne: «Maa ngii defsi
sa coobare.» Noonu la fare
lu njëkk la, ngir wuutal fa
ñaareel bi.
10 Coobarey Yàlla googu moo
waral ñu sellale nu sarax bi
Yeesu Almasi bi sarxe yara-
mam benn yoon ba fàww.
11 Bépp sarxalkat a ngi
taxaw bés bu nekk ci
liggéeyam, di jébbale aka
jébbalewaat yenn sarax yooyu,
te lenn du ci masa mana far
bàkkaar.
12 Waaye kii de, ba mu
sarxee boppam ngir far ay
bàkkaar, bennub sarax bu doy
ba fàww, ca la tooge fa ndi-
jooru Yàlla.
13 Fa la doxe xaar bés ba
ñu koy defal ay noonam
ndëggastalu tànkam.
14 Kon bennub sarax
boobu, ci la matale sëkk ba
fàww nit ñi ñu sellal.
15 Mooy li Noo gu Sell gi
itam seede, ñeel nu,
16 nde gannaaw ba mu nee:
«Lii nag moo di kóllëre gi may
fas ak ñoom,
bu fan yooyu weesoo, Bo-
room beey wax,
mu ne: Maay yeb sama ndi-
gali yoon ci seen xol,
ci seen xel laa koy ñaas;
17 lii la ca teg: seeni bàkkaar ak
seeni ñaawtéef,
duma ci bàyyeeti xel†.»
18 Yooyu nag fu ñu ko jéggalee,
aajootul sarax su koy far.

Nanu àgg fa Yàlla

19 Léegi nag bokk yi, am
nanu sañ-sañu dugg ca néeg

* **10.7** Seetal ci *Taalifi cant* 40.7-9. † **10.17** Seetal ci *Yeremi* 31.33-34.

bu sella sell ba, ngir deretu
Yeesu,
20 deretu Yeesu jiy yoon wu
yees, yoonu dund gu mu nu
xàllal, jàllale ko ca rido ba, te
rido ba moo di yaramu su-
uxam wi mu saraxe.
21 Am nanu itam sarxalkat
bu mag bu jiite kër Yàlla ga.
22 Kon nag nanu agsee fi
Yàlla xol bu dëggu ak fit wu
mat sëkk wu ngëm waral, gan-
naaw wisees na sunum xel
ndoxum setlu, ba mu tàggook
bépp gàkk bu mu nu sikkale,
te raggees na sunu yaram ci
ndoxum setlu.
23 Nanu ŋoy ci yaakaar ji nu
biral ne moom lanu am, te
nu baña yoqi, nde ki dige ku
wóor la.
24 Nanu seet itam ci sunu
biir nu nuy xiirtalantee ngir
cofeel ak jëf ju baax.
25 Te bunu def ni ñenn
ñi, di daggoo ak sunuy
ndaje, waaye nanuy ñaaxante,
rawatina tey bi ngeen gisee
bés bi dëgmal.
26 Gannaaw bu nu xamee
xéll liy dëgg ba noppi nag, su
nu bàkkaaratee te di ko tey, su
boobaa ab sarax bu far yooyu
bàkkaar amatu ci.
27 Xanaa tiitaangey séentu
mbugal ma ak sawara wu
yànj wiy xoyom fippukat yi.
28 Képp ku masoona xëtt
yoonu Musaa, daawuñu ko
ñéeblu; ci kaw seedey ñaari nit
ba ñett lees ko daan rey.
29 Kon ki dëggaate Doomu
Yàlla, teddadil deret ji ñu sel-
lale kóllëre gi, te ñàkke teggin
Noowug Yàlla gi nu indil aw
yiw, kooku, mbugal ma mu
yelloo, ñaata yoon lay gënatee
metti, ngeen defe?
30 Xam nanu ki wax ne:
«Maay kiy feye, di añale,»
neeti: «Boroom bi mooy àtte
ñoñam‡.»
31 Céy ku nara tàbbi ci loxoy
Yàlla jiy dund, ndaw lu raglu!
32 Fàttalikuleen bés yu njëkk
ya, gannaaw ba ngeen jo-
tee ci leeru Yàlla, na ngeen
dëgërloo woon ca xeex bu
mag ba te metti.
33 Léeg-léegaa ñu saaga leen,
bunduxataal leen ci kanam
nit ñi; léeg-léegaa yeen ay tax-
awu nit ñi ñu teg lu ni mel.
34 Ndax yeena bokk ak ñi
ñu tëj seen coono, te yeena
muñ ci xol bu sedd ni ñu fo-
qarñee seen moomeel, ngir
xam ngeen yeen ci seen bopp
ne am ngeen alal ju ko gën tey
sax ba fàww.
35 Kon nag buleen teqa-
likook seenu fit, yool bu réy a
ngi ci.
36 Li leen war moo di muñ,
ba sottal coobarey Yàlla, su ko
defee ngeen jot li mu dige.
37 Ndax kat,
«Des nas tuut, as tuut rekk,
kiy dikk, dikk te du yeex.
38 Sama nit ku jub nag mooy
dund ndax ngëm ga,
waaye ku dellu gannaaw,
sama xol bégewu la§.»
39 Nun nag bokkunu ci ñiy
dellu gannaaw te nara sànku,
waaye nooy ñi saxoo ngëm te
nara mucc.

11

Yàlla rafetlu na ngëm

‡ **10.30** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 32.35-36.

§ **10.38** Seetal ci *Abakug* 2.3-4.

1 Ngëm nag mooy cëslaayal
yaakaar te mooy firndey li
bët gisul.
2 Ngëm a taxoon maam ya
rafetub jëw.
3 Ngëm a nu xamal ne Yàllaa
sos àddina wërngal këpp ci
kàddoom, ngir li bët di gis dees
koo sàkke ci lu bët manula gis.
4 Ngëm la Abel jébbale Yàlla
sarax su gën saraxub Kayin,
te ngëm lees seedeele Abel ne
moo jub, kera ba Yàlla ci bop-
pam seedee ne ay saraxam a
nangu. Ngëm it moo waral
Abel di wax ba tey, doonte
dee woon na.
5 Ci kaw ngëm lees yóbboo
Enog, te deewul. Da ne mes,
ndax Yàllaa ko yóbbu*. Balees
koo yóbbu, lees ko seedeeloon
ne moo bànneexal Yàlla.
6 Ku amul ngëm nag doo
mana neex Yàlla, ndax kiy
dikk fi Yàlla, fàww nga njëkka
gëm ne Yàlla am na, gëm it ne
ñi koy sàkku, moo leen di yool.
7 Ngëm la Nóoyin dégge
kàdduy waxyub Yàlla yu jëm
ci lu kenn gisagul woon, te
ragal Yàlla la yatte gaal, ngir
musal njabootam. Ngëmam it
la tiiñale àddina, ba ab céram
di njub gi ngëm di maye.
8 Ba Yàllay woo Ibraayma,
ngir mu génn, jëm béreb ba
mu mujj muurloo, ngëm la
déggale Yàlla, ba génn, dem te
xamul woon fu mu jëm.
9 Ngëm la Ibraayma daleji
ca suuf sa ko Yàlla digoon,
ba dëkk ci ay xayma ni ab
doxandéem ci réewum jàmbur,
moom ak ñi mu séddool benn
dige bi, te ñuy Isaaxa ak
Yanqóoba.
10 Booba Ibraaymaa ngay
séentu dëkk ba ca fondmaa yu
dëgër ya, te Yàlla di ki yor
xaralag tabax bi, boole ci di
tabaxkat bi.
11 Ci kaw ngëm itam la
Saarata ci boppam mana
ëmbe ba jur, te di mag ba
wees njurum doom, ndax
moo njortoon ne ka dige ku
wóor la.
12 Looloo waral genn góor
doŋŋ gu dee rekk dese,
aw askan mana soqikoo
ci moom, tollu ni biddiiwi
asamaan ndax bare, wees ab
lim ni feppi suufas géej.
13 Ñoom ñépp ngëm lañu
deewaale te jotaguñu woon
la ñu leen digoon. Waaye
fu sore lañu ko séene, di
ko séentu, tey ràññee ne ay
doxandéem aki màngaan lañu
ci àddina.
14 Ñooñuy dëggal ne ay
doxandéem aki màngaan lañu
ci àddina nag, te ñoo firndeel
ci lu leer ne réew mu ñu
moomal seen bopp lañu doon
wut.
15 Bu ñu nammoon réew ma
ñu jóge, manoon nañoo dellu.
16 Waaye réew mu ko gën
lañu doon sàkku, te mooy
réewum asamaan. Looloo tax
Yàlla rusul ñu di ko tudde
seen Yàlla, ndax waajalal na
leen ab dëkk.
17 Ibraayma, ba ñu ko
nattoo, ngëm la joxee Isaaxa
ni ab sarax. Ibraayma mi
ñu jagle dige yi, Isaaxa jenn
doomam ju góor ji mu am,
moom la doon joxe,

* **11.5** Seetal ci *Njàlbéen ga* 5.24.

18 te Yàlla ne woon ko: «Ci
Isaaxa lees di tudde saw
askan†.»
19 Waaye Ibraayma njor-
toon na ne su Isaaxa dee
woon it, Yàlla man na koo
dekkal. Moo tax itam ci mis-
aal, Isaaxa délsi ciy loxoom,
mel ni daa dekki.
20 Ba tey ngëm la Isaaxa
ñaanale Yanqóoba ak Esawu,
ngir barkey ëllëg.
21 Ba Yanqóoba di waaja
nelaw, ngëm la ñaanale ñaari
doomi Yuusufa yépp, doora
sujjóot, jafandoo boppu
yetam‡.
22 Ba Yuusufa di waaja
nelaw, ngëm la waxe lu jëm
ci mbirum gàddaayug bànni
Israayil gay bawoo Misra,
bay dénkaane ci mbiri yaxam.
23 Ba Musaa juddoo, ngëm
la ko ay waajuram làqe woon
ñetti weer, ndax gis na xale
ba taaroo woon, ba ragaluñu
ndigalal buur ba.
24 Ba Musaa màggee, ngëm
a taxoon mu bañ ñu woowe
ko doomu doomu Firawna ju
jigéen.
25 Bokk ak ñoñi Yàlla ab
coono moo ko gënaloon muy
bànneexoogum ci biir bàkkaar.
26 Toroxtaange gu ñu koy
teg ndax Almasi bi, moom la
defoon muy alal ju ëpp denci
Misra, ndax yoolub ëllëg ba la
doon séentu.
27 Ngëm la bàyyikoo Misra,
te ragalul sànjum buur, xanaa
dogu rekk, mbete kuy gis ki
ñu manula teg bët.
28 Ngëm la Musaa aadaale
màggalu bésub Mucc ba ak
wis-wisalub deret ja, ndax
malaakam bóomkat bi baña
laal taawi bànni Israayil.
29 Ngëm la bànni Israayil
jàlle géeju Barax ya, mu mel
ni yoonu suuf su wow koŋŋ;
waa Misra jéema jàll topp ca,
daldi lab.
30 Ngëm moo waral tatay
Yeriko màbb, gannaaw ba ko
bànni Israayil wëree lu mat
juróom ñaari fan.
31 Ngëm moo tax ba Raxab
gànc ba àndul ak ñu gëmadi ña
dee, li ko waral mooy dafa
dalal ci jàmm ñi doon yëddu
réew ma.
32 Ana lu ma ciy tegati?
Jot gee ko dul mate, su ma
naroona nettali mbirum
Sedeyoŋ ak Barag ak Samson
ak Yefte ak Daawuda ak
Samiyel ak yonent yi.
33 Ñooñu ngëm lañu tege
loxo ay nguur, ngëm lañu
doxale yoon, ci kaw ngëm la
ay dige sottee, ñeel leen, te ci
lañu tëje gémmiñi gaynde ya.
34 Ngëm lañu feye dooley
sawara, ngëm lañu rëcce
ñawkay saamar, ngëm a waral
ñu weccikoo kàttan seenug
néew doole, ci kaw ngëm lañu
doone ay ñeyi xare, ba dàq
gàngoori yeneen réew.
35 Ngëm a waral aw jigéen
dekkile ñu ñu deele woon;
ngëm a waral ay góor ñu ñu
mitital, baña dellu gannaaw,
weccikoo ko seen njotug
bakkan, ndax yaakaara
dekki, ba gëna dundati ëllëg.
36 Ngëm la ñeneen dékkoo ay
kókkali aki yar, ba ciy jéng ak
tëjteb kaso.

† **11.18** Seetal ci *Njàlbéen ga* 21.12. ‡ **11.21** Seetal ci *Njàlbéen ga* 47.31.

37 Ñii, ñu dóor ay doj ba
ñu dee, ñee, ñu xeet leen ba
xar leen ñaar, ñee, ñu bóome
leen saamar, ñii di wëndeelu,
sol deri xar mbaa bëy, te diy
ndóol, ñu di leen bunduxataal, di leen mitital.

38 Ñooñu àddina sax yeyoowu leen woon, te ci àll yi
lañu doon wëreelu, ak ci tund
yeek ci xunt yeek ci kàmb yi.

39 Mboolem ñooñu am jëw
bu rafet ndax seen ngëm, jotuñu sax lees dige woon,
40 ndax daa fekk Yàlla
gisal nu demin wu gën ci
nun. Moo tax boroom ngëm
yooyu waruñu woona àgg
ci tolluwaay bu mat sëkk, te
fekk nun dikkagunu ba bokk
ko ak ñoom.

12

Buleen xeeb yaru Boroom bi

1 Kon nag gannaaw gii ndiiraanu seede wu réy moo nu
yéew, nanu sippiku mboolem
sëf bu nuy yeexal ak bàkkaar
bu nu yomba téqtal. Ñu daw
nag xél wi ñu nu waajalal, te
baña yoqi.

2 Nanu ne jàkk Yeesu, kiy
sos, di sottal ngëm, moom mi
mbég mi ñu ko waajalal tax
mu dékku bant ba ñu ko daaj,
tegul muy dara toroxtaange
ja ko ca fekk, te doxe ca toog
ca ndijooru ngànguney Yàlla.

3 Xoolleen ci moom mi
bàkkaarkat yi doon xeex, bala
ngeena yoqi bay xàddi.

4 Yeen kat xareeguleen ak
bàkkaar, ba seen deret tuuru
ci.

5 Te it fàtte ngeen kàddu
yii ñu leen ñaaxe, ni nit aki
doomam:

«Doom, bul xeeb yaru Boroom bi,
bul xàddi, bu la waññee,
6 ndax Boroom bi, ku mu sopp, yar la,
mooy bantal jépp doom ju ko neex*.»

7 Muñleen coono bu leen di
yar. Ni ay doom la Yàlla di
jëflanteek yeen. Ana doom ju
baay ba dul yar?

8 Bu ñu leen xañee yar bi
jépp doom am wàll, dafa fekk
ngeen di doomi po, waaye du
ngeen doomi yoon.

9 Te itam am nanu ay baay ci
wàllu deret, ñoo nu daan yar,
te danu leena wegoon. Kon
nag xanaa du Baay bi yorug
noo lanu wara gënatee nangul, ngir nu dund?

10 Sunuy baay a nu yar fan
yu néew, na mu jaadoo woon
ci seenum xel. Waaye sunu
Baay bii, sunu njariñal bopp
la nuy yare, ngir nu séddu ci
sellaayam.

11 Dëgg la, benn yarub tey neexul, xanaa naqari. Waaye
la yar bay mujj jural ña mu
tàggat, jàmm la ak njub.

12 Kon nag «dëgëralleen loxo
yi toqi ak óom yi bañ†,»

13 te «ngeen xàllal seen bopp
xàll yu jub yu ngeen di jaare
seeni tànk‡,» ngir kuy soox
doxe ca wér te baña gëna tële.

Buleen tanqamlu Yàlla

* **12.6** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 3.11-12. Seetal ci *Kàddu yu xelu* 4.26.

† **12.12** Seetal ci *Esayi* 35.3. ‡ **12.13**

14 Sàkkuleen jàmm seen diggante ak ñépp, te it sàkkuleen cellte, nde ku sellul du gis Boroom bi.
15 Moytuleen balaa kenn di ñàkk yiwu Yàlla. Moytuleen bala ab reenu wextan di fëll, di lëjle, ba rax mbooloom lëmm.
16 Moytuleen bala kenn a yebu ci séy yi yoon tere, mbaa mu teddadil lu sell, ba mel ni Esawu mi weccee woon ag lekk, céru taaw ba mu yelloo.
17 Xam ngeen ne gannaaw gi, ba mu bëggee jot ca barke ba, dees koo gàntal. Amul woon fenn fu mu jaare it ba sopparñi deminam, te jéem na ko bay jooy.
18 Yeen kat du yeena agsi woon ba jege tund wu ngeen mana laale seen loxo, muy tàkk, ànd aki xàmbaar ak lëndëm gu ne këruus ak ngelaw lu réy.
19 Du yeena dégg liit gu jib ak coowal baat bu jib te ñay dégg kàddu ya di ñaan ñu bañ leena dégtalati benn baat bu ni mel.
20 Manuñu woona xajoo ndigal la ne: «Mala sax, su laalee tund wi, dóorleen koy doj ba mu dee[§].»
21 Peeñu mooma moo raglu woon ba Musaa ne: «Damaa tiit bay lox[*].»
22 Waaye yeen fi ngeen agsi moo di tundu Siyoŋ, dëkku Yàlla jiy dund, te mooy Yerusalem ga ca asamaan, yeena àgg fa junniy junniy malaaka dajee di màggal;
23 yeena àgg fa ndajem taaw ya seeni tur binde fa asamaan. Yeena àgg fa Yàlla, àttekatub ñépp; yeena àgg fa noowi aji jub ña ñu matal sëkk.
24 Yeena àgg fa Yeesu, rammukat bi dox kóllëre gu yees gi. Yeena àgg fa deret jiy setal tuuroo, te kàddug deret ja gëna neex kàddug deretu Abel ga jiboon.
25 Wattuleen bala ngeena tanqamlu kiy wax ak yeen. Ndegam ña tanqamlu woon ka yékkati woon kàddoom, wax ak ñoom ci kaw suuf ñoo rëccul, aste nun ñii, su nu dëddoo kiy waxe fa asamaan.
26 Booba baatam la yëngale woon suuf, waaye tey moo dige ne: «Beneen yoon, maay yëngalati suuf, te du suuf doŋŋ, waaye asamaan itam[†].»
27 Li mu ne «beneen yoon», di wund ne lees mana yëngal lay dindi, te mooy li sàkke, ngir lees manula yëngal sax ba fàww.
28 Kon nag gannaaw nguur gu deesul yëngal lanu jagoo, nanu dëkke cant, di jaamu Yàlla ni mu ko bëgge, boole ci wegeel akug ragal ko,
29 ndax kat «sunu Yàlla, sawara wuy xoyome la[‡].»

13

Dundin wu rafet moo neex Yàlla

1 Cofeel gi war ci bokki gëmkat, saxooleen ko.

§ **12.20** Seetal ci *Mucc ga* 19.12-13. * **12.21** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 9.19.
† **12.26** Seetal ci *Ase* 2.6. ‡ **12.29** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 4.24.

2 Buleen sàggane di terale,
nde am na ñu seen teraanga tax ñu fat ay malaaka te xamuñu ko woon.
3 Bàyyileen xel ñi ñu tëj, ni su
ñu leen boole woon ak ñoom tëj, ak itam ñi ñuy mitital,
ndax yeen itam, aw yaram ngeen am.

4 Na ñépp wormaal diggante bu ab séy dox, te ab lalu
séy na mucc sobe, ndax fokati séy yi, ak njaalookat yi, Yàlla moo leen di daan.

5 Buleen jikkowoo bëggub xaalis; doylooleen li ngeen am, ndax Yàlla moo ne:

«Duma la bàyyi mukk,
duma la wacc mukk*.»

6 Moo tax nu mana am fitu wax ne:

«Boroom beey sama ndimbal,
duma tiit.
Ana lees ma manal†?»

7 Fàttalikuleen seen njiit yi leen àgge kàddug Yàlla. Nemmikuleen li seenug dundin meññ, te ngeen roy seen ngëm.

8 Yeesu Almasi bi, menn mii la woon démb ak tey ba fàww, du soppiku.

9 Buleen nangu ay àlluwa yu bare te woroo ak sunu ngëm, di leen fàbbi. Li baax mooy ngeen di yokke aw yiw seen pastéefu xol. Buleen yokke pastéefu xol ay ndigal yu jëm ci aw ñam, te ña koy sàmm, jariñu leen dara.

10 Sunu sarxalukaayu bopp la ñu cay teg, ñay liggéeye ca xaymab jaamookaay ba, sañuñu caa lekk.

11 Ndax kat, jur ga sarxalkat bu mag ba daan yóbbu seen deret ca néeg bu sella sell ba, ngir njotlaayal bàkkaar, seen yaram lees daan lakk ca bitib dal ba.

12 Moo waral Yeesu itam deewe ca bitib dëkk ba, ngir sellale askan wi deretu boppam.

13 Kon nag, nanu ko fekki ca bitib dal ba, ba tegoo toroxtaangeem ga mu tegoo woon,

14 ndax amunu fii ci àddina dëkk bu sax ba fàww, waaye dëkk biy ñëw, moom lanuy sàkku.

15 Kon nag saa su nekk, nanuy jaare ci Yeesu, di génne sunu saraxu cant, ñeel Yàlla, muy sarax su bawoo ci sunuw làmmiñ, ñu di ko birale aw turam.

16 Te it di def lu baax ak di dimbalee, buleen ko fàtte, ndax sarax yu mel noonu la Yàlla gërëm.

17 Déggalleen seeni njiit te nangul leen, ndax sàmm bakkani ñi ñu jiite mooy seenub liggéey, te moom lees leen di laaj ëllëg. Su ko defee ñu defe ko xol bu sedd, te bañ koo def di binni, ndax loolu du seen njariñ.

18 Deeleen nu ñaanal nag. Li nu wóor de, moo di sunum xel yeddu nu fenn, te it di def lu baax ci lépp moo di sunu bëgg-bëgg.

19 Ma di leen gëna tinooti, ngir ngeen ñaanal nu, ba ma délsil ci yeen nu mu gëna gaawe.

20 Yàlla miy boroom jàmm, moom mi dekkal sunu Sang

* **13.5** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 31.6.

† **13.6** Seetal ci *Taalifi cant* 118.6.

Yeesu, sàmm bu mag bi, ci
dooley deret ji mu fase kóllëre
gu sax dàkk,
21 yal na leen matal sëkk ci
lépp lu baax, ngir ngeen di
jëfe coobareem. Yal na def
ci nun bànneexu boppam bu
mu sottal ci Yeesu Almasi bi
daraja ñeel ba fàww. Amiin.
22 Kon nag bokk yi, dëgg
waay, muñleen ma ñaaxe leen
gii kàddu. Bañ naa ko ba gàttal
bataaxal bii ma leen bind.
23 Xamleen ne sunu mbokk
Timote génn na kaso. Su dik-
kee léegi, moom laay àndal,
seetsi leen.
24 Nuyulleen ma mboolem
seeni njiit ak mboolem
gëmkat ñu sell ñi. Waa Itali
ñu ngi leen di nuyu.
25 Yal na aw yiw ànd ak
yeen ñépp.

Di ab bataaxalu Yanqóoba

Yanqóoba mi bind bataaxal bii, rakku Yeesu la woon (*Macë* 13.55). Njiit la ci mbooloom ñi gëm ñi nekk Yerusalem (*Jëf ya* 15.13; 21.18).

Ci bataaxal bii, Yanqóoba leeral na ne ngëm gu dëggu giy musal doom aadama, mooy ngëm gi ñuy wone ci déggal Yàlla, ciy jëf. Ngëm a tax Yàlla di baaxe nit àtteb ku jub, noonu nit day texe ci kaw ngëmam, du texe ci kawi jëfam. Waaye ngëm gu dëggu day wonewu ciy jëf.

Yanqóoba joxe na xalaat bu jëm ci xel mu rafet, maanaam dundin wu ànd ak seen ngëm. Xel mu rafet moomu, Yàlla moo ko maye, ngir ñu mana jànkoonteek ay xeeti nattu, te ñu mana jëflante ni mu ëna baaxe ci seen biir.

Ci tënk:

1.1-18 Yàllaa maye xel mu rafet ngir gëmkat bi muñ nattu.
1.19-27 Jëfeleen kàddug Yàlla gi, buleen ko déglu rekk.
2.1-13 Buleen ëna atle.
2.14-26 Ngëm gu wóor day ànd ak jëf.
3.1-18 Moom sa làmmiñ cig màndu la bokk.
4.1—5.6 Nanguleen Yàlla, bañal Seytaane.
5.7-20 Muñleen, ñaanalanteleen, ba Boroom bi délsi.

Ubbite gi

1 Ci man Yanqóoba, jaamub Yàlla ak Sang Yeesu Almasi bi, la bataaxal bii bawoo, ñeel fukki giir ak ñaar yi tasaaroo ci àddina. Maa ngi leen di nuyu.

Lu jëm ci nattu ak ngëm

2 Bokk yi, bu ngeen jaaree ci mboolem xeeti nattu, jàppeleen ko mbég mu mat sëkk,
3 te xam ne bu seen ngëm nattoo, ñeme coono la leen di jural.
4 Na ag ñeme coono sottal liggéeyam ci yeen, ngir ngeen sotti, mat sëkk, te bañ a yéese fenn.
5 Ku desele am xel mu rafet nag, na ko ñaan Yàlla, mu may ko ko, ndax Yàlla mooy yéwéne ñépp te du sikk kenn.
6 Waaye ngëm la koy ñaane te bumu ci am benn sikki-sàkka, ndax kiy sikki-sàkka daa mel ni gannaxu géej bu ngelaw liy yóbbu, di ko lëmbaaje.
7 Kooku bumu yaakaar dara ci Boroom bi.
8 Boroom xel ñaar la, xel maa toogul ci lenn lu muy def.

Néewle kawe, barele suufe

9 Mbokkum gëmkat mi suufe daraja, na sagoo ab kawewaayam ci ni ko Yàlla yékkatee;
10 te ki barele it na sagoo ci ni ko Yàlla suufeelee, ndax ni tóor-tóoru saxyaay di ruuse, noonu lay wéye.
11 Naka la jant di fenk, ba naaj wi tàng jérr, saxyaay lax, tóor-tóoram ruus, taar ba réer ko mërr. Noonu itam la ki barele di jeexlee ci biiri yëngoom.

Yàllaay nattoo waaye du fiir kenn

12 Ndokkalee ku muñ
ab nattu, nde su ca amee
ngërëm, mooy yooloo kaalag
texe gi Yàlla dig ñi ko sopp.

13 Képp ku dajeek lu koy
xiirtal, bumu ne: «Yàllaa ma
xiirtal,» ndax maneesula xi-
irtal Yàlla ci lu bon, te moom
ci boppam du xiirtal kenn.

14 Waaye ku nekk, sa
xemmemtéefu bakkanu bopp
moo lay xiirtal, ootal la ba
nax la.

15 Te xemmemtéefu bakkan
bu ëmbee, bàkkaar lay wasin,
te bàkkaar bu matee, dee lay
jur.

16 Bokk yi, soppe yi, buleen
juum ci lii:

17 gépp may gu baax ak
bépp jagle bu mat, fa kaw la
bawoo, di lu wàcce fa Baay
biy boroom leer yi, ki sop-
pikuwul ci lenn, te genn ker
gu toogadi nekkul ci moom.

18 Moom la soob mu jur
nu ci kàddug dëgg gi, ba
nu taxawe saraxu ndoortel
meññeef, ci biiri bindeefam.

Jëfeleen kàddug Yàlla

19 Bokk yi, soppe yi,
nangeen xam lii: na ku nekk
di gaaw ci déglu, di yeexa wax
tey yeexa mer.

20 Ndax merum nit du jur
njub fa Yàlla.

21 Kon nag baleen jépp jikko
ju tilim ak mboolem xeeti
mbon yi ne gàññ, te ngeen
nangu, ci biir ag woyof, kàddu
gi Yàlla xasa jëmbat ci yeen te
mu man leena musal.

22 Doonleen jëfekati kàddu
gi, buleen di ay déglukat doŋŋ,
di nax seen bopp.

23 Ndax kat kuy déglu kàddu
gi te jëfewoo ko, kooku daa
mel ni kuy niir kanamam cib
seetu:

24 bu niiree boppam, dem
daldi fàtte ca saa sa lu muy
nirool.

25 Waaye ki ne jàkk yoon
wu mat sëkk wiy goreel ku ko
topp, saxoo yoon wi te bañ
koo dégg, fàtte, xanaa di dégg,
jëfe, kooku mooy bége jëfam.

26 Ku yaakaar ne am na
diine te moomul làmmiñam,
boppam lay nax te diineem
amul njariñ.

27 Diine gu set te mucc sikk
fa kanam Yàlla Baay bi moo
di lii: di nemmiku jirim akub
jëtun ci seen njàqare, tey sàmm
boppam, ba mucc ci gàkki
àddina.

2

Gënaatle warul

1 Bokk yi, bu leen di gënaatle
te di gëmkati sunu Sang Yeesu
Almasi bi, Boroom leer.

2 Ndax su nit duggsee
seenum ndaje, takk jaarob
wurus, solu ba jekk; ku néew
doole it duggsi, limboo ay
sagar,

3 su ngeen seetloo boroom
col gu jekk gi, ne ko: «Toogeel
fii, moo baax ci yaw,» te
ne néew-ji-doole ji: «Yaw, tax-
aweel nee, mbaa nga toog fii
ci suuf, ci samay tànk,»

4 su boobaa xanaa du
yeena ngi gënaatle ci seen biir,
tey àttee ay mébét yu bon?

5 Bokk yi, soppe yi,
dégluleen. Xanaa du Yàlla moo

tànn ñi àddina jàppe ñu néew doole, ngir ñu barele ngëm, boole ci jagoo nguur gi Yàlla dig ñi ko sopp?

6 Yeen nag ngeen di teddadil néew doole yi! Xanaa du boroom alal yi ñoo leen di noggatu, di leen diri ba fa mbaxana dee benn?

7 Xanaa du ñooñu ñooy ñàkke kersa tur wu tedd wi ngeen di wuyoo?

8 Ndegam nag yoonu Buur Yàlla ngeen matal sëkk, di sàmmonteek Mbind mi ne: «Ni ngeen soppe seen bopp, nangeen ko soppe seen moroom*,» su boobaa waawleen góor!

9 Waaye su ngeen gënaatlee, bàkkaar ngeen, te yoon topp na leen, ndax yeena ko xëtt.

10 Ndax kat képp ku sàmm yoon wépp, ba mu des lenn ndigal doŋŋ lu mu tërëfe, ab daan bu ñu teg ci ku moy yoon wépp, ñeel na ko.

11 Ndax ki ne: «Bul njaaloo,» moo ne itam: «Bul bóom†.» Ku njaaloowul te bóom nag, xëtt na yoon.

12 Deeleen waxe tey jëfe ni mu jekke ci nit ñu ñuy séddeji àtteb yoon wiy goreel.

13 Daan bu àndul ak yërmande, moom lees di àttee ña daawul jëfe yërmande. Yërmande nag kekku na ab daan.

Gëm, jëfe

14 Bokk yi, ku ne gëm na, te jëfewu ko, ana lu mu koy jariñ? Ndax googu ngëm man na koo musal?

15 Su mbokk mu góor mbaa jigéen raflee, mbaa mu ñàkk lu mu dunde bés bu nekk,

16 ba kenn ci yeen ne mbokk mi: «Demal ak jàmm, solul nag te lekk ba regg,» te fajul aajoom, loolu lu muy jariñ?

17 Noonu la ngëm deme, su amul jëf ju mu àndal, ngëm gu dee la.

18 Waaye jombul nit ne: «Yaw, ngëm nga am, waaye man, jëf laa am.» Dama ne, won ma sa ngëm gu àndul ak jëf; man, samay jëf laa lay wone sama ngëm.

19 Yaa gëm ne Yàlla kenn la; waaw góor, waaye rab yi it loolu lañu gëm bay lox.

20 Yaa ñàkk bopp, ndax dangaa bëgg lu la firndeel ne ngëm gu àndul ak jëf amul njariñ?

21 Sunu maam Ibraayma, xanaa du ci jëf lees ko baaxe àtteb ku jub, ndax jëf ja mu joxee doomam Isaaxa ca sarxalukaay ba?

22 Kon gis nga ne ngëmam ga ak jëfam ja ñoo àndi liggéey, te ca jëf ja la ngëm ga mate sëkk.

23 Mbind ma daldi sotti, na mu dikke woon ne: «Ibraayma moo gëm Yàlla, Yàlla nangul ko ngëmam, muy àtteb njub bu ñu ko limal‡,» ba ñu di ko woowe xaritu Yàlla.

24 Ngeen gis kon ne ci jëf lees di baaxe nit àtteb ku jub, waaye du ci kaw ngëm doŋŋ.

* **2.8** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18. † **2.11** Seetal ci *Mucc ga* 20.13-14. ‡ **2.23** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6. § **2.25** Seetal ci *Yosuwe* 2.1-21.

25 Xanaa du noonu it lañu
baaxe Raxab§ gànc ba àtteb
ku jub, ci kaw jëfam, ndax
la mu dalaloon ndawi Yawut
ya, ba awale leen feneen?
26 Yaram wu àndul akug noo
daal, ni mu deewe, noonu la
ngëm gu àndul aki jëf deewe.

3

Moom sa làmmiñ cig mat la bokk

1 Bokk yi, bu ñu bare ci
yeen wuta doon jàngalekatu
mbooloom gëmkat mi, ndax
xam ngeen ne nun ñiy jàngale
nooy gëna metti ab àtte.
2 Bare na lu nuy tooñ, nun
ñépp. Ku dul tooñ ci kàddu
nag, kooku nit ku mat la,
te man naa moom yaramam
wépp, boole ci.
3 Aw fas, ŋalaab gi nuy def ci
gémmiñam, mu déggal nu lanu
ci jublu, te moom lanuy wal-
batee yaramu fas wi wépp.
4 Xoolleen gaal yi it, ak li
ñuy réy lépp, ak ngelaw lu réy
lu leen mana jañax, weñ su
tuut la dawalkat biy walba-
tee gaal gi, jëme ko fu ko neex.
5 Noonu itam la aw làmmiñ
dee cér su tuut te réy aw bàkk.
Seetleen ni ferñent su tuut
di lakke gott bu yaa.
6 Aw làmmiñ itam sawara
la; làmmiñ a bokk ci sunuy
cér, te di àddinay mbon, di
gàkkal jëmm jépp. Aw làmmiñ,
giiru dundu nit ki lay jafale
ab taal bu tàkke fa sawara.
7 Mboolem xeeti rabi
àll yeek njanaaw yi ak
ndëgmeent yi ak rabi géej yi,
dees na leen tàggat, te nit a
leen di tàggat ba ñu mokk.
8 Waaye aw làmmiñ, kenn
manu koo tàggat ba mu mokk.
Mooy aayteef gu kenn man-
ula dànk, fees dell ak tookey
dee.
9 Aw làmmiñ lanuy sante
kiy Boroom bi, di Baay, te it
ci lanuy móoloo nit ñi bindoo
takkndeeru Yàlla.
10 Genn gémmiñ gi, ci la
kàddug cant ak gu móolu di
jibe. Bokk yi, warula deme
noonu kat.
11 Benn bëtu ndox ndax
dina ballandoo ndox mu
neex ak ndox mu wex, ci
menn pax mi?
12 Bokk yi, ndax ag figg man
naa meññ oliw? Am ag reseñ
dina meññ doomi figg? Bëtu
ndoxum xorom it du nàcc
mukk ndox mu neex.
13 Ana ci yeen ku rafet xel te
xam àddina? Na ko firndeele
dundin wu rafet wu feeñ ci
jëfam ju teey ndax xel mu
rafet.
14 Waaye ku denc ci sab xol
wextanu kañaan ak mébétum
sàkku sa darajay bopp, bul
damoo xel mu rafet, nde kon
nga moy dëgg.
15 Moomu xel jógewul fa
kaw, ci àddina sii la bokk, di
yëfi bakkan, te di mbiri Sey-
taane.
16 Ndax kañaan ak sàkku sa
darajay bopp, fu mu ame,
fa la salfaañoo di ame ak
mboolem jëfi ñaawtéef.
17 Waaye xel mu rafet ma
bawoo fa kaw, set la njëkka
def, teg ciànd ak jàmm akug
dal. Day taxa neexa jubool,
fees ak yërmande, di meññ jëf
ju baax, te mucc ci par-parloo
akug jinigal.

18 Meññeefum njub nag,
ci jàmm lees koy ji, ci biir
doxkati jàmm yi.

4

Nangulleen Yàlla

1 Ana fu jote yeek xuloo yi
ci seen biir jóge fu moy seen
bànneexi bakkan yiy xare ci
seen yaram?
2 Yeenay xemmem lu ngeen
dul am. Yeenay bóome, di
iñaane lu ñeneen am, te man-
uleen koo am. Yeenay xuloo
aka jàppante. Dungeen am,
ndax yeena ñaanul.
3 Te su ngeen ñaanee,
dungeen am, ndax mébét mu
bon ma ngeen ñaane, ngir am
lu ngeen toppe seen bakkan.
4 Bokkaalekat yi ngeen
doon! Xanaa xamuleen ne
xaritoo ak àddina moo di
noonoo ak Yàlla? Kon nag ku
namma def àddina ab xarit,
ab noonu Yàlla ngay doon.
5 Am defe ngeen ne ag neen
la Mbind mi indee ne: «Xem-
memtéef gu ànd ak fiiraange
la Yàlla am ci noo gi dëkk ci
nun.»
6 Waaye yiw wu gënatee
baawaan la maye. Moom la
Mbind mi ne:
«Yàlla, ñi réy lay xeex,
ñi toroxlu, mu may leen aw
yiw*.»
7 Kon nag nangulleen Yàlla,
te bañal Seytaane, mu daw,
ba sore leen.
8 Jegeleen Yàlla, mu jege
leen. Yeen bàkkaarkat yi,
raxasleen seeni loxo, yeen
ŋaralekat yi laa ne, setalleen
seen xol.

9 Tiisluleen te ñaawlu bay
jooy. Na seeni ree soppiku ay
jooy, seen mbég doon njàqare.
10 Toroxluleen fi kanam Bo-
room bi, mu yékkati leen.

Buleen sikkal kenn

11 Bokk yi, buleen
ŋàññante. Ku ŋàññ sa mbokk
mbaa nga sikkal sa mbokk,
yoon wi nga ŋàññ, yoon wi
nga sikkal. Ku sikkal yoon wi
nag doo sàmmkatub yoon wi,
sikkalkatub yoon wi nga.
12 Boroom yoon wi, kenn
doŋŋ la, te mooy àtte; moo
mana musle, mbaa mu
sànke. Te yaw miy sikkal sa
mbokkum gëmkat sax, yaay
kan?

Ëllëg, ëllëgu Yàllaa

13 Kaayleen nag ma wax
leen, yeen ñi naan: «Tey
mbaa ëllëg ma dem ba dëkk
sàngam, def fa at, julaa fa ba
tonu.»
14 Yeen xanaa xamuleen
sax lu ëllëg di doon? Ana luy
seen bakkan? Yeen ngeen di
as lay suy feeñ léegi, nes tuut
mu ne mes!
15 Li ngeen di wax kay moo
di: «Bu soobee Boroom bi, di-
nanu dund ba def nàngam sii
mbaa nàngam see.»
16 Léegi daal dangeena
bew bay damoo seeni mébét!
Googu damu de, lu bon la.
17 Ku xam lu baax loo wara
def te defoo ko nag, bàkkaar
nga.

5

*Boroom alal bumu tooñ
néew-ji-doole*

* **4.6** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 3.34.

1 Kaayleen nag ma wax
leen, yeen boroom alal yi,
jooyleen te yuuxu, ndax mitit
yi leen di dikkal.
2 Seen alal nëb na, seeni
yére maxe,
3 seen wurus ak seen xaalis
xomaag. Xomaag ja dib seede
bu leen tuumaal, di xoyom
seenu suux ni sawara. Yeena
dajale alal ca fan yu mujj ya.
4 Dégluleen! Peyoor ga
ngeen xañ ña gub seen tool,
mooy yuuxu noonu. Jàmbati
góobkat ya tàbbi na ca noppi
Boroom gàngoori xare yi.
5 Dund gu nooy ak bànneexu
bakkan daal ngeen nekke ci
kaw suuf, di yaflu ci bésub
rendi.
6 Yeena daan ba reylu aji
jub, te jéemula bañ.

Muñ war na gëmkatub Al-masi bi

7 Kon nag bokk yi, muñleen,
ba Boroom bi délsi. Seetleen
ci beykat biy séentu njariñal
meññeef mu jóge fi suuf si.
Ma ngay muñ, céebo ba bët
wàcc.
8 Yeen itam muñleen te takk
seenu fit, ndax bés ba Bo-
room biy dikk dëgmal na.
9 Bokk yi, buleen di
ñaxtoonte, lu ko moy dees na
leen daan, te daan-kat baa
ngii taxaw ci bunt bi!
10 Bokk yi, yonent yi wax ci
turu Boroom bi, di dékku aw
tiis ak di muñ, defleen leen
seeni royukaay.
11 Xam ngeen ne ñi muñ
lanu foog ne ñoom la mbég
ñeel. Dégg ngeen na Ayóoba
muñe woon, ak muj ga ko Bo-
room bi jagleel, ndax Boroom
bi moo bare yërmande akug
ñeewante.
12 Li ci raw nag bokk yi,
moo di buleen giñ, bu muy ci
asamaan mbaa ci suuf mbaa
ci leneen lu mu mana doon.
Na seen waaw di waaw, seen
déet di déet, bala ngeena tàbbi
ci mbugal.

Ñaan gu ngëm lal day dal

13 Ana ci yeen ku nekk ciw
tiis? Na ñaan. Ana ku ci am
mbég? Na sàbbaal.
14 Ana ku wopp ci yeen? Na
woo magi mbooloom gëmkat
ñi, ñu ñaanal ko, raayaale ko
ag diw ci turu Boroom bi.
15 Ñaan guànd ak ngëm day
musal ki wopp, ba Boroom bi
yékkati ko. Su dee daa bàkkaar,
dees na ko jéggal.
16 Kon nag tuddanteleen
seeni bàkkaar tey ñaanalante,
ndax ngeen wér. Aji jub ji, ag
ñaanam, day dal ak doole.
17 Ilyaas nit la woon ku
bindoo ni nun, waaye ba mu
saxee ci ñaan ngir mu baña
taw, ndox laalul suuf diiru
ñetti at ak genn-wàll.
18 Mu dellu ñaan, asamaan
taw, suuf meññ meññeefam*.
19 Bokk yi, su amee ci yeen
ku moy yoonu dëgg, keneen
ku ko waññi,
20 xamleen ne ku
waññ bàkkaarkat ci yoonu
sànkuteem, musal na ko
bakkanam, te faral na ko
bàkkaar yu bare.

* **5.18** Seetal ci *1.Buur ya* 17.1; 18.1, 42-45.

1.Piyeer
muy bataaxal bu njëkk bi Piyeer bind

Piyeer mi bind bataaxal bii, bokk na ci taalibe yi njëkk topp Yeesu. Mu ngi jëmale bataaxal bi ci gëmkat yi nekk ci diiwaan yi bokk ci réew mi ñuy wax Tirki tey. Dañoo nekk ci njàqare ndax li leen nit ñi di baatale, di leen fitnaal ndax seen ngëm ci Almasi bi. Piyeer mu ngi leen di ñaax ngir ñu déggal Yàlla, nangul njiit yi, te amlante ni mu gëna rafete ci seen biir njaboot, tey roy Yeesu mi daj coono lu metti ci lu dul dëgg. Seeni nattu dina dëgëral seen ngëm, te jox leen daraja bu Almasi bi délsee.
Ci tënk:

1.1-12 Yaakaar juy dund lanu am ci Almasi bi.
1.13—2.17 Nanu sell ci sunu kemtalaayu jëfin.
2.18-25 Nanu muñ coono, roye ko Almasi bi.
3.1—4.19 Nanu dund dundin wu rafet ci kanamu ñi leen sonal.
5.1-11 Na mag ñi sàmm mbooloo mi, ni ko Yàlla bëgge.
5.12-14 Piyeer tàggatoo na.

Ubbite gi

1 Ci man Piyeer, ndawal Yeesu Almasi bi la bataaxal bii bawoo, ñeel askan wi Yàlla tànn, te ñu toxuji diiwaani Pont ak Galasi ak Kapados ak Asi ak Bitini*.
2 Yeen la Yàlla Baay bi ràññee lu jiitu, ci ni mu leen sellale Noo gu Sell gi, ngir ngeen mana déggal Yeesu Almasi bi, boole ci tooyloo deretam, mu setal leen. Na aw yiw ak jàmm juy baawaan ñeel leen.

Yaakaar juy dund lanu am ci Almasi bi

3 Cant ñeel na Yàlla, sunu Baayu Sang Yeesu Almasi bi! Moo nu judduwaatal ci yërmandeem ju yaa, ci dooley ndekkitel Yeesu Almasi bi, ngir may nu yaakaar juy dund.
4 Loolu moo am ngir ab cér bu dul yàqu, du sobewu, du seey, cér bu dence fa asamaan ñeel leen,
5 yeen ñi seen ngëm tax ngeen yiiru ci manoorey Yàlla, mi leen di nége mucc ga mu waajal te di ko feeñal ca bés bu mujj ba.
6 Loolu bégeleen koo bége, doonte tey ñàkkul ngeen nekke njàqare ab diir, ndax ay nattuy nattu.
7 Yooyu nattu, ni sawara di natte wurus, ni lay natte seen dëggutey ngëm, te ngëm a gën wurus fuuf, nde wurus day jeex. Su ko defee seen ngëm gu dëggu jural leen ag cant ak daraja ak teraanga, bés bu Yeesu Almasi bi feeñee.
8 Moom mooy ki ngeen gisul te sopp ko. Tey fi tey gisuleen ko, waaye gëm ngeen ko, ba tax leena bég

* **1.1** Dafa mel ni, ñi gëm Almasi bi ci bànni Israayil la wax, te ñu dëkk ci diiwaan yooyu. Juróomi diiwaan yooyu yépp, réew mi ñuy wax Tirki tey, ci lañu bokkoon.

lool, mbég mu màgg mu làmmiñ manula tudd,
9 ndax yeena ngi jot ci yool
bi ngëm di yóotu, te mooy
texe.
10 Googu texe, yonent ya
jottali woon waxyub seen
yiw wi leen dikkal, niir nañu
ko, càmbar ko.
11 Gëstu nañu jan jamono
ak yan xew-xew la Noowug
Almasi gu Sell ga nekkoon ci
ñoom tegtale woon. Mooy ba
Noo gay seede lu jiitu coonoy
Almasi bi ak ndam ya cay
topp.
12 Yonent yooyu, xamalees
na leen ne du seen njariñal
bopp lañuy liggéeyal xibaar
boobu, xanaa yeen. Ñi leen
àgge xibaar bi tey jii, ñoo di
ñiy waare xibaaru jàmm bi,
ci dooley Noo gu Sell gi ñu
yebale asamaan, te muy mbir
mu malaaka yi sax bëggoon
nañoo nemmiku.

Sellal moo war

13 Kon nag teewlooleen
seen xel, teànd ak seen sago,
te ngeen wékk seen jépp
yaakaar ci yiw wa ñu leen di
dikke kera bu Yeesu Almasi
bi feeñee.
14 Gannaaw gone yu dégg
ndigal ngeen, buleen toppati
seen xemmemtéefi bakkan
ya woon, ba ngeen xamulee.
15 Waaye ni ki leen woo
selle, yeen itam nangeen
selle noonu ci seen mboolem
jëfin.
16 Ndax kat bindees na ne:
«Ñu sell ngeen wara doon,
ndax man Ku sell laa†.»
17 Gannaaw nag kiy àtte nit
ku nekk ci ay jëfam te amu
ci xejj ak seen, Baay ngeen
koy wax, sàllooleen koo ragal,
seen diirub ngan ci kaw suuf.
18 Xam ngeen ne yëf yuy
wéy yu mel ni xaalis mbaa
wurus, du moom lees leen
jote ci seen dundinu neen wa
ngeen donne ca seeni maam,
19 waaye seenug njot moo
di deretu Almasi ju jafe ji tax-
awe deretu xar mu sikkul,
gàkkul.
20 Bu yàgg, ba àddina
sosoogul la Yàlla tuddaloon
Almasi bi loolu, waaye léegi
ci mujug jamono jii la ko Yàlla
feeñal ngir yeen
21 ñi Almasi bi tax ngeen
gëm Yàlla. Te Yàllaa ko dekkal,
may ko ndam, ba tax Yàlla di
ki ngeen gëm, yaakaar ko.
22 Kon nag gannaaw setal
ngeen seen xol, ndax dëgg gi
ngeen déggal, ba tax ngeen
am cofeel gu mucc jinigal ci
bokki gëmkat ñi, nangeen sop-
pantee xol bu set, cofeel gu
mat sëkk.
23 Ndax kat dangeena jud-
duwaat, te jiwu wi ngeen jud-
duwaate mooy kàddug Yàlla
giy dund te sax dàkk; du jiwu
wuy yàqu, waaye mooy jiwu
wu dul yàqu mukk.
24 Ndax bindees na ne:
«Nit am ñax doŋŋ la;
mboolem darajaam mel ni
tóor-tóoru àll,
ñax ma wow, tóor-tóor ma
ruus.
25 Waaye kàddug Boroom bi
mooy sax ba fàww‡.»

† **1.16** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.2. ‡ **1.25** Seetal ci *Esayi* 40.6, 8.

Kàddu googu moo di xibaaru jàmm bi ñu leen àgge.

2

Almasi bi mooy doju tabax bi

1 Kon nag baleen mboolem xeetu mbon ak mboolem njublaŋ ak jinigal ak kiñaan ak mboolem xeetu yàq der.

2 Ni liir buy doora juddu yàkkamtee nàmpe, ni ngeen wara yàkkamtee nàmp soow mu set miy kàddug Yàlla. Mooy tax ngeen màgg ci seen dundug texe,

3 gannaaw mos ngeen ci mbaaxug Sang bi.

4 Dikkleen ci moom, mooy doj wuy dund. Nit ñee ko beddi moos, waaye Yàllaa ko fal, fonk ko.

5 Te yeen itam yeen ay doji cëslaay yuy dund, doj yi Noo gu Sell gi tabaxe ag kër Yàlla, ñeel liggéeyu carxal gu sell, ngir ngeen di ko jébbal ay sarax yu Noo gi rafetlu, sarax yu Yàlla nangu ndax Yeesu Almasi bi.

6 Moo waral lii dikk ci Mbind mi:

«Maa ngii di dëj fi Siyoŋ, aw doju koñu tabax,
muy doju tànnéef wu gànjare.
Wii doj, ku ko wéeroo, doo rus mukk*.»

7 Kon nag yeen ñi gëm, yeen la gànjar gi ñeel. Waaye ci ñi gëmul, nag:

«Moo di doj wi tabaxkat yi beddi woon,
te mu mujj di doju koñu tabax bi†.»

8 Te it:

«Mooy doj wuy fakkastale,
di xeer wuy daaneel‡.»

Ñoo ko fakkastaloo nde ñoo gëmul kàddu gi, te it loolu la leen dogal ba séddoon.

9 Waaye yeen nag yeenay giir giy tànnéef, yeenay sarx-alkati buur, yeenay askan wu sell, yeenay xeet wi ñu jot, ngir ngeen biral jaloore yu wéet yi ñeel ki leen woo, génnee leen cig lëndëm, indi leen ci leeram gu yéeme.

10 Yeen ñi dul woon sax aw xeet, démb, tey yeenay xeet wi Yàlla ñoñoo§; dajaguleen woon yërmande, waaye tey daj ngeen yërmande.

Li mooy wàllu gëmkatu Almasi bi ci àddina

11 Soppe yi, ay gan ngeen, ay doxandéem ci kaw suuf. Kon nag li ma leen di dénk moo di ngeen moyu xem-memtéefi bakkan yiy xeex ak ab xol.

12 Seen dundin ci biir jàmbur ñi gëmul, rafetalleen ko, ba su ñu leen waxaloon ne ay defkati lu bon ngeen itam, seen jëf ju rafet lañuy gis, te moom lañuy sàbbaale Yàlla, kera bésub dikkam.

Déggalleen njiit yi

13 Nangulleen gépp kilifteef gu tege ci àddina ngir Boroom bi; muy buur bu mag bi gëna kawe,

14 mbaa boroom dëkk yi diy ndawam, te mu tabb leen, ngir ñu mbugal ñiy def lu bon, te sargal ñiy def lu baax.

---

* **2.6** Seetal ci *Esayi* 28.16. † **2.7** Seetal ci *Taalifi cant* 118.22. ‡ **2.8** Seetal ci *Esayi* 8.14. § **2.10** Seetal ci *Ose* 1.6, 9; 2.25.

15 Ndax coobarey Yàlla kat
moo di ngeen di def lu baax,
ba wedamal nit ñu ñàkk bopp
ñi xamul dara.
16 Ay gor ngeen, waaye
jaami Yàlla ngeen. Kon
buleen taafantaloo li ngeen
diy gor, ba def lu bon.
17 Ñépp nag ngeen di teral;
mbooloom gëmkat ñi, sop-
pleen leen; Yàlla, ragalleen
ko; te buur, teral leen ko.

Nanu muñ coono, roye ko Almasi bi

18 Yeen jaam yi, nangulleen
te weg wegeel gu mat sëkk
seeni sang, te du sang yi baax
te lewet doŋŋ, waaye ñu wex
ñi itam ci lañu.
19 Ndax nit ki su séddee Yàlla
ab cér, ba tax mu muñ tiis ak
coono bu ko yoon tegul, loolu
aw yiw la.
20 Muñ ay dóor yu la fekk
ci tooñ, ana lu ciy ndam?
Waaye soo muñee coono boo
daj ngir lu baax loo def, loolu
de aw yiw la fa kanam Yàlla.
21 Ci loolu sax lañu leen
woo, ndax Almasi bi itam
sonn na ngir yeen, te moo
leen bàyyeel ab royukaay,
ngir ngeen jaar ciy tànkam.

22 «Moo bàkkaarul, fenul*.»
23 Saaga nañu ko te feyuwul,
daj na coono te tëkkoowul,
waaye boppam la dénk kiy
àtte dëgg.
24 «Moom ci boppam moo
gàddu sunuy bàkkaar,» moo
ko tegoo ci yaramu boppam
ca bant ba, ngir nu deewal
bàkkaar te dundal njub;
«moom mooy ki ngeen wére
ci ay góomam†.»
25 «Yeena réeroon niy xar‡,»
waaye délsi ngeen tey ci
seenub sàmm, seen wat-
tukatub xol.

3

Jëkkër sang la, jabar di nawle

1 Naka noonu yeen jigéen
ñi, nangulleen seen jëkkër,
ngir jëkkër ju ci nanguwula
gëm kàddu gi it, mana gindiku
te seen wax yeen, du ci am
yoon, ngir na ngeen di jëfe,
2 ndax day xool ci yeen
ak seenug sellal gu àmd ak
wegeel.
3 Seen gànjar bumu doon
gànjaru biti bu yem ci ay létt
yu rafet ak takkaayi wurus ak
yére yu yànj,
4 waaye nay lu làqoo jëmmu
biir, nay gànjar gu dul jeex,
te mooy lewetaay akug teey,
ndax looloo réy njarte fa
Yàlla.
5 Bu njëkkoon loolu moo
doon gànjaru jigéen ñu sell ña
yaakaaroon Yàlla te nangul
seen jëkkër,
6 noonu Saarata déggale
woon Ibraayma, naan ko
«Sang bi». Yeen jigéen ñi nag,
yeenay doomi Saarata, li feek
yeena ngi def lu baax te bañ
cee ragal ku leen xupp.
7 Naka noonu yeen góor
ñi, bàyyileen xel ni ngeen
dëkke ak seeni jabar, tey
sóoraale néew dooley jigéen.
Séddleen leen teraangay
nawle, gannaaw yeena bokk

* **2.22** Seetal ci *Esayi* 53.9. † **2.24** Seetal ci *Esayi* 53.4, 5. ‡ **2.25** Seetal ci *Esayi* 53.6.

wenn yiw wi leen may ngeen dund dëgg. Su ko defee dara du gàllankoor seeni ñaan.

Soppanteleen te saxoo baax

8 Li may tënke nag moo di yeen ñépp, ngeen mànkoo, yégante, bëggante ni mu ware ay bokki gëmkat, baaxeenteleen te woyof.

9 Lu bon, buleen ko feye lu bon; ay saaga it, buleen ko feye ay saaga. Xanaa ngeen ñaanal leen, feye leen ko, ndax ci loolu lees leen woo, ngir ngeen jagoo barke.

10 Ndax kat:

«Ku bëgg dundam neex,
bëgga fekke bés bu rafet,
na làmmiñam daw lu aay,
dawi fen.
11 Na daggook lu bon, tey def lu baax,
sàkku jàmm, saxoo ko.
12 Ndax ay gët la Boroom bi ne jàkk aji jub ñi,
te ay noppam la dékk seeni ñaan,
waaye Boroom beey won gannaaw ñiy def lu bon*.»

Na seenug njub waral seen coono

13 Te it su ngeen dee ñu njaxlaf ci def lu baax, ana ku leen di def lu bon?

14 Te sax su ngeen doon jànkoonteeki coono ndax seenug njub, ndokkalee yeen. «Buleen am jenn tiitaange ci seeni xuppe, te buleen jaaxle†.»

15 Waaye Sang Almasi bi ngeen di sellal ci seen xol, te waajal nu ngeen di tontoo ku leen laaj lu jëm ci yaakaar ji ngeen am.

16 Waaye nay tont lu rafet teànd akub yar. Saxooleen di jëfe li dalal seenum xel, ba mbir ma ñu leen di baatale, ñooñuy ŋàññ seen dundin wu rafet wi leen Almasi bi manloo, gàcce rekk lañuy jële ca mbir ma ñu leen di baatale.

17 Coono yu la jëf ju baax yóbbe kat, ndegam da di coobarey Yàlla, moo gën coono yu la jëf ju bon yóbbe.

18 Almasi bi itam benn yoon la daj coono ndax bàkkaari nit ñi, moom miy ki jub moo leen ko defal yeen ñi jubadi, ngir yóbbu leen fa Yàlla; moom lañu rey yaramu suuxam, waaye moo dundaat ci dooley Noo gu Sell gi.

19 Ci dooley Noo googu la deme ba waari mbindeef ya tëje‡,

20 ñooña gëmadi woon bu yàgg, jant ya Yàllay muñ, di négandiku, te Nóoyin di yatt gaal ga. Lim bu néew, juróom ñett ña ca duggoon, mucce ca ndox ma.

21 Fi ñu leen jaarale, ci mbënn ma, moo di misaalub sóobu gi leen musal tey§; du sóobu guy dindi tërub yaram, waaye moom ngeen di wuyoo wooteb Yàlla ci xel mu dal, te li leen di musal mooy ndekkitel Yeesu Almasi

22 bi yéeg asamaan, toog fa ndijooru Yàlla, ki malaaka

* **3.12** Seetal ci *Taalifi cant* 34.12-16. † **3.14** Seetal ci *Esayi* 8.12. ‡ **3.19** Seetal it ci *2.Piyeer* 2.4; *Yudd* aaya 6. § **3.21** ***sóobu:*** seetal ci *Room* 6.3-4.

yeek boroom sañ-sañ yeek boroom doole yi bokk nekk cig curgaam.

4

Nekkalleen Yàlla

1 Gannaaw Almasi bi nag moo daj coonob yaramam, yeen itam gànnaayooleen boobu yéene, ndaxte ku daj coonob yaram, tàggoo naak bàkkaar,

2 ngir bañatee topp xem-memtéefi bakkan, xanaa di topp coobarey Yàlla, diir bi ko dese ci kaw suuf.

3 Ndax démb kat yàgg ngeena def coobarey xeet yi xamul Yàlla, ci ay ñaawtéef ak topp seen bakkan. Dangeen daa màndi aka dem xawaare yuànd ak moy, dëkke naan biiñ, di jaamu tuur yu seexluwu, waaye na fi yem nag.

4 Ña ngeen ci daa àndal ñoo waaru tey, ba di leen sosal, ndax li ngeen àndatul ak ñoom, daw wuti googu yàqute gu af,

5 waaye ñoo koy layoo ak ki nara àtte ñiy dund ak ñi dee.

6 Li ñu ci jublu moo di, ñi dee tey sax, ñu àgge leen xibaaru jàmm bi, ngir bu ñu leen àttee àtteb nit ñu seen yaramu suux wara dee sax, du tee ñuy dund tey, ndax Noowug Yàlla.

Bennoo moo war gëmkat ñi

7 Te itam mujug lépp dëgmal na; kon nag jiitalleen seenum xel, te ànd ak seen sago, ngir ngeen man di ñaan.

8 Waaye li ci raw mooy soppanteleen cofeel gu mat sëkk, ndax cofeel, bàkkaar yu bare lay far.

9 Ganalanteleen te baña jàmbat.

10 Kenn ku ci nekk, may gi ko aw yiw jagleel, na ko taxawoo ñépp. Noonu ngeen di doone ay saytukat yu baax, di saytu ay may yu yiwu Yàlla wu yaa di joxe.

11 Kuy wax, na waxe nu mu jottalee kàddug Yàlla. Kuy taxawoo, na taxawoo ci dooley Yàlla, ngir màggug Yàlla feeñe ci lépp ndax Yeesu Almasi bi, moom mi yelloo daraja ak kàttan, tey ak ëllëg ba fàww. Amiin.

Bu ngeen di sonn, na Almasi bi tax

12 Soppe yi, tàngooru nattu bi ngeen nekke nii, bumu leen jaaxal ba mel ni lu jaaduwul moo leen dikkal.

13 Waaye noonu ngeen séddoo ci coonoy Almasi bi, bégeleen ko, ngir bu ndamam feeñee, ngeen gënatee bég.

14 Su ñu leen jànnee sax ndax turu Almasi bi, ndokkalee yeen, ndax Noo gu darajawu gi, Noowug Yàlla moo wàcc ci yeen.

15 Waaye rey nit, mbaa sàcc, mbaa def lu bon, mbaa dugg ci yëfi jàmbur, bumu waral coonoy kenn ci yeen.

16 Ku sonn ndax li muy ajigëm-Almasi nag, bumu ci rus, na sàbbaal Yàlla kay, ci woowu tur.

17 Ndax kat tey la àtte bi wara tàmbalee ci waa kër Yàlla. Ndegam ci nun lay tàmbalee nag, ñi gëmul

xibaaru jàmm bu Yàlla, ana fu ñu jëm?
18 Te it:
«Kuy jëfe njekk, su ko texe jafee,
yéefar bi, bàkkaarkat bi moom, fu mu jëm*?»
19 Kon nag ñiy sonn te coobarey Yàlla tax, nañu dénk seen bopp Yàlla, Ki sàkk te wóor, te ñuy saxoo def lu baax.

5

Sàmmalleen Yàlla géttam

1 Mag ñi ci seen biir di seeni njiit nag, dama leen di ñaax, man miy njiit ni ñoom, di seedeb coonoy Almasi bi, te di boroom cér ci ndam li nara feeñ.
2 Foralleen gétt gi ñu leen dénk. Sàmmleen ko, te bañ koo defe ñàkk pexe, xanaa xol bu tàlli, ni ko Yàlla bëgge. Buleen ko defe it koppartuy kese, waaye farluleen ci.
3 Buleen jaay kilifteef ñi ñu leen dénk, waaye doonleen ay royukaay ci jur gi,
4 ba bu sàmm bu mag bi feeñee, ngeen jot kaalag daraja gu dul furi.
5 Naka noonu yeen ndaw ñi, nangulleen magi mbooloom gëmkat ñi. Yeen ñépp nag toroxluleen ci seenug jëflante, ndax:
«Yàlla, ñi réy lay xeex,
ñi toroxlu, mu may leen aw yiw*.»
6 Ci suufu loxol Yàlla bi am doole la leen Yàlla di yékkatee bu jotee, su ngeen toroxloo,
7 ci ni ngeen di sippikoo ci kawam, mboolem seenu tiis, nde mooy ki leen tiisoo.
8 Àndleen ak sago te teewlu! Ki leen di tuumaal, Seytaane, mu ngi ŋar ni gaynde, tey wër, di rëbb ku mu warax.
9 Pastéefu ngëm ngeen di xeexe te xam ne benn coono bi ngeen di daj, moom la mboolem seen bokki gëmkat yi ci àddina di daj.
10 Te gannaaw bu ngeen sonnee ab diir, Yàlla miy boroom wépp yiw te woo leen ci ndamam lu sax dàkk ndax Almasi bi, moom ci boppam moo leen di jagal, dooleel leen, dëgëral leen ba ngeen dëju.
11 Moom la kàttan ñeel ba fàww. Amiin.

Piyeer tàggoo na

12 Silwan† miy mbokkum gëmkat mu wóor ci sama xalaat, ci ndimbalam laa leen bind kàddu yu gàtt yii, di leen ñaax aka seedeel ne lii kat moo di yiwu Yàlla dëgg. Taxawleen ci bu dëgër.
13 Ab nuyoo ñeel na leen, tukkee ca mbooloom gëmkat ma ca Babilon‡ te di ñu ñu tànn ni yeen, tukkee itam ci sama doom Màrk.
14 Nuyooleen te fóonantee ag cofeel. Jàmm ñeel na mboolem yeen ñi gëm Almasi bi.

* **4.18** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 11.31. * **5.5** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 3.34. † **5.12** ***Silwan*** mooy turu waa Room wi Gereg yi naan Silas. Seetal *Jëf ya* 15.22, 40. ‡ **5.13** ***Babilon*** foog nañu ne turu kumpa Room la.

2.Piyeer
muy ñaareelu bataaxal bi Piyeer bind

Buuru Room bu mag bi, Nero, tëj na Piyeer kaso ndax li mu topp Almasi bi. Piyeer xam na ne teg nañu ko dee. Piyeer teewe na njàngaleem Almasi bi, moo tax mu fas yéene di fàttali gëmkat yi mbir yi mu leen doon jàngal.

Jàngalekati caaxaan yi wax nañu ne Yeesu délseegul, te jombul du ñëw; bés pénc du am, noonu man nanoo topp sunu bakkan, di xawaare. Piyeer tontu na ne moom ci boppam moo teewe màggaayu Almasi bi ca tund wa, te benn bés ñépp dinañu ko gis. Délseem dafa yeex ndax Yàlla bëgg na ñépp tuub. Piyeer daf leena xiirtal ci xalaatin yu set, ba ñu fàttaliku ndigali Musalkat bi, fàttaliku kàdduy yonent yu sell ya.

Ci tënk:

Saar 1 Piyeer daa fàttali gëmkat yi ngir ñu dëggal seen ngëm ba séddu ci jikkoy Yàlla.

Saar 2 Piyeer artu na leen ci jàngalekati caaxaan yi.

Saar 3 Noo ngi séentu bés bi Boroom biy délsi.

Ubbite gi

1 Ci man Simoŋ Piyeer miy jaamub Yeesu Almasi bi, di ndawam, ci man la bataaxal bii bawoo, ñeel ñi ñu may ngëm gu njëg ga réye ni sunu gos, ci njubteg Almasi bi, sunu Yàlla, sunu Musalkat.

2 Na aw yiw ak jàmm juy baawaan ñeel leen, ndax xam gu nu xam Yàlla ak sunu Sang Yeesu.

Dëggalleen wooteb Yàlla

3 Mboolem lu aju ci dund gu sax ak ragal Yàlla, Yàllaa nu ko may ci dooleem, ba mu nu xamalee ne darajay boppam ak jalooreem ju wéet la nu woowe.

4 Ci jooju daraja ak jooju jaloore lees nu baaxee ay dige yu réy njëg te màgg. Yooyu dige nag, bu ngeen ci jotee, ci ngeen di séddu ci jikkoy Yàlla, gannaaw bu ngeen muccee ci yàqutey àddina gi xemmemtéefu bakkan waral.

5 Loolu tax na ba ngeen def lu ngeen man, ba dolli ci seen ngëm, njàmbaar; seen njàmbaar, ngeen dolli ci xam-xam;

6 seen xam-xam, ngeen dolli ci noot seen bakkan; noot seen bakkan, ngeen dolli ci ag muñ; seenug muñ, ngeen dolli cig ragal Yàlla;

7 seenug ragal Yàlla, ngeen dolli ci bëgg seen bokki gëmkat; bëgg seen bokki gëmkat, ngeen dolli ci cofeel.

8 Ndax yooyu jikko kat su ngeen ko amee, ba mu law, dungeen yaafus, dungeen ñàkk njariñ ci nu ngeen di xame sunu Sang Yeesu Almasi bi.

9 Waaye yii jikko, ku ko ñàkk, daa fekk mu gàtt gis-gis ba far gumba, te fàtte ne

dees koo fóotoon ba mu set, teqalikook bàkkaari démbam.
10 Kon nag bokk yi, nangeen gënatee def lu ngeen man ba dëggal woote bi ñu leen woo ak tànn gi ñu leen tànn. Su ngeen ko defee kat, dungeen daanu mukk.
11 Noonu lees leen di ubbile bunt bu yaa bu ngeen di tàbbee ca nguur gu sax gay sunu moomeelu Sang, sunu Musalkat, Yeesu Almasi bi.

Yàllay déey yonent yi waxyu

12 Moo waral ma fas yéene di leen dëkkee fàttali loolu, doonte xas ngeen koo xam, ba tax ngeen taxaw bu dëgër ci dëgg gi leen nuyusi.
13 Li jaadu ci sama gis-gis moo di, li feek may màkkaanoo aw suux, dinaa leen ko fàttali, ngir soññ leen.
14 Ndax damaa leer, ni ma ko sunu Boroom Yeesu Almasi bi leeralale, ne bés bi may summi sama màkkaanu suux bii dëgmal na.
15 Waaye dinaa def sama kem-kàttan, ba fu ngeen tollu, di fàttaliku mbir yooyu, gannaaw bu ma dëddoo.
16 Du ay léeb yu xel mu xareñ fent lanu leen xamale woon sunu manoorey Boroom Yeesu Almasi bi ak na muy dikke, waaye noo teewe màggaayam.
17 Ndax kat moo nangoo ci Yàlla Baay bi, teraanga ak daraja, ba ko baat ba jibalee, bawoo fa Boroom daraja ju yéeme ja ne: «Kii moo di sama Doom, sama soppe; moom laay bànneexoo*.»
18 Baat booba jóge asamaan, moom lanu dégg, ba nu nekkee ak moom ca tund wu sell wa.
19 Rax ci dolli nu ngeek waxi yonent yi, muy wax ju wóor ju jara gëm, te yeena yey teewlu waxi yonent yi, ni ñuy teewloo ceeñeeru làmp bu tàkke ci biir lëndëm, ba kera fajar di xar, ba biddiiwu njël feqal seen xol.
20 Waaye li ngeen wara njëkka xam moo di amul ci Mbind mi genn kàddug waxyu te yonent ba ko wax, fiire ko xelum boppam.
21 Ndax kat du kàddug waxyu gu masa soqikoo ci coobarey nit, waaye ci xiirtalub Noo gu Sell gi la aw nit daan waxe kàddug waxyu gu bawoo fa Yàlla.

2

Sànkute ñeel na jàngalekati caaxaan

1 Waaye na mu ame woon ci askanu bànni Israayil ay yonenti caaxaan, ni lay ame ci seen biir ay jàngalekati caaxaan yuy sërxal ay àlluway sànkute yuy weddi sax Sang bi leen jot, ba yóbbe seen bopp sànkute ju bette.
2 Ñu baree leen di topp ci seen ñaawtéef gu ëpp, ba tax yoonu dëgg gi tegoo ay saaga ndax ñoom.
3 Seenug bëgge lañuy ràbbe ay kàddu yu ñu leen di koppartoo. Ñooñu la seenub daan yàgga yoot, te seen sànkute nelawul.

* **1.17** Seetal ci *Macë* 17.5.

4 Ndax Yàlla kat, ndegam
moo jéggalul malaaka ya
bàkkaaroon, xanaa tàbbal leen
kàmbu mbugal, wacce leen
ci ay jéngi biir lëndëm gu ne
këruus, di leen nége àtte ba.

5 Ndegam àddina sa woon it
Yàlla jéggalu ko, xanaa Nóoyin
ma daan woote ci yoonu njub
te di kenn ci juróom ñetti nit
ña mu musal, ba mu walalee
mbënn ma ci àddinay nit ñu
gëmadi.

6 Ndegam dëkk ya ñuy
wax Sodom ak Gomor it, la
mbugale seenub taste, def
leen ab dóom, ba def leen
misaal mu ñeel aji gëmadiy
ëllëg,

7 te mennum Lóot aji jub
ji doŋŋ, nekkoon kenn ki mu
musal, te mu sonnoon lool,
ndax ñaawtéefi nit ñu dëng
ñooñu.

8 Ndax Lóot aji jub ja
dëkkoon ci seen biir kat, la
mu nekke woon ci biir xolu
njubam, moo di naqarlu,
ndax jëfi ndëngte ya muy gis,
di ko dégg, bés bu nekk.

9 Su demee noonu kay, kon
Boroom bi def loolu lépp, xam
na nu muy musale nit ñu ra-
gal Yàlla cib nattu ak nu muy
xaare nit ñu dëng ñi, ngir seen
mbugal kera bésu àtte ba,

10 rawatina nag boroom
xemmemtéefi yàqute yi topp
seen bakkan te faalewuñu
genn kilifteef. Ñu fétteeral
lañu te bew, ragaluñoo saaga
sax boroom daraja yu kawe
ya fa asamaan.

11 Moona malaaka yi
ëpp doole ak manoore sax,
ñemewuñoo yékkati kàdduy
saaga yu ñuy sikke yooyu
boroom daraja, fa kanam
Boroom bi.

12 Waaye ñoom ñooñu mel
ni mala yu amul xel, seen yég-
yégi judduwaale jiital leen, te
li leen taxa juddu di jàpp leen,
rey doŋŋ, ñooy saaga lu ñu
xamul. Dees na leen rey ni
ñuy reye ay mala.

13 Loraange lees leen di
feye loraange gi ñu sabab.
Seen mbégte mooy
xawaarey bëccëg ndarakàmm.
Ñooñoo diy gàkk aki sikk,
ndax seen teewaay gàcce la
ci seen biir yeen, bu ñuy bokk
ak yeen bernde, te ca lañuy
bànneexoo ay nax.

14 Seeni gët xoolul lu moy
ku ñu njaalool, te duñu
bàkkaar ba regg mukk; ku
dëgërul, ñu yóbbaale la. Ñooñu
la seenub xol tàggatu ci ag
bëgge mii di njurum alkànde!

15 Ba ñu wàccee yoon wu
jub wi lañu lajj topp yoonu
Balaam, doomu Bosor*, mi
soppoon peyooru njubadi.

16 Waaye Balaam, ag
tooñam tax na ñu femmu ko;
ab waruwaay manula wax,
te moo waxe baatub nit†,
ba dakkal jëfi ndofi yonent
booba.

17 Ñooñooy teen yu dëy,
ñooy xiin wu callweer tas, te
lëndëm gu fatt taraj di seenub
añ.

18 Kàddu yu réy yu tekkiwul
dara lañuy naxee, di fàbbee

* **2.15** ***Bosor*** mooy Bewor ci làkku yawut; Gereg yi ñoo koy wax Bosor. † **2.16** Seetal ci *Màndiŋ ma* saar 22.

xemmemtéefi bakkan yu jéggi dayo, ay nit ñu yàggula rëcce ci ñeneen ñu nekk cig réer.
19 Ag ngoreel lañu leen di dig, te ñoom ci seen bopp, ay jaami yàqute lañu, ndax lu la man, nga dib jaamam.
20 Ndax kat gannaaw bu ñu xamee bu baax sunu Boroom, sunu Musalkat Yeesu Almasi bi, ba rëcc sobey àddina, bu ñu ca sóobuwaatee ba mu man leen, su boobaa seenug muj moo yées seenug njàlbéen.
21 Ndax kat ñàkkoona xam yoonu njub wi sax moo doon gën ci ñoom, xam ko ba noppi, dëddu ndigal lu sell la ñu leen ca àgge woon.
22 Li léeb wii wax te muy dëgg, moo leen dikkal: «Xaj waccu, lekkaat ko; te cangaayu mbaam-xuux, teewu koo xalangootee poto-poto.»

3

Bésu Boroom bi du jaas

1 Soppe yi, sama ñaareelu bataaxal a ngi nii, te bu ci nekk am na lu ma leen ci fàttali, ngir xiirtal leen ci xalaatin yu set,
2 ba ngeen fàttaliku kàddu ya yonent yu sell ya jottali woon ak sunu ndigalu Boroom, sunu Musalkat, ndigal la jottalikoo ca ndaw ya ñu yebaloon ci yeen.
3 Li ngeen wara njëkka xam moo di bés yu mujj ya, ay niti ñaawlekat ay dikk, di nit ñu topp seen bakkan.
4 Ñooñoo naan: «Ki dige woona ñëw, ana mu? Ba maam ya nelawee de yàgg na, waaye lépp a ngi wéye na woon ca njàlbéenu àddina.»
5 Li ñuy fàtte te di ko tey moo di ci kàddug Yàlla la asamaan nekke bu yàgg, te ci kàddoom la suuf bindoo ci ndox, ba génne ci ndox.
6 Te ci yooyii la àddina sa woon sànkoo woon ca mbënn ma.
7 Waaye asamaanu tey jii ak suuf, genn kàddug Yàlla googu moo leen yeb cib denc, ñeel sawara, kera bésub àtte ba, bésu sànkuteb aji gëmadi ñi.
8 Soppe yi, lenn a ngii, buleen ko umple: benn bés ni junniy at la mel ci Boroom bi; junniy at mel ni benn bés ci moom.
9 Du caageenu yeexe gu Boroom bi yeexe dige ba, noonu ko ñenn ñi fooge ag yeex. Yeen la muñal kay, ndax bëggul kenn sànku, xanaa ñépp dem ba tuub.
10 Waaye bésu Boroom bi nib sàcc lay dikke. Ca la asamaan yi di dëddoo ci biir coow lu réy, lu ko sosoon seey ndax tàng, suuf ak jëf ju ci biiram xoyomu.
11 Gannaaw loolu lépp noonu lay seeye nag, xamleen bu baax li leen war: jëfin wu sell akug ragal Yàlla
12 ak yàkkamti bésu Yàlla ba, di jëfe li koy taxa gaawa dikk, ba asamaan yi lakk ba jeex, lu ca jëmmu lakk ba seey.
13 Waaye asamaan su bees ak suuf su bees te njub dëkke ko bu keroogee, moom lanuy séentu, na nu ñu ko dige woon.

14 Kon nag soppe yi, li feek
ngeen di séentu loolu, defleen
seen kem-kàttan, ba bésub
keroog fekk leen ci jàmm, te
ngeen baña am benn gàkk,
mbaa sikk ci gis-gisu Yàlla.
15 Sunu Boroom nag, ag
muñam, jàppleen ne moo dig
mucc, noonee leen ko sunu
soppe, mbokk mi Póol binde
woon ci xel mu rafet mi ñu ko
baaxe.
16 Loolu la bind ci mboolem
bataaxal yi mu waxe ci
moomu mbir, te mu am ci
ponk yu jafee xam, ba ñi
dese am njàng te seenum xel
toogadi, di walbati waxam, ni
ñuy def ak yeneen bind yépp,
ba far sànk seen bopp.
17 Kon nag yeen soppe yi,
gannaaw xam ngeen loolu ba
noppi, wattuleen bala leena
réeraangey moykati yoon yi
yóbbaale, ba yolomal seenub
taxawaay.
18 Waaye màggleen ci wàllu
yiwu sunu Boroom, sunu
Musalkat Yeesu Almasi bi, ak
ci wàllu xam-xam bu ngeen
ko xam. Ndam ñeel na ko
tey, ba kera bés bu sax dàkk.
Amiin.

1.Yowaan muy bataaxal bu njëkk bi Yowaan bind

Gannaaw ki bind bataaxal bii moo wax ne fekke na dundug Yeesu, dañoo jàpp ne Yowaan ndaw li, di kenn ci taalibey Yeesu, moo ko bind.

Manees naa xam dara ci ñi moom bataaxal bi. Ñu bare ci taalibe yu njëkk ya dañoo dee, ba tax ay nit di weddi ne Yeesu Almasi bi nit dëgg la woon. Yowaan moo dëggal ne moom ak yeneen taalibe yi, gis nañu Yeesu te laal nañu ko. Moo soññi gëmkat ñi ci xam ak sopp Yàlla, di soppante, ni leen Almasi bi soppe.

Ci tënk:

- 1.1-4 Kàddug Yàlla mooy joxe dund.
- 1.5—2.29 Yàlla moo dig leer, nan doxe leer.
- 3.1—5.12 Yàlla mooy Baay bi, nan ko déggal ci di soppante.
- 5.13-21 Ku gëm Almasi bi, texe.

Kàddug dund gaa ngii

1 Ki dale nekk ca njàlbéen, ki nu dégg, gise ko sunuy gët, niir ko, laale ko sunuy loxo, kookoo di Kàddug dund.

2 Kookoo di dund ci boppam, moo feeñ, nu gis ko, te moom lanuy seedeel, di leen biralal ne kookoo di texe gu sax dàkk. Moo nekkoon fa Baay ba, te moo nu feeñu.

3 Li nu gis te dégg ko, moom lanu leen di àgge, ngir yeen itam ngeen am ak nun ag jokkoog mbokk. Te sunu jokkoog mbokk googu, nook Baay bi lanu ko séqal, ak Doomam Yeesu Almasi bi.

4 Loolu lanu leen di bind, ngir nu bokk mbég mu mat sëkk.

Yàlla moo dig leer

5 Xibaar bi nu dégge ci moom, di leen ko àgge, mooy lii: Yàlla ag leer la, te gennug lëndëm nekkul ci moom.

6 Su nu nee am nanook moom jokkoog mbokk, te teewu noo wéye ag lëndëm, danuy fen, te jëfewunu dëgg.

7 Waaye ni mu nekke moom ci boppam cig leer, su nu dee wéye noonu ag leer, su boobaa lanuy séq jokkoog mbokk, te deretu Yeesu Doomam moo nuy raxas ba nu set, tàggook bépp bàkkaar.

Doxeleen leer, tàggook bàkkaar

8 Su nu waxee ne amunu bàkkaar, sunu bopp lanuy nax, te amunu dëgg.

9 Su nu ko àggee sunuy bàkkaar, te muy ku jara wóolu, di boroom njub, moo nuy jéggal sunuy bàkkaar, raxas nu ba nu set, tàggook gépp njubadi.

10 Su nu nee bàkkaarunu, ab fen-kat lanu ko def, te kàddoom nekkul ci nun.

2

1 Xale yi doom, loolu laa leen bind, ngir ngeen baña bàkkaar. Waaye su ci amee ku dem ba bàkkaar, am nanu ab layookat fa wetu Baay bi,

te mooy Yeesu Almasi bi, boroom njub.
2 Moom ci boppam moo dig njotlaay ñeel sunuy bàkkaar, te du sunuy bàkkaar doŋŋ, waaye yoy àddina sépp la ñeel.

Ndigal nuyoo na

3 Lii nag, ci lanuy xame xéll ne xam nanu kuy Yàlla, te mooy nuy jëfe ay ndigalam.
4 Ku ne: «Maa xam kuy Yàlla,» te ay ndigalam jëfewu ko, day fen, te amul genn dëgg.
5 Képp kuy jëfe kàddug Yàlla, ci moom déy la cofeelu Yàlla mate sëkk. Ci loolu lanuy xame ne moom lanu nekk.
6 Ku ne moo sax ci Yàlla, fàww ni Yeesu Almasi bi daan jëfe, ni lay jëfe moom itam.
7 Soppe yi, du ndigal lu bees laa leen bind, waaye da di ndigal lu yàgg bu ngeen jotoon ca ndoorte la. Te ndigal lu yàgg boobu mooy kàddu gi ngeen dégg rekk.
8 Moonte ndigal lu bees laa leen bind itam nag, ndigal lu wér lu firndewoo ci Yeesu, te firndewoo ci yeen itam. Ndax kat lëndëm gaa ngi wéy, te leer gi dëgg fenk na jeeg.
9 Ku ne mu ngi ci leer gi te bañ bokki gëmkatam nag, mu ngi ci lëndëm gi ba tey.
10 Ku sopp sa mbokkum gëmkat, ci leer gi nga sax te luy yóbbe nit bàkkaar, du jóge ci yaw.
11 Waaye ku bañ mbokkum gëmkatam, ci lëndëm gi la nekk, biir lëndëm gi lay wéye it, te xamul fu mu jëm, ndax lëndëm gaa ko gëlëmal.

Buleen topp àddina

12 Xale yi, yeen laay bind,
ndax dees leena jéggal seeni bàkkaar ci turu Almasi bi.
13 Yeen ñiy baay laay bind,
ndax yeena xam ki nekkoon ca njàlbéen.
Xale yu góor yi, yeen laay bind,
ndax yeena daan ku bon ki.
14 Gone yi, yeen laa bind,
ndax yeena xam Baay bi*.
Yeen ñiy baay laa bind,
ndax yeena xam ki nekkoon ca njàlbéen.
Yeen xale yu góor yi laa bind,
ndax yeena dëgër; kàddug Yàllaa des ci yeen,
te yeena daan ku bon ki.
15 Buleen topp àddina ak li ci biiram. Ku topp àddina, cofeelu Baay bi nekkul ci moom.
16 Ndax kat mboolem lu nekk ci àddina, muy xemmemtéefi bakkan, di mboolem xemmemtéef gu sosoo ci lu bët tege, ak réy-réylu gu alalu àddina waral, amul lenn lu ci jóge ci Baay bi, xanaa ci àddina.
17 Te àddina day jeex, mooki xemmemtéefam, waaye kuy jëfe coobarey Yàlla mooy sax ba fàww.

Nanu sax ci dëggug Almasi bi

18 Gone yi, waxtu wu mujj wi dikk na, te noonu ngeen dégge woon ne bañaaleb Almasi bi dina ñëw, noonu

* **2.14** Am na ay téere yu boole kàddu yii ci aaya 13 (2.13).

la bañaaley Almasi yu bare feeñe, te loolu moo nu xamal ne waxtu wu mujj wi dikk na.

19 Ci nun lañu jóge nag, waaye bokkuñu ci nun, ndax su ñu bokkoon ci nun, ci nun lañuy des. Waaye noonu la bire ne du ñoom ñépp a bokk ci nun.

20 Yeen nag, Ku sell kee leen diw, sédde leen ko Noo gu Sell gi, te moo leen taxa xam, yeen ñépp.

21 Binduma leen ndax seen ñàkka xam liy dëgg, waaye li ngeen ko xam, te xam ne wenn fen bokkul ci luy dëgg, moo tax ma bind leen.

22 Ana kuy fen-kat bi, ku moy kiy weddi ne Yeesu mooy Almasi bi? Kooku mooy bañaaleb Almasi bi weddi Baay bi ak Doom ji.

23 Ku weddi Doom ji nag, kooku ñàkk na Baay bi boole ci; waaye ku dëggale Doom ji aw làmmiñam, kooku am na Baay bi, boole ci.

24 Yeen nag, la ngeen déggoon ca ndoorte la, na sax ci yeen. Loolu ngeen déggoon ca ndoorte la, su saxee ci yeen, yeen ay boole sax ci Doom ji ak ci Baay bi.

25 Te dige ba mu nu digoon moo di texey fàww.

26 Lii laa leen bind ci mbirum nit ñi leen di jéema fàbbi.

27 Yeen nag, diw gi mu leen diw, sédde leen ko Noo gu Sell gi, moo sax ci yeen, soxlawuleen ku leen jàngal dara. Gannaaw Noowam gu Sell googu moo leen di jàngal lépp, te di lu dëggu lu caaxaan amul, nangeen sax ci moom, ni mu leen ko jàngale.

Aji jub ñi ñooy doomi Yàlla

28 Léegi nag xale yi, saxleen ci Almasi bi, ndax bu feeñee, nu siggi fi kanamam te baña rus kera ba muy feeñ.

29 Gannaaw xam ngeen ne moo jub, xamleen itam ne képp kuy def njub, ci moom nga sosoo.

3

Yàlla mooy Baay bi

1 Ndaw cofeel gu nu Baay bi won, ba ñu di nu woowe doomi Yàlla, te moom lanu it. Àddina nag xamu nu, te li ko waral moo di da koo xamul moom itam.

2 Soppe yi, léegi doomi Yàlla lanu, te li nuy dooni nag feeñagul. Waaye xam nanu ne bés bu Almasi bi feeñee, nooy nirook moom, ndax su boobaa, ni mu nekke, noonu lanu koy gise.

3 Te képp ku am jooju yaakaar ci moom, noonu mu sete, ni lay setale boppam.

Déggalleen Baay bi, buleen sax ci di bàkkaar

4 Ku bàkkaar, moy nga aw yoon, nde bàkkaar mooy moy aw yoon.

5 Te xam ngeen ne Yeesu moo feeñ ngir far bàkkaar, te taqul fenn bàkkaar.

6 Képp ku sax ci moom, doo sax ci bàkkaar; kuy bàkkaar, gisuloo ko te xamuloo ko.

7 Xale yi, bu leen kenn nax! Kuy def njub, yaa jub, ni Almasi bi ci boppam jube.

8 Kuy bàkkaar, ci Seytaane
la bokk, ndax Seytaane moo
dale bàkkaar ca njàlbéen ga.
Te Doomu Yàllaa dikk ngir
nasaxal liggéeyu Seytaane.
9 Képp ku sosoo ci Yàlla doo
dëkke bàkkaar, ndax jiwum
Yàlla* moo nekk ci moom; du
mana wéy ciy bàkkaar, ndax ci
Yàlla la sosoo.
10 Nii lees di ràññee doomi
Yàlla ak doomi Seytaane:
képp ku dul def njub, bokkul
ci Yàlla; képp ku soppul sa
mbokkum gëmkat it, naka
noonu.

Déggalleen Baay bi, di soppante

11 Lii kat moo di solos
xibaar ba ngeen déggoon ca
njàlbéen: nanu soppante,
12 te baña def ni Kayin, mi
bokkoon ci ku bon ki, ba rey
rakkam. Ana lu tax mu rey
ko? Xanaa li rakk ji jëf jëfi
njekk, te moom mu jëf jëf ju
bon.
13 Kon bokk yi, bu leen
àddina bañee, bumu leen
jaaxal.
14 Nun de xam nanu ne noo
bàyyikoo ci dee, tàbbi ci dund,
ndax li nu sopp bokki gëmkat
yi. Ku soppul nag, yaa ngi ci
dee ba tey.
15 Képp ku bañ sa mbokk,
ab bóomkat la, te xam ngeen
ne ab bóomkat, yoolub texe bu
muy saxoo ba fàww, amu ko.
16 Nii nag lanuy xame lan
mooy cofeel: Almasi bi dafa
joxe bakkanam ngir nun; kon
nun itam, li nu war mooy nu
joxe sunu bakkan ngir sunu
bokki gëmkat.
17 Waaye ku am alalu
àddina, su gisee mbokkam
mu nekk ci soxla, ba noppi
tëjal ko xolu yërmande, kooku
ana nu cofeelu Yàlla nekke ci
moom?
18 Xale yi, bunu soppante
ci làmmiñu kese maanaam ay
wax, waaye nanu ko jëfe, te
muy dëgg.
19 Noonu lanuy xame ne nu
ngi ci dëgg, ba dalal sunum
xel ci kanamam.
20 Ak lu nu sunum xel mana
sikke, Yàllaa sut sunum xel, te
lépp la xam.
21 Soppe yi, bu nu sunum
xel sikkul, dinanu ñemee wal-
batiku ci Yàlla.
22 Te kon lu nu ñaan, mu
may nu ko, ndax ay ndigalam
lanuy sàmm, te li mu rafetlu
lanuy jëfe.
23 Ndigalam nag moo di nu
gëm turu Doomam Yeesu Al-
masi bi, tey soppante noonu
mu nu ko dénke.
24 Kuy sàmm ndigali Yàlla
nag, yaa sax ci moom, moom
it mu sax ci yaw. Te li nuy
xamal ne mu ngi sax ci nun
moo di Noo gu Sell gi mu nu
sédd ab cér.

4

Nanu ràññee Noo giy dëgg

1 Soppe yi, du képp ku
ne mu ngeek Noowug Yàlla,
ngeen di gëm, waaye nat-
tuleen noo gi mu waxe, ba
xam ndax ci Yàlla la jóge, ndax
yonenti caaxaan yu baree
dajal àddina.
2 Ni ngeen di xàmmee
Noowug Yàlla nag moo di

* **3.9** ***jiwum Yàlla:*** seetal ci *Yeremi* 31.33; *Esekiyel* 36.26-27.

képp ku ne mu ngeek Noo gi, te kàddoom dëggal ne, Yeesu Almasi bi moo dikke yaramu suux, kooka noo ga muy waxe ci Yàlla la bokk.

3 Waaye képp ku noo ga mu waxe waxloowul kàddu gu dëggal ne Yeesoo dikke yaramu suux, kooka noo ga muy waxe bokkul ci Yàlla. Googu noo mooy gu bañaaleb Almasi ba ngeen déggoon ne dina ñëw, te tey mu ngi ci àddina ba noppi.

4 Yeen xale yi, ci Yàlla ngeen bokk, te daan ngeen yonenti caaxaan yooyu, ndax ki ci yeen moo ëpp doole ki ci àddina.

5 Ñoom nag ci àddina lañu bokk; moo tax waxi àddina lañuy wax, àddina di leen déglu.

6 Nun ci Yàlla lanu bokk. Ku xam Yàlla, déglu nu; ku bokkul ci Yàlla doo nu déglu. Noonu lanuy ràññee Noo giy dëgg ak noo giy fen.

Nanu soppante

7 Soppe yi, nanu soppante, ndax cofeel ci Yàlla la bokk; képp ku am cofeel, ci Yàlla nga sosoo, te xam nga Yàlla.

8 Ku amul ag cofeel nag, xamuloo Yàlla, ndax Yàlla cofeelu neen la.

9 Ni cofeelu Yàlla feeñe ci nun moo di jenn Doomu boppam ji mu yebal ci àddina, ngir nu mana dund ci kàttanam.

10 Lii mooy cofeel: cofeel gi du sunug cofeel, nun ci Yàlla; xanaa cofeel gi mu nu sopp, ba yebal Doomam, def ko njotlaay, ñeel sunuy bàkkaar.

11 Soppe yi, ndegam Yàllaa nu soppe nii, nun itam war nanoo soppante.

12 Yàlla moom, kenn masu koo gis. Waaye su nu soppantee, Yàllaa ngi ci nun, te cofeelam mat na sëkk ci nun.

13 Ni nuy xame ne ci Yàlla la nu saxe, te moom itam ci nun la sax, moo di Noowam gi mu nu sédd ab cér.

14 Nun nag noo gisal sunu bopp te noo seede ne Baay bi moo yebal Doom ji, muy Musalkatub àddina.

15 Képp ku dëggal ne Yeesu mooy Doomu Yàlla, Yàlla ci moom lay sax, te moom it ci Yàlla lay sax.

16 Nun nag xam nanu te gëm nanu cofeel gi nu Yàlla sopp.

Yàlla cofeelu neen la. Képp ku saxoo cofeel, ci Yàlla nga sax, te Yàlla itam ci yaw la sax.

17 Cofeel a mat sëkk ci nun, ngir nu àndak fit keroog bés-pénc. Te li nuy may fit mooy, ni Yeesu moomu nekke, noonu lanu nekke nun itam ci àddina sii.

18 Cofeel àndul ak gennug ragal, waaye cofeel gu mat sëkk dàq na ag ragal; ag ragal, mook séentu ag mbugal ñoo àndak; te ku ragal, sag cofeel a des.

19 Nun nag, li nu taxa am cofeel moo di Yàlla moo nu njëkka sopp.

20 Ku ne moo sopp Yàlla, te soppul mbokkum gëmkatam, day fen, ndax ku soppul sa mbokk mi ngay gis, doo mana sopp Yàlla mi nga gisul.

21 Te ndigal lii nag, moom la nu Yàlla jox: ku sopp Yàlla, na

sopp mbokkam itam.

5

Ku gëm Almasi bi, daan nga àddina

1 Képp ku gëm ne Yeesu
mooy Almasi bi, kooku ci
Yàlla la sosoo; te ku sopp
baay, sopp doom ji sosoo ci
moom.
2 Ni nuy xame ne noo sopp
doomi Yàlla mooy nii: bu nu
soppee Yàlla, di jëfe ay ndi-
galam.
3 Ndax kat sopp Yàlla moo
di, ay ndigalam nu di ko
sàmm, te ay ndigalam diisul.
4 Képp ku sosoo ci Yàlla,
moo daan àddina; te galgal biy
daan àddina mooy sunu ngëm.
5 Ana ku daan àddina ku
moy ki gëm ne Yeesu mooy
Doomu Yàlla?

Nanu gëm li Yàlla seedeel Almasi bi

6 Kii mooy ki dikke ci ndox
ak ci deret, kookooy Yeesu Al-
masi bi; jaarul ci sóobu ndox
doŋŋ, waaye su weesoo loolu,
jaar na ci dee, tuur deretam.
Noowug Yàllaa ko seede, ndax
Noo gi mooy dëgg,
7 te ñett a ko seede sax:
8 Noo gi ak ndox ak deret,
te ñoom ñett ñépp a juboo ci
benn baat.
9 Ndegam seedes nit lees
di nangu nag, astamaak
seedes Yàlla si gëna màgg, te
seedes Yàlla mooy seede si mu
seedeel Doomam.
10 Ku gëm Doomu Yàlla,
seede soosoo ngi ci sab xol.
Ku gëmul Yàlla nag, ab fen-
kat nga ko def, ndax yaa
gëmul seede si Yàlla seedeel
Doomam.
11 Seede si moo di texe
ba fàww la nu Yàlla jagleel,
te texe googu ci Doomam la
nekk.
12 Ku am Doom ji, yaa texe;
ku amul Doomu Yàlla, tex-
ewuloo.

Ku gëm Almasi bi, texe

13 Lii maa leen ko bind,
yeen ñi gëm turu Doomu
Yàlla, ngir ngeen xam ne texe
ngeen ba fàww.
14 Kóolute gi nu am ci Yàlla
moo di su nu ko ñaanee lenn
lu dëppook coobareem, da
nuy nangul.
15 Gannaaw xam nanu ne
moo nuy nangul lépp lu nu ko
ñaan, xam nanu ne dagaan yi
nuy sàkku ci moom, am nanu
ko.
16 Ku gis mbokku gëmkatam,
muy bàkkaar bàkkaar bu
ko jëmewul ci dee, na ko
tinul, Yàlla may ko mu dund.
Waaye na fekk muy bàkkaar
bu jëmewul ci dee. Bàkkaar bu
jëme ci dee taxul may digle ku
ci ñaan.
17 Gépp njubadi bàkkaar
la, waaye am na bàkkaar bu
jëmewul ci dee.
18 Xam nanu ne képp ku
sosoo ci Yàlla doo sax ci
bàkkaar, waaye Kenn ki sosoo
ci Yàlla moo koy sàmm, ba ku
bon ki du ko manal dara.
19 Nun nag xam nanu ne ci
Yàlla lanu bokk, te àddina sépp
a ngi ci loxol ku bon ki.
20 Xam nanu itam ne
Doomu Yàlla moo dikk ba
may nu xel mu nu xame Kiy
dëgg, te nu ngi ci Kiy dëgg
ak Doomam Yeesu Almasi bi.
Kooku mooy Yàlla ju dëggu ji,

te moom moo di ag texe ba fàww.
21 Xale yi, wattuleen seen bopp ci ay tuur.

2.Yowaan
muy ñaareelu bataaxal bi Yowaan bind

Bindkatu bataaxal bii, mag la tudde boppam, di boroom cér ci mboolem gëmkat yi. Soloy bataaxal bii mook soloy bataaxal bu njëkk bi benn la. Moo tax ñu foog ne Yowaan moo ko bind. Ñi moom bataaxal bi ñooy menn mboolem gëmkat mu Yowaan dippee «soxna su tedd si ak ay doomam.»

Yowaan di leen ñaax ngir ñuy soppante, tey wattu njàngale mu wérul. Mu di leen ñaax ci seetlu bu baax bala ñoo dalal ay gëmkat yuy tukki ngir wasaare xibaaru jàmm bu Almasi bi.

Ubbite gi

1 Ci man mag mi la bataaxal
bii bawoo, ñeel la, yaw soxna
su tedd si, yaak say doom.
Maa leen sopp dëgg, te du
man doŋŋ sax, waaye képp ku
xam liy dëgg, sopp na leen.
2 Li waral sunu cofeel moo
di dëgg gi ci nun, te diànd ak
nun ba fàww.
3 Yal na yiw ak yërmande
ak jàmm ànd ak nun, ci biir
dëgg ak cofeel, lépp bawoo ci
Baay bi ak Yeesu Almasi bi,
Doomam.

Nanu wéye dëgg ak cofeel

4 Bége naa lool ni ma gise
ñenn ci say doom, ñuy wéye
dëgg, ni nu ko Baay bi sante.
5 Léegi soxna si, li ma lay
ñaan, te du sax ndigal lu
bees, xanaa la nu jotoon
ca njàlbéen, te mooy nanu
soppante.
6 Cofeel nag moo di nu wéye
ndigalu Yàlla; loolu mooy ndi-
gal li, noona ngeen ko dégge
woon ca njàlbéen, ngir ngeen
war koo wéye.
7 Ndax kat bare na ay nax-
ekat yu dajal àddina, te di ñu
dëggalul ne Yeesu Almasi bi
moo wàcce yaramu suux. Ku
ni mel mooy ab naxekat te
mooy bañaaleb Almasi bi.
8 Wattuleen seen bopp bala
ngeena ñàkk njariñ li sunub
liggéey meññ, xanaa seenub
yool mat sëkk.
9 Képp ku saxoowul àlluway
Almasi bi, xanaa di ko wees,
kooku amul Yàlla. Ku saxoo
àlluwa ji nag, yaa am Baay bi,
am Doom ji.
10 Ku dikk fi yaw, te
dikkewul jooju àlluwa, bu ko
dalal sa kër, bu ko sax nuyu,
11 nde ku ko nuyu, am nga
ab cér ci jëfam ju bon.
12 Bare na lu ma leen
bëggoona bind, waaye
bëgguma leen koo waxe kayit
ak daa. Teewul ma yaakaara
dikkaat wax ak yeen, ne leen
jàkk, ngeen ne ma jàkk, ba nu
bokk mbég mu mat sëkk.
13 Say doomi rakk ju jigéen,
soxna si tedd si, ñu ngi lay
nuyu.

3.Yowaan
muy ñetteelu bataaxal bi Yowaan bind

Ci bataaxal bii, Yowaan mag mi moo bind ku ñuy wax Gayus, mi ñu xamul dara ci moom. Yowaan di ko sant ndax li mu dalal ay gëmkat yuy tukki ngir waare xibaaru jàmm bu Almasi bi.

Mu mel ni Yowaan dafa artu Joteref, menn mag muy jaay doole mbooloom ñi gëm, te di dàq gëmkat ñiy dalal ndawi Yowaan.

Baatub «dëgg» jib na juróom benni yoon ci bataaxal bu gàtt bii.

Ubbite gi

1 Ci man mag mi la bataaxal bii bawoo, ñeel Gayus, ku nu sopp ki, te ma sopp ko dëgg.

2 Soppe, yal nanga am jàmmi wet gu nekk. Ni nga ame jàmmu xol, yal nanga ni ame jàmmu yaram.

3 Bég naa lool ci bokk yi dikk, ba seedeel la ni nga sàmme dëgg gi.

4 May dégg ne samay doom a ngi wéye dëgg gi, moomu mbég daal, awma mu ko raw.

Yowaan gërëm na Gayus, sas ko

5 Sama soppe, kóllëre nga wéye ci li ngay defal bokki gëmkat ñi, ba ci ñi nga xamul sax.

6 Ñoo seede sag cofeel fi kanam mbooloom gëmkat ñi. Yaa ngi def lu baax, noonu nga leen di waajale seenu yoon, na mu jekke fa Yàlla.

7 Ndax kat boroom Tur wi* moo leen taxa jóg, te sàkkuwuñu daray jàmbur ñi gëmul.

8 Kon nun nag, fàww nu dalal ñu mel noonu, ngir bokk ak ñoom liggéey bi ñuy liggéeyal dëgg.

Yowaan xarab na Joteref, sant Demetirus

9 Bind naa mbooloo mi kàddu, waaye Joteref, miy sàkkoo jiitu ci seen biir moo nu faalewul.

10 Moo tax su ma dikkee, dinaa fàttali jëf ji muy def, di wasaare kàddu yu ñaaw yu mu teg ci sunub der. Loolu doyatu ko, moom ci boppam nanguwula dalal bokk yi, xanaa di ko tere ñi leen bëgga dalal, ba di leen dàq, ñu génn mbooloo mi.

11 Sama soppe, bul roy lu bon, xanaa lu baax. Ñiy def lu baax ci Yàlla lañu bokk; ñiy def lu bon nag, dajewuñook Yàlla.

12 Naka Demetirus nag, mbaax la ko ñépp seedeel, te dëgg gi muy wéye sax seedeel na ko ko. Nun itam mbaax lanu ko seedeel, te xam nga ne dëgg lanu seede.

Yowaan tàggu na Gayus

13 Bare na lu ma la bëggoona bind, waaye bëgguma la koo waxe daa ak xalima.

14 Teewul ma yaakaar laa gis balaa yàgg, ba ne la jàkk, nga ne ma jàkk, nu waxtaan.

* **1.7** ***Tur wi*** mooy turu Sang Yeesu Almasi bi.

15 Jàmm ñeel na la. Say soppee ngi lay nuyu. Nuyul ma soppe yi, ku nekk ciw turam.

Di ab bataaxalu Yudd

Ki bind bataaxal bii, Yudd, rakku Yeesu la woon ni Yanqóoba mi bind it bataaxal bu ñu ko dippee (*Macë* 13.55).

Yudd moo ñaax gëmkat ñi, ne leen ñu xeexal yoonu ngëm, di moytu jàngalekati caaxaan yi yoxoosu ci seen biir, ñoom ñi ñeme Yàlla tey xuus cig yàqute, te seenug sànkute du jaas. Mujj, Yudd ñaanal gëmkat ñi ci turu Ki leen mana aar ci bépp jéll.

Ubbite gi

1 Ci man Yudd miy jaamub Yeesu Almasi bi, di rakku Yanqóoba, ci man la bataaxal bii bawoo, ñeel leen yeen ñi ñu woo, yeen ñi Yàlla Baay bi sopp, te sàmmal leen Yeesu Almasi bi.

2 Na yërmande ak jàmm ak cofeel baawaan, ñeel leen.

Weddi Yàlla amul ag muj

3 Soppe yi, yàkkamti woon naa leena bind ci mbirum mucc gi nu bokk, waaye fàww ma bind leen, ngir ñaax leen ci xeexal yoonu ngëm wi Yàlla xasa dénk ñu sell ñi, benn yoon ba fàww.

4 Ndaxte ñenn a ngi ñu ñu yàgga bind seenub àtte, te ñoo yoxoosu ci seen biir, di ñu ñeme Yàlla; ñooy taafantoo yiwu Yàlla ngir yoonal ag yàqute, di weddi Buur biy kenn, te di sunu Boroom Yeesu Almasi bi.

5 Doonte xam ngeen loolu lépp ba noppi, dama leen di fàttali rekk ne Boroom bi moo njëkka musal ñoñam, génne leen réewum Misra, te gannaaw gi moo raafal ña gëmul woon ca ñoom.

6 Te it malaaka ya yemul woon ca daraja ja ñu amoon, xanaa wacc seen dëkkuwaayu bopp, Yàlla moo leen denc ci lëndëm gu ne këruus, yeewe leen jéng yu dul deñ, ngir àtteb bés bu mag ba.

7 Naka noonu itam Sodom ak Gomor ak dëkk ya leen wër, ñoo yebu woon ci séy yi yoon tere ak jaxasoo gu woroo ak bindub judduwaale, ba ñu def leen misaal, ñeel ña nara tegoo mbugalum sawara su sax dàkk.

8 Géntkat yii itam noonu rekk lañuy sobeele seen yaramu bopp, boole ci di sofental kilifteef, ak di saaga boroom daraja ya fa asamaan.

9 Moonte Mikayel may kilifag malaaka sax, ba muy xëccoo ak Seytaane néewub Musaa, di wàqante ak Seytaane, taxul mu ñeme woon koo sikk ba boole ciy saaga. Da ko ne rekk: «Yal na la Boroom bi mbugal!»

10 Waaye nit ñii de, lu ñu xamul lañuy saaga, te xamxam yi leen seen bindu judduwaale xamal, ni ay rabi àll di xame, ci lañuy far yàqoo.

11 Ngalla ñii! Ñoo jaare yoonu Kayin; ñoo lajj, topp Balaam cig réeram ngir ag

---

* **1.11** ***Kayin:*** seetal ci *Njàlbéen ga* 4.8. ***Balaam: Màndiŋ ma 22.7-35; 31.16. Kore: Màndiŋ ma saar 16.***

peyoor; ñoo diiŋat ba sànku ni Kore*.
12 Ñooñooy gàkkal seen jataayu lekk yi gëmkat ñiy bokk, di ñóox te amuñu ci jenn jom; ñooy xiin yu naaxsaay yu ngelaw li yóbbu; ñooy garab yu dee ñaari yoon, du meññ waxtoom, reen ya buddiku.
13 Ñooy gannaxi géej gu sàmbaraax, di gëq seen puuriti gàcce; ñooy biddiiw yu fàq di taxawaalu, te lëndëm gu ne këruus di cér bu ñu leen séddee ba fàww.
14 Enog†, juróom ñaareelu maam ma gannaaw Aadama, ñooñu la jottali woon waxyu bu leen dal, ne: «Boroom baa ngii dikk, àndak ay junniy junneem ñu sell,
15 ngir àtte ñépp, ba tiiñal mboolem yéefar yi, ndax mboolem nu yéefare ni ñu jëfe seen jëfi yéefar ak mboolem kàddu yu ñaaw yi bàkkaarkati yéefar yi teg cib deram.»
16 Ñooñoo di ñaxtu aka jàmbat, te topp seen bakkan; kàdduy damu yu réy ay jibe seen gémmiñ, te ñooy jay ñi ñu yaakaare njariñ.

Góor-góorluleen

17 Waaye yeen samay soppe, fàttalikuleen la ndawi sunu Boroom Yeesu Almasi bi waxoon lu jiitu.
18 Ñu ne leen: «Mujug jamono, dina am ay ñaawlekat yu topp seen bakkan, wéye seen kéefar.»
19 Ñooñu ñooy féewalekat yi, ñoo topp seen bindu judduwaale, te Noowug Yàlla nekkul ci ñoom.
20 Waaye yeen samay soppe, sampuleen ba dëgër ci seen yoonu ngëm wu sell wee sell, te ngeen di ñaane ci Noo gu Sell gi.
21 Fexeleen ba des ci biir cofeelu Yàlla, tey séentu sunu yërmandey Boroom Yeesu Almasi bi, ngir ag texe gu sax dàkk.
22 Ñiy nàttable, ñeewanteleen leen,
23 ñii ngeen wallu leen, foqatee leen ci sawara, ña ca des, ngeen yërëm leen yërmande ju àndakug ragal, ba far seexlu ab turki bu seen yaram sobeel ndax seeni bàkkaar.

Cant ñeel na Yàlla

24 Ki leen mana aar ci bépp jéll, ba taxawal leen fa muy teewejee darajaam, te fekk leen ñàkk sikk, seen mbég mat sëkk,
25 Yàlla miy kenn, sunu Musalkat, ci sunu ndimbalal Sang Yeesu Almasi bi, daraja ak màggaay ak kàttan ak sañ-sañ ñeel na ko, démb ak tey ak ëllëg, ba fàww! Amiin.

† **1.14** ***Enog:*** seetal ci *Njàlbéen ga* 5.21-24.

Peeñu mi Almasi Yeesu yégle

Magi mboolooy ñi gëm ci jamonoy Yowaan, mànkoo nañu ne Yowaan ndawu Yeesu moo bind téere bii. Booba buuru Room bu mag bi dafa bëgg ñu jaamoo ko ni ñuy jaamoo Yàlla, te dafa sonal gëmkati Almasi bi. Li Yowaan doon waare ci kàddug Yàlla tey seedeel Yeesu, moo tax ñu toxal ko ci dun bi ñuy wax Patmos. Foofa la Yeesu feeñoo Yowaan, ngir mu bind ñeneen ñi ñu sonal ni ñu ko sonale, ngir seen ngëm gëna dëgër ci biir nattu yi.

Peeñu mi moo nettali liy xew laata àddina si di tukki, ne dinañu dogal ci àddina sépp benn nguur, benn diine ak benn doxalin ci koom-koom.

Peeñu mi moo ub Kàddug Yàlla gi. Li Yàlla mébétoon ci toolub Àjjana, ak li mu wax yonentam yi, matal na ko: «Màkkaanu Yàllaa ngii ci biir nit ñi. Mooy dëkk ak ñoom, ñi diy ñoñam (22.3).»

Ci tënk:

1.1-20 Yeesu mi dekki woon, feeñu na Yowaan.

2.1—3.22 Yeesu yónnee na kàddoom ci juróom ñaari mboolooy ñi gëm.

4.1—20.15 Li wara xew feeñu na Yowaan: Yàllaay xeex ak lépp lu bon, di mbugal aji gëmadi yi.

21.1—22.5 Yowaan gis na asamaan su bees ak suuf su bees ak Yerusalem gu bees gi.

22.6-21 Yeesu Almasi bi dina délsi.

Ubbite gi

1 Yeesu Almasi bi moo yégle peeñu mii ko Yàlla jox ngir mu won ay jaamam yenn xew-xew yu dëgmal. Malaakaam la yebal ci Yowaan ngir xamle ko.

2 Yowaan moo seede mboolem li mu gis, te mu jëm ci kàddug Yàlla ak seedes Yeesu Almasi bi.

3 Ndokkalee képp ku jàng ak mboolem ñi déglu yii kàdduy waxyu, tey sàmm li ñu ci bind, ndaxte waxtu wi jege na.

Ab nuyoo ñeel na juróom ñaari mboolooy gëmkat

4 Lii mu ngi tukkee ci man Yowaan, ñeel juróom ñaari mboolooy gëmkat ña ca diiwaanu Asi. Na leen yiw ak jàmm ñeel, tukkee fa Ki masa nekk, Ki nekk, di Kiy dikk, tukkee it fa boroom juróom ñaari noo ya* fa kanam ngànguneem†,

5 tukkee itam fa Yeesu Almasi bi, seede bu wóor bi, moom taaw bi‡, ki njëkka dekki, jóge ci ñi dee, di kilifay buuri kaw suuf.

Moom mi nu sopp, yiwee nu deretam, ba nu teqalikook kilifteefu sunuy bàkkaar,

---

* **1.4** ***juróom ñaari noo ya:*** seetal ci 4.5; 5.6. † **1.4** ***ngànguneem ma*** mooy fa buur biy toog. ‡ **1.5** ***taaw bi:*** taaw mooy ki njëkka juddu, waaye ab juddu taxul ñuy wax fii. Li Yeesu Almasi bi njëkka dekki ndekkite lu dee toppatul moo tax ñuy wax. Mooy taaw ci kaw darajaam ndax moo sut ñépp, yilif lépp luy mbindeef, te ci darajaam la ñépp di dekkee.

6 ba noppi def nu nuy
askanu sarxalkati Buur Yàlla
Baayam§, na ko daraja ak
manoore ñeel tey ak ëllëg ba
fàww. Amiin.
7 Mu ngoogu di dikk, indaale
niir yi,
te ñépp a koy teg bët,
ba ca ña ko jamoon sax,
te giiri kaw suuf yépp ay jooy
ndax moom.
Noonu la moos. Amiin.
8 «Man, maay Alfa, di
Omega*», la Boroom bi Yàlla
wax, moom Ki masa nekk, Ki
nekk, di Kiy dikk ëllëg, te di
Aji Man ji.

Yowaan am na peeñu ca dunu Patmos

9 Man Yowaan seen mbokk
mi séddook yeen nattu ak
barkeb nguurug Yàlla, ak
muñ gi ci Yeesu, maa nga
woon fa ñu ma toxaloon, ca
dun ba ñuy wax Patmos. Li
ko waral di sama waare ci
kàddug Yàlla ak seedeel Yeesu.
10 Benn bésub Sang bi,
Leerug Yàlla dikkal na ma, ma
dégg ci sama gannaaw baat
bu xumb nig liit.
11 Mu ne: «Mboolem loo gis,
bind ko cib téere, nga yónnee
ko juróom ñaari mboolooy
gëmkat ña ca dëkk ya ñuy wax
Efes ak Esmirna ak Pergam
ak Catir ak Sàrd ak Filadelfi
ak Lawdise†.»
12 Naka laa geestu, di seet
kuy wax ak man, ma daldi gis
juróom ñaari tegukaayi làmp
yu wurus.
13 Ca digg tegukaayi làmp
ya, jëmm juy nirook nit‡ a
fa nekk. Ma nga sol mbubb
mu tollu ci ndëgguy tànk yi,
takkoo ngañaayal wurus ci
dënn bi.
14 Kawaru bopp baa nga
weex tàll, gët ya di tàkk ni
sawara,
15 tànk ya mel ni xànjar bu
yànj bu ñu xelli, baat bay riir
ni gannaxi géej.
16 Ma nga yor ca loxol ndi-
jooram juróom ñaari biddiiw,
ab saamaru ñaari ñawka bu
ñaw di lange ca gémmiñ ga,
xar-kanam baa nga leer nàññ
ni jantub njolloor.
17 Naka laa ko gis, ne dàll
daanu ci ay tànkam ni ku dee.
Mu teg ma loxol ndijooram,
ne ma: «Bul tiit. Maay Ki
njëkk, di Ki mujj.
18 Maay Kiy dund, maa dee
woon, maay dund nii tey
ak ëllëg ba fàww te maa yor
caabiy dee ak njaniiw.
19 Kon nag bindal li nga gis:
Li am nii tey ak itam liy ñëw
gannaaw lii.
20 Kumpa gi ci juróom ñaari
biddiiw yi nga gis ci sama
loxol ndijoor, ak juróom
ñaari tegukaayi làmp yu
wurus yi, li muy firi mooy:
juróom ñaari biddiiw yi ñoo
di malaakay juróom ñaari
mboolooy gëmkat ñi; juróom
ñaari tegukaayi làmp yi ñoo di
juróom ñaari mbooloo yi.»

2

§ **1.6** ***Baayam:*** seetal ci *Luug* 3.23, 38.
* **1.8** ***Alfa, Omega:*** ci làkku gereg, alfa moo njëkk ci araf yi, omega mujj ci. Kuy Alfa ak Omega nag moo njëkk, moo mujj.
† **1.11** Dëkk yooyu ñu ngi ci réew mu tudd Tirki tey.
‡ **1.13** Seetal ci *Dañeel* 7.13.

Bindees na waa Efes

1 «Malaakam mbooloom
gëmkat ña ca Efes, bind ko ne
ko:

«Lii moo di kàdduy Ki yor
juróom ñaari biddiiw yi ci
loxol ndijooram, di doxe digg
juróom ñaari tegukaayi làmp
yu wurus yi. Mu ne:

2 Gis naa say jëf, gis sa
liggéey ak sag muñ. Xam naa
ne manuloo dékku ñu bon ñi.
Seetlu nga ñi tuddoo samay
ndaw, ba gis ne ay fen-kat
lañu.

3 Xam naa it ne muñ nga te
sonn nga moos ngir man te
xàddiwoo.

4 «Waaye li ma la sikke moo
di sa cofeel ga nga jëkke woon,
moom nga wacc.

5 Kon nag fàttalikul fu kawe
fa nga xàwweekoo ba fii, te
nga tuub, di jëfe jëf ja nga
jëkke woon. Lu ko moy maay
dikk ba fi yaw, daldi jële sa
tegukaayu làmp fa bérebam,
ndegam tuubuloo.

6 Waaye lu baax lii nag
yaay boroom: ni ma sibe jëfi
ngérum Nikolas*, ni nga ko
sibe.

7 «Ku ami nopp kat, na
dégg li Noowug Yàlla wax
mboolooy gëmkat ñi. Ku am
ndam nag, maa lay may nga
lekk ci garabu dund gi ci
Àjjana, toolub Yàlla.

Bindees na waa Esmirna

8 «Malaakam mbooloom
gëmkat ña ca Esmirna nag,
bind ko ne ko:

«Lii moo di kàdduy Ki njëkk
te mujj, Ki dee woon te dekki.
Mu ne:

9 Gis naa sa coono ak sag
ñàkk, moona yaaka duunle!
Gannaaw loolu it, waxi yàq-
der yi tukkee ci ñooñu tuddoo
Yawut te duñu Yawut, duñu
lenn lu moy jàngub Seytaane,
dégg naa ko.

10 Bul ragal mukk mitit
wi nga nara daj. Seytaanee
ngi noonu di dugal kaso
ñenn ci yeen, ngir nattu
leen. Dingeen am coono
diiru fukki fan. Nanga saxoo
kóllëre ba dee fekk la ci, ma
kaalaa la kaalag dund.

11 «Ku ami nopp kat, na
dégg li Noowug Yàlla wax
mboolooy gëmkat ñi. Ku am
ndam nag doo loru mukk ci
ñaareelu dee gi†.

Bindees na waa Pergam

12 «Malaakam mbooloom
gëmkat ña ca Pergam nag,
bind ko ne ko:

«Lii moo di kàdduy Boroom
saamar bi ci ñaari ñawka yi.
Mu ne:

13 Xam naa fa nga dëkk, fa
la Seytaane samp nguuram.
Teewul nga ŋoy ci sama tur te
weddiwoo ne man nga gëm.
Nga ŋoy ci sa ngëm sax, ba bi
ñu reyee ca seen biir Antipas
sama seede bu am kóllëre ba,
mu deewe foofa di dëkku Sey-
taane.

14 «Waaye lenn a ngii lu ma
lay sikke: yaa ngi uuf foofu
ay nit ñuy saxal njàngalem Bal-
aam, moom mi doon xiirtal

* **2.6** ***ngérum Nikolas*** mooy ñiy taafantaloo sañ-sañ bu ñu am, gannaaw bu ñu gëmee Yeesu, ngir daganal yenn aada yu ñaaw yu mel ni lekk lu ñu sarxal ay tuur, ak yebu ci séy yi yoon tere. † **2.11** ***ñaareelu dee gi:*** seetal ci 20.14; 21.8.

Balag‡ ci tegal Israayil ndëggsërëx, ngir ñu lekk ñam wu ñu sarxal ay tuur, ak di moy Yàlla.
15 Naka noonu itam yaa ngi uuf ay nit ñuy saxal njàngalem ngérum Nikolas.
16 Kon nag tuubal. Lu ko moy maay dikk léegi ba fi yaw, te saamar biy lange sama gémmiñ, moom laay xareek nit ñooñu.
17 «Ku ami nopp kat, na dégg li Noowug Yàlla wax mboolooy gëmkat ñi. Ku am ndam nag, maa lay may ci mànn mu làqu mi, nga lekk, maa lay jox it aw doj wu weex; ci doj wi ñu bind tur wu bees wu kenn xamul, ku dul ka ko jot.

Bindees na waa Catir

18 «Malaakam mbooloom gëmkat ña ca Catir nag, bind ko ne ko:

«Lii moo di kàdduy Doomu Yàlla ji, ki ay gëtam mel ni sawara wu yànj, ay tànkam mel ni xànjar bu ñu jonj. Mu ne:
19 Gis naa say jëf ak sa cofeel ak sa ngëm ak sa liggéey ak sag muñ. Xam naa ne sa jëf yu mujj moo ëpp jëf yu njëkk ya.
20 «Waaye lenn laa lay sikke: dangaa bàyyi Yesabel, jigéen joojuy tuddoo yonent, muy jàngaleeka réeral sama jaam ñi, ngir ñuy lekk ñam wu ñu sarxal ay tuur ak di moy Yàlla.
21 May naa ko ab diir, ngir mu tuub, waaye moo bëggula tuub ngànctoom.
22 Kon nag maa ngii di ko teg wopp ju ko tëral, te ñi mu àndal di njaaloo it, maa leen di teg mitit wu réy, su ñu tuubul jëf ja ñu koy roye.
23 Am mbas laay faate ay taalibeem. Su ko defee mboolooy gëmkat ñépp dinañu xam ne man maay nattu xol ak xel, te maay fey ku nekk ay jëfam.
24 «Waaye yeen ñi ci des ñépp nag, yeen waa Catir ñi toppul moomu njàngale te jotuleena xam loolu ñu naan xóotey xam-xamu Seytaane, maa ne leen, duma leen sëf beneen sëf.
25 Ñoyleen rekk ci li ngeen am, ba kera may dikk.
26 «Ku am ndam nag, ku saxoo jëf ji ma soob, ba kera muj ga, maa lay jox sañ-sañ ci kaw xeet yi:
27 Ni ñuy rajaxee ndaal xandeer,
noonu nga leen di jiiteeji yetu weñ§,
28 te man ci sama bopp, noonee laa jote sañ-sañ bi ci sama Baay. Maa lay jox itam biddiiwu njël.
29 «Ku ami nopp kat, na dégg li Noowug Yàlla wax mboolooy gëmkat ñi.

3

Bindees na waa Sàrd

‡ **2.14** ***Balaam, Balag:*** Balaam moo doon mbubboo turu yonent, di fexee rëbb bànni Israayil, ngir sàkku alal ci Balag buuru Mowab ci jamonoy Yonent Yàlla Musaa. Seetal ci *Màndiŋ ma* saar 22–23.
§ **2.27** Seetal ci *Taalifi cant* 2.9.

1 «Malaakam mbooloom
gëmkat ña ca Sàrd nag, bind
ko ne ko:
«Lii moo di kàdduy Boroom
juróom ñaari noo yu Yàlla yi ak
juróom ñaari biddiiw yi. Mu
ne: Gis naa say jëf. Dañu laa
jàppe kuy dund te fekk la dee.
2 Teewlul te nga leqali ndes
wi ngay waaja deele. Ndax
kat, gisuma sa jëf ju mat fa
sama kanam Yàlla.
3 Kon nag fàttalikul la nga
jotoon te dégg ko, nga sàmm
ko, te tuub. Soo teewluwul
nag, dinaa ñëw nib sàcc, te
doo xam mukk wan waxtu
laa naa jimeet fi sa kaw.
4 «Moona am nga foofu ci
Sàrd nit ñu néew ñu tilimalul
seen mbubb. Ñooñooy àndak
man, sol lu weex, ndax ñoo ko
yeyoo.
5 Ku am ndam mooy soloo
noonu mbubb mu weex, te
turam, duma ko far ci téereb
dund bi, waaye maa koy
wuyul ci sama kanam Baay
ak ay malaakaam.
6 «Ku ami nopp kat, na
dégg li Noowug Yàlla wax
mboolooy gëmkat ña.

Bindees na waa Filadelfi

7 «Malaakam mbooloom
gëmkat ña ca Filadelfi nag,
bind ko ne ko:
«Lii moo di kàdduy Ku sell
ki, Kiy dëgg, te yor caabiy
Daawuda. Su tijjee ab bunt,
kenn du ko tëj; su ko tëjee,
kenn du ko tijji. Mu ne:
8 Gis naa say jëf. Maa def fi
sa kanam, bunt bu tijjiku bu
kenn manula tëj. Ndax néew
nga doole, waaye sàmm nga
sama kàddu te weddiwoo ma.
9 Ñenn ci jàngub Seytaane
bi, ñooñuy fen, di tuddoo ay
Yawut te duñuy Yawut, maa
ngii di leen xiirtal, dikkloo
leen, sujjóotloo leen fi sa
kanam, ba ñu xam ne man
maa la sopp.
10 Gannaaw yaa sàmm
sama kàddu, ba muñ ni ma
la ko sante, man itam dinaa
la sàmm ci waxtuw nattu biy
wàccsi ci àddina sépp, ngir
nattu waa kaw suuf.
11 «Léegi ma ñëw. Ŋoyal ci li
nga yor, ngir kenn baña fëkk
sa kaalag ndam.
12 Ku am ndam nag, maa
lay def nga doon ag kenu
fi sama biir néegu Yàlla, te
doo fa génnati mukk. Maay
bind fi sa kaw sama turu
Yàlla ak sama turu dëkku Yàlla,
te mooy Yerusalem gu bees,
giy wàcce fa kaw, bàyyikoo fa
sama Yàlla. Maay bind it fi sa
kaw sama tur wu yees.
13 «Ku ami nopp kat, na
dégg li Noowug Yàlla wax
mboolooy gëmkat ña.

Bindees na waa Lawdise

14 «Malaakam mbooloom
gëmkat ña ca Lawdise nag,
bind ko ne ko:
«Lii moo di kàdduy ki tudd
Na-amee-nii*, Seede bi wóor
te dëggu, Ndeyu càkktéefu
Yàlla ji. Mu ne:
15 Xam naa say jëf; xam naa
ne seddoo, tàngoo. Su ma
sañoon, nga sedd mbaa nga
tàng.

* **3.14** ***Na-amee-nii:*** seetal ci *Esayi* 65.16

16 Gannaaw nii nga nugge
nag; tàngoo, seddoo, dinaa la
yàbbi.
17 Gannaaw yaa ngi naan:
“Am naa alal, barele naa,
soxlaatuma dara,” te yaw xa-
muloo ni nga toroxe, jara
yërëm, ñàkk, gumba, ne duŋŋ,
18 dama lay digal, nga jënd
ci man wurus wu ñu xellee
ci sawara ba mu set wecc,
ngir nga am alal. Jëndal itam
yére yu weex yoo sol, ba làq
sa duŋŋaaral gu gàccelu gi; ak
tuufaay looy tuufoo, ngir nga
gis.
19 «Man, képp ku ma sopp,
maa koy jubbanti, yar ko.
Kon nag farlul te tuub!
20 Maa ngi nii taxaw ci bunt
bi, di fëgg. Ku dégg sama baat,
ba ubbil ma, dinaa agsi moos
sa néeg, nu bokk reer.
21 «Ku am ndam nag, maa
lay may nga toog ak man fi
sama ngàngune, na ma ame
woon ndam, ba toog ak sama
Baay fi ngànguneem.
22 «Ku ami nopp kat, na
dégg li Noowug Yàlla wax
mboolooy gëmkat ñi.»

4

Buur Yàlla toog na ca ngànguneem

1 Gannaaw loolu damaa
xool, rekk yem ci bunt bu
ubbiku fa asamaan. Ci biir
loolu baat ba ma njëkkoona
dégg muy wax ak man te mel
nig liit, ne ma: «Yéegal fii, ma
won la liy topp ci loolu.»
2 Leerug Yàlla jekki dikkal
ma. Ci kaw loolu, yemuma lu
moy ci am ngàngune mu tege
ca asamaan, mu am ku toog
ca ngàngune ma.
3 Meloom a ngay niru peru
jàspë ak peru sarduwan, ag
xon gu mel ni peru emëródd
wër ngàngune ma.
4 Yeneen ñaar fukki gàngune
ak ñeent a ko wër, ñaar fukki
mag ak ñeent toog ca gàngune
ya. Ña nga sol mbubb yu
weex, ay kaalay wurus tege
ca seen bopp.
5 Ay melax aki kàddu aki
dënu ñooy bawoo ca ngàngune
ma, juróom ñaari jumi sawara
di tàkk fa kanam ngàngune
ma, jum ya di juróom ñaari
noo yu Yàlla yi.
6 Fi janook ngàngune mi lu
mel ni géeju kiristaal, leer
nàññ. Fi wër ngàngune mi ci
wet gu nekk, ñeenti mbindeef
a ngi fi, fees aki bët ci kanam
ak ci gannaaw.
7 Mbindeef mu njëkk maa
ngi mel ni gaynde, ñaareelu
mbindeef mi mel niw yëkk,
ñetteelu mbindeef mi ame
kanamu nit, ñeenteel ba mel
ni jaxaay juy naaw.
8 Ñeenti mbindeef yi am
nañu ku nekk juróom benni
laaf, fees aki bët ba daj, biir
ak biti, te guddi ak bëccëg
duñu selaw, xanaa naan:

«Kee sell, Kee sell, Kee sell,
Keey Boroom bi Yàlla Aji Man
ji,
Kee masa nekk, Kee nekk,
Keey dikk.»

9 Saa su mbindeef ya di
màggal aka teral aka sant
Boroom toogaayu ngàngune
miy dund ba fàww,

10 ñaar fukki mag ñeek ñeent
ne gurub sukk fi kanam ki
toog ci ngàngune mi, di ko su-
jjóotal, moom miy dund ba
fàww. Ñuy sànni seeni kaala fi
kanam ngàngune mi te naan:
11 «Yàlla sunu Boroom,
yaa yeyoo daraja ak
worma ak manoore,
ndaxte yaa sàkk lépp,
lépp lu am, yaw la soob,
nga sàkk ko.»

5

Xarum Yàlla jël na téere ba

1 Ci biir loolu ma gis ci loxol
ndijooru ki toog ci ngàngune
mi téere bu ñu taxañ bu
ñu bind biir ak biti, tay ko
juróom ñaari tayu.
2 Ma gis malaaka mu am
doole, muy yéenee baat bu
xumb, naan: «Ana ku yeyoo
tàyyi tayuy téere bii, ubbi ko?»
3 Du kenn nag ci asamaan
mbaa kaw suuf, mbaa biir
suuf, ku manoona ubbi téere
bi, ba yër ko.
4 Ma jooy jooy yu metti,
ndax giseesul kenn ku yeyoo
ubbi téere bi, ba yër ko.
5 Kenn ci mag ñi ne ma:
«Bul jooy. Ma ne, Gayndeg
giirug Yuda, njebbital Buur
Daawuda daan na. Mooy
ubbi téere beek juróom ñaari
tayoom.»
6 Ma daldi gis kuuyum
xar mu ndaw mu mel ni lu
ñu rendi, mu taxaw fi digg
ngàngune mi, ñeenti mbindeef
yeek mag ñi yéew ko. Xar mi
juróom ñaari béjjén la am, ak
juróom ñaari bët, di juróom
ñaari noowi Yàlla yi ñu yebal
ci àddina sépp.
7 Xar mi dikk, jël téere bi
ci loxol ndijooru ki toog ci
ngàngune mi.
8 Ba mu jëlee téere bi, ñeenti
mbindeef yi ak ñaar fukki
mag ñeek ñeent ne gurub
sukk fi kanamam, ku nekk
yor xalam ak andi wurus yu
fees ak cuuraay, cuuraay li di
ñaani aji sell ñi.
9 Ñuy woy nag woy wu yees,
naan:
«Yaa yeyoo jël téere bi,
tàyyi tayu yi,
ndax yaw lañu rendi,
te sa deret nga jote
ay niti gépp giir ak wépp làkk
ak wépp xeet ak wépp
askan,
ñu doon ñoñi Yàlla.
10 Yaa leen def ñu doon ngu-
urug sarxalkat yi, ñeel
sunu Yàlla,
te dinañu nguuru ci àddina.»
11 Ma xoolaat, daldi dégg
baati malaaka yu bare,
ñu yéew ngàngune mi ak
mbindeef yi ak mag ñi, seen
lim di ay junni, ba ci junniy
junni.
12 Ña ngay àddu ca kaw,
naan:
«Xar mi ñu rendi woon moo
yeyoo kàttan ak alal,
yeyoo xel ak doole,
moo yeyoo worma, yeyoo
darajaak cant.»
13 Ba loolu amee mboolem
ndundati asamaan ak kaw
suuf ak biir suuf ak géej ak
mboolem li ci seen biir, ñoom
ñépp di wax, may dégg, naan:
«Ki toog ci ngàngune mi ak Xar
mi,
nañu jagoo cant ak worma ak
darajaak kàttan,
tey ak ëllëg ba fàww.»

14 Ñeenti mbindeef yi ne: «Amiin.» Mag ñi ne gurub sukk, sujjóot.

6

Xar mi tàyyi na tayu yi

1 Ma gis nag Xar mi di tàyyi genn ci juróom ñaari tayu yi. Ci biir loolu ma dégg kenn ci ñeenti mbindeef yi àddoo baat buy riir ni dënu, ne: «Dikkal!»

2 Ma xool rekk, gis fas wu weex, gawaram yor ag fitt. Ñu jox ko kaala, mu daldi aw ci yoonu daan-kat, ngir daani.

3 Ba Xar mi tàyyee ñaareelu tayu bi, ma dégg ñaareelu mbindeef mi ne: «Dikkal!»

4 Weneen fas ne jimeet, di wu xonq, ñu may gawaram mu jële jàmm ci kaw suuf, ngir nit ñi di reyante ci seen biir. Ñu jox ko saamar bu mag.

5 Ba mu tàyyee ñetteelu tayu bi, ma dégg ñetteelu mbindeef mi ne: «Dikkal!» Ma xool rekk, gis fas wu ñuul, gawaram yor ab màndaxekaay.

6 Ma dégg lu mel ni baat bu jibe ci diggante ñeenti mbindeef yi, ne: «Benn kilo peppu bele, peyu bëccëgu lëmm; benn kilo peppu lors, peyu bëccëgu lëmm, te diw ak biiñ, bu ko kenn yàq.»

7 Ba Xar mi tàyyee ñeenteelu tayu bi, ma dégg ñeenteelu mbindeef mi ne: «Dikkal!»

8 Ma xool rekk, gis fas wu gel, turu gawaram di Dee, njaniiw topp ci moom. Ñu jox ko sañ-sañ ci ñeenteelu xaaju àddina, ngir muy bóome saamar akub xiif, di bóome mbas ak ay rabi àll.

9 Ba mu tàyyee juróomeelu tayu bi, ma gis ci suufu sarxalukaay bi, ruuwi ñi ñu bóom ndax kàddug Yàlla ak seede si ñu ci seede.

10 Ñu àddu ca kaw ne: «Buur bu sell, bu dëggu bi, loo deeti xaar ci àtte waa àddina, ngir feyul nu sunu deret ji tuuru?»

11 Ñu jox ku ci nekk mbubb mu weex, ne leen ñu négandiku tuuti, ba kera seeni bokk ak ñi ñu bokkal liggéey bi, te ñu war leena bóom ni ñoom, ñépp dikk, ba lim bi mat.

12 Ma gisati bi muy tàyyi juróom benneelu tayu bi, suuf daldi yëngu bu baaxa baax, jant bi ñuul kukk, weer wi wépp xonq curr ni deret.

13 Biddiiw yi fàqe asamaan, wadd ci suuf, ni doom yu xaay yu ngëlén gësëm seen ndey.

14 Asamaan si dellu ni basaŋ gu ñu taxañ, tund yépp ak dun yépp toxoo fa ñu nekkoon.

15 Ba mu ko defee buuri àddina yeek kilifa yeek njiiti gàngoor yeek boroom alal yeek boroom doole yeek mboolem jaam yeek gor ñi, ñépp làquji ci xunt yeek doji tund yi.

16 Ñu ne tund yeek doj yi: «Daanuleen ci sunu kaw, làq nu kanamu ki toog ci ngàngune mi ak sànjum Xar mi,

17 ndax seen bésub sànj bu mag taxaw na, ana ku ko

àttan?»

7

Jaamukati Yàlla yi mucc nañu

1 Gannaaw loolu ma gis
ñeenti malaaka yu taxaw ci
ñeenti colli àddina. Ña nga téye
ñeenti ngelawi àddina, ngir
ngelaw baña wale fenn; du
ci jéeri, du ci géej, du ci genn
garab.
2 Ma gis meneen malaaka,
mu yéege penku, yore tor-
luwaayu Yàlla jiy dund. Mu
àddu ca kaw, wax ak ñeenti
malaaka ya ñu mayoon ñu
yàq géej ak jéeri,
3 ne leen: «Buleen yàqagum
jéeri ji ak géej gi ak garab
yi, li feek torluwunu ci
jëwi ñiy jaamu sunu Yàlla,
màndargaale leen.»
4 Ma dégg limub ña ñu
màndargaale torluwaay ba;
téeméeri junni ak ñeent fukk
ak ñeent (144 000), bawoo ci
mboolem giiri bànni Israayil:
5 Giirug Yuda, fukki junneek
ñaar (12 000) lañu ci
màndargaal,
giirug Ruben, fukki junneek
ñaar,
giiru Gàdd, fukki junneek
ñaar,
6 giirug Aser, fukki junneek
ñaar,
giirug Neftali, fukki junneek
ñaar,
giirug Manase, fukki junneek
ñaar,
7 giirug Simeyon, fukki jun-
neek ñaar,
giirug Lewi, fukki junneek
ñaar,
giirug Isaakar, fukki junneek
ñaar,
8 giirug Sabulon, fukki jun-
neek ñaar,
giirug Yuusufa, fukki jun-
neek ñaar,
giirug Beñamin, fukki jun-
neek ñaar.

Mbooloo mu réy am na ndam

9 Gannaaw loolu ma jekki
gis mbooloo mu réy mu kenn
manula wañ, ñu bawoo ci
askan yépp ak giir yépp ak
xeet yépp ak làkk yépp. Ñu
ngi taxaw fi kanam ngàngune
mi ak Xar mi, sol mbubb
yu weex, jël ay cari garabi
tàndarma.
10 Ña ngay àddu ca kaw,
naan:
«Texee ngi fi sunu Yàlla, ki toog
ci ngàngune mi,
ak ci Xar mi!»
11 Malaaka yépp a nga taxaw,
yéew ngàngune ma ak mag
ñaak ñeenti mbindeef ya. Ñu
ne gurub sukk, dëpp seen jë
fa kanam ngàngune ma, su-
jjóotal Yàlla,
12 ne: «Amiin! Na sunu Yàlla
jagoo màggal ak daraja ak xel
ak cant ak worma ak kàttan
ak doole, tey ak ëllëg ba fàww.
Amiin!»
13 Ci kaw loolu kenn ci mag
ñi ne ma: «Boroom mbubb yu
weex yii, ñooy ñan ak fan lañu
jóge?»
14 Ma ne ko: «Sama sang,
loolu de xanaa yaa ko xam.»
Mu ne ma:
«Ñoo di ñi jóge ca nattu bu réy
ba.
Fóot nañu seeni mbubb, ba
weexal ko ci deretu
Xar mi.

15 Loolu moo leen taxa teew
fi kanam ngàngunem
Yàlla,
di ko jaamu ci biir màkkaanam
guddi ak bëccëg,
te ki toog ci ngàngune mi moo
leen di yiir.
16 Dootuñu xiif, dootuñu mar.
Dootuñu loru ci jant bi mbaa
weneen tàngoor,
17 ndaxte Xar mi ci diggu
ngàngune mi moo leen
di sàmm,
yóbbu leen ca bëti ndoxum
dund ma,
te Yàllaa leen di fompal wépp
rongooñ.»

8

Xar ma tàyyi na juróom ñaareelu tayu ba

1 Bi Xar mi tàyyee juróom ñaareelu tayu bi nag, asamaan da ne selaw lu mat genn-wàllu waxtu.
2 Ci kaw loolu ma gis juróom ñaari malaaka yi taxaw fi kanam Yàlla, ñu jox leen juróom ñaari liit.
3 Bi loolu amee meneen malaaka dikk, taxaw ci wetu sarxalukaay bi. Mu ngi yor andu cuuraayu wurus. Ñu jox ko cuuraay lu bare, ngir mu boole kook ñaani mboolem aji sell ñi, joxe ko ci kaw sarxalukaayu wurus bi ci kanam ngàngune mi.
4 Saxaaras cuuraay laa ngi gillee ci loxol malaaka mi, àndak ñaani ñu sell ñi, di yéeg fa Yàlla.
5 Malaaka mi jël andu cuuraay bi, tibbe ci sarxalukaay bi ay xal ba and bi fees. Mu daldi koy sànni ci kaw àddina, noonu rekk ag dënu riir, kàddu ràndaŋ, ag melax tàkk, suuf yëngu.

Liit yi jib na

6 Ba mu ko defee juróom ñaari malaaka yi yor juróom ñaari liit yi di waaja liit.
7 Malaaka mu njëkk mi wal liitam, tawu doji yuur topp ci, ak sawara wu àndak deret, ñu boole lépp sànni ci kaw suuf, ñetteelu xaaju suuf si daldi lakk, ñetteelu xaaju garab yi it lakk, ñax mu naat mépp lakk.
8 Ñaareelu malaaka mi wal liitam, mu am lu mel ni tund wu réy wuy tàkk, ñu sànni ko ci géej gi, ñetteelu xaaju géej gi soppiku deret,
9 ñetteelu xaaju bindeefi géej dee, ñetteelu xaaju gaal yi yàqu yaxeet.
10 Ñetteelu malaaka mi wal liitam, biddiiw bu réy buy tàkk nig jum xàwweekoo asamaan, wadd ci kaw ñetteelu xaaju dex yi ak bëti ndox yi.
11 Biddiiw bi Wextan la tudd. Ñetteelu xaaju ndox yépp la wexal, ñu bare naan ci, daldi dee, ndax wextanu ndox mi.
12 Ñeenteelu malaaka mi wal liitam, mu dal ñetteelu xaaju jant bi, ak ñetteelu xaaju weer wi, ak ñetteelu xaaju biddiiw yi, ba tax seen ñetteelu xaaju leer giim, ñetteelu xaaju bëccëg bi daldi lëndëm, ñetteelu xaaju guddi gi it gëna lëndëm.
13 Ma xoolaat, daldi dégg jenn jaxaay ju naawe digg asamaan. Mu àddu ca kaw

ne: «Wóoy, wóoy, wóoy, musibay waa àddina yiy sababoo ci yeneen baati liit yi ñetti malaaka yi ci des, di waaja liit.»

9

1 Juróomeelu malaaka mi wal liitam, ma gis, biddiiw bu xàwweekoo woon asamaan, ba wadd ci kaw suuf. Ñu jox ko caabiy kàmbu xóote ba.

2 Mu ubbi buntu kàmbu xóote ba, saxaar su mel ni saxaaras taal bu mag jollee ca, jant bi ak jaww ji, lépp lëndëm ndax saxaaras kàmb gi.

3 Ba loolu amee ay njéeréer génne ci saxaar si, daldi tasaaroo ci biir àddina, ñu may leen ñuy fitte ni jànkalaar.

4 Ñu ne leen, buñu laal mennum ñax, mbaa genn gàncax, mbaa genn garab, xanaa ñu jublu rekk ci nit ñi amul màndargam torluwaayu Yàlla ci seen jë.

5 May nañu leen ñu mitital leen diiru juróomi weer, te bañ leena rey, xanaa mitital leen lu tembook mititu fittu jànkalaar.

6 Bési keroog nit ñeey sàkku dee, te duñu ko daj, ñu ne siiwa dee, dee daw leen.

7 Njéeréer yaa ngi nirook fas yu ñu waajal ngir xare, kaalawoo lu mel ni kaalay wurus, seen kanam nirook kanamu nit,

8 seen kawar mel ni kawaru jigéen, seeni sell nirook selli gaynde.

9 Ñu ngi sol kiiraayi dënn yu mel ni kiiraayi weñ gu ñuul, seen coowal laaf yi mel ni coowal watiiri xare yu bare.

10 Geen gu am fitt lañu am ni jànkalaar. Daŋaru geen googu mooy manoore bi ñu am ngir mitital nit ñi diiru juróomi weer.

11 Seen buur a leen jiite, di malaakam xóote bi, turam ci ebrë di Abadon; Apolyon ci làkku gereg (muy firi Yàqkat bi).

12 Naka la musiba mu njëkk mi jàll rekk, yeneen ñaari musiba dikk, topp ci.

13 Ba mu ko defee juróom benneelu malaaka mi wal liitam. Ma dégg baat bu jóge ci ñeenti béjjéni sarxalukaayu wurus bi ci kanam Yàlla.

14 Baat bi wax ak juróom benneelu malaaka mi yor liit, ne ko: «Yiwil ñeenti malaaka ya yeewe ca Efraat, dex gu mag ga.»

15 Ca lañu yiwi ñeenti malaaka ya ñu waajaloon ñeel waxtu woowu, ci bés boobu, weer woowu, at moomu, ngir ñu rey ñetteelu xaaju nit ñi.

16 Limu gawari mbooloo ma doon xareji ñaari téeméeri junniy junni la (200 000 000). Maa dégg lim bi.

17 Nii laa gise ci peeñu mi fas yi ak ñi leen war: ñu ngi sol kiiraay yu xonq ni sawara, baxa ni safiir, te mboq ni tamarax. Boppi fas yaa ngi nirook boppi gaynde, sawara ak saxaar ak tamarax di génne ci seen gémmiñ.

18 Ñetti musiba yooyii, sawara seek saxaar seek tamarax biy génne ci seen

gémmiñ, daldi rey ñetteelu xaaju nit ñi.

19 Daŋaru fas yaa ngi ci seen gémmiñ ak ci seen geen, ndax seen geen yaa ngi mel ni ay jaan, ami bopp yu ñuy mititalee.

20 Ndesu nit ñi musiba yooyii reyul nag, taxul sax ñu tuub seeni jëf, ba bañatee jaamu ay tuur, ak jëmmi xërëmi wurus ak xaalis ak xànjar ak xeer ak dénk: xërëm yu gisul, déggul, doxul.

21 Rax ci dolli, tuubuñu bóome gi ak ñeengo gi ak séy yi yoon tere ak càcc gi ñu nekke.

10

Àtte bu mujj ba agsi na

1 Ci kaw loolu ma gis meneen malaaka mu am doole, muy wàcce asamaan, làmboo aw niir, ag xon tege ci bopp bi, kanam gi mel ni jant bi, tànk yi mel ni jumi sawara.

2 Mu ngi yor ab téere bu ndaw bu ñu ubbi. Mu teg tànku ndijooram ci géej gi, teg tànku càmmoñam ci jéeri ji.

3 Mu xaacu ca kaw, mel ni gaynde guy yëmmu. Naka la xaacu, juróom ñaari dënu jib.

4 Naka la juróom ñaari dënu yi jib, may waaja bind, daldi dégg baat bu jóge asamaan, ne ma: «Loolu juróom ñaari dënu yi wax de, gas ko, suul, bu ko bind.»

5 Ba mu ko defee malaaka ma ma gisoon mu ŋarale géej geek jéeri ji, yékkati loxol ndijooram, jëme asamaan.

6 Mu giñ ci kiy dund ba fàww, ki sàkk asamaan ak li ci biiram, ak suuf ak li ci biiram, ak géej ak li ci biiram. Mu ne: «Négandiku wees na,

7 waaye bu bési kàddug juróom ñaareelu malaaka mi taxawee, ba mu tàmbalee wal liit gi, su keroogee pexem Yàlla miy kumpa dina sotti, na mu ko waxe woon ay jaamam, yonent yi.»

8 Ba loolu amee baat ba ma déggoon, mu bawoo asamaan, dellu wax ak man, ne ma: «Demal jël téere bu ndaw bi ñu ubbi ci loxol malaaka mi ŋarale géej geek jéeri ji.»

9 Ma dem ba ci malaaka mi, ne ko mu jox ma téere bu ndaw bi. Mu ne ma: «Jël ko te lekk ko. Dina wex ci sa biir nag, waaye ni lem lay neexe ci sa gémmiñ.»

10 Ma jël téere bu ndaw bi ci loxol malaaka mi, lekk ko, mu neex ci sama gémmiñ ni lem, waaye naka laa ko wann, mu wex xàtt ci sama biir.

11 Gannaaw loolu ñu ne ma: «War ngaa yékkatiwaat ay kàdduy waxyu jëmale ci xeet yu bare ak askan yu bare ak niti làkk yu bare ak buur yu bare.»

11

Ñaari seede yi bey nañu seen waar

1 Ba loolu amee ñu jox ma nattukaay bu mel niw yet, ne ma: «Jógal, natt néegu Yàlla bi ak sarxalukaay bi, te nga waññ ña fay jaamu Yàlla.

2 Waaye ëttu bitib kër Yàlla gi, bàyyi ko, bu ko natt, ndax ñi dul Yawut lees ko jox, te ñooy dëggaate dëkk bu sell

bi diiru ñeent fukki weer ak ñaar.
3 Dinaa may nag sama ñaari
seede yi, ñu jottali kàdduy
waxyu diiru junni fan ak
ñaari téeméer ak juróom benn
fukk (1 260) yu ñuy sol ay
saaku, di ko toroxloo.»
4 Ñaari seede yi ñoo di
ñaari garabi oliw* yeek ñaari
tegukaayi làmp yi taxaw ci
kanam Boroom suuf si.
5 Ku leen nara lor,
sawaraay génne ci seen
gémmiñ, lakk seeni noon.
Képp ku leen nara lor, noonu
ngay deewe.
6 Am nañu sañ-sañu tëj
asamaan, ba du taw diiru fan
yi ñuy jottali kàdduy waxyu,
am nañu itam sañ-sañ ci ndox
mi, ngir soppi ko deret, ak
sañ-sañu wàcce ci suuf wépp
xeetu musiba, saa su leen
soobee.
7 Gannaaw bu ñu seedee
ba noppi nag, rab wiy jóge ci
xóote bi mooy xareek ñoom,
daan leen, ba rey leen.
8 Seeni néew da naan lareet
ci péncum dëkk bu mag boobu
ñuy misaale turu Sodom
mbaa Misra, fa ñu reye woon
seen Sang ci bant.
9 Diiru ñetti fan ak genn-
wàll lañuy weeru, niti wépp
xeet ak gépp giir ak wépp
làkk ak wépp askan di see-
taan seeni néew, te duñu bàyyi
kenn suul leen.
10 Waa àddina dinañu bége
seen dee, di bànneexu, di
joqalante ay njukkal, ndaxte
ñaari yonent yooyu ñoo
lakkaloon waa àddina.
11 Waaye bu ñetti fan yeek
genn-wàll wéyee, noowug
dund giy bawoo fa Yàlla moo
leen di solu, ñu jóg, taxaw,
tiitaange ju réy daldi jàpp
waa ceetaan ma.
12 Ba loolu amee ñaari seede
yi dégg baat bu xumb jibe
asamaan, ne leen: «Yéegleen
fii.» Ñu yéeg ci asamaan ci
biir aw niir, seeni noon di gis.
13 Ca waxtu wa, suuf daldi
yëngu lool, ba benn fukkeelu
dëkk ba màbb. Juróom ñaari
junniy nit (7 000) dee ci
yëngub suuf ba, ña ca des tiit,
di sàbbaal Yàllay asamaan.
14 Ñaareelu musiba mi wéy
na, waaye kat ñetteel baa ngi
nii di ñëw.

Juróom ñaareelu liit ga jib na

15 Ba mu ko defee, juróom
ñaareelu malaaka mi wal li-
itam, baat yu xumb jibe ca
asamaan, né:
«Léegi nag nguurug àddina
ñeel na sunu Boroom
ak Almaseem.
Mooy nguuru ba fàww.»
16 Ba loolu amee ñaar fukki
mag ak ñeent, ña toogoon
ca seen ngàngune ca kanam
Yàlla, daldi ne gurub sukk,
dëpp seen jë ca suuf, sujjóotal
Yàlla.
17 Ñu ne:
«Boroom bi Yàlla Aji Man ji
nekk te nekkoon,
nu ngi lay gërëm,
ndax yaa ràngoo sa kàttan gu
màgg,
taxawal sa nguur.
18 Askan yee meroon,
waaye sa mer a dikk tey;

* **11.4** ***oliw:*** garabu oliw dafa xawa mel ni sump, te am doom yu ñuy nal, ngir am ci diw gu ñuy togge, mbaa ñu di ko taaloo.

tey jii ngay àtte ñi dee,
yool say jaam, yonent yi,
yool ñu sell ñeek ñi la ragal,
mag ak ndaw,
tey it ngay sànk ñiy sànk
àddina.»
19 Ci kaw loolu néegu Yàlla
bi ci asamaan ubbiku, gaalu
kóllëreg Yàlla ga di feeñ ca
biir màkkaanam ma, melax ya
tàkk, kàddu yaak dënu ya riir,
suuf sa yëngu, tawu doji yuur
bu metti daldi sóob.

12

Ninki-nanka ji fexeel na ndaw si

1 Firnde ju màgg nag moo
feeñoon asamaan: Ndaw su
làmboo jant bi, weer wi ronu
ndëgguy tànk yi, mu kaalawoo
fukki biddiiw ak ñaar.
2 Jigéenu wérul juy matu la.
Mu ngi yuuxu ndax mititu
mat wu tar.
3 Ci kaw loolu jeneen firnde
feeñ asamaan. Du lenn lu
dul ninki-nanka ju réy, xonq
curr, am juróom ñaari bopp
ak fukki béjjén, juróom ñaari
mbaxanay buur tege ci bopp
yi, bopp bu ne, menn.
4 Geenam gi daldi buube fa
asamaan benn ñetteelu bid-
diiw yi, rattax leen ci suuf.
Ninki-nanka jaa ngi taxaw ci
kanam ndaw siy matu, ngir
bu xale bi juddoo rekk, mu
lekk ko.
5 Ndaw si nag wasin doom
ju góor, te muy ki wara yilif
xeeti àddina yépp, di leen jiitee
yetu weñ. Ci kaw loolu ñu
fëkk doom ja, yóbbu fa Yàlla, ca
ngànguneem.
6 Ndaw si nag daw, ba ca
màndiŋ ma, ci ab rawtu bu ko
Yàlla waajaloon, ngir ñu leel
ko fa diiru junni fan ak ñaari
téeméer ak juróom benn fukk
(1 260).
7 Ab xare nag jibe fa
asamaan. Mikayel aki
malaakaam di xareek ninki-
nanka ji, ninki-nanka jeeki
malaakaam it di xare,
8 ñu néewal leen doole,
ba amatuñu fu ñu nekk ci
asamaan.
9 Ñu xalab ninki-nanka ju
réy ja, jaanu cosaan joojee
ñuy wax Tuumaalkat bi, di
ko wax Seytaane, naxekatu
mboolem àddina. Ci kaw
suuf lañu ko xalab, mooki
malaakaam.
10 Ci kaw loolu ma dégg
baat bu xumb bawoo
asamaan, ne:
«Léegi nag texe teew na,
ànd ak sunu kàttanu Yàlla ak
nguuram,
ak sañ-sañu Almaseem,
ndax xalab nañu ki daan tu-
umaal sunu bokk yi,
di leen sosal guddeek bëccëg
fi sunu kanam Yàlla.
11 Sunu bokk yee daan ndax
deretu Xar mi,
ak seen kàddug seede,
te soppuñu seen bakkan ba
ragala dee.
12 Kon nag yaw asamaan,
bégal,
yaak mboolem ñi ci sa biir!
Waaye wóoy ngalla yeen, géej
ak jéeri,
yeen ñi Seytaane wàccaale
mer mu tàng fi yeen,
ndax xam ne fan yu néew a ko
dese.»
13 Ninki-nanka ja nag xam
ne xalab nañu ko ci kaw suuf,
mu ne dann ndaw sa jur
doom ju góor ja.

14 Ñu jox ndaw si ñaari laafi jaxaay ja, ngir mu naaw, rëcc ninki-nanka ji, dem ca màndiŋ ma, ca rawtoom ba ñu koy leele lu tollook ñetti diir ak genn-wàll*.

15 Ba mu ko defee ninki-nanka ji buusu ndox mu bare ni dex, ndox ma topp ndaw sa, ngir wal ma yóbbaale ko.

16 Ci kaw loolu suuf wallu ndaw sa, ŋa, daldi naan dex ga gémmiñu ninki-nanka ja buusu woon.

17 Ninki-nanka ja mere ndaw sa, daldi dem, xeexi ak ndesu doomam yi topp santaaney Yàlla tey saxoo seedeel Yeesu.

18 Mu taxaw nag ca tefesu géej ga.

13

Ñaari rab yu aay falu nañu

1 Ci kaw loolu ma gis rab wu génne ci géej gi, am juróom ñaari bopp ak fukki béjjén, béjjén yi sol fukki mbaxanay buur, béjjén bu ne menn, bopp bu nekk ak tur wuy saaga Yàlla.

2 Rab wi ma gis ni segg la mel, tànk yi mel ni yu urs, di rab wu ñàng, gémmiñ gi mel ni gu gaynde. Ninki-nanka ji jox ko kàttanam ak nguuram ak sañ-sañam bu réy.

3 Benn ci bopp yi nag, rab wi da cee gaañu ba mel ni lu ñu rendi, ba mu dee. Teewul gaañu-gaañu boobu ko waroona rey daldi wér. Waa àddina sépp yéemu, topp rab wi.

4 Ba loolu amee ñu sujjóotal ninki-nanka ji ndax la mu jox rab wi sañ-sañ bi, di sujjóotal rab wi, naan: «Ana kuy moroomu rab wii, ak ku mana xeex ak moom?»

5 Ñu may rab wi nag muy kañu aka saaga Yàlla, may ko it mu saña wéye noonu diiru ñeent fukki weer ak ñaar.

6 Muy tifaare Yàlla ay saaga, di saaga aw turam ak màkkaanam ak ñi dëkke asamaan.

7 Ñu may ko itam mu xareek ñu sell ñi, duma leen, boole ci may ko sañ-sañ ci kaw niti gépp giir ak wépp xeet ak wépp làkk ak wépp askan.

8 Mboolem waa àddina di ko sujjóotal, maanaam mboolem ñi ñu bindul seen tur ca ndoortel àddina ci téereb dund* bu Xar mi ñu rendi.

9 Ku ami nopp kat, na dégg.

10 Ku ñu wara jàpp njaam,

njaam nga jëm;

ku wara deewe saamar,

saamar ngay deeweji.

Looloo tax ñu sell ñi wara saxoo muñ ak ngëm.

11 Ci kaw loolu ma gis weneen rab wu génne ci suuf, am ñaari béjjén ni am kuuyum xar mu ndaw, tey wax ni ninki-nanka.

12 Muy jëfe mboolem sañ-sañu rab wu njëkk wa, ci turu rab wu njëkk wa, di sant suuf ak ñi ko dëkke ñu sujjóotal rab wu njëkk woowu gaañu woon ba nara dee te mujj wér.

---

* **12.14** ***ñetti diir ak genn-wàll:*** seetal ci aaya 6 (12.6). * **13.8** ***téereb dund bi:*** seetal ci 17.8.

13 Ñaareelu rab wi nag di
def kéemaan yu réy, bay wàcce
ci kaw suuf sawara wu jóge
asamaan, nit ñi di gis.

14 Ñaareelu rab wi nag nax
waa àddina ci kéemaan yi mu
am sañ-sañu def ci turu rab
wu njëkk wi. Mu sant waa
àddina, ñu sàkk jëmmu rab wi
ñu jamoon saamar te muy
wéye bakkanam.

15 Gannaaw loolu mayees
na ko mu sol ag noo jëmmu
rab wu njëkk wi, ba muy wax,
di reylu képp ku ko sujjóotalul.

16 Ba mu ko defee, mag
ak ndaw, boroom alal ak
baadoolo, as gor akub
jaam, ñépp, mu defal leen
màndargam loxol ndijoor
mbaa jë,

17 ba kenn du mana
jënd mbaa jaay te amul
màndargam turu rab wi mbaa
lim bi méngook turam.

18 Fii nag xel la laaj: ku
amug dégg, na waññ limu rab
wi, ndax boobu lim turu nit
la taxawe, di juróom benni
téeméer ak juróom benn fukk
ak juróom benn (666).

14

Kuréel gu sell gi topp na Xar mi

1 Ma xoolaat, gisuma lu
moy Xar mi fa mu taxaw ci
kaw tundu Siyoŋ* ak téeméer
ak ñeent fukk ak ñeenti junniy
nit (144 000) ñu àndak moom,
te ñu bind ci seen jë turu Xar
mi ak turu Baayam.

2 Ma dégg baat bu jóge ci
asamaan, nirook riirum géej,
mel ni dënu gu réy, melati ni
ay xalamkat yuy xalam.

3 Ña ngay woy woy wu
yees ca kanam ngàngune ma,
ca kanam ñeenti mbindeef
yaak mag ña, te kenn manula
mokkal woy wi, ñu dul
téeméer ak ñeent fukk ak
ñeenti junni ñooñu ñu jote
àddina.

4 Ñooñu ñooy ñi masula àndak jigéen, di sobeel seen bopp,
ndax masuñoo séy. Ñooñoo
topp Xar mi fépp fu mu jëm.
Ñooñu lañu jote ci biir nit
ñi, def leen lu mel ni saraxu
ndoortel meññeef, ñeel Yàlla
ak Xar mi,

5 te kàddug fen masula jibe
seen gémmiñ. Amuñu benn
gàkk-gàkk.

Ñetti malaaka yégle nañu àttey Yàlla

6 Ci kaw loolu ma gis
meneen malaaka muy naaw
ci digg asamaan, àndak
xibaaru jàmm bi sax dàkk,
ngir baaxe ko waa àddina: niti
wépp askan ak gépp giir ak
wépp làkk ak wépp xeet.

7 Ma ngay àddu ca kaw,
naan: «Ragalleen Yàlla te
màggal ko, ndax waxtuw
àtteem jot na. Kon nag
jaamuleen ki sàkk asamaan
ak suuf ak géej ak bëti ndox
yi.»

8 Meneen malaaka topp ci,
di ñaareel bi. Mu ne: «Babilon
a daanoo, dëkk bu mag ba
daanu na! Moom ma daan
màndal askanoo askan biiñu
moyam miy indi am sànj.»

* **14.1** ***tundu Siyoŋ*** mooy tund wa ñu tabax Yerusalem ci kawam.

9 Meneen malaaka topp ci,
di ñetteel bi. Mu àddu ca kaw,
ne: «Képp ku sujjóotal rab wi
ak jëmm ji ñu ko sàkkal, ba ñu
defal ko màndargam jë mbaa
loxo,
10 kooku dina naan biiñu
sànjum Yàlla bu kenn raxul,
ñu xelli ko ci kaasu sànjam.
Te dees na ko mbugale
sawara ak tamarax ci kanam
malaaka yu sell yi ak Xar mi.
11 Seen saxaaru sawaras
mbugal day saxoo dàkk,
di gilli ba fàww. Guddeek
bëccëg, ñooñuy sujjóotal rab
wi ak jëmm ji ñu ko sàkkal, ak
mboolem ku ñu màndargaale
turu rab wi, kenn du ci
noppalu.»

12 Kon nag ñu sell ñiy wor-
maal santaaney Yàlla te saxoo
gëm Yeesu, looloo tax ñu wara
muñ.

13 Ci kaw loolu ma dégg
baat bu jibe asamaan
ne: «Bindal: “Bés niki
tey ndokkalee aji dee ñi
deewaale gëm Sang bi.”»
Noowug Yàlla nee: «Waawaaw,
ndax coono dina leen wàcc,
ngir seeni jëf a leen topp.»

Ngóobum àddina tar na

14 Ma xoolaat, gisuma lu
moy niir wu weex, ak jëmm
ju ca toog, di nirook doom
aadama, kaalawoo kaalag
wurus, ŋàbb ab sàrt bu ñaw.

15 Meneen malaaka génne
ca néegu Yàlla ba, daldi àddu
ca kaw, wax ak ki toog ci niir
wi, ne ko: «Dawalal sa sàrt
te góob, ndaxte góob jot na,
ngóobum àddina ñor na.»

16 Ci kaw loolu ki toog ci
kaw niir wi dawal sàrtam ci
kaw suuf, daldi góob àddina.

17 Meneen malaaka nag
génne ca néegu Yàlla ba ca
asamaan, ŋàbb moom itam
sàrt bu ñaw.

18 Ba loolu amee meneen
malaaka mi yilif sawara, jóge
ca sarxalukaay ba, daldi àddu
ca kaw, wax ak malaaka mi
yor sàrt bu ñaw bi, ne ko:
«Dawalal sa sàrt bu ñaw bi, nga
dagg cëggi reseñ gi ci àddina,
ndax reseñ ji ñor na.»

19 Malaaka ma dawal
sàrtam ci àddina, dagg reseñ
ji, sànni ci biir nalukaay bu
mag bu sànjum Yàlla ba.

20 Ñu dëggaate reseñ ja ca
nalukaay ba ca gannaaw
dëkk ba, deret génne ca, taa
ba tollook laabi fas yi, wal a
wal ba dajal digganteb ñetti
téeméeri kilomet.

15

Musibay mujjantal agsi na

1 Ma xoolaat, gisuma ci
asamaan lu moy jeneen
firnde ju màgg te yéeme:
juróom ñaari malaaka yu
taawu juróom ñaari musiba.
Musiba yu mujj ya lañu nag,
ngir ca la sànjum Yàlla di mate.

2 Ma gisati lu mel ni géeju
kiristaal bu jaxasook sawara.
Ci biir loolu ña daanoon rab
waak jëmmu nataalam, ak lim
bi méngook turam, ñu ngi
taxaw ci kaw géeju kiristaal
gi, yore ay xalami Yàlla.

3 Ña ngay woy woyu Musaa
jaamu Yàlla ba ak woyu Xar
mi, naan:

«Yaw Boroom bi Yàlla Aji Man ji,
yaa réy te yéeme ay jaloore.
Yaw Buuru askan yi,
yaa jub te dëgguy doxalin.
4 Boroom bi, ana ku la ragalul?
Ku dul màggal saw tur?
Yaw doŋŋ yaa sell.
Askan yépp ay dikk, sujjóotsil la,
ndax yaa jubi dogal.»
5 Gannaaw loolu ma xoolaat, daldi gis màkkaan ma fa asamaan, xayma ba fat seede si ñu bind ci àlluway xeer ubbiku.
6 Juróom ñaari malaaka yi taawu juróom ñaari musiba yi nag, génne ci màkkaan mi. Ñu ngi sol mbubbi lëe yu set, ne ràññ, ay ngañaayi wurus takke ci seen dënn.
7 Kenn ci ñeenti mbindeef yi nag jox juróom ñaari malaaka yi juróom ñaari ndabi wurus yu fees ak sànjum Yàlla jiy dund ba fàww.
8 Ba mu ko defee màkkaan ma fees ak saxaar su bawoo ci leeru Yàlla ak kàttanam. Kenn nag manatula dugg ci màkkaan mi, ba kera juróom ñaari musiba yu juróom ñaari malaaka yi matee.

16

Sànj ma sottiku na

1 Ma daldi dégg baat bu xumb bu bawoo ci màkkaan mi. Mu ne juróom ñaari malaaka yi: «Demleen sotti juróom ñaari ndabi sànjum Yàlla yi ci kaw suuf.»
2 Malaaka mu njëkk mi dem, sotti ndabam ci kaw suuf, mu def ay taab yu bon te aay ci kaw nit ñi am màndargam rab wi, tey sujjóotal jëmmu nataalu rab wi.
3 Ñaareelu malaaka mi sotti ndabam ci géej gi. Mu soppiku deret ju mel ni lu nàcce ci ku ñu bóom. Lépp lu doon dund biir géej daldi dee.
4 Ñetteelu malaaka mi sotti ndabam ci dex yeek bëti ndox yi, mu doon deret.
5 Ma dégg malaaka mi yilif ndox yi ne:
«Yaw Aji Sell ji nekk te nekkoon,
yaa yey dogal yii àtte.
6 Deretu ñu sell ñeek deretu yonent yi lañu tuur,
nga nàndal leen deret, feye leen.»
7 Ma dégg sarxalukaay ba ne:
«Waawaaw, Boroom bi Yàlla, Aji Man ji,
say àtte dëgg la, yoon la.»
8 Ba loolu amee ñeenteelu malaaka mi sotti ndabam ci kaw jant bi. Ñu daldi may jant bi muy lakke nit ñi tàngooru sawaraam.
9 Ci kaw loolu tàngooru naaj wu metti di lakk nit ñi. Nit ñi nag tuubuñu, sàbbaaluñu Yàlla; xanaa di saaga Yàlla ji dogal yooyu musiba.
10 Juróomeelu malaaka mi sotti ndabam ci kaw ngàngunem rab wi, nguuram daldi sóobu ci lëndëm, nit ñi di yéyu ndax mitit,
11 tuubuñu seeni jëf, xanaa di saaga Yàllay asamaan ndax seeni mitit ak seeni taab.
12 Juróom benneelu malaaka mi sotti ndabam ci dex gu mag gi ñuy wax Efraat, dex gi daldi ŋiis, ngir

sàkkal buuri penku yiy dikk aw yoon.

13 Ci kaw loolu ma gis ñetti njuuma yu mel niy mbott, kenn ki génne ci gémmiñu ninki-nanka ji, kenn ci gémmiñu rab wu njëkk wi, ki ci des ci gémmiñu ñaareelu rab wi mbubboo yonent.

14 Ñooñu nag ay njuumay Seytaane lañu, yuy def ay kéemaan, tey dajaleji buuri àddina sépp, ngir xareb bés bu mag bu Yàlla Aji Man ji.

15 Mu ne: «Maa ngi nii di yoot, di dikk nib sàcc. Ndokkalee, yaw mi teewlu, fàggu say yére, ba doo deme gàcceg yaramu neen, ñu di la seetaan.»

16 Ci kaw loolu njuuma yi dajale buur yi ci béreb bu ñuy wax Armagedon*, di baatu ebrë.

17 Ba mu ko defee juróom ñaareelu malaaka mi sotti ndabam ci kaw ngelaw li, baat bu xumb jóge ca ngàngune ma ca màkkaan ma, ne: «Sotti na!»

18 Ba loolu amee, ay melax tàkk, ay kàddu aki dënu riir, suuf yëngu yëngu bu réy bu masula am ba nit teewee ci kaw suuf ba bésub keroog. Noonu la yëngub suuf ba yéemee te réy.

19 Dëkk bu mag ba xar ñett, dëkk yu mag yu askani àddina yi màbb. Babilon gu mag ga nag, Yàlla bàyyi ko xel, ngir nàndal ko kaasu biiñu sànjam muy bax.

20 Dun yépp daldi dëddu, tund yi ne mes.

21 Tawu doji yuur yu benn talaŋ, yemook ñeent fukki kilo, daldi sóobe asamaan ci kaw nit ñi; ñuy saaga Yàlla ngir musibam doji yuur yi, ndax musiba mu réy ba jéggi dayo.

17

Mbugal ñeel na jigéenu moykat ju mag ji

1 Kenn ci juróom ñaari malaaka yi taawu juróom ñaari ndab yi dikk, ne ma: «Kaay, ma won la mbugalu gànc bu mag bi toog ci ndox mu bare.

2 Moom la buuri àddina àndal di moy, te biiñu moyam la waa àddina di màndee.»

3 Ci kaw loolu Leerug Yàlla dikkal ma, malaaka mi daldi ma yóbbu ba ca ab màndiŋ. Ma gis jigéen ju war rab wu xonq wu am juróom ñaari bopp ak fukki béjjén, te yaram wi fees ak tur yuy saaga Yàlla.

4 Jigéen jaa ngi sol lu yolet te xonq, takk wurus ak doji gànjar aki per. Mu ngi yor kaasu wurus bu fees ak ñaawtéef ak sobey moyam.

5 Jë bi nag, tur wii lañu ci bind, muy kumpa: Babilon gu mag gi, ndeyu gànc yi ak ñaawtéefi àddina yi.

6 Ma gis ne jigéen ji daa naan ba màndi ci deretu ñu sell ñi ak deretu ñi doon seedeel Yeesu.

Ba ma ko gisee, jaaxle naa lool.

7 Malaaka ma ne ma: «Looy jaaxle? Man maa lay xamal

* **16.16** ***Armagedon*** ag joor la ci réewum Kanaan.

kumpag jigéen ji ak rab wi mu war, boroom juróom ñaari bopp yeek fukki béjjén yi.

8 Rab wi nga gis mas naa nekk waaye nekkatul. Dina génne ca xóote ba, waaye day sànkuji. Waa àddina ñi ñu bindul woon seeni tur ci téereb dund bi* ba àddinay door nag, bu ñu gisee rab wi, dinañu yéemu, ndax la mu masoona nekk, tey nekkatul, te ëllëg muy nekkaat.

9 «Fii nag xel mu ñaw la laaj. Juróom ñaari bopp yi ñooy juróom ñaari tund yi jigéen ji toog, te juróom ñaari buur lañu itam:

10 juróom daanu nañu, kenn kaa ngi fi, ki ci des nag dikkagul, waaye bu dikkee, ab diir rekk la fiy am.

11 Rab wi masoona nekk te nekkatul nag, moom ci boppam moo di juróom ñetteelu buur bi, kenn la ci juróom ñaari buur yi jiitu itam, te day sànkuji.

12 «Fukki béjjén yi nga gis, fukki buur lañu yu jotagul ci seen nguur. Waaye diirub wenn waxtu, lañuy jot sañ-sañu nguur, ñook rab wi.

13 Menn mébét lañu bokk, te dinañu yékkati seen doole ak seen sañ-sañ, jox ko rab wi.

14 Dinañu xare ak Xar mi, waaye Xar mee leen di daan, ndax mooy Sangu sang yi, di Buuru buur yi. Mooy daan mook ñoñam ñi mu woo, tànn leen te ñu saxoo topp ko.»

15 Malaaka ma neeti ma: «Ndox yi nga gis jigéenu moykat ji toog ci nag, mooy niti xeet yeek mbooloo yeek askan yeek làkk yi.

16 Fukki béjjén yi nga gis, ñook rab wi, dinañu won jigéenu moykat ji mbañeel. Dañu koy futti ba mu ne duŋŋ, ñu lekk aw suuxam, ba noppi lakk ko.

17 Ndaxte Yàllaa def ci seen xol pastéefu sottal mébétam, ba ñu bokk sottal menn mébét mi, daldi jébbal rab wi seen nguur, ba kera kàddug Yàlla mat sëkk.

18 Jigéen jii nga gis, moo di dëkk bu mag bi yilif buuri àddina.»

18

Babilon daanu na

1 Gannaaw loolu ma gis meneen malaaka mu am sañ-sañ bu réy wàcce asamaan, àddina di leere cig leeram.

2 Mu àddu ca kaw, ne: «Babilon a daanoo! Dëkk bu mag ba daanu na, ba doon dëkkukaayu jinne ak mboolem njuuma lu sobewu ak mboolem picc ak rabu àll wu sobewu te siblu.

3 Biiñu moyam miy indi am sànj, moom la askani àddina yépp di naan. Moom la buuri àddina àndal di moy, te doyloodig bakkanam gu réy woomal na julay àddina.»

4 Ci kaw loolu ma dégg beneen baat bu jóge asamaan, ne: «Yeen sama ñoñ, génnleen dëkk bii, bala ngeena bokk ak moom ay bàkkaaram, bay séddu ci mbugalam.

5 Ndaxte ay bàkkaaram jalu na ba àkki asamaan, te Yàlla bàyyi na xel ay ñaawtéefam.

* **17.8** ***téereb dund bi:*** seetal ci 13.8.

6 Na mu jëfe ak yeen,
jëfeleen ko ak moom, feyleen
ko ñaari yoon ay jëfam. Kaas
bi muy xellile am njafaan,
feesalalleen ko njafaan lu ko
ëpp doole ñaari yoon.
7 Joxleen ko ci toskare aku
naqar, kemu daraja jaak
dund gu bakkane ga mu
jagoo woon. Gannaaw moo
ne cim xelam: "Maa tooge
jalu lingeer, dumab jëtun,
duma deele mukk,"
8 looloo tax ci benn bés
la musiba yiy këppoondoo ci
kawam: mbas, deele akub
xiif, te dees na ko lakk ba mu
jeex, ndax Boroom bi Yàlla mi
ko mbugal moo am doole.»
9 Buuri àddina yi àndoon ak
dëkk bii ci moy ak dund gu
bakkane, bu ñu séenee sax-
aaras lakkam, ñoom ñépp ay
yuuxu, di ko jooy.
10 Fu sore lañuy dànd, ndax
ragal toskarey dëkk bi, te
naan:
«Wóoy, wóoy ngalla dëkk bu
mag ba!
Babilon ma ca doole ja!
Ci wenn waxtu rekk la sa àtte
dikk!»
11 Julay àddinaa ngay yu-
uxu, di ko jooy, nde am
njaayam du jarati:
12 wurus ak xaalis ak
doji gànjar aki per ak lëe
ak ndimo lu yolet, ak sooy,
ak ndimo lu xonq curr, ak
bépp bant bu xeeñ, ak wépp
xeetu jumtukaayi bëñi ñey, ak
jumtukaayi dénku ngëneel ak
yu xànjar ak yu weñ gu ñuul
ak yu doju màrb,
13 ak kanel ak yeneen safal,
ak ndàbbu miir ak cuuraay-
libaŋ ak yeneen cuuraay, ak
biiñ ak diwu oliw ak sunguf
ak pepp ak nag ak xar ak fas,
aki watiir aki jaam, ak nit ñu
ñu jàpp xare.
14 Dinañu ne: «Doomi garab
yi nga soppoon sore na la,
mboolem lu neex ak lu yànj
réer na la mërr!»
15 Ña daan jula yooyii
ci dëkk bi ba woomle, fu
sore lañuy dànd, ndax ragal
toskarey dëkk bi, di yuuxooka
jooyoo,
16 naan:
«Wóoy, wóoy ngalla dëkk bu
mag ba! Ngalla yaw,
dëkk bu mag
ba daa woddoo lëe ak ndimo
lu yolet ak lu xonq
curr,
takkoo wurus ak doji gànjar
aki per,
17 wenn waxtu rekk, alal ju
baree nii neen!»
Dawalkati gaal yeek julay
géej yi ak mool yi ak mboolem
ñiy dunde géej, ñoom ñépp a
ngi dànd fu sore,
18 séen saxaaras lakku dëkk
bi di jalu, jekki xaacu naan:
«Bii dëkk bu mag, ana dëkk bu
masa nirook moom?»
19 Dañuy xëpp suuf ci seen
kaw bopp, di yuuxooka jooy
aka naqarlu, naan:
«Wóoy, wóoy, ngalla dëkk bu
mag ba!
Sa koom a woomal mboolem
boroom gaal ci kaw
géej,
wenn waxtu rekk, nga gen-
tal.»

20 Ndokkalee, asamaan,
Ndokkalee, yeen ñu sell ñi
itam, ak ndawi Yàlla
yeek yonent yi,

ndaxte Yàllaa leen àtteek dëkk
bii, mbugal ko.
21 Ba loolu amee malaaka
mu am doole yékkati doj wu
mel ni doju wolukaay wu
mag, sànni ko biir géej, daldi
ne:
«Babilon dëkk bu mag bi, nii
lañu koy sànneek doole,
mu ne meŋŋ.
22 Buumi xalam ak baatu
woykat, toxorooku liit,
lenn du ci jibeeti fi yaw.
Liggéeykat bu xareñ bu mu
mana doon,
deesatu ko gis fi yaw,
doju wolukaay du riireeti fi
yaw,
23 làmp du niiteeti fi yaw,
te baatu boroom séet akub
séetam du jibeeti fi yaw
mukk,
ndax say julaa ëppoon doole ci
àddina,
te say xërëm a sànk askanoo
askan.»
24 Ci yaw it lañu fekk deretu
yonent yeek ñu sell ñi ak
mboolem ñi ñu rey ci kaw
suuf.

19

Aleluya!
1 Gannaaw loolu damaa
dégg lu mel ni coow lu xumb,
bawoo ci mbooloo mu bare
mu àddoo asamaan, ne:
«Aleluya*!
Texe ak daraja ak kàttan ñeel
na sunu Yàlla.
2 Ay àtteem dëgg la, yoon la!
Moo mbugal jigéenu moykat
bu mag bi yàq àddinaak
moyam,
feye ko deretu jaami Yàlla yi
mu tuure loxoom.»
3 Ñu neeti:
«Aleluya!
Saxaaras lakku dëkk ba
kay day jolli rekk, ba
fàww!»
4 Ci kaw loolu ñaar fukki
mag ñeek ñeent ak ñeenti
mbindeef yi ne gurub sukk,
sujjóotal Yàlla mi toog ci
ngàngune mi. Ñoo bokk ne:
«Amiin! Aleluya!»
5 Ba loolu amee kàddu jibe
ca ngàngune ma, ne:
«Màggalleen sunu Yàlla, yeen
jaamam ñépp,
ak yeen ñi ko ragal, mag ak
ndaw.»
6 Ma daldi dégg lu mel ni
coowal mbooloo mu bare,
mu àddoo ni riirum géej, tey
nirook kàddug dënu gu réy, ne:
«Aleluya!
Sunu Boroom Yàlla Aji Man ji
mooy Buur!
7 Nanu bég, di bànneexu te
màggal ko,
ndax céetu Xar mi agsi na,
ab séetam defaru na ba
noppi!
8 Jox nañu ko mbubbum lëe
mu set, ne ràññ, mu
sol.»
Lëe boobu mooy jëfi njekk yu
nit ñu sell ñi.
9 Malaaka ma nag ne ma:
«Bindal lii: "Ndokkalee ñi ñu
woo ci berndey céetu Xar
mi."» Mu teg ca ne ma: «Loolu
kàddu yu dëggu yu Yàlla la.»
10 Ma daldi ne gurub sukk
ciy tànkam, ngir sujjóotal ko.
Mu ne ma: «Déet, ëpp naa
def. Sa mbokkum jaam doŋŋ
laa, ni yaak sa bokk yi jàppoo
seedeel Yeesu. Sujjóotalal

* **19.1** ***Aleluya*** waxu yawut la, juy tekki «Cant ñeel na Boroom bi».

Yàlla. Li Yeesu seede mooy suuxat ñiy jottali kàdduy waxyu.»

Gawar war na fas wu weex

11 Ba loolu wéyee ma gis asamaan ubbiku, fas wu weex daldi feeñ. Ki ko war, «Wóor te Dëggu» lañu koy wax te njub lay àttee, di ko xaree.

12 Ay gëtam a ngi mel ni sawara wuy tàkk, bopp bi, mbaxanay buur yu baree ci tege, ñu bind ci kawam tur wu kenn xamul ku dul moom.

13 Mbubb ma mu sol, dees koo sóob ci deret, te turam wi ñu ko xame di «Kàddug Yàlla.»

14 Xarekat yi ci asamaan a ko topp, war fas yu weex, sol mbubbum lëe mu weex, set wecc.

15 Gémmiñ gi, saamar bu ñaw a ciy lange, mu di ko cawe askan yi. Moo leen di jiitee yetu weñ, te mooy dëggaate ci biir nalukaay bi reseñ ji ñuy segale biiñu sànj mu tàng mu Yàlla Aji Man ji.

16 Ci kaw mbubbam ak ci luppam, aw tur lañu ci bind te moo di: «Buuru buur yi, Sangu sang yi.»

17 Ma gis nag menn malaaka mu taxaw ci jant bi. Mu àddu ca kaw, wax ak mboolem picc yiy naaw ci digg asamaan, ne leen: «Dikkleen, dajesileen ci bernde ju mag ju Yàlla ji,

18 ndax ngeen lekk suuxi buur ak suuxi njiiti gàngoor, suuxi jàmbaar ak suuxu fas ak gawaram, suuxu ñépp; gor ak jaam, mag ak ndaw.»

19 Ba loolu amee ma gis rab wi, mook buuri àddina yeek seeni gàngoor, ñu daje ngir xareek ki war fas week gàngooram.

20 Ñu daldi jàpp rab wi, mook yonentu caaxaan bi defoon ci turu rab wi ay kéemaan yu mu sànke ña ñu màndargaale woon màndargam rab wi, te ñu doon jaamu jëmmu nataalu rab wi. Ñoom ñaar ñépp lañu sànni ñuy dund, ca déegu sawara waak tamarax bay bax.

21 Ña ca des, ñu reye leen saamar bay lange ca gémmiñu ka war fas wa, picc yépp lekk ca seen suux ba regg.

20

Almasi bi mooy nguuru junniy at

1 Ba mu ko defee ma gis malaaka mu wàcce asamaan, yor caabiy xóote bi, ak càllala gu réy.

2 Mu jàpp ninki-nanka ja, jaani cosaan jooju di Tuumaalkat bi, di Seytaane ba tey. Malaaka mi yeew ko diiru junniy at.

3 Da koo sànni ci xóote bi, tëj ko, sakk buntu xóote bi, ndax du naxati askan yi, ba kera junniy at yi mat. Gannaaw loolu nag fàww ñu yiwi ko diir bu gàtt.

4 Ci kaw loolu ma gis ay gàngune, ñu jox ña ca toog sañ-sañu àtte. Ma daldi gis bakkani ñi ñu dogoon seen bopp ndax la ñu doon seedeel Yeesu ak la ñu gëmoon kàddug Yàlla gi. Ñooña

sujjóotalul woon rab wi ak jëmmu nataalam, te amuñu màndargam rab wi ci seen jë mbaa seen loxo. Ñu dekki bay nguuroondoo ak Almasi bi diiru junniy at.

5 Loolu moo di ndekkite lu njëkk li. Yeneen néew yi nag, duñu dekki li feek junniy at yi matul.

6 Ndokkale ak sellaay ñeel na ñi séddu ci ndekkite lu njëkk li! Ñooñu, ñaareelu dee gi manalu leen dara. Ñooy doon it sarxalkati Yàlla ak Almasi bi, te ñooy nguuroondoo ak Almasi bi junniy at.

Seytaane moo mujje ca déegu sawara sa

7 Bu junniy at yi matee, dees na yiwi Seytaane, génnee ko ca kasoom,

8 mu dikk, naxsi askani ñeenti colli àddina, yi ñuy wax waa Gog ak Magog*. Mu dajale leen ngir xare; ñu baree ni feppi suufas géej.

9 Dañuy sam déndub suuf sépp, daldi yéew dalub nit ñu sell ñi, dëkk bu jar bi. Ci biir loolu sawara wàcce asamaan, lakk leen.

10 Ñu jàpp nag Seytaane mi leen daan nax, sànni ko ci déegu sawaraak tamarax ba, mu fekki fa rab waak yonentu caaxaan ba. Dees na leen fa mitital guddi ak bëccëg, ba fàww.

Bés-pénc taxaw na

11 Ci kaw loolu ma gis ngàngune mu mag mu weex ak ki ci toog. Asamaan ak suuf daldi dawe fa kanamam, ne mes.

12 Ma gis néew ya, mag ak ndaw, ñu taxaw ca kanam ngàngune ma, ay téere ubbiku, beneen téere ubbikooti, di téereb dund ba. Ñu daldi àtte néew ya ca seeni jëf, na ñu ko binde ca téere ya.

13 Ba mu ko defee géej jébbale néew ya woon ca moom, dee ak njaniiw jébbale néew ya woon ca moom, ñu daldi àtte ku nekk ca say jëf.

14 Ba loolu amee ñu jàpp dee ak njaniiw, sànni ca déegu sawara sa. Ñaareelu dee gi nag moo di déegu sawara si.

15 Képp ku ñu gisul ñu bind la ci téereb dund bi, ci déegu sawara si lees la sànni.

21

Asamaan ak suuf dinañu am kuutaay

1 Ma daldi gis asamaan su bees ak suuf su bees. Fekk na asamaan su njëkk sa ak suuf su njëkk sa wéy, te géej amatul.

2 Ma gis nag dëkk bu sell bi, Yerusalem gu bees gi, mu wàcce asamaan fa Yàlla, mel nib séet bu defaru ba jekk ngir jëkkëram.

3 Ma dégg kàddu gu xumb jibe ca ngàngune ma, ne: «Màkkaanu Yàllaa ngii ci biir nit ñi. Mooy dëkk ak ñoom, ñu diy ñoñam. Yàlla ci boppam mooy dëkk ak ñoom, di seen Yàlla.

4 Mooy fomp seen wépp rongooñ. Dee dootul am, dëj

* **20.8** ***Gog ak Magog*** ñooy misaal bañaaley Yàlla ak ñu sell ñi. Seetal ci *Esekiyel* saar 38–39.

aki yuux aku tiis dootul am,
lu njëkk laay wéy.»
5 Ci kaw loolu ki toog ci
ngàngune mi ne: «Maa ngii di
yeesal lépp!» Mu teg ci ne ma:
«Bindal, yii kàddu yu wóor la te
dëggu.»
6 Mu neeti ma: «Sotti na!
Maay Alfa, di Omega, di
njàlbéen, di muj. Ku mar,
maa lay may nga naan ci bëtu
ndoxum dund mi, te doo fey
dara.
7 Képp ku am ndam nag,
looloov doon sab cér. Maay
doon sa Yàlla, nga doon sama
doom,
8 waaye ñu ragal ñi ak
aji gëmadi ñi ak defkati
ñaawtéef yi ak bóomkat yi ak
moykat yi ak xërëmkat yi ak
bokkaalekat yi, mboolem
fen-kat ñi, seen añ a nga ca
déegu sawara waak tamarax
ba. Loolu moo di ñaareelu
dee.»
9 Ba loolu amee menn
malaaka dikk. Mu ngi bokk
ci juróom ñaari malaaka yi
taawu juróom ñaari ndab yi
fees ak juróom ñaari musiba
yu mujj yi. Mu ne ma: «Dikkal,
ma won la séet bi, soxnas Xar
mi.»
10 Ci kaw loolu Leerug Yàlla
dikkal ma, malaaka ma yóbbu
ma ci tund wu mag te kawe,
daldi may won dëkk bu sell
bi, Yerusalem, muy wàcce
asamaan fa Yàlla.
11 Dëkk baa nga àndak
darajay Yàlla, leeraayam ba
mel ni peru gànjar, nirook
peru jàspë, leere ni kiristaal.
12 Tata ju réy te kawe la am
ak fukki bunt ak ñaar yu fukki
malaaka ak ñaar taxawe, ay
tur binde ca kaw bunt ya, di
turi fukki giiri Israayil yaak
ñaar.
13 Wetu penku ba, ñetti
bunt la; wetu bëj-gànnaar ba,
di ñetti bunt; wetu bëj-saalum
ba, di ñetti bunt; wetu sowu
ba, di ñetti bunt.
14 Tatay dëkk baa nga
sampe ci fukki doji fondmaa
ak ñaar yu ñu bind fukki tur
ak ñaar yu ndawi Xar mi.
15 Kiy wax ak man nag, mu
ngi yor yetu nattukaayu wu-
rus, ngir natt dëkk bi aki bun-
tam ak tataam.
16 Dëkk bi dafa kaare; gud-
daay bi tollook yaatuwaay
bi. Mu natte dëkk bi bant
bi mu yor, guddaay bi ak
yaatuwaay bi ak taxawaay bi,
lépp tolloo, di fukk ak ñaari
junni dayo (12 000), yemook
ñaari junneek ñaari téeméeri
kilomet (2 200).
17 Malaaka mi natt tata
ji, muy téeméeri xasab ak
ñeent fukk ak ñeent (144)
yu malaaka mi natte, ni ko
nit ñiy natte naka jekk, te
yemook juróom ñaar fukki
meetar ak ñaar (72).
18 Tata ji peru jàspë lañu ko
liggéeye, dëkk bi di wurusu
ngalam, leer nàññ ni kiris-
taal.
19 Doju fondmaa tatay dëkk
bi, xeeti gànjar ju nekk lañu ko
rafetale.
Doju fondmaa bu njëkk bi di
jàspë;
ñaareel bi di safiir;
ñetteel bi di kalseduwan;
ñeenteel bi di emëródd;
20 juróomeel bi di sarduwan;
juróom benneel bi di kor-
nalin;

juróom ñaareel bi di kirsolit;
juróom ñetteel bi di beril;
juróom ñeenteel bi di topaas;
fukkeel bi di kirsoparas;
fukkeel beek benn di yasent;
fukkeel beek ñaar di ametistë.
21 Fukki bunt yeek ñaar, fukki
per ak ñaar lañu. Bunt bu
nekk sàkkoo ci benn per kepp,
péncum dëkk bi di wurusu
ngalam, leer nàññ ni kiris-
taal.
22 Ab jaamookaay nag,
gisuma ko fenn ci biir dëkk bi,
ndax Boroom bi Yàlla Aji Man
ji ak Xar mi ñooy jaamookaay
bi.
23 Te dëkk bi soxlawul jant
bu koy leeral mbaa weer,
ndax leeru Yàllaa koy leeral,
Xar mi di làmpam.
24 Askani àddina, leeru dëkk
bi lañuy doxe, buuri àddina di
fi indi seen teraanga.
25 Bunti dëkk bi du tëje
mukk bëccëg, te foofa sax
guddi amu fa.
26 Dees na fa indi darajaak
teraangay askan yi.
27 Du lenn lu sobewu lu fay
dugg nag, mbaa defkatu jëf ju
ruslu ak njublaŋ. Ñi ñu bind
ci téereb dund bu Xar mi doŋŋ
ñoo fay dugg.

22

Walum dund mi feeñ na

1 Ci kaw loolu malaaka
mi won ma dexu ndoxum
dund mu leer nàññ ni doju
kiristaal. Ndox ma wale ca
ngàngunem Yàllaak Xar ma,
2 di tuuru ci digg péncum
dëkk bi. Ci ñaari tàkki dex gi,
garabu dund a ngi ci, di meññ
fukki yoon ak ñaar, weer wu
nekk benn yoon, xob yi di faj
askani àddina.
3 Alkànde nag du fa amati,
te ngàngune mu Yàllaak Xar mi
ci biir dëkk bi lay nekk, jaamu
Yàlla yi di ko sujjóotal,
4 di gis kanamam, turam
binde ci seen jë.
5 Guddi du amati, te deesul
soxlaati làmp mbaa naaj,
ndax Boroom bi Yàlla moo
leen di leeral. Te dañuy
nguuru ba fàww.
6 Ba loolu amee malaaka
mi ne ma: «Lii wax ju wóor la
te dëggu. Boroom bi Yàlla miy
xelal yonent yi, moo yebal
malaakaam, ngir mu won
jaamam ñi mbir yi dëgmal te
du jaas.»

Yeesu Almasi bi dina délsi

7 «Maa ngii di ñëw léegi.
Ndokkalee, yaw miy sàmm
kàdduy waxyuy téere bii.»
8 Man Yowaan maa dégg
mbir yii, gis ko. Ba ma ko
déggee, gis ko, dama ne gurub
sukk ci tànki malaaka mi ma
ko won, nar koo sujjóotal.
9 Mu ne ma: «Ëpp naa def,
sa mbokkum jaam doŋŋ laa,
ni yaak sa bokki yonent yeek
ñiy sàmm kàdduy téere bii. Su-
jjóotalal Yàlla.»
10 Mu neeti ma: «Bul làq
kàdduy waxyuy téere bii,
ndax waxtu wi jege na.
11 Ku jubadi, na saxoo
njubadi; ku yàqu, saxoo
yàqute; ku jub, wéye def njub;
ku sell it, wéye sell.»
12 «Maa ngii di ñëw léegi, ànd
ak sama pey, ngir delloo ku
nekk jëfam.

13 Man maay Alfa di
Omega; maa njëkk, maa mujj,
maay njàlbéen, maay muj.
14 «Ndokkalee yeen ñi fóot
seeni yére, ngir saña lekk ci
garabu dund gi, jàlle ci bunt
yi, dugg ci biir dëkk bi.
15 Ci biti, xaj yaa fa nekk ak
xërëmkat yi ak moykat yi ak
bóomkat yi ak bokkaalekat yi,
ak képp ku sopp fen te di ko
jëfe.
16 «Man Yeesu maa yónni
sama malaaka, ngir mu
seede mbir yii ci yeen, ñeel
mboolooy gëmkat ñi. Man
maay njebbitu Daawuda, di
kuutaayam, maa di biddiiwu
njël bi ne ràññ.»
17 Noo gu Sell gi ak Séet bi
nee ñu: «Ñëwal!»
Ku ci dégg it, neel: «Ñëwal!»
Ku mar, ñëwal; ku bëgg ci
ndoxum dund mi, jëlal, ñu
may la.
18 Man Yowaan, seede naa
ñeel képp ku dégg kàdduy
waxyu yu téere bii, ne: képp
ku ci yokk lenn, Yàlla dina la
yokkal mbugal yi ñu bind ci
téere bii.
19 Te ku wàññi lenn ci
kàdduy waxyu yu téere bii,
sa wàll la Yàlla di wàññee ci
yooyii ñu bind ci téere bi, muy
garabu dund gaak dëkk bu
sell ba.
20 Kiy seede mbir yii nee:
«Waawaaw, léegi ma ñëw.»
Amiin, Sang Yeesu, ñëwal!
21 Yal na yiwu Sang Yeesu
àndak ñépp.